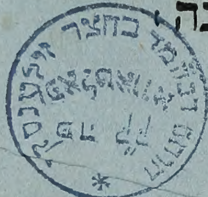
שאלות ותשובות

מהר"ם מרוטנבורג

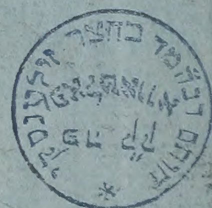
והם שאלות ותשובות · נכבדות ותשובות · כענין רובבות: וכהלכה משיבות · פרות ורבות · לאלפים ורבבות: בחריפות נקובות · שנונים כחרבות: בפלפול חגיגות: מאד לאהבות: והתלמוד שאובות · ומהפוסקים נקטבות: אמת נובבות · יושר ויציבות: לזכות ולחובות: רחיות מחויבות: מהוגת הלבבות · להבריס מקשיבות · ולמבין קרובות: לא מכזבות: ותהום נוקבות: למגלה אהובות · לרוכב בערבות · נופת ועריבות: מבלי עלובות · נוטפות וזבות · כמו מרזבות · דבש וחלבות · יגאו נגבות · ממהר"ם נכתבות · נודע ברחובות · ושווקים מהורבבות · לאבי אבות · חכמי ישיבות: רגלי מרכבות · הולכי נתיבות · האירו בארצות · והזהירו כשרבות. והטירו כשלהבות · בפנים להובות · לעזרה ועזיבות: רפאות למכאובות · ולהשבית איבות · תרועות ויבבות · עולם מחריבות · ולנוח במשכבות: והשיב בהשבות, לב אבות · לבני שובבות:

ונוסף עליהם תקנות ר"ג מאור הגולה ושאר גאונים וגם דרכי תשובה ·

נדפס הרבני הנגיד מו"ה דוד במהור"ר צבי ז"ל

בסדילקאב

ШАЛОСЪ УТЕШУВОТЪ ШЕЛЬ МАГРАМЪ БАРЪ БАРУХЪ.

т, е,

Вопросы и Рѣшенія Рабина Мейера Баруховича,

СУДЗИЛКОВЪ

Въ типографіи Дувида Мадфиса,

1835

Печатать позволяется, съ тѣмъ: чтобы по напечатаніи представлены были въ Цензурный Комитетъ три Экземпляра, Вильно, Октября 16 дня 1834 года,

Цензоръ Левъ Боровскій,

הקדמה

אנא אל אדון העולמים : ואל עמים אשים נסים : בהקדמת אלה
דברי המדפיסים :

"אל ברוך גדול נה · מלך ממלט מרעה. יושב הכרובים הופיעה : הדר פאר ונוה : "נפשי הצעירה וקצרה כקמון וקצח : תערוג אלי שפתי תמה נא. ולשון עלגים תמהר לדבר צח. נעימות בימינך נצח: "כבודי ותפארתי · נכספה וגם כלתה נפשי : מעל ספר ה' הנהדר . לבי וגם ירננו אל אלהי קדושי : "יתן חכמה מפיו דעת ותבונה : חונן לאדמוני לפניו בחנינה : כמחבר הזה ממנו יתד ממנו פנה · ותחת כנפיו חסה לינה · "תורת אמת היתה בפיהו · דרשו בהגאון בהיותו קרואהו · איש אל רעהו יתמהו · כי מלאך ה' צבאות הוא . "ואיש מושך בוע"ת לתומו · נשאול נשאל מימינו אם דת למו · ויצ רוח ה' לפעמו לכל דרכיו משכיל וה' עמו : "להשיב כענין שואלו דבר · כאשר ישאל יש באלהים יסכון גבר : או"ב ויד"עוני וחוצר הו"ר · שבחוהו כל גמים כי גבר : "עושה משפט וצדקה לכל : עם אנשים ואנשים ויוכל כן חכם יודע שכל · ולקח גם מעץ החיים ואכל · "תוכו רצוף אהבה : כאש בוער יער וכלהבה · בארוכה מארץ מדה ורחבה . וגם עירו ז"הבה · "ווים עשה לעמודים · רצוי לאחיו וגדול היהודים | טבח טבחה מסך יינו ויאמר לידידים : שתו ושכרו דודים : "למד דעת את העם ותשובתו הרמתה כפעם בפעם · משבעה משיבי טעם · בהרבם ירשרץ וזרועם · אשרי העם שככה לו . שמה ירה עד זבולו · האיר עיני ישראל בפלפולו · ולא ישמיע בחוץ קולו: "אמת נה חכו ודבר שפתיו. עשה לתורה אזנים · כושל יקימון מליו וברכים · כושלות עשה יעשה לו כנוס. "יעופף על הארץ : יודע לטהר השרץ . זה ויש אשר יענו לו ז"ר ערך · מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ : מגנים אליו וכל קשותיו דרוכות: ערוך כאיש למלחמה אלקי מערכות: למד מנחמם הרבו וצ ירכות : הוד והדר תשוה עליו כי תשיתהו ברכות · "חכמת אדם תאיר פניו : וקרני ראם קרניו : ישפוט ולא למראה עיניו : יפו...ה מעייניו : "ראש גלות אריאל : משפטיו תהום רבה וצדקתו כהררי אל. ברוך ה' אלהי ישראל : אשר לא השבית גואל: פריו מתוק לחכי · שיח והגיה חשכי : שכמעט נשכחה כבר בגלות ...ם מערבי ; ותדבו ישראל נסתרה דרכי : "תורה שם בישראל כשלחן ערוך. נקרא הרב רבי מאיר ב"ר ברוך · לא נפתח אזור חלציו ולא נתק זרוך . "איש רב פעלים · הוא מהר"ם מרוטנבורג כינוהו בגליו · שם גדול כשם הגדולים· ראיתי אלהים עולים : "דרכיו דרכי נעם וכל נתיבות · למשפט בין דין לדין דברי ריבות · יחדיו יהיו תמים תאומים מלמטה משובות : מדינ"י אשה בית והון נחלת אבות: "מענה פיו והדר בעתו : מה טוב דן דין אמת לאמתו · כמסיני יצאו הדברים מאתו · ותש"ב באיתן קשת"ו · ויפוזו זרוע ידיו · רפידתו זהב עשה כסף עמודיו : ירו פירש צור"ה על כל מהמדיו · משפטי ה' אמת צדקו יחדיו : "במקלות ברהטים : כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים: אשר העמיד לנו כזה איש מוו"ר נגוהים : הטוב נקבל מאת האלהים · "זהב וזכוכית לא יערכנה · ותמתו אשר בחוץ תרונה: הא' גיבור שמונים לשננה· מאת תמצא והיה מקום בינה . ולו נתכנו עלילות · מבש"ן ישי"ב ישי"ב מתולות · יש התלמוד כפעם בפעם במסילות· הלא זו יענו במחולות· "ענו לו ככה שאו"ל באלפי"ו : כי כל שואל לדרוש את ה' בעריפיו· ירווה בשובותיו נופת לנפשנייפיו : ודבש וירדה לפניו בכל ושמורה : בענה פיו קול ענו"ת גבורה : די השי"ב והמוי' ליושנה עטרה · על פתחורה : "מזוקק שבעתים אמרות טהורות · להבדיל ולהורות · כעלם בנים לטהר וכצאת שמש בגבורות : פעל ועשה קרא הדורות : "ידהו בהדרי קדש · אף זה חדש הוא מחדש · תשובות רבות אם פות בית המדרש . ל"ו ברו"ך יורש : "נבאו פתח אהל מועד · ככוכבי ...ם לרוב ככבים עולם ועד : ולאמם לבב אנוש סועד : הגל הזה ... "חברו אל עמ"ו הסודי"ס עמ"ק השוה כל אלה · ומספרם מספ"ר ...ס ז"ה תהרג"ן יעלה : ואיש לא ידע"ס ואני אמרתי אגלה: זה אל ... והוא פלא "קול רנה וישועה באהליכם : קהו לכם מלא ...ם : לא גבלום ראשונים ולא שערום אבותיכם: ונתנה ה' אלהיכם לכם : במה יזכה ... את ארחו : הלא כזוכה ומזכה רבים הולך ... אליו פי שום ברוחו : מכין הרים בכחו : "רב ברכות איש ... : ה רבי חיים איש אולמ"א מק"ק פוירד בתום לבבו ובתבונות: ... עמו אחים בהוצאותיו וספונות : אה"ז את המסגרות ... "גם ליום ה את הברכה· בידו היתה מקופלה ומונחה כרוכה: ... בתבונו' מעיכה מול מערכה : אלהים הבין דרכה : "מכתב ... לדורות בכתו על הגוילות · מנהלת אבות ומהי' מסכילות · ...לאות בעלי נעילות : למגנה אל הנהי"לות : "שארית ... אמת אבוב : חמדה גנוזה ומתנה טובה · ואתי אצלו אמון ... יום בה : ובנוהה יאמר שוב"ס· "ונאת זרועו יראה לבדו: ... כל מעוד : שלא ינהלו אחרים את כבודו : למען אשר ... נעים כי תמרם אמר לו לבו : ויסם ארבו בקרבו : לומר ... בו: ... מה טובו: "הן אמת הפלאי בטוחות להעלימה:

במקום אשר אבחר לשכן שמי שמה : למען אמלא לבדי דעת ומזימה : ובשתוס חכמה : "כזאת לפנים בתחסבג לפניו עלה : אבל קנאתו זאת כלה אך נבהלה : ויער ה' את רוחו בכל משלה : ולמשול ביום ובלילה: "היא תשיב אמריה : ורוח יחלוף על פניה : כבודה פנימה מתקנת דרכיה· וככלה תעדי כליה : "נכונה דברה אז והשיבה אליו · כלך מדרך זה שטה מעליו : וזכור את בוראך תשלם לאיש כמעלליו · ואל תשכחו כל גמוליו: "זאת עשה והיה אשר הצדק לפניו · לזכות את הרבים בני בחוניו . בכלי חמדה וכלי יקר הזה בפוך מעייניו : ושמוע לעצה חכם ישר בעיניו : "בדברים האלה עשה זאת עצתו: נתן להדפיס ותנחהו תומתו . ועתה בו צדקתו : אשר נדבה רוחו אותו "רוח דעת ויראת אדני היא הניקתהו לתמוך את אדני · שמנה להמו והוא יתן מעדני : אשר נבוא אליהן וייטב בעיני : "ויפתח לנו את אוצרו הטוב . ועל גנתו יונקתו תצא רטוב · הטובות איטין התשובות ביער לחטוב : וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב : "לכן שמח לבי ויגל כבודי · להגות בם כל ימי חלדי : כי לבית הדפוס נשאו מעלי את רדידי : ואתה ה' מגן בעדי "ברוך הוא לה' אשר לא עזב חסדו את החיי"ם · ויבא בעדי עדיים : יורה דעה יבין שמועה עתוקי משדים : אשר תחת כל השמים : "רגלי עמדה במישור לויית חן הם לראשי וענקים לגרגרותי לקשור : ראוי מכל ערי ישראל לשור ; ורב תבואות בכח שור : "כי מעט מזעיר מתשובות הרב בשכבר הימים באו : אשר כבר בעט ברזל ועופרת נמצאו : ורובם ככולם מאז נדן גם נעו : ועינינו לא ראו . השמון הר"ב הזה כלי שלטי הגבורים המא"יר לארץ ולדרים זה סיני בקודש עוקר וטוחן הרים : ויתן אוכל בערים · מרוף יתרוף לבבו מימיו : חריפות ובקיאות נפלא בשמות"ו את טעמיו · ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו : המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו : "תבניתו לכל מעשהו : לא נמצא ולא נראה כמוהו : ואל מי תדמיון דומהו · בכל דרכיך דעהו : נפש עמלה עמלה לו מדד מים עמוקים בשעלו . כל דבר קטן ודבר גדול עלה בגורלו : הוד והדר פעלו "הן כל אלה ראתה עינינו : ונשים נפשינו בכפנו : ולעובי הקורה הכנסנו עצמנו : עד ה' נישא לבבנו · "גם על כספינו עינינו לא חסה ; נהנו השותפים במלאכת זאת הדפיסה אמרנו עת להשליך אבנים ועת כניסה : ישמח צדיק בה' וחסה : "אזרנו חלצינו כגבר : בראותינו כי נלאה מבלי איש עוזר : ואין איש תשים אל לב חיילים להגבר : ולא נחלו על שב"ר: "ויבז בעיניהם לשלוח יד וזרוע להרים · ויאמרו למה זה הבל ניגע יגיעת בשרים : ולאבד הון לדפוס חדשים מקרוב באו ספרים · וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים . "נכח ה' דרכינו אשר נלך · ודינו שלהנו בכישור וכפינו תמכו פלך . למבטח עוז ולתועלת עשיר והלך · אומר אני מעשה למלך "החרשים שמעו והעברי"ם הביטו לראות ; כי עם כלם עשינו לטובה אות : דבר ה' למלאות : הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות : "גיבור מלחמה הוא מלך הכבוד סלה : מרומם על כל ברכה ותהלה . שלחנו לפניכם למחיה ולכלכלה : ולהחיות לכם לפליטה גדולה · "דברי פי חכם חן הנותן אמרי ספר · אלה וכאלה להמציא ויוחקו בספר . ועד בשחק נאמן כי לשמו כיוונו ולא נהפר · ונרצה לו לכפר : "והלך לפנינו צדקתנו ונזכה להגות בו אנו ובנינו . וזרע זרענו אחרינו · ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו · "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו : יצפננו בסכה ביום רעה יסתירנו בסתר אהלו · לשוב עדיו ולשמוע בקולו: לתשועה וברוב חילו · "ממעון קדשו מן השמים : ישקיף וירא אל ארץ אפים : ויגיד לנו תעלומות חכמה לתושיה כפלים : תורת חכם מקור חיים . "הייתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה ; יזכינו להדפיס עוד כהם וכהם ויותר מהמה· לזכות בם את הרבים באשר הם שמה · צפונה ונגבה וימה : "רצה האלהים את מעשינו די הפיק זממינו את אשר דימינו : ותשובות מהר"ם אלה החלנו וכילינו · שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו · "רדפו מהר אחריהם : לקנותם אף ביתר מכדי דמיהם לדורותיכם בכל מושבותיהם ; ולאנשיהם בתוך העמים כל רואיהם · "לא תחוס עינכם על כליכם : אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם ; היום לה' מלאו ידיכם ; ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם : "יחד עשיר ואביון : יבוא להטוף מנוה זו מן השוק בלי רפיון · קרנים מידו לו ושם עזו הביון ; והיו לרצון אמרי פי והגיון "בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים · פן יקדימוהו אחרים כל בדיכים : ולא ימצאנו אז עוד אף במחיר פי שנים · אך אם יום או יומים · "נדבות פי רצה נא: לשמוע אל התפלה ואל הרינה ; ובכל קנינך קנה בינה : ואיש תבונה ידלנה · "רם ונישא שוכן עד וקדוש שמו : ישגיח עלינו לרחמנו ממרומו · לעשות משפט עבדו ומשפט עמו · ישראל דבר יום ביומו , וימלא אומר והקעתיו יתד במקום נאמן : ויאר עינינו בתורתו מעשה ידי אמן להצהיל פנים משמן . ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן : הז"ק גואלינו הוא יריב את ריבינו . ואמ"ץ את לבבנו למען תתן בידינו : אמ"נה אנחנו כורתים וכותבים ועל החתום שרינ"ו לויג"ו וכהניג"ו : סל"ה למען יחלצון ידידך הושיעה ימינך . ועננו · בגל"ד ואע"י :

וגם מרבונה זכור לטוב הלא הוא היקר כמר אברהם בן א"א דוד זצלה"ה אשר לא נתן שינה לעיניו ומתעסק תמיד עמו בכל כוחיו : על כן זכותו עומדת לו לעד בכל ענייניו :

אזהרת המגיה כגון דא צריך לאודועי אם המגלה ימצא תוך איזה טעות ושגיאה לא ליתלי בן בוקי סריקי : כי ידוע ליהוי פי לא נעשה מאתנו רק הקאפי' שהדפסנו ממנו הי' כן ויראה לנפשינו לתקן ע"כ הנגנו כמו שהדפים מקדמת דנא: לזאת בקשנו מאת"י שלא יצעם עלינו השגיאה והדן אותנו לכף זכות ידונו אותם לכף זכות מן השמים ועליהם תבא ברכת טוב ·

סימנים של תשובות מהר"ם רוטנבורג

דיני כהנים

כהן שמל תינוק ומת נושא את כפיו א
כהן שנשתמד ועשה תשובה ב
בקדושת כהן לפתוח ראשון אם יוכל ליתן רשות לישראל לברך לפניו קז
ועיר שכולה כהנים כ"א שנים ושלשה ישראל לא יקראו כהנים במקום ישראל קח
ואסור לקרות ללוי במקום שאין כהן תקה
כהן העולה לדוכן אם החזן צריך לקרות כהנים אם לאו שכג
כהן אחר כהן לא יקראו תרמו
מה שנהגו הכהנים שאירע דבר בקרוביה ושנו את מקומם שלא לשאת כפיהם כל זמן שאין יושבים במקומם שמה
למה אנו מדלגין מקצת ברכה של ברכת של כהנים · שאין אנו אומרים ברכינו בברכה תרמח

דיני בכור

קדוש' בכור להפקיע ע"י מום האם היכא שיצא לאויר העולם ג' על על הפקעת קדושת בכור · אחר שאלת על ידי הקנאת אוזן האם לעובדי כוכבים יח
מה יעשה בעור של בכו' הנמצא טריפה בבני מעיים יד
צרימת אוזן בבכור סימן מובהק להתירו ג' בני הכנסת בסימן עין ובקטיעו' טו
בני אדם המתכווני' שילד בהמתם בכו' כדי לתתן לכהן להנקם ממנו ואם עשה היזק לעובדי כוכבים ונתפש עד כמה חייב הכהן לפדותו : ע"ח
בכור בעל מום מתנה לכהן תרב
זבלו של בכו' מהו בהנאה תרד

דיני שבת

חביות שנשברה בשבת ד
דף שמשימין לפני התנור שורקין אותו בטיט מע"ש ובמקום שאין עובדי כוכבים יהודי יכול להסירו בשבת נג
ברזא המתומה בחבית ואין אדם יכול להוציאה נו
ושוין שנוקבין נקב ישן בשבת לכתחילה תרלט
מותר לטלטל חבית והאבן נופלת בשבת תעב
שק שיש בו כים מלא מעות מותר לטלטל בשבת כא
היהודים ההולכים בדרכים ומוליכין כסף או זהב ותופרי' אותו באבנט אם מותר להוליכו בשבת נד
אודות בתי הורף שמחממות הערלות בשבת בלא ציווי אך מדעתם נד
אם חפץ אחד מונח על מעות בשבת תקיח
ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות מה
על אבן שוקת ששופכין בו ברשות היחיד והשופכין מקלחין לרשות הרבים לא
על בית הכסא העומד בקיר חומת העיר ·. והצואה נופלת לתוך החפורה המקפת את העיר שהיא יתירה מבית סאתים שלא הוקף לדירה נו
בתי כסאות על המים והמים רגילים להתייבש לפעמים קנד
ר' אוסר לשפוך מים על בגד שלכלך קטן במימי רגליו בשבת שיד.
אסור לנגב כוס בשבת כבוד פשתן בשבת תקיא :
מותר לומר לעובדי כוכבים ומזלות לחלוב בשבת ; מט ;
מותר לישראל לילך בעדר של עובדי כוכבים ומזלות ולהיות שם חדש ולראות כשהעובדי כוכבים ומזלות חולב אף בשבת : קנה :
מהו לחלוב בהמה בשבת : תרלא.
מותר להכניס אבנט במכנסיים בשבת סה ;
אסור לומר לעובדי כוכבים ומזלות בערב שבת עשה מלאכה זו בשבת תקנט:
אמירה לעובדי כוכבים ומזלות שבות · רב:
הדר בישוב לבדו אסור ליתן לעובדי כוכבים ומזלות מעות להשכיר לו פועלים בשבת ויום טוב: הכז׳
ר"ת מתיר לישראל שילך עובדי כוכבים ומזלות עמו בשבת ונר דלוק בידו להדליק בכל מקום רכב :
וכן ר"ת מצוה שכל אדם שמדליקין לו הלב בביתו בשבת שיתן מעט שמן בתוכו רכג :

אם עשה העובדי כוכבים ומזלות מדורה בשביל
בית הנדלק בשבת מותר להציל כל דבר כל זמן בביתו
אם מותר להתחמם כנגד אש העובדי כוכבים ומז
ר"ת היה מתיר ליהנות מן הנר שהשפחה מטלטלת
אם נפסק אחת מן הציצית אם מותר להתעטף
אין המפטיר קורא בקרבן שבת כמו בקרבן מועדי
ר"ח שאל להיות בשבת מהו להזכיר של שבת ביעלה ו
בשבת אין להם לסמוך גאולה לתפילה
אדם שחש בעיניו או בראשו מהו ללחוש לו בשבת
מותר לעשות רפואה פזניר בשבת
שקדים הכתושים במים להשקות לחולי אם מותר ל
אם מותר לקבוע ברזל או שאר מיני מתכות לנוי
נשים חייבות בג' סעודות :
אותם שנהגו לאכול בין תפילת המנחה לתפלת
תקנו לומר צדוק הדין שנפטר משה רבינו באותה
נשתתף עם העובדי כוכבים ומזלות להגיה שדות
ושורים שלו׳
קיבולת שהעובדי כוכבים ומזלות מקבל עליו לבנות של
המורה שהורה לעובדי כוכבים ומזלות שילך חוץ
קרובי המת לקבורתו
מיהזי בשכיר שבת מכאן יש חשש על החזנים ש

דיני מוצאי ש

מה שפושטין האצבעות בברכות מאורי האש שכח ולא הבדיל ולאחר שבירך המוציא נזכר אם לעשות מלאכה במוצאי שבת וראשי חדשים

דיני עירוב

אם צריך לערב בחצירות היכא שנשתתפו במבוי מבוי שנשתתפו בו ואחר זמן נשברה הקורה ועובדי כוכבים ומזלות הדרים במבוי ד' או ה'
אחד שלא הניח עירוב תבשילין בב' ימים של ר"ה
אם יכול להתענות אם לאו
אם לא עירוב מערב י"ט ולא נזכר עד יום טוב
פסק בה"ג דבעינן פת ותבשיל

דיני מועד

ולצרוף כסף במועד לעובדי כוכבים בשכר שאם צורף עובדי כוכבים אסור
מותר לכבות דליקה ביום טוב
יש להתיר הוצאת מפתח
מותר לכתוב אגרת שלום בחולו של מועד
לאסור המאכל שלבנו בביצת י"ט
עובדי כוכבים דורן בי"ט ראשון :
אם פלפלין בפי סינוי או אם נידוכין כדרכן בי"
מעשה שהוליכו מת מחוץ לתחום בי"ט ורכבו בני
חלוק שתפרו או בגד שצבעו אסור ליטול מן העו
אם הביא עובדי כוכבים מחוץ לתחום בשבת או בי
לקבלו

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

דיני חמץ ומצה

דיני עומר

דיני ר"ה ויום כפור ושופר

דיני סוכה ולולב

דיני חנוכה

דיני מגילה

דיני מילה

דיני תענית

דיני ברכות ונטילת ידים

דיני זימון

דיני תפלה

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

דיני תפלין וציצית

דיני ספרי תורות

דיני אבילות

דיני איסור והיתר

דיני יין נסך

דיני שחיטות ובדיקות

דיני שבועות ונדרים

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

דיני חופות וקידושין

דיני גיטין

דיני יבמות וחליצה

דיני נידה

דיני הקדש צדקה ומעשר

דיני קהל

דיני יישוב

דיני מסים

דיני שבויים

דיני מלמדים ושכיר

דין גרמי בניזקין

דיני נשים אם משיאין אותן אחר מיתת

בעליון בשטבעו במים

על הטבועות בנהר שלא נמצאו עדיין שך תתקעא

על היהודי שהלך לכפר מהלך יום אחד ואמר אחזור בו ביום ולא בא שעא

מי שנפל ליס או אכלתהו חיה תג

טבע במים שאין להם סוף תקד

טבע במים ונישאת האשה בלא התרת החכם תריב

עובדי כוכבים מסיח לפי תומו תקעא

עובדי כוכבים השיח לפי תומו שהרגוהו ואח"כ השליכוהו למים שאין להם סוף תקעב

דיני בתים וקרקעות

ראובן שהיה לו בית במגר העובדי כוכבים ופתח בה חלונות שלו כדי כה ישראל שקנה קרקע מן העובדי כוכבים ודפק בי' פורת' ולא יהבי זוזי לעובדי כוכבים ובא אחר תוך כך ופתח בו חלונות לאותו הגר כט

ראובן טוען על שמעון קבעת צינור בקרקע המקלח כל מימי גשמים וגם שופכים של הגינה ואותו צינור הוא של אבנים וקבוע באגירך הסמוך לביתי מתה אצל כותל ביתי וכותל ביתי של עצים וכשקבעתי אותו צינור ערערתי עלי' וכתבת' לי חתימת' שכל היזק שיבא לי מהמתך שעליך לסלקו והנה פעמים ושלש העמדתי עדים שראו כשהיו הגשמים מרובי' שהיו השופכים הולכים לביתי ועתה אני רוצה שתסיר אותו מתת כותלי לב

ראובן שיש לו הפירה בחצירו ואותו הפירה סמוכה לחומת אבנים של שמעון קמג

ואשר החזקת גדול האחים בקרקע במה שטען אבי נתנו לי והחזקת בו כמה שנים בחייו ואף כי אחרי מותו ולא אמרו לי אחיי דבר קיט

השוכר את הבית אם יש בו חצי זמנו תשן

ראובן ששאל משמעון שכירת ביתו שדר בו קרוב לי' שנים והתנה עמו לכל השנה י' דינר ושמעון כופר ואמר השבע וטול קנז

ראובן יש לו חלק שמינית בבית ובחצר ובאותו שמינית יש לו חלוקה ויורש אותו מאביו רלז

אם עובי החומה עולה לחשבון כמה אויר הבית והחצר רלח

מידת הטפחים אם מאמצעיתו ברחבו הוא מודד או למעלה מן הפרק או למטה רלט

ראובן תבע משמעון שכרתה ביתי לב' שנים ועתה יצאתה קודם הזמן תן לי השכירות רנז

ראובן הבא לסמוך כותלו נגד חלונותיו של שמעון מן הצד שכא

ראובן שכר בית משמעון לב' שנים והקדים לו השכר של ב' שנים ובתוך כך ברחו היהודים ספח

ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות תא

נהרס בית מורישי ובניתיו על פי עדות הזקינים תי

ראובן ושמעון דרים בבית הגר שמת תיט תשנז

דברים העשויין להשאיל ולהשכיר מועלות חזקה ג' שנים קפ

הלכות שכנים ובעל מיצר מספר מיימוני תרמ

מי שהרשה ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר תרמא

המשכיר בית לחבירו עד זמן קצוב ורצה המשכיר להשכיר הבית לאחר עד סוף זמנו משכיר תרסב

היורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות תרעא תרנח תרסג

ב' חצירות הסמוכות זו לזו אחת של ראובן ואחת של ישמעאל ועמד הישמעאל ואנס את ראובן ונטל ממנו אותו כותל שבין החצירות ובנאו לתוך חצירו של ראובן יותר משתי אמות ובא שמעון וקנה מן הישמעאל תרעד

ועוד היוסחלונות פתוחו' כהלכת' לחצר זה ובקש שמעון לסותמם תרעה

ראובן השכיר ביתו ללוי ל' שנים ונתן לו לוי כל השכירות של י' שנים וקנה לוי בית אחר והשכיר אותו בית לשמעון וראובן משיב אין רצוני שיהיה שמעון בביתי תרעט

אפוטרופס של רחל האלמנה טענה על שמעון לא מביתי כי ירדתה לגור בו שלא ברשותי תרפ

ראובן שהיה לו עלייה משמעון כנגד עליית של ראובן ואין ביניהם ד' אמות ושמעון מכר בית ללוי להגביה כותל תרפג

ראובן היה לו חלונות פתוחות לחצרו וא"ל שמעון סתום חלונו' תרפד

ראובן ושמעון שהיו מצרנים בקרקע ורוצה ראובן לבנות בקרקע ואומר לשמעון סייע עמי לבנות תרפה

ראובן ושמעון שיש להם בתים ומרזב של ראובן נמוך משל שמעון ונוטף גגו של שמעון על גגו של ראובן תרפו

ראובן השכיר בית לשמעון לי' שנים ולאחר ג' שנים אמר אני רוצה לבנות ביתי צא ממני ודור עמי ושמעון אינו רוצה תרפז

ראובן ושמעון חלקו ירושה זה נטל הבית וזה נטל החצר ובעל החצר רוצה לבנות בית בתוך החצר ואחיו מעכבתו תרפח

ראובן אית לה באר מצד שמעון והפר בית הכסא והרחיק מן הבאר כשיעור חכמים ואפי' הכי מזיק וקא מפסיד לבאר אי מדינא צריך להרחיק טפי או לא תרפט

ראובן טוען על שמעון רצועה של קרקע יוצא מחלקי אצלך ובנית ביתיך על אותו רצועה בגזל ושמעון ענהו חלילה לי כי מעולם לא היה שלך ולפי שהיתה מערער עליו פייסתיך ונתת לי שטר והנה כתוב בשטר שמך ושם אשתך רבקה וראובן אמר שטר פסול הוא כי רייכן שמה תתעב

ראובן היה לו גן בתוך גד ביתו של ישמעאל והיו רהיטי הישמעאל יוצאין לגינתו של ראובן לימים מכר ראובן אותו גן לשמעון ובנה בו שמעון בית וקירב אותו בית נגד רהיטיו של ישמעאל והניח רצועה אחת בין ביתו לבית הישמעאל והיה משתמש בו באותה רצועה ואח"כ קנה יהודי מן הישמעאל וערער תתקה

ראובן בנה קצת חומתו על קרקע של שמעון והשיא אשה להנוך בנו ושמעון צוח על גזילת קרקעו וראובן אינו משגיח עליו אלא מחזיק ביד בנו ולא היה ספק ביד הקהל וביד ב"ד להושיע את שמעון מיד עשקו כי איש אלם הוא תתקו

ראובן היה לו ב' בתים והשיא בתו לשמעון והכניסו בתו' בית האחד ודר בו כל ימי חיי ראובן חמיו ופרץ ובנה כרצונו גם נתן שמעון המס לבעל הקרקע ואחרי מות ראובן בא הנוך בנו ומתרעם על שמעון ושמעון טוען חמי נותן לי במתנה וטוען כל דלעיל והנוך משיבו כיון שאין שטר ולא עידי מתנה לא הועלת במעשך כלום תתקז

אם השותפים יכולין להכריח את ראובן שיטול חלקו במערב ושמה יטלו הלקם במזרח לפי שיש להם קרקע שם תתקמה

ראובן ושמעון שיש להם בית בשותפות וראובן רצה למכור חלקו לעובדי כוכבים ואמר לשמעון קנה אותה ותן לי כמה שהעובדי כוכבים רוצה ליתן לי ושמעון אמר איני רוצה שתתן לעובדי כוכבים ולהרביע ארי אמצרי תתקע

ראובן שטען הוצרכתי למכור ביתי מחמת דוחקי והלכתי אל לוי ואמרתי לו שיקנהו ע"מ שלא רצו לקנות המצרני' כי הם קודמים ואמר לוי אקנהו אבל יש לך לתקוע כפך ולתת ערבון על זה ביד נאמן תתקנו

לאה השכירה בית ומתה ועתה היורשים אינם רוצים ליתן אלא כפי מה שדרה בה או להושיב בו בני אדם שהן רוצים תתרב

שותפים שחלקו בית ונפל לאחד שאין שם בית הכס' ועתה רוצה לחפור ורוצה להרחיק מכותלו לחבירו מעכב עליו משום דמזיק לו הריח תרן

אדם שהחזיק בקרקע ומודה שאינו שלו ובא אחר ומערער עליו ואמ' שהוא שלו וזה משיבו לא אצא עד שתביא ראייה בעדים שהוא שלך תרצא

המשכיר בית לחבירו ונתעברה השנה נתעברה לשוכר תשלד

מסימן בהילכות אבילות

ראובן מחזיק בבית אחד ושמעון מערער עליו לומר שלי הו' תשסט

ראובן מכר לשמעון בית שהיה של אבותיו ומצא שמעון בכותל מטמון תשסט

ראובן טוען לשמעון השכרתי לך ביתי בחצי זקוק לשנה ונתאניתי בו כי שוה שכירות זקוק לשנה תשפד

ראובן תבע לשמעון לדין וטענו תקנתה הפירה מליאה אבניםבהקות שם מימי הצירך אצל מרחף שלי תתו

ראובן הלך למ"ה והיה לו אצל שמעוןבית וסגרו ובא שמעוןונשתמש בו כל ימי היות למ"ה ובחזירתו תבע שכר תתח

ראובן ושמעון ירשו קרקע בנוייה מאביהם וכשבאו לחלוק התנו ביניהם שיה' ראובן נוטל מן המערב ושמעון מן המזרח וקנו מידם ע"כ ומקצת מן הבניין של האבנים היה בחלק שמעון ובעת החלוקה רצה ראובן לסתור הבניין ולחלוק האבנים והעפר ושמעון אמר איני רוצה לסותרו אלא אתן לך דמי האבנים תתלו

ראובן רצה לקנות יין מן עובדי כוכבים והיה שמעון מרצבו וגמרו הקניין ושוב חזר בו כי היכי דלוזיל גביה להגיד לשמעון שלא חזר אלא כדי דלוזיל גביו ולא הש שמעון וקנאו בתוך כך מן העובדי כוכבים תתריא

דיני מקח וממכר

ראובן שמסר סוס לשמעון ביין והניח היין ברשות שמעון ואח"כ בא עובד כוכבים ואמר שהסוס נגנב ממנו ולקחו לה

שמעון מכר הפך לראובן וסבר שהוא של זהב והנה הוא של כסף אי הוי ביטול מקח לב

ספר שנגנב מראובן ונמכר לשמעון בזקוק ושוב נגנב משמעוןונמכ' ללוי בזקוק ובא ראובן ושמעון והכירוהו ביד לוי פח

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול קנח

זבין ולא אימטריכו לי' זוזי הדרי זביני רפב

הד בר נש יהיב לחברי' דינרי' א"ל הב לי תרין דינרין אגרן ומה דאינון עבדין דידי ודידך רנח

ראובן שמכר ספר לשמעון והיה אותו ספר חלוק ומסר לו הגיו שהיה לפניו והלך שמעון והגביה הגיו השני לפני עד אחד וטען כי ראובן אמר ליטלו וליקנתו ורוצה לחזור בו רנט

ראובן ושמעון ולוי דרים בבית אחד וקנו ראובן ושמעון מציאה מעובדי כוכבים טוען שגם הוא זכה שכה

ראובן קנה לשמעון בגד מן העובדי כוכבים ושכח העובדי כוכבים מקצת המעות וזה שנתי' שלא שאל שכו; ראובן טען הומש היה לי ג' זקוקי' שלא היו

כיו שמתנין קי' מידות של שיפון בז' זקוקי' שנו

ספר היתומים שקנה הלוקח מיד האפוטרופס תשא

נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה תקמה

ראובן שנתן טבעת לסרסר למכור והפסיד האבן מן הטבעת תקמז

בעל הבית אין צריך לישבע שלא ידע שלא היה האבן תקוע יפה תקמח

סוס מכר ראובן לשמעון ושוב נמצאו בו מומין תקעה

אחד לקח מחבירו ובא אחר וערער עליו תפ

אין כל אדם שוין לעניין שאלה תפא

ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים תקנו

אדם שהניח ספריו בעיר וברח ונשארו ביד השר אם קנאם. יחזיר עד כדי דמיהם רפט

ראובן הלך ממקום אחד מפני האונס והניח אשתו ובניו ונגזלה ממנו ביתו ומכרה הגזלן לשמעון אם ברח יהודי מעירו והניח קרקעותיו והחזיק בהן השר אין בה תרם

אם ברח יהודי מעירו והניח קרקעותיו והחזיק בהם השר אין בה כרגא ואפי' יש בהן כרגא הניח אחרים במקומו לפרוע הטסקא נראה לר' שאין לישראל אחר לקנותם: תרסא

ראובן שאמר לשמעון תן לי מעיל שלך בזקוק כי אני רוצה אותו אל מערופיי' שלי תרסד

יהודי אחד קנה עופרת בב' פשי' מן העובדי כוכבים ומכרו לישראל חבירו בד' פשי' ולאחר זמן נמצא שהיה כסף ורצה לחזור וטוען אונאה תשכא

ראובן קנה סחורה משמעון ושמעון מסר לו המפתח שהסחורה מונחת בו וסגר החדר ואח"כ רצה שמעון לחזור שלא קנה במשיכה תשכט

ראובן קבל משמעון סחורה להוליכה למקום פלוני או להחזירה ובחזירתו גללוהו לסטי' ושמעון תובע המעות תשלא

אחד נותן לחבירו הפך להוליכו לקלוניי' למכור והלך למקום אחר והיו אומר עליו שמכר ההפך יותר ביוקר והשיב לו עשה שבועה שלקחתי יותר והטיל השבועה על המוכר תשמז

ראובן תבע לשמעון בא לידי סחורה בזול בריוח גדול ולא היה לי דמים וקראתיך והודעתיך וקנית' והרוחת' ועתה חלוק לי הריוח ושמעון השיב כדברך כן הוא אבל לא אחלוק לך כי לא זכית בו תשסא תשל תתיב

ראובן נתאכסנו אצלו סחורים והיה מחזר שמעון אחריהם לקנות מהן וראובן אמר אני רוצה לזכות בסחורה כי ביתי זכתה לי ולא שמע אליו שמעון וקנ' ותובעו ראובן להחזיר לו הסחורה תשסד

בן ראובן שלא הגיע לפעוטות שמקחו מקח סחר מציאה. ועד שלא נתן הדמים תשסה

ראובן הלך לקלונייא לשוק וא"ל שמעון כל מה שתרויח אחלוק עמך אם תבא עמי והלכו יחד ולראובן זימן הקב"ה ריוח. בלא שמעון ועתה תובעו שמעון שיחלוק עמו תשסו

ראובן קנה ספר חומש משמעון בזקוק ושיבח הספר בניקוד ומסור' ונתייקרו הספרים ונמצא הספר גזול תשסז

ראובן טבע ספינתו ושללו עובדי כוכבים את הספינה ומכרו העובדי כוכבים השלל לשמעון וראובן תובע אבידתו תשע

ראובן השכיר עלייתו לשמעון להניח שם פירותיו ואח"כ מכר אותו פירות לראובן אעפ"י שלא משך קנה תשפא

ראובן קנה פירות ונתן דמי' ולא משך ושמע שעובדי כוכבים רוצי' לאנס הפירות וחזר בו ראובן מפני האונס תשפג

מוכר חוזר לעולם תשפג

ראובן טוען לשמעון מכרת לי יין בחזקת ורינקי"ש והיה מעורב בו יין הויני"ש ואוכיחנו בו תשפז תתא

ראובן טוען לשמעון מכרתי לך ספר והתניתי להחזיר כשיהיה לי המעות ושמעון משיבו מכרתי מכירה גמורה תשפה

שנים שהיו בפונדק וקנה אחד דבר ששוקלין או שמודדין או צריך קניין ובקש מחביריו לסייעו וחבירו הטעה המוכר אם חייב לחלוק הריוח אשר הטעה או לא תתב

וכן ראובן שלח לשמעון לקבל מעות מן העובדי כוכבים וטעה העובדי כוכבים אם יחלוקו תתג

ראובן מכר לשמעון מכור לי סרבלך ענה שמעון ואמ' אתננו לך בב' זקוקים אמר ראובן לא אתן לך כ"א זקוק ואחר ב' שבועות בא ראובן אצל שמעון ואמר תן לי סרבלך ונתן לו הסרבל ולא הזכירו שום מקח ואח"כ תובע שמעון ב' זקוקי' וראובן אינו רוצה כ"א זקוק ליתן לו תתט

ראובן ושמעון שלוקחין מקח מן העובדי כוכבים ופרע לו מקצת דמים והמותר נשאר לפרוע לו ואח"כ לא רצה העובדי כוכבים להאמין לשמעון וקיבל עליו ראובן לפרוע לעובדי כוכבים שאר הדמי' ונשמט ראובן מן העובדי כוכבים ולא פרעו עד שהלך העובדי כוכבים לדרכו ועכשיו אמר שמעון לראובן השב לי המעות שנתתי לך מאחר שלא נתתם לעובדי כוכבים וראובן אמר האמין לי תתיו תתכג

שמעון קנה היין מראובן כ' מידות כל אחת ואחת בט' פשיטים וקבע זמן ונתן משכון עליהם ומיד לקח שתי מידות ובתוך כך הוקר השער ורוצה ראובן לחזור במקח אם יכול לחזור תתיח

סוחרים באו מקלונייא והביאו נמר ובאו נמר ובאו עליהם עובדי כוכבים ולקחוהו מהם ומכרו לראובן ושמעון והלכו ראובן ושמעון ושמוהו בכהונה והוליכוהו הנמר למעגנ"ץ ומכרו אותו ללוי ופרע הדמים וקבע לו זמן על השער ובתוך כך הלכו הסוחרים אחר הנמר להוציאו מן הלוקח והוצרך לוי לשחד לשרי העיר והערכאות ונוצל וכשבא ראובן לגבות חובו הנשאר בידו א"ל לוי נתתי שוחד בהצלת הנמר והילך השאר תתכח

ראובן נתן פרקמטיא לשמעון עד זמן פלוני ובתוך הזמן בא ראובן אצל שמעון ובקש להחזיר לו מכירתו ולא אבא א"ל ראובן לפחות אונקי' זה וב ולא אבא עד אשר אמר לו קח הזינגברי"ש של הכרכומ"ש והמותר פרע לי ונתרצה שמעון בדבר והחזירו לו ותובע הכרכומ"ש ואינו רוצה לתת לו כי אמר אנוס הייתי והטעיתיך תתכ

ראובן שכר מלאכה משמעון כך וכך אגודות בליט' ומסר לראובן המפתח של תיבה שבתוכה המלאכה ורוצה לחזור בו אם יכול לחזור בו אם לאו תתלה

ראובן מכר לשמעון מעיל בי"ב הנאי' כסף ושמעון דחהו בדברים לסוף אמר פרעתי וחייבוהו ב"ד שבועה ודחה אותו מן השבועה ומת והנה תובע את בנו תתלז

עובדי כוכבים בא לראובן ורצה לקנות כלי של כסף ואמר ראובן אין לי הלא אראך ליהודי אחר ואמר העובדי כוכבים קנה אתה לי והלך ראובן אצל שמעון ואמר לו העובדי כוכבים אוהבי ואיני רוצה להטעותו ואמר שמעון אינו צרוף כל כך אלא מעורב בו מעט נחשת ומשקל הכלי ג' ליטרא ואתניהו במ"ז פשיטי' ואמר ראובן אני סומך ונוטלו מיד שמעון ומכרו לעובדי כוכבים בג' דינר והלך העובדי כוכבים לדרכו לימים הלך ראובן למקומו של עובדי כוכבים ואמר לו העובדי כוכבים למה רימיתני ומכרת לי כלי של נחשת וכפאו וגבה ממנו נ' דינרים והחזיר לו הכלי וחזר ראובן לשמעון ואמר טול כלי שלך והחזר לי מעותיי והשיב שמעון סברת וקבילת תתמב

ראובן קנה הפך והראה לשמעון חבירו ובקש שמעון ליתן לו בדמים שקנאו השיבו ראובן רוצים ליתן לו ממנו יותר על דמיו ענה שמעון איני רוצה לקנותו כדי להשתכר אלא בו רוצה אני ליתן לאשתי לעשות לה מעט תכשיט א"ל אם כדבריך אני נותן לך ולא תמכרנו תוך ג' שנים ואם תמכרנו יהיה המותר שלי ונתרצו שניהם ונתן לו ההפך הכתוב ושמעון לא המתין ג' חדשים ומכר ההפזועתה תבע ראובן המותר ושמעון לא רצה ליתן לו: תתעז

ראובן היה לו עור אחת של שועל ובא אצלו שמעון ואמר בכמה תתן לי העור כי הפחה ביקש לעשות ממנו כובע והלכו שניהם לבית האומן ולא מצאו האומן והניח בבית האומן וכשבא האומן עשה כובע ונתקלקל ולא חפץ בו הפחה והחזירו על מי אותו קלקול על ראובן או על שמעון: תתלג:

ראובן תובע שמעון שיש בידו ס"ת שקנה מן הקהל שאנסיהו בגזילה ממנו ושמעון משיב קניתי מן הקהל ואין לך דמים או דברים עלי: תתקכה

ראובן טוען מכר לי הפך של זהב בתורת זהב ועתה שברתי ההפך ומצאתי בו אבר ושמעון אמר לא נדרתי לו כלום אלא כמה שקניתי כך מכרתי ותחזיר לי התכשיטין: תתרי

ראובן קנה בית משמעון ונתנו ערבונות ביד נאמן מי שיחזיר בו יפסיד ערבונו והמוכ' נדר ללוקח כל מי שיערע' שיפצנו ובא המערער': תתריג

ראובן נתן לשמעון פרקמטיא ושמעון רוצה למכור ללוי ויהודה ועמד שם ראובן וא' שמעון ללוי ויהודי' תנו כסף שמכירה לראובן והלך לו ראובן לדרכו וקנו לוי ויהוד' מן שמעון וא' להם שמעון הכסף תתנו לי ולא תתנו לראובן אח"כ בא ראובן ותובע הכסף מלוי ויהוד' ושמעון תובע כמו כן למי יתנו הכסף: תתל:

ראובן טוען לשמעון מסרתי לך ספרים למוכרם ועומדי' לך ט' ליט' ורוצה אני לפדות' ושמעון משיב הייתה תפו' והלכתי בשלוחך וכל ההפסד שיעלה עליהם אמרת ליתן לי וע"כ תן לי ההפסד וראובן משיב לא נדרתי אלא אם תצטרך למעות שתמשכן הספרים לריבית וההפסד ההוא אמרתי ליתן לך: תתקעו:

דיני ירושות

אחין שנפלו להן ירושה והיו בהן גדולים וקטנים ועדיין לא חלקו והאח הגדול היה קורא באחת הספרים מן הירוש' ונאנס הספר מידו. קפו:

ראובן שמת והניח ב' בנות ואלמנה ואחת מבנותיו נשאת בחייו והאחת פנוייה. רכד:

היורשי' יכולים לסלק האלמנה מתי שירצו רמג:

בן האלמנה שהיה בן י"ח שנה ואמנה התנו ביניהם שמה שכתו' בשטר המוכר לאחר מיתתנו שיהא בטל רמד.

אחד מן היורשים תובע את אמו עבור ל' לט' שאמר אביו בשעת מיתה לתת לו רמה רמו

ומה שמגזם אפי' אם תיפטר אמו שרוצה לקבל עליה דוכוס רמז.

דין יתומים רנז רנה רנט רס

ומה שטען ליטול כתובת אמו רמט

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

דיני הדיינים ודיני שבועת

דיני עדיות

דיני הלוואות וחייובות

דיני ריבית

גם זה דיני ריבית

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

רחל השאילה שריון ללוי עד שלא נישאת לשמעון תקעו
הניח מעותיו על קרן הצבי אב שפרנס את בתו על סמך הבעל תקפב תתמט
אחד תבע מחבירו מאתים זקוקי' והלה משיב הלויתני ק' בריבית קצוצה תקן
ראובן טוען לשמעון זקוקי' שלחתי על ידיך והלוית אותם לעובדי כוכבים בריוח תן לי הריוח תר
נתתיו לך פטור אף משבועה תרז
המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים תרח תרע
ראובן טען לשמעון נתאכסנתי בביתך אני ואשתי והיה בעיר נישואי' והיה לך בתולה והשאילה לה אשתי עגיל שהיה שוה ג' זקוקי' ונגנבה ממנה ואני תובע דמיהן תרסה
ראובן שעמד ברשות הרבים וא"ל שמעון שמור לי חפץ זה או בהמה זו וא"ל ראובן הנח לפניך ואפי' פשע ולא שמר לא חייבו תרפו
ראובן טען לשמעון השאלתי לך כלי שלי למלאכת פלוני ושיניתו למלאכה אחרת ושברתו תרסח
ראובן השכיר סוס לשמעון לרכוב ואחז ראובן בשטעברו"ף עד שעלה שמעון אם חייב לשלם תרסט
ראובן טען לשמעון מנה אתה חייב לי ושמעון משיבו איני יודע שאני חייב לך כלום תער
ראובן שואל משמעון כלי או בהמה למלאכה כיון שמשכו ראובן אין שמעון יכול לחזור בו תרעב
ראובן נתן פרקמטיא לשמעון עד יום פלוני ושמעון אמר פרעתיך בתוך הזמן תרפא
כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי תרפב
מעשה בעובדי כוכבים שמשכן משכון לישראל והוצרך מן המעות והלך ומשכן המשכון לישראל חבירו והפסיד המשכון והעובדי כוכבים תובע כפלים מדמי שויו ואמר הישראל הראשון לשני שהפסיד המשכון וסלקיני מן העובדי כוכבים והשיב אפרע לך כדי שויו תרלד
ראובן תובע משמעון ס' פשיטי' ושמעון משיב אני חייב לך אך אני מעכבם בעבור חובי שפשעת' בו : תרלח.
אדם שהלוה לחבירו על המשכון אם יכול לכופו ולפדותו לאחר זמנו : תש:
אדם שטוען לחבירו אתה חייב לי מנה והלה אומר איני חייב לך על הדיינים לחקור היאך אינו חייב לו : תשא
אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסו' אשתו ובניו וה"ה אף גבי בעל חוב תשב :
אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם : תשג :
אדם שהלוה לחבירו על המשכון הוי שומר שכר : תשה תשיג
ערב בשעת מתן מעות לא בעי קניין : תשיח :
מעשה שהלוה אחד משכון לחבירו למשכן בריבית עי"ג ואחר זמן פדאו עבור הקרן והעובדי כוכבים לקח פעם שני' על המשכון : תשכה :
המלוה מעות לחבירו וא"ל הלוה טול מעותך והמלוה אינו חפץ בהן והן מונחים צרורים ובתוך כך נגנבו : תשכז :
ראובן משכן משכונו לשמעון עי"ג ורצה ראובן לפדותו ושמעון משיבו אין לי עסק עמך כי העובדי כוכבים משכנו לי לחלוטין תשכח
דין ארבע שומרים תשלב
ספרים אינם עשויין להשאיל ולהשכיר ואם אמר לקוחי' הן בידי נאמן ובשבועה ובלא עדים תשלה
אדם חבל מחבירו סכין לפי שהיה חייב לו דינר ובעל הסכין טען הלויתי לך סכיני תחזירהו לי תשלו
ראובן תובע משמעון הלויתיך מנה ולא פרעתני ושמעון השיב פרעתיך ונאמנת לי אשתך שפרעתיך ובאו ב"ד לאשתו והיא אמרה לא פרע וחזר בו שמעון ואמר איני מקבלה תשלט
הלוה אמר נדון כאן שומעין לו תשמ
אדם שמלוה לאחי ריוח שצריך להשלים מן הריוח תשמד
מי שמלוה מעות של יתומים בלא משכון או כסף של מהלית שכר ומפסיד חייב לשלם תשמה
מעשה בעובדי כוכבים שמשכן משכונו לראובן וראובן משכנו לשמעון ובתוך כך מת העובדי כוכבים והיה המשכון כפלים שוה מן החוב ואמר שמעון אני זכיתי בכל המשכון כיון שמת העובדי כוכבים תשמח
ראובן טוען לשמעון יש לי עשרים דינרים בידך ושמעון משיבו אין לי בידך ועדים מעידים שחייב לו דינר תשנה
ראובן טוען לשמעון עומד הייתי בר"ה והיתה מרגלית מונחת בתוך ד' אמות שלי ובאתה והגבהת' אותה וארבע אמות זכו לי ושמעון משיבו לא כי אלא הגבהתי זכתה לי תשסב
ראובן שלח לשמעון פירות ומצא שמעון מרגלית בביתו ונודע לראובן ותובעו תשעא
ראובן משכן ספר לשמעון וכשבא לפדותו טען שמשחא בספרי וטשטשת' אותו ושמעון משיב קריתי בו תשעב
ראובן משכן לשמעון משכון עבור כ' דינרי' בי' דינר' והפסידו וטוען אבדת' בפשיעה ושמעון אמר לא כי אלא נגנב בלא פשיעה תשעד
ראובן טוען על שמעון היינו בקלוני"א והיית' קושר חבילתך ונתתי לך חפץ אחד לקושרו ולא נכנסת' בספינה ופשעת' בשלי תשעה
אדם הנושא ונותן עם חבירו ויש עדים בדבריו וחזר בו תשף

ראובן ושמעון היו במדינת הים והכין שמעון דרכו לצאת ונתן לו ראובן חפץ להוליכו לאשתו למזונות וקפצו לסטים על שמעון ולקחו תשפא
ראובן טוען לשמעון השכרתי לך סוס בו' פשי' לשבוע ואם מת אולך תתן לי זקוק ועשית' מלאכתך בו ז' שבועות ומת עתה תן לי הזקוק תשפט
אדם שחייב לחבירו אם מנזקין בינאית ליה זוזי כל רבע מגבי ליה תתד
מסימן בהלכות גיטין אין משלחין מעות בדיוקני תתי
הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות ולבסוף אמר לא קניתי תתיב
בסימן מקח וממכר
ראובן נתן כסף זקוק לשמעון לפרוע לעובדי כוכבי' ושכח העובדי כוכבי' וראובן תובע ושמעון רוצה לזכות בשכחת העובדי כוכבים תתכג
תתקנג תתקנט.
ראובן נתן לשמעון מ' אוקיאות למחצי' שכר לבסוף נתן לו י' אוקיאות ואמר שהן ריוח ושוב חזר ואמר שאותן י' אוקיאו' שהן קרן תתכז
ראובן נוה ללכת לעיר גדולה אמר לשמעון קנה ממני ז' זהו' ונתן לי הפשוט מיד ואתן לך הזהוב בשובי וכן עשה ונפטר שמעון והושם ביד נאמן בציווי הקהל תתלא
ראובן ושמעון הלכו בדרך אמר ראובן לשמעון שמור לי אילו המעו' א"ל שמעון אין לי מקום א"ל ראובן צרור אותו בסדינך לבסוף נגנבו וטוען עשיתי כאשר דברת וראובן טען פשעת' בהן כי ישבת' בשוק בין הגנבים תתמג
אשה שהיתה עושה מלאכה בבית בעלה ואינו מדקדק במעשה ידיה והטמינה טבעת ותכשיטי' וסמוך למיתתה קראה לשתי בנותיה והן נשואות ונתנה להן ונפטר' ונודע לאביה ואמר להן החזירו לי מה שנתנ' לכם אשתי תתנו
ראובן נתן ממון לשמעון באשראי והלך שמעון למדינו' הים ונשלל ובחזירתו נתפשר עם ראובן בג' הנאי' וקבע לו זמן וכ' שט"ח ופרע קצת ונפט' שמעון ותפסה אלמנותו' מטלטלין לכתובת' ובנכס' שתפסה לא הי' בהן עישור כתוב' ולאחר זמן נפטרה גם היא וירשוה בני שמעון ובא ראובן ותבע בני שמעון את השטר והיורשים משיבי' מאמינו ירשנו ולא מאבינו גם נפרעת ושטר פרוע הוא תתנט
התובע את חבירו והשיב הלוה פרעתיך אינו צריך לפר' תתנח
מחילה בטעות לא הוי מחילה וכן לעניין הונאה תתס
ראובן ושמעון ולוי פרשו לים ונהנו שכר בשוה עד שהגיע לסכנה ובקשו לרב החובל שיצילם דר' היבשה והלכו להם איש איש לדרכו ולבסוף נתעסק ראובן לבדו בשלהם והוא עליהם הוצאה יותר מדאי שויי' ושמעון אינו רוצה לתת לו ההוצאה תתסט
ראובן הלוה פשי' לבנו של שמעון בלא ידיע' אביו והפסיד הנער הפשיטים ותובע ראובן בשמעון והשיב שמעון לא כי הפסדת' עד שיגדלנו המקום וישיג ידו לפרוע משלו תתפג
ראובן היה ללוי מהמת פרקמטיא והלך לבית ראובן לפרוע ממנו ולא ביד ראובן כי אם מעט תכשיטו אשתו וראובן לא רצה להקניט אשתו תתפה : ראובן ושמעון היו להם ב' חפצים אחד ביד ראובן ואחד ביד שמעון זה אומ' שבידך הוא שלי וזה אומ' שבידך הי' שלי לבסוף עשו פשרה זה עם זה שהחליפו החפצי' וקודם לכן נתן שמעון בהקנאה ובהמתנה החפץ שבידו ללוי ונתן לראובן ועתה בא לוי ותובע מראובן' החפץ הניתן לו כי הקנה מן שמעון קודם שניתן לו תתפח
ראובן היו לו מטלטלי' ולוה מעות משמעון ושעבד לו מטלטלין אג"ק כאשר נהגו לכתוב בשטרות כי לא היה לו קרקע ומכר כל מטלטלי' ללוי ולא שייר כלום עכשיו אם יש לשמעון חלק במטלטלין או לא : תתפט :
ראובן טוען על שמעון אתה חייב לי ק' מרק"ש ושמעון משיב שלחתי לך אותו ע"י שלוחך : תתצא :
ראובן נתן לשמעון מנה בעסק להרויח לו וכשבאו לחלוק הריוח רצה ראובן ליקח מחציתו אמר לו שמעון אין לי בה אלא שליש : תתצה :
ראובן תובע שמעון פייסני בארץ הגר לדבר מלאכה שתלוה לבעל המטבע לעשות לשמעון פשיטי' מכספו וכן עשיתי ונדרת לי זקוקי' ושמעון משיב כי יראתי ממך ודברתי אני בעצמי עם המלאכה : תתקג תתריד :
ראובן ושמעון היו בארץ הגר ונתן ראובן לשמעון ליטרא זהוב לקנות הפצים להוליכו למעג"נך ולמוכרו שם ולקנות שם הפצים ולמוכרם בארץ הגר ולחלוק הריוח וכן עשה שמעון ובבואו שם למעג"נך פגעוהו בעלי חובים של ראובן ובקשו מן הקהל להוציא ממון ראובן לפורעו להם וכן עשו הקהל ונתן הקרן אבל הריוח נטל לעצמו אם יכול שמעון לעשות זה או אם יש לראובן חלק בריוח : תתקלד :
ראובן תובע לשמעון ואמר מכרתי חפץ להגמון בג' ליטא פשי' ולבסוף אמר לו ההגמון לתת כסף כנגד אותן פשי' שלח עמו שלוחו של גיזבר שלו ומצאנו שמעון אצל הגיזבר ואמ' שמעון כבר הלפתי הכסף ודובר לשמעון עם הגזבר מה שדבר ולא נתן אלא מקצת פשי' ועכשיו אני תובע את המותר שהפסדתי על ידך והשיב שמעון אני לא הפסדתיך אלא אתה הפסדתני כי רציתה להוציא הכסף מידי עד שנתתי שוחד לגזב' ואותו שוחד הפסדתני התקיא :
ראובן טוען על שמעון שהיה לו עבד ובא זמרי וגנבו והוליכו ללודקייא ובקשני להשתדל בשבילו וכן עשיתי והוצאתי מידו דמי העבד וכשבאתי למקום פלוני בא הקהל וצעק עלי וציוו הקהל להזור לו דמי העבד וגם לקחו ממני ג' חצאי כסף ונתגיו לו ואותם אני תובע ממך ושמעון משי' לא בקשתיך אלא אתה הלכת בעצמך וכתבת' הרשאה מזוייפת

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

מזוייפת על שמי ולקחת' ממנו דמי העבד והכעסת' אותו והפסדתי העבד וגם כ"כ זהו' נתת לו בעשרה וכל זה אני תובע ממך תתקיב.

אחד שקבל מעו' מחבירו למחצית שכר והלוה ב' דינ' על משכון ונגנב או נאבד תתקיד:

שנים שלוו על משכון אחד בעיר והלך אחד מהן לדור בעיר אחרת והניח המשכון ביד חבירו ובא האנס בגיזומים להחזיר משכונו בלא דמים ולבסוף עש' עמו פשר' בחצי הדמים אם חייב להבירו להחזיר לו המותר או אם יחלוקו תתקכח:

ראובן ושמעון היה בארץ הגר ונתן ראובן לשמעון הפנים להוליכו למעג"נץ ולתת לפלו' ולפלו' ובא שמעון למעג"נץ ולא נתן החפנים ואח"כ בא ראובן ותובע אותם ואמר הנה נאבדו וחפץ ראובן שישלם לו כפי שוייס במעגנ"ץ ושמעון רוצה לשלם לו כפי שויין בארץ הגר תתקלה.

ראובן שחייב לשמעון ולא פרעו אם יכול ליקח ולתפו' בכל מה שימצא תתקב.

עובדי כוכבים שהלוה לישראל על המשכון ונפל המשכון ביד עובדי כוכבים ומצא ישראל אחר חייב להשיבו לבעליו ישראל הראשון תתקנח:

מותר להלוות מנה לחבירו שילוהו לריוח של המלוה לבדו תתקוה:

המלוה על ידי ערב והלוה טוען פרעתי ונתחייב שבועה שפטור ג"כ הערב בשבועה הלוה תתקנו:

אדם התובע את היתומים ואות' חביכסחייב לי והם טוענין להד"ס ואין אנו יודעין שאין יכולין להשביע תתקנז:

ראובן טען על שמעון ספר השאלתי לך תניהו לי ושמעון משי' תחזיר לי משכון שיש לי בידך עבור הספ' שהוצרכתי לתת לך תתקסג:

ראובן הלוה מעו' לשמעון לחצי ריוח עד שעבר עליהם השמיטה לוה טוען שמיטה והמלוה לא היה יודע לטעון פרוזבול היה לי תתקעב:

האי עיסק' דקאמר ליה פלגא מלוה ופלגא פקדון דשמיטת משמטת חלק המלוה תתקעג:

ראובן טוען על שמעון משכנת לך משכון שריון ובתי שוקים של ברזל בכך מעות ופדיתים ושמעון משיב המשכון עומדים עדיין קלא מעות והבתי שוקים לא בא לידי וראובן אמר את תסייבוהו לעשות שבועה כי הוא חשוד על שבועות תתקעח:

אי אודית' מהני במלוה או לא תתקפו

מה שנתן הובות תמורות הערבונות ליקח קרן וריבית מן הובות תתקפט' רחל תבעה לאה לדין וטוענה שנתנה בידה רצוד בעלה ט"ו זקוקים לפרנסה בהן ואת ספחתה וקבלה עליה רחל שיהו עמה בתוך ביתה כי יש לה הני בבית ולאה ובעלה קבלו עליהם ליתן ריבית מן הבית לעובדי כוכבים אשר צריכה רחל לתת מן הבית מידי שנה וגם אותה רביעי' תובעת ולאה אמר' שאין ידה משגת לפרנס בה ורחל אומר' אשר אין שוה לה לצא' מן העיר ממקום תפילה תתרו·

ראובן שהכיר כפרין ביד שמעון שנגזלו ביום גזירה ונודע לכל שגזלום וגנבום תתרע:

דיני אפוטרופסית

ראובן טען על אפוטרופס שלו שטען מה שלא ציוהו רמב:

ראובן אפטרופס של יתומים תובע אלמנת שמעון כל הממון שנשאר לבעלה שיט:

מה שנתן האפוטורופ' מובו' ממזרות הערבונות ליקח קרן וריבית ולא קנו ראובן ושמעון כהובות שכר

אפוטרופ' של יתום תובע משמעון ספר אחד תקא

ראובן שצוה להעמידו הקהל אפוטרופ' לבנו שמעון כי יש לו דין עליהם שהזיקוהו תקצא תקצב

ראובן שמינה עבדו אפוטרופ' לגבות חובו תשו

ראובן נתן לשמעון פרקמטיא בחוב וקבע לו זמן וכשבא זמן הפרעון בקש שמעון מראובן להניח בידו אותו ממון בעסק מחצית שכר ונתרצה ראובן והלך שמעון למדינת הים ונטבע ולקחו בני הבורתו כל ממונו והביאו הכל לב"ד וב"ד מינו אפוטרופ' והאפוטרופוס פרע לראובן כל חובו אם יפה עשה האפוטרופ' שפרע לראובן כל חובו תתנו הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופ' ואם יש עדות שבספהידות הנכנסים או נותנות לשום אדם מסלקונ' תתקנח

עוד מענין אפוטרופסית אשה בסי' תתקפב

דיני שותפות

שני שותפין או ג' תובעי' מראובן אם יכול ראובן לכוף השותפי' לטען אחד בשביל כולן שלב

שמעון אומר ישבו אותבי אצלי כשאטעון עמכם שלא יסתתמו טענותיי כי אתם רבים שלג

שכירות ושותפות אין צריך קניין הסה

שנים שיש להם סוס ואחד מהם נתנו בבית ראובן הקעט

הרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא והפסיד השותף לא מצי אידך השותף לומ' לבעל דין לאו בעל דברים דידי את לא שליחותא עבד רף

ראובן ושמעון יש להם ספרים בשותפות תעט

שמעון משיב שלא קיבל עליו הריוח מן השותפות תן

ראובן ושמעון עשו עיסקא זה עם זה וא"ל הן לי אמונ' שמים שלך שתחלוק עמי כל הריוח תרו

ראובן קבל עליו ליתן לשמעון כל מה שירויח אפי' אם יקח ממון מן אחר הרעו

ראובן ושמעון קנו פרקמטיא בקלוניא בשותפות והוליכה שמעון למעג"נץ והוצרך להלוק והילך בינו לבין עצמו תשעג

ראובן נתן לשמעון מעות למחצית ריוח או פרקמטיא תתו

ראובן ושמעון לקחו חפצי' בשותפות ונמכרו החפצי' ובאו לחלוק החפצים: ואמר ראובן לשמעון רצוני שתשבע לי בעסק השותפות תתלט

ראובן נתן מנה לשמעון בעסק למחצית שכר ומת שמעון והביא ראובן שטר העסק שבידו על יתומי שמעון תתמו

אלמנת ראובן טוענת לאלמנ' שמעון שותפי' שהיה בין שניהו והיה בידך וכשחלקנו נטלת' בתחילה לעצמך ליט' תתעו

ראובן ושמעון שותפי' היו ונתנו לעובדי כוכבים אחד ממון בחוב ומת העובדי כוכבים ותובע העובדי כוכבים המשכנו' מן ראובן וכפר' בחוב וראובן כפר גם הוא במשכונו' ונכנס עם שמעון ועמדה העובדי כוכבים וקבלה על ראובן בפני השופט ודייני העיר ונתן ראובן שוחד והייבוהו שבועה ועזרו שמעון במתת השוחד ולא רצתה העובדי כוכבים לקבל השבועה והביאו דברים לפני שרים גדולים מן הראשוני' עד שהוצרך לתת שוחד עוד יותר וא"ל ראובן לשמעון תן חלקך א"ל שמעון לא אתן לך כלום שאונסים לך השרים תתנז

שני שותפי' שהיו להם מעו' בשותפו' ואחד מהן צריך לזוזי שבא לידו מקח יפה לקנו' הוא אם יכול ליקח מעו' מאותה השותפות ולקנות לעצמו ולהשיב זוזי אחרי' במקומ' תתנה

ראובן נשתתף עם שמעון בממונו והלך ראובן עם השותפו' בסחורה ובא למקום אחד ומצא ראובן שם קרובו שהוא בעל מכר והציל לראובן כל המכסים וכשחזר ראובן לביתו אצל שמעון ורצו לחלוק השותפות וראובן אמר לשמעון הנה אני נוטל בתחילה מן השותפות כל מה שהציל לי קרובי והשיב שמעון הנך נועל דלת בפני תתקא

ראובן ושמעון היה להן סוס בשותפו' ואמ' לו שמעון השאלני הסוס לרכב עליו למקום פלוני ואמ' שמעון יהא מושאל לך ורכב ראובן לאותו מקום ובאותו לילה אחזה חולי לסום וכשחזר לביתו מת הסום וטען שמעון ואמ' לראובן שואל אתה ושואל משלם הכל וראובן משיב לא עשיתי בו שום מלאכה אחרת ואני הוא בעל של הסום וכשהבעלים שם אינו חייב השואל תתקב.

ראובן ושמעון שותפי' ותקנו דרכם ללכת אחד מהן לקלונייא בספינה וכשנכנס ראובן בספינה בא אליו לוי וא"ל הא לך זהב וקנה לך פרקמטיא למחצי' שכר וכן הלך לו וקנה ותובע שמעון מראובן לתת מן הזהב לפי ערכו העולה על פיזור ההוצאה ומשיב ראובן בשביל הזהב לא הוספתי כלום על הוצאתי ורק על שותפו' שנינו ניתכן הדרך הדין, עם 'תי תתקי: שנים שותפי' בחוב אחד ופרע מקצתו ורוצה האחד לעכבו ואמ' להבירו לך קח חלקך מן העובדי כוכבים תתקיו תתקכא

שותף שהיה הודה לחבירו שיש בידו כך וכך ואח"כ חזר ואומר טעיתי במה שהודיתי ואין כל כך הרבה תתקלו

ראובן שמעון ולוי שותפי' בחוב ורצה ליתן העובדי כוכבים יין בחוב וראובן ולוי רצו ליקח היין ושמעון אינו רוצה יין כ"א מעו' לבסוף לקח בו ראובן היין ושלחו לשמעון הלקו מן היין ושמעון אינו רוצה ייקכ"א מעו' לבסוף לקח בו ראובן היין ושלחו לשמעון הלקו מן היין ולא רצה ליקחנו אם יכולין לכופו שיקח חלקו או לא תהקכא

ראובן ושמעון ודינה היו שותפין ומסר להן הבעל חוב כפר ממנו לגבות ממנו ותיבע ראובן כך וכך מידות יש לי בידכם שגביתם משלי ושמעון משיב אדרב' הוא גבה חלקו ודינה משיבה כל מה שישבע שיש לי משלו אחזיר לו תתקנז

שותף אין חולק שלא לדעת חבירו תתרה

הד בר נש יהיב לחברי' דברי' א"ל הב לי תרין דינרין אגרן ומה דאינון עבדין דידי ודידך רנא

דיני פקדונות

אלמנה תבעה משמעון להשיב לה פקדון שהפקד בעלה בידו והשיב שבעלה ציוהו לתת לבתו שהיתה עמו בשעה שהפקד אם ימות שאותה הבת מתה קודס שמת הוא והנפקד אמ' איני יודע איזה מהן מת קודם כי שמא מת הוא תחילה וזכתה היא וכשמתה היא זכו בניה לע

ראובן שהפקיד אצל אשת שמעון אין כח ביד ב"ד להשביע קפד

כספים אין להם שמירה אלא בקרקע קעא שעה תשפד

ראובן הלך למדינות הים והפקיד ממונו ביד שמעון והזהירו אם תבא אשתי לפניך לא תתן לה כלום ביא

ראובן טען לשמעון להשיב לו מעו' שהפקיד בידו למחצי' שכר שלה

אלמנה תבעה לדין את ראובן ממון שהיה בידו משל בעלה כי לא נתקבלה מזונו' וכתובת' ותגבה מהם רסה

הודו' האשה אשר היו מופקדים ביד בעלה ספרים משל אחרים והשאילם לשכינו והוא משכנס שמ

ראובן תבע את שמעון על פקדון שהפקיד בידו תיא

המפקיד פקדון ליד אשת איש או הלוה לה היב

סימנים של תשובות מהר"ם מרוטנבורג

תיג תיד
ואם טוענת פשעתי בפקדון תיו
האומר יש לי עדים שרצית לעשות עמי פשרה תיז
קיבל מן האשה יחזיר לאשה תך
ראובן תבע שמעון לדין על דבר פקדון שהפקידה אמו בידו ערה
ראובן שהפקיד מנה לשמעון שלא בעדים
זכין לאדם שלא בפניו תכא תיט
ראובן תובע משמעון מנה לי בידך ושמעון משיב לא אלא מנה לי בידך
ער ו
ג' אחים והאחד אין לו כלום אלא מה שמשתכר בלימוד והשני יש לו
כנגד י"ד זקוקים תקמא
אין חובה על האדם להשאיל ספריו כמו שאינו חייב ליתנם שמו
ראובן טוען לשמעון הפקדתי בידך מרגלית ותבעתיך בב"ד וטענית
אבדתיהו ולא רצית' לישבע ועתה נודע שמכרתו תשיד
ראובן תבע לשמעון עשרה זהובים אמנ"ט הפקדתי בידך בפני עדים
ושמעון משיב החזרתיו לך תשיט תשנט
כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד תשכג
שליחות יד אינו צריכה חסרון תשכג
שליש אם נאמן בשבועה או בלא שבועה תשלט תתקפה
אם יש לו פקדון מחבירו ואינו בעיר ובא ישראל אחר וטען על הנפקד
אל תחזיר לו פקדונו תשמג
ראובן טען לשמעון הלויתי לך ב' דינ' והפקדתי בידך טבעת שלי
ושמעון משיב להד"מ ובאו עדי' והעידו שטבעת שכפר בב"ד היה הטבעת
ביד שמעון או בביתו תשם
ראובן הפקיד פירות אצל שמעון והוה לוי שכירו של שמעון לשמור פירותיו
וכל אשר בביתו ולא שמר לוי אותו פירות יפה והרקבן תשעז
ראובן שטען לשמעון ליט' הפקדתי לך החזירם לי ושמעון משיבו נגנבו:
וראובן טוען נשתמש בהן תשעח
ראובן הפקיד חביות של יין אצל שמעון והוציא ממנו שמעון היין של יין
והחמיץ תשעט
משומד לכוכבי' ומזלות הפקיד פקדון ביד ישראל קרובו ותבעו לאחר זמן
המשומד ולא החזיר לו ומת המשומד וקרוביו תובעי' הפקדון מהמ' ירושה וגם
השליח שהפקדון ליד זה הביא עובדי כוכבים עדים שנתן לו המשומד זה
הממון במתנה לאחר זמן תת
ראובן הפקיד פקדון ביד שמעון ובא לוי וגנבו משמעון ויש פשיעת
שמעון בדבר וטוען לוי שראובן חייב לו וראובן כופר ואין עדים בדבר
תתיא
המפקי' פקדון אצל חבירו בלא עדי' לימים ביקש פקדונו והנפקד אומ'
אינו פקוד בידי אלא משכון הוא בידי תתיט
עכן גנב כסף משמעון ונודע לו שהיה לעכן פקדון ביד פלוני והלך
שמעון לבית פלוני ולקח הפקדון תתלד
אשת ראובן שהפקידה אצל אשת שמעון ופשעה ונגנב התכ
ד' וה' כיסי שיש בתיבה משלך ומשל אחרים ולקחה בתך מהן ב' דינ'
ואינה יודעת מאיזה מהן תתקנא

דיני שביב מרע

לאה שהיתה חולה וחלקה כל נכסיה במתנת שכיב מרע לד

ראובן נתן כל נכסיו לבנו על מנת שיתן לד' בנותיו כך וכך מעות ואם
יפחתו המעות שיתן לבנות קרקע ונפטרה אחת מן הבנות בחיי אביה
קלו
חייבי' לקיים צוואת שכיב מרע רמט
מתנת שכיב מרע דלא כתיב בה בדקאיר ורמי בערסיה תקמב
ראובן שטען שאין במתנת אמו ממש תקנז
נכסי בחזקת יתמי קיימי תקעח
בנו של ראובן היה לו זקוק ביד שמעון דודו וחלה וצוה לתת לראובן ולא
מיתה אשתו תקפ
לאה ניסת לראובן והיה לה בנים ומת ראובן תקפא
ראובן שסודה ואמר יש בידי ממון פלוני שמת והוי צוה לי לתת לבנו כך
וכך ולפלוני כך וכך תקצג
כתב שטר מתנה לבנותיו ולא שייר לעצמו רק כדי דירתו כל ימיו
תריא
מעשה באדם שמתה אשתו ובשעת פטירתו צותה ליתן מקטורן לבת
אחותה ונתרצה הבעל ולאחר מיתתה רצה לחזור תשכו
ראובן הלוה לשמעון מעות לימים חולה ראובן וצוה לביתו ומחל לו החוב
ושוב עמד מחליו וחזר בו תתלב תתעה
שטר שכיב מרע שחזר ממתנה למתנה תתעה
יתום נפטר וצוה בפני עדים ונתן כל אשר לו לשמעון לימים בא
יהודה ושמע צוואת היתום ואמ' שהצוואה אינה כלום כי לא היה בן י"ג
שנה תתנז
אלמנה טוענת שבעלה נתן לה במתנת שכיב מרע כל אשר לו ואין לה
עדים ולא שטר תתע
על מרת מינגוט שהיית' מוטלת על ערס דוי וצותה מחמת מיתה להוסיף
על צלוחית שמן הדולק בבית הכנסת ולהדליק נר של שעוה וליקח משלה
חצי זקוק כסף להוציא על כוס שמקדשין בו בבית הכנסת אחרי מותה ושאל
אותה אחד מן הקהל היכן ניקח כל זה ואמרה באותו חדר תקח הכל
ושוב ביום שני קראה לאחיה ואמרה לו בפני עדים כל אשר באותו הדר
תקח לך ולאחיותך תתקנה
ראובן ושמעון הלכו למדינת הים וחלה ראובן ונטה למות ואמ' לשמעון
וצוה לתת לפלוני מנכסי שביד' כך וכך והניח חיים ושב שמעון למקומו
וכבואו הושיב ב"ד וסיפר דבריו כאשר צוה ראובן ואלמנ' ראובן אומר'
שלא יכול ראובן לתת כלו' לפי שהוא משועבד לה הכל בכתובה תתסא
תתקסו: ראובן מת והניח אלמנה ונתן במתנת בריא זקוק ביד אשתו וצוה
לתת לאמו בשביל רפואתו והאלמנה תובעה כתובתה תתסב
אחד תפס נכסי יורשי' ואמר שהוציא בפני המתים חובתם ואין לו עדות
וראייה כי אם על פה אם אומרי' המוציא מחבירו עליו הראייה או
תפיסתו ממש או לא תתפד
ראובן מת ובאו שני בניו להלוק שאר נכסיו ואמ' האחד לאחיו רוצה אני
לידע מה נטלת' מנכסי אבינו קודם מותו ולאחר מותו ורוצה אני להשביעך
על כן ולטול כמו שנטלת' תתפו
שכיב מרע שהודה כשתבעוהו וצוה לפרוע נוהג כר"ת דפסק דכתובות
אשה
שלד
קדמה לגבות ממטלטלי או כדברי האלפס ושאר גאוני' דפסק דבעל
חוב קודם :

נשלמו הסימנים בעזרת דר מעונים

בשם אל רם אתחיל תשובת מהר"ם

שאלה א כהן שאל תינוק ומת נושא את כפיו ולא דמי לכהן שהרג את הנפש בפרק אין עומדין דהתם מזיד דכתיב ידיכם דמים מלאו ואת"ל בשוגג שאני דהכא קא מכוין לשם מצוה: ועוד מי יימר דכלו לו חדשיו ועוד שמא הרוח מבלבלתו אחר המילה:

שאלה ב כהן שהמיר ועשה תשובה לא מיבעיא לרב נחמן דאמ' בפ' בתר' דמנחות הזיד בשחיטה והשתחווה לעובדי כוכבים ומזלות לשם קרבנה לריח ניחוח אלא אפילו למ"ד אין קרבנה לריח ניחוח ה"מ קרבן דבמקדש אבל נשיאת כפים דבגבולים לא דכתיב אך לא יעלו כהני הבמות למזבח ירושלים:

שאלה ג קדושת בכור להפקיע ע"י מום האם היכא שיצא לאויר העולם לא ידעתי מה שאלת. דאילו בבעלת מום שילדה הוולד קדוש כתמימה שילדה ואם המום שנולד שאלת האמר רב יודא בבכורות פרק כל פסולי המוקדשים ופרק מעשר בהמה מותר אפילו קודם שיצא לאויר העולם: ודוקא דנשחט על ידי אותו מום. אבל קדושת בכורה בעל מום יש לו ואפילו הפילה בכור בעל מום כדתנן פרק בהמה המקשה לילד מחתך אבר אבר ויוליך יצא רובו הרי יקבר ונפטרה מן הבכורה והמטיל מום בוולד קודם יציאתו צריך ליזהר שלא לשוחטו דהא אמרינן בפרק כל פסולי המוקדשים גדפא באוכא אימרא בשיפוותיה: דהם הטיל מום בעוברין אין שוחטין עליו. ועתה בני ירא השם הנכבד והנורא והזור על תלמודך ואל תתעצל בדבר והשם יוליכך ויתן לך זרע נכון מבית אבי ש"י: **שמשון** ב"ר **אברהם**:

שאלה ד חבית שנשברה בשבת שמעתי מחלקי' בין חביות שלהם לחביות שלנו: דחביות שלהם היו של חרס ושלנו דשל עץ: דשל חרס שנשברה אדם בהול עליו שהיין נשפך ויוצא ממנו ביותר: ואין לה עוד תקנה ומבקש כלים לפריק את כולה: אבל של עץ אינה כ"א מנטפת מעט מעט ואינו בהול שאינו ירא שמא תוסיף טעם זה אינו מתיישב וכמה פעמים ראיתי בחביות של עץ שאותן צירקלי"ש שנקרא ריי"ף המקיפות אותם כלים ונפסקים והיין נשפך מכל צד וכל דינים המפורשי' בפרק כל כתבי נוהגים בשלנו כמו בשלהם: ומיהו נראה דברי ר"ת שמדקדק דווקא נשברה אבל נסדקה לא ולשון מכילתיה נמי מוכיח דקתני מצילין כמו בדליקה וכל היכא דעביד טיף טיף או נסדקה דאין אדם בהול יביא כלי אח' ויקלוט כלי אחר ויצרוף והמשכיל יבין ויעמוד לקץ הדבר. ושלום **שמשון** ב"ר **אברהם** זללה"ה:

שאלה ה וששאלתם ציבור שבקשו לגזור תענית שני וחמישי ושני ופגע בתענית דה ט"ו לשבט יש לחוש לראש השנה ולפחות התענית או לא. וכן דעתו נוטה שהתענית נדחה לשבת הבאה ואין קובעין תעניות בו שלא מצינו תענית בראש השנה כלל. ותניא ארבע ראשי שנים הן: ותו דקתני להו בהדי הדדי דומיא בהדי הדדי ניהנו. ה"נ כיון דשארא לית בהו תעניות רביעי נמי לית ליה תענית. ואע"ג דאיכהו נמי עדיפי מיניה כיון דקתני להו בהדי הדדי לגבי מילתא אידמו להדדי דאיתמר ואמר מאי דוחק לקדם: ואמרינן ליקדם שבת דתדיר ושאינו תדיר: תדיר קודם. ואמר רבי יוחנן לידע שהוקדש החודש בזמנו ומקפינן וכי האי סיכרא עבדינן והתניא איברי תמיד של שחר נותנין מהלי כבש ולמטה ולמערב: ושל ראש חודש ניתנין תחת כרכוב המזבח ולמטה: ואמר רבי יוחנן לידע שהוקבע החודש: ומפרש תרי סיכרא מי עבדינן דהוי בהאי ודהוי בהאי חזי. השתא ומה בשם דזריזין וממקום זריזין עבדינן תרי סיכרא כשאין זריזין א"ת דלא למיעבד בה הדא וכן אשכחן דילפינן מהדדי אמר רבי יוסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות וערבה וניסוך המים הל"מ. ואמר רבי עלה אמר רבי אסי כי גמירי הילכתא דילדה שרי דזקינה אסור בזמן שבית המקדש קיים. אבל בזמן שאין בה"מ קיים לא. אלמא כיון דגמירי בהדי הדדי ילפינן מהדדי: ושלום **גרשון** ב"ר **יהודה** מ"ה זללה"ה:

שאלה ו

מעשה באחד שהתנה עם חבירו לעשות כך וכך ופתח לפניו חמשה חומשי תורה ונשבע ואמר כך יעזור לי דיאו"ן והתורה הזאת שאקיים אילו התנאים ושאלו לרבינו יצחק ב"ר אברהם ז"ל: והשיב כך נראה בעיני דנשבע בש"ת אין כאן כיון דנהתא אארעא ולא נקט לה בידיה וכולהו ליתני בפ"ב דנדרים הנודר בתורה לא אמר כלום דדעתיה אגוילי וכ"ש להך ליתנא דמוקי רישא התם דאפילו נקיט בידים בעינן שאמר כמו שכתבתי אע"פ שבתחלת דבריו אמר אדם זה כך יעזור לי דיאו"ן השם. מ"מ מה שהוסיף אחרי כן ובתורה הזאת לאו אאזכרה דידיה משתבע אלא אגוילי ושבועת השם יש כאן אבל שבועה שבש"ת כמו שכתב אין כאן: אע"פ שלא הזכיר את השם אלא בכינוי ולא בלשון הקודש שבועה בכל לשון שבועה היא: נ"ל כיון שאמר בלשון לעז כדאמר בפ"ד דנדרים ובדרב הונא דאמר מרי כולא לא טעמי' ליה. והיינו טעמא דלכל הפחות לא גרע מיד אפילו שבותא שבוקא מועיל מטעם יד: וה"ה מרי כולא ה"ה בלשון לע"ז דיאו"ן. כיון דשבועה ונדר מועילין בלשון לעז: כדאמר דאפילו מרי כולא שבועה היא: אע"פ שאינו שם ככל בשום לשון כדאמר בפ' ד' דנדרים ובדרב הונא דאמר מרי כולא לא טעמיה ליה: והיינו טעמא דלכל הפחות לא גרע מיד אפילו שבותא שבוקא מועיל מטעם יד: וה"ה מרי כולא ה"ה בלשון לעז נאמר חוץ מן השם שצריך לומר בלשון הקודש ע"כ דהא בעינן שם המיוחד לכולא עלמא כדמוכח סוף פ' שבועת העדות וא"א להזכירו אלא בלה"ק וכ"ש נדר ושאר שבועת שמועילין בלשון לעז: והסר השם שאינו מזכיר בשבועתו אינו מגרע שבועתו בכך דשבועה היא מטעם יד: וכ"ש אם מזכיר בלשון לעז. ואפי' לא הזכיר בתחלת דבריו לשון שבועה מועיל מטעם יד: **יצחק ב"ר אברהם** תנב"ע:

שאלה ז

היכא ששחטו י' בני אדם א' מברך ופוטר את כולן. וה"ה לשאר מצות והכי איתמר בתוספות דברכות דקאמר עשרה שעשו מצוה אחת אחד מברך לכולם יחיד שעשה עשרה מצות מברך על כל מצוה ומצוה עשה מצוה אחת כל היום כולן אינו מברך אלא פעם אחת. וכבר שאל הרב רבינו קלונימוס בן הר"ר דוד מורידבורק מרבינו שמחה זצ"ל אם שני זכרים תאומים נולדו ביום א' אם דיי בברכה אחת לאב ולמוהל וברכה אחרונה לשניהם והשיב אפילו שני מוהלים אחד יברך על המילה ואחד יברך להכניס בניי; ומוהל אחד פי' השני לא יברך על המילה אלא יברך אשר קידש ידיד מבטן כו' פירש ויצאו שניהם בברכה אחת; הראשון יברך על המילה והשני אשר קידש ואף על גב דליכא תינוק שני בבית הכנסת כשמלין את הראשון כיון דדעתי' דשני אין צריך לברך רק שלא יסח דעתו בנתים ולא דמי לד' כוסות דכל חד וחד מצוה באפי' נפשי' מאן לומר לן שאם שתאו בבת אחת יצא דלא סגי ליה בברכה אחת על כן לא דמי לד' כוסו' מדפריך אבל דומה לשחיטה וכיסוי דם דאמר מודה ר' יהודה דאינו מברך אלא אחת אע"פי כשיברך על כיסוי חיה עדיין לא נתחייב על כיסוי העוף שלאחר כיסוי חיה שוחטו כדתנן שחט חיה ואח"כ עוף ואפי' הכי נפיק בברכת כיסוי אחת מהן ושמעינן נמי בשחיטת העוף לא ברכה וברך כיסוי חיה לא הוי הפסק דדמי כמו גביל בחורי':

שאלה ח וכן לעניין תפילין דסגי בברכה אחת לתרוייהו לשל ראש ולשל יד אם לא סח בנתים וכן פי' רש"י ז"ל אבל ר"ת פי' שצריך לברך על כל אחד בפני עצמו וכן נראה ומיהו כל הברכו' כולן שצריך להן שיענה אחריהם אמן פי' בעניית אמן מוציא נמי הוא המברך כדאמר בירושלמי פ"ג שאכלו רבי. אבא ב"ר זימנין הוה מישתמיט מקמי' דרבי זירא מזג' ליה כסא א"ל סב ברך א"ל את דעתך דאישתי אוחרן דתני' השמש מברך על כוס וכוס ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה אלא יהיב דעתי' מפקי יתך ידי חובתך בברכת מן רפתך מפקא יתך ארץ ובירושלמי משמע דדוקא לאחר ברכת קטן צריך עניית אמן אבל לאחר ברכת גדול לא ואינו נראה דרבות' קאמר לא מיבעי' גדול דיוצאין אחר ברכותיו בעניית אמן אלא אפי' אחר ברכת קטן יוצאין בעניית אמן עכ"ל:

שאלה ט שנים שאכלו בקרן זוית ואחד אכל בקרן זוית אבל לא בסדר אחת ושאלתי הלכה למעשה למורי גור אריה זצ"ל אם יש להן לזמן יחד אם לא והשיב לי כן כי מאחר דלא נתכוונו להסב יחד אינו חייבי' בזימון ורשות בידם לחלק וגם אם רצונם יכולין לזמן ושאלתי לו איזה מהן עדיף שיחלוקו או שיזמנו והשיב לי טוב שיזמנו משום ברוב עם הדרת מלך יצחק ב"ר אברהם נכ"ה:

שאלה י השיב ר"ת על אותם שנהגו לאכול בין תפילת המנחה לתפילת ערבית דאיסורא עבידי דאמר בירושלמי מעשה באחד ששתה בין מנחה למערב ובא מלאך המו' והרגו מפני שהמתים שותם ונמצא גוזל את המתים ואמר במדרש שותה מים בין מנחה למעריב בשבת גוזל את קרוביו המתים ואמר במדרש שהם שותים ממעיין אחד בשבת וכתב שפע' אחת אירע מעשה בלות"יר ובא לידי סכנה ובקושי גדול התירו בערב יום הכיפורים שתקנו וידוי קודם שיאכל וישתה משום שכרות וגם בט' באב שחל להיות בשבת בקושי התירו:

שאלה יא

וראינו שכתב רב שלום גאון במתא מחסי' שתקנו לומר צידוק הדין שנפטר רבינו באותו שעה וגם אין רגילין לעסוק בתורה בין שתי התפילו' משום הכם שמת כל בתי מדרשות בטלין אך אינו אסור אלא מנהג בעלמא לזכר פטירתו אלא שקורין אבות במנחה בשבת אבל אכילה ושתייה לא תקנו קדמונים והא לא על חנם אמר שלא לשתות ומנהג אבו' תורה היא :

שאלה יב

מעשה בריזבו"רק ששאלו לרבותינו על איטר יד ימינו אם יש לו ליטול לולב בידו השמאלית דהא חשובה לו כימין דעלמא כדאמר בשבת הכותב בין בימינו בין בשמאלו ומסיק וליחשב שמאל דידיה כימין דעלמא וכו' ונראה דהיינו טעמא דלא כתב יד ימין אלא סתמ' כיון דבעינן מלאכה חשוב' מה לי ימין מה לי שמאל וכן נראה דהכא אינו אלא משום נטילה חשובה שנוטל ולא כלאחר יד אבל ודאי היכא דהקפידה תורה על ימין כמו גבי מצורע ועבודה בכהן התם דווקא בימין ואפי' שולט בשתי ידיו פלוגתא דרבי וחכמים אם כשר לעבודה אפי' בימין והכא אינו אלא הידור מצוה בעלמא דבדיעבד לעולם יצא ודאיירי מדאגבהי' קיימין ונפיק ביה ומסיק כשהפכו מכלל דבכל ענין נפיק ואפי' בשמאל והא דאמרינן גבי אתרוג הגדול כיון דאמר רבא) לולב בימין וכו' עד דאתי לאפוכי ולא פסיל משמע ימין ובעי לאפוכי בשמאל ומשקל לולב בימין וכו' ומתפילין נמי משמע הכי ממילתא דר' נתן דאמר מה כתיבה בימין ומהיכן משמע שהכתיב' בימין אלא שמא כתיבה חשובה בימין בעינן שלא כלאחר יד ולא הקפידה בכך משום איטר יד ימינו לשון ר' יואל הלוי :

שאלה יג

מנהג אם לעשו' מלאכה במוצאי שבת ובראשי חדשים ירושלמי פ"ק דתענית ופ' מקום שנהגו כל הדברים עושי' אותה כמנהג נשיא דנהיגי דלא עביד עובדא מפקי שבתא אינו מנהגא עד דמפני סדרא מנהגא פי' סדר קדושה בתנייתא ובחמישייתא אינו מנהגא עד דמפני תעניתא מנהגא ביומא ערובתא אינו מנהג מן המנחה ולמעלה בריש ירחא מנהגא בפירקי דר' אליעזר מסיק שהקב"ה נתן להם לנשים ראשי חדשים על שלא מעלו בעגל ולעתיד לבא הקב"ה מחדשן כעין ראשי חדשים שנ' כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו' ועוד כתיב תתחדש כנשר נעורייכי תדע לך שבכל חדש האשה מתחדשת וטובלת וחוזרת לבעלה והיא חביבה עליו כיום חופתה כשם שהלבנה מתחדשת בכל חדש והכל מתאוין לראותה ועוד יש ראייה דאמר יהונתן אשר נסתרת שם ביום המעשה ומתרגמה ביומא דחולא מכלל דר"ח לאו יום המעשה הוא :

שאלה יד

אשר שאלת מה יעשה בעור של בכור אשר נמצא טריפה בבני מעיים כדאמר אתה שראיתה בפרש"י מפ' טבול יום והילכתא כחכמים בשר בשריפה ועור בקבורה ופליג עליה תלמודא דפסיק לעיל כר' עקיבא ולכאורה נראה דלא פליג בין לפי מה שכתבת בשר בשריפה ועור בקבורה וגם טעם לחכמים לחלק בין עור לבשר לא ידעתי ובסדר קדשים של ר"ת עיינתי וראיתי שכתו' כן הילכת' כחכמים ועשה בו קרנים לשבשו שלא לפסוק כחכמים ופירושו אין בידי ומתוך הכתב בספרו והילכתא כחכמים אין בידי לאסור ולהטעין שיהא קבורה אפילו הופשט העור כי טעם לא ידעתי למה בשריפה בעל מום בגבולין בין עור בין בשר :

שאלה טו

ומה ששאלת' אם נראית בבכור סימן מובהק להתירו ג' בני הכנס' בסימן עין ובקטיעת רגל ובקטיעת יד נראה לי שאם נפגמה אזנו פגימה קטנה וציפורן חוגרת בו וצריך עיון אם חוגרת אם לאו כיון דאין נראה' היטב וניכר בזה ראוי לחוש אבל אם נגרם הרבה מן הסחוס נראה' לי מום מובהק ומדוקדק בכל דוכת' נגרם אזן בבשר והגרם אזן בבכור לא ישחוט על אותו מום נרם אזן בבכור מאי שיקנסו בנו הגורם אזן פרתו שלא בידו פטור משמ' שזהו מום ידוע שהוא לכל אפי' לעובדי כוכבים ומזלות כדתנן גבי קסדור שנטל פיגם אחד ונרם לו אזנו ואור יסעדנו במהרה בימינו וירעה לאנו ויסקינו כעב טל על מכונו יצחק בר' שמואל ז"ל ה"ה עוד צריך עיון פרק כל פסולי המוקדשין עובדי כוכבים ומזלות שהטיל מום בבכור ומתכוין להתירו אם מותר והאכילו לכלבים בסתם מתניתין :

שאלה טז

מעשה שאירעו ג' חופו' ביום אחד ביום ב' והיה אחד מהן כהן ושנים ישראל ואמ' רבינו שביום ב' יכולין לקרות את כולן אעפ"י ששנינו המוסיף אל יוסיף מג' נראה בעיני דהוי כמועד דקורין ד' כדאמ' בפ"ק דכתובו' דמדמי חתן למועד כדאמרינן במועד אעפ"י שאין אבילות במועד דברים שבצינעה נוהג ר"ת חתן אין נוהג אבילו' יותר ממועד וא"ת א"כ אפי' אין כאן אלא חתן אחד יהו קורין ד' והא קמן שאין אנו עושין ושינו הפוס' לא יפחות ונראה לר' שאין מועד אלא לגבי דידהו כדאמ' פ"ק דמועד קטן חתן שנולדה בו סימני נדות נותנין לו ז' ימי המשתה ולאיצטלי' ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל הילכך לגבי דידהו איקרי מועד אבל לגבי אחריני לא בשם רבינו יצחק ב"ר אברהם מ"כ :

שאלה יז וכן היה מעשה שהיו שני חתנים בווירצבורג בשבת אחד וציוה הר' יצחק לקרות חצי הפרשה עם החתן אחד והושיבוהו ולפסוק ולקרות כהן ולוי וחתן שני והושיבוהו עד חצי הפרשה שנייה :

שאלה יח על הפקעת קדושה בפטר חמור שאלת' על ידי הקנאות אזן האם לעובדי כוכבים תמצא בתו' בפ"ק דבכורות שחלקתי בשם ר"ת בין בהקנאות אזן הוולד להקנאת אזן האם דפי' איענים רב מרי על הקנאות אזן הוולד אבל באם שרי וליכא איסורא ודקדקתי שם הרבה :

שאלה יט ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו יי' את הנראה בעיני אשיב לך על שאילתך ששאלת' ישמעאל שמוכר חבית לישראל ואמר לפי תומו לא היה בו יין נסך זה ג' שנים אם בוא נאמן כו' דאם הודיעו הישראל שמבין הישמעאל מתוך דבריו שיש איסור בדבר שהיה בו יין נסך תוך י"ב חדש לא מהימן דאין זה לפי תומו אלא מתכוין להתי' ולהשביח מקחו אבל ישראל שחפץ לקנותו יותר כשהוא מותר והכס יכול להבין ולהכיר ולהתיר בטביעת עין אם הכניסו בו תוך שנתו .

שאלה כ עוד שאלת' אם מותר לטחון בימי אבלו היכא דאין לו להם נראה בעיני דאפי' יש לו להם מותר כדתניא בפ' מי שהפך טוחנין קמח במועד לצורך המועד ומטילין שכר במועד לצורך המועד ואעפ"י שיש שם מן הישן מערים ואוכל מן החדש ואפי' למ"ד אין מערימין ה"מ בשיכרא מחדש דישן גרע מה שאין כן בפת כדאיתא בריש פ' אלו עוברין פת של כיום עדיפא מכל אמש ופת חמה עדיף מן הצוננת כדמוכח בכמה דוכתיה :

שאלה כא שק שיש בו כיס מלא מעות מותר לטלטל בשבת כו' קטנה אגב קטמא אע"ג דאיכא עליה שברי עצים אבל להניח בו בשבת כדי לטלטל הכיס אסור להציל מפני הדליקה או מפני הגנבים או מפני הלסטים או מן המלכות כדמוכח פ' נוטל גבי שכח ארנקי בחצר ודסקיא מלאה מעות דאמר מר זוטרא הילכתא ככל הני שמעתא' ורב אשי אמר שכח נמי לא אמרן אלא בככר או בתינוק או כלאחר יד בלבד וקיימא לן כרב אשי :

שאלה כב ישראל שהביא לו עובדי כוכבים ומזלות לולב ואתרוג מחוץ לתחום לאו מוקצה הוא דהא חזי לישראל אחר וכיון דשרי לטלטל אפילו לאותו ישראל שרי לצאת בו דלא אשכחן שאסרו הבא מחוץ לתחום אלא לאכילה או להנאה ומצות לא ליהנות ניתנו כדאמר פרק ראוהו ב"ד וכאן אין שייך לומר גזירה שמא יאמר לעובדי כוכבים ומזלות להביא כדי לצאת בו דלא שכיח שיעשה אדם מצוה הבאה בעבירה הילכך אפי' למ"ד מצות ליהנות ניתנו שרי :

שאלה כג בני אדם החבושים בבית האסורים אם מביאים אצלם ס"ת אפי' בר"ה וי"כ מדאמר בירושלמי בפ' בא לו בכל אתר את אמר הלך אחר התורה ובכא את אמר מוליכים התורה אצלם אלא ע"י שיש בני אדם גדולים איני יודע אם התורה נתעלתה בהם או הם לא יעלו אצלה ודהא המן מובילין אורייתא לגבי ריש גלותא אמר ר' יוסי ב"ר בון ע"י שזרעו של דוד משוק עשב הינון עבדין להון מנהג אבותיהון :

שאלה כד פרק בתרא דעבודת כוכבים הניח בת תאיה עובדי כוכבים ומזלות בישראל שפיר דמי ישראל בעובדי כוכבים ומזלות אביי אמר אסור רבא אמר מותר רש"י ורשב"ם והאלפסי פסקו כרבא דריחא לאו מילתא היא והילך לשון שפסק בכולל נולין אע"ג דקיימי תנאי כוותיה דרבא הילכתא כוותיה דלוי דהא איפליג ביה אביי ורבא בבת תאיה בפרק בתרא דעבודת כוכבים וקם ליה רבא בשיטתיה דלוי דאביי ורבא הילכתא כרבא וכן היא בתשובות ואף משמו של ר' אליעזר ב"ר יצחק נאמר לי דלא קיימינן לה ורשב"ם כתב בפרק בתרא דעבודת כוכבים ומזלות רבא אמר מותר ריחא לאו מילתא היא והא דמעינן ליה איפכא בפרק כל שעה דאיתמר הנאה הבאה לאדם בעל כרחו כגון ריח קטרת של עבודת כוכבים ומזלות רבא אמר מותר אביי אמר אסור בשלמא לאביי אך אביי לא קשיא כאן מדעתו כאן בעל כרחו אלא רבא אדרבא קשי' מה הכא דמדעת' מותר התם דבעל כרחו לא כ"ש ואיכא למימר הא דקאמר הכא ריחא לאו מילתא היא דוקא בריח קטרה

דדרכו

דדרכו בכך ולא לדבר אחר אבל גבי יין נסך ובשר נבילה שדרכה נאתה לאפיל' ריחא דידהו לאו מילתא היא וליכא איסורא להריח בהם וראייה לדבר מפ' לולב וערבה הדס של מצוה אסור להריח בו אתרוג של מצוה מותר להריח בו מ"ט הדס לריח עביד כי אקצייה מריח אקצייה' כו' לעיני נראה דהילכתא כוותיה דרבא דריחא לאו מילתא היא בין קלי איסורא בין לא קלי איסורא שהוא בעצ · וכן נמצא בתשובת הגאונים דריח' לאו מילת' היא וכן נראה לרבי וכן נמצא בה"ג ורש"י התיר לאכול הפת עם בשר אעפ"י שאפה טפילה של גבינה שקורין פלאדין אנט ור"ת ור' חננאל פסקו דריח' מילתא היא דהא מסיק למ"ד ריחא מילתא היא ומה שהביא רש"י ראייה מבת תהי' משום ר"ת חילוק בין ריחא דהכא דליתא ביה פיטומ' לריח' דהתם דאית ביה פיטומ' ואין נראה לרבי אליעזר דהא בפרק בתרא דעבודת כוכבים ומזלות מייתי להני תנאי לאביי ורבא הנכו דאיתא בפסחים לרב ולוי ואם איתא ליפני הכא שאני דלית ביה פיטומא ולפי פסק ר"ת אסור לאפות פשט"ידון ופלאדין בתנור אחד ואמר כיון דמכוסין למעלה לא מהניא בהו ריח ואו הואיל ותנורים שלנו גדולים הם ולא מפטמי מהדדי מותר :

שאלה כה

ובצל שנאפה עם דגה איסור אפי' לרבינו חננאל ולר"ת הואיל שהוא חריף שהוא שואב מידי דהוה אפת חמה ואבית פתוחה דאפי' לרב דאמר ריח לאו מילתא היא מודי הכא שקולט ריח ביותר והוי כקטורת דלריחא עבידא והיינו דקאמר אביי לדידי בפת חמה ואבית פתוחה דמי אבל לרבא לא הוי הכא אלא בפת צוננת ואבית פתוחה דשריא לכולי עלמא :

שאלה כו

ודבינו שמהה התיר המליאות שקורין הפלדי"ן שנאפו עם הפשטיד"א בתנור אחד בדיעבד ולא לכתחילה שהריח שנותן בו אינו בנותן טעם :

שאלה כז

וחמץ ומצה לאפות בתנור א' כשאלה שאלה זו לפני אבי העזרי והשיב בדקתי ומצאתי ששאל לר"ת והשיב כי מצאנו ריאות הרבה בתלמוד כגון ריח נבילה שנאפה עם שחיטה וריח כמון של תרומה וריח דיין נפת אבל ריח פת היתר בפת איסור לא מצינו וכמה פעמי' אנו אופין כלה עם הפת בפאות מכ"ד לבעל הבית ואין קפידא בדבר :

שאלה כח

לדוין ליש כבר בתי' שלם מורינו הרב ר' מאיר עיני הגולה תאיר עיני על עסקי ראובן שהיה לו בית במצר העובדי כוכבים ומזלות ופתח בו חלונות שלא בדין כי דיניהם של עובדי כוכבים ומזלו' לבנות בתוך שלו מה שירצה ואם היו פתוחים עליו חלונות כמה שנים היה סותם כשהיה רוצה כי היה בונה לפנים בתוך שלו ועתה הלך העובדי כוכבים ומזלות ומכר ביתו לשמעון ואמר לו בשעת המכירה יש לך לבנות לפני חלונותיו של ראובן כשתרצה וכך כתב לו בכתב פסול ואותם בעירונים והנה באו לדין ואמר שמעון תסתום החלונות והשיב ראובן כבר היו לי אילו חלומות על העובדי כוכבים ומזלות יותר משני חזקה והשיב שמעון אותה החזקה אינה חזקה שמה ששתק העובדי כוכבי' ומזלות מפני שבדין היה יכול לבנות בבנינו מתי שירצה ועוד חזקה שאין עמה טענה היא כי יש לי כתב פסול שלא מכר לו האורה ולא נתן לך במתנה : ועוד יורינו מורינו לדק הדין אם ראובן צריך שטר חזקה הואיל ובא מכח חזקה שעשה על העובדי כוכבים ומזלות : ועוד יורינו מורינו כהא דחזקת הבתים דאמר רב יודא אמר שמואל נכסי הגר הרי הן כמדבר אם ראובן קונה בקרקע מעובדי כוכבים ומזלות ולא נתן לו מעות עדיין ולא נכתב כתב פסול ודפק ביה ראובן פורתא בפני עדים והלך שמעון ופתח בו חלונותיו בין כך אם רשאי הוא אם לאו הואיל ולא מטו זוזי ליד העובדי כוכבים ומזלות וגם ראובן החזיק כבר בדפיקא הכל השיב לי והכתוב בראייות ושלום נאום תלמידי **מנחם** בר' **דוד** זללה"ה :

וזאת תשובתו : באתי בקצרה דרך ארוכה שלא כשורה לאחרי שבשמורה מרבה המברה מגלה פנים בתורה כהלכה מסיני מסורה שוא הנכבד האלוף ומיודע הר' מנחם ב"ר דוד :

ואשיבך לע"ד כי שמעון אינו יכול לכוף את ראובן לסתום חלונותיו דלא עדיף מגברא דאתי מחמתיה והבא מחמת העובדי כוכבים ומזלות הרי הוא כעובדי כוכבים ומזלות וכיון שהעובדי כוכבים ומזלות לא היה יכול לכופו לסתום דבדיניהם עושה כל אחד בשלו מה שהוא חפץ גם שמעון הבא מחמתו לא עדיף מיניה מיהו שמעון יבנה בשלו נגד חלונותיו ויסתום אורו של ראובן שהרי ראובן אני טוען שלוקח האורה מן העובדי כוכבים ומזלות אלא טוען חזקה שאין עמה טענה ואינה כלום וגדולה מזאת נראה לי באם היה הדבר ידוע בעדים שמתחלה לא היה לראובן חזקת אורה על העובדי כוכבים ומזלות ואחר זמן פתח חלונות לחצר העובדי כוכבים ומזלות והחזיק שלש שנים וטוען עתה לקחתיה מן העובדי כוכבים ומזלות אינה חזקה מידי דהוה אהני דבי ריש גלותא דלא מחזקי בהו ולא מחזקה לפי שהם עשירים ויש להם בתים שדות וכרמים הרבה ועוד שסומכים ע"ז שכל שעה שירצו יטלו בזרוע את שלהם ואין חוששין למחות כ"ש הכא דלא חשש העובדי כוכבים ומזלות דבדיניהם לא הוי חזקה וא"כ הוה ליה לאיזדהורי בשטרי' לעולם ועוד דאמר בחזקת הבתי' ארישותא דפרסאי מ' שנים ופי' רשב"א אע"ג דבשאר מקומות הוי חזקה לישראל בג' שנים בפרסאי אינה חזקה עד מ' שנים דדינא דמלכות' דינא כן הוא שם וא"כ בנדון זה דינא דמלכותא הוא שלא יחזיק אדם באורו על העובדי כוכבים ומזלות בין עובדי כוכבי' על עובדי כוכבים ומזלות בין ישראל על עובדי כוכבים ומזלות שלא יחזיקו לעולם ואין לו תקנה אלא בשטר שקנאה מן העובדי כוכבים ומזלות :

שאלה כט

ושאלת על ישראל שקנה קרקע מן העובדי כוכבים ומזלות ודפק ביה פורתא ואכתי לא יהב זוזי לעובדי כוכבים ומזלות ובא אחר בתוך כך ופתח בו חלונותיו לאותה חצר לא קנה דככ כמה דלא מטו זוזי ליד עובדי כוכבים ומזלות לא איסתלק ולא הוי הפקר מיהו הלקח יזהר שקודם שיתן המעות לעובדי כוכבי' ומזלות שיעשה חזקה גמורה כגון נעל גדר או פרץ מיד דמהני לארעא כדאמר פרק חזקת הבתים אבל דפיקא לא מהני אלא בשדה העומד להריסה אבל בבית לא מהני אלא נעל וגדר א"נ אם היתה שם גבשושית ונטלה השוב כבניין דאמר פרק כלל גדול א"נ שקל מולית ושדה לנלא או גומא וטממה הוי' חזקה ואם לא החזיק הישראל אלא כתב העובדי כוכבים ומזלות שטר קודם שנתן המעות לעובדי כוכבים אז הישראל שפתח כבר חלונותיו זכה באותה שעה באורה מן ההפקר וא"כ אין יכולין להוציא מתנו דכיון דאחזיק אחזיק ולא דמי להא דאמר האי מאן דשדא ליפתא בין פילי לא הוי חזקה מ"ט בעידנא דשדא לא הויא בי' טיבותא דהשתא דקבא ממילא קא שבה ה"נ בשעה שפתח חלונותיו לא קנה דאכתי לא מסתלק העובדי כוכבים ומזלות והשתא דאיסתלק העובדי כוכבים ומזלות במאי ליקני האי לאו מידי קא עביד הא וודאי ליתא דלא דמיא כלל דאע"ג השתא לאו מידי קא עביד מ"מ חלונותיו שעומדים בתוך שלו ופתוחים לקרקע של הפקר קנו לו האורה בקרקע של הפקר וק"ל : ושלום מאיר ב"ר ברוך :

שאלה ל

אדוני שאל על ראובן שנפלה לו יבמה ושיה סבור שהיה לה יותר מכדי כתובת' ולא רצה לחליצה עד שהיתה נוהגת לו ממון ופשרה ביניהם שהיא ליתן לו כ' זקוקים חילוף ואמר לו השלים הן · ולאחר חליצה הוציאה שטר כתובתה והחזירו לה הב"ד אותן ד' זקוקים בפריעת שטר כתובתה כי נשבעה חילוף והיה לו לחלוץ לה ומהלו זה לזה כל התביעות שהיו ביניהם בקנין גמור בפני עדים · וכשבאו לב"ד לחלוץ אז נתנה לשליש ב' זקוקים במעמד שלשתן ואמר היבם לשליש לכשתחלוץ לה אז תתן לי אות' ד' זקוקים חילוף שלא היה לה כדי כתובתה עכ"ל · לא ביארתם לי כל הצורך ואני אפרש אם היא אמרה לשליש במעמד שלשתן תן לו אות) ד' זקוקים אחר שיחלוץ לי אז ודאי יש לו לשליש ליתנם לו שהרי קנה אותם במעמד שלשתן מיד ליתנם לו אחר החליצה ולא מצי בתר הכי לאפוקי שטר כתובת' ולשבע ולגבות בכתובת' דלא שייך מטעה אני בך בדבר שכבר בא לידו . והא דאמר טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו לא מיירי דיהיב ליה הדינר מיד דבהא לא הוי שייך מטעה אני בך אלא מיירי כגון דאמר אטול דינר לבסוף כשתעבירני בהא קיימא לן אין לו אלא שכרו תדע דמיירי דלא יהיב ליה מידי אבל אם לא אמרה לשליש אין לו אלא נתנה אותו ד' זקוקים בפסיק' הרי אותו ד' זקוקים שלה לעולם ולא יצאו מרשותיה . וא"כ אעפ"י שהשליש אומר חלוץ לה ואני אתן לך אותו ד' זקוקים לא קנאוהו היבם דמאי ליקנינהו באמירה בעלמ' ליקני וגרע טפי מטול דינר והעבירני דאע"ג דאיכו גופיה לית ליה אין לו אלא שכרו דמאי א"ל מטעה אני בך כ"ש הכא דאיהי לא קאמרה מידי אלא שליש דאמ' לו ליתן לו משלו · ושלום **מאיר** בר' **ברוך** זלה"ה:

גם זאת תשובתו :

שאלה לא

על המומן שנתהמץ בשמרי שכר יש לו למוכרו לעובדי כוכבים ומזלות קודם הפסח ולומר לו אם תשמרהו עד לאחר הפסח אקנהו ממך או אני או יהודי אחר : על אבן סוקת שקורי' ווסר"סטיין ששופכין בהן ברשות היחיד והשופכין מקלחין לרשות הרבים אם קמור פירוש מכוסה ד' אמות ברשות הרבים אסור כדתנן בפ' כיצד משתתפין בי"ב שהוא קמור ד' אמות בר"ה שופכין לתוכו כו' · ואע"ג שאין לנו עתה ר"ה וכל רחובות שלנו כרמלית הם דלא מיקרי רשות הרבים אלא א"כ רוחב ט"ז אמות ומפולש שער לשער וס' ריבועות בוקעין בו וכיון דכרמלית ניהו היה לנו להתיר דכחו בכרמלית לא גזר כדאיתא פרק הזורק גבי ספינות שופכין היכא שדי להו ומשני אדופני ספינה דכחו בכרמלית לא גזור הא ליתא . דהני מילי דהת' דספינה בים או בנהר דלא אתי למחלף ברשות הרבים דליכא הכא רשות הרבים אבל בעיר אפי' כרמלית לא דגזרו אטו ר"ה כדמשני בסוף פרק כיצד משתתפי' לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור' ואפי' לאיכא דאמר התם לשפוך והלכה כאיכא דאמר דבשל סופרים הלך אחר המקיל אפי' הכי אסור דשאני התם שאינו מתכוין שיצא לחוץ אבל הכא מתכוין להוציאו ;

גם זאת תשובתו

שאלה לב

על ראובן שטען על שמעון מכרת לי חפץ והייתי סבור שהיה של זהוב והנה הוא כסף ותובע ראובן משמעון שיחזיר לו מעותיו כ' אוניתני ובטל מקחי : והשיב שמעון כלא בשעה שקניתיו מן העובדי' כוכבים ומזלות שמינה אותי ראית' אתה לקנותו וגם אני כשמכרתיו לך לא ידעתי שאוניתיך : והנני משיב לפי דעתי ששמעון חייב להחזיר מעותיו לראובן · דאע"ג בביטול מקח כגון יותר משתות בעיא היא אם לעולם חוזר אם לאו איפשיטא הכא ודאי מקח טעות כגון זהב ונמצא יין דאיכא דניחא ליה בהא והא איכא דניחא ליה בהא הוי מקח טעו' וחוזר לעולם שהרי זה החפץ לא נתכוון לקנות : וכ"ש זהב ונמצאת נחשת דכ"ע ניחה להו כזהב הוי מקח טעות ואעפ"י שהעובדי כוכבים ומזלות מינה לראובן מה בכך הרי כשקנה אותו מן העובדי כוכבים הוי כמו שהיה לו : ולאו כל כמיניה להטעות בין לא נתכוון שמעון להטעו' ובין נתכוון להטעות חוזר · ועל שניהם ליתן שכר השליח כך פסק ר"י בפרק זה בורר :

שאלה לג

אשר שאלת על פת של ישראל שאפאה עובד כוכבים ומזלות ולא היתה ישראל בגחלים יודע לך חביצי שבגרפת אוסרין ואפי' לעובד כוכבים ומזלות אסור לזבוני דלמא אתא לזבוני לישראל כדמייתי' בפרק כל שעה בההיא ארבא דטבע בחיטת' ואסרה רבא לזבוני לעובדי כוכבים ומזלות מהאי טעמ' וכן מצאתי בספר הגאונים דהא דהתירו פת של עובדי כוכבים ומזלות ה"מ של עובדי כוכבים ומזלות אבל של ישראל שאפא' עובדי כוכבים ומזלות אסורה אבל ליתן לפועליו מותר ובכל עניין דליכא למיחש דילמא אתי לזבוני לישראל ; תשובה לווירצפורג :

שאלה לד

כל הנשים זרד זרדו וזרד אמך · עלה לפני ולפני מפתח פומך ; אורו עיני ; נבקעו כל מעייני · מימך נשתה אני ומקני · רהיטנא לבי סודני · מקוטר מכל אבקת רוכל ואני להאריך בשבחך אין פנאי ; ואבא היום בקורה אל שער המלך מורי קרובי הר' מנחם י"ץ : באת לסוך שמן מפך ריקס להפריח להרטיב עץ יבש זרזרתני וזירתני : אדוני שאל על אשה שהיתה חולה וחלקה כל נכסיה במתנת שכיב מרע ואמרה בפני עדי' כל נכסי לפלוני ופלוני חוץ ממה שנתתי לצדקה ומתה ; ושוב ראו מנכסיה ביד ראובן ותבעום קרוביה מקבלי המתנה ; והשיב היא נתנה לי במתנת שכיב מרע קודם שנתנו לכם ואדוני דימה זה למתנת שכיב מרע במקצת דבעי' קניין וכיון דלא הקנת' לו. לא בטלה מתנת ראובן כיון דלא הוי קניין ועוד הרי חזרה בה כשאמרה כל נכסי לפלוני ופלו' ולא הזכירה חוץ ממה שנתתי לראובן ודאי אילו שנתנה לראובן מגוה מחמ' מיתה היית' מדקאמר מיתה ההיא איתת' או בלשון אחר כיוצא בו או שאומ' לו אם תמות או לאחר מיתה כל כה"ג יש כח במתנ' אחרונ' שנתנ' לקרוביה לבטל מתנות ראובן דליכא למימ' כל נכסיה דקאמר היינו שהם שלה עדיין ולא מה שנתנ' לראובן כבר דאינו בכלל נכסיה ולא בטלה אלא א"כ חזרה בה בהדיא זה אינו : דהא מדהוציאתה בהדיא מה שנתנו כבר לצדקה מכלל דכל מה שנתנ' לאחרים ביטלה דומי' דצדקה שנתנו כבר ועוד אפילו מה שנתנ' לראובן נכסיה מיקרי כל זמן שהיא בחיים דכיון דמתנ' שכיב מרע לא קניא אלא לאחר מיתה א"כ נכסיה מיקרי ולא נפקי מרשותי' כלל עד שעת מיתה : אבל אם לא עשה מתנ' מיתה הוה ליה מה שנתנ' לראובן מתנת שכיב מרע במקצת בקניין דקנה לגמרי דאפי' אם עמד דאינו יכול לחזור . ה"נ היכ' דמשוך שאמ' לו למשוך אין לך קניין גדול מזה ה"נ הדא כיון דברשותו הוה : ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה ;

שאלה לה

על אודות ראובן שמכר סוס לשמעון ביין והמיח ראובן היין ברשות שמעון ולאחר שהיה הסוס ביד שמעון בא עובדי כוכבים ומזלות אחד ואמר שהסוס נגנב ממנו ולקח הסוס ועתה רוצה שמעון לעכב היין כי אמ' שהיין עדיין לא יצא מרשותו . ועוד שמקח טעות הוא : אעפ"י שהיין ברשותו כיון שמשך הסוס לביתו מיד נקנה היין לראובן מהא דתנן כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחילופיו . ומה שהוא טוען שמקח טעות הוא · כיון שנגנב ודאי אם היה מודה ראובן שהעובדי כוכבים ומזלות הלוקח הסוס שנגנב ממנו אז וודאי הוי מקח טעות : אבל אם ראובן טוען ואמר העובדי כוכבים ומזלות גזל אותו שלא כדין או טען ואמ' איני יודע אם שלו היה אם לאו:אז המקח קיים ולא יפסיד ראובן כלום במה שהעובדי כוכבים ומזלות אונסו משמעון כדאמרינן פ' חזקת הבתים מכריז רב ואיתימ' רב פפא דסלקי' לעיל ודנחת' לתתא האי ישראל דזבין חמרא מחברי' ואתא עובדי כוכבים וקאנים כו' · דמסיק אמימר בין דמכיר בה שהיא בת חמורו ואין מכיר בה בין אנים ליה באורפ' בין לא אנים ליה בלא אורפ' אין צריך לפצותו ונראה לי דאפי' אין משביעין את ראובן שלא ידע שהיה גנוב דתנן בפ' כל הנשבעי' דאין נשבעין על טענת שמא אלא השנויים ד מורי שיתירא אבל בשאר שמא לא : וכ"ש הכא בנדון זה דגרע משאר שמא : ומיהו אם יש לו עדות שידע ראובן שהיה נגנב ובדין לקח העובדי כוכבים ומזלות הוי מקח טעות כמו מוכר ונמצאת שאינה שלו ויחזור וגובה מעותיו מן המוכר :

שאלה לו

ששאלתם על ראובן הטוען על שמעון לוי היה חייב לי ב' דינר ולא היה צייה דינם והיה רוצה לילך חוץ לעיר · וקבלתי לשופט עליו שהיה מעכב מעותיו עד שיעשה לי דין ישראל וכן עשה ונכנסת עבורו בערבות שהיית מניח המשכנות והוא ירד עמי לדין ויעשה לי דין ישראל אם אין תחזירם לי וזה נדרתה לי בתקיעות כף וסבורני שיש לי עדים מזה : ושמעון משיב נכנסתי בערבות שאם לא יבא לוי תוך זמן פלוני שאחזיר לך המשכנות וכבר בא לו תודהזמן ונפטרתי מכל וכל מן הערבות עכ"ל: אם יש עדים שתקע כפו יבואו ויעידו ויש לו לקיים כל מה אשר נדר בתקיעת כף שיש בידי תשובות רבינו יצחק בר' מנחם ז"ל שכתב בשם רבינו יצחק בר' יוסף ז"ל במוציאין ממון ע"י תקיעת כף ואם הוא מוד'לו שתקע לו את כפו צריךליתןלו כדוכךממוןכיוןשיש עדיםאבל אם אין עדי'וגםהוא אינו מוד'צריךשיעש'לו ציווי ב"ד אלא רק שיבאו עדים תוך זמן שיהא פטור בלא שבועה ; כן כתוב באותה תשובה ומטעם ערבות אין לחייב אותו דאפי' אי איכא סהדי שנתערב או הודאת פיו לא משתעבד בלא קנין דמסיק בסוף בבא בתרא דחנוק לא משתעביד בלא קניין שלא על אמונתו הלוהו כיון שלא נתערב בשעת מתן מעו' וא"כ שמעון פטור בלא שבועה דמטע' ערבות אין לחייב כלל כדפי' ומטעם תקיעת כף נמי לא כיון שכופר שלא תקע כפו אלא ע"י תנאי וזה קיים נאמן בלא שבועה כדפי' :

שאלה לז

מעשה במלמד אחד שהיה מלוה מעותיו בבית בעל ביתו והפסיד מקצת משכנות ולא נתפשר עםהעובדיכוכבי'והלךלו והניח מקצת מעותיו ביד שמעוןוראובןבעל ביתו טועןאני צריךלפיים העובדי כוכבים בשבילו תן לי ממעותיו שבידך · תשובת מורי : אין לו לראובן על שמעון כלום : אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו ויתבענו לב"ד ואפי' אם יש למלמד מעות ביד שמעון לא מפקינן מיניה כדאמר בבא בתרא בסופו ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה מקמי דליתבעי' לדינא סלקי' רב הונ' וכו' עד קסבר נכסי דאיניש אינון ערבין ביה ותנן לא יתבע מן הערב תחילה :

שאלה לח

הנה באנו עדיך שתאיר עינינו על אודות הטעב"נד שהיה מוטל עלינו אשתקד והלוהו היהודים כ"א ליטרא בל' ליטרא ובקש מן הקהל להיות ערבים שלו עד שניתן המס שינכו אותם ממס שלהם נגד אותו החוב : וכן קיימו וקבלו היהודים הקהל בכתב חתימתם ועתה נהפך הגלגל שירד הטעכנ"ד ממשלתו והפסידו היהודים כל המעות : ועתה באים הקהל לנכות מאותן היהודים הט' ליטר'העודפי' על הקרן יען שאחריותם היה על הקהל : והמלוים משיבים אין לנו עסק עמכם כי העובדי כוכבים ומזלות חייב לנו הל' ליטר' ואתם קבלתם עליכם לפרוע החוב עבורו שנתעכב קצת המס שלנו על דמי החוב וכן עשינו והוב אין לנו עסק עמכם : ועתה יורינו מורים : כך דעתו

נוטה שהקהל חייבים לפרוע כל הל' ליטרא דבתר זקיפה אזלינן כיון שהמלוים זקפו וקרן וריבית עם היינו ישראל כבר נעשה הכל קרן כדאמר פרק איזהו נשך :

אין ישראל שלוה מעות מישראל וזקפו עליו במלוה ונתגייר גובה את הקרן והריבית דבתר זקיפה אזלינן . ואחרי שנהייבו הקהל לטעכ"נד מדינא דמלכותא בנוהג. שבמלכות שמקדימין קודם הזמן לומר לעובדיהם במס להתחייב עבורם במקום שהם חייבים : גם הקהל נתחייבו במעמד שלשתן למלוים בין הקרן בין הריבית ואף על גב דבמעמד שלשתן לא שייך לעובדי כוכבים ומזלות כדפר"ה ב"מ שאמר ישראל תן לעובדי כוכבים ומזלות מה שאתה חייב לי אבל איפכא עובדי כוכבים שאמר לישראל תן לישראל אחר במעמד שלשתן מק"ו ואפי' את"ל כיון דאהכתי לא מטא זמנגביית המס נימא כל כי האי גוונא הבו דלא לוסיף עלה ולא ליקנו במעמד ג' כיון דהיא גופא מילתא בלא טעמא היא מ"מ הקהל חייבים למלוים כיון שבעל ידם פטרו הטעכנ"ד והערבים · אפי' לא פטרו בפי' הערבים . והטעכנ"ד כיון דאין ישראלים בדיניהם בתר ערבא אזלי הוה ליה כאלו פטרום · כיון דעל ידם פטרום לא גרע מערב בשעת מתן מעות הכא כשעת מתן מעות דמי טעמא מאי כיון דאדיבורא סמיך ונעשה מעשה שהלוהו מעות משתעבד כדיליף מקראי דעבד . משתעבד הכא נמי ע"י הקהל נפטרו הערבים והטעכנ"ד כ"ש דמשתעבדי ועוד ערבות של מעשה הקהל הוה ליה כערב דב"ד דלא בעי קניין · ועוד לאו מטעם ערבות הוא דלא שייך ערבות אלא במקום שהלוה אינו נפטר לגמרי ; אבל הכא שנסתלק הטעכנ"ד ונכנסו הקהל תחתיו הרי הם חייבים גמורים . ולא מטעם ערבות ולא בעי קניין . ומה שכתבתי למעלה דבזקיפת הריבית נעשה קרן היינו ריבית אפי' שלא עלה עדיין דמיד כשזקפו נעשה קרן · ואם היה בא אינו ישראל מיד אחר הזקיפה ליתן לו הקרן לא נפטר בדיניה' מן הריבית והיה צריך ליתנו ואפי' את"ל דווקא ריבית שכב' מ"מ הקהל חייבים כיון שהם הלא . לטעכנ"ד ונתחייב להם ל' ליטרא בדיניהם וע"י הקהל פטרוהו חייבים כדפי' לעיל :

שאלה לט

ושאלת על ראובן ושמעון שנתפסו וראובן היה עשיר ושמעון היה ירוד והוציא ראובן יציאות בשליחות אבל אמו להוציאם מבית השבי : ועתה תובע ראובן את שמעון שיתן חלקו מן היציאה ואמר כי על פיו הוציא לבקשתו · ושמעון כופר ואמר כי לא אמר כלום ; כבר נשאלתי על דין זה ממיידבורק :

ועוד נשאלתי על מלמד שהיה לו פקדון ביד בעל ביתו ונתפס בעלילת ריקות וציוה לבעל ביתו שלא לפדותו וכתבתי שפודה אותו בעל כרחו: וראייה מהיא נערה שנתפתת' דאמ' אם מת אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לא כל הימני' שיעשיר את בניו ויטיל עצמו על הציבור : עוד ראייה מפ"ק דקידושין ומפדין אותו בעל כרחו ומפ' תלמוד' בעל כרחו דאב משום פגם משפחה ופריך תלמוד' אי הכי עבד עברי נמי כי כפינהו לבני משפח' משום פגם משפחה וכיון דכופין את האב לפדות את בתו : כ"ש דכופין את זה לפדות את עצמו אפי' היכא דעמד וצווה אל תפדוני . כ"ש הכא דלא אמר מידי : ואין לדחות דשאני הת' שהאב פשע במכירות להכי כופין אותו שהרי עבד עברי מהמ' הת' דהוה לו להכנפו לבני משפחה לפדותו אע"ג דלא פשעי' אי לאו משום דחיישינן דהדר אזיל ומזבן נפשי' כ"ש הנתפס ביד רעים אינם ישראלים לשבי ולביזה ולמשיסה דכולהו איתנהו בי' דפודין אותו בעל כרחו משל עצמו משום פגם משפחה ·

ועוד ראייה בפרק מציאת האשה יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו לשם מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו ופרי' תו לו שקילי ומשני רב פפא לאחר מיתה אלמא אי לאו הששא דתו לו שקיל היינו נפרעין ממנו מחיים : א"כ בנדון זה נפרעין ממנו מחיים דליכא למיחש דהא תפיס' לאו כל יומא איתי' כמו מזונות וכיון דבשביל מזונו' כופין אותו ואעפ"י שאינו סכנה כל כך אלא שמסגף את הגוף וחיי צער בעלמ' הוא כ"ש להוציאו מידי אינ' ישראלי' שלא יטמא ביניהם ושלא יהרגוהו או ייסרוהו בשבאות שאין להם קצבה דהמיר' ממיתה : ושמא מתוך הייסורין יודה להם כדאמ' אלמלא נגדוה לחנניה מישאל ועזריה כו' : ואפילו המוכר את קברו שאין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו דלוקה משום פגם משפחה ולא דמי לפורעו חובו דמבריח הרי מנכסיו בעלמא הוא ואפילו בבעל שבית דוחק כדאיתא בירושלמי דהתם מצילין מן הנער ולא מן ההפסד כדפי' דמן הדין יש לו ללוה לפרוע למלוה · אבל היכא שמצילו מן ההפסד אז לא הוי מבריח אחרי והכא מצילו מן ההפסד כי שלא כדין תפסו הליסטין ואפי' לממון פר"י להכי הוי פורע חובו מבריח אחרי דמצי למימר יש לי אוהבי' שמרחמי' עלי והיו פורצין השוב בעבורי כדי להצילני מן הצער:ה"מ בחוב שמן הדין היה חייב אבל גזל לא וגם בחוב שהיה חייב ליהודי לא ברי סזיקא : אבל הנופל ביד ליסטי' אינ' ישראלי' אין לדבר סוף וכהוא מכמר והזריז להוציא הרי זה משובח וחוזר ונוטל ממנו מה שהוציא וגדולה מזו אמרו שותף כיורד ברשו' דמי לומ' שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע : הכא נמי כיון דאפי' מוחה פודין אותו בעל כרחו : כ"ש דסתמא דידה כיורד ברשות דמי ויתן חלקו ומחשבין לפי השבון ממון : וראייה מדאמר בפ"ב דב"ב בתרא כופין בני העיר זה את

זה לעשות חומה דלתים ובריח לפרשא ולטורזיינא אפי' מיתמי כל מדי דאית בית נטירותא ליתמי אע"ג דאיכא הת' טובא מילי דאי לאו איהו נמי היו מוציאין כל כך כמו עתה לא שייכגון זה כופין על מידת סדום וטעמא רבה איכא שאם לא היינו כופין כל אחד היה אומר איני צריך והיה מחשב חבירי יעשה חוץ ממני ; ומתוך כך ידחה דבר ויבא לידי סכנה להכי אמור רבנן אילו וכיוצא באילו : ואמר בפ' בן סורר דיליף מקרא דהרואה את חבירו טובע בנהר דחייב להצילו ולמיטרח ולמיגר אגירי ודבר פשוט אפי' צוה אל תצילוני שמצילו וחוזר ומוציא ממנו מה שהוציא סוף דבר נ"ל דבר פשוט כביעת' בכותח' שצריך לתת הלקו ומחשבין לפי ממון ולא לפי נפשות כי לא נתפשו אלא בשביל ממון ואין לומר שמא השבאין מוציאין אותו לבסוף בחנם דלא תלינן בספק נפשות אלא פודין אותו בעל כרחו : ועוד דבר ידוע ופשוט לכל גוף קשוט : שהבא לידי שודדי' אי אפשר לנאת בגופו ובממונו כלל ; ושלום כנ' סר למשמעת' מאיר ב"ר ברוך ש' :

שאלה מ אשר שאלת' על נטילת ידים שחרית מאי יש לברך אותה : הא לך לשון רב עמרם גאון : שהשיב לרבנן מאיר בריה דרבינו יוסף : ושאלת על נטילת ידים כו' : כך ראינו שאותה נטילה אינה עשויה אלא לעצמו כיון שישן אדם קיימא לן ידים עסקניות וממשמש בגופו לפיכך כשעומד משנתו אין יכול לברך ולא לקרות קריאת שמע ולא להתפלל עד שיטול ידיו שנ' הכון לקראת אלהיך ישראל לכך מתוקנת אותה נטילה וכיון דאינו יכול לברך ולהוציא שם שמים עד שנוטל ידיו לברך עג"י : ומכאן ואילך אפי' נכנס לבית הכנסת ויצא וניטל ידיו אין צריך לברך עג"י דקיימא לן אינטולין ידים לפירות אבל לאכול לחם חייב ליטול ולברך עג"י דכתיב כל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים : מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה עכ"ל : ובסדר רב עמרם השיבו כן לרבי' יצחק בן רבינו שמעון :

שאלה מא ובשמגיע עת תפילת המנחה אין צריך לברך ומ"מ נ"ל היוצא מבית הכסא ונוטל ידיו להתפלל תפילת המנחה שיש לו לברך עג"י למנחה כמו ליוצר כי איני יודע שום טעם מקובל לחלק בין תפילה לתפילה : מיהו דווקא לתפילה אבל לדברי תורה סגי באשר יצר כדבריו:ובהרבה מקומות מצינו חילוק בין תפילה לתפילה וכן אני נוהג :

שאלה מב וששאלת הנפנה ורוצה לסעוד כיצד מברך אם צריך לחזור וליטול ידיו פעם שנית או אם נטילה אחת עולה לכאן ולכאן שמעתי שבזה נחלקו הגאונים אמנם נ"ל דנטילה אחת עולה לכאן ולכאן אם מובטח לו שנטל נטילה הוגנת לסעודה דאף על גב דאמר תיכף לנטילת ידים המוציא אשר יצר לא הוי הפסק כיון דברכת טהרת ידים כמו כן היא : ועוד דלא גרע מגביל לתורי גביל לתורי דלא הוי הפסק :

שאלה מג ומה ששאלת מברכת התורה עיין בתו' דברכות ושם תמצא מפורש תשובת ר"י ודברי רבינו שמעון בשם רש"י ; ואני נוהג שלא לברך אלא בפעם ראשונה שאני עוסק בתורה ביום או קודם בהכ"נ אני מברך ואיני חוזר ומברך בבהכ"נ וכשאני מסכים אני למברך בבהכ"נ ותו לא כל היום אפילו כשאינו מפסיק ואוכל כי איני מסיח דעתי אך כשאני ישן ביום שינת קבע אני חוזר ומברך . ושלום **מאיר** ב"ר **ברוך** זללה"ה :

שאלה מד ראיתי בני אדם שהולכים בשדה של אינו ישראל ברשות אינו ישראל וקוצצין אותה ערבה להושענא רבה וביום של ערבה ונ"ל דשלא כדין הן עושין מדאמר רב הונא להנהו אוונכרי גזיתו אסא לא תגזון אתון אלא ליגזו אינהו וליתבן לכן מ"ט סתם לא ישראל בימים הקדמונים היה גוזלי שדות הן וקרקע אינו נגזלת ובני נח הוזהרו על הגזל ואפילו אינו ישראל מאינו ישראל כדמוכח בפ"ד מיתות ומסתמא אינם ישראלים גוזלי שדות זה מזה וק"ל נמי פרק הגוזל בתרא גזל גוי אסור כרבי עקיבא והא דאמר רבי יוסף התם כי אזיל בארבא חזא להנהו שיבשו דגופנא דתלו לבר הפרדסא ותלו ביה קטפיה דענבי א"ל לשמעיה זיל חזי אי דאינו ישראל הוא אייתי לי ומפר' רבי' משום הפקר דתלו להו לבר מפרדסא שרי : ומכאן אני אומר דסתם אינם ישראלים היה גוזלי שדות הן לאו דוקא היא מה לי מאינם ישראלים מה לי מישראל להבדיל שהרי שניהן תורת גזל נוהג בהן : ותו דריש לקיש מימים קדמונים גזל מישראל והחזיר עתה ואין לחלק בדבר : **יואל** ב"ר **יצחק** הלוי זללה"ה :

שאלה מה ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות מפר"י דמוקי לה במניח יש להביא ראיה לאשר ראיתי בצרפת ממהרר שמואל זצ"ל שלא היה לו מקום אחורי הדלת להדליק נירות של חנוכה והיה מדליק בדלת עצמה אחורי הדלת ולא נתתי לבי לשאל מאין הרגלים · ועתה נ"ל מכאן ראיה להתיר דדוקא בזמן שהיא נשמטת אין גוררין אותה אבל בזמן שהיא אין נשמטת גוררין אותה אע"פ שיש עליה מעות כיון דמחוברת המוכני לשידה ועל השידה אין מעות בטילה היא לגבי שידה כ"ש דהדלת בטל לגבי הבית שהוא מחובר לקרקע לגמרי ואין לומר כשהוא פותח או נועל הוא מוטה השמן אל הפתילה או מן הפתילה ונמצא מכבה או מבעיר דהא לקמן סוף פרק כירה לא אסרינן שמן שבנר בשיה שהוא

דולק מהאי טעמא אלא משום דהוה ליה בסיס לדבר האסור ובפרק כל כתבי אמרינן נר שעל גבי הטבלא מנער את הטבלא והיא נופלת ואם כבתה ולא חיישינן להא שמטה השמן לפניו או לאחריו ונמצא מכבה או מבעיר דלא שייך כה"ג מכבה או מבעיר ואפילו אין שייך דבר שאין מתכוין מותר ולא פסיק רישיה הוא :

שאלה מו דקדקנו בטענותיהם ובשורש דבריהם שבא שמעון להחזיק בייסוב' מכח מחילה שמחלו לו הייסוב כל הקהל שהיו דרים שם באותה שעה מכח התלמוד אין כח באותה מחילה כי אין שמעון יכול לומר לראובן קרקע מחול לך אם לא שיקניהו בקניין גמור והוה לי כמו דין ודברים אין לי בשדה זו דלא אמר כלום :

אמנם לגבי היתר ייסוב נהגו בכל המקומות שמועיל לשון מחילה ודוקא היכא שהקהל מודים שמחלו לו או שיש עדים שהוא כך אבל בחזקה בלא עדים אפילו בשבועה שמחלו לו כח הייסוב אין מחזקין אותו בכל מלכותינו · אע"ג דטעין חזקה שיש עמה טענה אתם נתתם לי כמו במתנה כי הקהל הם מוחזקים כנגד היחיד הבא להחזיק עליהם ודמיא להני דבי ריש גלותא דלא מחזקינן בהו כיון שאין חוששין למחות כדאמר בפרק חזקת הבתים ההוא דא"ל וחבריה מאי בעית בהאי ביתא א"ל האי ביתא מינך זבנתא וכו' : א"ל אנא בשכונה גוואי הוואי א"ל רב נחמן זיל ברור אפילתך כו' ואפילו מודה היכא ידוע שהמערער היה דר עמו בשכוני גוואי לא הוי חזקה : א"כ ה"נ אין חזקתו חזקה . ושכר השליח נראה דעל התובע והנתבע לתת השכירות מדאמר בפ' גט פשוט אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין השכר . ומפרש בגמרא שטרי טענת' ולא אמרינן שהמתחייב יתן השכירות :

שאלה מז ההוא תולה מעותיו באינו ישראל הוה נראה לי הא דאמר היכא דאית לי זוזי לב"ה דצריך לשלם מעות ולא כסף · ה"מ היכי דידוע לנו שיש לו מעות אבל אם אמר אין לי מעות ושנגדו אומר איני מאמינך השבע לי שאין לך מעות אינו צריך לישבע דאין נשבעין בטענת שמא אלא הני דפרק כל הנשבעין השותפין והאפוטרופוס כו' . ואפילו היכא דהזינן שיש בידו מעות והוא אומר של פלוני לא משביעינן ליה מדאמר תולה מעותיו באינו ישראל הוה ולא חזינן שהשביעוהו : דלא קאמר אלא הוא עושה שלא כהוגן שהערים להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר · והיכא דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהימנין בזה החוב אם יאמר אין לי מעות הלא צריך למיטרח ולמזבן ולפרוע מעות כדאמר הכא :

שאלה מח עד ודיין מצטרפין לפי מה שסוכ"ח ר"י שצריך שיכירו חתימ' הדיינים החתומים על ההנפק ולהכי מהני שאם לאחר זמן לא יעידו על חתימת אחד מן העדים וחתימת אחד מן הדיינים או שני דיינים סגי בהכא והכי בפרק בירושלמי לפ"ז נ"ל שיש ליזהר שלא לחתום על ההנפק אותשבני אדם שהן קרובים לעדים דילמא אתי לקיימו בחד מן העדים וחד מן הדיינים שהם קרובים ומזינא בפרק הזורק דחיישינן להכי דאמר התם לא הכשירו אלא עד אחד קרוב לבד · אבל תרי לא דאמר אתי לקיומי בתרי קרובים וחד כשר · ואע"פ שפי' ר"י בשמעתת' דהיכא דעדים קרובים לדיינים יכולין להעיד בפניהם ולא אמרינן דהוה ליה עדות שאי אתה יכול להזימה בב"ד אחר : אפ"ה החתומים על ההנפק לא יהו קרובים לעדים וכ"ש שלא יהו קרובים זה לזה :

שאלה מ"ט מותר לומר לאינו ישראל לחלוב בשבת ורחייה מפ' מי שהחשיך גבי בהמה של ר"ג שהייתה טעונה ולא פרקה עד מוצאי שבת ומתה · ופרכינן יניח כרי תחתיהם ויפלו הגודים עליהם ומשני קא מבטל כלי מהיכנו ופרכינן והא איכא צער בעלי חיים ויהא מותר לבטל כלי מהיכנו דאינו אלא דאיסורא דרבנן הרי מכמ'בהדי'דאי קסבר צער בעלי חייםדאורייתא הוי מותר ואע"ג דשבות שיש בו מעשה הוא כ"ש האי דשבות שאין בו מעשה כגון אמירה לאינו ישראל הילכך מותר דהא אנן קי"ל צער בעלי חיים דאורייתא מדפרכינן הכא הא איכא צער בעלי חיים ומשמע דתלמודא ס"ל הכי :

ועוד מדאמר רבא פרק אילו מציאות מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא וחלב מצער הבהמה כדאמר בן שמונה אמו שוחה עליו ומניקתו מפני סכנת החלב. ועוד נ"ל מדאמר בערבי פסחים יותר משהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק וכן משמע נמי בתשובת הגאונים שכך אמרו אבל משום סכנת בהמה אומר לאינו ישראל חלוב וטול החלב לעצמך ומותר לן בכך :

שאלה נ להאריך איןפנאי למלפניי ולמעבדניי בקצרה אשיב הגר' בעיני . על שמעון שהיתה לו בת קטנה וראובן היה לו בן קטן וכתב שמעון לראובןלכשיהיה בנך ראוי לקדש אם לא תקבל קידושי' בתי או בתי בעצמה לא תקבל קידושיה אתחייב לך מעכשיו ב' זקוקים ומת שמעון קודם שהיה בן ראובן בן י"ג שנה והיא גדלה ועמדה ונשאת לאחר : ועתה תובע ראובן הקנס מבניו · יפה דן האומר שהיתומים פטורים שהרי בשעה שהיה בן ראובן ראוי לקדש לא הייתה היא ראויה להתקדש שכבר נתקדשה לאחר · אף מה שכתב אם היה כתוב בשטר שלא תהא היא רשאה לקדש את עצמה עד שיהא בןראובן שאז היה הדין ראובן בזה איני מודה לו שאפילו כה"ג לא קנה ראובן שהרי תלה הדבר בדבר שלא בא לעולם דקטן אין לו קידושין ונישואין לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים כדאיתא פרק חרש וא"כ הוה לי כאומר לאשה שתקדשי לי לאחר שאתגייר לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך דקיימא לן כרבנן דאמר אינה מקודשת והא דאמר בפרק מי שמת · איתיבי' רב נחמן לרב הונא דאמר המזכה לעובר לא קנה:האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה וכו' עד ונימא ליה כמשברני אלמא כיון דמקבל מתנה הוא בעולם אף על גב דתלה בדבר שלא בא לעולם קנה: ע"כ הא ליתא כמו שהוכחתי מלאחר שתמות אחותיך וכו' · והתם הכי פי' דקאי אלעיל דקאמר מתניתינו אינו יודע מי שנאה ופריך לימא רבי מאיר היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומשני אימור דאמר רבי מאיר לדבר שלא בא לעולם בדבר שבא לעולם מי אמר והשתא התם פריך שפיר ולימא כמשברני שהמשבר כבר בא לעולם:וק"ל אבל אין לדמות דבר זה למילתי' דרבי יודא בן תימא דכל תנאי דאי איפשר לקיימו בסופו וכו' דהתם מיירי בתנאי שבשעת התנאי התנה על מנת שתעלה לרקיע על מנת שתרדי לתהוםוכיוצא בהם אבל הכא בשעת התנאי היה איפשר לקיים התנאי וק"ל : ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

אחר שהלך השליח חזר בו מורי וכתב להם שנית ·

כך היה נראה לי לכאורה כאשר כתבתי וחוזרני דאף על גב דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מכל מקום כיון שהדבר הנקנה בא לעולם והקונה והמקנה באו לעולם קנה אף על גב דתלה הדבר בדבר שלא בא לעולם . וראייה מהא דאמר פ' המפקיד והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ; ואפילו למאן דאמר מקנה הני מילי בפירות דקל דעבידי דאתי וכו' ;עד נעשה כמי שאמר לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרה קנוייה לך מעכשיו אלמא אף על גב דתלה בדשב"ל קנה אף על פי שיכולני לדחות ולומר ה"פ שתם מתני' ר' מאיר היא והא דלא עבידי דאתו דמי יימר דמגנב ואי מגנבי מי יימר דאשתכח גנב ; ומי יימר דמחייב דילמא מודה בקנס ומיפטר אהא משני תלמודא דעבוד דאתו כי גנבה קנוייה לפרה למפרע מעכשיו ואין כאן אלא אחד מי יימר דמגנבה ותשיב הוא דעביד מיד דאתו והוי כרבי מאיר ולא כרבנן: אך נראה לי דוחק לאקומי מתני' סתמא דלא כהילכתא מדלא אמרינןבהדיא לעולם ר' מאיר היא ונעשה כאומר אלמא דאתי ככולי עלמא וכןמשמע בפרק בכל מערבין אמר ליה אביי אלא מעתה היו לפניו שני רימונים של טבל ואמר אם ירדו גשמים היו תהא זו תרומה על זו וכו' אלמא אף על גב דתלה תנאו בדשב"ל הוי תרומתו תרומה ؛ ומסתמא קאמר לה והוית ככולא עלמא אבל הכותב נכסיו לבנו צריך לכתוב מהיום ולאחר מיתה דמשמע גופא מהיום ופירי לאחר מיתה אין ראייה דקנה פירות אף על גב דתלה מיתתו בדבר שלא ב"ל : וכן כל מצוה ומצוה מחמת מיתה אין ראייה דמתנת שכיב מרע מדרבנן כדי שלא תטרף דעתו עליו אבל מגט יש ראייה מעכשיו אם מתי הוי גט לכולי עלמא ; על כן אין לפטור היתומים מטעם זה אם יש לי לפטור משום דאנוסה דכיון שמת בתוך הזמן פטורים כדאמר בפ"ק דכתובות לפיכך חלה הוא או חלתה היא איןמעלה לה מזונות: ומסיק ולעניין גיטין איתו כן וכו': עד מעכשיו אסלא באתי עד י"ב חדש ומת תוך י"ב חודש הרי זה גט·מאי לאו מת ה"ה חלה אלמא דגבי ממון כה"ג אם היה אומר אם לא באתי עד י"ב חדש אתן לך כ' זקוקים ומת תוך י"ב חדש פטור הרי אירע לו אונס ואף על גב דגבי גט מפליג בין אונס גט לאונס הני מילי שלא תיפול קמי יבם אבל לעלמא אם חלה השוב אונס במיתה לא כ"ש דאין לך אונס גדול מזה ואם היה חי היה מפייס בתו שתקיים זה התנאי וכיון דמית מה הוה ליה למיעבד והבנים לא ידעו בתנאי אביהם ועוד כיון דאביהם פטור שלא כשלם גם היתומים פטורים שלא נדרו לו שום דבר ולא שייך הכא מצוה על היתומי' לפרוע חוב אביהם שהרי אביהם לא נתחייב בממון זה לא בחייו ולא במותו כדפרי' ·

נא **דין** מהר"ם שמסדרין לבעל חוב והטעם כיון שנהלקו בדברי רש"י ור"ת אנן מספק' לן דהלכתא כמאן לא מפקינן מיניה ואם היה רגיל על ב' מגעות לא יתנו לו אלא אחד ומזונות לשלשים יום ואם היה עשיר ורגיל בהוצאת עשירים נותנין לו כמו שהיה רגיל וכן עני ובינוני : אבל אם עני ורגיל להוציא בעושר לא יתנו לו כ"א הרגיל לעניים :

נב **ועוד** דן הלוה שטען ואמר אין לי במה לפרוע שנשבע מיד לאחר זמן ב"ד שהן ל' יום שאין לו עכשיו יותר ממה שמסדרין לו ולכשיהיה לו אז יפרע מיד ואין משביעין אותו כל ל' יום ועל מעשה שבא לפנינו דן כך :

נג **הורה** אביגדור כ"ץ דף שמשימין לפני התנור שורקין אותו בטיט מערב שבת במקום שאין עובדי כוכבים יהודי יכול לסירו בשבת · ואע"ג דאמר חותמות שבקרקע מתיר ומפקיע אבל לא חותך פיר' חותמות שבקרקע היינו חותמות שעל פי הבור והדות והדף שלפני התנור היינו חותמות שבקרקע ואנן מפקיעין ומסברי' אותו ה"מ כשעשוי לקיו' על מנת שלא להסירו בשבת אבל זה אין עשו לקיום אלא מערב שבת משימו שם כדי להסירו בשבת :

נד **הורה** מהר"ם שלא לומ' זמן ביום שני של ר"ה בין בקידוש היום בין בשופר ובמקראות של מוספי' התפלל והעיר לכפר מלבד עולת החדש ומנחת' ושני שעירים כהלכתן ؛ וגם התענה ב' ימים של ר"ה וקידש בביתו קידושי רבה ואמ' הטעם לפי שהוא דאורייתא וגם אמר מי שמתפלל בעשרת ימי תשובה ושכח זכרינו או מי כמוכה והמלך הקדוש והמלך המשפט וכתוב נחיים בספר החיים שצריך להזור בג' ראשונות חוזר לראש באמצעיות

באמצעיות חוזר לאותה ברכה שטעה בה :

נה **שאל** הר' אהרן ז"ל את מהר"ר אביגדור כ"ץ אדם שחש בעיניו או בראשו מהו ללחוש לו בשבת מי הוי ככל הרפואות שגזרו עליהם בשבת משום שחיקת סמנין או נאמר דלא גזרו אלא רפואות שיש בהן ממש כגון משקה או אוכל שבזה יש לטעות ויבא לידי שחיקת סמנין אבל ללחוש ולמדוד הראש כדרך שהנשים עושים שרי ; והשיב דודאי שרי והביא ראייה מירושלמי דפ"ח שרצים במסכת שבת דקאמר התם לוחשים למעים בשבת ונראה כמו שהמעים אבר גם העין דאיירי התם באבר מיירי דהיינו עין ממש : והרב ר' יחיאל ז"ל דחה הירושלמי ופירוש דהתם מיירי בעין הרע : והכי פירושו אדם החולה מחמת עין הרע לוחשים משום דסכנה גדולה היא משום שהתלמוד מביא ענינים הרבה משום עין הרע מיהו עוד הביא הרב אביגדור ראייה מפרק חלק דקאמר התם במתניתין הלוחש על המכה מעבירין כלי על גב המכה ועל גב העין בשבת פי' כלי מתכות לצננו . ועוד פירש רש"י התם שמסבבין את העין בשבת שלא יתפשט הנפח שלו וכל שכן שמותר ללחוש ולמדוד לו שפעם אחת חש רבינו שמחה בעין ואשה אחת למדה להר' אביגדור לחש והיה לוחש לו בשבת על העין בבקר ובערב וה"ה בראש ומעשה רב וראוי לסמוך על אילן גדול כוותיה:

שאלה נו הורה

הר' אביגדור כ"ץ ברזא הסתומה בחבית ואין אדם יכול להוציאה שרי ליקח ברזא אחרת ולהכות בברזא תוך החבית לכתחלה לצורך לשתות יין בשבת וראייה מפ' חבית ושוין שנוקבין נקב ישן בשבת :

שאלה נז אלוף

מיודע · כלכל ודרדע : הר' יהודה הלוי ששאלת הרואה שבירך זמן בלילה ראשונה של חנוכה ולא הדליק אם בלילה בא להדליק אם יחזור ויברך זמן נ"ל שאין לברך · הדא דלא אמרינן תרי זימנין זמן על המצוה · ועוד כיון דזמן אפי' אמר בשוק יצא דלא גרע מי שבירך על הראייה מי שבירך בשוק דאינו חוזר ואומרה על הכוס בימים טובים :

שאלה נח דגים

המעושנים שעשנם אין ישראל אין בהם משום בישולו אין ישראלי' דקמדמית לשבת פרק כלל גדול דגרסינן בירושלמי הגולה השולק המעשן כולם חייבים משום מבשל אמר בהדיא פרק אין מעמידין האי אין ישראל דהריך ריפא שרי למיכל אפילו מריש אונא דלעבורי שער קא מכוין ; ה"נ ליבשם קא מכוין שלא יסריה ולא לאוכלו ע"י עישונו ואמר התם האי מאן דשרי סיכתא בתאונא ס' לשרורי קא מכוין ולא לבשולי ולית ביה משום בישולי אין ישראלי' וטעמא דבישולי אין ישראלי' מדרבנן לא גזרו אלא דמכוין לבשולי וכן דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי אין ישראלי' וחייב במליחת הישן אפי' בהדא' בעלמא משום בישולי וכהנה רבות ונלאתי לכתוב · ואם הלכה רופפת בידך הלך פוק חזי מאי עמא דבר לקנות דגים מלוחים מעושנים כגון בוק גינ"ש וכיוצא בהן מן האין ישראלי' :

שאלה נט שאלת

אם הקורא בתורה יכול לומר דברא הא אמר סוף פרק בני העיר הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה :

והרנגולת

שנמלחה וכבד דבק בה גם אנו מורים כרבי' אב"ן שצריך קליפה ולא כדברי ר' אבי"ה שאין מצריך אפילו קליפה דלא שייך למימר דמא מישרק שריק אלא בדבר שאינו דבוק אלא מונח אצלו : כגון כבדא עילוי בישרא ; אבל דבוק לא · וטעמא משום דהוי דם האיברים שלא פירש ומותר גמור וכשהוא יוצא לחוץ ע"י מליחה לאויר העולם אינו חוזר ונבלע אלא מישרק שריק · הילכך מת"נ מותר אבל כשהם דבוק בחתיכה כי נפק דם מכבד נאסר שכבר יצא ממנו וחוזר ונבלע בחתיכה במקום דיבוק ולא שייך בכה"ג דמא מישרק שריק אחרי שלא יצא לאויר העולם : ומיהו סגי בכדי קליפה דדם אינו מפעפע כמו חלב כדמשמע בכמה מקומות :

שאלה ס ולצירוף

כסף במועד לישמעאל בשכר שאם לא יצרפנו לו ילך אצל צורף וישמעאל אסור אע"פ שהישמעאל רגיל אצלו ולא דמי לפרגמטיא ולהלואה שמלוין במועד דהתם לאו מלאכה גמורה היא אבל מלאכה כי האי אסור דהוי לא תימא הכי הא דפרי' מי שהפך כל מלאכתו ליפתרו דהא איפתרי שכר פעולה באין לו מה שיאכל ; ליפרוף אפילו כהים לו מה שיאכל דהא מיפתרי שכר פעולה לעובדי כוכבים ומזלות מערופיא שלו ברגיל אצלו שמא יניחנו וילך אצל אומן ולא יהיה עוד רגיל אצלו ואפי' יש לו מה יאכל :

שאלה סא וששאלת

על פת העשוי מקמח סיבולת ואינו עשוי אלא לצורך אווזות לפטמן ולא למאכל אדם : מיהו ראוי למאכל אדם : אם חייב בחלה : תנן פ"ק דמסכת חלה עיסת כלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנו חייבת אין הרועים אוכלים ממנו פטורה . ואית מאן דמפ' בירושלמי ה"ד כגון שעירבה מורסן מדיי : ואיכא למ"ד אפי' בלא עירוב מורסן כגון שעשאן בלימודי' ולא עשאן לפת בעכין נאה · ויפה כדרך שעושין לפת העשויין : ואיכא למ"ד אפי' בלימודים חייב אא"כ היפש עליה מתחלה לבהמה דווקא ומשום דמספקא לן שכי הילכך לא מורינו להיתר עד דאיכא כולהו והלכה כדברי כולן כהגמיר הילכך טוב שיתכוין תחלה גם למאכל אדם ויאכלו ממנו קצת ויפרישו ממנה חלה לאפוקי נפשיה מפלוגתא :

שאלה סב ורידיים

של פלפלין ושל מתכת צריכין טבילה ; ואם נשתמש בהן עד שלא יטביל מותר והא דאמר במסכת עבודת כוכבים וכולן אם נשתמש בהן עד שלא יטביל ולא יגעיל או ילבין תני חדא אסור ותני חדא מותר בברייתא דתנן מותר ניחא אבל בברייתא דתנן אסור צריך לומר דעד שלא יטביל ויגעיל קאמ' א"כ עד שלא יטביל וילבין ואיסורא לאו משום דלא הטביל אלא משום דלא הגעיל או לא הלבין תדע דקאמר תלמודא ל"ק הא כמ"ד נותן טעם לפגם מותר הא כמ"ד נט"ל אסור : השתא דפלוגתא היא בהגעלה וליבון ולא בטבילה במאי פליגי · אלא ע"כ צ"ל כדפר' התם דידן דפרק עבודת כוכבים איתא בהאיך ברייתא דתני מותר אבל בהאיך ברייתא דתני אסור לא ידענא היכא תניא :

שאלה סג וכל

תענית שאינו חובה כגון יום הרביעי וכיוצא בו צריך קבלה בתפלה מדקאמר שמואל כל תענית שלא קבלה עליו מבעוד יום לא שמיה תענית . ומפ' שמואל בתפילת המנחה וקיי"ל כוותיה ומדקאמר כל תענית משמע כל תענית שבא ע"י קבלתו צריך לקבלו בתפלת המנחה ואעפ"י שהוא רגיל תמיד להתענות :

שאלה סד ובתענית

במנחה במקום שאין ישראל שיודע להפטיר לא יעמוד כהן או לוי להפטיר כהן משום פגמו של ראשון ומשום עצמו דלא לימרו בן גרושה הוא והלל שקרא אחר לוי אלא ישראל יפטיר ואם אינו יודע יקרוהו דאטו מי חמיר מקריאת ביכורים וקריאת הלילה שהיו מקרין אפילו מי שיודע שלא לבייש את מי שאינו יודע :

שאלה סה וששאלת

אם מותר להכנים אבנט במכנסיים בשבת · פשיטא דמותר אמאי לא · והא דאמר רב חיסדא שרא לאהודרי אודרא לבי סדיא בשבת פרק במה טומנין ואע"ג דאמר התם ה"מ בעתיקי אבל בחדתא לא היינו משום דעביד כלי אבל הכא דלא מבטל ליה ועשוי להכנים ולהוציא תדיר פשיטא דשרי אפילו בחדתיה :

שאלה סו וששאלת

על נר חנוכה בבהכ"נ היכן יניחהו כל היכא דליכא מזוזה לאנוחי בימין טפי עדיף הילכך מניחה בימין פתח ארון הקודש וכן עמא דבר : גרסי' במסכת סופרים · המדליק נר חנוכה אחר שהדליק אומר : הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הניסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים ועל שמונת ימי חנוכה : הנרות הללו קודש הן ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד להודות לשמך על נפלאותיך ועל ישועתך :

ובועה

שבריאה הנראית משני צדדין אין להטריפה היכא דקיימי להדי סמפונות היכא דשפכי אהדדי וטעמא נראה לי משום דכיון דאיכא התם בועא אי איפשר דליכא חסרון מבפנים ואמרינן התם ריאה שנשפכה כקיתון כשירה · והוא דקיימי סימפונהא :

שאלה סז והאוכל

פירות ובירקעליהם בורא פרי העץ ושוב הביאו לו מין אחר שברכתו נמי ב"פ העץ כיון דבעידנא דבירך לא היה לפניו ולא היה דעתו עליו נמלך הוא וצריך לחזור ולברך · ולא אמרינן בכולו מברכין דמברך על החביב ופוטר את השאר אלא בהיו לפניו שהיהן מתחלה כדתנן היו לפניו מינין הרבה וכו' :

שאלה סח ותפילין

שהיו מרובעות וכשכתישנו נמתחו ואינו מרובעו' צריך להזור ולעשותן מרובעות: וציצית העשויין כתקנו למעלה מן הקשר גודל ולמטה משולש ונקרע הטלית העליון וקאי למטה מקשר גודל מותר כדאיתא פרק התכלת חזייה רב שמא לקרנא דגלימי' דסתר וכו' : עד שעת עשייה איתמר: וטעמא משום דכתיב ועשו להם ציצית כלומר בשעת עשייה דווקא קפיד קרא אבל תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני וכל שעתא בעינן שיהו מרובעות :

שאלה סט וספר

תורה דקיימא לגוללו על התפר שאלת דקמיה או דבתריה : נראה לגוללו לתפר הסמוך כדי למעט בגלילה משום כבוד ספר תורה דאמר פרק בני העיר תיגלל מטפחת ואל יגלול ס"ת אלמא דלמעט בגלילה כבוד ספר תורה וכיון דהשתא אין צריך לגלול רק כדי להעמידה על התפר הילכך למעוטי השתא בגלילה עדיף :

שאלה ע ולהזכיר

מעין המאורע בחנוכה ופורים לא צריך דאפי' בברכת המזון איכא למ"ד פרק במה מדליקין דאין מזכיר ואסבא להזכיר מזכיר בהודאה אבל במעין שבע לא יעלה על לב איש כיון דליכא הודאה בברכה דבעין ג' אין מזכיר דלא להזכיר מאורע דחנוכה ופורים אלא היכא דאיכא הודאה בתפילה :

שאלה עא וחולה

שיש בו סכנה ואוכל ביום הכיפורים אמר מעין המאורע בברכת המזון ודבר פשוט כיון דבהתיר' קאכיל ואדרבה מצוה היא עביד הוי לדידיה יום הכיפורים כמו לדידן שאר ימים טובים :

ושלים **מאיר** ב"ר **ברוך** ז"ל ה"ה

שאלה עב תכף

לזכירתך ברכה ריכא ב"ר ריכא מהר"ר ידידיה ש"י : כתבתה שזה נשבע לבעל את המלוה שתקע כף לבעל ביתו ללמוד את בנו עד הפסח דכתב כי לי בני ישראל עבדי' וכו' · לדבריך א"כ היאך יכול מלמד להשכיר עצמו לזמן אחד הרי הוא עובר בעשה כמו עבד עברי המוכר עצמו · ואף על גב דמלמד ופועל יכול לחזור בו עבד עברי נמי יוצא בגירעון וכסף לכשירצה אפי' הכי עובר אלא אני אומר דעד ג' שנים נקרא שכיר ולא עבד :

כדכתב

כדכתב שש שנים כי משנה שכר שכיר עבדך והיינו ו' שנים: הילכך יכול להשכיר עצמו שנה או שנתיים או ג' רצופים יותר לא מצי להשכיר את עצמו רצופות דעד ג' שנים נקרא שכיר ולא עבד ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר בפרק מפנין מעשה באדם אחד מגליל העליון שנשכר אצל בעל בית בדרום בג' שנים אלא לאשמועינן אורחא דמילתא ג' שנים שרי טפי אסור ואי אמרת לאו דווקא דה"ה טפי שרי איכא למימר דשאני עבד עברי דנמכר סתם לעבד דהיינו יום ולילה לעבוד לו ולמסו"לו רבו שפחה כנענית אבל ללמוד או לכתו"או למלאכ"לא איקרי עבד ולא עבד עבדים בכי לי בני ישראל עבדים: מ"מ מדמי לו שפיר לעבד עברי לענין חזרה משום דמעבד עברי ילפינן ליה בקל וחומר: ומה עבד עברי שגופו קנוי יוצא בגירעון כסף כשירצה פועל שאין גופו קנוי לא כ"ש והתוספו' הוקשו זה היאך יכול אדם להשכיר עצמו: ותירץ תירוץ אחר ולא נהיר' לי תירול' מ"מ מודים הם ששכיר אינו עובר בכי לי בני ישראל וגו': אחרי שהוכחתיך שאין איסור אם נכריגהו לקיים תקיעת כפו ללומדו עד הפסח למה נתיר לו תקיעת כפו בעל כרחו של בעל ביתו הלא תקיעת כף אין לו התרה אלא על דעתו של מי שתקעו לו כמו שכתב ר"ת: ועוד הרי עשה לו טובה שהשכירו דכל האומני' שומר שכר: וא"ל רחמנא למשה במדיין נדרת לך והתר נדרך במדיין: ואי משום מצוה דשלום ביתו של מלמד הא נמי תלמוד תורה שלא לבטל תינוקות של בית רבן מצוה רבה היא: סוף דבר את אשר נדר ישלם אם לא יתן לו בעל הבית רשות. ואת' ותורת' שלום

מאיר בר' **ברוך** ז"ל ה"ה:

שאלה ענ אלופי

ומיודעי הר' ברוך הכהן: ששאלתני על הלוואת מעות הקדש בריבית קצוצה אמר אני כי הא מצוה הבאה בעבירה נתכוין לדבר מצוה ובא לידי עבירות כמה למלוה וללוה ולערב ולעדי': דבסוף פרק החובל משמע דאסר גבי ארנקי של צדקה דאתי לפומבדיתא עד לשמור ולא לחלק לעניים ולא קא ממעט מעות לעניים מדכתיב רעהו כי יתן איש אל ריעהו אלא מלשמור ש"מ דמעו' של צדקה דקיימי לעולם קרי להו רעהו ואחיו א"כ הוה נמי בכלל לא תשיך לאחיך כסף נשך וגו'. אמנם ידעתי כי בעונות שרבו כבר להיות בכל מלכותינו שמלוים מעות צדקה בריבי' קצוצה והגבאים המלוים חוטאים ולא להם והמכשלה הזא' תחת ידיהם ואין בי כח למחות וכ"ש שקשה גזל הנאכל ואין להאריך בדבר מועט שיהו שוגגים ואל יהו מזידין: כשם שאסור שלא להוכיח בדבר הנשמע כך אסור להוכיח דבר שאינו נשמע ועוד לאפרושי מן האיסור מכאן ולהבא שלא יעשה עוד: אך לענין להושיב אשתדל להשיב כדפי':

שאלה עד מעות

מעשר ירצה אחרי שהחזיקו לתתם לעניים אין לשנותם למצוה אחרת דנר' כגוזל עניים דאף על פי שאינו מן התורה אלא מנהג הא קיימא לן דברים המותרים ואחרים נוהגין בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנ' לא יחל דברו ולא יחל מדרבנן כר"פ אילו נדרים ולא דמי להא דרי' פרק קמן דערכין ישראל שהתנדב נר ומנורה לבית הכנסת מותר לשנותה למצוה אחרת דשאני התם דאידי ואידי מצוה לגבוה אבל מעות מעשר כספים כבר זכו בה עניים ע"י מנהג שכך נהגו כל הגולה ואין לשנות מעניים למצוה אחרת שאין לעניים צורך בהן דתנן פ"ב דשקלים מותר עניים לעניים:

שאלה עה ולפזר

מעשרותיו לעניים שגדולים שאינו חייב ליטפל בהם מותר: דאפילו לאביו מותר לתת אם עני משום כבוד אביו אבל לבניו מותר במקום שאין בעיר תקנה לתת לכיס של צדקה: **מאיר** ב"ר **ברוך** זלה"ה:

שאלה עו אין

לי קלף: להשיב לשר האלף: הר' יודא ש"י: ששאלת על העושה ב' ימי' יוםהכיפורי' ובשנה האחת אירע יום שני ערב שבת אם יקנה קמחו לאחרים ואחרים יעשו לו לא דמי אם התירו בכך מי"ט לשבת מדאורייתא נרכי שבת נעשים ביום טוב אלא מדרבנן הוא דאסרו מהני טעמי דברים פ"ב דבילה לא נתיר מיום הכיפורים לשבת מדאורייתא אסור ובכרת הילכך לא שרי על ידי הערמ': מיהו הוא מותר לאכול מה שבשלו אחרים לצורך עצמן דאפילו ר' יוחנן הסנדלר דאמר מעשה שבת קודם הוא ואסור ה"מ במזיד דאיסור עבדי וכתב מהלליה במזיד אמרתי לך ולא בשוגג ובנדון זה כיון דלא קרינ' ביה במבשל מהלליה מות יומת דבהיתר גמור הוא עושה אפילו באלימלך היינו מורין לו לכתחילה לבשל ליכא לא איסור דאורייתא ולא קנס דרבנן אף לרבי יוחנןהסנדלר וכ"ש לרבי יודא ולרבי מאיר דקיימא לן כוותיה דשרי אבל היכא דמתכוין המבשל להרבות בשבילו אסור כדאמר פ' כל כתבי עובדי כוכבים ומזלות שלקט עשבים מאכיל אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור: מיהו היכא דלא נתכוון להרבו' בשבילו אמנם במכירו נ"ע אם מותר לאכול מבישולו או לא: כיון דמסיק התם בד"א שאין מכירו אבל מכירו אסור: ואין סברא לחלק ולהתיר משום דהתם איכא למיחש טפי משום דשבת שכיחא ואיכא למיחש שמא ירגילנו ביום הכיפורים אחרת שבע"ש דהא לא מפליג במכירו בין מצוי אצלו לשאינו מצוי אצלו דבכל ענייז אסור דלא פליג רבנן: מיהו נראה דהא דאסרינן במכירו ה"מ באינו ישראל דלא קפיד אלפני עור אבל בישראל המבשל ליכא למיחש שמא ירבה בשבילו ויאכלנו דאלפני עור לא עבר: ומעשה היה ברבי שמעון מיי נפ"ינא שאכל מהריג"ש שנלתה אינה ישראלית בשבת לצורכה ואסר לו רבינו יצחק דכיון דמכירו: ואפי' בפעם ראשונה שמא ירגילנו בשבת הבאה: **מאיר** בר' **ברוך** זלה"ה:

שאלה עז ושאלת

על מלמד שהתחיל ללמד ואמר לו בעל הבית לך מעמדי איני חפץ בך: ונתרצה המלמד ושוב חזר בעל הבית ורצה לעכבו והמלמד אמר מחלת שיעבודו ואינו רוצה ללמוד לך יותר. נראה דלא כמחל שיעבודו באמירה בעלמא וראייה מפ"ק דקידושין גבי עבד עברי ולימא לי' באפי תרי זיל: ומשני עבד עברי גופו קנוי לו אלמא דלא אזיל לנפשי' באמירה בעלמא ה"ה בנדון זה דמדמי פועל לעבד עברי בפ"ק דבבא מציעא. ועוד כיון שהשכירו לבן הרי כבר נשתעבד לבן ללמוד ולאו כל כמיניה דאב למחול שיעבודי' דבן וזכין לקטן ואין חבין לו וראייה מתו' דכתובות פרק מי שהיה נשוי כת' גדון את בת אשתו לאו כל הימנו שזכין לקטן ואין חבין כ"ש לדברי רבינו יואל ורבינו אבי"ה שפסקו שמלמד לא חשיב כפועל דבאני היום חוזר אלא כעבד השוב ולאו כל הימנו להזור בו:

ושלום **מאיר** בר' **ברוך** זלה"ה.

שאלה עח שפתי

כהן ישמרו דעת: תורה מכרעת: אלופי הר' מאיר הכהן: מה אעשה לך ומה אוסיפך על אותם בני אדם המתכוונים לכך שתלד בהמתם בכור כדי לתתן לבנך כהן להנקם ממנו: נ"ל שכמה עבירות הם עושים שיש בידם והפקיע בכורו בהיתר שלא יכשלו בו רבים. והמכשלה הזאת תחת ידם: ועוד כל כ"ד מתנות כהונה נתנו לאהרן ולבניו ולא לצער ולהקניט ולקנטור וכל המכוין לקנטור בהן לא יצא ידי נתינה כלל זולתי לאוהבו כהן שמקבלו לדורון ממנו: ועוד נראה כמבזה קדשים לומר כי פרס אוכלי שולחנו מגואל הוא כאילו אמר שולחן השם ית' נבזה הוא: ועוד דדמי לכהנים ולוים שמסייעים בבית הגרנות ובבית הרועים ובבית המטבחיים דאמר בפ' עד כמה אין נותנין להם תרומות ומעשרות בשכרן ואם עשו כן חללו ועליהם הכתוב אמר שחת' ברית הלוי: ואמר קדשי בני ישראל לא תחללו: ובקשו חכמים לקונסם וכו' אלמא היכא דמחזי כאילו נהנה בדבר הזה הוה ליה מחלל ברית הלוי הכא נמי הרבה הוא נהנה להנקם משונאו כהן: ועוד שהרי הוא אומר בפי' נמצא שהוא מחלל שם שמים ומחלל את הקדשים: ואותו בכור ששאלתם לא ישחוט על אותו מום אחר שנעשה על פי ישראל ואעפ"י שהוא עם הארץ כזכר של רחל זקן פרק עד כמה: אלא ע"י אין ישראל ממילא אבל ע"י ישראל גדול אתי לאיהלופי ואתי למיסרך: ויש שאלת אם עשה היזק לאינו ישראלים ויתפס עד כמה חייב הכהן לפדותו היכא שלא בפשיעתו ובלא כוונתו נתפס לא אשכחן מפורש עד כמה יפדהו אבל מסברא אין פודין יותר מכדי דמיו כמו שבויין ותפילין ומזוזות דאמר פרק השולח אין פודין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם: **מאיר** בר' **ברוך** זלה"ה.

שאלה עט מי

רודף גדול ישראל: מהר"ר יקותיאל: אין הכרעת תלמיד מכרעת: כי מי איפוא אשר יבא אחרי הגדול את אשר עשו רבותים קמאי דמקמו וקבעו בו משמרות יתד אשר לא תמוט: במניקה שמת בעלה דקיי"מא לן שצריכה להמתין כ"ד חודש חדשי הלבנה קאמר כסדרן חד מלא וחד חסר ומההיא דפ"ק דסנהדרין אין ראיה דהתם חודש הוי חסר דשאני התם דמוכח מילתא דחסר הוא דאל"כ היינו ת"ק. ומה דפ"ק דב"מ דפריך ואימא ל' יום דאיכא למימר לשון התורה לחוד ולשון חכמים לחוד והא דגרסינן בירושלמי פ"ק דנידה יונק תינוק והולך עד כ"ד חדשים שלימים מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר' אליעזר ור' יהושע אומר תינוק יונק אפי' ד' וה' שנים פירש אין מהזירין וכו' אין לומר משום דחשיב שלמים ליום קאמר מדקאמר שלמים דפרש כל שלמים הוי לאפוקי רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם לכך שלמים כדאמר גבי ג' חדשים של הכרת העובר אלא כולן שלמים ואפי' חדש ראשון וחדש אחרון: ובירושלמי שלי זקן ל"ג אפי' שלמים אלא שלמים בלא אפילו או אם גרס אפילו כמו שיש בשלך הוי פי' נמי כדפרש אמרינן דייה שעתא כל כ"ד חדשים שלמים ומותר לינק כל כ"ד חדש אפי' שלמים אבל מכאן ואילך אסור אפילו לרבי אליעזר ורבי יהושע מתיר אפילו ד' וה' שני' כל כמה דלא פירש אבל פירש לאחר כ"ד חדש כיונק שקץ אפילו לרבי יהושע ואף בפי' לא פליגי כי פליגי בלא פירש וכן משמע בפרק אף על פי: ואתה מורי כתבתה דלרבי אליעזר אפי' שלמים לא אמרינן פירש כיונק שקץ אהרווייהו למר כדאיתא ליה ולמר כדאיתא ליה לרבי אליעזר מכ"ד חדש ואילך ולרבי יהושע מד' וה' שנים ואילך: ובפ' אעפ"י לא משמע כן אלא כדפי' ולפי פי' שלך נדחקת לפרש אפילו שלמים דקאמר רבי אליעזר משום סיפא נקט אבל לדבריו אז בא אפילו בפשוטו' ומה שכתבת דכ"ד חדש דווקא וחדש העיבור עולה להשבון כ"ד חדש מדלא הזכיר שנה בתלמודא זלבי מהסם שהרי הזכיר בו שנים בפרק מי שאחזו כמה היא מניקתו ב' שנים רבי יודא אמר י"ב חדש וכה"ג נמי פליגי רבי יהודה ורבנן בפ' אעפ"י גבי מניקה שמת בעלה על כן נראה דב' שנים שלימים מעת לעת קאמר והשתא יתקיימו שתי הלשונות כ"ד חדש וב' שנים דאיכא דוכתא דקאמר כ"ד חדש תנא דקתני כ"ד לא בעי למתני ב' שנים דהיים דילמא אתי למטעי ואמר ב' שנים של מניין עולם להכי קתני כ"ד חדש דהיינו מעת לעת: ותנא דקתני ב' שנים לא בעי למתני כ"ד חדש דילמא טעו ואתי למימר כ"ד חדש אפי' בשנה מעוברת קמל"ן ב' שנים:

ואם נתעברה השנה נתעברה לתינוק ואי לא דמשתפינ' מחברי' לחלוק על רבותי' הייתי אומר דכ"ז של.ז"י

שלמי' בעינן להאמיר ואיזה מהן שהוא יותר יהיה או ב' שנים נפישי כגון שנה פשוטה נימא כ"ד חדש לפי שג' חדשים שהוזכרו לענין הבהנה הוו שלמים . וכן לט' חדשים של הריון נמי שלמים לרע"א ; אלמא סתם החדשים הנזכרים בלשון רבים אגל הולדות האדם שלמים הוו : ה"נ היה נראה כן להאמיר אחרי שאין לנו ראייה ברורה להקל ומה שכתב מורינו בשם רבינו שמחה זצ"ל דהיה נראה לו לפסוק כרשב"ג דהוי כעין מכריע דקאמר אני אכריע לדברי האומר כ"ד חדש וכו' : ולא נהירא לי הדא דהא דאמר הלכה כדברי המכריע כך משמע פ' כירה כל כה"ג לאו הכרעה היא: אלא היכא דסבירא ליה במקצת כמר ובמקצת כמר כהנך דשיתוף דפליגי רבי מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון ודקולי מטלניות ;אבל הכא אינו מכריע במחלוקת שום דבר אלא פי' כך מפרש: תדע דבסוף פ' כילד מברכין גבי הביאו לפניהם שמן והדס וכו' עד אמר רבי גמליאל אני אכריע שמן זכינו לריחו ולסיכתו כו' : ואיצטריך רבי יוחנן לפסוק כרשב"ג : ואם הכרעה היא למה ליה למיפסק כוותיה תיפוק מדמכריע הוא : אבל כל כה"ג לא איתמר כללא כי הלכה כדברי המכריע ואין דעתי מכרעת נגד דעת תורת אמת מורינו ודעתי מבוטלת לך :

מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

פ ריש פרק אלמנה שנפלה עשאוה נכסי' שאינה ידועה לבעל : ואליבא דר' שמעון פסק ר"ח בר שמעון בנכסים שאין ידועים דאם מכרה מכרה קיים ויכולה למכור וטעמא פרש"י דלאו עלייה קא סמיך כשנשאה וכן נראה לפר"ח מדקאמר ואליב' דר' שמעון משמע דרב נחמן וב"ש דסבירא להו דשטר מברחת לא קנה : דאי הוי בעי למימר דהכא משום תקנת מברחת הוא דתקינו' רבנן כמו בנכסי' שאינה ידועים אליו ואפילו רבנן דרבי שמעון מודו בה ולעולם לית הילכתא כוותיה: א"כ הוה ליה למימר עשאום בנכסים שאינ' ידועי' לבעל אליבא דר' שמעון דהוה משמע דכי היכא דלא משתעבדי נכסי' שאינם ידועי' לבעל אליבא דרבי שמעון הא נמי מברחת לא קני להו אפי' אליבא דר' דפליגי עליה דמתני' ומדקא' ואליבא דרבי שמעון משמע דווקא לר' שמעון כדפי' • וכב' בא מעשה שטר מבריח נכסיו מבעל חוב שרוצה ללות ורוצה שלא ישתעבדו נכסיו לבעל חוב לפני ר"ח וגם שטר מבריח נכסיו שלא ישתעבדו לכתובת אשה : ואמר שהשטר קיים ומגבינה ביה דטעמא מאי אמרינן שטר מברחת אינו קונה מפני שאינו מתכוונת אלא שלא יקנה הבעל והכא לא קנה הבעל כדאמר עשאום כנכסים שאין ידועי' לבעל ואליבא דרבי שמעון אבל הכא דליכא האי טעמא ואי לא הוי קונה לוקח פי' מקבל מתנה הוה קנה הבעל חוב והאשה : א"כ לא מיקרי האי שטר מברחת כיון דהכי אינו מבריח הילכך לית לן למימר לאברוחי אכוון וזוכה מקבל מתנה :

שאלה פא מלך

עולמים יוסיף לכם אורך ימים ונעימים אהו' מיודעי החתומים כנ' החתום

מטה הבא להשיב בקורה הנראה בעיני • כי כן נ"ל כל בן ברית חייב לכבד את אשתו יותר מגופו עולה עמו ואינה יורדת עמו בעולת בעל כתיב בעלייתו ולא בירידתו לחיים נתנה ולא לצער ומספר כתוב' נלמד אנא אפלח ואוקיר ואוזין והמכה את אשתו מקובלני שיש יותר להחמיר בו מבמכה את חבירו דבחבירו אינו חייב בכבודו • ובאשתו חייב בכבודה • ודרך הישמעאלים בכך • אבל חלילה וחלילה לשום בן ברית מעשות זאת: והעושה יש להחרימו ולנדותו ולהלקותו ולעונשו בכל מיני רידוי ואף לקוץ ידו אם רגיל בכך כי הא דרב הונא קץ ידא אפי' בבבל אף על גב דאין דנין דיני קנסות בבבל ב"ד מכין ועונשין שלא יקילו ראשם בכך • ואם היא רוצה לצאת יוציא ויתן כתובה ובתשוב' הגאונים מצאתי ושכחתי שם הגאון והאשה שקובלת על בעלה אי אפשי לדור עם אמך ואחיותך המחרפים ומגדפים אותי חייב הבעל להוציאה משם לגור בבית אחר ואם לאו יוציא ויתן כתובה דאמר קרא כי היא היתה אם כל חי לחיי' נתנה ולא לצער : גם את זאת חייב להוציא דודתו מן הבית שהיא מקנטר' ומקנטת אותה וגורמת המחלוקת ביניהם ולנהוג בה דרך כבוד ואם לאו ענוש יענש :

שאלה פב ועל

אני הבחירם שסלוה לה לצורך בגדים אם קנתה בגדים שדרך משפחתו משפחתה בכך ונמצא שמן הדין חייב והיא לוותה בפירוש על מנת לפרוע או אפי' בסתם שאז היא חייבת לפרוע חייב הבעל מדר' נתן דלא שייך התם למימר הניח מעותיו על קרן הצבי אמנם אם הבעל רוצה לישבע שאמיו היה לו כל כך הרבה משלו ישבע כן ויפטר כדרך כל הנשבעין שבתורה שנשבעין ולא משלמין : ואם לא הלוה לה אלא שמוך שיפרע הבעל שייך למימר הניח מעותיו על קרן הצבי כמו מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו דקיימא לן כרבנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי ואין לחלק בין לענין בגדים יתירים שאינם צריכים כל כך בין אב לאחר אפי' מאן דמפליג בין אב לאחר בירושלמי בפ' בת' דכתוב' דה"מ גבי מזונות שלא עלתה על דעתו שתמות בתו ברעב' או לקוברה כדאיתא בירושלמי ולא עלתה על דעתו שתהא מושלכת לכלבים • אבל בגדי שבת ורגל שאין לה צורך כל כך גדול לא ; ושלום מאיר ב"ב זלה"ה :

שאלה פג על

ראובן שנתערב עבורו שמעון לישמעאל והתנה עם הישמעאל שאם לא יתן המעות עד יום פלוני שיאכל עליו כדין ערב והיאך יש לו ליפרע דמי אכילה : אין פנאי להאריך בקורה אשינכם מיודעי :

ראובן לא יפרע לשמעון אלא אכילה בינונית כדרך אכילת יהודי' האוכל בבית יהודי דהיינו אכילה בינונית ומצומצמת שכן דרך אברהם יצחק ויעקב לרחם על חביריהם כ"ש זה העני אשר יצא מבית האיסורי' שהוא צריך רחמים ולא לאכול עליו באכזריות : הלכך אם הרבה שמעון לאכול באכזריות ומעדני' שלא כדרך שאר היהודי' המתערבי' על חביריהם : ומתוך כך מוכח לו בעל הבית יפרע בעצמו כל העודף על האכילה בינונית • אבל אכילה בינונית אכל : אלא בעל הבית מוכה לו שלא כדין מה נפסק ראובן לא יפרע לו אלא אכילה בינונית כדרךכל הארץושמעון יבא לדין עם בעל הבית אם נראה לו שעושה לו שלא כדין ואפי' אם בעל הבית יעבור הדרך על שמעון ראובן לא יפסיד דמגי א"ל לשמעון אתה הוא שטעתה דבעית לאתנויי : ושלום מב"ב ז"ל

פד תחזק ותאמץ המקושט והמקושש : חבירי הר' פלוני בנא דמורי' בר' אבהן וברי אוריין גבר מזויין דבר שאלת' לית דין צריך בשש : דדבר פשוט הוא אפי' הבת לא זכתה בממון זה דבמאי בן תזכה הרי לא זיכה לה דלא אמ' זכי לה ואפי' תן לה לא אמ' ואפי' אי הוי אמר לא זכתה ויכול לחזור בו דלא קיימ' לן תן כזכי אלא בחוב אבל במתנה לא כמו שהוכיח ר"ת סוף פ"ק דגיטין וכ"ש אביה דלא זכה דאפי' אי הוי אומ' מעיקרא זכי לה להנשא בהן הרי גילה בדעתו דלא נתן אלא שתנשא בהן וכיון דמתה ולא נישאת הדרי זוזי למרייהו כדאמ' פרק נערה כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו ואפי' ר' נתן לא פליג אלא היכ' שנתארסה לפרש"י ור"ת בנישאת הא לאו הכי לא ; והכא לא נתארסה ולא נשאת כ"ע מודה דלא זכתה בהן ולא עלתה על דעתו אלא להשיאה בהן • ואפילו אם ראובן אביה עני דהאומר לעני מתנה אני נותן לך נעשה נדר הכא לא זכת' הבת כ"ש הוא מכתה דלא זכה כי לא נתכוון אלא שתנשא בהן ואם בחייה היה מתרצה שיהו קוני' לה לפעמי' בדבר מועט תכשיטין אין זו ראי' במאי נתרצה במאי דאתא לידי במאי דלא אתי לידיה לא ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

פה אין פנאי : להאריך לכם פניניי : בקורה אשיב הנראה בעיני : המלמד שהלה יקח שכרו משלם : דקיימ' לן פ"ק דקידושין עבד עברי שחלה שלש ועבד שלש ; אין חייב להשלים דכל פועל שהשכיר עצמו לזמן דינו כעבד עברי לכל מילי מדאמ' פ"ק דבבא מציעא גבי מציאת פועל לעצמו וכו' עד וכי הדר ביה טעמ' אחרינ' הוא כי לי בני ישראל עבדים אלא דלעבד עברי דמי : וכן קבלתי מרבותי מצרפת : ואין להקשות א"כ כל פועל המשכיר עצמו עובר בכי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים : לא קש' דלעולם איני עובר אלא כשמוכר עצמו כעבד שאינו יוצא בשש דמשנה שכר שכיר הוא דכת' כי שלש שנים כימי שכיר הילכך כיון דאינו יוצא אלא משנה שפר שכיר או ביובל או קודם לשש בגירעון כסף הילכך עובר : אבל צריך מהכי שכיר מיקרי עבד לא מיקרי • מ"מ כל קולי דעבד עברי יש לו לשכיר מקל וחומר דעבד עברי דעבד עברי עבד איסורא ואפי' הכי אקיל בי' רחמנ' ג"כ גבי שכיר דלא עבד איסורא דיש לו קולא לענין לחזור בחצי היום כעבד שיוצא בגרעון ולחלה מקצת הזמן ועבד מקצ' הזמן שאין חייב להשלים • ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

פו לאה טוענת על ראובן שהלותה לו ליט' למחצית שכר על משכנו' ועל אמיתותו ועל מנת שהיה מלוה אותם על משכנות טובים וקבעה לו זמןולבסוף ביקש אותה שהיתה משאלת לו מעיל ולא מעות אלא ס' פשיטי' וראובן משיב אמת כי הלותה ליט' על אמונתי והמעיל והשאר בגדים שבידה הן פקדון גבה כי כפסתי עם אמותי ונתתי לך לשמור והמעות לא קבלתי להלוות אלא באחראי והנה לא פרעו לי לא משלי ולא משלך • לאה תשבע על המשכון שלה שכך היה התנאי ביניהם שלא להלותם זולתי על המשכנות ולא בהקפה ;• א"כ אם שינה לפי דבריה והלוה אותם באחראי ונפסדו ישלם לה הקרן : ועל אודות הריוח אם היה נמצא הריוח בהקפה • היה צריך לתת לה גם מן השכר לפי התנאי שביניהם או פלג באגר או תילתא הכל כמו שפסק ר"י פרק הגוזל קמא גבי הנותן מעות לשלוחו ליקח בהן חטין ולקח בהן שעורים אם פחתו פחתו לו אם הותירו הותירו לאמצע . ואין להקשות ניהמני לראובן שכך היה התנאי להלוותם באחראי אם ירצה במגו דאי בעי אמר נאנסו בביתו . הא לא קשיא דכיון דאיהי' מוחזקת במשכנות והיא טוענת שהלותו על אותו משכון לא אמרינן מגו להוציא כמו שהוכיח ר"י פ"ק דב"מ ואין להאריך וראובן ישבע כמו כן אם יש ריוח שבועת השותפים והשותפים הנשבעים שלא בטענה ואם ימצא שום ריוח יתן לה חלקה כדפי' : ושלום מאיר בר' ברוך זלה"ה :

שאלה פז בקצרה

אשיב הנראה בעיני נר' דבהא לא עברה על תקיעת כפה שגילתה בדעתה שהיא מת'מתחרטת ומצטערת על מה שתקעה כפה לקבל גט דאין זה אלא גילוי דעתה בעלמ' ורבותי' שבשפירא מעכבי' בהסכמת' לאו שליחות' דידה קעבדי דלא עדיפי הא מלתא דשריא במודר הנאה מחבירו לומר כל הזן אינו מפסיד או לילך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה נותן לו והוא נוטל מזה • ואף על גב דההולך אצל חנווני הזן אע"ג דרגיל אצלו ובודאי יעשה ואם המודר פורע לו נראה' כמלווהו שיעשה אפי' הכי אמר לאו שלוחותי' עביד ושרי כ"ש זאת שאמרה בווירמש"א ונשמע

דבריה בשפירי' דלאו שליחות' דידה קא עבד ועכבה זו אינה ממנה . הלכך אינה חייבת לשלם הקנס : ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה .

שאלה פח לנסך אין פנאי מחמד לבי ועיניי אלופי ומיודעי הר' יצחק הלוי . באתי בקצרה : על ספר שנגנב לראובן ונמכר לשמעון בזקוק ושוב נגנב לשמעון ונמכר ללוי בזקוק ובאו ראובן ושמעון והכירוהו ביד לוי אם יצא לראובן שם גניבה בעיר והוא בעל הבית שאין עשוי למכור כליו או אפי' עשוי למכור כליו או ראו מחתרת חתורה בתוך ביתו כ'כדמפרש פר' הגוזל בתרא ישבע לוי כמה הוציא ויטול ויחזור הספר לראובן שהוא בעליו הראשון דכיון דלא שמעינן דאייאש וליכא יאוש ושנוי רשות הדר ליה דשמעון ולוי במאי קנאוהו ונהי דכי איתיה ביד שמעון עבור תקנת השוק וישבע כמה הוציא ויטול וה"מ בידים דלא מפקינן מניה כיון דאנוס הוא כה מגנוב מפורסם זבניה ולא ידע דגנוב הוא · אבל השתא דאישתני ביד לוי ומכוי הו' דמפקינן וכא משמעון יחזור הספר לבעליו דהיינו ראובן ולשמעון לא יהבינן למידי ושמעון יחזור על הגנב אם ימצא ואם לא ימצא הגנב הניח שמעון מעותיו על קרן הצבי וכל דיינא דלא דיין כה"ג לאו דיינא הוא · ולא היה פנאי להאריך : ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

שאלה פט וששאלת אם צריך לערב בחצירו' היכא שנשתתפו במבוי לא צריך כדמשמע פרק הדר דבר' יוחנן דהילכתא כוותיה . לגבי דרבא דאמר נהגו העם כר' מאיר : דאמר מערבין בחצירו' ומשתתפין במבוי וכל היכא דאיכא נהגו אורויי לא אורויי לא מורינו. הילכך לא צריך לא שיתוף לחוד' והעושה שניהם מברך ברכה לבטלה ואתה תעלה מעלה מעלה כנ' **מאיר** בר' **ברוך** ז"ל ה"ה :

שאלה צ וששאלת על חזן השוחט ובודק לקהל והשפירוהו לכך והקצבים אינם מניחים אותו לבדוק מחמת שהוא שוהא יותר מדאי בבדקתו ודרך טבחי ישמעאלים להקפיד כו' דלא גרע מגניבה ואבידה דגניבה אע"ג דקרובה לאונס כדאיתא פרק השולח אפי' הכי הזיקא פרק הזהב בני העיר ששלחו שקליהם ונגנבו או אבדו וכו' ; עד נשבעין ליטול שכרן ופרי' הא נגנבו או שאבדו קתני ושומר שכר בגניבה ואבידה חיובי מיחייב : והכא נהי דשלומי לא משלמי אגרייהו מיהא ליפסוד ותשני נגנבו בלסטים מזויין אבדו שטבעם ספינות הים אלמא בגניבה ואבידה שומר שכר מפסיד אגר' : וכן משמע בתר הכי גבי השוכר את הפועל לשמור את הפרה ואת התינוק ואת הזרעי' הילכך מפסיד שכרו אי לא מפיים הקצבים ועלי דידי רמי לפיוסינהו כיון דקפדי דבר שכיוצא בו מקפידי' טבחי ישמעאלים אבל אם מקפידי' בדבר שאין טבחי ישמעאלים מקפידי' כיוצא בו כלל וכלל ומעולם לא שמע אדם שיקפידו בכך דמי לאינסי' כי ההיא דהזהב נגנבו בליסטי' מזויין אבדו ספינת' בים ולא מפסיד אגריה בכך · ואם אין דרך להקפיד שאר טבחי ישמעאלים ממקו' שהבודק שם ודרך אותם טבחים שבעירכם להקפיד בכך ויודע לקהל שהם מקפידי' בכך איבעי לקהל לאיתנויי ואי לא אתנו בהדי פסידי' דידהו הוי ויהיבי' ליה כפועל בטל לפי שידעו מנהג המקום והוא לא ידע כדאמר פרק האומנים הוי מאן דאגיר אגירא לדפקא ומלאי ארעא מי'אי סיירי לארעא אורתא פסידא דפועלי' לא סיירי מאורתא פסידא דבעל הבית ויהיב להו כפועל בטל לפי שבעל הבית יש לו לידע כשנהר מתגבר ונכנס בחריצי' שדיהו שאינה צריכה להשקותה : והפועלים אין להם לידע אם יש חריצים שהנהר נכנס לתוכו אם לאו: ועוד ראייה לדברינו מדגרסי' התם האי מאן דאגיר אגירא לדוולא ופסק נהרא לפלגא דיומא אי לא הוה רגיל דפסיק פסידא דפועלים כו' : דכיון דבערבית לא היה לו לידע יותר מפועלים פסידא דפועלים להפסיד שכרו ולא מני למימר אנא הא קאימנ' להשקותו והא ליכא מיא ואף על גב דלאו פשיע' היא כיון דאונס לא הוי אלא לגניבה ואבידה דמי דזימנין דשכיח קלא הוא פסידא דפועלים הוי להפסיד שכרן : ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

שאלה צא ראובן תבע את שמעון לדין וטען העמדתי לך משכנות ורצוני לפדות' והשיב נחלט בידי כי הלויתיך עד יום אחד לפדותו או לחלוט ובקשתני עד זמן אחר ואמרתי קני מעכשיו אסלא תפדנו עד זמן הקצוב בינינו : והלה אומר לא יצא מפי קנה מעכשיו · הורה הר"ס ז"ל אע"ג דבעלמ' הוי אסמכת' ולא קניא הכי קני כיון שהוא תופס וגם עשה עמו טובה שהלוהו · וישבע שמעון שראובן אמ' קני מעכשיו ויהא המשכון שלו · וראייה מהא דאמ' באיזהו נשך גבי תני' הלוהו על שדיהו וכו' ; רבי נהוני' אמ' אפי' לאחר מתן מעות קנה הכל ומסיק דאמ' קני מעכשיו וכך פר"י הת' :

שאלה צב מעת גלינו מעל שולחן מהר"ם שוב אין לנו פה להושיב : כי רבו מחלוקת בישראל הללו מטמאין והללו מטהרין · ונעשה תורה כשתי תורות לכן נתנינו להלך אחר ב"ד יפה אחר מהר"ם לרוטנבירג להאיר עינינו . על אודות ראובן הטוען על שמעון קבעת צינור בקרקע המקלח כי מימי גשמים וגם שופכי' של הדרך ואותו צינור של אבנים הוא וקבוע בהדרך סמוך לביתי ממש אצל כותל ביתי וכותל ביתי הו' של עצים. וכשקבעת' אותו צינור עירערתי עליו וכתב לי אתימתך שכל היזק שבא לידי מחמתך עליו לסלקו · והנה פעמי' ושלש העמדתי כשראו שהיו הגשמי' מרובים שהיו השופכי' הולכים לביתי ועתה אני רוצה שתסיר אותו מאת כותלי ותרחיקני שלא יזיקני כי כשהזוהלי' מרובים נכנסי' לביתי ובמרתף שלי ואינו יכול לקבול עליך בכל פעם : והשיב שמעון אמת שהוא נתימתי לסלק לך כל הפסד שיבא לך מחמת צינורי אבל לסלקו לגמרי לא אשמע כי רצוני לבנות בתוך שלי מה שאני חפץ : ואמת שפעם אחת נשבר הצינור ויצאו המים דרך אותה שבירה ונכנסו בביתך ומיד הקנתיו שלא הזיקך: ואם יזיקך יותר אתקננו כאשר יאמרו ב"ד אבל לא אסלקנו : ועתה יורנו מורינו עם מי הדין בראיות ברורות ועוד תאיר עינינו על אודות בתי הורף שמהמתמות הערלות בשבת בלא ציווי אך מדעתם אם יש מכשול ועון מזה : ואם יש לשתוק ולהניח לעשות רצונם משום תענוג שבת הכל תבאר · ושלום **מנחם** בר' **דוד** :

הילל בר' **עזריאל**

תשובה אלה שני בני היצהר : המשכילים יזהירו כזוהר · וכענס השמים לטוהר מה לכם לשתות מי נהר : בארץ עיינות תהומות יוצאים בבקעה ובהר : אך כי היכי דלימטו שיכא מכשורא : ששאלתם על שמעון שתיקן צינור של אבנים בקרקעו ובכותל של ראובן של עצים : וראובן טוען שמזיקו כשרבים נוטפים על הזוחלין ונכנסי' בביתו נראה דאם שמעון הרחיק ג' טפחים מראובן דאין לו להרחיק טפי אף על פי שמימיו מזיקין לשמעון ונכנסין לביתו דעל הניזק להרחיק עצמו ולגדור בפניהם · כדאמר בפ' הבית והעליות הנהו בי תרי דהוו דיירי בהדי חד בעליונ' וחד בתחתונ' איפחית עליונה;וכל אימת דהוה משיידי נפלי מיא על תתאה וכו' עד ר' אליעזר ואיתימא ר' חייא אמ' על התחתון להקן ומסיק דסבר כר' יוסי ומיהו ג'טפחים צריך להרח' דכל מידי לדמתונ' קשי לכותל: ותנן מרחיקין את המלח ואת הזבל ואת הסיד ואת הסלעים מן הכותל ג' טפחים וה"ה לכל מידי דמתונא כדאמר בגמרא פרק לא יחפור : ותנא דידן ליתני חול ולוקמי במתונ' ומשני הא תנא ליה אמת המים . אלמא דאמת המים ונברכת הכובסים ושיח ומערות דקתני בריצא גבי כותל טיהא וה"ה דיש לו להרחיק מכותל בניין : ותנא בריצא וה"ה בסיפ' ותנא מיא ואע"ג דלא קבעו יש להרחיק ג' טפחים מדקתני נברכת . וכן משמע מדפריך בריצא תיפוק ליה משום זרעים תיפוק ליה משום מיא תדיר יש לו להרחיק · וכ"ש בנדון זה דקבועי טפי . וכן משמע בתר הכי דמרחיקים מי רגלים מן הכותל ג' טפחים אלמא דאפילו ירפי לשעה גזרו ביה רבנן ואין להלק משום דהתם שופכים בידים דהוו גירי' דיליה דהא ליתא , אפילו מתילא נמי צריך להרחיק כדאמר מרחיקין את הסולם · לימא מתני' דלא כר' יוסי ומשני אפי' תימא ר' יוסי ומודה ר' יוסי בגיריה דיליה וזימנין בהדיא דמגא ליה קפוא הכא נמי זימנין שהצינור נפלה בו מפולת עפר וצרורות והוא מנקר אותו ונמצא מקרב המים בידים על הכותל דהיינו גיריה דיליה ; ועוד בלאו מים יש לו להרחיק ג' טפחים חפורות הצינור מן הכותל דכל מרא ומרא דקא מחי קא מרפי לכל ארעא :

וכבר הוכחתי דכי היכי דלא יחפור אצל כותל בורו ה"ה דלא יחפור אצל כותל בניין · ועוד שצריך להרחיק ג' טפחים משום החול והסיד שהצינור עשוי בו : ופר"ח דאפי' ר' יוסי מודה במתני' לבד מבני דפליג בהדיא ; תדע מדלא פריך אהנך דריצא לימא מתני' דלא כר' יוסי כדפי' גבי סולם ש"מ דכולהו מודי :

ומה שטען ראובן שאם יזיק ישלם היזיקו אפי' הכי יש לו להרחיק דהגן היה תעמידו בעלייה עד שיהא תחתיו מעזיבה ג' טפחים ובכירה טפח ואם היזיק משלם מה שהיזיק אלמא דמשלם היזקו צריך להרחיק שזה יכול לומר אינו חפץ בך לתובעך בדין : ה"נ יכול לומר שמא יפול הכותל מחמת מימיך ולא מניתו שאטרח : מיהו אם נתן לו רשות לסמוך אעפ"י שלא הרחיק ג' שנים לאלתר הוי חזקה כדפרי' בפרק קמא דב"ב גבי אחזיק להורדי וכל הני חזקות אינו של ג' שנים דלא שייך ג' שני חזקה אלא כשמחזיק בקרקע חבירו אבל הכא תשמיש בעלמ' שמשתמש בשל חבירו ובשעה אחת שנשתמש בפניו ושתק הוי חזקה וכגון שטען מכר לי או נתן לי מתנה כא תשמיש זה דהוי' חזקה שיש עמה טענה ואם אמר מכר או נתן לי צריך לישבע היסת כמו שפר"י ורב האי ז"ל והיא דאמר בפ' הכותב דתקנו שבועה על הקרקעות מדרבנן וכפר"י בשמעתא דרבה ב"ד שרשם ודלא כפי' רבינו שמואל ואין להאריך :

שאלה צג וששאלת על אין ישראלית המהממות בית החורף בשבת בצרפת היו נוהגין התיר בבית מורי ; ואמר שרבינו יעקב דאורליינש התיר אפי' לומר לאין ישראל לתקן האש משום חולה שאין בו סכנה ואומר לאין ישראל עושה והכל חולין אצל האש לייבש בקרירות ,

אמנם במלכותינו נ"ל לאסור משום דברים המותרים ואחרים נוהגין בהן איסור שנהגו משום חומרא ופרישות שלא לישב בבית החורף שהוחם בשבת אי אתה רשאי להתירן בפניהם . וגם מחיתי לשפחותי פעמים ושלש שלא להחם והרגשתי שהיתה מתחממת בצינעא ועשיתי לו מסגרת בכל ערב שבת אני סוגרו ואניחו סגורי עד מוצאי שבת **מאיר** נ"ר **ברוך** :

ומה

ומה שכתבתי לעיל שיש להרחיק ג' טפחים אין להקשות ה"מ בכותל לבנים כדמפר' פ' לא יחפור דהא ליתא דכ"ש של עצים שהוא חלש מאשל לבנים כדמשמע פ"ק דב"ב זשל לבנים ובפיס' הוי ד' טפחים ודומה קצת לשל אבנים וכן משמע בקרא לבנים נפלו גזית נבנה :

ברכות יעטה מורה : ונלא משרשיו יפרח יתיר ידין מורה : וכי כמוה מורה ומי אנכי בא עד הלום בער מאיש ולא בינת אדם לי ולא לכל זאת הוצרכתם עומך תרביני וקורא אני עליהם שרים עצרו במילים : מה"ר יצחק ושרא לי מורי אם לא כתבתי לך לפי כבודך כי לא היה לי פנאי : ובקורה אשיב הנראה בעיני : כי רבי יהודה פשע וחייב לשלשי לא היה לפטור הערבי' עד שהיה נודע לו בבירור' שנתרצו שמעון ולוי לפוטרא ואפילו אדוקי' לא סמכינא וכ"ש אכתב מזויי' ואדם מועד לעולם בין במזיד כו' ואע"ג דהערבי' נדרו ושלשתן והשלישי עדיין לא פטר הערבי' אפ"ה השנים חייבי' דבקל הו' יכול לפשוע בממון ישראל נגד העובדי כוכבים ומזלות כאוא מכמר וגו' וכיון שישראל גורם לחבירו הפסד אעפ"י שמן הדין אינ' פטורי' כיון שהשלישי לא פטרם אפי' הכי חייב דכל בידי עובדי כוכבים ומזלות ברי היזיקו אפי' שלא מן הדין : וראייה מאסור וקל להבין : ואעפ"י שנוה להחזיר הערבון מ"מ אחרי שידע בדבר שהיה להם להחזיר הערבון על פי כת' של יעקב אביו וידע כמו כן שאביו שלה כבר כתב להחזיר הערבון ואיבעי ליה לאסוקי דעתי' שלא לפטור הערבי' בכתב מזוייף כדי שלא יהא שמעון ולוי קרחים מיכן ומיכן : וגם בשעה שפטרו הערבים עדיין לא החזירו שמעון לוי הערבון אז אזלו לשלם אלא מה שהחוב היה שוה יותר על הערבון : אבל אם כבר הוחזר הערבון ואז פטרו הערבים אז יש ליהודים לשלם כל החוב אלא אומדי' כמה אדם היה רוצה עבור החוב זה ישלם ולא יותר כדאמ' בפ"ק דמכות מעידנו מאיש פלוני שגירש את אשתו כו' עד אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובת' של זו אם נתאלמנ' או נתגרש' או מתה ירשנה בעלה וקבעי סיפא כה"ג מעידין באיש פלוני שחייב לחבירו אלף זוז על מנת ליתנם לו עד ל' יום אומדי' כמה אדם רוצה ליתן שיהו בידו אלף זוז אלמ' אמדינ' הכי נמי אמדינ' ומשל' יהודה כל שוה החוב : ואעפ"י שגם אביו פטור את הערבים הרי תחילה התנה אביו להיות פטור אפי' בפשיעה · וכל היכא דליכ' לאישתלומי מהאי מישתלים מהאי כיון דהאי כולי היזיק' עבד דהלכה כר' נתן: דאמ' בפרק הפרה גבי שור שדקאאת חבירו דר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינ' וליכ' למימר דר' נתן לא אמר אלא גבי בור משום טעמא תורא' בבירך אשכחתי' ומאי דלית לי לאישתלומי מבעל השור משתלמ' מינך כדאמ' פ"ק דב"ק כדפרי' ר"י הת' וע"כ ההוא הילוקא דיהווית בעלמא הוא שהרי בפרק הפרה אמר אפי' בשור ושור כל היכא דליכא לאישתלומי כו' כמו שור ובור : וה"נ בנדון זה כל חד וחד כוליה היזיקא עבד דאיזה מהם שהיה פטרו את הערבי' היה מקלקל החוב וברי היזיקא כאוא מכמר כדפרי' לעיל ואתה תעלה מעלה מעלה :

כנ' אהובי **מאיר** בר' **ברוך** זללה"ה :

שאלה צד ששאלתם על היהודי' ההולכים בדרכים ומוליכים כסף וזהב ותופרים אותו באבנט אם מותר לשוליכו בשבת : דע לך שהוא אסור דתנן בפ' המצניע בפונדתו ובשפת הלוקן פטור וכל פטורי דשבת פטור אבל עתה אסור :

ושלום **מאיר** ב"ר **ברוך** זללה"ה :

שאלה צה ששאלת על מי שרגיל להתענות בכל שנה תעניות שלפני ר"ה ובין ר"ה ליו"כ או מי שרגיל שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מי"ז בתמוז עד ט' באב ורוצה לחזור בו מחמת שאינו בריא : אמר ליה קרו' מורי הר' יודא כהן ז"ל שצריך ג' הדיוטות שיתירו לו וראייתו מפ' ב' דנדרים דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנ' לא יחל דברו. וכן משמע בירושלמי פ' מקום שנהגו דהוי כמו נדר ונשאל לחכם ומתיר לו ואין פנאי להאריך :

מאיר בר' **ברוך** זלה"ה :

שאלה צו על בית הכסא העומדות בקיר חומת העיר והצואה נופלת בתוך החפורה המקפת את העיר שהיא יתירה מג' שאתיסשלא בוקפלדירה יש לדקדק אם בבית הכסא עומד למעלה מעשרה הרי הצואה נופלת מרה"י לכרמלית דרך מקום פטור דהא החפורה כרמלית היא כיון דהויא יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואין כרמלית למעלה מי' ומקום פטור הוא: ובפ"ק דשבת כרמלית תום' עד עשרה אבל למעל' מעשר' מקום פטו' הוא ואקילו בי' רבנן מקולי רה"י ומקולי רה"ר וא"כ שילכתא כרב דימי דשרי להלוך ברשויות דרבנן פרק כילד משתתפין כגון מרה"י לכרמלית או איפכא דרך מקום פטור וברשויות דאורייתא אסור להלוך כגון מרה"י לרה"ר וא"כ הכא נמי שרי אע"ג דלא מהוות עד הקרקע אע"ג דזעירי פליג עליה דרב דימי ואסר התם להלוך אפילו רשויות דרבנן הא אמרינן שילכתא כרב דימי דבשל סופרים הלך אחר המיקל : א"כ הכא נמי שרי ואפילו את"ל הלכה כזעירי כדאמר בפ' בתר' דעירובין בשמעת' דשערי גגה וכו' : ש"מ הלת כו' עד ש"מ איתא לדרב דימי דאמר מקום שאין בו ד' מותר לבני רשות היחיד ולבני רה"ר לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו : ומדקאמר ש"מ מדרבים שמתא משמע דהכי הילכתא והתם הוי להלוך ברשויות דרבנן כמו שמוכחת השמועה אלמא דאפילו ברשויות דרבנן כדפי' אלא ה"ק איתא לדרב דימי ועדיפא מדרב דימי דאיהו אסר להלוך ברשויות דאורייתא ושרי ברשויות דרבנן והתם אסר אפילו ברשויות דרבנן והיינו כזעירי · והא דנקיט רב דימי משום דמתא מרא בתלמודא והשתא אפילו אי הוי הילכתא כזעירי אם הבית הכסא כך שהצואה נופלת על שיני הכותל אעפ"י שאח"כ מתגלגלת ונופלת בכרמלית מותר דכאו ככרמלית לא גזרו ביה רבנן או אפילו אינה נופלת על שיני הכותל אלא יש דף או מידי אחריני כנגד פי הנקב בסמוך לו מתחתיו בתוך ג' דהוי ליה הורי רה"י והצואה נופלת עליו ומשם מתגלגלת ונופלת כאו ככרמלית למטה מי' כדאיתא בהזורק בשבת לא גזור רבנן גבי ספינה שופכים היכא שדו להו ומשני אדופני ספינה ופרידותא איכא כאו : ומשני כאו בכרמלית לא גזרו ביה רבנן והכי איתא בשילהי עולין מאן דשחי מיא ליגנוב נפשיה בריש' והדר לסלוק כו' עד כי קנחית נמי קדחי נמי כאו בכרמלית ואסור ומשני כאו בכרמלית לא גזור ביה רבנן · אבל מטעם מחיצה תלויה אין להתיר שיש מחיצה עשרה סביב הנקב בין במעלה בין במלמטה דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים משום דבקיעת דגים לא שמיה בקיעה כדאיתא בהזורק : ואין להתיר נמי ע"י עשיית עוקה פי' גומא כנגד פי הנקב עמוקה י' ורחבה ד' השתא נפלי שופכים מרה"י לרה"י ואפילו נתמלאה העוקה מע"ש אמרינן פרק כיצד משתתפין את לי עוקה ואת לי גיסטרא כריכי ועזיבה אעפ"י שנתמלאו מים מע"ש שופכין לתוכה מים בשבת דה"מ מיא דלא מבטלי מחיצתא וקיימי מיא אבל מי רגלים וצואה מבטלי מחיצת' דלא עדיפי מפירות דאמר בהזורק בור ברשות הרבים עמוק עשרה ורוחב ארבע מלא מים וזרק לתוכה חייב מלא פירות פטור : מ"ט מיא דלא מבטלי מחיצת' פירות מבטלי מחיצת' :

ועד מה שכתבתי שהצואה נופלת על שיני הכותל או על דף אחר העשוי מתחתיו ושוב מתגלגל ונופל למטה שהוא מותר משום כאו בכרמלית : אין להקשות מהא דאמר פרק כיצד משתתפין גזוזטרא שהיא למעלה מן המים דצריכן ע"י מחיצה תלויה למלאות ואו' בגמרא לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור אלמא אע"ג דאיכא מחיצה תלוייה המתרת כנגדה מ"מ אסור כיון דלבסוף נפיל לבראי הוץ למחיצה י"ל דהילכת' כאיכ' דאמר דאפילו לשפוך נמי שרי משום דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכפר"י: ולפי ר"ת נמי שרי אע"ג דאסר בגזוזטרא משום דסמוך לבתים דשכיחי בה רבים מ"מ הכי שרי אפילו לליטנא קמא דאסור לשפוך דהתם הוא מתכוין לאותה דהייה שיצאו המים לחוץ כדי שלא יתלכלכו המים שכנגד פי הגזוזטרא שהוא חפץ למלאו מהם ולשתות וכ"ש לאיכא דאמר דשרו לשפוך אע"פ בודאי נפקי לבראי וניחא ליה דניפקו לבראי כ"ש הכא דלא שייך אי נפלי לתחת לאחר או לא רק שיעשה צרכיו ·

ועוד היה נראה לומר דאפילו אם הצואה נופלת להדיא מלמעלה למטה דמותר דהיכא דלא"א בענין אחר כגון נשבר הדף בשבת שתיקן כנגד פי הנקב שהצואה נופלת עליו משום גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה שבלאו לא תסור: ה"נ שרי מרה"י לרה"ר וכן פרי' רבינו שמשון פ' לולב הגזול גבי אבנים מקורזלות מותר להכניסו לבה"כ בשבת ופי' מדקאמר מותר להכניס אלמא מחוץ למחיצה לתוך המחיצה קאמר דהיינו מן הבקעה שהיא כרמלית לתוך המחיצה שהוא רה"י ולא כפרש"י :

ושוב כתב רבינו שמשון דשמא אף לדידן שרי כיון דנפישי בני הבית ומתיר שאם יכניסו מבע"י יכניסו בהם ואף דווקא לדידהו שהיה להם בהכ"ס בשדה קבוע אין צריך להכניסן מבע"י משום טירחא אבל לדידן שבהכ"ס קבוע בבית אסור מכרמלית לרה"י אלא אם כן הכניסן מבע"י והשתא אמר רבינו שמשון אעפ"י שלפי מה שכתבתי מותר להכניס אבנים מכרמלית לרה"י בשבת לדידהו שאין בתי כסאות שלהן אלא בשדה · וא"כ לפ"ז היה מותר בכל שבת ואפילו לכתחלה לפנות באותן בתי כסאות שנופלין להפירת העיר בלא שום תיקון כדפי' שהרי אין לאסור לכתחלה כיון דבידו לבנות בית הכסא בהצירו דא"כ בימיהם נמי למה התירו להכניס בכל שבת אבנים מקורזלות מכרמלית לרה"י משום דלא תני להכניסן מבע"י כי בני אדם יקחום והלא יכול לעשות לעצמו בית הכסא בדלתים ובריח שום אדם לא יפנה שם אלא הוא ויסגור בחותם נו' ויכנים האבנים מבע"י : אי נמי לאחר שעשה צרכיו ירחץ נקביו במים : ולא יצטרך לא לטלטל האבנים בשבת ולא להכניס' מכרמלית לרה"י או יזמנם מבע"י ויכניסם לבהכ"ס ולא יסמוך ע"ז להכנים לכתחלה בשבת אלא כולי' האי לא אטרוח' רבנן במילתא דכבוד הבריות באיסור דדבריהם ה"נ לא אטרוחי ליה לבנות בשביל זה שום בניין · מיהו לא היה להתיר לכתחלה דבר זה כיון דאפש' בתקנת כל דהו בדף אחד מיהו נקט מיהו פלגא בידך דהיכא דנשבר התיקון בשבת דמותר לאותן שבת בלא דף אפי' לכתחילה משום כבוד הבריות ושוב מצאתי שר"י הצריך לעשות קנה קנה פחות מג' בקרקע בגובה י' ושמא לא הצריך אלא לכתחילה . ודבר פשוט הוא דקנה קנה פחות משלשה שרי אלא ברוב מקומות לא היו נותנים רשות ליהודי לעשות זה בתוך החפורה אז יכול לערות תקנה בדף כדפי' לעיל " ומורינו יאיר עינינו במאור תורתו :

מאיר ברבי **ברוך** ז"ל ה"ה :

צז אלופי ומיודעי הר' אלעזר כהן · בקורה אשיב כי יש בירושלמי פסיק' דר' גידל כמה אתה נותן לבנך כך וכך

כמה

מה אתה נותן לבתך כך וכך דווקי׳ כשהאב פוסק אבל אם שאר קרובי׳ לא : ואפי׳ אב נמי לא את׳ אלא בשיטוא׳ן ראשוני׳ מיהו אם אחותו הית׳ עניה כשפסק לה אז הוא משום צדקה בפיך זו צדקה וממשכנין על הצדקה דלא יהו אלא אחר כדאמ׳ בירושלמי אבל לעני נעשה נדר .

ושלום **מאיר** ברבי **ברוך**

צה חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר · וחלילה היא להתיר מה שאסר מהר"ר חזקיהו ואם הייתי בפניו הייתי נושא ונותן עמו כי קשה לי על דבריו דהא קיימ׳ לן אין אוסרין על הייחוד ואין אוסרין אלא בקינוי וסתירה או מסירתו דרך המנאפים ששוכבים בקירוב בשר : אבל משישמעו אותו מנאפי׳ לא שמענו כי מה שמועה שייך במנאפי׳ אם שמענו אות׳ מנשמין מה בכך שמא היו משתגעין יחד דרך שחוק ולא אסרינן דהא אפילו דבר מכוער לא אסרינן כגון רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר דהוה לן למימ׳ אם לא הסירתו מעליה לזנות למה הייתה מסירה אותו : וכן כל שאר דברי׳ מכוערי׳ דקא חשיב דיש רגלים לדבר טובא · אפי׳ הכי אם אין עדים שראו דבר מכוער לא אסרינן עליה בראייה כ"ש בהא שיש לתלות שלא היה שם אלא מיעוך שדים ושגעון ומן השגעון הזה היה משתמע קול גניחותייהו · ואני חדשתי חידוש גדול בזאת שמועה ליישב דברי האחלתות . ואני איני מתירה כלל עד שיתרפא מהר"ח ואשאנה דבר עמו ·· ואין להאריך :

ושלום **מאיר** ברבי **ברוך** ז"ל ה"ה .

קט אלמנה שתבעה משמעון להשיב לה פקדון שהפקיד בעלה בידו · והשיב שמעון שבעלה צוהו לתתן לבתו שהיתה עמו בשעה שהפקיד אם ימו׳ שאות׳ הבת מתה קודם שמת הו׳ והנפקד אמר שאין אתה יודע איזה מהן מת קודם כי שמא מת הוא תחילה וזכתה היא וכשמתה היא זכו בניה · והשיב מהר"ם דנראה דהאשה גובה כתובתה או מזונותיה מן הפקדון ואפי׳ אם היתה הבת עדיין בחיים אין לה בפקדון כלום דכיון דהוא לא נתן לבת אלא במתנת שכיב מרע א"כ ימות הוה לי׳ מתנת שכיב מרע וכמו מלוה מחמ׳ מיתה ואעפ"י שבריא היה באותו שעה שלוה כן כדאמר פ׳ יש נוחלין איזה היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע כל שכת׳ בה מהיום ולאחר מיתה וכו׳ : וכ"ש היכא דלא אמר מהיום כגון הכא דלא אמר אלא לכשימות : וכיון דהוו מתנת שכיב מרע אשה גובה פורנא ממתנת שכיב מרע כדמשמע פרק גושאין גבי יש מוכר את אביו להגבות לאמה כתובה : ולכל הפחות איכא לאוקמי במתנת שכיב מרע ואפי׳ ממתנת בריא מספק׳ לר"י אם גובה ממנה : ומיהו הכי היה מסקנא דמתנת בריא אינו גובה ומתנת ש"מ גובה:

ושלום **מאיר** בר׳ **ברוך** ז"ל ה"ה .

שאלה קי צור ישראל יואל לתת ידך לאל הה"ר שלומיאל כנ׳ השואל ודורש שלומך אשיב מפני הטרדו ויפה כתבת׳ לאסור המאכל שלפנינו בבליעת י"ט משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכן פסק רבי׳ אבי"ה ז"ל : ומאי דקשי׳ אההיא דחולין ואההיא דמסכת עולה דתבלין שנים ושלשה מצטרפין אלמ׳ דצריכי צירוף וצריכי שיעור לאבל ולא אמרינן כיון דלטעמ׳ עבידי טעמ׳ לא בטיל : י"ל דהת׳ איירי שנפלו לתוך התבלין של חולין ולא לתוך הקדירה דודאי תבלין לתוך חולין לאו טעמ׳ עבידי וכן משמ׳ בפ׳ כהר"דע"ז והשיא דשאור אמרי׳ אין אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ לא קשיא דאע"ג דשאור לטעמי׳ עבידי ולא בטיל ה"מ שיש בו כדי לחמץ אעפ"י שיש מן ההיתר יותר מס׳ כיון דלטעמא עבידי .

מאיר ברבי **ברוך** ז"ל ה"ה :

ועל אודות היישוב אשר שמעון ובניו טועני׳ חזקה שיש ע מה טענה אז יש להן כה לגור ביישוב לגור שם למחות לכל מי שיבא לגור שם בלא רשות : אך אם ראובן יביא עדים שהם מסורות ולפיכך לא היה רשאי למחות אין חזקה משום דגזלן אין לו חזקה דאי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה ולהמרי׳ לשהוור אבל אםשמעון הוא מסור ובניו אינם מסורות אז יש לבנים חזקה דכן גזלן יש לו חזקה היכ׳ דאת׳ בטענת כפשי׳ ולא מכח אביו : ה"נ דבניו טועני׳ חזקה שיש עמה טענה יש להם חזקה : ושאר הדברים ששאלתני לא אשיבך כי כבר נפסק הדין על פי גדולי׳ ואין להרהר ואין לפקפק כי הם יודעי׳ מאיזה טעםפסקו ·ושלום

מאיר בר **ברוך**

ומה שכתבת׳ על החומץ לא יבטל מי עדיף ממעיקרא כשהיה יין שאור של תרומה יוכיח דמעיקרא קודם שנעשה שאור בטל בק"א : והשתא לא בטיל אלא טעמ׳משוםדמעיקרא לא עביד לטעמא כולי האי : וקל להבין : מאיר ברבי ברוך ז"ל ה"ה :

שאלה קא משחך השם שמן ששון מחבירך ברור מללו תומיך ואוריך : לא נפלו אחד מדבריך ומי ישדד עמקי׳ אחריך : שקט תהיה על שמריך · מורי הר׳ משה · אדוני שאל את עבדו על אודות שמעון אם יש עדים שביקש את ראובן שהיה מתיר לו את היישוב שנה אז נראה לי דהפסיד יישובו והודה שאין לו יישוב או שמחל לו יישובו וראייה מפרק חזקת הבתים אי דלי ליה נגא דפירי לאלתר הוי חזקה ופר"ח אם יש עדים דיהב לה לוקח למרי דארעא נגא דפירי דורון להוליכו לביתו נתברר שאכילת פירות ללוקח ומדידי׳ יהיב לה למוכר עכ"ל : וטעם משום דאם אית׳ שהקרקע של מערער לא היה מוליך לו

דורון ה"נ בנדון זה אם יש לו יישוב לא היה מבקש שהיה מתיר לו יישוב ולא דמי להא דאמ׳ התם עביד איניש דזבין דיניה אבל הכא לא : ושלום

מאיר ב"ר **ברוך**

(תשובה לבני ווינא)

קב אריותא קמיכון ואתון שאלין לתעליא : בישישי׳ הכמה ולא בדרדקי טעמ׳ ובטליא . הלא עמכם ארון הברית הכרתי והפלתי מו׳ הר׳ אביגדור הכהן הגדול אשר חשן המשפט על לבו : מה שכתוב מעבר הלז שמעון משיב שלא קיבל לתת לו ריוח גם מהלואה גשממכירה · נראה דאפי׳ אם הוא כדבריו צריך לחלוק עם חבירו הריוח כיון שהריוח ממעות של שותפי׳ ודמיא להא פרק הגוזל קמא הנותן מעות לשלוחו פי׳ למחצית שכר ליקח בהם חטיסוליקה בהם שעורי׳ אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע ומסקנ׳ דלסחורה כ"ע לא פליגי דאם הותירו הותירו לאמצע · הכא נמי אחרי שהוא מודה שהוא קיבל המעות להטביעם ולקנות כסף למחצית שכר · גם שאר רווחים יתן אם שינה בהם והרויחה בהם : ואם פיחתו פיחתו לו כיון ששינה : ומזה פסק ר"י דהנותן מעות למחצית שכר ואמר לו אל תלוה אותם אלא על משכנות של כסף וזהב:ותשמרם בקרקע אםשינה להלוותםבאשראי או בשאר עניינים אם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע · ואמנם אם פירש מתחלה ואמ׳ אם תרויח בשאר עניינים לא אחלוק עמך אז לא יחלוק עמו ומה שטען ראובן שהלוה ממעות השותפי׳ לשמעון ולא פרע עדיין מ׳ ליטרא . ושמעון משיב שפרעו ישבע שמעון שפרעו ויפטר . וראובן ישבע שלא פרעו כרבנן דבן ננס : גם על אותו ט"ו זקוקים שראובן תובע את שמעון ישבע שניהם וגם ישבע ראובן שהריוח הבא מאנ"ט ומנוי"שטט ומן המטבעיי׳ שהיה בכלל אותו חשבון של ט"ו אדר סוף דבר כל אחד ישבע שלא עכב לעצמו כלום מחלק חבירו דשותפין נשבעין אפי׳ שלא בטענ׳ בריא כדתנן פרק כל הנשבעין אילו נשבעין שלא בטענת השותפים וכו׳ וטעמא משום דמורו היתירא וכ"ש הכא בנדון זה שכל אחד טוען טענת ברי ומאותן י׳ ליטרא שבאו ליד השליח ואבדו ושמעון טוען שהשכיר אותו בלא ידיעתו נראה דאע"ג דקיימא לן שומר שמסר לשומר חייב הכא ראובן פוטר מאות׳ י׳ ליטרא אפי׳ הוא כדברי שמעון אחרי שלא נתן מידו ליד שליח אלא ששלח השליח לחנכו להביא המעות ושם נתנו לו המעות לא הוי אלא בגרמ׳ דעלמא בניזקין ונראה דאפילו גרמא לא הוי ואפי׳ בדיני שמים לא מחייב מידי דהוי השולח את הבעירה ביד פקח דפקח חייב והשולח פטור אף בדיני שמים כמו שפי׳ ר"י שם:אבל אם הוא נתן המעות לשליח אז צריך ראובן לישבע שהוא כדבריו שהשכיר אותו מדעת חבירו או ישבע שחבירו סמכו עליו שיעשה כל מה שירצה להכנים ולהוציא ומיגהו אפוטר אפוטרופוס ואם טוען טענת ברי שמעון שנחסרו המעות ונפסדו תחת יד ראובן אז צריך ראובן לישבע שלא נפסדו דאי מודה שנפסדו חייב לשלם שהרי לא שימר כדרך השומרי׳ שמסרו לבנו ולבתו הקטנים . ותנן פרק המפקיד דאפילו שומר הנם חייב דפשיעה היא ועוד לפי האלפס שפי׳ דבעיסקא הוי כשומר שכר על פלגא דפקדון חייב אפי׳ בגניבה ואבידה · ואפי׳ לדברי רבי׳ שפירא שאומר שאין חייב אלא כשומר הנם · וגם יכול להיות שבנדון זה מודה האלפס דאינו אלא כשומר הנם על חלק חבירו · ומה שפסק שהוא כשומ׳ שכר היינו בעיסקא שהמעות כולן לאחד ומלוה אותו לחבירו הואיל ונהנה מהנה : אבל בנדון זה שלשת׳ הטילו לכים לא שייך הואיל ונהנה מהנה ולא הוי אלא כשומר חנם מיהו בפשיעה חייב הואיל ומסרנו לבנו ולבתו הקטני׳ הוי פושע וכל מה שכתבתי שראובן חייב בפשיעה הי׳ ליטר׳ של השליח ובפשיעת שהסרון היינו אם נעשית הפשיעה קודם שהיה שמעון עמו במלאכתו · אבל אם היה כבר עמו במלאכתו דקיי"ל פשיעה בבעלים פטור · והא דתניא בהאומנין שמור לי ואשמור לך שומר שכר : ותניא בברייתא שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך נעשו כשומרי שכר זה לזה : מוקמי ליה התם דא"ל שמור לי היום ואשמור לך למחר ובבקשה מכבוד מורי להעביר קולמוס על שגגתי : ואל ישכן באהלי עולה : ואני פי מלך אשמור דברת מלכי צדק והוא כהן לאל עליון ותזכה לראות בנחמת ציון :

ושלום כנ׳ בהמ׳ **מאיר** בר׳ **ברוך** זללה"ה :

שאלה קד יהי י"י עמו : שמואל בקוראי שמו : וישא ברכה עד העולם ומן כ׳ ליהוי שלם הכיב רבי שמואל : אשר על החתום נראה בעיני אעפ"י שמתחלה היו שומרים לפי הגולגולת אם דל אם עשיר : מ"מ אחרי שכבר הוסבה השמירה לדין תורה כדאמר פ"ק דבבא בתרא : דמחשבין לפי שבח ממון בתר השתא אזלינן · ואם מתחלה שהיו אינם ישראלים מושלים ומופקדים על השומרים שינוי׳ משפט יהודית להת משפט אחד לכל ועשיר ופעמים שהיו מסני׳ אפי׳ מזה נכתוב מעבר עתה שהטילו הרבה עלינו לתת להם כך וכך ממון הבענא לדין ואין לנו לשנות מדין של תורה : דכל דבר התלוי בממון מחשבין לפי ממון · ואין לומר כיון שהממון תחת שמירת עצמם שהיו שומרים תחלה העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט . דהא אין תלוי בזה שהרי מתחלה כשהיו שומרים כל אחד בעצמו ע"פ העירוני׳ כמו שהי׳ מצוים אות׳ והיו שם נשים וקטני׳ בני נכסי׳ הרבה שלא היו שומרי׳ דלאו בני שמירה נינהו הרצו לומי׳ מעתה שאף לפי ממון לא יתנו כיון דמעיקרא הוו פטורי׳ וא"ת אין הכי נמי : א"כ יניב׳ בארע׳ וגיור׳ בשמיא יש שיש לו נכסים הרבה ולא יתן כלום ויש מי שאין לו וצריך ליתן הרבה והעני מה יתן מה שאין לו ודבר זה דומה

דומה למדת סדום מאן דאית ליה תורא לירעי הד יומא ומאן דלית ליה לירעי תרי יומא בשלמ' כשהיו שומרים בעצמ' אין לתמוה כלל דהשתא השמירה לפי הגופי' שהם בני שמירה נינהו שאקלפי ממון לא יתנו כיון דמעיקרא הוו פטורי' וכך גוף העני יכול לשמור כמו גוף העשיר : ואדרבה יותר בטוב ואדע שאין לתלות שמירה כיון לפי ממון להיכ' דהשמירה לפי הגופי' דבא את'בפ"ק דבבא בתרא הכל לכריא פתיא ואפילו לרבנן : ואי נפקי בכלוזא רבנן לאו בני מיפק בכלוזא נינהו ולא מצו רבנן למימר כיון דאי נפקי בכלוזא היינו פטורים גם עתה לא ניתן או אם התחילו למיפק בכלוזא ושוב נמלכו ושכרו שכירי לכריא פתיא לא מצו רבנן למימר סוף דינ' כתחילת' דינ' אחרי שמתחילה כי נפקי בכלוזא היינו פטורי' גם עתה בסוף דינא כששהכירו שכירי לא נסייע להם · ונראה בעיני דבר פשוט כמו שכתבתי ומנהג דינ' הוא בכל הקהילות שפעמיםכי נפקי בכלוזא לשמור על השערים אז יהד עני ואביון ואיש תככי' שוים בה ולא ניכר שוע לפני דלי ופעמי' אח"כ מתפשרי' בממון אז מטילי' היהודים הדבר ביניהם לפי שבא ממון מיהו אם ראובן טוען טענת ודאי שמעון מסר אותם ושינה הסדר להציל בממון חבירו עצמו : ושמעון אמר להד"ם ישבע שמעון שלא עשה זה : ושלום **מאיר** בר' **ברוך** ז"ל ה"ה ·

שאלה קה מחמד

לבי ועיני מנים יגוני אלופי ומיודעי הר' חיים אשר שאלה על ראובן ושמעון שהיו דרים תחת שר אחד והיה להם חוב בשותפות : ויצא ראובן משם תחת השר אחר בלא רשו' השר וכעס השר עליו ואמר לשמעון את חלקךאסייע לך שיפרעו לך וחלק ראובן לא אסייע א"כ איפו נראה לי דאם אמר שמעון לעצמי אני מציל הציל לעצמו דמוקי לה רמי בר חמא בשותפי' בין יכולין האחרי' להציל אי אמ' לא פליגי דכל כה"ג גבי איבוד שותף הלק שלא לדעת חבירו : והלכתא ככל הני שינויי כרמי בר חמי בשותף כרבא בפועל שאינו יכול להציל כרב אשי באינים דעלמא ויכול להציל ע"י הדחק וא"כ בנדון זה אי אמר לאחר שאמ' השר מעצמו הלק ראובן לא אסייע שיפרעו אמר שמעון אני תובע הלקי ולעצמי אני מציל הציל לעצמו דמעיקרא לא נשתתפו אלא אדעת' דהרוה' דמזל דבי תרי עדיף כדאיתא בהמקבל : אבל אדעת' דפסיד' לא נשתתפו יחד : וכ"ש הכא דאיכא ודאי פסיד' דאי אמר מני לפלוגי : ואין להלוק ולומ' שאני הת' שכבר טרפום העובדי כוכבים ומזלות: וטעמא בוי משום איבד ואדעת' דהכי לא נשתתפו כדפ' לא שנא יצא הממון מידם : כ"ש לא יצא : ועוד קל וחומר הוא: אע"ג דיכולי' להציל שלא ע"י הדחק אעפ"כ אי אמר לא פליג משום כיון דאיכא טרח' קצת למימסר נפשייהו כ"ש בנדון זה דלא מצי להציל אלא בדוחק גדול ספק ספיקא דאי אמר פליג ועוד דכל היכא דקאמר תלמודא כגון זה למידי' דימנו דבר הדומה לו קצת אע"ג דלא דמי לגמרי ומהאי טעמא נמי יש לומר שנים שיש להם חוב ביחד והחוב מקולקל וצריך ליתן שוחד ולהוציא יצאות האחד רוצה והאחד אינו רוצ' יכול לחלק שלא לדעת חבירו ויאמ' לעצמי אני מוציא ומציל לעצמי כיון דאיכא פסידא אי אמר פליג ; ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ס"ה : תשובה עבור מס ·

תשובה קו אלוף

מסוכל · ולעצמי לא יתחכל : מהר"ר אליקים הכהן : ששאלת עבור דברים הכתוב מעבר עבור מס של אותו מ' ליטרא עיניי מס אינ' תלוייה לא בסברא ולא בגמ' אך בני מנהג המדינה ; וזה הויתי ואספרה זה נוהג בכל הקהילו' שעברתי כמדומ'אני שכל יחיד המדיינעם קהלו עבור ענייני מסיםשהקהל גובים המס תחילה ואח"כ אם הוא הפץ ירדו עמו לדין אם נטלו ממנו שלא כדת יחייבו הדיינים להחזיר ; והקהל רוצים להיות מוחזקי' ותפוסי' ונתבעי' ולא תובעים ואפילו היכא דלא תפסו עדיין מחזיקי עצמם בחזקת תפוסי' לעניין זה דהמוציא מחן עליו הראייה : ואם הדין הוא כך שיש עסק שבועה ביניהם הרשות ביד הקהל לישבע או להפכה על שכנגדם כי כל שעה ידם על העליונה ומקדם הייתי סבור דמלת' בלא טעם מהלכו' מדינה שנהגו מאליהן שלא ללמד מאותו מנהג בעיר הדש' דאכתי לית להו מנהג :

והנה נתתי לבי ודקדקתי כי מנהג תורה הוא ויש לו על מה שיסמוך פרק איזהו נשך אמר ליה רב פפא לרב הוי מר דהוי בי רב פפא בר' אבא דיהבי זוזי אכרגי איכשי ומישתעבדי בהו כו' עד אמר רב ששת מוהרקייהו דהני כטפסא דמלכא מנח אלמא השוב המלך כמוחזק במס של כל אחד ואחד : וכל היכא דאיכא שום ספק ספיקא ושום טענה ליחיד שאינה ברור' ליחי' ליפטר ממס אז אמרינן דינא דמלכותא דינא ומוהרקייהו בטפסא דמלכא מנח עד שיברר שהוא פטור :

ועוד סברא גדולה היא שאם לא היינו אומרים כן א"כ כל אחד ואחד יאמר לקהל אני פטור מן הדין או פרעתי מס שלי ואם הרצו להוציא ממני אשבע שפרעתי או השבעו אתם וקודם שהיה כל אחד מן הקהל נשבע בשביל דבר מועט המגיע לחלקו היו מוחלין לו ונמצאו הקהל מפסידין: ובכמה דוכת' אשכחן דחשו רבנן טובא להפסיד דרבים דהא מגד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו כגון מי שהית' רשות הרבים עוברת בתוך שדיהו ונטלה ונתן להם מן הצד וכיוצא בו : וטעמא משום דכל היכא דאיכא טענה כל דהו לרבים השיבי כמוחזקי' דאל"כ לא היה להם תקנה לרבים : שכל אחד יעשה עולה ויחשוב בלבו מי יתבעני לדין מאן פיים ומאן שביק קדירי' דבי שותפי לא המימ' ולא קרירא : לכן

יש לנו להחשיבו' כמוחזקי' לבד מהיכא דידוע שאין הדין עמהם דמשום דרבי' נינהו אין להעביר הדרך על שום אדם אטו רבים גזלנים נינהו · סוף דבר כך הוא הדין כל מה שיש לו לאדם הייב לאת ממנו מס אם לא דבר שאין בו שום פיקפוק שהוא פטור אבל דבר שהוא ספק והקהל הלוקים עליו ואומר שהוא הייב יש לו ליתן · ושוב ירד עמהן לדין : דאפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא : והרוצה להיות פטור יביא ראייה ויפטר · ואם יש מנהג בקהילה או בעיר שנגררים אחריה ילכו אחרי המנהג : כדאיתא בר"פ הפועלים וליהזי היכי נהוג וכו' : וליהוי מהיכא קא אתו כו' ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

שאלה קז קנקן

הדש מלא ישן · שפתו שפת פרה שושן · ומטיבות' דמר'גמרא אגמור מהר' אשר אשר פהחת ראשון בקדושת כהן לפתוח ראשון אם יכול ליתן רשות לישראל לברך לפניו בסעודה נראה לי שהרשות בידו כדמשמע סוף פרק הניזקין דתנן התם אילו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ופריך בגמ' מפני דרכי שלום דאורייתא' הוא אלא אמר אביי לכדמר וכו' עד ואם בא להלוק לרבו הרשות בידו או למי שגדול ממנו בהכמה ובמניין הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתי לנצויי ופרש"י וז"ל אבל לעניין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולא לוי לישראל דלא ליתן שארא לנצויי ולמימר אנא דר קריני' ברישא והיינו דקתני במתני' כהן קורא ראשון כו' כמו שנאמר בתורה ואין רשאי להלוק כבוד ולשנותו מפני דרכי שלו' עכ"ל : אלמ' הא דקאמ' תורה דכהן קורא ראשון אבל אי קאמר כהן אמחול על כבודי כבודו מחול כמו הרב שמחל על כבודו כבודו מחול דאורייי' דידיה הוא כ"ש כהן שהכהונה לו ולזרעו עד עולם ברית מלח . כדכתיב והיה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם : והן דפר' קרח כת' כמה פעמים כהונהכם אלמא שהכהונה שלהם היא ולא דמי למלך שאין כבודו מחול דכתי' כי לי"י המלוכה הממליך מלכים ולו המלוכה ולהכי כת' שום תשים עליך מלך ריבה שימות הרבה לומר שאין כבודו מחול : והשתא על כרחך הטא דגיטין הכי מיפרש כהן קורא ראשון כמו שכתוב בתורה על כן מצוה לקרותו ראשון היכא דלא מחיל לקדושת' ואעפ"י היכא דמחיל דהשת' לאו מצוה הוא דאורייתא אפילו הכי קורא ראשון מפני דרכי שלום דילמא אתי לאינצויי וה"מ בבהכ"נ אבל בסעודה דלא אתו לנצויי אי מחיל שפיר דמי ולא כמו שכתבת' כיון דמוקדשתם יליף אם לא דפסול דה"מ נושא נשים בעבירה אבל לפתוח ראשון ולברך ראשון דלא הוה אלא כבודו יכול למחול דאטו ליטול מנה יפה ראשון אם לא רצה הכהן ליטול וכי תיסוק אדעתי' למימר דפטור הלילה לומר אם שונא מתנות תבא עליו ברכה : אלמא דלא אמרינן עליו דפטור אע"ג דמוקדשתו יליף אלא ודאי לא אמרינן דפטור אבל בנושא נשים בעבירה אבל לדברים שיש ריוה ממון או לכבודו הרשות בידו למחול לבד מבהכ"נ שאין יכול דילמא אתי לנצויי : ובסעודה לא שייך לנצויי כדאיתא בהדיא בגיטין משום דלא שכיחי רבים ואפילו בסעודת נישואין וברית מילה דשכיחי בה רבים לא פלוג רבנן מדלא מפליג תלמודא בין סעודה לסעודה :

ועוד אפילו כי שכיחי בה רבים לא אתי לנצויי כי בעל הבית נותן רשות לברך לאשר ישר בעיניו : ובשני ובחמישי קאמר תלמודא ואפילו בבהכ"נ יכול ליתן רשות לישראל הגדול ממנו לעמוד בפניו משום דלא שכיחי בה רבים : ואע"ג שר"ת פסק דה"מ בימיהם שהיו עוסקין במלאכתן כל ימות החול ולא היו רגילין לבוא לבהכ"נ כ"א בשבתות וי"ט אבל בזמן הזה אין חילוק בין שבתות וי"ט לשני והמישי · דכל שעתא דשכיחי בה רבים : מ"מ בסעודה ליכא מאן דפליג : ודבר פשוט הוא שאם בא לחלוק כבוד למי שגדול הימנו הרשות בידו :

שאלה קח ועיר

שכולה כהנים כ"א שנים ושלשה ישראלים לא יקראו כהנים במקום ישראל להשלים מניין ז' דכהן אחר כהן לא יקרא משום פגם ראשון ובשני ובחמישי כ"ש דלא יקרא משום פגם שניהם ; פגם הראשון משום היוצאים לאחר שקרא הכהן השני שיאמרו שנודע לו להזן מעכשיו שהראשון חלל היה · וצריך להתחיל הסדר ולקרות כהן אחר ואע"פ שאין אומר עמוד פלוני כהן מה בכך וכי חובה לקרות כהן:ואע"ג דנהגו עתה לקרות בשם הקוראים בתורה משום דאתי לנצויי מ"מ אינו חובה להזכיר הכהן בשם ועוד אפילו שמו אין צריך להזכיר אלא מרמז לו בידו שיעלה וכן שמעתי שהיה עושה מו' הר"ר שמואל מבבנבערק וז"ל ועוד דאם יקרא כהן אחר כהן יש לו פגם לעצמו כי יאמרו שאינו כהן אלא הלל כיון שקורא במקום ישראל כגון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם דהלוי הקורא בד' או בה' וו' וז' יאמרו הלל הוא ; ובשמחת תורה שקוראין לוי או כהן התן תורה או התן בראשית שאני התם שכבר קראו חמשה במשפט היום ולא סלקי הני למניינא וא"כ ליכא למיהש לנכנסין ויוצאים ועוד שמפסיקים ואומר להשוגם קורא להם בשם התן תורה והתן בראשית וגם רוב מקומות ישראל הולכים השובי העיר עמהם על המגדל ומיגכרא מילתא טובא : ועיר שכולה כהנים · ואין בה ישראל אחר נ"ל דכהן קורא פעמים ושוב יקראו נשים : דהכל משלימין למניין ז' אפילו עבד ושפחה וקטן: ופי' רבינו שמחה זצ"ל דלאו דוקא למניין ז' אלא אפילו לשלשה דתנן סתמא בפ"ג דמגילה קטן קורא בתורה ומתרגמינא והוי דמסיק עלה אבל הכמים אומרי' לא תקרא אשה בתורה מפני כבוד הציבור היכא דלא אפשר ידחה כבוד הציבור מפני פגם כהנים הקוראים שלא יאמרו בני גרושות

גרושות הם . אבל בעיר שיש ג' או ד' ישראלים קוראים והוזרים קוראים כמו בני העיר שאין להם מי שיקרא להם אלא אחד עומד וקורא ויושב ז' פעמים כדאיתא בתוספות דמגילה קטנים ישראל שהגיעו לחינוך גם הם עולים למניין ז' ואע"פ שכתב רבינו שמחה שיש בירושלמי גבי ההיא דאשה מברכת לבעלה וכן לאביו לא כן אמר רבי חייא בשם רבי יוסי בר רבי כהוראי לא אמרו בקטן אלא להכנס שלישי במקום ישראל יאמר שישראל הוא ה"נ כהן הקורא תפתר בעונה אחריהן כהדא דתנינן תמן מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריה אמן מה שהוא אומר כו' הרי החזן קורא עמהן . ועיר שכולה כהנים ואין בה נשים עבדים קטנים וישראל לא יקראו בתורה :

שאלה קט ששאלת על מה שפסק רבינו תם בבעל חוב אי אית ליה זוזי לא מני לסלוקי אלא בזוזי והיכא דאמר הלוה לית ליה זוזי ואמר אידך אישתבע בי דלית לך זוזי אשמשביעין אותו אם לאו . וכתבתם דאין משביעין אותו משום דליכא דררא דממונא אי משום הא לא איריא שהרי פסק ר"י דליכא קמא . ואפי' היכא דליכא דררא דממונא אשביעו וגם רבינו תם חזר בו בסוף ימיו . וכן עמא דבר : ושלום

מאיר בר' ברוך ז"ל :

שאלה קי בשחל ראש חודש או חנוכה בשבת קורא ז' בעניינא דיומא ואחד בעניינא דראש חודש או דחנוכה והוא המפטיר . וכן נוהגין במקומינו : ובמסכת מגילה פרק בני העיר אמר דקראו ששה בעניינא דיומא ואחד בראש חודש . והשיב רבינו תם דמנהגינו על פי סדר רב עמרם גאון והכא סברי כמאן דאמר מפטיר אינו מפסיד . וה"ג סברי לה כמאן דאמר מפטיר אינו עולה למניין שבעה ואמרינן בשבתות ויום טוב מוסיפין על ה' ו' ז' הילכך מה נפשך שפיר עבדינא שאם עולה המפטיר למניין ז' הוה ליה דאיתוספתא ואם אינו עולה כל שכן דהכי עדיף טפי : ומיהו אם אמת הוא דהכי קיי"ל כמ"ד מפטיר עולה שהרי ביום הכיפורים ובט' באב ובתעניות ובשל סופרים הלך אחר המיקל וכ"ע שאת ההיא דמגילה כמ"ד עולה ככולה עלמא כדפרי' : ועוד אההיא דמסכת סופרים שכתב בהדיא כשחל יום א' דחנוכה בשבת קורין שבעה בשל שבת והשמיני קורא ויהי ביום כלות משה . ובכמה דברים אנו סומכי' על סדר רב עמרם וה"ג ומסכת סופרי' כמו פרשת פנחס למוספי רגלים שלא מצינו בכל התלמוד אלא ליום טוב קרבנות שכתב בי' כהני ואפילו דברים המכחישים תלמוד כדתניא במגילה בתעניות ברכות וקללות ואנו קורין ויחל . וכל שכן בראש חודש וחנוכה ופרשיות שיש ליישב כל תלמוד שלנו : ונהגינן לחשוב האי שמיני לתוספת' ועוד הא דתניא בתוספתא במגילה ביום הכיפורים קורין באחרי מות : ומפטיר בעשור שבחומש הפקודים וקורא על פה : ועל מה שהקטן קורא במוספין אין לחוש דלכתחלה עולה למניין שבעה וכל שכן לשמיני של יום טוב שלא מצינו בתלמוד .

מאיר בר' ברוך זללה"ה :

שאלה קיא סוף פרק ראוהו ב"ד כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם אין יצא מוציא : בעי רבא ברכת הלחם של מצה וקידוש היום מהו . כיון דחובה שיא מפיק או דילמא ברכה לאו חובה היא: תא שמע כי הוינן בי רב פפא הוי מקדשא לן כי הוה אתי אחבית מסבר' מקדש ליה : ויש לומר דווקא למאן דלא ידע הוא מוציא דומיא דאמר פרק ג' שאכלו שנים שאכלו מצוה ליחלק הני מילי בשניהם סופרים : אבל חד בור וחד סופר . סופר מברך ובור יוצא : והא דראש השנה כמה שליח ציבור מתפלל כדי להוציא אפילו את הבקי דהתם אגב שצריך להוציא שאינו בקי מוציא הבקי' אבל כולן בקיאין אין מוציא אותו : והר' יצחק מוויז"א אמר שמוציא נמי מי שבקי וראייה מירושלמי פרק מי שמתו כל מצוה שאדם פטור פי' שכבר יצא אדם מוציא רבים ידי חובתו חוץ מברכת היין . ופריך כל אילו שאין חייבים אין מוציאין הא חייבים מוציאין אפי' יין : אמר ר' לייא שניא היא מה שאמר חוץ מברכת היין בברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת זו שתייה ומי שאוכל מברך : ומשמע מסקנא דאמר רבי מוציא את חבירו אע"פ שהוא בקי :

שאלה קיב ירושלמי א"ר חייא בשם ר' יוחנן . השוחט את הבהמה ומצא בה שקץ אסור באכילה גרה בבהמה תאכלו ולא שקץ בבהמה תאכלו ר' יהושע' בעי מה בינה לבין זיזין שבעדשי' ויתושין שבכלים ושבתמרי' ושבגרוגרות תמן בגופייהו הכא אין בגופייהו . רב הונא בשם ר' יוחנן השוחט בהמה ומצא בה חזיר מותר באכילה יונה אסור באכילה מאי טעמא בהמה בבהמה ולא עוף בבהמה .

שאלה קיג בשר תפל שמלא קרח וכפור שקורי' גלצ"א בלע"ז ואין ראוי למולחו עד שיפילו תחילה הקרח מתנו אם מותר להדיח' במים חמין בכלי שני מתוך תשובה ששבתי בראשונה אתה למד דשרי בכלי שני אף על פי שהיד סולדת דכיון דכלי שני אינו מבשל אפילו לא יהא כדי להפליט ולהבליע כמו שאר"ת ז"ל ומורינו יפפיע חיים .

ושלום וברכה : שמשון בר' אברהם :

שאלה קיד בתוב בירושלמי לולב הגזול והיבש פסול על שם לא המתים יהללויה . ותניא הת' א"ד יודא אם הלא בכרכי הים מורישי לולביהן לבניהן . אמ' אין אילמידין משנת הדחק וברייתא זו שנוייה בתלמוד שלנו :

שאלה קטו מה שכתבת' שאחד מן העדים קרוב א"כ עתה גם מטעם זה לפסול השטר אם אין עדים שראו חתימ' עדים ביד שמעון קודם שנעשה העד קרובו דהיכ' נמיחש שמא אחר שנעשה קרוב כתב וזייף והקדים הזמן כמו שהוכיח ר"ת בשמעתא' דעד זומם והוכיח מההיא מטרת' דחתימי עלה תרי גזלני' וכו' . ואין להאריך והא דתניא בתוספת' דזה בורר היה חתום על השטר ונעשו חתנו אחרים מעידין עליו ולא הוא ה"פ אחרים מעידין עליו שלא ראו חתימ' השטר קודם שנעשה חתנו ולא זייף וגם מעידין שזו היא חתימתו דלא עליה סמכינ' כלל : הא לאו הכי הייבינן כדפי' ואף על גב דכתוב עלה הנפק אין להכשירו כלל בשביל זה דאמ' פרק ב' דכתובות העורר על השדה הדיינין חותמים על השטר אף על פי שלא קראוהו : ושלום כנ' מאיר :

שאלה קטז יורינו מורינו על ראובן ושמעון שנתערבו לעובדי כוכבים ומזלות עבור לוי ולוי אין לו לפרוע וראובן הלך מיישובו למרחוק ועתה צריך שמעון לפרוע לעובדי כוכבים כל הערבות . כי כך הוא משפטי האומות שאפילו ימותו כולם או ילכו למדינות הים וישאר רק אחד צריך לפרוע הכל : עתה טוען שמעון תן לי חלקי שפרעתי בשבילך : וראובן השיב מי נוה לך לפרוע מי אמרינן כיון דדינ' דמלכות' הוא שצריך לפרוע הכל ודין גבה העובדי כוכבים משמעון ונמצא ששמעון פרע חוב ראובן ודינין והילוכי' דפורע חוב חבירו קמי מורי' גליא : אשר ב"ר יחיאל תלמידך :

ירוין דשן עצמותיך : ויאריכו ימיך בנעימי' : נראה לי כיון דבדיניהם בתר ערבא אזלי דינא דמלכותא דינא וכיון דחד מינייהו מיעבט אחבריה חבריה מיבעי ליה לסלוקי מנתי' כדאיתא פרק הגוזל בתרא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא .תדע דקא קטלי דיקליה וקגשרי גשרי כו' . עד והא לא עבדי כדקאמר מלכא מלכא אמר קטולו מכולהו באגי ואינהו קטלי מחד בגא כו' : עד איהו אפסידו אנפשייהו דאיבעי להו למינקט בני באגא בדינא .

שאלה קיז ועוד יורינו מורינו היאך משביעין אלמנה על כתובתה אם גנבה או עכבה כלום בחיי בעלה מההיא יכולה לידע אי איפשר שלא נתנה או לקחה משל בעלה ואינו יכול לזכור הכל . והאלמנה שנשבעה אם אינה יכולה לכוין אוותר ובאיני יודעת אינה נפטרת דלא הוי ודעני' ולא ידעני' : ושלום מאיר ב"ב :

שאלה קיח איני כדיי שבלחתם אלי אך ענוות' תרבני: אעפ"י שיש כמה הוכחות שיש לקהל כח בחצר כמו לפני הבתים ואין לי לפרש כ"מ אין לקהל רשו' להוסיף על הפתחים כדתנן א' לא יעשנו שנים דא"ל בחד פיתחא מצינו לאיצטנועי מינך בתרתי לא כו' : ואפילו היה כבר שם פתח כיון שנסתם ופירץ פנימיו אינם רשאים לחזור ולפותחו כדאית' פרק השותפין ובני חצר מעכבי עליה . ולא שמעתי הפרש בין חצר שלפני הבתים לרחובו' שלנו שאחורי הבתים : ואדרבה רואה אני שהדברים ק"ו דטפי עבדי מילת' דצניעותא ברחובות מבחצר : אמנם מה שטוען אפטרופא של בני החצר שכל החצר שלהן מחמ' שכתוב בשטר מכר פלו' בית אתנות של הקהל וטובי הקהל החומי' על האחרמת' וכו' . לא דמי לעורר על השדה והתים עלה בעד כו' דהא אמר בגמ' לא שנו אלא בעד אבל דיין לא איבד זכותו דהדייני' חותמי' על השטר אעפ"י שלא קראוהו : ועוד אעפ"י שיש לקהל חלק בחצר יפה מכר לו לראובן ללוי בית אתנות של הקהל : כי אחרי שמכר לו הבית והלכו מן החצר מה היה לו למכור לו אם לא בית אתנו' של הקהל ושלום מב"ב . ונראה כאוזרין בהן מעירעורן ואחולי אחלו גביה וכהי דאינהו אחולי אחלי אחריני לא מהלי :

שאלה קיט ואשר החזקת' גדול האחים בקרקע מה שטען אבי נתנו לי והחזקתי בו כמה שנים בחיין ואף כי אחרי מותו ולא אמרו לי אחיי דבר כו' . לא ידעתי מאין הרגלים דכיון דהאחין קטנים היו מעיקרא כשירד לתוכו הא קיימא לן אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל דכל כה"ג לא ידע למחויי . ועוד כיון דאין לנו לומר שלא חלק בנכסי אביו אם כן אין חזקתו שבחיי אביו חזקה . וחזקתו דלאחר מיתת אביו נמי לאו חזקה : דלא קטען מאחיו זבנתי דחזקה שאין עמה טענה היא שלא אמרו לי אחי דבר מעולם . ואפילו במגו לא מהימני' לומר אבי נתנו לי במגו דאי בעי אמר מאחיי זבנתי' : תדע דהא אמרינן בן אומן יש לו חזקה ומוקי לה דקאמר בפנינו הודה לאבינו ומהימני שכך הוא במגו דאי בעי אמר אנן זבנינן מינך לא מני למיזקף באמירה וחזקה דאבוהון : ועוד סוף דבר דכל היכ' דקתני אין לו חזקה לעולם אין חזקתו מועלת ואפילו במגו אלא א"כ יש לו ראייה בעדים כדקתני עלה וכולן שהביאו ראייה ראייתם ראייה . וכמה דוכתיה דייקינן גבי אין לו חזקה הא ראייה יש משמע דווקא ראייה פירש בעדים ותו לא : וטעמא דחזקה משום דעד תלת שנין מזדהר איניש בשטרי טפי לא : הני מילי היכא דהידך איבעי ליה למחויי ולא מיחה' אבל היכא דלא מיבעי ליה לאחויי הוה ליה לאזהורי בשטרי לעולם ואין בחזקתו כלום : דכל כי האי גוונא לא תקינו רבנן דתהוי חזקה לומר שטרא הוה ליה ואירכס אלא והאי אמרינן שיקרא קאמר עד שיביא ראייה בעדים כדפי' אומן שאין לו כלי אומנתו בידו דמי להדיוט : קל וחומר להדיוט כמוני : אין ספרים ותוס' בידי ושלום

כנ' אהו' מאיר בר ברוך ז"ל ס"ט ,

ושאלת

שאלה קך ושאלת מי שנטל ספר תחנונים או ספר תפילות וסליחות ושאר כתבי הקודש ונשבע שבועה באותו ספר אותו שבועה כשבועה בספר תורה: וכיון שמתחרט ורוצה לחזור בו יש לה היתר או לא: כך הראוני מן השמים דשבועה זו כשבועת של ספר תורה מה ספר תורה יש בו שמות של הקדוש ברוך הוא כן אילו ספרים ויש בהן פסוקים של מקרא: ולא עוד אלא כיון שיש בו כל אותיות של אלף בית הרי מצטרפין אותיות שלו לכמה שמות ולכמה גופי תורה ואין היתר לשבועה זו׃

שאלה קכא מי שיצרו מתגבר עליו וקפץ ונשבע בתורה כשהיה ספר בידו שאשה פלונית לא תהא אשתו מהיום ולעולם׃ ואח"כ מתחרט על שבועתו ומקבץ בעלי תורה ומסר לה טענותיו ושבועתו יש להם להפר ולהתיר את שבועתו כדי לעשות שלום בין איש לאשתו או לא. כך ראינו שבדורות אחרונים אין כח באדם בעולם להתיר שבועות ולהפר כלל לא בארץ ישראל ולא בחוצה לארץ. ושאמרת שכתוב בהלכות קטנות הנשבע על אשתו לוקה על שבועתו ויקיים שבועתו ולא יחלל שם שמים בפרהסיא לא סבירא לן הכי ודברים הן ואין להוש עליו שלא לקיים שבועתו ולגרש אשתו ולא יחלל שם שמים בפרהסיא אלא יגרשנה לאלתר ויתן כתובה ואין בדבר זה משום לעשות שלום בין איש לאשתו. ואי קשיא הא דאמר גבי סוטה וכתב ומחק ק"ו לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים: הא לא קשיא דהאי מוציא מידי ספק ומידי איסורא אבל הכא אמר רחמנא לא תשא ואמר כי לא ינקה וכתיב נשבע להמיר ולא ימיר׃ הילכך יוציא ויתן כתובה ואין בו משום לעשות שלום בין איש לאשתו:

שאלה קכב ושאלת מי שכעס ונשבע בעל פה בהזכרת השם ובתורה המונחת בארון יש רשות להם להתיר את שבועתו או לא כיון דנשבע על פה. כך ראינו מי שהזכיר השם או תורה המונחת בארון אינן רשות לשום אדם לבטל ולהתירה בין חכם גדול בין סופר אין להתיר שבועה של אדם כל עיקר לא שבועה שנשבעין בס"ת המונחת בארון או בשם הבורא אין לשום אדם לבטלה ולהתירה׃ וכן הלכה׃ ע"כ לשון רב האי גאון:

הרי שכתב אין להתיר שבועה הנשבעת בשם או בתורה אפילו לא נקיט לה בידיה נראה כי דחומרא בעלמא הוא שהחמירו הגאונים בדורות האחרונים דקיל נדרי ושבועות: וכן משמע בדבריו שכתב אין בדורות האחרונים להתיר: ועכשיו"ל דהא דאמר פ"ג דנדרים הנודר בתורה לא אמר כלום היכא דלא נקיט לה בידיה: וקיי"ל נזקקין באלהי ישראל אלמא דקיי"ל יש כפרה לנשבע בשם׃ מיהו יש לדחות דה"מ בלשון נדר אבל בלשון שבועה דחמירא י"ל דאין להתיר ויש להביא ראייה מדלא תני בהדי׳ זה הנשבע בשבועות מנהדרים אלא דבימי התלמוד היה הכל מותר אלא שעתה בדורות האחרונים החמירו א"כ מאי קשיא לה מסוטה והא שאני דאורייתא היא. י"ל הכי קשיא ליה כיון דאשכחן גבי סוטה דבר גדול שהתירה התורה שם הגדול למחוק הכי תקנו הגאונים לגרש את אשתו כיון שהוא מצוה כ"כ לעשות שלום בין איש לאשתו שמותר למחוק השם כ"ש שמותר להזכיר שם שמים לבטלה׃ וע"ז תירץ מה שתי׳: וי"ל דדוקא בשבועות החמירו שעונשה מרובה כדאשכחן נמי פרק השולח נמנעו מלהשביע כך תיקנו הגאונים שלא להתיר שבועה בשם או בס"ת ועונשים ומחמירים עליו שלא ינהוג קלות ראש בנדרים ושבועות וכבר כתב בתורה נשבע להרע ולא ימיר׃ אלמא שמצוה הוא שלא ישאל על השבועה וכן גבי ר׳ יהושע בן לוי אי מיתשיל אשבועתיה׃ ומזה תקנו הגאונים דאפילו בדיעבד אם נשאל על השבועה שנשבע בשם או בי׳ דברות שלא יהא לו היתר ולפי מה שפי׳ דאסור לישאל על השבועה אפי׳ בימיהם הא דאמר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מביא קרבן: ה"מ בנודר אבל לא בשבועה: ואין להקשות ליחשוב זה חומר בשבועה שאסור לישאל עליהם ל"ק דהא בהא מילתא איכא נמי חומר בנדרים שמצוה לישאל עליהם כי היכי דלא ליחשוב בהדי׳ דהילכתא כרב יוסף משום דבהא מילתא גופא הילכתא כרבא בתרא: ונראה מה שכתוב דנשבע בשם אין לו התרה ה"מ בשם המיוחד ובכינוי שאין נמחקים: אבל ברחום וחנון או בלשון לעז או בא׳ הלשונות כגד מל׳ הקודש מותר׃ ומעשה בימי רבינו באחד שנשבע בדיאו"ן׃ וכבר כתבתי התשובה בסימן ו׳:

וכבר בא מעשה לידי והוריתי דבנדר לא שייך חומרא כלל אלא בתשובה כדפי׳ ואין ראייה מההיא דפ׳ השולח אבל ליסא אין מדירין אותה בשביל שמיפר לה בעל אלמא דבימיהם אפילו בשם או בי׳ דברות יש להתיר: וע"כ בימיהם אפילו בשם יש לו התרה מדאשכחן גבי צדקיהו דכתיב וגם בנבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים וקאמר תלמוד פ׳ ר׳ אליעזר היו יכולין להתיר אע"ג דנשבע בשם אלמא חומרא בעלמא הוא שתקנו הגאונים וכהנה רבות שהחמירו בדורות אחרונים בשבועות ובנדרים: דהא מה דאמר אין נזקקים לאלהי ישראל על כרחך חומרא בעלמא מדרבנן׃ ובפרק ב׳ דנדרים דנדר בעלים ובקרבן כו׳ ועונשין עליהן ומחמירין חומרא דרבנן: וכן נמנעו מלהשביע׳ וכן תקנו הגאונים שלא לישבע בס"ת אלא החזן נוטל ס"ת בזרועו ומחרים בארור: וכהנה רבות ואין לי לפרש׃

ושלום **מאיר** בר׳ **ברוך** זללה"ה:

וכן פסק הר׳ כהן גאון ומו׳ רב נחשון גאון:

שאלה קכג דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי פר"י וה"מ דאזכר ליה שטרא או בתחלה או בסוף דכיון דהזכיר לו שטר איבעי ליה לאסוקי אדעתי׳ איך יעשה: אבל אי לא אמר ליה טפי אלא הב לי זוזי בעלמא ולא הזכיר לו את השטר לא בתחלה ולא לסוף מיפטר שליח דאמר ליה את הימנותי׳ דלא אמרת לי שקול שטרא כעין שמצינו חנווני על פנקסו דהיינו טעמא דחנוני א"ל לבעל הבית שליחותא דידך עבדי מאי איכא ליה גבי שכיר אע"ג דמשתבע לי לא מהימן׃ את הימנותי׳ דלא אמרת בסהדי הב ליה׃

שאלה קכד תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים מכאן משמע אע"פ שעשאו הבעל חוב שליח כי הכא דקאמר ליה זיל תפסוה ולא כפירוש רש"י פרק קמא דב"מ דבמקום שחב לאחרים בשלא עשאו שליח׃ וקשה מרבי יוחנן לרבי יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו: והכא קאמר תופס לב"ח לא קנה ויש לחלק דגבי מציאה מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והכא בבעל חוב לא מצי זכי לנפשיה׃

שאלה קכה מרענא לשטרא אפומי׳ אמר רבינו תם שכתוב בפר"ח בפרק שבועות הדיינים דכל מרענא לשטרא בתלמוד שמתא היינו שבעל השטר ישבע קודם שיגבה בו כדמשמע ליסנא באלו נערות: האי שטרא ריעא לא מגבא מגבינן ולא מקרע קרעינא:

שאלה קכו חדא קשיא אילו הוה ר׳ מיאשא קייסאי בעי טעין דידי היא ואמאי לא טענינן ליתמי אבוהון דיתמי אנן: וי"ל דמילתא דלא שכיחא לא טענינן ליתמי כדמוכח גבי שטר כיס היוצא על היתומים בהמוכר את הבית.

שאלה קכז שודא דדייני לא כפירש"י דאומדין את הנותן את מי מקרב יותר או ראוי לכבוד אלא אר"ת דמרצונו יתנוהו הדיינין לאיזה מהן שירצו כדאיתא ספ"ג דגיטין הולך מנה לפלוני ופלוני ומת המשלח מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שודא׃ ועוד נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי ופרי׳ פרק בתרא דקידושין ונידייניהו ומשני שודא דדייני: וכן בירושלמי איזה מהן שירצו ב"ד להחליט יחליטו:

שאלה קכח המוכר שטר חוב לחבירו ומחלו מחול׃ לכאורה משמע מדברי ר"ת שחזר בו. ומדברי ר׳ שאין המכר קיים מדאורייתא׳ דאל"כ לא היה יכול למחול ולר׳ מאיר דדאין דינא דגרמי חייב המוחל כל החוב ללוה:

שאלה קכט ולפי תקנת הגאונים נראה דב"ח קודם לכתובת אשה אפי׳ אי זמן כתובה קדים במי שיש לו עליו כתובת אשה ובעל חוב ואין לפרוע לשניהם אלא לאחד. ויש אומר מטעם יותר משה איש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ויש אומר אין זה הדין אלא בב׳ שטרות היוצאין ביום אחד דאמרינן בהן שודא דדייני במי שהיה נשוי: אבל לוה ולוה וחזר וקנה נכסים קיי"ל הילכתא יחלוקו בס"פ מי שמת: וכן המטלטלין בזמן הזה בעל חוב והאשה שניהם שוין והדין לחלוק לפי מעותיו האשה ובעל חוב:

שאלה קל ושאלת אי שייכא אסמכתא במשכון פשיטא דאפילו במשכון שייכא אסמכתא מההיא דהזהב הניתן ערבון ואומר אם אני חוזר בי וכו׳ ופליגי בה ר׳ יהודה ור׳ יוסי׃ וכן הלוהו על השדה ואמר אם איני נותן לך הרי הוא שלך וקרי ליה אסמכתא בפ׳ איזהו נשך ובההיא שמעתתא גבי המרא קרי ליה אסמכתא: וכן מי שהשליש שטרו כמו שכתבתי ופרק ב׳ דנדרים ההוא גברא דאתפיס זכוותיה הוי אסמכתא אי הוה אמר אי לא אתינא הבו ליה זכוותיה אלא משום דאמר בהאי ליבטלו זכוותיה׳ ומשמע דלא הם עליהם מהפקידו ולהון ליבטלו הוי הפקר וכהנה רבות: וכ"ש ערב לא משתעבד מק"ו המשכון עצמו פטור׃ כ"ש הערב ותו לא מידי: ושלום **מאיר** ברבי **ברוך** זללה"ה:

שאלה קלא שעתך תרמיך תורה ואיך: אלופי מהר׳ אברהם: אשר שאלת מעניני המס שהורגלו היהודים בכל מלכות המלך לתת מנה בשותפות וכך נהגו כמה שנים: והנה נתן המלך אחרי כן קצת מלכותו לבנו מעכשיו וה"ו לוקח מס מן היהודים הדרים בעיירות של בנו והמלך אמר אין לי כלום עם אילו כי של בני הם. עתה תובעי׳ הקהילות מס מאות׳ היהודי׳ הדרים בעיירות של בן המלך לתת עמהם כמשפט הראשון בעודם תחת יד המלך: ועתה נראה ודאי אם נסתלק המלך מאותה לגמרי ואף הריוח העולה מהם אינו עולה לידו לבד ליד הבן או ליד האפוטרופס של בן נעשת לו סגולה לית דין ולית דיין שאין להכריח יושבי העיירות ההם לתת מס עם יושבי מלכותו של המלך דעוצא אשכחן היכא דאית ליה פסידא השותף הולך שלא לדעת חבירו בפרק הגוזל גבי שיירא שהיתה מהלכת במדבר׃ וכ"ש הכא שמפסידין כל מה שנותנין למלך: ודבר פשוט הוא כי לא נשתתפו אלא בעוד שמשועבדים למלך ודרים תחתיו אבל אם יצאו מתחת ידו אדעת׳ דהכי לא נשתתפו: וגדולה מזו אמרינן סוף פרק כל הגט בד׳ פרקים מוכרים התבואה וכו׳: עד למאי נפקא מינה לשותפין: ופר"ה ופר"ת כמאי דאמר הני בי תרי דעבדי עיסקא בהדדי וא"ל חד לחבריה תא וניפלוג ואמר אידך גרווה טפי דינא הוא דמעכב: וכן לכל דבר יש זמן: אף על גב דסתמא נשתתפו אזלינן בתר אומדנא דמוכח ואמרינן דעד האידנא נשתתפו ותו לא כ"ש וכ"ש ק"ו ובן ק"ו להפסד מרובה כזה שמפסידי׳ כל מה שנותנים למלך דאין לחלוק ועוד שהמלך בעצמו פטרם ועומד וצווה שאין לו עליהם כלום אלא של בנו הם. דבר פשוט

פשוט הוא פי שומעים לו ׳ וגדולה מזו אמרינן פ׳ מי שמת דההוא דמי ליליא דשרו בי קיסר אבולי ואיסטרטיגי ואף על גב דמעיקרא סיועי הוה מסייעי בעלמא כי איסטרטיגי בהדייהו אזלינן בתר מגות המלך למעט לזה ולהרבו׳ לזה לשנות הסדר : וכ"ש בנדון זה שאמר המלך איגס שלו דשומעין לו : אמנם אם נתן המלך אות׳ עיירות גופם מהיום ופירי לאחר זמן אבל יש לו תפיסת יד בהם ולוקח מהם מס בשביל זה לא בטל השותפות ויש לתת עמהם מס כבראשונה : ושלום

שאלה קלב ועל

העשיר שקרא לבן גדולים ושובים בחור השוב ממזר בן ממזרים דינו ידוע הקורא את חבירו ממזר סופג את הארבעים : והכל לפי מה שהוא אדם : אם הוא רגיל בכך ראוי הוא לקונסו ביותר ׳ אף לפי כבוד הגדולים שבקש לפגום בקבר ופגע ונגע ביקר חקר כבודם כבוד והמהרף יחוש לעצמו ויסגף עצמו בתעניו׳ ובמלקיו׳ וגם ממון ויתכפר לו אולי יש תקוה כי יש עון גדול לעונש רב לשלוח ידו בקדושים אשר בארץ כדאשכחנ׳ שרבי יהושע לא אמר אלא בושנו מדבריכם בית שמאי : ורבי שמעון שלא אמר אלא כל ימיו של ר׳ עקיבא היה מטמא ומשמת הזר זה איני יודע : ואמרינן כל ימיהם הושחרו פניהם מחמת התעניות כ"ש זה האיש אי לדידי ציית ׳ יקבל תשובה בתעניות ובמלקיות ובממון וטוב לו :

שאלה קלג המקדש

בעד אחד אין חוששין לקידושין ולא בעי גט מדקאמר אין חוששין :

וכי תימא נצריכה גט להומרא נמצא אתה פוסלה לכהונה ואי משו׳ דקמי ניסואין קול ושוברו עמו אבל מעיקרא נפקא עלה קלא דקידושין גמורי ואחר זמן נודע דלא קדשה אלא בעד אחד אי לא מבטלינן קלא נצריכה גט כרב ששת דהילכתא כוותיה באיסורי׳ ׳ אמנם רבי׳ אבי"ה פסק כרב וכר׳ יוחנן דמבטלינן קלא : ושלום

שאלה קלד ש"מ

אבולי ואיסטרטיגי פלגא ׳ מוכח׳ ראייה שאם השר אמר מעצמו פלוני לא יתן מס אלא פלוני ופלוני יתנו שאותו פטור כיון שהשר פטר אותו אע"ג דהורגלו ליתן מס בשותפות דהא הכא מעיקרא הוו יהבי טפי טובא ׳ וכיון דאמר מלכא ליתנו בשוה אבולי ואיסטרטיגי יהבי כי היכי דאמר מלכא מיהו דווקא היכא דאמר השר כך מעצמו : אבל אם יהודי אחד בקש ממנו לפוטרו ופטרו חייב לתת מס כדאמר בהגוזל בתרא שיירה שהיתה מהלכת במדבר עד עמד אחד מהן והציל הציל לאמצע ׳ אף על גב דאמר התם אם לעצמי אני מציל הציל לעצמי ׳ הכא אע"ג דאמר כך הציל לאמצע משום דמה שהוא פוחת לו הוא מכביד לאחרים דאזלינן בתר אומדנא דמוכח כזה כי כך הוא דרך השרים :

אבל אם כבר פשרו עם השר ושוב בקש אחד מהן לפטרו מחלקו נראה כהציל לעצמו ופטור : מיהו רבינו שמחה כתב אפילו כה"ג חייב : והביא ראייה מדתניא בתוספת׳ השותפין שמחלו מחלו לאמצע : ואם אמר בשביל פלוני מחלו לו ׳ והקשה פשיטא דאם מחלו להו מחלו לאמצע אלא הכי פי׳ השותפים שבקש אחר מהן למחול לו מה שמחלו לאחד מהן מחלו לאמצע כי לא היה שלהם : ואם אמרו בשביל פלוני מחלנו מעצמו אמרו בלא שום פיום שלא בקש מהן למחול לו מה שמחלו מחל ׳ ויש לדחות דרישא מיירי שבקש למחול שהם אף על גב שלא היה שם אלא הוא מחלו לאמצע כיון שמחלו לאמצע . אבל אמרו בשביל פלוני מחלנו לו אפילו על ידי בקשה וכן רבינו שמחה בתשובתו׳

ומה שכתבתי שאם השר מעצמו הקיל על זה הרשות בידו קודם שנתפשרו עמו ; דומיא דאבולי ואיסטרטיגי דאמר מלכא קודם שנתפשרו ליתבו תרווייהו : אבל אם כבר נתפשרו ושוב רצה לפחות לזה ולהוסיף לזה לאו כל כמיניה אלא יתנו כפי מנהגם שהיו רגילים ליתן דשותפי נינהו ושותף אינו חולק שלא לדעת חבירו ה"נ בשנתפשרו נתחייב כל א׳ ליתן לפי מה שיש לו ואם בא המלך להקל מעל זה ולהכביד מעל זה לאו כל כמיני׳ ועוד יש לדחות דשאני הכא דלא היו שותפי׳ממש אלא סייוע מסייעי בהדייהו קצת בלא מצו׳ המלך כי המלך פטר את האיסטרטיגי לגמרי אלא כשעצמן מסייעי אהדדי במקצת בסתר ונודע שוב למלך שכן היו עושין. אבל היכא שהן שותפין לגמרי שכל אחד נותן לפי ממונו יכול להיות דאפי׳ אם אמר המלך מעצמו פלוני לא יתן כלום אף על פי כן חייב דלפי מה שהוא מיקל לו מכביד על האחרים : ועו׳ דשותף אין חולק שלא לדעת חבירו . מב"ב ׳

שאלה קלה אלא

דקאמרי להו אחינו הוא אימא שיפא נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו ׳ מכאן יש ללמוד אם ראובן אמר לשמעון אני חייב לך מנה ושמעון טוען בודאי אינך חייב לי שאפילו אין שמעון מוחל לו שראובן פטור אע"פ שיודע בעצמו שהוא חייב כדאמר הכא אע"ג דראובן אמר לשמעון אחי אתה ויש לך ליטול עמי ושמעון אומר איני אחיך דלא יתן ראובן כלום דהוי כאילו מחול ולא הוי מחילה בטעות : ואע"פ שדבר תימא הוא למה אינה מחילה בטעות כ"ל כיון שכנגדו אומר אני חייב לך היה לו ליחשב ולדקדק אם האמת הוא ולא עשה כן אלא אמר לו בודאי אינך חייב לי מחל לו בלב שלם :

שאלה קלו ושאלת

על ראובן שנחלק נכסיו לבנו על מנת שיתן לד׳ בנותיו כך וכך מעות ואם ופחתו מן המעות שיתנו לבנות מן הקרקע ונפטרה אחת מן הבנות בחיי אביה ; נ"ל דאע"פ שהתנה מתנה שבשם יתנו לב׳ בנות הנמלאות ׳ אבל בחלק המתה יהו פטורין אפילו מלתת ליורשיו כדתנן ומייתי לה בהאומר ובמי שאחז הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר׳ זוז וכו׳ ׳ עד רבי שמעון בן גמליאל אמר נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן היורשים כו׳ : עד מר סבר פי׳ ת"ק לי ולא ליורשי ורשב"ג לי וליורשי : ונראה דהלכה כת"ק ולא כרשב"ג דדווקא כל מקום ששנה במשנה ולא בברייתא : ואעפ"י שהבנים פטורים מחלק המתה המתנה אינה בטילה כיון דמן הדין אין לבנות במקום הבנים אלא לקיומי לתנאיה הוא דבעי כיון דמתה יתנו לאחרות ומחלקה יהו פטורין : ודמיא במי שאחז להוא גברא דאמר כ"ע דלו הלא הלת ואכלי ריבעא את הלי ריבעא ואכיל תילתא לסוף אתא מיטרא רב׳ אמר הא לא איטרדוקיי"ל כוותי׳ ואפילו לרבנן דאיטרך בהא מודו דהא להרויה קא מכוין ולא להא איטרך ׳ ולא דמיא להאיא דפ׳ הפועלים דאתא מיטרא ומסיק התם דפסידא דפועל הוא דש"ה דלא אבדו פועלים מידי והא לא נכנסו לה אבל הכא לשאר בנות קיהבי הלקם :

ועוד אבא לגבי בריה גמור ומקנה ולא מכוין ולעניין זילותא נמי ברתיה עדיפא ליה וכי דמתה המה יקהו הלקה ולא יתנו ליורשי׳ דהלכה כת"ק כדפי׳ ועוד דאמר ר"פ מי שמת ההוא דאמר נכסי לברי הוה ברא ובר ברא ומסיק דלא קרי איניש לבר ברא ברא : ומייתי תניא כוותי׳ דמר בר רב אשי המודר הנאה מן הבנים מותר בבני בנים ; ה"נ כיון דאמר לבנותיי לבנותיו דוקא קאמר ולא ליורשיהם וליכא למימר א"כ תיבטל המתנה לת"ק כדאמר לא נתנו לי זקוקה ליבם . דשאני התם דלא קיי"ל כלל לתנאי׳ אבל הכא מי קיימא לתנאה בשאר הבנות . והכיא דמתה פטורה מהלקה :

ועוד דש"ה דגביה נפשיה עדיפא ליה ודעתו שתתן לו ואי לא יהבה ליה לא ליהוי גיטא אפי׳ אם תתן ליורשיו ועוד לנעורה קא מכוין כרבנן דרשב"ג דפליגי עליה במעשה פרק מי שאחז דאם אבדה איצטליתו לא תתן לו דמ"ה משום דאמר לנעורה קא מכוין ׳ אבל בנדון זה שנתן לבניו והתנה שכך יתנו לבנותיו ודאי להרויחם קא מכוין : וכשמתה אחת מהן הא לא איטרך ופטור מחלקה : וגדולה מזו אמרינן פרק מי שאחז ה"ז גיטך ע"מ שתשמש בני שתי שנים או ע"מ שתשמשי את הבא שתי שנים מת הבן או האב או שאמר האב אי אפשי שלא בהקפדה וכו׳ : עד כלל ארשב"ג כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט : ואפי׳ לת"ק דאמר איני מודה הכא מודה ׳ דשאני התם גבי גט מדרבנן ורשב"ג לטעמיה דכי היכי דגבי איצטליא אית ליה לנער קא מכוין ׳ ודוקא איצטלא ולא דמיא ה"נ דווקא ב׳שנים קאמר ולנער קא מכוין וא"ת למאי דפטורא לגמרי מחלק המתה : מ"ש דאמר ספ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו ואיכא למ"ד יחזרו ליורשי משלח או למשלח לא קשה כלל דהתם למי שנהן עיקר המתנה מת קודם שבאת לידו וכי יהיב איניש מתנה אדעת׳ דמקבל מיניה והרי מת קודם והוא לא נתכוין אלא ליתן לו ולא ליורשיו : ולהכי הדרא למרא ומדרבנן הד טעמא הוא לפלוני ולא ליורשיו קאמר : וה"נ במתנת גמורה נתן לבניו אך שהתנו שיתנו לד׳ בנותיו כך וכך ולהם קאמר ולא ליורשיהם וכי היכי דגבי הולך מנה לפלוני ומת המתנה ביטלה דלפלוני ולא ליורשיו קאמר ה"נ כשהתנה שיתנו לבנותיו ומתה אחת מהן התנאי בטל לגבי דידה ולא ליורשיה קאמר .

שאלה קלז ושאלת

על חזן שהיו רוב הקהל הפצים בו ומקצתם אינם הפצים בו ולא נתרצו לו ועשה על פי הרוכים באתרינו היו מקפידים על כיוצא בזה וכבר נעשה מעשה בימי אבי העזרי בקלוניא שנתמנה חזן אחד והלך יהודי אחד ונתכוין לכבדו וגרס שהגמון שלא אחריו ולקח מגופת מעל ראשו ונתן כרב ואמר הילך החזנות וכעס מאוד ואמר אין דיני לקבל ממך עבדות בוראינו ולא קבל ממנו עליו את החזנות אע"פי שמתחלה קבל עליו ׳ וסבורני שגם קנס את היהודי : גם החזן עליו לתקן ׳ ושלום :

שאלה קלח ושאלת

על היניק שחלה אם יש להת למלמד כפועל בטל או שכרו משלם כך

קבלתי ממהר"ר שמואל מארפת ז"ל דנותן לו שכרו משלם ומדמי הא מילתא לאוכלוסי דמחוזא דאי לא עבדי הלשי פ׳ השוכר האומנים גם יש להלק להיכא דהתינוק רגיל לחלות בין היכא דלא רגיל כדמפלגינן פרק האומנים בין נהרא דהוה רגיל דאי פסיקא ללא היה רגיל כמו שחילק רבינו יואל הלוי :

שאלה קלט ושאלת

על ראובן ושמעון שיש להם ירושה מאבותיהם שאין שום אדם רשאי לבנות שום דבר בבהכ"נ זולתם עתה בא ראובן למכור חלק ירושתו בזה לעשיר אחד ; לאו כל כמיניה שהרי הקהל לא הסכימו ולא השליטו באותה מצוה אלא פלוני וזרעו לדורות אבל לא למכור לאחרים ׳ ודמי׳ להאיא דאמר גבי כהן גדול מבניו שבנו קודם לכל אדם יכול אעפ"י שאינו ממלא מקום אבותיו ; ת"ל אשר ימלא את ידו בזמן שממלא מקום אבותיו ; ואם לאו יבא אחר וישמש תחתיו כ"ש שאינו רשאי למוכרו לאחר בלא רשות הקהל : וכן כל מיני שררה ומלכות כהונה גדולה ולוויה וכיוצא בהן לאו כל כמיניה למכור :

שאלה קמ ושאלת

ראובן ששאל ספר משמעון לשעה אחת ולא יותר ואמר לו אתה תשלח אחריו

או

או אני אביאנו לך ובתוך כך נפלה דליקה ונשרף הספר בבית ראובן: וראובן מיד כשהתחילה הדליקה הוצרך לברוח מפני הסכנה פן ישליכוהו העובדי כוכבים ומזלות באש ולא היה יכול להציל: נראה דכיון דלא השאיל אלא שעה אחת וכבר כלה הזמן שאילתו אעפ"י שנשרף בבית השואל פטור: כדאיתא פרק האומנים שלה ושלחה ומתה חייב וכןבשעה שמחזירה· אמר רפרס בר פפא אמר רב הסדא לא שנו אלא שמחזירה תוך ימי שאילתה אבל לאחר ימי שאילתה אפילו מתה ביד השואל ואפילו לא אמר משאיל לשואל שלח ולא אמר שואל אשלח: מיהו בזה יש לדקדק כי דלא היה רשאי להיות שם בעצמו ולהציל מפני סכנת האין ישראל בזורקים באש את היהודי שמתהלת ממנו הדליקה: מכל מקום אם היה יכול להשכיר שאר אין ישראלים או יהודים שיצילו ולא עשה חייב דאע"ג דכלו ימי השאלה · מ"מ חשיב עליה כשומר שכיר עד דאתו הספר ליד המשאיל והנאה ממנו כדאיתא פרק האומנין תילכך כיון דכשומר שכר הוי היה לו להשכיר בני אדם שיצילו דקיי"ל פרק הפועלים שומר שכר היה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קידם חייב ה"ג גדן דינא:

שאלה קנא ועל מה שתובעים אותו לוי ויהודה שהשאילו לו ספריהן ואמר לו ע"מ שאשאיל גם הוא להן

ספריו וכן עשה הילכך שומר שכיר הוי דתני' בפרק האומנים שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך השאלוני ואשמר לי כולן נעשים שומרי שכר זה לזה · והא דפריך עלה אמאי שמירה בבעלים הוא אלא ה"ק שמור לי ואשמור לך כדפרש"י אבל השאילני ואשאילך בין אשאילך שיום בין אשאילך למחר נעשו כשומרי שכר זה לזה · וא"כ אם היה יכול להשכיר בני אדם ולא עשה חייב כדפי':

שאלה קנב ועל ראובן שאמר לשמעון הלויני על ערבון של אין ישראל הממושכן בידי וקח אתה הריבית

מכאן ולהבא: וכן עשה ושוב אמר ראובן שיקרתי לך הערבון של יהודי הוא ורמיתיך יכול המלוה לעכב המשכון עד שיתן לו הריבית ואם הוא רוצה לישבע שאינו של אין ישראל יאמר איני מאמין כ"א לדבריך הראשונים . ונראה דדוקא אם כשהלוהו מסר לו המשכון לידו דקני משכונו כי תפיס ליה כדאיתא פרק השולח בהלכה דהילל תיקן פרוזבול · עכ"ל:

שאלה קנג ערבים עלי דברי דודים מזהב ומפז חמודים לשונם הרב הדה מעשה הדודים בהרי'

מקדדים · במקים משרדים הנעימים והידידים: אלופי הר' מנחם והר' הילל. שאלתם על אודות ראובן שיש לו חפירה בחצירו ומקלחי' כל מי חצית לתוכה ונבלעי' במקומם ואותה הפירה סמוכה להומת אבנים של שמעון וטוען כשהחפירה מליאה מים נכנסים לתוך הומת ביתי והשיב ראובן אותה החפירה החזקתי בה מכ"ד שנים ולא מחית' בו מעולם והשיב בשביל שלא הזיק לי עד הנה עכ"ל: נר' דאם החפירה מופלגת מן החומה טפח לית דין ולית דיין דפשיט' דבהכי סגי כדתניא פרק לא יחפור אבל בכותל אבנים בכדי שלא יזיק וכמה טפח ואפילו אם לא הפליג טפח ועתה רוצה למלאות גומתו עפר עד שתתרחק חלל גומתו טפח מן החלל בהכי סגי אעפ"י שלא סד בסיד כיון דבעי' אי או סד בסיד תנן או וסד בסיד תנן ולא איפשיט: וכל תיקו דממונ' לקולא ומספיקא לא מפקינן ממונא ולא כייפינן ליה לסוד בסיד ועוד דלכל זה מכאן דכל מה שכתבתי לרווחא דמילתא ומיהו בלאו הכי אפילו אם לא הרחיק שום דבר אין צריך להרחיק כלום דבין שבא מחמת ירושה ואית ליה סהדי דדר ביה אבוה כה"ג אפילו דר ביה חד יומא ואיהו בתר אבוה תלת שנין: אי נמי איפכא דדר ביה אבוה ג' שנים טוענ' ליורש מה דמצי אבוהי למטען: ואילו היה אביו קיים הוה מצי אמר מינך זבנתה או אתה מחלת לי. השתא נמי טענינ' לברי' הכי: ואף על גב דהתובע נמי יורש כמוציא מחבירו עליו הראייה ואף על גב דאבוה דהנתבע אילו הוה קיי' היה צריך לישב' שזה נתנו לו או מכרו. לו לפי דברי רב האי גאון ז"ל ור"י נשבעין על הקרקעות שבועה דרבנן: וראייה מפי' הכותב מ"מ זה היתום אינו צריך לישבע אפי' שבועה שלא פקדנו אבא וכו': שלא נתקנה אותה שבועה על היתומים אלא ליטול והיתומים מן היתומים והיתומים התובעים יש להם שטר דכיון דהיתומים הנתבעים מוחזקי' הם בממון וקיימא לן הבא ליפרע מנכסי היתומים לא יפרע אלא בשבועה הוא הדין ביתומים מן היתומים נהי דאינו יכולין לישבע שבועה גמורה ישבעו לכל הפחות שבועה שלא פקדנו אבא ויטלו אבל לעולם אין להם לישבע וליפטר · ואם אדם אחד הובעו ואמר אביכם היה חייב לי ואין לי שטר פטורים בלא שבועה וראייה מהא דאמר בפרק כל הנשבעין וכן יתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה והוינן בה ממאן· אילימא מלוה השתא אבוהון שקיל בלא שבועה איהו שקלי בשבועה השתא ק"ל ליחני ליה מלוה וכגון דטעין לוה אישתבע לי דלא פרעתי לאבוכון דאילו כה"ג היה צריך לישבע שבועה ודאית והיתומים ישבעו שבועת יורשים אלא ש"מ דלא תקנו שבועה על היורשים ואפילו ליגהל אלא ביתומים מן היתומים ומשום טיבותי דיתמי הנתבעין ואפילו לר' אליעזר דפליג על רב ושמואל ואמר הפוגם את שטרו ומת יורשים נשבעין שבועת יורשים ונוטלין אכמא אף על גב דהנתבע אינו יתום אפי' הכי היתומים נשבעין ונוטלין ה"מ דנשבעין כדי ליטול והשבועה היא לטובתם דאילו לרב ושמואל כיון דאין יכולין לישבע שבועה שנתחייב אביהן מפסדו לגמרי דאמר אין אדם מוריש שבועה לבניו נמצא דלר' אליעזר דאמר נשבעין זהו שבועה כדי שיטלו דאילו לא היה נשבעין לא היו מוציאין ממון מספק בלא שבועה: אבל כשהיתומים נתבעין לא תקנו עליהםשבועה מתה נפסך דאילו לא תבע את אבוהון בחייו ותבע לאחר מיתתו לבניו אין להם לישבע כיון דלא נתחיי' אביהם שבועה בחייו כמו שהוכחתי לעיל כו' דאין צריכין לישבע וליפטר: ואם תבע את אביהם בחייו ולא הספיק לישבע עד שמת ולאחר פטירתו תובע מן היתומים פטורים דלא תקנו שבועה על היתומים לרעתם דאיכו לא ישבעו לא מפקינן ממון מינייהו: וזה אין להקשות אמאי לא מוקי מתני' אדוכן היתומים לעולם מלוה וכגון דא"ל בחיי אבוהון דאישתבע לי דלא פרעתיך ולא הספיק לישבע עד שמת ולאחר פטירתו תובע מן היתומים דהשתא יתומים צריכין לישבע וליטול כיון דאבוהון נתחייב שבועה דהא ודאי לא מצי לאוקומי הכי דרב ושמואל משום דאין אדם מוריש שבועה לבניו · ועוד יש לי ראייה ברורה דהיתומים אינו צריכין לישבע וליפטר: דכל מילתא דהוי תקנת דרבנן לא תקנו תקנה' להרע ליתומי' מדאמר פרק הניזקין גבי משיכת יתומים הרי הן כהקדש · ואי משיכה יותר טוב להם ממעות אמרינן משיכה קני להו: והי מעות עדיפא להו קנו המעות: ומה שכתבת' שאביו של ראובן לקח הקרקע מן סיבראל ואותו היםראל לקח מן העובדי כוכבים ומזלות אין זה הבא מן העובדי כוכבי' ומזלות הרי הוא שהרי אין מערער אומר שגזלה ממנו וקל להבין: ועוד טען המערער העובדי כוכבים ומזלות גזלה ממני והוא הפר החפירה מכל מקום כיון שהיתה ביד ישראל שלקח ג' שנים או הד יומא והיתה כנגד ג' שנים ביד היורש טענינן ליורש ואמרינן שאביו לקחה מן הישראל האחר מידי דהוה אגזלן דאין לו חזקה ובנו יש לו חזקה כי אתי בטענתי דאבוה ונאמן בלא שבועה כדפי' לעיל: ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה:

שאלה קנד דין כלה נידה תימא לר"י היאך אנו מוסרין עתה כלה נידה לחופה דהא הך בעיא דרב אשי

קיימא בתיקו ואי לא קני א"כ ארוסת הן ולא נשואות ואין כאן נשואין ואין מכניסין אותו מספק. וי"ל דודאי חופה שהחתן סבור שהיא טהורה בשעת חופה ונמצאת נידה אותו ודאי מספק' אי קניא אי לא קניא: דשמא היבא ביאה קונה ואילו ידע החתן שאינו יכול לבעל שמא לא היה כונס עתה: וגם היו רגילין אז לכנוס טהורות ולא נידות כדאמר פ"ק דכתובות פירסה נידה אין מעלה לה מזונות אבל אם מודיעין להתן שהיא נידה ואעפ"כ כונס לחופה ודאי קנאה לו מיד לכ"ע שהרי עושה חופתו אדעת לבועלה כשהיא טהורה: לכן אמר ר"י שמנהג טוב ונאה להודיע לחתןבשעת כניסה אם היא טהורה אם לאו: אעפ"י שכל העריות אין קידושין תופסין בה מ"מ בנידה תופסין דכת' ותהי נידתה עליו אפילו בשעת נידתה תהא בה הויה: וכן אמרינן המקדש אשה בימי נידותה מקודשת:

שאלה קנה תמיד אדרוש אל אל. להשקיטך ולהטיבך מהר"ר יקותיאל: אשר שאלת על ראובן שהלוה

לשמעון ליטרא ושמעון מודה לו אך שהוא טוען בשביל חוב שאשה חייב לאשתי אם אשתו אומרת תן לבעלי יכול לעכב הליטרא בשביל זה או אפילו לאחר מיתה יעשה פירוש לפירושה ויתן לבעלה · וא"כ שלו הוא ויכול לעכב משל ראובן בשביל הפקדון וק"ל. ומה שכתבת דמראה דינר לשולחני וחייב אע"ג דלא א"ל עלך קא סמיכנא וכן פסק רב אלפס:

שאלה קנו וששאלת על ראובן שטוען על שמעון הלויתיך ה' ליטרא לשנה להוסיף ליטרא בלא

תנאי בריבית קצוצה פסק רבינו תם דכל כה"ג ראובן נאמן בלא שבועה דכיון דמצי למיעבד בהיתר ע"י ישמעאל לא היה מלוה באיסור דלא שביק היתירא ואכיל איסורא כדאמר פרק השולח נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד דלא שבק היתירא כו' · וכן קבלתי ממהר"ר שמואל זצ"ל:

שאלה קנז וששאלת על אשה שהפרישה י"ב זקוקים לצדקה ונתנו אותו ביד ראובן להלוות'

למהנית שכר שהיה נותן מהלקה לעמלי תורה לאחר דכשר בעיני' ולאחר זמן אמר לה הרווחתי לחלק לצדקה ד' זקוקים לבד ממה שנתן למחזיקי תורת השם וזקפו עליו במלוה ונעשה ט"ז זקוקים הקרן ואח"כ מת ראובן ועתה אינם הפנים להגיע הממון ביד אלמנתו: נראה דאם הלותו לו בסתם סתם הלואה ל' יום והאי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון: ואם הלותו לו לזמן הקצוב ועדיין לא הגיע הזמן נראה דלא תוציא כיון דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מקפיד אשתו ובניו יעשו ויתנו בהם למהנית שכר כל ימי זמן העיסקא כדאמר באילו נערות הניח להן אביהן פרה באולה משתמשי' בה כל ימי שאילתה:

שאלה קנח ראובן שהלוה לישמעאל ובא שמעון ואמר לישמעאל אלוה לך בפחות ותפרע לראובן

אין חייב לשלם לו כלל דלא דמי היזיקא ואין כאן אלא ספק גרמא דשמא לא יוכל לראובן להלוות' כל כך מהרה: ודמי למבטל כיסו של חבירו. מיהו יש לקרותו רשע דהוי רשע טפי מעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה ממנו נקרא רשע:

שאלה קנט ועל אשה שמתה וקברוה מן הצדקה ועתה נודע שיש לבעלה ממון ורוצים להוציא מידו כדי

קבורתה: הא מילתא פליגי בה בירושלמי ר' חמא ור' יוסי ומסיק התם על מי שהלך למדינת הים ועמד אחר ופירנס את אשתו: וא"ר חמא לא שנו אלא אחר אבל אם גובה כו' על דעתא דר' חמא בין למזוני בין לקבורה אב גובה אחר אינו גובה כו': ועל דעת דר' יוסי לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלה על דעתו שתהא אשתו מושלכת

לכלבים ; ולמזונות בין אב בין אחר אינו גובה ואע"ג דלא איפסיקא הילכתא מ"מ בנדון זה כיון ששום אדם לא נתן אלא מכים של צדקה מאן פיים ומאן שביק אם יש לו מאתים זוז לא יפרע אותו מכים של צדקה דנמצא זה פורע חובו ממעשר עני ולא כל הימנו שיעשיר את עצמו ויטיל את עצמו על הציבור ומוציאין מידו :

שאלה קנ ראובן ושמעון שהיו להם חוב בשותפות ואחר זמן נתן ראובן חלקו לשמעון ונסתלק אינו יכול להקנות שטריא שאמר הלויתי לפלוני איגה הלואה לפלוני אפי' בקניין אגב קרקע אלא במעמד שלשתן והא לא שייך בישמעאל . ואין להאריך . וא"כ של שמעון חצי הריוח :

שאלה קנא ובזה לא דקדקת' שכתבת' שהמלוה לחבירו מעות קרוב לשכר ורחוק להפסד שאם הפסיד יהא הצי ההפסד על המלוה . אינו כן אלא גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית אפי' יש שם ריוח : ושלום מ' ב"ב

שאלה קנב נשאלתי על כלאי הכרם ; והשבתי כי לכתחילה מותר לזרוע כל מיני זרעי' בכרם כי לא נאסרו כלאי הכרם בחוצה לארץ מדברי סופרים אלא חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד : ומותר לזרוע לכתחילה כל זרעים שרוצה בכרם ואין איסור בדבר לא איסור זריעה ולא איסור אכילה ולא איסור הנאה כדאמר פ"ק דקידושין ותו מזייה להנהו' גברא דהוה זרע חטי ושערי בי גופני א"ל ליתי מר וניסמת' א"ל לא נהריתו קיימ' לן כרבי יאשיהו דאמר עד שיזרע חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד ולספרים דגרסי' לא קיימ' לן כר' יאשיהו הוי בחתי' אטו מי לא קיימא לן כר'יאשיהו אע"ג דבכמה מקומות בתלמוד יש אמוראי' בפ' תולין גבי נשואה בכרוזא אין הלכה כן אלא כר' יאשיהו דנהוג אידנא עלמ' כתלתא סבי כדאמר הכא אע"ג דרב נחמן בר' יצחק מחמיר על עצמו גבי בעל קרי מ"מ פסיק לקולא לכך הקילו נמי לפטור ממתנת זרוע ולחיים בחוצה לארץ בראשית הגז כן נמי פטור כשאר מצות . מיהו הזורע רב נחמן עצמו היה מחמיר דקאמר התם דקים גלימי' היינו פי' שרובם במקומם היו נוהגי' כמותו ולכך קשיא מ"מ אנו סומכים לגמרי דנהוג העסכג'סבי וכל משניות ובריותות שאוסרים אפי' בהעברת עלמן והוסיף ובא הויין דלא כר' יאשיהו ולא קיימ' לן כוותייהו אלא כר' יאשיהו : ושלום יצחק ברבי שמואל ז"ל :

(תקנות שתיקן רבינו תם באגודות בני צרפת)

שאלה קנג כל מקום שיש חרם של ב"ד אם עובר איש דרך שם ובא אחר והזמינו לדין ע"פ החרם בפני עדים אפי' בשוק אל עליו החרם מיד שיבא לב"ד לטעון ואפילו שלא בעדים אל עליו החרם דלא איברי סהדי אלא לשקרי אך שאין יכולין לכתוב עליו שרבנות אלא בעדים ואחרי טענותם אם רוצה הנתבע ילך לדרכו ואין צריך להמתין עד שיפסקו הדין . ועל התובע לחזר אחריו ולשלוח לו פסק דינו .

והחרם אשר שם רבינו גרשם שלא ישא איש שתי נשים אין להתירה אלא במאה אנשים מג' מלכיות אוני"ואה ונור"נדיאה וצרפ"ת ; גם לא יתירו אותה עד שיראו טעםלהתיר : גם באותו עניין שתהא בחוכה צרורה ומנחת במשכונות או במעות :

והחרם שמקבלין האיש והאשה לאחר תשומת יד צריך כמו כן מאה להתיר אבל אין צריך מג' ארצות ותשומת יד בלא קבלת חרם יש חרם קדמוני' לקיים התשומת או יש להתיר בשלשים . ובכולן אין רשאין להתיר עד שיראו טעםמעורר וכשאדם מחזיק בבית הכנסת ומזמין את חבירו לדין וחבירו מסרב אין לו לבטל לא תפילות מנחה ולא תפילות יוצר עד שיבטל התפילה ג' פעמים ואז יכול לבטל כל התפילות . וכשיש ב' בתי כנסיות או יותר אין יכול לבטל כי אם באותו שהנתבע בו אך כשיבטל ג' תפילות באותו בית הכנסת שהנתב' מתפלל בו אז יכול לבטל כל בתי כנסיות שבעיר . ואם אדם מאחיל ברשותו בית הכנסת לרבים ויש לו ריב ומצה לאחד מהם אינו רשאי לאוסרה לאותו אדם שלא יתפלל שם אם לא יאסור רשותו לכל הבאים שם להתפלל :

ומי שאבדה לו אבידה יש לו כח להכריח הקהל ולהושיב החזן עד שיכנסו כולם בחרם אך אני מזומן לב"ד וכן תמצא בספר ברזילו בתקנת הגאונים : ואם עושי' בני העיר תקנת עניים או תקנה אחרת והרוב מתרצים בדבר והן מן ההגוני' אין האחרי' רשאין לבטל התקנה ואין לו לדחות שלא יכנס בתקנת חבירו כ"א ע"פ ב"ד כי אין ב"ד ליטב כי הכל לפי ראות טובי העיר . כמנהג הקדמונים או כפי צורך השעה : גם אין לו לנפקדים לעכב הספרים הנפקדים אללו בשביל שום תביעה שיש לו על המפקיד . מכל אילו שכתבתי יש חרם מתקנת הגאונים הקדמונים :

והוסיף ר"ת על זאת הגזירה כל הפקדונות שאין לעכבם בשביל שום תביעה רק המלמד יכול לעכב הספר שנומד בו ; אבל שאר דברים הרי הוא כשאר כל אדם ; והאיש שהטילו עליו מתנה ובאו לגבותה ממנו ע"י עבד הפקיד אין לו כח להזמין המטיל לב"ד או המגבה עד שיפרע מה שהטילו עליו הן במעות הן במשכונות : אך יוכל להזמין כל מי שיעשה לו שלא כדין ואפילו קודם שיפרע מתנתו אם ירא שהמטיל עושה שלא כדין וכשורה מן המתנה עצמה יש לו כח לבטל התפילה להיות

קיבל עליו בלא ב"ד עד שיעשה לו כדין וכשורה לפי ראות עיני הקהל שאם לא כן יקח כל אשר לו בידי עובדי כוכבים ומזלות ויאמ' שבשביל המתנה עושה כן : ואם אנשי כפרים אשר אין להם מניין בעירם ובאין למקום בקהילות למניין ביום הכפורים . ומביאין נירותיהן בבית הכנסת שקו' ני"רא אם לא עשה כי אם אחת יניחה שם בבית הכנסת שהדליקו ויכולין בני העיר להכריחו בחרם להניחו : ואם עשה שנים האחד יניחו והשני יכול ליטא עמו להדליקו במקום שמתפלל קבוע : משנכנס אדר עד הפורים כל העוברים דרך עיירות אם יש מניין קבוע יש חרם קדמונים לפרוע מעות פורים לחלק לעניי אותה העיר אם יתבעם אחד מאנשי העיר ואם לא יתבעם פטור מהחרם ואם יש בבית הכנסת מניין מזומנים והתחיל החזן להתפלל אין אחד רשאי לבטל המניין ולצאת עד שיגמור החזן תפילתו . ואם עבר ויצא אחד מהן אומ' רב ניסים גאון שאפי' התחיל קדושה או קדיש יגמור מאחר שהתחיל . וגם יש חרם קדמונים שלא לבטל תפילה בשבתו' ובי"ט בשביל תביעה שיש לאדם על חבירו אם לא ביטל כבר ג' תפילות קודם : ובשביל תקנת קהל אפי' לכתחילה יכול לבטל ; נשלמו התקנות .

שאלה קנד תימא איך נהגו לשתות שכר של עובדי כוכבים הא איכ' איסור בישולי של עובדי כוכבים ומזלות וי"ל דמיא עיקר שהרי מברכינן עליו שהכל נהיה בדברו ומים הוו בכלל דברים הנאכלין כמו שהוא חיין : ואע"ג דאמר מיא שילקי כשילקי בברכות ההיא מיירי כשהמים עבים ביותר ויש בהןממשות מחמת השלקות:והרב הבא רחייה מהא דגר בה"ג כותח של עובדי כוכבי' מותר דאי משום פת דאת בי' לית' לאיסור' בעיני' . אבל תימא דהא אסור מטעם חלב שחלבו עובדי כוכבים ואין ישראל רואיהו . וי"ל דשמא דחלב עסא אינו עומד ולכותח לא חזי :

שאלה קנה שמעתי ממו' הגיב' שמותר לישראל ליתן בעדר של עובדי כוכבים ולהיות שם חדש או חדשי' ולראות אף בשבת כהעובדי כוכבים חולב דכיון שאין העובדי כוכבים מוכר לו את החלב כי אם אחר עשותו את הגבינות ; עובדי כוכבים כי עביד מלאכה בשבת מלאכה דידיה עביד :

שאלה קנו מה שפר"ה דעד אחד שאמר נתנסך יינך ומכחישו או שאמר איני יודע דאינו נאמן : נראה דהיינו לבעל הבית ולבני ביתו דווק' שמפסידו ממון להם לא מהימן אבל לאחרי' דלא מפסדי ממון לאו כל כמינייהו כיון דמכחשי ליה דלא יהימן לכ"ע כבי תרי . וק"ל דבקידושין פרק האומ' אמרינן מקוה פסולי יחיד: המ' עד אחד שחסר משום דעד אחד נאמן באיסורין כדפ"ה : ואעפ"י שהוא בחזקת שלם . ושלום יעקב ;

שאלה קנז על ראובן ששאל משמעון שכירות ביתו שדר בו קרוב לי' שנים והתנה עמו לתת לכל שנה י' דינרים ושמעון כופר : ואומר לראובן השבע וטול : דבר פשוט דבדרבנן מפכינן שבועה ובדאורייתא פליגי והך שבועה דרבנן שהרי שמעון כופר לו : ושלום יצחק בר' אברהם :

שאלה קנח מעשה ביולדת שאל שמיני שלה בצום גדליה ושאלו לר"ת והתיר לה לאכול :

שאלה קנט כתוב בהלכות פסוקות דמי שמת לו מת ואינו יודע דמותר להזמינו לסעודה דהא קיימא דלולא חלי' עליו אבילות עד שידע אבל רבינו ברוך מריזבורג אסור ליתן לו דבר האסו' לאבל וראייתו נלאתי לכתוב :

שאלה קס שאלו על נכפה אחד והיה הישמעאל רוצה להאכילו דבר טמא לרפואה : ונראה שהיה בו שרץ העוף והשיב ר' כי נכפה חולי ובמכה של הלל ופעם שמסתכן ונופל באש או במים : ומותר אם הרפואה ידועה : ואם אינה ידועה אין להתיר . אע"ג דאמר בפסחים דהוה שייך לברתי' בגוהרקי דערלה התם רפואה ידועה שיתה אפילו למ"ד התם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו אסור מ"מ היכא דאיכא סכנה כגון דגוהרקי דערלה דהוו שלא כדרך הנאתו אבל בזה המעשה יכול להיות שהוא כדרך הנאתו ואסור כיון שאין הרפואה ידועה ולא דמי לאכילת חלב מי פרק כל שעה כדאמר פרק גיד הנשה אבל ציפור טהורה בחיי בכל שהוא במיתתה כזית וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא ואם ביטל הרופא את השרץ בששים מותר אעפ"י שבטלו ישמעאל בתחילה כיון שלא ביטלו ישראל אבל אם האיסור בעין אפי' כהאי שיעור אסור מן התורה כדאמר ביומא וכ"ש כזית בכדי אכילת פרס והמתמחת רפואה שמא אין צריך המתמחה כל כך כמו קמיע שאינו מומחה והולה ביום הכיפורים שאנו מחמירי' קצת להצריך בקיאים ;

שאלה קסא מעשה בא לפני הריב"א בחיטה שנמצאת במים שלנו וכבר עשו המצות והכשיר המצות שמא חיטה אחת לא בלאו המים והמים הצריך לשפוך חוצה :

שאלה קסב היבא שנמצאת ערב הפסח חיטה או שעורה בעופות מלוחים ישליך הגרעין והעופו' מותרים ואפי' מצא אחר ו' שעות אעפ"י שחמץ אסור מדאורייתא דהכתי אינו אסור במשהו עד פסח מתם שהוא בבל יראה ובבל ימצא ומהאי טעמא שרי לאכול בפסח בשר מליח ישן אעפ"י שלא נזהרו במליחה וכן דגים מלוחים כמו הריצב"א :

כלים

שאלה קסג כלים שנתנו בהן מלח כל השנה כולה מותר לתת בהם בכלי בשר של פסח והבשר מותר לאכול :

שאלה קסד הבי אמר שלום גאון ישראל משומד אין לווין ממנו ברבית ואין מלוין לו ברבית הואיל וכי מקדש בת ישראל קידושי שתופסין בה ולא משתריא אלא בגט . ולגבי גט יהיב לאכתתי' ופטור לה ולגבי אשת אחיו חולץ לה והרי הוא כישראל לגבי קידושי' וגט והלילה דאמר שמא יתחרט ויחזור בתשובה · ורחמנא אמ' לאחיך לא תשיך אבל ירושלמי פ"ק דעבודת כוכבים הלין כותאי דקיסרי מותר להלוותם ברבית מפני שקילקלו מעשיהם · וכן נראה לישראל משומד מהאי טעמא וכן נראה לר"ב להלוות למשומד ברבית :

שאלה קסה רבינו תם היה מסופק אם השכיר פועל לעשות מלאכה והתנה עמו ליתן הפך בשכרו לאחר כן כשגמר מלאכתו תובע ממנו אותו חפץ שהתנה וזה אומ' אתן לך דמי החפץ אם יכול לחזו' בו מאחר שלא משכו דיין · והוב דקדק דיכול לחזור בו, מדאמר פ' בת' דעבודת כוכבי' גבי אתנן בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה אסור: דאמר לה היבעלי לי בטלה זו : ופריך והא מיחסר' משיכה ואיני יודע איך משמ' דהא איהו מהדר לאוקומי בנתן לה ואח"כ בא עליה ופריך בטלה זו מיחסרא משיכה ולא קניא ליה קודם ביאה אבל לאחר ביאה קני ליה דאינה לשכירות אלא לבסוף :

קסו תשובת ר' נראה בעיני דאפילו לרבי יוחנן דאמר מקיימי השטר שלא בפני בעל דין וקבלת עדות מודה דאין מקבלין אלא בפניו אבל בקיום דרבנן הוא דפליג' דדווק' קיום נקט במילתייהו . והא דמפ' טעמ' דרב יצא בעל השור ויעמוד על שורו ה"ק אפי' בקיום אית ליה טעמ' ההוא אע"ג דרבנן הוא ובהדיא פי' ר"ח דמקבלין עדות שלא בפני בעל דין : דווק' היכא דפתחו ליה בדינא ושלחו ליה ולא אתא והוא או עדיו חולי' או רוצ' לילך למדינת הים ואם רוצה ראובן שיתקבל העדות יתבענו לשמעון לדין ויאמרו ב"ד לשמעון אם חפץ ללכת למקום העדים ויעידו בפניו אם יחפץ אם לאו יקבלו שלא בפניו וישלחו הב"ד כי קבלו העדות ולא יאכל וחדי : ורי"צבא פי' דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ; ואפי' אם קבלו אינו עדות כ[illegible] פיהם . וכן משמ' פרק בת' דכתובת דאמ' הלכת' מכחישין את העדות של' בפניו ואין מקיימין את העדות אלא בפניו ואמרת שלא בפניו נהי דהתם לא הוי הכחשה מיהא הוי וה"פ מכחישין את העדים שלא בפניו אבל אין מזימי' את העדים אלא בפניו דהכחשה לא הוי הוב העדים אלא הוב בעלי דין והרי הוא בפנינו אבל אין מזימין את העדים אלא בפניו דהזמה היא חובתם ועליהן באין להעיד ואין מקבלין עדו' שלא בפני בעל דין · ומסיק הזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הוי ומשמע דאפילו קבלו בדיעבד שלא בפניו לא חשיב הזמה ואין מחייבים: והא דקאמר כגון שהיה הוא חולה התובע קאמר דאם התובע חולה ורוצה שיקבלו עדות בחיין לפי שיורשיו אינ' יודעי' לחקור אחר מותו כמותו אז מקבלין עדות · אבל נתבע חולה בשביל כך אין מקבלין עדות שלא בפניו ומפני מה נקבל שלא בפניו אם מפני יתומות ולא יוכל שוב לתבוע יתומים קטנים עד שיגדלו והיא גופא טעמ' מאי מפני שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין : וא"כ גם עתה כשאין מקבלין עדו' שלא בפניו · ואם עכשיו שהוא מקבלין שלא בפניו כדי שלא ימתין לאחר מותו עד שיגדלו א"כ יקבלו לאחר מותו בעודן קטני' ואעפ"י שהוא הוה בפנינו אלא לא חיישינן להמתנתו עוד פריב"א דאפילו הוא חולה או עדיו חולי' אין מבקשין לילך אין מקבלין עדות אלא היכא דשלחו לו ולא בא דהז הוא פושע אבל אם אינו פושע אין מקבלין בשום [illegible] אפילו הוא או עדיו חולי' דאמר מזלך גורסמיהו דהוה אחלה נתבע דאין מקבלין שלא בפניו כיון דאינ' פושע וכן יתומים קטנים ואעפ"י שלזה יש הפסד שצריך להמתין עד שיגדלו : וגם אם יאכלו בקטנות' אין לו עליהם בגדולת' כלום להכי לא חיישינן · וכן משמ' מדקאמר או הוא או עדיו חולי' ושלחו לו ולא בא ולא קאמר או של חולי' ומיהו היכ' דפתחי ליה בדיני' ושלחו ולא בא בתר מילת' גרידא מקבלין שלא בפניו :

שאלה קסז נראה לר' שאדם נאמן במיגו אע"ג דבמה שטען השתא אין יכולין להכחישו ובטענ' מגו יכולין עדים להכחישו וראייה לדבר מודה בשטר שכתבו למ"ד צריך לקיימו דנאמן לומ' פרעתי במגו דאי בעי אמ' מזוייף אע"ג דבפרעתי אין יכולין להכחישו ובמזוייף יכולין להכחישו ונפק מינ' בכמה מקומות :

שאלה קסח דעתי נוטה לומר דכל מקום דאדם מודה במקצת ומקצת הוא אומר איני יודע והוא במקום שאינו רגיל לידע ואין לומר היה לו לידע הוא איהו כמו יורשי' דפטורין מדאקמר התלמוד אי אמר חמשין אית לי' וחמשין לית ליה: מה לי הוא מה לי אבוהו. אלא דאמ' ליה חמשין ידענ' וחמשין לא ידענ' משמ' דבההוא הוא דאיכא לפלוגי בין הוא לאבוה שבעצמו יש לו לידע אם הפקידו אם לאו אבל באביו אין לו לידע ואין לו להפסיד על שלא ידע : אבל בחמשין אית ליה וחמשין לית ליה דטעין ברי' ויכול לישבע מה לי הוא מה לי אבוה והכא נמי כההוא גוונ' שאין רגיל לידע בדברים של עצמו לא נתחייבנו על שלא ידע דמה לי הוא ומה לי אבוה : ואעפ"י שהייתי יכול לומר ולחלק דבכל מילי דידי' יש לו ליזהר לדעת כל מה דשייך בו אין לו לחלק דקשי' ליה דאמר אפי' ניזק אמר ברי ומזיק אמר שמא המוציא מחבירו עליו הראיי' ומיירי בניזק תובע בר היזיק פרה ועובר' ומזיק מודה בפרה ובולד אמר איני יודע ואפי' הכי לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם : ע"כ דעתי נוטה לומר שפטור מטעם מה לי הוא מה לי אבו' : ונראים הדברים שאל"כ עד אחד יכול לחייב את חבירו כמה וכמה כי יאמר בהמותיך הזיקו . וכמה ענייני' שאין אדם יכול ליזהר ולידע ; ואין לומר דבההי' דניזק אמר ברי לא שייכא שבועה משום דמלוה הכתוב' בתורה ככתובה בשטר דמיא והוי שיעבוד קרקעו' דריהטא דתלמודא לאו הכי שוא בפרק גט פשוט ובבכורות :

שאלה קסט והיא דקאמר רב חסדא אמ' רב הנוטל ידיו לא יקדם : לא קשיא אההוא דכל הבשר דמתנה אדם דאימור דסבירא ליה כההוא לישנ' דלא שרי לאתנויי כל היום כולו אלא בשעת הדחק ; וה"נ הנוטל ידיו בטיבול ראשון צריך ליטול בטיבול שני רב חסדא אמרה: אבל מאן דאית ליה לישנ' קמא דרב אשי דשרי לאתנויי שלא בשעת הדח' דלמ' לא סבירא ליה הכי ולא יחמיר להצריך תכף לנטילת ידים סעודה אלא לעוסק בטהרו': אי נמי כשהתנה בשחרית לכל היום כולו הואיל וכל היום דעתו לשמור ידיו לא אתי לאסוקי דעתי' כולי' האי .

שאלה קע ולענין נטילו' ידים צריך לכוין הנותן דתני' הנוטל לידים הנוטל מתכוין והנותן אין מתכוין ידיו טהורו' ר' יוסי אמר ידיו טמאות דדוקא כשהנותן מתכוין טהורות ושלום יצחק בר' שמואל :

שאלה קעא בספים אין להם שמירה אלא בקרקע יש לפרש דהיינו במקום שאין לנעול בפניהם שלא יתנם בחורין ובסדקים אלא בקרקע דהא תנן במתניתי' המפקיד אצל חבירו מעות ומסרם לבנו ולבתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי חייב שלא שימר כדרך השומרים משמע הא נעל פטור ששימר כדרך השומרים ועוד תניא בתוספת' ומייתי לה בירושלמי נתנו בשיד' תיבה ומגדל ונגנבו או אבדו חייב בשבועה ופטור מלשלם ואם יש עדים שעשה כן פטור בלא שבועה נעל שלא כראוי ונתנו בראש גגו חייב לשלם: נתנו במקו' הרגיל ליתן את שלו אם ראוי לשמירה פטור ואסלאו חייב · משמע דאסר לאפוקי נעל שלו כראוי או נתנו בראש גגו דאפי' אם רגיל ליתן את שלו חייב דאין זה להשמירה : אבל נעל כראוי ורגיל ליתן את שלו זה ראוי לשמירה ופטור : וגם משמע מתוך הלשון דאפילו לא נעל כראוי או נתנו בראש גגו כיון דרגיל ליתן את שלו פטור כיון דראוי לשמיר' קצת : והשיא דאותבי' בקרטלית' ואיגנוב דמשמע דהוה פשיע' קרטליתא וודאי פשיעות' הוא לעניין גניבה שיגנבו בקרטליתא עצמה כבית ולא נעל הדלת כראוי אלא שהייתה סבורה שיטלם בנה מיד · ועוד ראייה מהא דאמר כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד כמו כן שיתנם במקום שהוא נותנת שלו. הוא מפקיד כמו כן ובכתובות נמי פרק אלמנ' אמרינן זיל לא עדיף מדידך ; ובתשובה רבי' שמחה כתבתי לעיל:

שאלה קעב רבי אוסר לקרות בחומשים במקום ס"ת כי בס"ת גמור שאינו עשוי כתיקון חכמים שאין תפורי' בגידין ואין בין שירטוט לשירטוט כמלא שירטוט אסור לקרות בו · וכ"ש בחומש והמיקל מוצא ברכה לבטלה :

שאלה קעג וגם אותן שמשלימי' קטן לי' ונותנין ספר בידו אין נכון ואסור לומר קידוש השם בלא י' בני אדם דכתיב עד מתי לעדה . **שלמה בר' יצחק** :

שאלה קעד וששאלת ס"ת שנקרע בה ג' שיטי' בסקומץ גרסי' קרע בה ב' שיטי' יתפור בג' [illegible] יתפור ומסקינן כדאפילו לדידן לא אפילו יתפור וכיון דשרי בג"ה בד' או בה' ואפי' טובא ודווקא שתופר בגידין אבל בקנבוס ופשתן ימשי אסור כדתנן אין קורין עד שיתפור בגידין ודווקא באותו יריעות ש[illegible] קורין . אבל בשאר יריעות קורין והא דאמר בהניזקי' ספר שחסר בה י[illegible] וכו' ותו גרס אין קורין בחומשים בבית הכנסת והכי נמי טעמא הס[illegible] שחסר בה יריעה ומוטב ידחה' כבוד הציבור היכא דלא איפשר קודם שהחרף תקנת חכמים מימות משה שתיקן לקרות בתורה ; ופ' בתר' דמגילה דאין גוללין ס"ת בציבור מפני כבוד ציבור : וכשחל ראש חודש בשבת שאז גוללי[illegible] ס"ת מעניין זה לזה כשאין להם אלא אחת ועוד בגיטין גבי חסר יריעה [illegible] קורין בו לא קאמר אסור לקרות בו כדאמר גבי ספרא דאפטרת' דאסור מקרי' בציבור דלא ניתן ליכתב : ס"ת דבחסר יריעה אין קורין היכא ד[illegible]ר והיכא דלא איפשר שרי : ושלום **שמשון ברבי אברהם** :

שאלה קעה בפרק הגוזל קמא המלוה לחבירו על המטבע ונפסל נותן לו מטבע היוצא בשעת פרעון וכגון שלא הוסיפו כסף במטבע חדשה מן הישנה וכן מכר לו פרקמטיא לזמן וקציץ לו דמים וכן הלוהו מעות ונפסל המטבע נותן לו מטבע היוצא בשעת פרעון דהא קבל עליו לתת לו מטבע והאי לאו מטבעא הוא דהא נפסל ואם הוסיפו על המטבע נותן לו מן החדשים כדי שיווי של כסף שהיה בישנים כי הא דרב ספרא ורב חנינא ור' יהושע עבוד

עובדא

עובדא בהאי גברא שהלוה את חבירו על מעות והוסיפו עליו והלכו אצל גרדיוס והוא סוחר ישמעאלים והיה לו מעות מן הראשוני' ומן השניים ומצאו בשמונה של מטבע שניים כסף כנגד עשרה מן הישני' דאילו עשרה כנגד עשרה אסור דהא שבחו לעניים נסכא כלומר שאם בא להתיכן ולעשות מהן גרוטאות נמצא מרויח דיהא בהן כסף יותר מן הראשונים והוציל עליו אפי' פרוטה אסור משום ריבית כך פרש"י · וכן נמצא בספר הפן :

שאלה קעו מי שמת והניח כתובת אשה ובע"ח גובה האשה כתובתה וגם הבעל חוב ואין משאירין לו אפי' כדי קבורה · וראייה מה"ג מי שמת ולא הניח כתובת אלמנתו אלא שלים ואין לו תכריכין ולא הוצאת קבורתו השאלה מי קוברו אלמנתו או קופה של צדקה : אלמנה ענייה במה נתחייבה לקבור את בעלה והיכן מצינו אשה חייב' בקבורת בעלה אף הניח' לה כל כתובתה וכ"ש הכא שלא הניח לה שלים כתובתה ובדין הוא שיקבור מקופה של צדקה ואין עליה שום פרוטה ליתן ודייה שאבדה שני שלישי כתובתה וכן הלכה ועוד הביא ראייה מתוס' דכתובות מי שמת והניח נכסים ומטלטלי' ויש עליו כתובה ובעל חוב כל הקודם זכה והוא נקבר מן הצדקה :

שאלה קעז מפי הר' חיים ז"ל היטה שנמצאת בתרנגולת בפסח מלוחה שאסור הכל וכ"ש צלוייה ואמר שכת' ר"י שעל ידו היה המעשה שצלו ג' תרנגולים זה אחר זה בשפוד אחד ובראשונה נמצאת חיטה ואסר את כולן ושוב מצאתי תשובת ר"ת כדבריו · ויש שהיו רוצים להתיר בכדי קליפה מהא דתני' בזבחי' רקיק שנגע ברקיק וחתיכה בחתיכ' לא כל ברקיק ולא כל החתיכה אסורה דאין אסור אלא מקום שבלע. מכלל דאינו מפעפע דאשהי' מפעפע היה כולן אסור או כולן מותר : ומטעם זה היתירו גם מצה שהונחה על הרכת שנשתמש בה כל השנ' ולא נתקנה' והכניסו עליה מצה לתנו וגם הוציאוה חמה לקלפה התוך מקום שהייתה מונחת על הרכת מאחר דאינו מפעפע · ויכול להיות כדבריהם גבי מצה · אבל חיטה שנמצאת בבשר מלוח אינו כן דאף על גב דלגלי סגי בקליפה ה"מ בשאר איסורי' שהן כנותן טעם · אבל חמץ בפסח דבמשהו אסור לא סגי בקליפה דבמשהו שהו הולך בכולהו : אבל במילתא דבעינן נותן טעם סגי בקליפ' דניח' במשהו שהו נתפשט בכולו לאחר שנתפשט הטעם בקליפ' שיא נעשית נבילה שאין האיסור נתפשט בשוה עמה בשאר הבשר שוב אינו אוסר כיון שאין האיסור יכול לילך ביותר בדברי מור"י : גם זה מפי"ו ·

שאלה קעח מצה שנלושה במים שלא לנו או אפילו אם נתערבו מים שלא לנו במים שלנו ולשו בהן כל המצות שנלושו בהן אסורות בהנאה · וראייה מהא דאיבעי להו עברה ולשה מאי ועלתה בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא : ואעפ"י שפרש"י דמבעי ליה רק על המי המה אין הלכה בכך אלא כאשר כתב ריב"ן דאיירי אכל מה דלעיל : ושוב מצאתי בספר המצות כדבריו וגם כת' בשם רבו הר' שמואל מאיור"א שעל ידו אירע מעשה והשליכם בנהר שיינ"א :

שאלה קעט שאלו את ר' על שקדים הכתושי' במי' להשקות לחולה אם מות' לסנן במסננת בשבת והשיב ר' כי כן נראה לו להתיר כמו שירקא טויא שפי' ר"ת בפ' ח' שרצים מי אבעי' שמסננת אותו ומייתי עלה זעירי לטעמיה דאמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולים לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש ומפי' טעמא כיון דמשתנו הכי לא מידי קא עביד ומי שקדים כאלה יש שותי' אותו בלא סינון ואפי' הכי לא רצה להתיר רק ע"י עובדי כוכבים ומזלות מההיא דכל צרכי חולה נעשין ע"י עובדי כוכבים ומזלות בשבת לפי שיש לחלק בין סינון דפ' תולין אמרינן אין מסננין את החרדל במס' בשבת ומאן נימא דהא לא דמיא להא :

שאלה קפ פסק ר"י דדברים העשויין להשאיל ולהשכיר מועלת בם חזקת ג' שנים כגון דאין להם חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה עד ג' שנים וכן כל דבר העשויין לאכילת פירות והכא נמי אמרינן באומן שאם מסר לו שלא בעדים מתוך שיכול לומ' לא היו דברים מעולם כי אמר לקוחי' בידי נאמן : ותימ' איך נאמן לומר לקוחי' הן בידי מאחר שבא לידו בתורת אומנות אלא היינו טעמ' כדפי' דמיירי בחזקת ג' שנים : והא דאמר ניכבשי' לשטר משכנת' היינו שיסברו העולם שכבר עלו ימי המשכנת' אבל היו יודעי' שבאו לידו בתור' משכנת' והא דקאמר לקוחי' הן בידי לא מצית אמרת דהא נפקא עליה קלא דארעא דידיה הוא יש לפר' דבהיי האב לא אחזיק בה רבה ב"ר שרשם ג' שנים לאחר מות האב אין נאמן עוד : ותימא הוא אגור אם יחלוק אדם על זה דא"כ אדם שקנה ספר אחד יצטרך לשמור שטרו לעולם וכן אם לקח בית במשכון וקנאה אחר כן ישמור שטרו לעולם :

שאלה קפא צריך עיון אדם שנדר שבכל פעם שיעשה דבר שיפרע פשוט מה תקנה יש לו כי אין להגיד לו עד שיתחייב הפשוט וא"כ בכל פעם ופעם יצטרך שאלה נמצא או שמא יש לדחות הותר הראשון הותרו כולם כיון שאינ' יכולי' לחול עד שיחול הראשון תחילה וצ"ע : הר"י ברבי אברהם

שאלה קפב סוכה תחת הגג אומרים העולם שאסור לעשות קודם שיסירו הגג מעליה משום תעשה ולא מן העשוי . והר' אלחנן פי' דווקא סוכה ישנה שייך לומר תעשה ולא מן העשוי אבל כה"ג לא · וראייה מהא דאמר סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט דהיינו כה"ג לא אמרינן לסלק הסוכה ונסכך קודם שיסיר הגג מעליה .

שאלה קפג השיב ר"ת על כלים המקומצים שמבשלים בהן עובדי כוכבים ומזלות מיתומים אין צריך אפילו אין להם כלים מתוקנים לכך . חדא דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ועוד דהאי טעמי' להו כולי שתא וליכא טעם חמץ :

שאלה קפד נמצא בתשובת הגאונים ראובן שהפקיד אצל אשת שמעון שאין כח ביד ב"ד להשביעה הואיל ורשות אחרים עליה אבל יכול הוא להחרים סתם בבהכ"נ ויודיעה : ואם הודתה יכתבו הודאתה וימסרו ביד המפקיד שאם נתאלמנה או נתגרשה יגבה ממנו ירושלמי דמועד קטן מותר לכתוב אגרת שלום בחול המועד ·

שאלה קפה השיב רבינו תם כולי' כעס אויב אגור : ידידי יקח בן אגור : אכן המדתיקמזהב סגור : ועל שאילותיו תמיד כן אשיב : אסייטיבו דבריי ואולי ישמע ויקשיב. דהמלוה על המשכון ואפי' המשכון שוה יותר על החוב ונאנס מידו ישבע ויטול כל חובו : ותדע דבשמואל קא מפלגי בדלא שוי שיעור החוב קיימא מתניתין : וא"כ אטופיינא דיתר מחובו לא פליגי : והא דא"ר עקיבא כלום הלויתני אלא על המשכון אבד המשכון אבדו מעותיך : חדא ועוד קאמר דשומר שכר דקאמר ר' עקיבא בטעמי שמעתתא לעיל גבי אומני' שומרי שכר הם · והאי דלא איפשט ליה התם עד דשקל וטרא דאיכא למימר דפשיטא ליה מהכא דהתם דהא ר' יודא מפליג במלוה על משכון בין פירות למעות : ובאומנים דהיינו מעות מודה והך ברייתא לא מסיק תלמודא א"כ משום דר' אליעזר פליג עליה ובעי לאסוקי תלמודא שיפא דמתני' כר' אליעזר · א"נ פשיטא ליה הכא מהתם לר' עקיבא [illegible] שינויי צריך לפרש כלום הלויתני בחדא ועוד א"נ [illegible]

ועוד ראייה לדבר דאי נאנס המשכון ישבע ויטול [illegible] : דאמר בני העיר ששקלו שקליהן כו' : עד [illegible] ליטול שכרן. ורואה אני את הדברים ק"ו השתא ומה שעל [illegible] : אם נאנס שוקל שכרו מלוה על המשכון לא כ"ש בן קא הוא דמלוה דאית ביה גמילות חסדים לא מחייבי לה : ועוד מלוה קתני לא שנא שוי טפי לא שנא כנ' לא שנא בפחות : ועוד דקתני התם אבל שלוהו כו' דבר הכל אבד המשכון אבדו מעותיו ר' אליעזר ע"כ שומר שכר משוי' לה ולא יותר דסברא הוא דשומר שכר מפיק לה במלוה צריך משכו[ן] ול"ג משכון : וטובא איכא בינייהו :

שאלה קפו ועל אחין שנפלה להן ירושה והיו בהן גדולים וקטנים וסועדיין לא חלקו והאחד הגדול היה קורא באחת הספרים מן הירושה ונאנס הספר מידו : ויש שמחייבי' אותו לשלם לקטן מתורת שותפין ו[לא] הקטן לא נעשה שומר כנגדו אעפ"י שגם הוא קרא באחת מן הספרים : נ"ל שאין לחייב הנאנס ואפילו בגניבה ואבידה דאפילו שותפין גו[פייהו] בפ' האומ' ובפ' חזקת הבתים שמור לי היום ואשמור לך למחר . ב[ש]לא הכי הוי שמירה בבעלים ופטורים כ"ש יורשים דקיימי בתפוסות [אב]ית וחייבי' במעשר בהמה ופטורים מן הקולבון דכל חד לחבריה [מד]עת מיתת אביהן ומותרין להשתמש בהן ולא היו שואלין שלא מדעת וכל [...]רתו בבעלים אפילו יש קטנים וגדולים כ"ש כשהיו שניהם גדולי' [לא] פקעה שמירה בבעלים : ואפילו אמר יורש שמור לי היום ואשמור לך למחר לא פקעה שמירה בבעלים דמעיקרא ואי לא אורית בהא אודי מיהו בטעמא קמאי כל קמא דלא אמר ולהאי טעמא בתרא יש ראיות :

שאלה קפז ועל הבן המשודך הבא בטענת אביו אצל חמיו ואומר לו תן לי כמה שנדרת לאבי והשיב לדבריך אתה מודה שלא נדרתי לך . גם אין אביך נאמן לומר נראה הדין עם הבן שמצינו בכל התורה שלוחו של אדם כמותו ובעל דברים דידיה הוי חותן כדרך הבא בהרשאה דשליח שוייה והוי בעל דברים דידיה דלא עדיף שטרא מהודאת פיו ואנן סהדי דבשליחות אביו בא : ואם יש חילוקים בדבר יכתוב הבן הרשאה לאביו וישבע החותן כדין בני התערובות דכתבו הרשאה להדדי והוא בעל דברים ויגש אליו :

ושלום **יעקב** :

שאלה קפח ועל זה השיבך עמיתי הר' שמואל ב"ר מנחם בע"ד על שאילותיך על עסק היבמה שתובעת כתובה מנכסי מיתנא , והוא טוען מקח טעות היה לאחי בין כי איילונית היתה :

נראה לי דאף ע"ג דשהתה עשר שנים ולא ילדה לא עדיף היבם מהמת דאלו המת בחיין נשא אשה ושהה עמה עשר שנים יוציא ויתן כתובה ואע"ג דהבעל מוחזק אמרינן רוב נשים לאו איילונית הן ורובא וחזקה רובא עדיף ותלינן שמא לא זכה ליבנות הימנה . א"כ לא עדיף כח היבם מכח המת אם לא תוכל להוכיח על פי נשים דיש לה סימני' באיילונית.

האילונית האמורים דהיא אמת אפילו שאין להם כתובה ואעפ"י שאין כתובתה בידה קיי"ל כר' יוחנן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום:

שאלה קפט ועל מה שטענה היבמה ספר הפקיד בידך והשיב לא נתן לי בלא שבועה לא יכולתי להבין מאיזה טעם יפטור: אך דינו של רבינו אם ידעתי מן הספרים שיש לב"ד להבחין לפי ראות עיניהם אם הספר עשוי להשאיל ולהשכיר כי אדם שהספר שלו עשוי להשאיל ולהשכיר לזה שהוא תפוס בו אין נאמן לומר לקוח או נתן לי ואף מיהמי מלינו דאפיק רבא וספרא דאגדתא לאו דוקא וכל רז לא אנס לך. ואין להביא ראיה מלשון ר"י פ"ק דכתובו' על הא דאמר ב"ד של כהנים היו גובים לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים מה שפי' על מה היה להם למחות אלא אומר ר"י אע"פ שלא כתוב לה ד' מאות דתנאי ב"ד הוא מד' מאות כמו לבנות ישראל ממאתים אלמנה בשו' הוא הדין הכא לא דמי כי אף בנדון דידן אילו כך היה שלא כתב לה היה היתה תובעת כתובה כמו שנהגו העולם והוא היה אומר כתבתי כמות זה היה דומה לנדון זה והיתה נאמנ':

אך בכאן שנכתב לה כתובה כשאר נשים אך שטוען פרעתי ובדין היה דנאמן לומר פרעתי אחרי שאין כתובה בידה אך שמעשה ב"ד הוא ואין יכול לומר פרעתי ולא מלינו שנקרא מעשה ב"ד אך מנה ומאתים אבל תוספות שאדם מוסיף כפי דעתו אפילו נהגו עתה כשוה לכל הנשים זהו שלא ע"פ תנאי ב"ד: והכא להוסיף ממון על חזקתו צריך ראיה ברורה: ועוד שלא חילק זה להלך ביניהם כי לשם נפשט בכל הבנות כהנות ד' מאות כל בנות ישראל מאתים אך בכאן לא פשט כתובה בשוה: שצרפת כל אחד כותב תוספות כפי העולה על רוחו ועוד אף במלכות שיש שגובה מאתים זקוקים כסף צרוף ויש קלונ"ש ולא שייך תנאי ב"ד על זה ויאורינו יאיר עינינו:

חיים בן אמ"ו הפך זהב זל"ע:

שאלה קצ אמר רב קדירות בפסח ישברו ונעביד בהו שלא כמינם: דנהי דבמינם במשהו שלא במינם בנותן טעם וסתם קדירות אין בנותן טעם מחמץ שאין רגילות להשתמש כל כך חמץ בקדירות שיהא בנותן טעם ואפילו נשתמשו בהן דייסא יכול להיות שאינו אלא משהו. וא"ת והא אין מבטלין איסור לכתחילה: וי"ל דלאו היינו ביטול מאחר שאין מתכוין כדי לאוכלו שאינו חושש באותו טעם אלא בהיתר הקדירה בלבד שהוא רוצה שלא תאסור השבשיל דהא דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחילה היינו שלא ישים חתיכה של גבינה ביורה מליאה בשר ורוצב לבטלה בס' שהוא מתכוין לבטל כדי לאכול האיסור:

ולפי טעם זה יכולין אנו להתיר קדירה שנפל בה חלב משהו כשהיא ריקנית ובכל שעה שאין לומר במה שבתוכה חתיכה עצמה וגם הרוטב נעשית נבילה כגון שנפל עליה מבחוץ: או כשהיא ריקנית ויבשלו בה אפילו מיד התיר ויתבטל בס': ומיהו בכלי נחשת אין נראה להתיר לבטל בעניין זה לכתחילה בלא מריקה ושטיפה הואיל ואיפשר לתקן הכלי אף על פי שאינו חושש בבטיל האיסור הבלוע בו כדי לאכול כדפ'. ומיהו אין נראה' להתיר אלא כלי חרס דווקא דהוי דיעבד דאי איפשר לו בהגעלה איכ' נמי טעמ' כדפ': והלכך אפשר להתיר לפי טעם זה לבשל לאלתר אף על גב דאיפשר להמתין לבשל בו עד למחר דליהוי נותן טעם לפגם דלית בי' איסורא אפילו כשנותן בו טעמא אלא מדרבנן גזירה אטו בת יומא:

שאלה קצא בת יומא פרש"י בסוף עבודת כוכבים שבישל בה עובדי כוכבים ומזלות היום אבל בישל בה אתמול כבר הופג טעמו בלינת הלילה משמע מתוך פי' שלינת הלילה פוגמת ולא בעינן מעת לעת: וגם ר"ת נשאל על זה אם צריך מעת לעת או אם נאמר אם בישל בה איסור סמוך להשיכה כיון שחשיכה נפגם הטעם שהרי איכ' בת יומא ונאמר שתחילת הלילה הוא שפוגם יותר משעה אחרת. והשיב כי כל רבותינו אמר שלנה היא פוגמת: ונראה דבריו כי לא היה דרך לבשל בלילה בימים קדמונים כדמשמע שקבע זמן לק"ש בזמן שכיבה לכהני' ועניי' וכל אדם בשמעתא קמייתא דברכות: ואעפ"י שאין ראייה לדבר זכר לדבר שלינת הלילה קרי עיבור צורה כמו תבשיל שיעבר צורתו כדאמר תעובר צורתו ויצא לבית השריפה. וקל וחומר אם הוא בעין מעובר צורתו בלילה כ"ש איסור המבליע בקדירה: וגם הלשון מוכיח דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא שבישל בה היום. אבל בישל אתמול מעת לעת לא דאל"כ הוה ליה למימר לא אסרה תורה קדירה אלא מעת לעת דכמשמעות בת יומא ליכא מעת לעת ודווקא כשעמדה כל הלילה בלא בישול איסור יש להתיר ולא בעניין אחר כיון שאינו יודע מי גורם הפסק: והטעם יש לו לספק אם תחילת הלילה או בסופו או כולו גורם הפגם והטעם: אבל אם עמדה כל הלילה בלא בישול מותר ולא בעינן מעת לעת ועל דא אני סומך והמחמיר תבא עליו ברכה: ויש לחוש חסרון כך השיב ר"י:

שאלה קצב ועל שחיטת נשים אם יכולות כבר משמ' בזבחים שהשחיטה כשירה בנשים ואפילו לכתחילה כדמשמע התם: ומה שמביאין מהילכות א"י הרוני' להדש והשמוי' לא דבר כתבוהו:

שיעור הכשר מקוה העשוי בימי גשמים צריך שיהא בו ארבעים סאה באשבורן במקום אחד או אפילו בב' מקומות והוא שיהא נקב בב' אצבעות ביניהן חוזרות למקומ' ומדלא קאמר באיזה אצבע ש"מ באצבע בינוני' ולא במגדל ואגו' מ' סאה בעינן שילכו מאליהן למקוה ולא יוליכם דרך כלי שיש לו בית קיבול שעומד דרך קבלה ועשוי לקבל' ולא אפי' דרך צינור שהקקו ולבסוף קבעו אם יש בו בית קיבול עפר וצרורות כל שהוא: ואם העביר עליהם אפילו שכל המקוה פחות קורטוב נפל שם בהכשירו אם העביר ג' לוגין דרך הכלים פסלו את המקוה: ואפי' נפלו לתוכו לוג כיון שנפל לתוכו לוג הראשון הרי זה מקוה שלם: ואותו הלוג לא פסלו. וא"כ כשיפלו לתוכו עוד ב' לוגין לא יפסלו אותו אינו כן: שאם היה הלוג הראשון משלים את המקוה להכשר היה כדצריך אבל אמרו כי הלוג מים שאובים לא פוסל ולא מכשיר שילכך מקוה חסר הוא וכי נפלו ג' לוגין פסלוהו לגמרי: ואם היה המקוה שלם בכשרות אינו נפסל בשאובי' אלא א"כ נפלו בו למחצה: וכל שכן אם נפלו בו רוב פסולים פסלוהו: וכן מקוה שלם נפסל בשינוי מראה: ודווקא כשנפלו בו מי פירות ושינו את מראיו פסול: ואם נפלו מי גשמי' וחזר למראיו כשר: אבל בהדחת כלים ושריית סממנים אינו נפסל. וגם אוכלים כ"ש אם נשתנו מחמת עצמן ושיעור מראה אין לו שיעור שאפילו לא נפסל בו אלא קורטוב ושינה את מראיו פסול:

היה מקוה שלם ונשתנה מראיו ממלא בכתף ונותנו לתוכה עד שיהפך למראה המים: וג' לוגין שפסלו את המקוה החסר דווקא משנים או משלשה כלים אבל מד' לא כיון שהפסיק קודם שהתחיל השני וה"מ שלא נתכוין מתחילה להוסיף על הראשון ועל השני: ואחר כך נמלך להוסיף אבל אם היה בדעתו מתחילה להוסיף על הראשון ועל השני בכל שהם מצטרפין לג' לוגין: אבל המעיין אינו נפסל. אלא אם כן העבירו דרך כלי קיבול ואם היה עומד ומניח עליו מים שאובי' והמשיכן אין מטהר בזוחלי' אבל מטהר בכל שהוא ואם היה מושך בכל שהו אפילו כרגלי הנדל ורבה עליו מים שאובות והמשיכן הרבה הרי הוא כמו שהיה לכל דבר: ואם העבירו כולו גבי כלים או על גבי השפסל משום גזירות מרחאות. וכשם שהמעיין אין נפסל בריבוי מים שאובים כך אינו נפסל בשינוי מראה: והמקוה החסר שנפלו לתוכו פחות מג' לוגין שאובים לא פוסלין ולא משלימים לשיעור מקוה אבל אם המשיכן לאותן שאובין דרך מרזב שאין בו בית קיבול אינטרופי נמי מצטרפי ואפילו ט"ט נמי מיצטרפין בהמשכה ולא אמר דווקא כשקדם למקוה רובא דכשירה לרובא דשאובין אבל אי נפול כי הדדי לא: דאפילו נמי כי הדדי מצטרפין מדתנא מי גשמים ומי שאובין שנתערבו בחצר ובעוקא כו': אם רוב מן הכשר כשר: אלמא כי אתאי רובא דכשירה ומיעוטא דשאיבה שהיא המשכה כי הדדי נמי למקוה מצטרפין ואם כל המקוה מים שאובין ונמשכו למקוה לא פוסלין ולא מטבילין בהן עד שירדו עליהם מי גשמים מ' סאה: וכ"ש מי פירות שאין פוסלין לא בשינוי מראה אבל אם לא היה שם כדי שינוי מראה אין פוסל ואין מצטרף: אבל אם היה מקוה שלם ונפל לתוכו מ' סאה מים שאובי' אין בהם כדי שינוי מראה: ואח"כ נטל ממנו סאה כשר. נמצאו השאובין ומי פירות מצטרפין בעניין זה למקוה: וג' לוגין הפוסלין המקוה דווקא שיהו כולם מים שאובין ויהא בהן מראה מים: אבל אם נפל לתוכו מעט יין ושינו את מראיו אינו פוסלין עוד את המקוה אא"כ שינו כל מראה המקוה כדין שאר מי פירות: ואילו מצטרפין לשיעור מקוה השלג והברד והכפור והגליד והטיט הנרוק שהפרה שותה ושותה מהן: וכולן משתערין בכמו שהן ובלבד שימעך הלל השלג שיהא ככפור ואפילו מדדו בכלי ונתנו במקוה מצטרפין ובלבד שיהא רוב המקוה כהלכתן:

נשלמו דיני מקוה שסידר הרב ר' **אברהם** בר **דוד** אב"ד:

ושמעתי ממו' הרב אעפ"י שאנו רואין כשדולין המקוה כששואבין אותו אז נופלין מן הדלי מים וחוזרין למקוה והן שאובין אין לחוש בכך רק שיהא הדלי כונס משקה כי אז בטל מתורת כלי ואז אין תורת שאיבה במים הנופלים ממנו:

שאלה קצד שאלת על בתי כסאות שלכם על המים והמים רגילים להתייבש לפעמים ובאותה שעה בקעי בהו אם יש היכר מחיצה בין מלמעלה בין מלמטה בשעה שיש מים מותר דמחיצה תלוייה מתרת במים כדאמר פ' כיצד משתתפין: ובשעה שאין מים שאין מחיצה תלוייה מתרת בחורב' אעפ"י שיש שם נוחה אסור ואין לחושבה במקום פטור: ואע"ג דבפ"ק דשבת חשבינן היזמי והיגי ונוחה ברה"ר רשות לעצמו ואע"ג דלא גביהו ג' וא"כ היכא דאין רחבה ד' על ד' תיעשה מקום פטור דאין כרמלית פחות מד' יש לחלק לדידן רה"ר שלנו ככרמלית אתי ומצטרף בהדיא דקיי"ל כרבא דאמר אלא מין את מינו וביעור:

ובית הכסא שבין ב' בתים אם יש פתח ביניהם שיכולין לערב ומערבין ומותרין בו ואם לאו רשות שניהם שולטות בו ואסורים כדאמר ריש פרק כיצד משתתפין גבי לזה בשילבול: ואפי' את"ל דנוחה ברה"ר מקום פטור הכא ברשות דרבנן לא אשכחן משום דוכתא שיהא בו דין מקום פטור כדאשכחן פ"ק דשבת שאפילו קנה מאה אמה חשיב רשות היחיד:

ושלום **שמשון** בר' **אברהם**:

וזאת התשובה כמו כן היא במיימוני בספר משפטים בתשובותיו דף תשכ"ז תשובת י"ח)

תשובה קצה

יהי השם לעזר : לאהובי הר' אליעזר : אשר שאלת על בני כרך שקנו ס"ת בשי' דינ' והתנו יחד שאם ילך אחד מן הכרך להתיישב במקום אחר שהנשארים יתנו לו חלקו ועתה רוצה אחד לצאת ושואל חלקו לפי מה שהוקרו הספרים מאשר בתחלה . והנשארים אומרים שלא ליתן אלא כמו שנתנו תחלה : כדעתי נוטה כי לא התנו רק לחלק מבורר בחותה שעה וכא יעשו שומא אחרת : ואם היה ראוי להתעסק בשומא למה נתכוונו הייתי דן כמו דן דינא זה דכיון דממה נפסק הספר נאמר לנשארים אלא שצריכים להחזיר דמים שאינם ידועי' כמה מצו למימר ס"ת ממש נפסק דידן : ואי משום דמי אייתי ראייה ושקול ודמיא להא דיתומים אומרי' אנו השבחנו וכההיא דאילו דמדמי להו להדדי פי' המקבל :

ושלום יצחק בר יורא .

שאלה קצו וששאלת

ישראל שהיו לו מעות של צדקה בפקדון ונאנס בתפיסה אם חייב לשלם או לא הא דתניא בסוף פרק החובל לשמור ולא לחלק לעניים הוא מהיכא דמיקץ קיץ להו כדאמר התם גבי ארנקי דאפקד רב יוסף גבי ההוא גברא איגנבי' וחייבי' רב יוסף לשלומי משום דעניי דפומבדיתא מיקץ קיץ להו ולשמור הואי : אבל שאר עניים פטור היכא דלא קייץ כדמוכח התם וא"ת תיפוק לי' דהוי לי' ממון שאין לו תובעים כדפרכינן בריש הזרוע גבי מתנות כהונה · וי"ל דהתם ממון דיש לו תובעים דהא רב יוסף גבאי הוה ותבעיה לההוא גברא מה שהפקיד אצלו · היכך היכא דלא קייץ נמי חייב או לאו משום דכתב לשמור ולא לחלק לעניים .

שאלה קצז הורה

מו' הגביר ליולדת שמת לה מת י"א לנידתה דמותרת לרחוץ כל ז' לבד יום ראשון דלדברי ב"ג הוי אבילות יום ראשון דאורייתא ומסהיא דס"פ דברכות דר"ג רחץ לילה ראשונה שמתה אשתו ומסיק בגמרא קסבר אנינות לילה דרבנן ובמקום איסטנים לא גזור ואין איסטנים גדול מזאת האשה ומהאי טעמא נראה דמותר לחוף ראשו בימי אבלו אי קשו ליה כיגיאה דרישא דלא גרע מאיסטנים וכן מצינו ביום הכיפורים שסיכה אסורה ; ואעפ"כ אמר מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ואמרינן בירושלמי אבל אסור ברחיצה כל ז' ברחיצה של תענוג שרי כהד' דשמואל בר אבא עלו בו חטטים אתא שיילי לר' יוחנן מהו דיסחא : א"ל שאי מה אתון קיימי' אם בדבר שיש בו סכנה אפילו בט' באב אפילו ביוה"כ אלא בדבר שאין בו סכנה ודלא כפר"ח שפירוש איסטנים שהוא מסוכן כיון דלרפואה הוא בשעת הדחק שרינן ליה ·

שאלה קצח פ"ק

דר"ה נאו והתענו על מה שהתענית' מכאן א"ר אלהנן דמי שמתענה הנוכה או ר"ח תענית חלום צריך למיתב תענית לתעניתו כמו בשבת דהא אמרי' הכא שהיו צריכין להתענות על מה שהתענות בחנוכה בשוגג כי אין נראה להלק בין תענית חלום להאי תענית ·

שאלה קצט תבא

מאירה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשטת · ותבא מאירה לאשה שאין לה בעל ומתקשטת :

שאלה ר ששאלת

על ירך שנמלחה עם כחלה בעוד שהכחל מסובר בה ולא נקרע כלל אם בבהמות בזמן הזה שאינו חולבות כמו סמוך לפוריס והוא ליה שאינה מניקה ושרי והוי מיעוטא דמיעוטא ואפילו ר' מאיר מודה דלא חיישינן : ומוהרר יעקב ראה בתשובת רש"י שאין לחלק בין מניקה לשאינו מניקה : משום גזירה : **שמשון** ב"ר **אברהם** :

שאלה רא על

עסק הדין באחד ששכר מחבירו סוס ועגלה עד מקום פלוני הרחוק ה' ימים ונתן משכון על השכירות וכשהלך ב' ימים נמלך לשוב ששמע שיש סכנה בדרך מפני הרועים ושב ב' ימים · נראה דאעפ"י שאם היה הולך עד מקום פלוני היתה מלאכה נגמרת ונמצאו ימי החזרה למשכיר לעשות בסוס כל הפצו מ"מ אנן סהדי שנתרבה השכירות מחמת ימי החזרה ולא הטעו על לבם שמצאו שוכרים חדשים בחזרה שיפחות מתחלתו אלא בשביל כך דמקרה בעלמא הוא ; גם קיי"ל דגנב וקוביוסטוס הגיעו ואפילו היה משכיר מכחש בו וכופר : הלכך הוי ליה סוס והעבר ברשות שוכר ו' ימים עדיין אחרי שובו לעשות בו מה שירצה ולהשכירו בעיר ולהביא עצים מן היער ושאר מלאכות המצויות שם לעגלות או גם אין לעשות עיבידתם דקשיא מיניה היכא דשלים עיבידתם ושני למלאכה אחרת והרי זאת קשה מיניה דכי הדר ה' ימים בריקן הדר וכאן הוא טוען לא לקתה מידת הדין על כך דניחא ליה למשכיר שיעשה סוס שלו מלאכה טעון סביב עירו וישוב בכל יום לערב וילין בביתו מאשר יצא ריקם ה' ימים מארץ מרחקים בכמה פגעים ומקראות רעים : להולכי דרכים גם משכיר זה רגיל להשכירו תמיד לאחרים · **שמשון** ב"ר **אברהם** הנב"ה :

שאלה רב יש

בני אדם שסבורים שאמירה לעובדי כוכבים שבות היינו דוקא כשהאמיר' בשבת : אבל כשהאמירה קודם שבת אעפ"י שמצוה לעשות בשבת מותר · וטועים הוא טול אתה חלקך בשבת והני הלכי בהול אסור כי לא הוהנו מעיקרא לפי שנראה כמצוה לו לעשות בשבילו בשבת כשמצוה לו יותר בהדיא: ולהשכיר מרחצו לעובדי כוכבים ומזלות נמי אסרינן משום דאריסות למרחץ לא עבדי אינשי · ואי שרי לומר לו מע"ס לעשות לא היה לנו ליאסר בשביל כך : גם כל אות' הדברים בפ"ק דשבת ב"ש אוסרים ליתן לעובדי כוכבים ומזלות אלא כשיכול לעשות מבעוד יום ולא נחלקו עליהם ב"ה להתיר עם השמש אלא כשנותן לו סתם : אבל כשנותן לו בהדיא : ומצוה לעשות לו בשבת אפי' ב"ה אסרו לעשות כיון שלא מצינו שנחלקו עליו אלא בסתם ·

ועוד כי נראה שגם ב"ה לא התירו נתינת עורות לעבדן עם השמש אלא כשקצו לי' כי היכי דלא שרו בשליחות איגרות בגמרא אלא כשקפץ להאי דלא מיפלגי גבי עורות דמתני' דשרו ב"ה בין קוץ בין לא קצץ היינו משום דסתם עבדן אינו מקבל עורות לעבד אלא בשכר אבל מוליכי איגרות לפעמים דרך הוא שמוליכו העובדי' כוכבים ומזלות בחנם היכא דאית ליה אורחא להתם ועוד שבכל עניין אוסרין במשנתינו ב"ש ואפי' קצץ ואר"י דכל שאר בבי דמתני' קתני ב"ה מתירין ולא מפליג בין מידי קתני נמי בהאי כי האי ליתנא וגם בלא שום ראייה לאסור אין לנו לחלק באמירה שבות בין אומר לעובדי כוכבי' ומזלות בשבת לערב שבת · ומטעמים הללו אפילו באיסור דרבנן כאן שמצינו שאסור לומר לעובדי כוכבים ומזלות בשבת כדאמר פ' השואל לא יאמר אדם לעובדי כוכבים ומזלות שכור לי פועלים אפילו אומר לו מע"ש אסור :

שאלה רג שמועתיך

בדורות · כשמש מאירות · זקי בכ' דורות ידידי הר' מנחם : לעניין נדר שנדרת' לעלות לא"י אפילו על דעת רבים יש לו הפרה אחרי שאשתך הרה : דאין כל דבר עומד בפיקוח נפש : ויש סכנה להוליכה עוברה וגם הולד עד שיתגבר ויכנסו ימות הקיץ : אעפ"י שפותחין בנולד מילתא דשכיח היא דרוב מתעברות יולדת ומילת' דשכיח' מודו ביה רבנן כי ההיא דירדו מנכסיהם פר' ר' אליעזר פותחין : ואל תשיבנו שאין זה פיקוח נפש שתוכל לילך בלא אשתך . כי כלל לא תוכל לעגנה ואתה משועבד לה : ומצוה מרובה ; ויש לו הפרה כמקרי' דרדקי :

שאלה רד ואשר

שאלת' אם מתירין על ידי כתב : נרא' דאין מתירין מדאמ' פ"ק דנדרים רבינא הוה ליה נידר' לדביתהו אתא לקמי' דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח להרעת אשתו · א"ל אי מיכנפין אין אי לא לא ; משמע דלא מיבעי' ליה אלא בבעל שיודע לחקור העניין ולא באחר : אבל ר"ת אומ' אפי' שלא בפניו ולא ידעני' אם שנים או שלשה :

שאלה רה נדרשתי

לאשר שאלתי על בת ישראל שידה אחת על הברזא וידה אחת לבקש אבן להמתה ובאתה הישמעאלית והכניסה קנה בחבית הא למה זה דומה אם לעם הארץ שהושיט ידיו לגת ונגע באשכולות ואורו ליה רבנן לר' ירמיה כמאן דאמר אשכולות וכל סביבותיה טמאין והגת טהור לפי שהאשכול שנגע בו ועליו משק' טופח הוי ראשון וסביבותיו שני מכאן ואילך טהור ואף על פי שהמשקה הולך קנה מדלא קא תאני בשילהי עבודת כוכבי' הא ליכ' משקה הולך אלא אע"ג דהולך קנה טהור משום דמפסקי אותם אשכולות שהיו מוטלי' ביין וה"נ ל"ש מידי אירייא התם איפסיק אשכולות הכא לא מיפסקי ולא מידי שראש הברזא על דופני החבית מעבר אל עבר וזה כתו בכוונת יין ואוסר בשתייה כאות' ששנינו מדדו בקנה ימכר אלא אי איכא לדמויי להא מדמינ' לההוא חבית' דפקע' לאורכ' אידדי עובדי כוכבים ומזלות עובדי כוכבים ומזלות אבקה ; ואמרינן אי דפקע' לפותיה מעשה לבינה קעביד ואפי' בשתייה שרי ; ואף על פי שאי אפשר שלא יצא היין דרך סדקין שאינ' מזומנת ליפול אנייה אילך ואנייה אילך אינו אלא כמדבר שתי לבינות ה"נ כיון דהיתה הברזא תחובה כבר מעשה לבינה עשתה הישמעאלית שהרי בלא כחה נמי אינה יוצא' מן החבית וזכר לדבר נוה מלא יין ועובדי כוכבים מניח ידו עליו ושוקע ולא אסכה ביה איסורא .

ועוד שהעבריים היתה ידה על הברזא עם הישמעאלית בידוע שסייעה כפי כחה וכיון ישראל מעורב בו מותר מדאמ' להו רבא להנהו שפוכאי כי שפיכתו חמרא לא ליסייע עובדי כוכבים ומזלות בהדייכו דילמא אישתליתו ושדית' עלייהו : מכלל דאי לא משתלי שריא . וכהנה השיב ר"ת לרשב"א

שאלה רו רבי

רגיל לומר כל היכא דאמר אין מחזירין כגון יעלה ויבא בלילי ר"ח ועניננו ועל הניסים לאו דווקא גמר תפילתו אלא אפי' נזכר תוך הפילתו ; ואפילו לא התחיל ברכה שלאחריה אלא סיים ברכה של עבודה ולא אמ' יעלה ויבא אין חוזר לראש דכיון דאין מחזירין לא שנא ברכה אחרת לא שנא ברכות הרבה ; מביון דאין מחזירין סברא הוא שיהיה ברכה לבטלה אם היה חוזר כלל :

שאלה רז מעשה

בא לפני ר' בקורקבן תרנגולת שניקב ונתערבה אות' התרנגול' טריפה עם אחרות והביא הקורקבן אצל התרנגולת טריפה עם אחרות והביא הקורקבן אצל התרנגולת ואידמי להדדי והכשירו על כך :

שאלה רח מעשה

היה לפני הר' יצחק שהיו ב' עורות של קורקבן נקובי' אך היה שומן מבחוץ סותם

סותם. ופסק דכבירה דקיימא לן חלב טהור סותם לא שנא עוף לא שנא בהמה: ומוכח באילו טריפות מיה מאי מי סותם או לא ודווק' מיבעי' משום דכנגדו בבהמה אינן סותם: אבל עוף לא בעי דכנגדו סותם בכל מקום:

שאלה רט דן הר' חיים על אשה שלוותה על בגדיה או על תכשיטיה ואחר כך הלך בעלה והוסיף ולוה עליהם יותר אם מידיעת' עשה הבעל או המלוה יכול לתופסה עבור כל הלואה אבל אם שלא מדעתה הלוה הוא יכולה היא להוציא מן המלוה באות' מעות שלוותה היא ואינכה ביד המלוה לתופסם עבור הלואת הבעל בלא ידיעתה כי כך שנינו אין לבעל בבגדי אשתו כלום ולא בתכשיטיה ואפילו אם לוה הבעל מתחילה עליהם: והיא אומר' שעשה בלא ידיעת' דין הוא שיחזיר לה כי איך יכול לומ' ודאי שלו הם ואינו שלה כי היאך באו בגדיה לידו שלא מדעתה, זה אינו; כי אדרבה יותר הן מצויין בידו מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר שאנו אומ' אינו יכול לטעון אתה מכרת' לי כי אינה שומרת בגדיה מבעלה: אך היא צריכה לישבע שבעלה לוה עליהם שלא מדעתה ויחזירו לה. תשובת מהר"ם:

שאלה רי אשר שאלת' על אשה שהכניסה לראובן תכשיטין ובגדי' נאי' אין בעל חוב דראובן גובה מהן יפה כתבת' דאין גובין מהן דקיימא לן כרב יהודה דאמר בפ' אלמנה גבי המכנס' שום לבעלה והיא אומ' כליי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עמה משום שבח בית אביה. ואמרי' התם המכנסת שום למעלה ורצה הבעל למכור לא ימכור וכו' עד הבעל מוציא מיד הלקוחות פי' אף הבעל שמכר מוציא: ופר"י מוציא לאלתר מן הלקוחות דלא רצו חכמים שיתקיים המקח אפילו שעה אחת לפי שלאחר מיתת הבעל או לאחר שיגרשנה נוטלהו משום שבח בית אביה: ואין דרכה של תורה לחזור אחר בתי דיני' כדאמ' פ' השולח להכי בטל המקח לאלתר כי היכי דלא תטרח האשה כשתבא לגבותו: וכיון דאפי' מכרו בעל לאלתר בטל כ"ש שלא יגבה מהן בעל חוב מכירה אינו דין שלא תימכר: ומה שכתב המיימוני דאדם המערים עצמו והמקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו כלום ה"ה בעל חוב אין לו בכסות אשתו ובניו בצבע הצבוע לשמן: ה"מ בגדי חול אבל בגדי שבת ומועדי' גובה מהן ואין צריך לומר אם היו בהן טבעות כלי כסף וכלי זהב שהכל לבעל חובו יפה כתבת' דהיינו דווקא מה שתיקן לה הוא: וסמך לו מירושלמי פרק דקדושין גבי האחי' שחלקו שמין מה שעליהן ומה שעל נשיהן אין שמין: ומפ' התם העושה קטנה לבתו מביאין באמצע וחולקין: בד"א בראוים להשתמש בחול כו' עד בין כלי רגל בין כלי שבת מביאין לאמצע וחולקין: וטעמא משום דלא נית' לבו דליבזו בב"ד לבא לשום מה שעליהן כמפר' בהגוזל קמא גבי המקדש. נעשה כמי שהקנה להם כסות אשתו ובניו מעיקרא: ומיהא היכא דידוע שהקנה להם מעיקרא אפילו בכלי שבת וכלי רגל אין לו בכסות אשתו ובניו: וא"כ בנדון זה כיון שהכניסה לו וכם מיוחדי' לה אפתיקי ניהו לדידה אין בעל חוב גובה מהן כדאיתא בירושלמי פר' מציאות האשה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש אין דעתה של אשה שבות רוצה לחלות את כל זה וליטול פחות חומש עד זאת אומרת אין אדם רשאי למכור כלי אשתו דהתם סתמא קאמר אפילו כלי שבת דאכל שום קאמר דפוחת חומש ועוד אי בכלי חול דווק' איירי מאי איריא שהכניסה לו דאיכא למימר דשמין דעתו אפילו הוא תיקון לה אה"כ דליכא למימר שמין דעתו אפילו הכי אינו רשאי למכור כדאמר בהגוזל קמא נעשה כמו שיקנה לו מעיקרא:

שאלה ריא ושאלת על רבקה אלמנת יצחק שיש לה ד' בנות ותובעת רבקה את ראובן ממון שהיה חייב לבעלה אם תשבע רבקה שאין לה כתובתה צריך ראובן ליתן לה הממון והגבט בכתובת' או ישבע שלא היה חייב לבעלה כלום: ואע"ג דתנן פ' הכותב מי שמת והניח פקדון או מלוה ביד אחרים יתננו ליורשיו שכולם צריכים שבועה. והיורשים אינם צריכי' שבועה: ה"מ בימיהם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה אבל בזמן הזה דמשתעבדי מתקנת הגאוני' ואפילו אי יהבינ' לה' ליורשיו איהי גביא מינייהו אפוכי מטרת' למה ליתן לידם והם יתנו לה הלוה והנפקד עצמם יתנו לאשה אם נשבע' ועוד מדר' נתן מחייבינ' להו ליתן לה ואם אינו רוצה לישבע יתננו ליורשיו:

שאלה ריב ושאלת אם יש להשיב לאחד מן היורשים אף על פי שאין היורשים כולם כאן לית דין צריך בשם דפשיט' שיש לו להשיב ליורש האחד עבור חלקו: דאטו אם האחד במדינת הים ושמא לא ישוב לעולם יאכל הלה וחדי ונמצא טפל חמור מן העיקר דיורש לא יטול ושאינו יורש יחזיק בירושה: יציבא בארעא וגיורא בשמיא וכן משמע ס"פ מי שהיה נשוי גבי תרי אחי שותפי דאית להו דינא בהדי הד; ואין צריך להאריך בזה: ואין עוד קלף אך שלום לך אלף: **מאיר ב"ר ברוך**:

שאלה ריג מעשה בא לפני ר' בדבש שבשלוהו במחבת בשר בת יומא והדביקוהו בשל חלב בת יומא. והתירו ר' אע"ג דבת יומא אסכה' דשמנונית בדבש נותן טעם לפגם אפי' הוי השמנונית בעין בשעה שנתערב בקדירה בת יומא מדתנן פרק אין מעמידין: ואילו דברים של אינו ישראלים אסורים ואסיב שמן ומפרש משום דזליפת' של כלים אוסרתן: וקא"ל שמואל לרב בשלמא לדידי משום הכי שרי רבותי' פי' מאי דאית ליה נותן טעם לפגם אסור תנא דמתני' דאסר ליה אמאי שרי בתר הכי דבש: ומפ' ר' דשמא לא הוי שמנונית שנבלע בקדירה נותן טעם לפגם אלא משום דסתם כלי אינם יהודים אינן בני יומא. אבל אם מעורב בו שמנונית בעין נותן טעם לשבח היה בשמן: ובההוא נותן טעם לפגם דפליגי שמפליג ר' שהפגימה אינה אלא לפי שנשתהא יום אחד בקדירה אבל בדבש הוי נותן טעם לפגם לגמרי אפי' מתערב בו שמנונית של גיעולי אינם ישראלי' בעין או מבשר או מחלב הוי נותן טעם לפגם. והיינו הא דאמר בפסחים ורבנן גיעולי אינם ישראלים חידוש הוא דאילו בכל התורה כולה נותן טעם לפגם מותר בנבילה: והכא אסור. ותימא לר"י אין נותן טעם לפגם בכל התורה כולה מותר: למה הכא אסור: ונראה לר"י דהכא קאמר נ"ט לפגם מתחילתו בעלמא מותר דגמרינן מנבילה דפוגמה מתחילתה ומותרת הבא חידוש הוא: ומשום דתחילתו היה משביח אסור אע"ג דהשתא מיהא אינה אלא לפגם וכרבנן דר' עקיבא קיימא לן: והילכתא הוי פוגם מעיקרא כנבילה מסרחת דנותן טעם לפגם מתחילתו ומותרת ומהאי טעמא מותר זה הדבש: ועוד מתירו משום דנותן טעם בר נותן טעם במחבת והמחבת בדבש ואחר כך נתערבה באיסור והוי כדגים שעלו בקערה דמותר לאוכלן בכותח:

שאלה ריד אם הניח ישראל גבינות בבית האומן ישראל ואין הותמן ניכר אלא קצת: נראה לר' שההורה חסה על ממונם של ישראל דהילכתא כר' יהושע בן לוי דלא אסרו גבינות אינם ישראלים אלא משום ניקור. ועכשיו אין אנו נזהרין בנגוי כלל גם מטעם החלקה דשומן חזיר אין לאסור כלל כ"א טרח לזייף לא החליקו: ואפילו לשמואל יש להתיר משום דמרתת שמא יבא ישראל ויתפס כגנב. מידי דהוה אעורות שאנו חותמים בנקבים ונותנין לעבדן והרבה קל לזייף ולאת עורות הנקובים על שאינם נקובים וינקוב במרצע אילו האותות אי לאו דמירתת שמא יכיר ישראל שאין אילו שלו בכמה ענייניס:

שאלה רטו אמר לנו ר' פעם אחת היה לרבינו שמואל רחילות בבית האינו ישראל בעירו ולא היו בני ביתו נזהרין לראות בתחילת החליבה והקפיד ר"ת ואמר דבכה"ג יש לחוש לחלב שחלבו אין ישראל. ואין ישראל רואהו דכיון דשל ישראל הוא שמא יגנוב האין ישראל ויתן חלב טמא תחתיו. ואין להתיר נכנס ויוצא כיון שהאין ישראל היה מכיר בהן שלא היה ממהרין לבא בתחילת החליבה:

שאלה רטז מעשה בישראל אחד שהלך לכפר לעשות גבינות לראות חליבת החלב ובשעה שהלכו לחלוב לא בא ממש בתחילת החליבה. ושאל את ר' אם יש לחוש משום חלב טמא במה שהיה כבר בקדירה והתירו ר' משום דגבינות לא נאסרו משום חלב טמא דאינו מעמיד כדפר"ת פ' אין מעמידין גבי טעמא דאסרו גבינות האינם ישראלים משום ניקור. וראייה מירושלמי דקאמר שהאדם עומד בין הנקבים: ודוקא חלב שחלבו אין ישראל ולא היה בדעתו להקפיא אסור אפילו יעשה ישראל ממנו גבינות'. ואע"ג דלא קאי בידי ארטפי. כדאמר בעבודת כוכבים: אבל הכא שרי אפילו לא ראה ישראל החליבה כלל מחמת שדעתן של אין ישראל להקפיא כל החלב: ומשום שומן לא שייך הכא: ומיהו לכתחילה אין להקל כי פשט בכל ישראל שהוליכו לראות החליבה אפילו כשרוצים לעשות גבינה מן הכלי ואפילו אם נפסק לאסור היכא שלא ראה כלום מן החליבה משום דשמא אין בדעתו להקפיא הכל מכל מקום היכא שראה הכל רק התחלה מותר דעובדי כוכבים ומזלות מתיירא לערב חלב טמא דירוק בחלב טהור דלבן כדאמר בעבודת כוכבי' פן ירגיש ישראל ויפסיד הלבן עם הירוק ושמע ר' פעם אחת אמר עובדי כוכבים ומזלות לישראל ליקח גבינו' מחלבו והיה החלב נחלב כבר והלך ועשאם והתירם ר"ת ואמנם אין להקל אם אין הפסד מרובה ביותר ורבינו שמואל היה מתיר חלב שנחלב מקצת בלא ראיית ישראל ואפילו אין דעתו להקפיא והקפיד ר"ת. ומיהו היכא דדעת העובדי כוכבים ומזלות להקפיא החלב ולמסור הגבינות לישראל נראה שאין לחוש שמא יערב בו חלב טמא כי מה ירויח בכך כיון שאינו עומד: ואפילו היה דבר טמא בעדר נראה דמותר מטעם זה אעפ"כ טוב לכתחילה ליזהר: אבל בדיעבד ראוי לחוש על מה נכשל ישראל שלא לאסור את המותר:

שאלה ריז אין ליתן קדירה של בשר אצל של חלב כדמוכח פרק כל הבשר מהו לאנוחי כדא דמילחא גבי כדא דכמכא. אבל אם מכוסים שפיר דמי:

שאלה ריח צלי צונן שנפל בחלב צונן בעי קליפה. כדמוכח בהא גוזא והא דאמר בכיכר צולין צונן לתוך צונן מדיח היינו בהאי דלית ביה פילי אבל צלי דאית ביה פילי לכ"ע אסור כדקתני התם דווקא בצלי אבל בהאי אפילו במקום שצריך קליפה כגון חם לתוך צונן אפילו אית ביה פילי סגי בקליפה: כדפי' רש"י והוא צלי משמע. אבל האי לא חלב שנמלח עם בשר אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה.

שאלה ריט על הבן הנולד סמוך לחשיכה והיה נראה יום והיו נראה ככבים קטנים מאד: נראה לי כי"ש לסמוך על הככבים ולספק נכל הפחות למול למחרת כיון שלא יהיה למחרת

למהרת לא יום טוב ולא שבת אף על פי שהיה הרקיע מזהיר כיום פעמים שאין מתחיל להחשיך כל כך אף על פי שהוא כבר לילה אף על פי שאין אור לבנה בתחילת הלילה כ"ש עם אור הלבנה אף על פי שפעמים משתני' סדרי בראשית כדאמר איתחזו ככבי ביממא זהו כשהיו יודעים בבירור שהיום גדול אבל סמוך לחשיכה אין לתלותו אלא בזה ואפילו היה כמהרתו שבת הדעת נוטה לסמוך על הככבים: אשר כתבת' שהיו קטנים מאד אף על פי שיש לומר שאם היה לילה היו נראים גדולים ביותר כי מתוך ההלכה משמע דבשעת ראייתן יסמכו עליהן לעניין איסור והיתר מלאכת שבת ואפילו אין אנו בקיאין בקטני' איך ראייתן ליחשב לילה על ידם בפחות משלשה לכל הפחות יחשוב אותם כבינוניים וג' מהן לילה. ואין נראה לי דככבים קטנים דקאמר לסמוך עליה' לענין מלאכה בין לקולא בין לחומרא והיינו כוכבים ידועים כשיהיה לילה יבואו ודווק' לבקיאי' בשמות הכוכבים קטנים וידועים מקום קביעות' מהני אבל שאינם מכירים אותם לא:

ועוד שהגדולים שהיו נראי' גדולים בעת לידת הוולד מונחי' על הקטנים הנראי' ביום: ואם לאחר סמוך להוצאת ראש הוולד לפרוזדור ראו הככבים נראה כי גם ראוי לחלל עליו את השבת וכ"ש שאין כאן חילול אבל אם לאחר הוצאת ראש כשתהא שהות מרובה קודם צאת הככבים נראה דאין לסמוך על הככבים: ואם לפי שיעור השיהוי אמר להם שהיה יום בהוצאת הראש אין להם אלא מה שעיניהם רואות: ויהא נימול לשמונה אפילו יארע בשבת אפילו החזיר הראש וכשתהא לחזור ולהוציא עד הלילה: ואם יש ספק יהא נימול לט' אפי' יהא חול בשמיני:

שאלה רד ועל המדיר את חבירו על דעת רבים ובית הכנס' בביתו: אם יכול להתיר נדרו ולילך לבית הכנסת' אם חשב הוא כדבר מצוה. אעפ"י שאין מניין בעיר נראה דדבר מצוה הוא : ולא מבעי' היכא דאתי מנין לפרקים דמצוה שישתתפו יחד בתפילה ובית אלהים ילכו ברגש כיון שכבר קבעו להם מקום לתפילתם מתוך זה קבעו עצמן יותר לתפילה ומכווני' לבם לאביהם שבשמים אלא אף ליכא מנין מתוך שמתפללין במקום המיוחד להם להתפלל יחד מכוונים לבם ויכול להתיר נדרו כדי לילך לבית הכנסת כדאמר אין תפילת אדם נשמעת אלא בבית הכנסת:

יצחק ב' שמואל:

שאלה רבא השיב ר"ת דאסור לטבול ביום הכיפורים עתה לצורך תפלה דהא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בשבת בין ביום הכיפורים היינו למ"ד טבילה בזמנה מצוה משום מצוה התירו חכמים אבל למ"ד לאו מצוה הואיל ויכול לקיים למחר וליומחרא אסור:

תדע דהא ר' יוסי סבר לאו מצוה וקאמר מן המנחה ולמעלה שילכך טבילה אסורה ביום הכיפורים ויש מהגדי' ואומר דיכול לטבול דנהי דר' יהודה בר אלעאי פוטר הכא להחמיר ולעשות תפלה בנקיות תבא עליו ברכה: ועוד דר"ת פסק דר' יהודה לא אמר אלא לעניין תורה דאינה מקבלת טומאה דכתיב הלא כה דברי כאש אבל בתפלה לא הילכך אף ביום הכיפורים טובל לצורך תפלה: וכן נוהגים בנרבונא אבל אומר רבי' דהא ליתא דהא דפר"ח ה"מ בשאר ימות השנה אבל ביום הכיפורים דחמיר אפי' נוכן אסור בזה לא התיר לטבול לתפלה: דא"כ נמצא הזמרו קולו: תדע דר' יהודה גבי תפלה נמי קאמר דאמרי' בברכות פרק מי שמתו זעירי אמר בטלוהו לתפלה כר' יודא בן בתירה: דנראה כדעביד טבילה למעלי יומא טובא דפסח' להוציא ידי חובהסולית הילכתא כוותיה אלמא בטלוה אף לתפלה:

שאלה רבב ר"ת מתיר שילך אין ישראל עם ישראל בשבת בנר דלוק בידו להדליק בכל מקום הנלמשודיין ולהו לידלאס דהא טילטול נר אינו אסור אלא משום מוקצ' ואנן כר' שמעון דהא מוקצ' מ ודה כדאמר ס"פ כירה א"ר שמעון הנח לשמן ופתילה הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור פי' שהם טפילים לשלהבת שהוא ניכר וכיון דליכא איסורא אלא משום מוקצה שרי להו לטלטולי מן הגד דבכולהו מוקצה דעלמא הכל שרי וכיון דשרי מן הגד אי שקיל ליה לנר בלאו מן הגד שריא דכיון דאי בעי ישראל מטלטל ליה מן הגד בהיתר ורואה בו אי מטלטל ליה אין ישראל באיסור לית לן בה: אבל ודאי אסור שידליקנה לצורך ישראל שהרי דבר זה אין ישראל יכול לעשותו בשום עניין: וגם בדב' זה יש גד היתר דהא אי בעי ישראל יכול לעשות בלא נר: ומ"מ אין להקל בכך ולהתיר בזה העניין:

שאלה רבג ובן ר"ת מצוה דכל אדם שמדליקין לו הלב בביתו בשבת שיתן מעט שמזבתוך כה"ג שרי כדאמ' פר' במה מדליקין הלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק. והך קרבי דגים לאו שמן דגים דמתני' מדשרו רבנן שמן דגים היינו מגלגלא דעינא דדג:

שאלה רבד אלוף מסובל: שאלת על ראובן שמת והניח ב' בנו' ואלמנ' ואח' מבנותיו השי' בחייו והאחת פנויי' אם אלמנה ניזונית מנכסי בת הנשואה לא ידענא מאי תיבעי' ליה אם ממה שנהן לבת בחייו וזכתה כבר פסק ר"י דלא גביא לא כתובה ולא מזונות ממטלטלי דמתנה כדמשמע ריהטא דתלמודא פרק יש נוחלין בירושלמי דאורייתא אלמנה ניזונית מנכסיו מתנת שכיב מרע דרבנן לא כ"ש: והשיא דפ' נושאין יש מוכר אביו להגבות לאמו כתובה מוקי לה במתנת שכיב מרע דרבנן אבל במתנת בריא לא גביא כתובה אף בזמן הזה דכתובה גביא ממטלטלין מתקנת רבנן שבוראי, ואם מנכסים דלאחר מותו פשיטא דגובה מן הבנות כמו מן הבנים:

שאלה רבה וששאר אחד על ראובן שאמר לשמעון תן לי מנה שיש לי בידך והשיב שמעון פרעתי לאשתך וראובן משיב מאי איכפת לי תן לי מה שמסרתי לך. אם אשת ראובן היא בת דעת וראובן מניחה ליטא וליתן ישבע שמעון שמסר לה ויפטר דלא שייך למימר ביה שומ' שמסר לשומר חייב דלא מבעיא לרבא דמחייב מטעם דאת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה דפטו' דלא שייך למימר דאדרבה אשתו מהימנא טפי אשר כל יש לו נתן בידה. אלא אפילו לאביי אליבא דר' יוחנן המחייב מטעם אחר דאין רצונו שיהא פקדוני ביד אחר הכא פטור כדמשמע פ' המפקיד בעובדא דהנהו גונאי דאפקידו מרייהו גבי ההיא סבתא יומא חד אפקידו גבי חד מינייהו שמע קל כההוא אפקדינהו: גבי ההיא סבתא ואיגנוב ומשמע התם דפטורי משום כל יומא הוו מפקדי' גבה וא"כ גלוי מילתא הוא דניחא להוא כ"ש הכא גבי אשתו. ועוד יש לומר דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד: **מאיר בר' ברוך** ז"ל:

שאלה רבו איש המודות הר' חיים פלטיאל: אשר כתבתה על ראובן ושמעון שהלוהו על המשכון והיה המשכון ביד ראובן ותפסו השר ונלקח המשכון ושוב נתפשר עם השר שלו והחזיר לו גם אותו משכון ושמעון אינו חפץ לסייעו בפדיון המשכון כמו שפדאו מן השר כי אמר שמעון שטר שלו מוחזק על שר ראובן שאם לא מיהר ראובן לפדותו היה כופה את השר של ראובן להחזיר המשכון בהגם נראה דאין לו לראובן אלא שכרו כמו שטף נהר את חמורו ואת חמור חבירו שלו היה שוה מאה: ושל חבירו היה שוה מאתים והניח שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו. וטעמא הוי כיון שהבעלים יכולים להציל על ידי הדחק דוקיא דנסדקה חבית של דבש דמוקי' לה תלמודא הכי אין לו אלא שכרו דמבריח ארי בעלמ' ואע"ג דאמר שותף כיורד ברשות ד.. כומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים בשדה שאינה עשויה ליטע: ופר"ח שאם ירד ונטעו בשדה שאין עשויה ליטע לא אמרינן ידו על התחתונה דכיון שהיה שותף לא הי' צריך ליטול רשות מחבירו. דה"ה נמי אם נטע במקום שאין מגדל נמחים הניח מעותיו על קרן הצבי ולא יפרע לו השותף אלא אומדין כמה אדם רוצה ליטול בשד' זו לנוטעה והיינו דקאמר בשדה העשוייה ליטע דבשד' העשוייה ליטע נמי אמר פ' השואל אומדים כמה אדם רוצה ליטול בשדה זו לנוטעה ותו לא: הכא נמי שותף נותן לו כשאינה עשוייה ליטע כמו כעשוי ליטע ובנדון זה נמי אומדי' כמה שמעון שהיה דר תחת השר מוחזק היה רוצה ליתן תחילה במשכון זה להצילו מיד שר של ראובן וכל כך נוטל משמעון שהנהו כמו שומר שכר או שומר חנם שקדש ברועי' ובמקלות ובשכר שנוטל מבעל הבית מה שהנה וכן פר"י בשר שאנס קרקע מישראל ופדאו ישראל אחר מידו בין שפדאו בדמים מועטי' שאם לא היה ממהר לפדותו שמא לא היה חוזר באותן דמים לבעליו בין שפדאו בדמים שהיה חוזר כל שעה נוטל מבעל הבית מה שהנהו:

מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה

שאלה רבז הר' יודא כהן אמר דיכולה אשה לצרף בג' בברכת המזון והביא ראיי' מק"ו דירקות ומה מי שאכל ירקות מצטרף ואע"ג דאם היה אוכלו בפני עצמו היה פטור מלברך בזימון אשה אם תאכל בפני עצמה לאם חייבת מדרבנן לברך בזימון אינו דין שתצרף לזימון בג' באכילה גמורה ועוד הביא ראייה מדספק' לי' תלמודא אי מדאורייתא אי מדרבנן להוציא את הרבים משמע דהא פשיטא לן דמצטרפי: דאי לא תימא הכי א"כ אדמבעיא ליה אם יכולה להוציא תיבעי ליה אם יכולה להצטרף: והשיב לו מהרר"ם דמה לאוכל ירק שכן בא לידי חיוב דאורייתא כגון אם אכל כזית דגן: תאמר באשה שאינה יכולה לבא לידי חיובו דאורייתא לעולם ועוד מה לאוכל ירק שכן שלשה שאכלו מצטרפין לעשרה תאמר בזאת שמאה נשים כאיש אחד דמיין. והא דאמר מדבעי ליה להלמודא גם על זאת השיב דעדיפי' נקט דאי מוציא אחריני א"כ דאורייתא היא ופשיטא דיכולה להצטרף אבל אי הוה אמינא לעניין צירוף אבל לא תוציא את הרבים: אע"ג דמצטרף.

שאלה רבח וששאלת כי משהינן ליה תריסר ירחי שתא אגיטא דלי' לה מזוני מבעל והבעל יכול לעגנה מלתת לה גט כדברי ר"ת אם תא זו' בה והוא מורד אם חייב במזונותיה אם לאו. דבר פשוט הוא כל היכא דמרדה כל כך עד דמפסידה כתובתה אפי' אי הדרא בה תו לא יהיה לה לא כתובה ולא תנאי כתובה דהא למ"ד ממלאכה ע"כ היינו שמרדה מקצת ימיה ממלאכה דלא בעיא לעשות מלאכה: ותוך כך פוחתין לה בכתובתה עד שתכלה נכי הדרא תו ואמרה רצוני לעשות מלאכה לא הועילה כלום: דאי לא תימא הכי מה הועילו חכמים בתקנתם לדחות מכתובתה והא כשמרד' עד כלות כתובתה יכולה לומר עושה אני מכאן ולהבא דליכא למימר

למימר דמורה אינו מועיל אלא א"כ אמרה עושה אני מכאן ואילך ומשתלמת אני כל מה שבטלתי למפרע דהא ליתא דהא דומיא דמורדת מתשמיש יש לנו לפרש מורדת ממלאכה · ואי מהניא חזרה למורדת מתשמיש ע"כ אפי' מכאן ולהבא מהניא דהתם לא שייך לחזרה ותשלומין למפרע כי היכי דמורדת דמתני' עד שכלתה כל כתובתה דפחתה ה' דינר לשבת אי הדרה בה לית לה הכא נמי כי הפחית בשבת י"ב הדש אי הדרה בה לית לה ולא מידי אלא א"כ נתרצה לה הבעל : וכן המורד על אשתו מוסיפין על כתובתה אי מהניא חזרה : מה הנאה יש לה באותו תוספת : כיון דמגיא הדר ביה .

שאלה רכט ושאלת

המלוה על המשכן והוא שומר שכר ובשעת קבלת המשכן אמר איני מקבל אחריותו עלי מי הוי כאומנין שאמרו טול את שלך והוי שומר הנם ולא סילק את עצמו לגמרי כי התם או הוי כאומר הא ביתך קמך : בעניות' נראה דאפי' שומר הנם לא הוי דכל היכי דאמר מעיקרא לא מבעיא הכא דאפי' כי לא אמר הכי לא מחייב אלא כשומר שכר כי אמר בהדיא שלא באחריות פטור מכלום דמשמע שלא באחריות מכל וכל ואפי' בפשיעה נמי לא כדמשמע פ' בתרא דמנחות הרי עלי עולה על מנת שאקריבנו בבית חוניו כו' : עד הקריבו לבית חוניו יצא · ופרי' בגמרא והא מקטל קטלא ומשני געשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריות' אלמא אע"ג דאמר הרי עלי עולה חייב אפי' באונסי' אפי' הכי כי הדר אמר על מנת שלא אתחייב לא מבעי' באונסי' דלא מחייב כגון היכא דמקטל קטלא דליכא למימר דווקא כי ע"מ שאקריבנו לבית חוניו דהוי ליה כאומר ע"מ שאהרגנה · אבל אמר על מנת שלא אתחייב באחריות' : אלמא דבההו' נמי הוי דינא הכי : ועוד מטעם אחר לא דמי לטול את שלך והבא מעות אלא להודיעו דלא תפים ליה אאגרי' :

שאלה רל ושאלת

אם הנדוניי' ביד החותן והלך והתפיסו לבתו וחזיב כתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים · ע"כ לא דמי לבעל חוב כלל דככר פרים' דדינר דמתיבתא הוא למיתב לה גדונייתא אפי' אי כבר אתא לידא דבעל כ"ש היכא דלא אתא לידי' או לידה · ועוד לפי מה שפסק ר"ת דנדונית שהכניס שלא גבו ומתה דאפי' נישאת אין מוציאין מיד האב דאזלינן בתר אומדנא דעת' דמעכה דלא עלתה על לבו לפסוק לה אלא ע"מ שתהנה בתו : ה"נ כיון דמרדה ומאיס עלה ולא מתקבל להאות הנדון והיא השובה : ועוד לא דמי כלל לתופס לבעל חוב דה"מ קודם שבא ליד בעל חוב אבל כי יהביה לבעל חוב תו לא מפקינן מינה כדאמר פרק קמא דב"מ ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי וכו' : וקרי התם תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים · ואפי' הכי קתני אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה לא אמר כלום וזכה בה הלה שמחזיק בה :

ושלום מאיר ב"ב זלה"ה ·

שאלה רלא תהילה

דברי פיך שכל : מכל אבקת רוכל · ומי יוכל לכלכל שער הגדול ועגוהך תרביני כעמו' במקום גדולה פתחת פה להלס : יהא רעוא דליתכיל האי תורא בשכמת מה"ר שמריה מטיבותא דמרנ' : נקיטנא הרמנא · או בין לפניך כאשר הרשיתני על שנשבעו בני קוטלינבורק שלא בפני ר' משה אם צריכים לחזור ולישבע בפניו אם השביעו את עצמן נ"ל שאין באותה שבועה ממש כי שמא גם אמרו על דעת המקום ועל דעת הקהל ואפי' אמרו על דילמא אדעתייהו דידהו משתבעי ולא על דעת ב"ד :

אמנם אם השביע אותם אחר שאינו נוגע בדבר ואמר כך על דעת המקום ועל דעת ב"ד אפי' לא נשבעו בפני ר' משה אין כאן בית מיחוש ושבועה זו על שבועה למה . ואפי' את"ל דכל המהויי' שבועה לא משביעינן ליה לכתחלה אלא בפני התובע אפשר דמחמת כיסופא דידיה לודי כי האי דפ' הכותב גבי ההיא איתתא דאיחייבו שבועה בבי דינא דרב ביבי בר אביי אמר לה בעל תיתי ותשבע לי במתתיי' אפשר דמיכספ' קמו שיבבא ומודי ליה בכולי התם נמי אם נשבעה כבר משום ההיא הכשא דדילמא מודי לא מהדרינא ומשביעינן לה ואין זה בדבר משום דנימא חוזר :

וגדולה מזו אמרי' ר"פ שבועת הדיינין אע"ג דשבועה לכתחילה בס"ת אי נשבע בדיעבד בתפילין אין חוזר ונשבע כ"ש השתא זו דמחמת כיסופא דלא הגינן לא בברייתא ולא במתניתין ולא איתמר בשמעתתא דהמורתי אלא הוא בעל דין דקאמר הכי והיא נתרצית לישבע במתתיה שאין קאי דבר מכנה · ועוד מאי לימא לן דאי אמרה הקאיגת' לא מישתעבינא במתתי' אלא הכא או בעיר אחרת דכפינא לה לאשתבועי במתתי' הא משתב' לשכחים העד הוי' בפירעון דממון דע"י עדי' :

ועוד שנים מעידים אותו שהלוה מנה בעיר זו והלך בעיר אחרת נפורעו שם אטו מי כפינא ליה לחזור לעירו ולפורעו שם · התנן פרק הגוזל בתרא המלוה את חבירו בישוב לא יפרע במדבר דוקא הוא דלא יפרע דלאו מקום המשתמר הוא הא בעיר אחרת רשאי . ה"נ גבי שבועה אם מצאו בעיר אחרת רוצה לישבע לו רשאי · מיהו אי טעין התובע איני חפץ להשביע עתה שמא אמחול לך השבועה לא מזדקקי ב"ד לאשבועי · ואם שוב חזר לעירו ואז תבעו שישבע לו לא מצי אמר נשבע אלך לעיר אחרת והבא גם אתה שם ושם אשבע לך דלא מטרחינן לתובע לילך לעיר אחרת · סוף דבר בנדון זה , נ"ל דאפילו לכתחילה לא היה צריך לישבע בפני משה דמאי כיסופא שייכי הכא כיון דהוא אינו יודע האמת אתם אם לאו שהוא אינו טוען טענת ודאי מעצמו אלא מחמת עד אחד הוא בא אמת ודאי דבפני העד יש להם לישבע לכתחילה כדאיתא בתוס' פועלין נשבעי' בפני הנוני . ובנדון זה דמת העד נראה דבפני העד לא שייך ובפני ר' משה נמי לא בעינן כיון דלא ידע ולא שייך כיסופא בשום לגבי דידיה :

תדע דהא אלמנה נפרעת מנכסי יתומים קטנים בשבועה דאפי' בפניה' חשיב כשלא בפניהם כדמשמע פ' הגוזל בתרא גבי אין מקבלין עדות שלא בפני ב"ד אטו מי בעי למיהדר ולמשתבע לכי גדלי יתמי , וכן משמע פ' הזהב גבי בני העיר ששלחו שקליהן ונגנבו או אבדו דקאמר נשבעין לבני העיר במעמד גזברין כי היכי דלא ניחשדינהו א"נ כי היכי דלא לייקר ייה פושעים ולא קאמר משום כיסופא לודו ש"מ דלא שייכא האי מילתא אלא דטעין טענת ודאי : ואפי' לטעמא דקאמר משום חשד ומשום דלא ליקרו כהו פושעים לא בעי לגמרי לישבע בפניהם אלא אפי' שלא בפניהם ובלבד שיודיעו להם לגזברים שנשבעו · ה"נ כ"ש דלא שייך לא חשד ולא פשיעה דסגי שלא בפניו כיון דמודעי ליה לבסוף שנשבעו · ועוד או דילמא מודה מחמת כיסופא כה"ג מילתא היא אם כן אמאי בפרק מי שהיה נשוי ד' נשים עד הראשונה נשבע לשנייה ואילו ראשונה לשלישית ולרביעית לא קתני אלמא דלא מיבעי ליה למיתי מטעם כיסופא דילמ' מודה אלמא דלכל הפחות מידי דלא ידעי התובעי' לא ידעי כיסופא כ"ש בנדון זה דשבועה זו אינן אלא להפים דעתו של ר' משה כדפ' בשכבר בכתבי הראשון ועד כאן לא מחייבי שבועה להכחיש העד אלא להפים דעתו או משום מנהגא דהילכות מדינה שנהגו כן דסגי אפי' שלא בפניו : ועוד כיון דכבר נשבעו כ"ש דאם יודו ויכחישו שבועת' הראשונה הוו להו כיסופ' טפי :

שאלה רלב ואשר

שאל אודוני על מי שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה ובא אח"כ ואמר נאי מעשה ידיך במזונותיך : אין אני כדי וספון להכריע דברי התוס' ודעת שפי' השיא דפר' בת' דכתובות מי שהלך למדינת הים וכו' : ואמר לה נאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי כגון שאמר לא אפרע מה שלוותה שאילו לא הלוות לה היית' מנמלמת ומתפרנס' בדוחק ממעשה ידיה אע"ג דלא ספקא : ואם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו ואם לוותה לאחר שפסקו ב"ד חייב הבעל לפרוע : והשיא דממאנת דאין לה מזונות דמוקי להם התם בלוותה ואכלה ומשמע הא איתת' אחרינא חייב לפרוע מה שלוותה כשפסקו לה ב"ד : ותמיהני לדבריהם מה יפרשו מהבנייי' אין לה מזונות דהתם ליכא למימר דפסקו לה ב"ד דהשתא בעמוד והוצא קאי מזונות מיפסק פסקי לה אלא ע"כ לותה קודם שפסקו ומשמע הא אשה אחרת יש לה בכה"ג וכן פרש"י גבי פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים במי שהלך למדינת הים ועמד אחר ופרנס את אשתו · והא דקתני אם אמר נאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מינו לפי' מכאן ולהבא : אבל אם לוותה קודם שאמר לה נאי מעשה ידיך במזונותיך חייב לפרוע · ואם קדמו ב"ד ופסקו לה מזונות קודם שאמר לה נאי מה שפסקו פסקו ותו לא מצי למימר לה כיון דלא פסק : מיהו י"ל דלא תיקשי כפי פי' התו' מבכיה דאין לה מזונות כלל קאמר דלא פסקי' לה ולא אצטריך למיתני דפשיטא הוא דלא פסקינ' כיון דבעמוד והוצא קיימא אלא תני לה בהדי ממאנת ואיילונית משום מילי אחריני דמתני' התם : וכאשר פי' לעיל בשיט' רש"י ההיא דאם אמר לה נאי כן דקדקתי במיימוני ותפס לו שיט' רש"י : מיהו בירושלמי משמע כדברי התוס' דגרי' התם מי שבא ממדינת הים ואשתו תובעת מזונות ואמר נאו מעשה ידיך במזונותיך שומעין לו : ויש ליישב שיטת רש"י דאמר מעיקרא נאי מעשה ידיך במזונותיך מכאן ואילך : אמנם לפי דברי התוספות יש לדקדק אי קיימא לן דמזונות דאורייתא אז לא היה רשאי לומר נאי בדלא ספקא בכה"ג אפי' בלוותה ואכלה ולפי הירושלמי משמע דלמ"ד מזונות דאורייתא אפי' בלא סיפוק ב"ד אינו רשאי לומר לה נאי מעשה ידיך במזונותיך : היכא דלא ספקא ואם לוותה ואכלה חייב לפרוע · ולכאורה משמע דהילכתא דמזונות דאורייתא ואע"ג דתניא פ' נערה תקנו מזונות תחת מעשה ידיה : אלמא דמזונות דרבנן נראה דהילכתא כאידך ברייתא דכולהו סבירא להו מזונות דאורייתא ת"ק ולר' אלעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי סבירא ליה נמי דמזונות דאורייתא כדמסיק במכילתי' מזונות מניין אמרת ק"ו ומה דברים שאין בהם קיום נפש כקדברי' שיש בהן קיום נפש על אחת כמה וכמה והשתא כולהו תנאי סביר' להו מזונות דאוריית' לכך תנא דברייתא דתקנו להו מזונו' תחת מעשה ידיה לרב הונא דהילכת' כוותי' המגיה בברייתא בפ' אעפ"י ואמר תני מעשה ידיך תחת מזונותיך דלדידי הפי' תנא דההיא ברייתא מני סבר מזונות עיקר דידה עדיפא מידו ולא רצו לתקן להפך : וע"כ צריך לפר' כן : דמנ"ל לתלמודא דלרב הונא מזוני דרבנן כיון דמגיה הברייתא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ולא אשכח' שום תנא בעלמא דלית' דמזוני' דרבנן אלא ע"כ יש לפ' כדפי' : וכן מצאתי שפסק המיימוני דמזוני' מיני דידי' דאוריית' ומיתמי דרבנן מורי ורבי לפניך הוכחתי והטוב בעיניך עשה . ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה ·

שאלה רלג ושאלת

על המרחץ שבנה סמוך לבית הכנסת ואומר הקהל שהעשן קשה להסורים המרחץ : דהא דאמרינן דאין חזקה לנזקים וקיטרא ובית הכסא הרי פר"י דווקא קיטרא דנגשונות גדולות דנפישי קיטרא טובא ואילתא דקביעות'

דקביעותי הוא שאופי' בהן תדיר ומזיק טובא אבל כה"ג יש חזקה : וכן כ' רבינו מתתיה גאון ז"ל ראובן שביקש לעשות פורני שכיניו יכולין לעכב מפני שהזקן מרובה ומצוי מחמת עשן ועל המזיק להרחיק את עצמו · ואפי' לר' יוסי בקיטרא ובית הכסא דגירי' דיליה הוא וכן אמר רב עמרם גאון : וכן פסק ר"ה דווק' קיטרא תדירה : והביא ראיי' מדגר' בירושלמי המזיק אין לו חזקה ר' יהושע משמיה דרבנן בעשן כהדא איתת' דהוה מדלקא תותי פליעי בעא מימחא בידה אתא עובדא קמיה דרב יוסי אמר לא אמרן הלא בעשן תדיר כ"ש הכא דבאקראי בעלמ' קא עביד פעם אחת בשבוע' ודבר מועט ומשום ריח רע נמי לא חיישינן כמו שמפ' ר"ה דדווקא בהני כסאות שלהן שהיו מגולין ומטולין ביותר אבל שלנו שהם מכוסים מכל סי' מהני להו חזקה אע"ג דאיכ' ריח רעה טפי מהכא : ומיהו דווק' חזקה שיש עמה טענה ושבועה : ולכאור' היה נר' דדווק' שקנה זה הכה מטובי העיר או שנתנו הלה במתנה : אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות מדרבנן נשבעין כמו שהביא רב האי זצ"ל מפי הכותב : ורפיה בידי : ושמה כה"ג כיון דלא בא להזיק בקרקע עצמו אלא בתשמיש דתשמיש שהעשן שלו פעמים נכנס שם דעתי נוטה דלא אצרכוה רבנן שבועה דגרע ממנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום דלדברי התובע ממון גמור אית ליה גבי' וכיון דאיהו טוען חזקה שיש עמה טענה ואית ליה נמי עידי חזקה לא משבעינן ליה אלא בראייה ברורה ולא בעינן חזק' דג' שנים אלא לאלתר דכי ידעי לה טובי העיר ושתקי כמו שכ' רבינו במוהל בחזקת הבתים דתשמיש לאלתר הוי חזקה : וכ"ש כל זמן שהדעת נוטה שלא להשביעו וכ"ש לדברי רבי' יצחק בר מרדכי שפי' בענייני תשמיש' בעלמא שאינו בא להזי' בגופ ממהגיא אפי' חזקה שאין עמה טענה:

שאלה רלד ועל מה שטוענין' הקהל שעשה הלל בית הכסא תחת רשות הרבים אם אמת הוא יש לו לסתום

דהא קיימא לן בפ' לא יחפור אין עושין חלל תחת ר"ה בורות שיחין ומערות ואפי' אמה מקבלי' עלי כל היזק דהאי מחמתי לא מייתינא כדאמר פ' לא יחפור גבי הרחקות אם הזיק משלם מה שהזיק אלמא אע"ג שהרחיק כשיעור משלםאפי' הכי צריך להרחיק כמו שאמרו חכמים מגו למימר ליה שמא תזיק כל כך שאין נשלם לך הא בעינן נמי למיקם בהדך דינא ודיינא : ואם לא עשה החלל בר"ה אלא ברשותו והחומה עשה בר"ה נהי דלא יפה תחילה עשה שהפר מקום בר"ה מקום החומה שאינו שלו שלא ברשותו : מ"מ השתא מיהא לית להו דינא בהדי' דהא סיימי' בחומה ומילאהו עפר וצרורות דמה לי מלאהו בעפר וצרורות וסיד מה לי מלאהו בעפר לחודיה :

שאלה רלה ועל אבן נגף שנתן שמעון לפני פתח ביתו הפתוח לחצר בית הכנסת לא מבעיא אבן נגוף

אלא אינו רשאי לתת שום דבר בקרקע הקהל בלי רשותם · ויש להסיר דלא גרע מנכברה כדו בר"ה שיש להסיר החרסים ואפי' כיהו וניעו יש להסיר ולהרים מכשול מדרך בני עמנו :

שאלה רלו ומה שטוענין' הקהל שמתחילה לא היו יורדים כל מימי גגותיו של שמעון לחצר בית הכנס' ועתה

עשה תזחילה ויורדי' ממטר גגותיו יותר מכתחילי' יש להסיר דאפילו למ"ד אחזיק לנטפי אחזוק לשופכי לשופכי אחזיק לנוטפי : ה"מ לאותו מים עצמן שהחזיק מתחילה אבל מים אחרי' שלא אחזיק לה כי היכי דאמרינן גבי פתחי' והלונו' לא יפתח לחצר השותפי' מהו דתימ' מצי אמר לי' סוף סוף הא בעית איצטנועי מנאי קא משמע לן דאמר ליה כו' · וכהנה רבות איכ' הת' דבטעמ' כל דהו יכול לעכב ושלום מאיר ב"ר ברוך :

שאלה רלז יורינן מורי' רבינו על אודות ראובן שיש לו חלק בבית ובחצר שמינית הבית והחצ' ובאות'

שמינית יש לו חלוקה דהיינו שמינית הבית שירש מאביו והלק כ"ד קנה נמי משמעון ועתה מוחה לוי לחלוק עם ראובן ואומר הואיל ובאתי מכח שנים איני חפץ שיהא הלקי ביחד כי אתרי מצרי כדי לבטל החלוקה כי איני הפץ בתקנ' להיות שני הלקי יחד : ועתה יורינו אם יכול למחות אם לאו · ועוד יורינו מורי' כי הבית פתוח עתה לר"ה לצד צפון ואםיחלקו הבית יצטרכו לפותחו למבוי אחד הסמוך למערבו והחצר עומד לדרום הבית ובניין הבית עומד לצפונו סמוך לר"ה טובא ואפילו אם היה החצר והבית בניין שוה היה אמה הסמוך לר"ה שוה כפלים מאמה העומד לדרומי כי זה רחוק מר"ה וכל שכן שהבניין סמוך לרה"י והחצר רחוק ממנו · ואם נתן שומה לכל אחד לא היה הבניין עולה לג' אמות או פחות ; עוד יורינו מורינו אם עובי החומה שאינה עומדת לסתור מכל וכל כי כל הבניין סמוך עלי' אם היא מן החשבון כמו אויר הבית וחצר אם לאו : ועוד יורינו מגרינו אם מדת ששה טפחים אם הוא למעלה מפרק העליון או למטה או ממש מכוון: ושלום תלמידי' : **שלמה** · **מאיר** : **יצחק** ב"ר דוד :

תשובה איני כדיי שתשאלתם לי בכך אך דעתי נוטה דלא מצי ליה למימר אי אפשי בתקנת חכמים להיות שני חלקיי יחד דלא שייכ' הא מילתא אלא היכ' דאיכא פסידא לאחריני והוא מוחזק כמו שמעתי' בשם ריב"א שהקשה פרק קמ' דב"ק גבי הא דאמ' רב אחא ב"ר יעקב אי שקלת בי דינך שקול כי השת' ואי לא שקול כיוקר' דלקמי'. והק' ריב"א אמאי לא שקיל זיבורית כדהשת' לימ' אי אפשי בתקנת חכמים שתקנו לי בינונית ; ותירץ דלא שייכא הא מילת' אלא היכי דליכ' פסידי לאחריני והוא מוחזק והוא דאיני ניזונית ואיני עושה שאני הת' דהיא מוחזק' במעשה ידיה מיהו היה נראה לתרץ בע"א דלא שייכא למימ' הוי אפשי בתקנת חכמים דלא שייך אלא היכא דתקנה לטובה אבל בינונית לא לטובתו של מלוה ניתקנה אלא לטובתו של לוה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין ולא מצי למימ' אי יהבית לי חלקי במקום שפיר ואי לא מהדרנא הלק הבא מב' בני אדם למרייהו ותצטרך לחלוק הלקי לשנים דבר פשוט הוא דלכל כה"ג אמרינן לכי תהדר דלא אמרינן הא מהדרינ' שטרא למרי' אלא לאחזוקי בממונ' כגון ההיא דפרק קמא דב' קמא ופר' בתרא דכתובת פלוגת' דאדמון ורבנן דהשת' ומה טענ' אי אפשי · בתקנת הכמים אף על גב דליכא מאן דפליג עלה לאו מחוסר מעשה הוא אפילו הכי כת' ריב"א דלא אמרינ' אלא לחזיק ולא היכ' דבא להוציא מטעםזה כ"ש בנדון זה דמחוסר מעש' הוא:ולא סברא פשוט' היא כל כך דהא איכא אדמון דפליג עליה בסוף כתובת ואפילו רבנן דאית להו האי סברא אפילו הכי לא אמרינ' לה כדי להוציא ; וליכ' למימר נמי כיון דאתא מכח תרי מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו ניתיב לי' ב' חלקים בב' מקומות דהא לאו זכות הוא לו ואף על פי שחפץ בזה בטלה דעתו: וההיא דכתובות יש להקשות אמאי איצטריך לומר אליבא דרבנן ואי לא מהדרנא שטריה למרייהו דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו לימ' מה מכר ראשון לשני ועוד מ"ט דאדמון אטו אי לית ליה לאדמון מה מכר ראשון לשני וכו' ; וי"ל ה"מ היכא דאית לי' לראשון זכות זה בודאי אז אמרינן מה מכר ראשון וכו' : אבל התם ראשון נמי לית ודאי זכות זה אלא מספק דכל חד מדחי ליה להבריה · ושאלת' לפי שהבית פתוח עתה לר"ה ואם יחלוקו יצטרכו לפתוח אותו למערב וכו' : לא יכולתי להבין ולעמוד על מופי דבריכם כי לא ביותם למה יש לו לחלוק אותו כך שיהא כל בניין הבית מצד אחר ומלושה של חצר מצד אחד : אדרבה פלוג הכי מדרום לצפון ויצא לכל אחד חלק בבית ובחצר וזה יצא בצפון וזה במערב כמו שכתבת' ואפילו אם אי איפשר להיות מפני שום טעם המעכב לחלוק כך אם שניהם מתרצי להלוק בע"א הכל כמו שירצו יעשו · ואם זה אמר בכה וזה אומר בכה למה לא יטול זה בבית ובחצר וזה בבית ובחצר · וזה לצפון לרשו' הרבים וזה למערב לצד המבוי כדאשכחנ' באורעא בחד גיס' נהרא ובחד גיס' ניגרא דפלגי ליה בקרנזול ; ועוד כמה וכמה ספיקות מסופקני בדבריכם ודבר זה היה ראוי לבאר באורך צורת הבית : ומתוך כך יתחוור הדבר ויתברר הדין לאורו : והנא לאו בתוויי ליב' יתיבנ' אם לא תבארו לי הכל ואז אתן דעת להשיב אי גמירנ' גמירנ' :

שאלה רלח וששאלתם אם עובי החומה עולה להשבון כמו אויר הבית והחצר . נ"ל

דאינו עולה לחשבון דאי לא סתרו ליה אפסדוה ואפילו אם האחד חפץ בזה אין שומעין לו להלוק בכה"ג וגדולה כזו תנן בחלוק' פ' השותפין מקום שנהגו לבנות גויל גזית הכל כמנהג המדינה , בגויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים ואם יש כל כך מעט קרקע שאם יעשו הכותל גויל לא ישאר כדי חלוקה לזה ולזה : ונהגו בעיר לעשות גויל וקאמר אידך נעשה גזית ואז יהא דין חלוקה אין שומעין לו כ"ש לסתור כל הבניין אנא דלא שויא הבלי ואפסדוהו מכל וכל כדפ' פ"ק דבבא מציע' גבי שנים אוחזים בטלית אי פלגו לה אפסדוה ; וכן היו שנים רוכבים על גבי בהמה וכול' ה"נ אין שומעין לו · ואם כשלא תעלה לחשבון ולא יהא כדי בו חלוק' אז יחלוקו לרמי בדינא דגיד או איגוד . ועוד הוזרני לבאר מה שלא ביארתי לעיל דאם יחלוקו ויגיע לכל אחד חלקו בצפוןכאשר בניין הבית שם וסמוך לרשות הרבים ולשני הלקו בחצר ויהיה פתחו למבוי ולא לרס"ה ; נראה דוודאי קורב' ורוחק' דר"ה שוה פתוח לר"ה וזה פתוח למבוי שע"י כספיים לא יוכל לעשות שיהא גם לחבירו פתוח לר"ה הא ודאי יעלו זה לזה בקרקע ולא בכספי' כדאשכחן גבי הלוקת א"י בפ' יש נוחלין דקאמר יהושע בקרקע העלוה בקורב' ורוחקי ואשכחנ' ברפ"ב דקידושי' דגמרי חלוקת אחים ושותפי' מחלוקת ארץ ישראל גבי שבאו לחלוק בנכסי אביהם אבל מה שהבית חשוב מן החצר לפי שיש בה חדרי' ועליות ושאר בניינים נראה דבהא אפילו רבינו יהושע מודה לר' אליעזר דבכספי' יעלוה דע"י כספים שיוסף לו יבנה גם זה בחצר עלייה כמו שיש בבית :

שאלה רלט וששאלת על מדת הטפחים אם מאמצעי' ברחבו הוא מודד או למעלה מן

הפרק או למטה נ"ל דקיימא לן ארבע בגודל דהוה טפח היינו ברוחבו של גודל באמצעיתו מסברא דמסתמא לא באו חכמים לסתום אלא לפרש דברחבו הוא צר מאוד ושוב שופע והולך ואי איפשר לעמוד עליו מהיכן הוא מודד אלא מרחבו ועוד יש לי להביא ראייה דאמר בזבחים פ' קדשי קדשים כל כבשי כבשות שהיו שם היו של ג' אמות חוץ מכבשו של מזבח שהיו ג' אמות ומחצה ואצי טפח ושליש אצב' בזכרותו ה"ג רש"י בשם רבותיו אלא שהוקש' לו א"כ היה הכבש נמוך רביע אמה מן המזבח והתורה אמר' לא תעלה במעלות: ור"י פי' דלא דק רש"י שכת' רביע אמה כי אינה אלא הומש אמה וחסר משהו והר' נתן זצ"ל מייסב דבריו וכן הוא באמת דפ' שתי הלהם מוכח דאמר של עליית היסוד לא היתה אלא של ה' טפחים נמצא מרויהים בשיפועו כל כבש קרוב לד' טפחים שהרי לכל טפח של עליית המזבח יש קרוב לד' טפחים בשיפוע הכבש ואם הוספנו לגירס' חצי טפח לכל אמה דהיינו ד' טפחים והצי על גירס' רש"י דגר' ג' אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע והו לא ; להכי הוצרך הספר לסיים בזכרותו פי'

פי' במידודו של אצבע לפני' בראשו וקאי אאצבע ושליש אצבע שאתה נותן לכל אמה יש לשער בזכרותו של אצבע כדי שנרויח. קרוב להוי טפח שהדפנו. וק"ל לרבי' מדקאמר התם בזכרותו מגלל דכל היכא דמשערי' שתא' באמצעיתו מן הרוחב שבו מודד ושלו'מתי' ב"ב ז"ל ה"ה :

שאלה רמ על
מה שאל על בתו שהיתה נשואה לראובן והשדה משמעון ונתגרשה מראובן מרצונו ונשדכ' לשמעון

ואומר שאסור' לו כדתנן הנטען מן האשה והוציאה מתחתיו אע"פ שכנס מוציא : וגר' לי ולכל הבירי בדבר שאין זה נטען וביניהם מרחק רב כמזרח למערב : דאפילו לההו' שינוי' דאין לה בנים ואין עדים דמודי רב מ"מ לפי' ההוא שינוי' הוציאה קתני משמע הוציא' הבעל משום ההוא שם רע ; ואפי' הכי אינה נאסרת על הנטען אלא כי ההוא שם רע דפי' ר' ברוכל יוצא וכו' : והוציא' הבעל משום ההוא שם רע או כיוצא בו בניאופין ידועי' או בדקו בנשים ואשה חוגרת בסינר וכל הנהו דלעיל ולשינוית אחרינ' דמוקי מתני' כר' והילכת' כוותי' בקלא דלא פסיק אינה יוצאת אלא כשר וכל יוצא ואשה חוגרת שק בסינר להוציא' הבעל משום האי קול שאם לא הוציאה משום שם רע זה. לא תצא מן הבעל דלר' הוציאה תנן ; תדע שכן הוא דאמר בפ' המגרש יצא לה שם מזנה בעיר קודם שתנשא לכהן אין חוששין לה דדילמא פריצות' בעלמא הוא דחזו בה ואפי' בקלא דלא פסיק : אבל אם היה רוכל יוצא והיא חוגרת בסינר חוששין לה דזונה לכהן בלא נשאת כנשואה לנטען. ואע"פ דליכא הוצאה דהכ' דאין בעל אי לא מפיק מבטלי' קלא ולהחמיר גבי מזנה לכהן איכא למימר הכי. והכא אי לית' לקלא כדפי' אינו נטען : כללא דמילתא אפי' לר' אין אסור הנטען כל היכא דאיכא למיתלי בפריצות' ואינו נטען אלא ברוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר וכיוצא בו : ועוד שאינה נאסרה אפילו בקול זה אלא א"כ הוציאה הבעל מחמת זה וצריך שיאמר בשעת גירושין משום שם רע אני מוציאך או לישנא אחרינ' דתניכ' נמי כוותי' : וכזאת האשה לא היה זה ולא קול האוסר על הנטען ולא אתחזק בב"ד ; ואין לחלק בקולות היכא דמיסתר' לכל העולם בעינ'בי דינא היכא דלא איסתר' כ"א לנטען לא כ"ש שאם אמר אדם משום שם רע אני מוציאך ולא היה הקול כדפי' לא היתה אסורה לנטען דאיכא למיתלי בפריצות כדמפ' במזנ' אין חוששין לה אלא שזה האדם מקפיד על זבוב שנפל לתוך כוסו ולכתחילה מותרת לינשא לשמעון : ועוד שראובן ושמעון היו אויבים : ואפי' היה הקול כקול דרוכל בטל הכל דהא מסקינ' ואימא אויבים אפקו לקלא : ואהי ורבותי יושבי האי הניחו בחסד לינשא לשמעון ודקה לכם : וכמה דברים יש לתלות בהיתר. ועוד יהיה זה שמעון ואשתו בעבירה כל ימיה' ולא הלכה אני אומ' שא"כ אין לך נטיעה אלא אפי' לזות שפתים אין כאן : ועוד מאחר דלא איתחזק בבי דינ' לאו קלא הוא והאי קמי נישואין בע"כ ונראה הדברים ק"ו באיסור כרת היתרת באיסו'קל לא כ"ש שהרי אלמלא לא היה האונס לבת שבע היתה אסורה לדוד אבל האונס התירה דלגברא נמי שריא : אבל היכא דלגברא אסירא אילו היה יודע בעל לבועל נמי אסירא נמי מן התורה ; מקורה הערה. וכל ימיהם אם אך אין לעורה אלא שבתה וערה : וזקני הערה יערוה מעבירה ויושיבם ביתה ואל ישיתום ביתה ; והמשב לדקה.

יעקב בר' מאיר :

שאלה רמא אשיבבם
כפי ע"ד נ"ל אחרי שראובן ובנו לא מעלו בשליחות ועשו כל היכולת

אך שאירע אונס שידוע שנתפס ההגמון אחרי שהתחיל בנקמה להורג שניהם מהן. והשאר נוה לכותבם להתחייב. כריגה שאף יחיד שעשה חבירו שליח בעוד שלא מעל ופשע. ושינה בשליחות דיכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותתי שחייב לקיים כל מה שנדר כמו הנותנתעות לקנות הטין ופתחו פתחו למשלה : וכ"ש בנדון זה דזהו מנהג פשוט בכל המקומות תפוצות גולה שאם מצויים לפרנס אחד לילך בשליחותם ועשה שליחותו לשם שמים ולא שינה שהקהל מצווים לסלקו : ואם אחד או שנים נעקו נגד הדבר אף מראש ועד סוף בשביל זה לא יפטר דבטל יחיד במיעוטו. ובידידי הוה עובדא כמה פעמים כשהייתי שליח קהל קולינא ור' זלקמן כהונעק כמה פעמים אל תדור עלי כלום : בשביל זה לא נפטר להכשיל את הרבים בפעם אחר ; וכ"ש בנדון זה שעת הסכנה היו מגופים והדבר נחוץ ושנו ושלשו במכתב' להזהירו לזרז הדבר ועשה כל יכולתו דאין להרהר אחריו דמסתם לא שדי איניש זוזי בכדי ועליו ליתן את הרוב כדי שלא תנעול דלת בפני שטורחים עבור רבים אין לדקדק ולמצא דקדוק עניות והעושה כך אין לבו לשמים. גם במכתבם אין כתוב שום תנאי אלא רק לזרזו ואם יאמרו הקהל בעל פה על תנאי כזה וכזה גדרנו לא אתי בעל פה ומרע לשטרא דאי לא תימא הכי אין לדבר סוף וכי כל פעם ופעם יאמר על תנאי זה נדרתי כך וכך. ואשתקד לא היינו אלא י"ב שנדרו למלך כ"ג אלפים ליטרא על תנאי אם לא יקיים לא היינו חייבים לו כלום ונסוג אחור ולא קיים תנאו וכמזיד וכי על אותן י"ב ליתן הממון הלילה : כ"ש בנדון זה שכבר שהקהלה נקמה לולי נאנס ואף אני לא הלכתי שם בשליחות הקהל ותיכף בי שלא לילך והתנתי עם המלך ג' פעמים שאין לנו דין ודברים עמך אך אם תעשה מה שנדרת לנו יתנו לך וזה אעסוק ואם לאו לא יתנו לך פרוטה : וענה המלך איני רוצה יותר אם אעשה מה שנדרתי מוטב ואם לאו אל תתנו וכשנסג המלךהאור אמרתי על הקהילות אל תטילו על הקהילה שלנו מאומה וכל תופשי התורה שהיו שם פסקו שבקהילה שלנו פטורה וכתבו לנו פטור והפסק בידי. ועל כל זה הלכו וקבלו מס על הקהילה שלנו וראה המלך והפחה עכהרט : ולולי שראו הקהל לא יכלו להוציא מהובותיהם כלום היו צריכים ליתן : ועדיין אורבי' ומצפי' אם ימצאו מקום לגבות קצבתם וזרה אפי במטילי המס והראיתי הפסקים של תופסי התורה. ואמרו אין אנו משגיחים בפטפוטים קדיין קהילות מקדמונים ראו איך מי שעורר מדנים אילו אין לבו לשמים: אך הקהל ישבו ויעיינו בדבר מראש ועד סוף וישלמו כפי הנכנס המגיע שלא לנעול דלת בפני כל אדם :

ושלום חיים בן א"מ הר' יחיאל הכהן זהב.

שאלה רמב ושאלת
על ראובן שטען על אפוטרופוס שלו שפשע שטען בב"ד מה שלא

נוהו לטעון ובו נתחייב : ואם היה טוען כאשר אמר היה יוצא מב"ד זכאי : לא נהירתו לא הוריתו ולא בחרתם דבריכם כל הצורך. אמת שאפוטרופוס חייב בפשיעה כמו שהוכיח הר' שמואל מווירדום פ' המפקיד בעובדא דבקראי : ומיהו אם אתם קוראים פשיעה אם טוען ראובן וטוען אם הייתי כדברי הוה משתבע ושקילנא או משתעבנא : ונא משלמנא : והשתא לפי דבריך משתבענא שכנגדי או שקיל בלא שבועה כל כה"ג לאו פשיעה היא ואפילו דינא דגרמי לא הוי גורם לממון כדאיתא פרק שבועת העדות מי יימר דמשתבע או מי יימר דמשתבע הוא ולא קיי"ל כר' שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי ולא מיקרי פשיעה אלא שבדברי ראובן היה פטור בלא שבועה ובדברי האפוטרופס שקיל היאך בלא שבועה : ושלום מאיר בר' ברוך זללה"ה :

שאלה רמג טל
אורות טליך : כתיב יאירו בירור מיליך : מהרר אליעזר בר' אפרים. הזקקתני

להוות דעי, ולא לכך הוצרכת' כי דבר פשטתו בהר ובשפלה ובקצרה אשיב הנראה לי שהיורשים יכולים לסלק האלמנה מתי שירצו ואות' מ' זקוקים שהעדיפו לה כדי שתסתלק מיד זה היה שלא לצורך שהרי לא עשתה בעלה אפוטרופס שהרי לא כתב לה לאחר מיתתו יהו כל הנכסים שלה. ואחריה ירשו בניו הזכרים ואחת מבנותיו עמהם : אלא כתב מהיום ולאחר מיתתו תטול בתינו הלק כאחד הרי לא נתן לאשתו מאומה אך תלה המתנה והויא כאפשר דעלמא דאלו אמר מהיום ולאחר מיתת פלוני שלא השליטה לבתו במתנ' עד זמן שימות פלוני א"כ לא היתה אפוטרופס: ועוד אפילו עשתה אפוטרופוס היו יכולין לסלקה כי הרגשתי מתוך כתבה שהיית' מפסדת ומבזבזת ופושעת בנכסים:ואמרינן בהמפקיד גבי עמרם נבעא האי אפוטרופוס דמפסיד ליתמי מסלקינן ליה אי איכא שהדי דמפסיד. ואין חילוק בין מינהו אבי יתומים למינוהו ב"ד :

שאלה רמד ומה
שכתב אדו' שאלמנה ובנה שהיה בן י"ח שנה והתנה התנו ביניהם שמה שכתוב בשטר

המכר לאחר מיתתינו שיהא בטל ושיזכה במתנה מיד כבר כתבתי דאין תלוי באלמנה כלל דלא הויא אפוטרופוס. ובאמירת בנה דבן י"ח לא יפסידו שאר האחים כי הם לא נתרצו בדבר ויכולין לומר אין אנו חפצים אלא מה שכתוב בשטר המתנה לאחר מיתתינו כי אינו יכול להפסיד לאחין דאפילו אין זה אחי אין נאמן כי אם על עצמו כדאמר פ"יש נוחלין ואינו נאמן לעניין שיטול עם שאר האחין : וכ"ש הכא דאין נאמן שאין יכול להפסיד לאחין במחילה ובדיבורו : מיהו לגבי דידיה מהני בתחילתו אם היה בשעת מחילה בידי ההתן א"כ מיד כשאמ' תזכה בחלקך המגיעך זכה הלה מה שבידו לפי חלקו ולא לפי חלק אחיו: כיצד אם יש שם נכסים ד' מאות זקוקים שהיה מגיע לאחן ק' דנרים דהיינו חלק רביעית לא יטול מזהק' אלא השלים והשאר לא יטול לאחר מיתת חמוהו ; והיורשים ישאו ויתנו בנכסים ויהא הריוח שלהם עד מות אמם שהרי כיון שכתוב בשטר מתנה מהיום ולאחר מיתה הוי פי' גופה ופירי לאחר מיתתינו : ועד אות' שעה כל הריוח ליורשים. ואין להלוק בין לשון מהיום ולאחר מיתה בין למקרקעי ומטלטלי כמו שהוכיח בדברי ר"ת בשמועה שדה זו שאני לוקח קנוייה לך מעכשיו. ואיזלי להאריך : מיהו אחרי מות אמם צריכים ליתן להתן הלקו כפי מה שהיו הנכסים בשעת מיתת אביהם. ואם מכרו או נתנו מכרן או מתנתן בטילה ויוכל או להשביע' שהרי הנכסים כל היכא דאיתנהו זכה בחלקו ובכל מה שנותר אחרי מות המיו : ודווקא מרווחין ונתמעטו אבל מועטין בשעת נתינת המתנה ונתרבו בשעת חלוקה לא יטול מקבל מתנה אלא כמו שהיה הנכסים בשעת מיתת אביהם דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם : פרק יש נוחלין האומר תטול אשתו כאחד מן הבנים נוטלת. אמר רבא ובנכסים של עכשיו ופי' מורי דאפי' מתנת בריא בקניין איירי וכל קניין היינו מעכשיו וא"כ כאילו אמר מעכשיו ולאחר מיתה ודמיא לגמרי לנדון זה : ומשם יש לי להוכיח כמו כן כשהאלמנה נוטלת כתובה שלא יטול המקבל מתנה אלא בנכסים והנותרים. ולא מצי למימר כיון דמתנתו מתנת בריא ולא מתנת שכיב מרע ; אבל כתוב בה מהיום אם לא אהזור בי עד לאחר מיתה א"כ כתובתה אינו גובה ממתנת בריא כמו שפסק ר"י : וא"כ לא יתמעט הלק מתנתו בשביל הכתובה אלא היורשים יגבוה כתובתה מהלק ירושתו דהא ודאי ליתא דהתם משמע דלעולם לא יטול מקבל מתנה יותר מן היורשים אלא כל שעה ידו על התחתונה שהרי מסיק ובבנים הבאים לאחר מכאן. ואם היו מועטים ונתרבו לא אזלינן בתר השתא ויטול גדול אלא בתר שעת הלוקה. ופירש רשב"ם דמסתמא לא נתכוון למעט הבנים אלא כאחד מהם עתה

ולא

ולא יותר · אע"פ שהיורשים יש להם כח ליקח וליתן בנכסים והריוח שלהן עד מות אמם · מ"מ אין להם כח בנכסים למכור וליתן ואם מכרו ונתנו מכרן ומתנתן בטילה כמו שהאב אינו יכול למכור אלא עד שימות · וכשיגיע זמן המתנה מכרן בטל : ואם פשעו בנכסים ונאבדו חייבין באחריות׳ דלא גריעי משומרי חנם . מיהו בגניבה ואבידה ואונסין פטירי ואע"ג דהריוח שלהן לא הוי כמו לוה דחייב באונסין דלכאורה איהו גופיה כל זמן שהיה הי הריוח שלו ואינו חייב באונסין שהרי אינו לוה אלא נותן מתנה ושייר לעצמו הפירות שלא יצאו מעולם מרשותו ה"נ שייר הפירות לבניו ולא הוו מעולם לו : ודמיא להא דאמר פ' המוכר את הבית בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו ע"מ שמעשר ראשון שלי מעשר שלו :

ואם אמר לי ולבניי מחזיר לבניו · והכי אמר פרק מי שמת מכר דקל שייר מקום פירות : ומה שכתבתי דהיורשים אין להם כח למכור ולא ליתן ולא לפשוע בהן אין להקשות במה שכתוב בשטר ב' לשונות המכחישין זה את זה הלך אחר פחות שבלשונות דמהיום משמע גופה ובתר הכי כתב שיוותר לאחר מיתתו משמע דלא נתן לו משמשא אלא הנותרים לאחר מיתת שניהם :

וא"כ אם קדמו הבנים ומכרו מה שמכרו מכרו כדשמואל פ' בית כור דאמר שמואל הלכה כחכמים דאמר הלך אחר פחות שבלשונות וכדתניא פ' גט פשוט כתו' בו זוזי ק' דאינון סילעין אין לו אלא ק' זוזי ק' סילעין דאינון זוזי אין לו אלא מנה הא לא קשי' כמ"ש ארוני דכיון שאינו יכול לקיים ב' הלשונות יש לקיים : והריני יכול לפ' שיוותרו מזונותיהם׳ א"כ הלך אחר התחתון כמו שכתבת׳ א"כ אשר יוותרו שלא יופסדו בגניב׳ ואביד׳ או באונסי׳ : א"כ נ"ל דע"כ יוותרו דקאמר לא להשליט את בניו למכור וליתעד מיתת שניה׳ דמדקאמ׳ שיוותרו לנו ולא ליורשינו קאמר כדקאמר פ' האומר ופ' מי שאחזו הרי זה גיטך על מנת שתתני מאתי׳ זוז מר סבר לי וליורשי ומר סבר לי ולא ליורשי · ומסתמ׳ הלכה כת"ק ולא כרבי שמעון בן גמליאל דבריית׳ :

ועוד תניא פ' הכותב נדר ושבועה אין לי עלייך הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותו . ואע"ג שכתבתי שהיורשי׳ יש להם לשאת ולתת בנכסים עד מות אמם : וכל הריוח שלהם מיהו אחרי מות אמם יכולי׳ להשביע שלא עכבו מן הנכסים כלום אף על גב דטענת שמא היא נשבעין כדתנן פ' כל הנשבעי' אינו נשבעין שלא בטענה השותפי' והאפטרופ' משום דמורו בו היתירא הכא נמי מורו היתיר׳ דטרחי להוציא הוצאת אביהם מן העובדי כוכבים ומזלות ולשמור מן הנכסים : ומה שטען האפוטרופ׳ נחת רוח עשיתי לבעלי גם בזה טעה דבהדיא אמרינן פרק חזקת הבתים למעוטי נכסי מלוג דלא שייך למימ׳ נחת רוח · וזאת המתנה נכסי מלו׳ כיון דלא שמאתו בכתובת׳ וגם מה שטען שכבר נתנה לאמה גם בזה טעה שאינ׳ יכולה למכור וליתן בנכסי מלוג לאחרי׳ דאפילו מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות · ודברים ישרים נכוחי׳ אך בזה חולקני עליך שאין יכול לזכות במתנה עד מות המותו : כרפ׳ כל נדרי׳ ונידי נדרי׳ : ושלום **מאיר** ברבי **ברוך** :

שאלה רמה

שרא לן מורנא הרב ר׳ מאיר שאנו מטריחי׳ עליך בהנם בדבר שכבר פסקו גדולי׳ אך בעלי דיני׳ קשים כאן והוצרכנו שתודיענו דעתך כי אחד מן היורשים אומר שהוא לא תובע מעולם יותר ותבע את אמו עבור ל׳ ליטר׳ שציוה אביו בשעת מיתתו לתת לו והיא לא נתנו לו ומזה יש לו עדים : ועוד אמ׳ שתקעה כפה ביד זוגתו לעוזרו כל זמן שיש בידה שוה פרוטה ושלקחה לו שוה י׳ ליטר׳ אותם תובע · ואמו משיבה כמו שכת׳ בפסק שאמר היורשים כשבועת׳ אביך לא צוה מאומה · ואפילו אם ציוה הוצאתי עליך מרובה וגידלתיך כי למדתיך ל׳ שנים ועתה אני גובה כתובתי מן המותר : ועוד כבר תובעת אותי אתה ושאר היורשים בב"ד של אהרן ונפטרתי מכם בדין ועדיין הפסק בידי ועבור הי׳ ליטר׳ שלקחתי להד"ם וגם לא תקעתי כפי לזוגתך :

תשובה רמו

רפה היום לערוב · ויום השבת קרוב : ועת לקצר שכבר נפתח בגדולים בב"ד הגדול של הר׳ אהרן והב"ד עצמו גדולי הדור ואין לפקפק אחריהם דבי דינ׳ בתר בי דינ׳ לא דייקי ועוד אפילו לפי דברי היורש שהבית עדים שכך צוה אביו מה שכך הלא כתובה ותנאי כתובה נגבית ממתנת שכיב מרע כדמשמ׳ פ' יש נוחלין : ואף אם היה כך שחלק כל נכסיו בפניה ושתקה וכת׳ לה קרקע כל שהו הרי היא טוענת שנתנה לו יותר מכ׳ ליטר׳ בגדלתו ופרנסתו · ומה שטוען היורש מה שפטרוה אז בב"ד משבועה של אות׳ כ׳ ליטר׳ לפי שלא טענו אז טענ׳ בריא אלא שמענו מפי קרובי׳ או נשים או פסולי עדות שהיו בשעת הצוואה ולא היו לנו עדים כשירים ולא רצו להשביע׳ בטענת שמא אבל עכשיו יש לי עדים כשירים ששמעו הצואה שחלק בפניה כל נכסיו ושייר לה קרקע כל שהו ונתן לנו ולכל אחד ל׳ ליטר׳ ואות׳ לא פרעו עדיין יש להשביע׳ שפרעה : ומה שהוא תובע שתקעה כפה לזוגתו והיא אומרת לא היו דברי׳ מעולם אינה צריכה לישבע על ככה הדא דטענת שמא הוא ואין נשבעין בטענת שמא אלא הנהו דפ׳ כל הנשבעין דמורו היתירא אבל אחרים לא: וכל שכן נדון זה דגריע מטענת שמא דהתם ודאי אם תקעה כפה לעוזרה בכך וכך והוא היה בא מכח אשתו לזכות בדבר שנתנה לו זו היתה טענה אבל עכשיו אינו טענה · שהוא עצמו אינו יודע ואין לו עדים ולא עד אחד ואין ממש בדבריו : ועוד אפילו אם היה טוען טענת בריא תקעת כפיך לתת לי כך וכך ממון : והיא אומרת לא היו דברים מעולם אף על פי שיש תשובת רבינו יצחק ברבינו מנחם שהעיד על רבינו יוסף ב"ר יצחק שהוציא ממון על ידי תקיעת כף . ה"מ כשנתבע מודה שתקע את כפו ; אבל אם כופר לא נתקנה שבועת היסת על ככה : וכן שיים בתשובתו ; וכן כתב ר"י פ"ק דבבא מציעא :

שאלה רמח

ומה שטוען ראובן ליטול כתובת אמו בבא מילתא איפלגו רבוות׳ אמנהג׳ כתובת בנין דכרין בזמן הזה : וז"ל של בעל העיטור תשובה לר"ת כמה שנים בטלה כתובת בנין דכרין מי שיכתבו ולמה לפי שנרי׳ בנכסים שיש להן אחריות ובמוחזק ובמותר דינר ; ואם אמרו היתומים הריני מעלים על נכסי אבינו דינר אין שומעין לה וצריך חקירת ב"ד ושומת זקנים שלא להוסיף על הדמים · ועוד עיקר תקנה כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו · והיום ולואי שיתן לבנו כבתו וכמה פעמים הוצרך הדבר כנדות כל מי שיזכה כמתנת בתו וכו׳ עד והיום כמה שנים שלא ראה שישבתנו כתובת בנין דכרין ומר רב דושא אמר לא חזינא דכותא דהוו מקמי דדייני כתובת בנין דכרין · ומשני נפישותא לא דייני להו בתרתי מתיבתא וכיון דעבדי להו כמה שנים לכתחלה אנו דייניגן בה כאן אלא דמר רב האי אמר היכי בו מבטלי רבנן כתובת׳ בנין דכרין אפילו למ"ד לא בטלה חזקה במקרקעי ולא במטלטלי עכ"ל : ואין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות נר׳ בעניותינו בעינינו דברי רב האי . ושלום מאיר ב"ב .

שאלה רמט

מה אעשה לכם בני בופרט עמיתי הר׳ אברהם ברא"ש · ושאר שכינים על אודות האלמנה ובעל דינה דעו אם היה תלוי בדעתי היה רצוני שלא היה בא שום דין לפני אך כי זה העלם אומ׳ שמעבירים עליו הדרך יען כי זה ב"ד קרוב גם אתם נגהתם אחר בית עלמין שלנו והלית׳ כמה פעמים לברור מקבלי טענותם ולשלוח לפנינו אף כי לא היה צריך כי קבלתם עבור ברירה מתוכן הדברים : גם האשה בעצמה הודת כדברי העדים ומ"מ עשינו זאת כדי לשמוע דברים אולי יהיה לה שום זכות שהיתה טוענת ולא השגחת׳ ומפני ביטול תפלה לא יכולתי להתאפק ואכתב לכם דעתי לפי העדות :

גם האשה מודה שציוה בעלה בשעת חוליו שמת בו ליתן לבנו אברהם כתובות ראשונות שהיו פורעים ט׳ זקוקים לנדון בנו שפסק ליתן וב׳ מיני בגדים בשעת נישואין ונתרצית האשה ואמרה אעשה כדצריך לפי ע"ד חייבת לקיים צוואת ש"מ ככתובים וכמסורים דמו · ואפילו מחלק בפניה והיא שותקת מצינו בפ׳ מי שמת דצריכה לקיים כ"ש היכא דנתרצית בפי׳ דקיימ״לן מחילה אינה צריכה קניין ומחלה שיעבוד כתובתה ודברי בעלה צריכה לקיים . ואפילו אם חשבה בלב שום דבר אחר כמו שכתבת׳ דאדעתא דהכי שהיו הכתובות מקולקלים כל כך לא נתרצית למחול אין מועיל דקי"ל דברים שבלב אינם דברים היכא דליכא גילוי דעת׳ כמו בנדון זה שהפורענות ההגיע מזמן ארוך באותה שעה והוה ליה לפרושי ומדלא פירש אם כן המחילה מחילה ולא כמו שעלה על דעתכם דמחילה בטעות היא אך כמו שפירש כן הוא דדברי׳ שבלב אינם דברים ומחילה אינה צריכה קניין : ואף אם לא היו שם עדים בשעת הצוואה רק הודאת פיה דקיי"ל לא איברי סהדי אלא לשקרו כ"ש בנדון זה דאיכא עדים מכל טענת היתומים לו לגבות תחלה מנכסי אביו מה שפסק לו הן נדן הן בגדים : ואם יותר תגבה כתובתה ואם לא תפסיד . ואין מרחמין בדין : ע"כ כתבתי להשיב סברות שלכם : ועוד אוסיף שאפילו אם היתה מודה הצוואה בהדיא והיתה אומרת הני רוצה לגבות כתובתי בקודמין ולא עוד אלא אפילו לא היה לשם צוואה והיה עדים בדבר שפסק לו בשעת שקידש ארוסתו כך וכך לנדוניי׳ חייב׳ האשה לשלם כל מה שפסק לו אביו קודם שתגבה כתובת׳ דמיד כשפסק לו נתחייב לו בדיבור בעלמא דהן הן הדברים הניקנין באמירה · ואפילו אם היה בן שני או שלישי לנישואין כ"ש זה שהוא ראשון ליכא מאן דפליג שנתחייב באמירה ואינו יכול לחזור בו כדברי האלפסי וכן פוסקים כל רבותינו הלכה למעשה דכל בעל חוב אפילו מאוחר לכתובה קודם לגבות מן כתובה דלא שייכא קדימה במטלטלין ואפי׳ במקרקעי שנקנו אחרי שנכתב׳ הכתובה אלא בעל חוב דעלמא ובאין שניהם לגבות בב"ד ב"ד מגבין לבעל חוב קודם כתובה כ"ש הכא דהוא יורש ונכסים בחזקתו והיא באה לב"ד שיגבה בתורת ב"ח שיאמר היתום אחרי שאבי היה מחוייב לי אני בא בתורת חוב ואת באה בתורת חוב שאעכב חובי תחלה וליכא מאן דפליג מטעם שכתבתי שהוא מוחזק · אין מועלת טענתה שהיא טוענת שהכתובות שבניה בעלה והמעות לא היו של בעלה אך של קרוביה אחרי שהבן מוחזק ונופלין לפניו בתורת ירושה והיא באה לגבות מכח גיבוי ב"ד המוציא מחבירו עליו הראיה : ובעוד שלא נשבעה על כתובתה הוא מוחזק בנכסים ונאמן : ועוד היה לי להאריך מכה סברות שאמר אין כתובה ניטלת בראוי ובמלוה ואפילו מה שמחויב ישראל אך לא אאריך בזה דאיתא ביה פלוגתא דרבוותא ואף איני צריך :

הנה כתבתי הפסק דין לפי ע"ד נעשה לפנים משורת הדין ושלחתי סברתי עדיכם והאשה תימלך ג׳ ימים אם תמצא אדם שיחזירני מסברתי אחזיר בי ואם לאו אכתוב לו פסק דיני ואכתוב מרורות על האשה אם תגבה מכתובת בעלה עד שיופרע מה שפסק לו אביו נדן ובגדים · גם אכתוב מרורות על כל מחזיקי ידיה ותומכיה נגד דין תורה ; ושלום **חיים** בן א"א הר"י :

שאלה רנ אול רוחי ותש כחי ואור עיני אין אתי מחמת המציק אשר גברה ידו עלינו ומחמד עינינו לקח ואין בידינו ספר להשכיל ולהבין · על אודות בחור מרוטנבורק אשר קידש בתולה ע״י שליח מדורא ובשעת השדכון התנה הבחור לדור במקום חמיו והבחור בא אצלו לאחר הקידושין והשכיר לו מלמד וישב עמו ימים רבים ואחר שנה חלה הבחור אמר חמיו מחמת שינוי התולדה הוא וישלחהו בכבוד אל ארצו עם מלמד שלו והוציא עליו הרבה אחרי כן שלח אחריו לבא לידבק · ורוח אחרת היתה עמו לשלם רעה תחת טובה ובגד כאפיק נחל לומר תבא אלי הילדה ואכנס והדעת מכרעת לפי הענין כי נבהל להון : וע״ז אני הצעיר פתחתי אם יסכימו רבותי לפי עניין זה אינו דומה כלל לבן יהודה שאירס בגליל שעל מנת כן נשאה · ואע״ג שלפעמים אינו יכול לומר דעתי היה לחזור או להיות שם ימים אחדים ולסוף דאמר את גילית אדעתיך שהיה דעת׳ להיות שם והיה לך להתנות ואת דאפסדת׳ אנפשך כ״ש אם התנה הא׳ בפי׳ דהדבר ידוע שהבן מתרצה למה שעשה אביו ולא חייף איניש למחות מה שעושה אביו ואפילו במעשה אביו ואפילו לעשותו שליח לא חייף ואף בער ידוע כי אביו אם ידע התנאי קודם קידושי׳ לית דינא ולית דיינא . ואפילו לית לדרב ושמואל דחוששין שמא נתרצה הא׳ דהיכא שנודע שנתרצה אביו ריצוי ריצוי ואפילו ארצו קמי׳ ושתיק מועיל אך דלא חיישינן דילמא ארצו קמי׳ וכו׳ וכ״ש שארית ישראל לא יעשו עולה · ואפילו לרב דתלי טעמא משום חזקה ונמצא היכא דלא טרח לעקור הקידושין מוקמי׳ דקדש באיגרת אבל קדשה באתר שידוע שקדשה על תנאי בדעת על דעת אביו שעבר נפשו : ופנים לדבר מקטן שהשיאו אביו כתובת קיימת שעל מנת קיימה והדבר פשוט ואין להרהר והרי פקפק ע״ז מחזיק אונאה ותרמית . ואפילו לא היה תנאי בשידוכין ק״ל בתר אומדנא דמוכח ה״מ לגבי גט כמסוכן דר׳ שמעון שזורי והיא דר׳ אלעזר בן עזריה שלא כתב לה אלא ע״מ לכונסה ואע״פ שלא פי׳ אזלינן בתר אומדנא כהיא שטר מברחת ולא איצטריכו ליה עזי וכותב כל נכסיו לאשתו וכיוצא בהן · וכיון שידוע לכל שלא השיא בתו לגלגל בעוני עם עני אחד ולעזוב את אביה ואת אמה מקום מולדתה ואף להוציא הוזרב לתייר בת נכבד אחד אשר יצא טבעו בעולם· ובקול הברה ששמע מושל רוטנבורק רצה לרדות העשיר בשביל בתו חלילה וחלילה לא ע״מ כן קדשה ; ובדעת יושבי הארץ הדבר ולא לקחת בידו מאזני מרמה · וגדולה מזו פסקו הגאונים מנוה הרעה לנוה טוב אם טוענת אמתלאות ואמר אני ילדה ואיני יודעת להתנהג בעניין הארץ או קרובות בעלי פטפטניות או שונאות אותי וכן על כיוצא בזה אינו יכול להוציאה · ק״ו בן בנו של ק״ו בזאת יש לה אמתלאות ידועות שכופין אותו או לכנוס או לפטור וכופין אפילו בשוטי׳ או בנידוי ;ואפילו למה שכתב ר״ת דיוציא במקום שלא נזכר כופין היינו למקרייה עברייני בכאן יש כפייה גמורה שכפייה נזכרת בו ; וכ״ש דקיי״ל במקום שאמר יוציא רוצה לומר כופין דבההוא דאיני זן ואיני מפרנס דקאמר ישמעאלים שעשו במעשה ישראל כשר באומר איני זן ואיני מפרנס ואמר מתני׳ ובישמעאלי׳ חובטים אותו ואמר עשה מה שדייני ישראל אומר לך מצינו דבאומר איני זן איכא כפייה ואפילו בשוטי רק שיעשוהו דייני ישראל וכ״ש בנידוי ואפילו לדברי ר״ת מקום שלא הוזכר בפי׳ מ״מ נראה דב״ד יש להם לנוות ; וגם רש״י כתב בההיא דיבמה שנפלה לפני מוכה שחין דה״ה לשאר אמתלאות כפינן לחלוץ ואע״פ שהדבר כתנורו של עכנאי מכמה תשובות מ״מ כתב הגאון כפייה אפילו במקום שאין כפייה ; וכן מנהג של ישראל מנדין על דיני קנסות עד שיפייס ע״פ הגאונים ; ורב אלפס ומר נטרונאי ומר הפץ ואין מרגישין על מה שהוקשו לינקטי׳ בכובסי׳ וכו׳ ואשתקד בא הדין הזה לפנינו וחייבנו האיש על פי האמת ; ונא בקשתי לכל ראי כתבתי לבל יתפשוני על שגיונות · ואני הצעיר הסכמתי לנדות ולרדות אותו האדם עד שיכנוס או יפטר את ארוסתו . ואם ישמע תבא עליו ברכה ואם לא ישמע עונו ישא וכו׳ כי מחזיקין ידי עוברי עבירה לבד כבודי מהרר מאיר לא זכרנו אך על אחרים כי לא הלכנו במקום שיש חילול השם כבוד לרב מצינו שכתב רבינו גרשם בדין מורדת לכפות וליתן גט לאלתר פן יצאו בנות ישראל לתרבות רעה ואע״ג כי רבים עד הולך וגם אין אנו מודים לו כמו כזכאן יש לפקוד על תקנת בנות ישראל למען לא יתנו בחורי ישראל עיניהם בבעלי סוסים לחמוד יגיעם :

ויהי נועם ה׳ עליכם **שמואל** בן הג׳ **שלמה**

שאלה רנא קול הלונה ויללה על השמועה מי יוכל להריס ולומ׳ נוהו ועל כל אה עקב יעקב ב״ר

מעשה אשר קידש בת יודא ע״י שליח על מנת לכונסה במקומה ושכר לו מלמד כדלעיל והשיבו חמיו לארצו כדי שיבריא מכאיבתו ועתה רוצה שיוליכנו שבת אביו והדרכים משובשי׳ ויש לנדיב שם גדול ומשופע וירא לשלוח מחמת גנבים ומחמ׳ התנאי ומבקש שיבא הבחור לגבר אצלו במקום שהוא בקידושי׳ או יגור שנה ; הדין עם הנדיב לכופ הבחור לעשות אחד מב׳ דרכי׳ וסייעת׳ מר״ת שכת׳ בתשוב׳ אשה שמתהלכת אשה ואיש אשר ירא לעשות רצון הבורא מן הדין על כל ב״ד לכוף לכל מי שאינו רוצ׳ ליכנס או להכוץ אם הוא גדול ואפילו על ידי עובדי כוכבים ומזלות חובטי׳ אותו ;ואמר לו עשה מה שישראל אומר לך ואומר על ידי ישראל רוצה אני משמע שכופין לנדותו אם לא יעשה אחד מן הב׳ דרכים אע״ג דמשמע דאין כופין אלא היכא דמפרש כדמוכח בירושלמי סוף פרק אלמנה ניזונית תמן תנינן גט המעושה ביד ישראל כשר ובעובדי כוכבים ומזלות פסלו אמר שמואל אין מעשים אלא לפוסלו ופריך מהמדיר את אשתו מליהנות לו .ומשני אם שמענו שמוציא שמענו שכופי׳ משמע שאין כופין אלא היכא שמפורש כופין וזה כפייה חוזרת מכיוי לפי שהוקשו רבותינו בפרק החובל על מה שפירש רב אלפס אף על פי שאין גובין דיני קנסות מ״מ מנדין אותו עד שיפייס לבעל דינו ; והקשו האי לינקטי׳ בכובסא עד דליסבקי׳ מ״מ אחר שיצא כפייה מפי ר״ת מנדין אותו עד שיעשה אחד מב׳ דרכים . ואם רוח גאוה נשבה לאותו למשוך אבלי שוא בעבותות שקר אין חקר לאשמתו ודורשי רשומות יעשו של נקמות וגזרנו על הבחור כל האלות החמורות והקלות עד שיעשה כדלעיל והיכא דמפרש כופי׳ רוצה לומר בשוטי ; ועוד משפט האיש דרכו לחזור על אבידתו ; ועוד דנוה הנדיב יפה ונוה הבחור רע כי נביא הוא בשובה ונחת הלכה רווחת ; מנהג מבטל הלכה כל מקום שהלכה רופפת ראה היאך ציבור נוהג בכל מקום לעשות החופה בבית אבי הכלה · יעקב כה״ר יוסף נ״ע ;

אל המרכליא וסגני רבותינו שבאשכנז ; הנה אהבתכ׳ הזקיקני להוות דעי על אודות הבחור כדלעיל מתוך התנאי בשעת הקידושין אין עוד טענה למקדש ואפילו לר״ת דברים עמדו וקדשו מיד הוו כפסיקת ממון כמה אתה נותן לבנך וכו׳; דשייך בי׳ קניין ;ולשם בעינן מיד לפר״ח אבל בעמידת המקום אחרי דיש עדים בתנאי לא צריך עמידה מידי ואף אם לא היו עדים מסתמ׳ לא טרח העשיר על מנת לקדש לשהזיקו בביתו והוא ומלמד שלו אם לא היה דעתו לעשו׳ נישואי׳ בביתו ; ואף אם חזר למקום ושב לאיתנו למקום שקידש כי איך יוכל לשלוח בתו וממונו בסכנה שאשכנז מקום כאירוס דמי · ואם נשא אשה ביהודה אינו יכול להוציאה בגליל ולאו דווק׳ נשא ה״ה אם קדשה אינו יכול להוציאה רק בשהית׳ דכל שכן שלא היית׳ אגיד׳ בי׳ כל כך ; ואפי׳ ביהודה ויהודה נמי לכאורה אינו יכול להוציא׳ רק בשהית׳ עמו וידעו מנהגו וכי ישאנה היום ויוליכנו למחר לארץ מרחק; כ״ש זה כיהודה וגליל דמי ואין להוציאה והנה אחרי שקידש האשה והגיע זמנה ולא נשא האשה תבעה להנשא יש לנו לומ׳ או כנוס או פטור דהא אמרינן ביבמות כי בא בטענ׳ דאפר׳ בעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה . אלמ׳ כי הני מילי כפינ׳ ואף על גב דלא דמי כל כך ויש לחלק מ״מ חזינ׳ כשמונע מלעשות מאי דבעי כפינ׳ ליה ; גם אמרו הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל אדמון אומר יכולה לומר לו או קנוס או פטור אלמ׳ כי כפינ׳ כי האי מילת׳: ואף על גב דאין מעשים אלא לפסולו׳ היינו דווקא עישוי גט לחודי׳ אבל היכא דתליני׳ בדעתי׳ לכנוס אין זה עישוי ואם רוצה לפטור יפטור: ובזה יש כח ביד חכמים לעשות וגם בזה המעבר על דעת חכמים לפי דברי רבותינו שיש למקדש במקום שקדשה או לכנוס או לפטור ויש לכופו ברידוי ובנידוי כי יש לחוש לתקנת העיגון כי מצינו בכמה מקומות שהשו חכמים לתקנת עגונות ; ושלום לרבותינו שבאשכנז יחיאל ב״ר יעקב הלוי תנ״צב ;

שאלה רנג ושמעון שקיבל הונו של ראובן בחזקת שהוא בנו או קרובו שהיה סבור הישמעאל שלא יקפיד ראובן אך הוא גילה דעתו אי אמר בפי׳ שלא היה זוכה בשביל ראובן בזה פסק ר״י דצריך שמעון לפרוע לראובן כי שמחמת הונו קבלם ; דהא לדברי ר״ת שאפילו בטעות מניין ששהליח מטעה את הישמעאל לבעל המעות כ״ש הכא שאילו היה חייב לבעל המעות ואפילו בלא דברי רבי׳ יש כאן לשלם לבעל המעות מחמת דינא דגרמי כי יותר הוא מוחזק לו בכך משורף שטרותיו של חבירו כי אין לך מי שיוכל לסבול שיפרע פעססנייה לכן צריך המקבל להחזירו לישראל שהוא בעל המעות משום דינא דגרמי ; ואפילו בלא טעמא אילו יש לחייבו לשלם מדר׳ נתן כי גזל הישמעאל כזה שהוא חילול השם אסור לכ״ע וחייב המקבל לישמעאל ; והישמעאל למלוה וכר׳ נתן קיי״ל · ואין לחלק בין גזל הישמעאל לשל ישראל דכיון דמאשם שלו הוא ישראל.ואפילו למאן דליה ליה דר׳ נתן חייב הוא לעשות מן המעות מה שאמר לו כיון שאינו מחזירו לו . ואפי׳ אם בא להחזירו לישמעאל אין שומעין לו כיון כי חייב הוא בכאן להציל מן הישמעאל ולהגיעם ליד המלוה כמו השבת אבידה · ואע״ג דלא דמיא לגמרי לאבידה דאבידה היא של בעלים כל זמן שלא נתייאשו · ואלו המעות אינם של מלוה שעדיין לא זכה בהם אם לא נתחייב כאן המקבל לשלמו למלוה מטעם ר״ת . ולא מיבעי׳ בסתם מלוה הפרועה בעניין שהדבר ידוע שקרובה ליאבד על ידי כך אם הישמעאל אלם כי יאמר פרעתי וישראל המקבל לא יוכל לישבע שלא קיבל אלא אפילו שפרע ולא יוכל לגזול שיש לחוש לטרחו של מלוה והילכך חייב המקבל להוציא מידו וליתן המעות למלוה וכ״ש שנים שהלוו לישמעאל בשותפות ובא אחד וקבל חלקו וחלק חבירו וגילה דעתו שלא היה זוכה למקבל חבירו שודאי חייב להחזיר לחבירו חלקו דהא בודאי הישמעאל יכול לשמט ולומר שפרע לשותף וחייב מדינא דגרמי ומטעם שפרשתי ; אבל שותפין שקבלו הון ובא האחד לכפר הפרעון לישמעאל והזר והוציא שטר פרוע או מזוייף וגבה החוב על ידו והישמעאל יודע שכבר פרע פעם אחת רק שאין יכול להשמט עתה מלפרוע להמקבל בשעת קבלה שאינה זוכה לצורך חבירו נראה לר״י דאין חייב כלום לשלם לחבירו ואפילו לר״ת שפוסק בטעות הכל לבעל המעות התם לפי שמחמת שהוא סבור שהוא חייב הוא נותן אבל הכא שיודע הוא שאינו חייב לו כלום · ובתורת גזל שהוא גוזלו הוא פורעו ואפילו לא בירר בשעת קבלה השנייה שאינו זוכה לצורך חבירו מסתמא אינו זוכה לצורכו להיות חוטא בחילול השם לצורך אחרים ; וגם אם בשעת פרעון נתכוין לזכות גם לצורך חבירו יכ׳

להיות שיכול לחזור בו · ואפילו למ"ד המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו כי שם זוכה מן ההפקר לצורך חבירו אבל הכא יכול להיות שלא נתייאש הישמעאל ולא חשיב כהפקר: ואפילו אם נתייאש כגמרי לרב נחמן דאמר המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו לא יזכה לו דהכא מיקרי חב לאחרים בזכייתו לאחרים בהפקר זה אעפ"י שהוא בידו כי גם במציאה אעפ"י שכבר בידו קרינן ביה חב לאחרים כשבא לזכות לחבירו ·

שאלה רנד וראובן

שהלוה לישמעאל מעות שהיו לו ולשמעון לצורכם והישמעאל לא ידע שיש לשמעון חלק בהם וקבלם ראובן דבר פשוט שהוא חייב לשמעון לשלם חלקו מדינא דגרמי ואפילו אם לא קיבל עליו להיות אפוטרופוס להוציא החוב אלא אם ירצה בכך בשעת גבייה אפ"ה יש לו להוציאו ולפרוע לזה חלקו דודאי הישמעאל לא יענה כלל אלא למלוה כי אינו מכיר בבעל המעות דאין לך שוטה שיעשה חבירו שליח להלוות מעותיו ע"מ שיניחם ביד ישמעאל לעולם אם ירצה כיון שאינו מכיר הישמעאל לבעל המעות אלא ודאי כשנעשה אפוטרופס במעות חבירו רשאין אפוטרופ' שמתעסקים בשל בעל הבית להרויח ממעותיו לצרכו · וכל עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון: ופלגא דפקדון ריוח הפקדון למפקיד: ועל הנפקד להוציא מן הישמעאלים קרן וריבית לצורך המפקיד בלא טעמא דגרמי · ובין אם שלוה המלוה מעות שלו עם של חבירו בשותפות: ובין אם הלוה בשל חבירו לבד שאינן עכשיו שותפין ידו כיד בעל הבית ויש לו להוציא ולשלם למפקיד קרן ושבח כמו שומר חנם אפילו אם לא קיבל שכר על כך ואין אחד מן השותפין יכול לומר לעצמו אני מציל אפילו לא קיבל אלא החני החוב ואינו יכול לחלוק בלא דעת חבירו שאף בשיירה שעמד עליה גייס לטורפה חייב להציל אף לחבירו · כ"ש לאחר הצלתו אינו יכול לומר לעצמי הצלתי: ולא תימא מאחר שאין הישמעאל מכיר לבעל המעות אינו משועבד לו אלא למי שהלוהו ולא זכה בחוב דלא דמי למוכר שטר חוב לחבירו לת"ה אלא ודאי מתחלת הלואה נשתעבד לבעל המעות אע"פ שלא הכיר בו מידי דהוה אישראל שנעשה שליח למכור סחורות חבירו והקיפם לקונים ולא ידעו בבעל הסחורה כלל שאע"פ שלא ידעו לו נשתעבדו לו, ואם היה זה המוכר מודה בהודאה גמורה בפניהם זה בפני עדים כשרים שהם לבעל הסחורה הרי הם חייבים לשלם לבעל הסחורה כל המעות שהיה להם לשלם אפילו לא ינוה להם · ואפי' יתרה בהם שלא לשלם כיון שהוא מודה שהם שלו ואין לשליח בהם כלל: ואפי' אם קנאו יוקר יותר ממה שהוא שוה יש להם לשלם הכל לבעל הסחורה; ומה לי קניין ישראל ומה לי קניין ישמעאל לענין שיעבוד כמו שישראל משתעבד בענין זה כך הישמעאל ומה לי נשתעבדו על ידי מכר מה לי על ידי הלואה; וכיון שנשתעבד הישמעאל בענין זה לבעל המעות על ידי הלוואה משתמא כשפורע ישמעאל מסתבר דזוכה בהן בעל המעות אע"פ שאין הישמעאל מכיר כי אם קבלן הנפקד סתם. דכיון דשוויה בעל המעות שליח הוי שלוחו כמותו לקבלו מיד הישמעאל לצרכו · וזוכה לו הנפקד במה שהלוה לו יותר ממה שיש לפועל להיות ידו כיד בעל הבית לזכות במציאה למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו · וכמו שזוכה לבעל המעות בקטין וקטין לכ"ע ה"ה כאן וע"כ אין צריך להיינו מדינא דגרמי אלא היכא דלא נתכוין לזכות לו; אבל היכא דלא הוי אפוטרופס שלו לקבל חוב מישמעאל צריכים אנו לטעמיםדגרמי ולשאר טעמים שכתבנו:

שאלה רנה מותר

לכבות דליקה בי"ט דהא אמרינן בשביל שלא יתעשן הבית מותר ומוקמינן לה כרבי יודא ופסקי' הלכה כרבי יודא במכשורי אוכל נפש · וכ"ש אם יש קדירה בבית דהיינו בשביל שלא תתעשן הקדירה דמותר אפילו לרבנן דהיינו אוכל נפש: ותדע דכל מפני איבוד ממון היינו כמו מכשירו אוכל נפש דהא מיבעי' לן בפ"ב דביצה אם מותר לכבות מפני איבוד ממון ומייתי עלה ההיא דאם מפני שלא תתעשן הבית וקרי ליה מכשירי אוכל נפש וכן כיבוי נר מפני תשמיש והיינו טעמא מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך · ובלבד שתהא הנאת אדם:

שאלה רנו ומטעם

זה יש להתיר הוצאת מפתח: ירושלמי ולא את המפתח ובית הילל מתירין. א"ר הושעי' הדא במפתח של אוכלין אבל לא במפתח של כלים: והא ר' אבא יתיב ומתני ומפתחי' בידיה פולפלין הוי בגויה: משמע שאסור לצאת אלא דוקא במפתח של אוכלין דהוי צורך י"ט:

שאלה רנז שיטת

רבינו יצחק על דין יתומים בפרק הניזקין פסקינן הילכתא יתומים שאמרו גדולים ואין צריך לומר קטנים בין לשבועה בין לזיבורית; ואפילו נזקין שדינו בעידית מיתומים בזיבורית אא"כ תפס וכן לשבועה. וכן במערבי דיתמי דערב איתמי נדר · אבל אלמנה שתפסה מטלטלי למזונות מה שתפסה תפסה מחיים ולא מצי יתמי אפילו קטנים לאפוקה מיניה · ובדרך השבועה · יש ה' דברים שגובים בלא שבועה בין גדולים בין קטנים כשידוע שלא נפרע החוב:

א שמתיה ומת בשמתיה: כדמפיק פרק גט פשוט ופרק שום היתומים שלחו מתם שמתוה ומת בשמתי' הילכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש טעמא דאין נזקקין לנכסי יתומים משום צררי והכא ליכא למיחש כיון דשמתי' ומת אבל כשחייב מודה לא פסקינן הילכתא בקטנים דאיתמר פרעי' וקנוניא הוא על בניו ועל אשתו דאפילו למ"ד אין אדם עושה קנוניא על בניו ה"מ בשעת מיתה אבל בריא חיישינן לגבי קטנים אבל לגבי גדולים קיימא לן דאפילו מלוה על פה גובה מן היורשים כדאיתא פרק בני דייני גזירות; וכן בכפר ועמד בדין ונתחייב נמי לא משתעבדי עד דגדלי: ומיהו אהני עמד בדין לטרוף מן היורשים או מן הלקוחות לכ"ע אפי' מלוה על פה דאישתעבד נכסי מחיים אבל בלא שבועה לא מהני לתגבי מיתמי:

ב שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתיו אין נאמני' וגובה בלא שבוע' דהוי לא דכיר שפיר לא פסיק ואומר תנו בפ' גט פשוט · אבל אמר מנה לפלוני בידי ואמ' יתומים אמ' לנו אבא פרעתיו נאמנים בשבועה שמא לבתר הכי אדכר:

ג לוה שכפר בחוב ומת וקיים המלוה שטרו גובה בלא שבועה כדאמ' פ' הכותב אבל אמרו יתומים כך אמר לנו אבא לא נפרעין בלא שבועה · שכל האומר לא לויתי כאילו אמר לא פרעתי דמי:

ד מת הלוה בתוך הזמן שקבע לו כדאמר פ"ק דבבא בתרא דהילכתא כריש לקיש אפי' מיתמי דאע"ג דאמור רבנן הבא ליפרע וכו': חזקה לא פרע איניש בגו זימני':

ה אפותיקי דאמר לא יהא לך פרעון אלא מזה הרי הוא כגבוי למלוה וגובה בלא שבועה כדאמר יתומים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על היתומים להביא ראייה דארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמי: ובפ' אעפ"י אמרינן גבי כתובה דווקא ייחד לה ארעא גביא בלא שבועה ואפי' מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה: ובכל עניינים אילו גובי' מהן אף בלא שבועה בין גדולים בין קטנים: והוא דיש להן קרקע אבל שלא בענין זה אין גובין מהן אלא בשבועה: אבל בשבועה גובין דקיימא לן. מלוה על פה גובין מן היורשים אי מלוה הכתובה בתורה היא כההיא דפ"ק דקידושין משום שיעבוד' דאורייתא ואי מלוה שאין כתובה בתורה כההיא דגט פשוט כדי שלא תנעול דלת בפני לווין. והני טעמא שייכי בין בגדולים בין בקטנים: וחילוק בין קטנים לגדולים בג' דברים:

שאלה רנח א לענין

מטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי · ואמר בפ"ק דב"ק אף לניזקין שום כסף מלמד שאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות ואוקמי ביתמי: ובירושלמי אמר ובלבד שירשו קרקע · ואמרי' נמי מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו · מיהו הואיל דקיימא לן פריעת בעל חוב מצוה וכותב כדאמרי' בהכותב מכין אותו עד שתצא נפשו: גדולים נמי בהאי דינא קיימי דהא בני מיעבד מצוה נינהו דליכא מ"ד דווקא לוה גופי' דאתא קרא לידיה אבל יורשים לא דה"מ למ"ד מלוה ע"פ אינו גובה מן היורשים כדאמרי' פרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל מורישיו דאמר מלוה על היתומים כו': ופריך ליה הא מלוה על פה היא וכו': אבל מאי דפסק דמלוה ע"פ גובה מן היורשים הוה ליה יורשים כבעל חוב גופיה דאמר מיניה ואף מן גלימא דעל כתפאי משום נעילת דלת: והא דאמרי' ובלבד שירשו קרקע היינו בקטנים כדפ'· אבל גדולים אפילו ממטלטלי דידהו גובין דבמקום אב קיימי · והא דאמר במי שהיה נשוי גבי קטינא מלוה על היתומים לפרוע חוב אביהם הנך קמאי דפרעינהו מלוה קא עביד תו הינך כי קטריף בדין קטריף· וקאמר אי אמרו ליה הני זוזי דמי קטינא שלוקיה ולא מצי למגבי מינייהו דהוה להו מטלטלי הרי שהם בקטנים· אי נמי אף בגדולים והא דלא גבו ממטלטלי משום דהכתי לא איפסיק הילכתא כרב פפא דאמר מלוה על פה גובה מן היורשים משום נעילת דלת · אבל לבתר דקיימא ההוא דפסק דנעילת דלת מהשתא גובה אף מן מטלטלי דיתמי גדולים כדאמרינן בגט פשוט ובשום היתומים ובהכותב · אמר ליה רב פפא לרבא לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא ליה למעבד מצוה מאי אמר ליה תנינא מכין אותו עד שתצא נפשו ואיורשיו נמי אמרה רב פפא: דאי אבעל חוב מאן פליג הא ומדקאמר לדידך דאמרת כו' · משמע דרב פפא לאו הוא דאית ליה אלא ודאי רב פפא איורשיו אמרה דכופין אותו ורב ושמואל פליגי עליה בהא ואמרי ליה דמלוה על פה אינו גובה מן היורשים כדמוכח בפרק מי שמת · והילכך איכא למימר דעובדא דרב קטינא מקמי דפסיק רב פפא: ואנו קיימא לן כרב פפא · אי נמי כמו שפירש רב האי בשערי' ההוא עובדא דקטינ' שהלוה שבק קטינא דארעא שמכר ללוקח בד' זוז וכשבא המלוה וטרף הלוקח באו יורשים לפלות לוקח · ולגבי לוקח לא אשכחן כפייה דלית ביה נעילת דלת:

שאלה רנט ב לענין

מקרקעי נמי יש חילוק בין גדולים לקטנים · דבפ' שום היתומים אמר רב יודא אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן ריבית אוכלת בהן ור' יוחנן אמר אף לכתובת אשה משום מזוני: ובפרק שור שנגח ד' וה' פריך עלה דקאמר מעליית יתומים ומשני מזיק שאני · אבל בעלמא אין נזקקין ליתומי' עד דגדלי אבל בגדולים נזקקי' להם ואפילו במלוה על פה: ואפילו אין חייב מודה כו' כדפ': אבל בקטנים אפילו חייב מודה חיישינן לצררי דקאמר אין נזקקין להם אלא לכתובת אשה משום מזוני אבל בבעל חוב אף בשטר ואפילו חייב מודה אין נזקקין ואף על גב דאשכח בהכותב דמחמרי בבעל חוב

יותר

יותר מכתובת אשה דהיכא דליכא שיעור למגבי אלא לחד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר משהאיש רוצה וכו׳ : הכא מיהא מחמרי׳ לכתובה יותר מבעל חוב : והא דאמרי׳ בכולי תלמוד דשטר חוב גובה מן היתומים כו׳ כדפ׳ אי בגדולים בכולי עניינ׳ אי בקטנים בחד עניינ׳ שפירוש נתגלה בהשוואת גדולים וקטנים היכא דליכא למיחש למידי : אי נמי מדאמר רב נחמן בפרק שום היתומים מריש לא הוה מזדקיקנן אלמא דרשות הוא בידי הדיינים לפי מה שרואים להזדקק עם עשירים הם דזכות הוא להם דלא ליזלו בתר שבקייהו ומעמידין להן אפוטרופ׳ :

ומיהו אין רשאין למכור · אבל ב״ד מוכרין הכל לפי ראות עיניהם . ודוקא בקרקעות הוא דנזקקין אבל מטלטלי דיתמי קטנים לא משתעבדי לבעל חוב כדפ׳ והיא דגט פשוט דהאי ערבא דפרעי׳ למלוה מלוה על פה הוא לגבי דיתמי דנפרע השטר ונמחל שעבודו (ולהכי קאמר רב פפא פריעת בעל חוב מצוה דכיון דמלוה ע״פ היא לא מחייבי יתמי למיעבד מצוה ולפרוע חוב אביהם : ובהא פסקינן הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע דהיכא דשמתיה ומת בשמתא דלא חיישינן לצררי גובין מהן : ואפילו מלוה ע״פ : ובשם הרב נמצא פריעת בעל חוב מצוה וכופין אי אמר לא בעינן למיעבד מצוה והיתומים אף במלוה בשטר וידוע שלא פרע האב מחיים אם לא הניח קרקעותו כ״א מטלטלין אין עליהן רק מצוה ולא חובה ולא כפינן ואף הם גדולים מעובדא דקטינא דהם גדולים היו מלטריף בעל חוב ואפילו הכי קאמר דאי אמר מעיקרא עבור קטינ׳ אנו פורעים סלוקי סלקוה ולא כפינן להו מכאן ואילך כיון דלית להו קרקעות ואע״ג דאית להו מטלטלים טובא : אבל הניח קרקע לקטנים : כפינן היכא דליכא למיחש לצררי כגון מת בשמתיה או אמר תנו או מת תוך זמנו : אבל היכא דאיכא למיחש לצררי אין נזקקין לנכסי יתומים בעודן קטנים אף במלוה בשטר ואפילו יש להן קרקעות הרבה וכולי האי מילתא דצרכין מיירי במלוה בשטר : ואם היתומים גדולים הם אין לחוש לצררי דהא ידעי במילי דאבוהון ונזקקין לקרקעותיהם במלוה בשטר ואף במלוה ע״פ היכא דידוע דלא פרעי׳ אב מחיים אי לא יורשים אפילו גדולים נפטרים בולא כלום דהא אילו אבוהון קיים נפטר בשבועה שפרע : וכיון שמת אין יורשין כלום ·

אבל במלוה בשטר ליכא למימר הכי דהא המלוה בשטר צריך לפרוע בעדים · ורב ושמואל דאמרי מלוה ע״פ אינו גובה מן היורשים היינו אף הניח להן קרקע . אבל אנו קי״ל כפסק רב פפא דגובה מיורשים היכא דהניח להן קרקע · אבל מטלטלי לא : ואנו תקנת גאונים עמדו מטלטלין במקום קרקעות לגבות מהן מן היתומים בין מלוה ע״פ בין במלוה בשטר : אבל רבינו יעקב היה אומר דוקא מלוה בשטר ולא מלוה ע״פ · והטעם לפי שכתב בשטר דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי והיינו אקנייה מטלטלי אגב מקרקעי גבי ממטלטלי כו׳ האידכתב כו׳ : ואין לנו בזה דברים : ודוקא לגבות מן היתומים עמדו מטלטלי במקום מקרקעי לפי שאין בהם דין קדימה אבל בבעלי חובות אם מכורין אם ממושכנים לא · וכן פי׳ האלפס בשערים :

(חילוק בין גדולים לקטנים בשמונה דברים) :

שאלה רסא מעות

יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד דווקא קטנים אבל לגדולים לא מבני י״ג שנים ואילך דבני משא ומתן נינהו :

ב נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקני אלא בכספא דווקא קטנים ·

ג לעניין שבועה אין נשבעין בטענת קטן אבל בטענת גדול נשבעין בפ״ב דכתובות ובשבועת הדיינין ·

ד לעניין גזילה אמרינן בהגוזל הניח יתומים גדולים חייב קטנים פטורים והכי הילכתא דברייתא מתני הכי :

ה בפ׳ השותפין אין פוסקין צדקה על היתומים ואפילו לפדיון שבוים אלא אפוטרפוס שלהן תורמים ומעשרים פירותיהן להאכיל ולא להניח וכל שעניין בקטנים :

ו לענין חלוקה בנכסי יתומים ב״ד מעמידין להן אפוטרופס לזכות להם : וכן לעניין צרכי יתומים ומגו דזכו להו מיחב נמי חייבים כדרב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק ב״ד מעמידין להן אפוטרופס אבל לגדולים אפוטרופס לדיקנא לא מוקמינן :

ז לעניין עסקא דאמר רבא שטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה מהגה אפילו ממטלטלי דאי מקרקעי ע״כ לא שמעינן בעל חוב גובה ממקרקעי אלא משום דקסבר דאינו נעשין ממטלטלי אלא בניו והיינו דלית׳ לעיסקא בעינא אלא משתני ליה מעיסקא אבל איתא לעיסקא בעינא · אי נמי זוזי דשקיל מחבריה איתנייהו בעינייהו וידוע דזוזי דעיסקא נינהו ונפול קמי׳ יתמי הדרי למרייהו דא״ר אמי ב״ר אבוה נעשו מטלטלי׳ אלא בניו רבא אמר להכי קרו להו עיסקא דלא יעשו מטלטלי אלא בניו וקיי״ל כרבא :

ח לעניין שומא שאמרו שום היתומים שלשים יום ומכריזין כו׳ ה״מ בקטנים אבל בגדולים לא · סליקא :

שאלה רסא ראובן

נשא אשה כשהוא בריא ואחר שנה היכה בשחין ה׳ שנים וסבלתו אשתו ועכשיו אומרת איני יכולה לסבול עוד : יש בדין לכופו ולהוציאה ואם כופין אותו להוציא יש לה כתובה או אין לה כתובה : שנו רבותינו המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ז׳ דינרי בשבת · ואמרינן מורדת מהמת מאי רב הונא אמר מתשמיש : ר׳ חנינא אמר ממלאכה אבל אומרת מאיס עלי לא כפינן ליה ואומרים לאו כל כמינך דהאיש מגרש ואין האשה מגרשת וה״מ דלא יהב׳ טעמא למילתא אבל אמרה מאיס עלי מהמ׳ כך וכך כגון בעל פוליפוס או מוכה שחין כו׳ ולעניין הלכה למעשה דמורדת אעפ״י דפליגי ר׳ יודא ורבותי׳ חזרו ונמנו שמכריזין עליה כו׳ ודרש רב נחמן הלכה כרבותי׳ . ואמר רמי בר חמא שולחין מב״ד ואמר רב ששת הלכה נמלכין בה וכי הא דכלתי׳ דרב זביד אימרדא כו׳ ואמרי׳ בסיפא השתא דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר דתפים לא מפקינן מיניה דלא תפים לא יהבינ׳ ליה · ומשהינן אגיטא תריסר ירחי שתא : והילכתא הכי הוא . ומיהו רבנן סבוראי דבתר הוראה תיקנו למשקל מיניה מאי דתפסה ויהיב לה גיטא לאלתר כדי שלא יצאו בנות ישראל לתרבות רעה וכן עמא דבר בכל הגלגים · ואין צריך לומר מוכה שחין וחביריו שאפי׳ קודם תקנה כופין אותו ויוציא לאלתר ; אבל לעניין כתובה מסתבר דאין נותן לה כתובה : חדא דא״כ ליתני ואילו שכופין אותו להוציא וליתן כתובה :

ועוד מדקתני בין שהיו עד שלא נישאו ואילו שהיו עד שלא נישאו סברה וקבילו : וא״ת יכולה היא לומר סבורה הייתי שהייתי יכול לקבל עכשיו איני יכולה לקבל א״כ אין לדבר סוף יהו כל הנשים מערימות וכישאות ולמחר אומרת איני יכול לקבל ונמצא זה משלם כמה כתובות שנושא בכל שנה ובכל חודש ואין לו תקנה עולמית ; וא״ת יהגה עמה על כך לר׳ מאיר דאמר אע״פ שהתנה עמה מאי איכא למימר וא״כ מאי למימר נסתחפה שדיהו : וכ״ת היכא אמרינן נסתחפה שדיהו היכא דממילא הוו כגון הא דתנן היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמנתארסה היו בה מומין אילו ונסתחפה שדיהו · אבל כגון מקמץ ומצרף ובורסקי דאינון עבדי לא מצי למימר הכי דהגינא מקמץ ומצרף ובורסקי : אבל מוכה שחין ובעל פוליפוס ממילא הוי ומצי למימר נסתחפה שדיהו ·

ועוד מקמץ ובורסקי נמי כיון דאי אפשר לעולם בלא בסם ולא בורסקי וקצין מזונותיו של אדם אי אפשר שלא ירדוף אחר מזונותיו ובאונס דמי כמוכה שחין :

ועוד מאי טעמא תקינו רבנן כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה · והאי אינו מוציאה מדעתו · איהו קאמר מאיס עלי ודינה כמורדת לעניין כתיבה מהני טעמי וטעמי אחריני : ור״י כתב זאת התשובה לא נתיישבה לי כמו שכופין להוציא וליתן כתובה באשת כהן שנאנסה ובאשה שאין לה וסת לר׳ מאיר ובשהתה עמו י׳ שנים ולא ילדה וה״ה במוכה שחין כיון דבית דין כופין אותו להוציא ואינה פושעת כלום הויא דתנא בי׳ להוציא וליתן כתובה ולא מבעיא מוכה שחין דאית לה כתובה אחרי שב״ד כופין אותו להוציא ואפילו אמר׳ הוינא בהדי אלא אפילו כל הני דתנן בהדי מוכה שחין שאין ב״ד כופין אותו להוציא והיא מורדת כופין אותו ליתן כתובה כי אין זו פשיעה אם אינו יכולה לסבול : וטענה גדולה : ואשכחן בהא מהמ׳ טענה בסוף הבא על יבמתו דכופין אותו ליתן כתובה : ועוד תניא בהדיא בתוספת׳ דכתובות בבורסקי וכיוצא בו דכופין להוציא וליתן כתובה אם רוצה לקיימא והיא אינה רוצה ; מסתברא דאם התנה עמה שתפסיד כתובת׳ אם תמרוד נר׳ שיוצא בלא כתוב׳ דאל״כ לא נמצא בורסקי נושא אשה כמו שפי׳ מאור הגולה ; ובתשוב׳ הגאונים מצאתי : ושאלת מאי נמלכים בה אמר רמי ב״ר חמא פעמים שולחי׳ לה מב״ד הוי יודעת שאפילו כתובתך ק׳ מנה מפסדתן את והיינו נמלכין בה . והשתא סוגיין והילכת׳ מאי דנוהגין רבנן בתרתי׳ מתיבת׳ לאו הכי אלא כי כלתי׳ דרב זביד : וכלתי׳ דרב זביד גופא אע״ג דמסקינן דתפים׳ לא מפקינ׳ מינה ומשהינ׳ י״ב ירחי שתא אגיטא רבנן סבוראי דהוו בתר רבנן דהוראה הזו בי משתהיין י״ב ירחי שת׳ דנפקו בנות ישראל לתרבות רעה בין בזנות בין בשמד · ותקון מאי דתפסה נמי מפקינ׳ מינה וכתבו לה גט לאלתר וטב לתרוייהו בין לבעל בין לאשה ומר יהודאי פסק בהלכות גדולות שלו דאי אמרה גרשני הוי מורדת והאידנ׳ בתרתי מתיבת׳ הכי פסקי׳ במורדת ואע״ג דאי תפיס׳ מכתוב׳ מפקי׳ מינה יהבינן ליה לבעלה וכותב לה גט לאלתר . והני מילי במאי דכתב לה בעל אבל מאי דאתיא מבי נשא בין תפסה בין לא תפסה מידי דבעינ׳ דידה הוא ויהבינ׳ לה : ועוד מצאתי בה״ג איתת׳ דאמרה לא בעינ׳ ליה גרשי׳ מיניה .

שאלה רסב בפרק

הכותב ואי ליכא אלא חד ארעא ולא הזיא אלא להד לבעל חוב יהבינ׳ לכתובה לא יהבינ׳ מאי טעמא יותר משהאיש רוצה להנשא וכו׳ : יש להקשות מהא דאמרינן לעיל לכתובת אשה משום נינא ולא לבעל חוב ; ואפי׳ ר׳ בנימן לא פליג דיהבינ׳ לבעל חוב אלא מפני שהוא כושל אבל ר׳ שתיהן שוין יהבינ׳ לכתובת אשה · ותירץ ר״ה דהכא היינו טעמא דיהבינ׳ לבעל חוב שלא תנעול דלת בפני לווין ובאשה לא שייך לנעילת דלת אי יהבינ׳ לאשה ולא לבעל חוב דהא מילתא דלא שכיח׳ דלעולם לא אשכח׳ אלא במי שמת והיו עליו כתובת אשה ובעל חוב והיה לו מלוה או פקדון ביד אחרים ומילתא דלא שכיח הילכך לא ימנע בשביל כך מהלוות לו וליכא נעילת דלת וכדאמרינן בר״פ הניזקין דלא מסיק מלוה אדעתי׳ דמית לוה · אבל הרי״ץ אומר דאפי׳ אי איירי הכא אחר מיתה לא קשיא מידי דלעיל מיירי בזוזי דאף אי נקט להו בעל חוב בדינ׳ לא מצי נקיט להו דאין דינו לגבות ממטלטלי ויהבינ׳ לאשה לכתובה דעדיפ׳ טעמא משום חינא : אבל הכא מיירי בדבר שדינו של בעל

חוב

חוב בו או אפי' במטלטלי אחר תקנת הגאוני' יהבינן לבעל חוב ברישא וכן כתב בפר"ח ; אבל לפר"ת קשה מעט בש"פ גט פשוט פסקינ' והילכת' מלוה על פה גובה מן היורשי' כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אלמא דשייך נעילה לאחר מיתה · ואי ליכא ארעא אלא לחד לבעל חוב יהבינ' אלמא חזינן היכא דזמנו שוה קדים בעל חוב לאשה · מכאן מוכיח ר"ת דלתקנת הגאונים דתקנו דבעל חוב ואשה גובי' ממטלטלי היכא דליכא מטלטלי' אלא לחד טריף בעל חוב מקמי אשה אפי' קדם זמן כתובה לזמן השטר דבזמנו שוה דמי דכיון שלא תקנו שתטרף מן הלקוחות ולא חייל שיעבוד כתובה עלייהו כלל : דהא אמרי' פ' מי שמת גבי דאיקני' ומכר את"ל לא משתעבד בדהא לא משתעבד · ואת"ל משתעבד לוה קנה ומכר אחר כך לקמ' משתעבד או דילמא לבתר משתעבד והשתא משמע דאי לא משתעבד ליכא לספוקי מי גביא ברישא אפי' מיניה דידיה דפשיטא ליה דתרוייהו גבי בהדי הדדי כיון דלא משתעבד לגבות מן הלקוחות וכאילו זמנו שוה השבינן להו ה"נ כיון דליכא שיעבוד על המטלטלין לגבות מן הלקוחות הוי כאלו זמנו שוה וטריף להו בעל חוב ברישא . ואע"ג דלעיל איכא למ"ד כתובת אשה משום חינא ואפי' מאן דפליג מודה היכא דליכא כושל לאשה יהבינ' לה משום חינא היינו טעמא כיון דדינו של בעל חוב לגבות ממטלטלי ואי הוה נקיט להו בעל חוב ליתומים לא מצי נקיט בדינו עדיפא כתובת אשה משום חינא כיון דאין דינו לגבות לא שייך נעילת דלת אפילו בדבר שדינו של בעל חוב לגבות בו כגון מקרקעי או אפילו מטלטלי אחר תקנת הגאונים לבעל חוב יהבינן ליה ברישא ואין נ"ל מכאן ראייה דלכאורה נראה דמהאיס מיירי הכא ולהכי יהבינן לבעל חוב ברישא דאיכא נעילת דלת אבל לאחר מיתה דליכא נעילת דלת כדמוכח בהניזקין דלא משום אדעת מלוה דמית לוה ונפלו נכסי קמי יתמי עדיף כתובת אשה משום חינא וכן פירוש בספר רב אלפס בשם רב האי גאון דמטלטלין בזמן הזה בעל חוב קודם · ועוד פירוש בשיש מפ' דהכא מיירי דווקא בשטר כתובה ושטר בית דין דדיינים בי' שודא כדאמרינן לקמ' שני שטרות יוצאין ביום אחד רב אומר חולקים ושמואל אמר שודא : וא"ת ליסמעינן הכא דעל ידי שודא לבעל חוב יהבינן ולא לאשה מטעם דיותר משהאיש רוצה כו' · אבל היכא דאין זמנו שוה ביום אחד אלא חייב לזה וקנה נכסים אחר כך קיימא לן במי שמת דיחלוקו : אי נמי במטלטלי בזמן הזה כיון דלא שייך כאן שודא לא יהבינן לבעל חוב אלא יחלוקו האשה ובעל חוב · ונראה שזה פר"ח שפירוש לעיל שאין נראה לי דהא ס"ס קתני האי מאן דאיכא עלי כתובת אשה ובעל חוב : משמע דכל היכא דכי הדדי דליכא דינא הקדמה לבעל חוב יהבינן לה :

שאלה רסג

גרסינן פרק שבועת הדיינין מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן מפכינן בדאורייתא לא מפכינן שבועה ; ופר"י למר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפכינן : כתוב בהלכות גדולות בהילכות שבועה דלית הילכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה ואודיתא מיפך שבועה היינו הך ואודיתא דאמר מר בר רב אשי בפרק זה בורר לא כתבינן אודיתא עד דכתבי ושלשי שליה ומתני להו לבי דינא : ובסדר תנאים ואמוראים כתוב דהלכה כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה דאורייתא מיפך שבועה שנים שהיו דנין והיה אחד חשוד על השבועה וחייבוהו שבועה מר בר רב אשי אמר מפכינן שבועה מן החשוד על שאינו חשוד : ומכתב הודאה כגון דמטמין עדים בכילתא ומיהו מה שפירוש דמר בר רב אשי איירי בחשוד אינו אלא כמו שפירוש בקונטרס אם אמר הנתבע לתובע השבע וטול דבחשוד לא איירי עד סוף שמעתתא דאמר איכא בינייהו שכנגדו חשוד : ורבינו חננאל פסק דהילכתא כמר בר רב אשי בכל התלמוד בר ממיפך שבועה והיורי . וסימן הפך לבן : והנך מפרש בפרק בהמה המקשה מר בר רב אשי אמר בעניין נומת הגידין כיון דאמר אף על גב דשיורי הנך תרתי לחוד לית הילכתא כוותיה · וזאת תשובת רבינו גרשם וחלוק עליהם וז"ל :

תשובה רסד

דעתי נוטה כי כן כתוב בהלכות פסוקות וכן בתשובות הגאונים מקום שמתביישים לישבע ומחוייב אדם שבועה לחבירו ואמר לו השבע וטול ושכנגדו אמר השבע ותיפטר הדין עם מי : והשיבו או משתבע ופקע או משלם בלא שבועה ומה שפסק להפך שבועה אפילו דאורייתא מפני שר' ליאון רבי שלמדני רוב תלמודי זצ"ל חכם נופלא לא סבר להא דלית הילכתא כמר בר רב אשי · ונראה דברי ר' ליאון דכי מדבריהם כי יש לומר איזה כחו מרובה מי שיש לו שטר או כופר בעל דינו ואמר פרעתי ואשבע שפרעתי אין שומעין לו ומשלם בעל כרחו אפי' כתוב בשטר ק' מנה . ומי שמודה לו בפרוטה וכופר בק' מנה משלם פרוטה ונשבע על ק' מנה ומעתה הדברים ק"ו ; ומה מי שתופס שטר בידו שאין בעל דינו יכול לומר אשבע ואפטור יכול לומר השבע וטול דאמר רב פפא האי מאן דנקיט שטרא עילויה דחברי' וא"ל שטר פרוע הוא אמרינן לאו כל כמיני' זיל שלים ואי טעין ואמר אשתבע לי א"ל אשתבע ליה מי שמודה לחבירו בפרוטה וכפר לו בק' מנה שיכול לומר אשבע ואפטר לא כ"ש שיכול לומר לו השבע וטול וזה שכתב בתורה ולקח בעליו ולא ישלם תנינא כל הנשבעין בתורה נשבעין ולא משלמין לא שאין הנטען יכול לומר לטוען השבע וטול אלא שאין התובע יכול לומר אשבע ותן לי שאם אי אתה אומר כן נמצא שבח הגזלן יפה מאדם כשר ; שהגזלן אומר לבעל דינו השבע וטול והכשר או נשבע או משלם בלא שבועה : וק"ו ומה גזלן שהורע כחו שאינו יכול ליישבע אינו משלם בלא שבועה . כשר שיפה כחו שישבע ויפטר אינו דין שיכול לומר השבע וטול ; אלא נראה שזה שכתוב ולקח בעליו ולא ישלם שאין התובע יכול לומר אשבע ותן לי לפי שכתב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום : ואם היה כתוב ישלם ויקח שבועה אין אדם יכול לומר לעמוד מפני הרמאין שהיו מתקרבין אצל בעלי בתים ומלוים להם פרוטה ותובעין מהן ק' מנה ופרוטה בדין והוא מודה לו בפרוטה וכופר בק' מנה . ואם אמר לו הדיין תן לו ק' מנה וישבע ויטול מה דרך נועם וכתיב שלום הוא זה · א"ו תיקון הכתוב שלא יפקיעו הרמאין נכסי בעלי בתים אלא מי שרוצה להחמיר על עצמו ולהזיק בנכסיו ולומר השבע וטול שאי אפשי בתקנה זו הרשות בידו · ועל הטעמים האילו סמכתי ולא חלקתי להפך שבועה בין מדאורייתא בין מדרבנן ועוד שסמכתי על דברי ר' ליאון ועוד שלא מצאתי שלמדתי שאין הלכה כמר בר רב אשי במיפך שבועה ; ואם בתלמוד אינו ומסברא הוא אומר איני רואה את דברי ר' ליאון שמסר לי כי מופלא בדורו היה ואחרי דברי לא ישנו · ומה שלמדתי ודעתי נוטה כתבתי וחתמתי · **גרשם ב"ר יהודה** :ומשם הר' ברוך ממגנ"ץ נשמע דיש לדקדק דבדאורייתא לא מפכינן שבועה דאמר ר"פ המפקיד סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלוה אמר לא כי אלא סלע הלויתני וה' דינר היה שוה מי נשבע שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון ויפסלנו לעדות ולשבועה ופריך ותיפוק ליה דשבועה גבי מלוה היא פי' דמודה מקצת בה' דינר: וקשה דדילמא איצטרך טעמא דשמא יוציא הלה את הפקדון : אלא ש"מ דסוגיא דתלמודא סברא דאין מהפכין בדאורייתא והיינו שבועה דמודה מקצת :

תשובה רסה

השיב ר' ראיתי את העשוקים ודמעתם מגויה ואין להם מנחם · כי בא אלי הבחור הזה ר' שמואל ובידו איגרות מגדולי קוטון וכתוב בה אלמנה אחת תבעה לדין את ראובן מממון שהיה בידו משל בעלה כי לא נתקבלה מזונותיה וכתובתה ותגבה משם · וראובן טוען כי כשהיה בעלה חולה מחוליו שמת בו נתן הממון ללוי קרובו והוא מבקשו ממנו , על כן הוא מעכב וכתוב באיגרת כי מתנת שכיב מרע היתה : וכראותו אמרתי לאשר אצלי ; השתא בירושה דאורייתא אשה גובה כתובתה ממטלטלי מתקנת גאונים מתקנת שכיב מרע לא כ"ש דכ ש"ג אמרינן גבי מזונות בית נוהלין ואף הוא הוציא כתב הר' יוסף ב"ר יצחק מתוך אפונדתו שכתוב בו רק אם נתן מתנת בריא בזה אמ' שסוב לא תגבה כתובה מטלטלי לא הודה לו . כי מדקדק מלשון רבינו יצחק שפי' לעיל שע"י תקנתו לכתוב בשטרות דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ע"י כך נעשו מטלטלין שיעבוד לגבות מיתמי כאילו שיעבוד להם מטלטלי אגב מקרקעי ולהכי מה שאין כתוב בשטרות אגב שלא לטרוף מטלטלי מן הלקוחות והרי הן לענין לקוחות כמו בימי חכמי התלמוד שלא לטורפן מן הלקוחות והוו הלקוחות מאוחרין כבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה כפר"ח במי שהיה נשוי ואע"פ שפר"ח עוד פי' אחר תפס לו רבי' פי' זה ; ומי' פי' רבי' שמחה . שדימה אותו לב"ח מאוחר מדקדק הרב דין דומיא דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה במטלטלי כפר"ח מה שגבה גבה ולא מקבל מתנה : עיין בהתוספות . הלא מקפעת מתנה דאורייתא שיעבוד מירוש' כדאשכחן בית נוהלין גבי מזונות אלמנה שמקרקעות יתומים ניזונית ומקבל מתנה דאורייתא משמע שאין ניזונית . וכ"ש ממטלטלים שאין להן שיעבוד כלל לפי התלמוד דלא מיגבו אפי' מיורשים משום דלא סמיך בע"ח עלייהו שאין נגבין ממקבל מתנה דאורייתא דעדיפא לאפקועי מירושה : וא"כ ע"כ אם יאמר התלמוד במטלטלי בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה לאו לאפקועי מתנה קאתי דודאי מטלטלי שנתן נתן אפי' לזה קודםלכן ; וע"י נראה לי שבימי חכמי התלמוד מתנות מטלטלי דאורייתא מפקעת שיעבודו כמו מכר כל זמן שלא נתייחדו לאפותיקאות כי גם עכשיו כי לא מצינו ששינו הגאונים דין מטלטלי ממה שהיה בתחלה רק לענייןלגבות מיתמי אבל לענין לגבות ממקבל מתנה דעדיף מיתמי להפקיע שיעבוד כמו שמצינו בית נוהלין לא אמר :

שאלה רסו

נעשה שורו אפותיקי ומכרו אמ' דדווקא מכרו אבל נתנו בע"ח גובה ממנו ומשם אין ללמוד בלא עשאו אפותיקי נמי דליהוי דינא הכי בע"י אפותיקאות דייקא שזמן בע"ח על המטלטלין דעשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו ואם לא עשאו אפותקי אינו גובה אפילו מלוה בשטר שיש לה קול דלא סמוך עליה :

ומה שכותבין דאית להון אחריות אעפ"י שהכותב כדי לגבות מיתמי כדברי ר' עקיבא מ"מ אינו חשוב כי יחד שורו אפותיקי שהרי אין סברא שתגבה אשה עכשיו מעבדים שמכר הבעל כי למה תגבה מהסיוהר משור ושאר מטלטלים אע"פ שאם יחדם לאפותיקי שלא לאנקם ממטלטלי' אחרים היתה גובה מן הלקוחות : ואין נ"ל לדחות דבר זה ולומר דההיא דיש נוהלין לאו טעמא משום מתנה היא אשינא כמכר לעניין הפקעת שיעבוד דטפי מירושה אלא משום שבירושה לא שייכא הפקעת מזונות אלמנה כלל שעיקר תקנת אלמנה מזונותיה מיורשים את

תהא

תהא יתבא בביתי וכו' שהרי דשיעבוד גבי אכלת פירות ושבח קרקעות ומזון האשה והבנות שוה הוא. וכמו שלגבי מזונות חשיב מתנה דאורייתא שיעבוד ה"נ לפירות ולשבח דמיתמי מגבן ולא ממקבל מתנה: וגם שיעבוד האב והאחין לענין מזונת נ"ל שוה דבין אב בין אחין בין מכרו בין משכנו בין נתנו מתנת בריא אין מוציאין למזונות; והא דנקט במציאת האשה מכרו או משכנו משום דעיקרי' גבי פרנסה איתשל ור' חייא דקבעי מכרו או משכנו הוה פשיטא ליה דמוציאיו לפרנסה ואפילו אם נפסק לומר דהאחין שנתנו מוציאין למזונות לפי שכבר זכו הבנות ליזון מן הנכסים ולא אלימא מתנת אחין להפקיע מזונות כמו מתנת האב: וכ"ל נמי דאחין שנתנו אין מוציאין למזונות ואע"ג דפריך דמתנה חשובה כמכר לענין שיעבוד טפי מירושה מותבינ' אשמעת' מההוא דנושאין על האשה דקאמר יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה; ומשום שגובה כתובתה ממטלטלי דמתנה לר' מאיר דאמר ממטלטלי משתעבדי לכתובה לר"מ: ופלוגתא דר"מ ורבנן כשנפלו לה נכסים דווקא לגבי ממטלטלי דמתנה איפליגי אי משתעבדי לכתובת יבם דלר' מאיר משתעבדי דיבם במקום בעל קאי שהרי אינה מותרת מאישות המת אלא ע"י חליצת היבם או גיטו או מיתתו ולהכי חשיבי מטלטלי לשיעבוד כתובתה כאלו בעל קיים ולא חשיבי כמטלטלי דיתמי. ורבנן סברי דלא משתעבדי דאפילו מחיים לא משתעבדי מטלטלי לכתובה אליבייהו לפי שק' לומר שתהיה סברת ר' מאיר ורבנן תמוהה שר' מאיר מחשיב שיעבוד כתובה יותר משאר שיעבוד שגובה ממטלטלי דיתמי ולרבנן גריעא משאר שיעבוד דאפילו מניה לא גביה. בעבור זה פי' כן ונראה דבריו דאי חשיב יבם לגבי כתובה דיתמי מניין לו לתלמיד לרבנן לא משתעבדי מטלטלי לכתובה אפילו מחיים בקידושין לענין גביית כתובה: ובהכותב דאמרינן לאיתתא מסלקינא לה בארעא ובע"ח מסלקינא בזוזי האי כי דיניה והאי כי דיניה. הואיל וכן קשה על מה שפי' דמתנת בריא חשיבא לענין שיעבוד כמכר טפי מירושה דמטלטלי דירושה לא משתעבדו לכתובה ומטלטל דכתובה משתעבדי: ונראה לתרץ דהתם קתני ועמד ונתן כל נכסיו לבניו במתנת ש"מ איירי דגריע מירושה דאורייתא ולהכי גביא כתובה מיניה: וה"ה בע"א שגובה ממטלטלי במתנת ש"מ. ואין להקשות מי במתנת ש"מ איך ישתחרר הבן הא לא קניא לאח"מ כדאמר ביה נוהלין ואין גט לאחר מיתה. דהא לא קשיא מידי דאע"ג דמתנת ש"מ אינה אלא לאחר מיתה מיהו לענין שיחרור עבד הוי שיחרור מחיים: ואפילו עמד אינו חוזר כדאמר פ"ק דגיטין ש"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד וחזר בנכסים ואינו חוזר בעבד משום דיצא עליו שם בן חורין:

ואת"ל שיבם לענין כתובה כיתמי לכתובה דנגבית ממטלטלי דיתמי לר' מאיר נוכל לתרץ דלגבי כתובה גבי ממטלטלי דמתנה לרבי משום דאלימא טפי דנגביא נמי מיתמי: אבל שאר שיעבוד מטלטלי דלא גביא מיתמי כ"ש דלא גבי ממקבל מתנה. ואם יבא אדם לומר שמתנה זו והיתה מתנת בריא ולא כתו שכתבנו בהמביא שהיא מתנת שכיב מרע בלא חלק כל נכסיו וגם לא הרתה שעשה כן מחמת דאגת מיתה צריך לדיין לחקור איך קנה בקניין את המעות אם היו בעין והקנה על הקרקע או במעמד שלשתן שאין כאן אותיות נקנית במסירה ובשטר:

שאלה רסז אמר ר"י דמי שמקדש אשה שיש לה אב כיון שנתן לו האב רשות לקדשה יכול לומר הרי את מקודשת לי ואין צריך לומר בתך מקודשת לי דהכי אמרינן פרק קמ' דקידושין כיצד מצות ייעוד אמר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את מיועדת לי ואפילו בסוף שש. ואעפ"י שקטנה היא עדיין:

שאלה רסח מן השמים ירחמו על נכדי הר' יצחק על כתובת אלמנה שאבדה והיא היתה אלמנה כשניסת וצועקת על היתומים גלוי הדבר וברור שתשבע ותטול כתובתה מנה והתקנה שובר בב"ד ויתקיים אבל תוספת לא תגבה כלל כדתנן כתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה את הכל ומייתי לה בפרק הכותב ובפ"ק דבבא מציעא גבי כתובה במאי גביא וקאמר נמי התם דיקא נמי דהא קתני גובה את הכל. אי אמרת בשלמא דכתב לה משום הכי גובה את הכל אלא אי אמרת דלא כת' מאי גובה את הכל. מנה ומאתים הוא דאית לה והכי סלק' שמעת' ומסיפא דקתני שלא כת' אלא על מנת לכונסה אין ראייה דמצינו לדחויי כדאיתא בריש הכותב. והני ר' חייא אמר ודבר פשוט הוא שאין מנהג לתוספ' כיון שקודם סוף המאה לא קבעו מנהג ומצינו שעקרוהו דאמר מנה ומאתים הוא דאית לה אבל תוספ' אין לה: ואמרינן נמי גובה עיקר כתובה גובה תוספ' דבלא כתובה ליכא תוספת דאילו היה הבעל קיים שמ' היו דייני מגנת' דהגנת' מחייבים אותו שבועה שאין יודע או שלא הוסיף אבל אין דיין שיוכל להשביע את היתומים בין קטנים בין גדולים ואפילו צוואת אבם ראיתם כאב התוספת לאו כל כמיניה לאשבועינהו כיון שהם אומר שלא ראינוה וכל האומר אחר המנהג יש לילך שוטה גמור הוא אם לא קיימו בני העיר ביניהם לומר כל הנושא בתולה יוסיף לה כך וכך ובתבר עיר כדמוכח בשמעתתי' דרשאין בני העיר להסיע על קיצתה. וצריך מדעת כולן. אבל ממילא לא. וכל האומר טועה וגועה פועה ורוח רע וכל התוס' לפי השוטי' המפטפטי' אין כותבין שובר לפי שאבדה כתובתה. אך על ירוע שנכתב בשטר ובעדים כי היא אינצלא דהות כתיבה בכתובה דאירכסה וכפר הבעל לסוף אתי סהדי

והייבוהו לפלונתי זאההיא כותבין שובר ואף על גב דלאו מעשה בית דין הוא:

שאלה רסט רע ושיעור המנה כ"ה סלעים ושלש סאין בסלע: והאומ' ארבע אם בת להוציא עליו הראייה: נעתק מכתיבת ר"ת שאין המנה שוה זקוקה ופדיון הבן אינו שוה ה' זקוקים:

שאלה רעא ואשר שאלתם מתנה שומר חנם להיות פטור מן השבועה אם הוא יכול בלא ראייה ועדים אמנם בלא עדים יכול לומר לא שיעבדתי עצמי. דאל"כ ההיא שומרי דשומשי בהזהב היאך יכול לומר הא ביתך קמך לא מבעיא שומר שכר לא הוה אלא אפילו כו'. אך שבועה היסת איכא דהוה כשטוען מנה לי בידך פקדון דהיינו שומר דידי הויא והלה אמר להד"ם דהיינו פטרתי משבועה דתלמודא לאו דווקא נקט וה"ה לכולהו. וההיא דהא ביתך קמך אם לא שהודה המקפיד היה צריך שבועה אבל אם יש פקדון אין יכול לומר פטרתני אם ליכא עדים שפטרו דליכא למימר מגו שיכול הואיל זאיכא שטרא:

שאלה רעב ושבועת השותפין אי דאורייתא אי דרבנן פשיטא דרבנן היא דהא ליכא שבועת דאורייתא אלא במודה במקצת. ועוד דאמרי בכולי תלמודא אינטריך קרא למעוטי ספיקא וכ"ש דלא ריבתה תורה שבועה לספק:

שאלה רעג כתוב במחזור ויטרי כי רבי' יצחק ב"ר יודא פעם אחת שלא אחר טליתו ושלא שליח וכבר התפלל קריאת שמע בברכותיה ונתעטף בטליתו והתפלל והביא ראייה מפ' היה קורא דרב אנח תפילין בין ק"ש לתפילה וה"ה ציצי' וכאו ראייה היא. דתפילין שאני כדקאמר כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. וה"ה נמי אין נכון להתפלל בלא תפילין ואמר נמי התם יטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלימה: אבל ברכת ציצית לא שייכא לק"ש כלל. ודומה הפסק. ואפי' מותר לשאול בין הפרקים במצות ציצית אין להפסיק כי כמו כן יוכל ללובשו אחר תפילתו.

שאלה רעד פירוש רש"י בערכין דחיישינן לגררי שמא בשעת מיתה אתפסה גררי ומשמע מתוך פירושו דמקמי מיתה זמן ארוך אין לחוש להך ואפילו חלה ונתיירא למות כיון שנתרפא חזר ונטל הגררי לפי פי' זה אם נהרג אדם או מת מית' חטופה או נטרפה דעתו אין לחוש לגררי ולא תצטרך האלמנה שבועה. והשתא אתי שפיר בעל הבית עליו ועל אשתו שיורשים שואלי' כתובת אמם אע"פי שלא נשבעה שהרי בנהרג לא חיישינן לגררי ומיהו בלאו הכי אתי שפיר אפילו אי אמרת דבנהרג יש לחוש לגררי והיא לא נשבעה שהרי יורשיה יכ ליזלשאל מכחה מטלטלי' דאיתנהו בעינייהו דשקלא בלא שבועה כדאיתא בכתובת.

שאלה רעה השיב ר"ת על ראובן שהפקיד מנה לשמעון שלא בעדים וראובן בקש מלוי קבל לי מנה משמעון שנתחייב לי שמעון וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו להחזיר לו המנה שנתן לצורך ראובן כי בטעו' פרעו ואם לא יחזיר יעכב שמעון המנה שהפקיד לו לוי וראובן תובע מלוי מנה שזכה לו. ולוי טוען לא זכיתי לך על מנת שאפקיד פקדוני שביד שמעון: נ"ל כי מן הדין יחזיר לו לוי המנה שנתן לו שמעון לראובן כי זכה לו כדאמר פ"ק דגיטין ה לך מנה לפלוני שאני חייב לו: אמר רב חייא באחריותו: ואם בא להזור אינו חוזר. ותניא כוותיה ואפילו היה פקדון זכה לו ולא מצי למיהדר דכי פרכינן התם גבי פקדון נימא אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וכו'. ומוקמינן לה שהוחזק כפרן ה"מ היכא שאמר לו שנפקד מדעתו הולך אבל אם אמר לו המפקיד הבא פקדוני ונפקד נתן לו הוי לי כזכי ולא מצי למיהדר ביה כמעשה דר' דוסתאי ב"ר ינאי שלא כוחזק כפרן ולא בעי ר' אחא לאהדורי ומה שאמר לוי לא זכיתי על מנת שאפסיד פקדוני דברים שבלב אינם דברים ושמעון אין נאמן לומר טעיתי והשבון טעות הוה מגו דאי בעי אמר לא היה דברים מעולם כי אמר נמי נאנסו כו': וכן כל מגו בהאשה שנתארמלה:

והא לא דמיא אלא להא דאית ליה ארעא במשכנתא דראובן ואכלה שני חזקה וטוען על ראובן לומר בית שאתה דר בו שלי הוא מגו דאי בעינן כבישנא לשטר משכנתא ואמינא לקוחה והיתה נפסד כמו בית שאתה דר בו מהימן לומר בית שאתה דר בה שלי הוא דהאי מגו ליתא כ"ש שזה מציל עצמו בממון חבירו ואין הדין עם לוי. ומהכא גיגאי דההיא שמעתתא דהתם עביד הושבנא לסוף אישתכח דחשבון בטעות הוה; ופטרוהו ליכא למשמע מינה דהתם להודאת בעל דינהוה או בשכר ידוע ע"פ עדים דאי לאו הכי לאו כל כמיניה: וראייה בידינו:

שאלה רעו ועל ראובן שתובע השמעון מנה לי בידך ושמעון משיבו לא כי אלא מנה לי בידך השבע שיש לך מנה בידו או השבע שיש לי מנה בידך: נ"ל אם שמעון מהפך שבועתו בלא תנאי ישבע ראובן ויטול: ועל תביעת שמעון ישבע ולא ישלם שהרי ראובן אינו מהפך שבועתו על שמעון. ואם אין שמעון מהפך שבועתו אלא על תנאי שאם ישבע ראובן ששמעון ישבע כמו כן אח"כ לא היפך שבועתו:

וחייב שמעון שבועת היסת ונזקקי' לתובע תחילה :

שאלה רעז ועל

ראובן ששלח בתי נפש לשמעון ביד לוי וטוען ראובן שציוהו שלא להחזיר הבתי נפש לשמעון עד שיתן לו לוי ב' זקוקים מלוי : ושמעון טוען לא צויתיגו . ועוד תובע ראובן לשמעון טענת ודאי וברור שקיבל ב' זקוקים מלוי ושמעון משיב לא היו דברי' מעולם : כר"ל כי אין שבועה לשמעון בזה דאמר בשמקבל דהודאת פיו כק' עדים ושליש נאמן משניהם זה אומר בכך וזה אומר בכך שליש נאמן :

ולא מיינו שבועת היסת אלא הודאת בעל דין דשליש כבעל דין הוי ולאוטא ולא לו לא חשדינ' ליה : ואמ' בהאיש מקדש והשת' דתקון רבנן שבועת היסת משתעבדי עדי' דיהבי' ליה התם משום שאמר לא פרעתם לו אלא עכבתם אבל אמר ליה ע"מ נתתי לך ליכא היסת דהא הימני' ואין אדם חוטא ולא לו . אבל אם רוצה כשביעם לשמעון שקיבל ב' זקוקים יכול להשביעו אם בטענת ברית טוענו : דהא איכא דררא דממונא או אם ירצה שמעון יהפכנה אבל ב' שבועות שכתבתם אין אני רואה דא"כ אין לך אדם שמעביר חבית ממקום למקום שכל שעה יטיל עליו תנאים וישביענו ואין להוסיף שבועת היסת :

שאלה רעח חלת

הולך לארץ אוכל והולך ואח"כ מפרים פי' הקו' אוכל והולך כל אחת ומשייר כדי חלה ומפרישה באחרונה ולשון מפרים משמע דמשייר מעט יותר מכדי חלה באחרונה כדי להפרים עליהם החלה משום דבעי' ראשית שתיה ניכרין כדאמר גבי תרומה בפ' ראשית הגז ובפ' בכל מערבין וגבי חלה נמי ראשית כתיב : ומיהו מוקף ודאי לא בעינן מדשרינן אוכל והולך ואחר כך מפרים :

שאלה רעט ומה

שנהגו בפסח והניח כל המצות בסל בשעת הפרשה להפרים עליו חלה וגם החלה אין זה מטעם מוקף אלא משום דנהוג למיפא קפיזא קפיזא בפסחא שלא יבא לידי חימוץ . ואם היה מפרים חלה קודם שיצרפם בסל לא מעברינן בהכי כדי שיבא אחרי כן לידי חיוב לפיכך מצרפו תחלה להתחייב בחלה:

שאלה רפ פרק

מי שהיה נשוי אמר רב הונא הני תרי אחי שותפו דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדי ב"ד לדינא והפסד השותף לא מצי אידך השותף לומר לבעל דין לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותא עבד וראייה ממתני' ראשונה נשבעה לשנייה : ושנייה לשלישית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני דהא נשבעה לשנייה : ודיחויא הוא דלא דמיא למתניתין שבועה לאחר שבועה למאה: אבל האי מצי אמר אי הוינא הכא מיינו טעין שפיר טפי ולא אמרן אלא דליתי' במתא אבל איתי' במת' איבעי ליה למיתא :

שאלה רפא אימיה

דרמי בר חמא כתבי' לנכסי' לתרין ברתא ומסיק שודא דדייני עבדינן פר"ח קבלה היא בידינו שודא דדייני דוקא למקרקעי ודוקא דיין מומחא כרב נחמן בדורו דהא רב ששת אדם גדול הוה וקאמר ליה רב נחמן לאו דיינא את למיעבד שודא דדייני . ולי נראה דעבדינן שודא דדייני אפי' במטלטלי מדאייתי ראייה מעובדא דשליח בספ"ק דגיטין הילך מנה לפלוני ולא מצאו דמסיק וכן אמרו יעשה שליח מה שירצה דהיינו שליש והוא שודא דדייני : ור"ת פי' דודאי במכר או במתנה על שדה אחת לשני בני אדם דאין להוכיח מעדים החתומים כלום אלא דודאי האחד שקר עבדינן שודא דדייני . אבל בשני בעלי הוביס שבאים ביום אחד דשניהם אתיתים ודאי מודו כ"ע בין רב בין שמואל דיחלוקו :

שאלה רפב זבין

ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני פי' כגון שחזרו המוכרי' או במסקנ' ע"י מקח טעות דומיא דארבי במקולי הוו קיימי' כר"י דדוקא כגון דאמר ע"מ למזבן תורי זביננא : אבל שתק הדברים שבלב הם ולא הדרי זביני דומיא דהמוכר נכסיו אדעתא למיסק לארעא דישראל דגלי' דעתי' דיש דברים שמועיל בהן גילוי דעת כי הני ויש דברים שאינו מועיל אלא תנאי כגון אסמכר מלבושים על מנת לעלות לא"י דלא מוכח מילתא דאי לא תימא הכי אמאי מצרכי' תנאי כפול : ויש דברים שאפילו גילוי דעת אינו צריך כגון שטר מברחת בהאשה שנפלו וכגון ההיא דפרק מי שמת דכתבתינהו נכסי לאחר ששמע שמת בנו כי הלך למדינת הים לימים שמע שחזר ר' שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה שלא היה נותן אלא שסבור שמת בנו והרי הוא קיים :

שאלה רפג תשובת

ר"ת להר' יוסף ב"ר משה את הכי בעיני אשיב לך : כי הנותן גט צריך ליזהר מכמה דברים שאין עולין במחשבה אם תלמוד ערוך בפיו : ומה שכתב מקום האיש והאשה וירא לשנות יש לו לדקדק אני פלוני ב"ר פלוני שנולדתי במקום פלוני דיתבא על נהר פלוני כדאמר דעל רכים נהרא ובאתי לדור במקום פלוני דהוא מקומי שעומד בישקוע : ואם אינו יודע מקום שיקוע כתו' מקום שעומד שם בישקוע : ואם אינו יודע מקום שיקועו כתוב מקום שעומד בשיקוע : ואח"כ מקום שעמד בתוכה באותה שעה ואז היא יצא מכל ספק מקום האשה ואם בא לחסר מקום שעמוד בה באותה שעה טועה הוא והגט פסול שאין לך שינוי גדול מזה : והיכא דהוזקו שני יוסף בן שמעון איכ' השתא טובא כדאמר בהאשה שלום גבי הכן מגרשת : ואם שם עירו לא נזכר ממנו נדע אם הוחזקו אם לאו : ועוד דבהמביא אמר גבי ההוא דעל לבי כנישתא דלא הוי גיטא דלא הוי כתוב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה ומקום כתיבת הגט צריך לכתו' ההוא מקום שהסופר כותבו שם כדאמ' היה במזרח וכתבו במערב ומוקמינן לה פרק הזורק בסופר : וזה הבחור שהיה עמד באלגבורה ויצא לו לאכוטין והלך לו ליואני להשתקע וביום לכתוב כתב הגט : כמדומה אני כך היה לכתוב אני פלוני בן פלוני שנולדתי במקום פלוני דיתבא על נהר פלוני ובאתי לדור באלנורה והנני היום ביואני דיתבא על נהר פלוני פטרית ושבקית ותרוכית וכו' :

ותו לא הוי ספיקא בדבר דטעמא מאי תקין ר"ג שלא ישנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה כדאמר בהשולח פי' במשנה היינו שיש לו ב' שמות אחד בגליל ואחד ביהודה וכתב האחד והתקין ר"ג שיהא כותב את האחר שלא יאמרו בגליל לא גירש זה את אשתו כשגירשה בשמו שביהודה ובניהם ה"ו ממזרים וכשיגרש בשניהם שוב אין ספיק' השת' נמי אין ספיק' ואם כתבו בגט בחור זה ואני לבדי אנורא הרואה זמן ושם העיר . ואני אומר שלא גירש זה את אשתו שהרי ברלנורא היה עומד באותו זמן . ואותו שביואני אחר הוא והוה ליה ודאי שינה שמו דפסול ואף על גב דכוונתו הייתה להשתקע ביואני לא בתר אזלינן אלא בתר קלא דידעי אינשי מקום שיקועו ' הכי היכי דאמר דהיכ' דעתו לחזור השבינן לי' שינה שם עירו ושם עירה . ה"נ השתא דמה איכפת להו לסהדי מה בדעתו לאו בתוך ליבו' יתבינו : וכי אתו עדים ומסהדי דבההוא יומא הוו גבו בנהרדע' וכו' . ומוכיחים דלא הוה ההוא דכת' הגט בסורא דלא חזינן אותם משום מסר מילי הרי לך כי על העדים לברר הדבר ע"י זמן הכתוב בגט להתירו או להוציא עליו לעז כמו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה : וא"ת הא אודעינו לסהדי שמשתקע ביואני ואין בכך כלום דאי הני ידעי אחריני לא ידעי : וה"נ אמרינן גבי שם דיהודה ושם דגליל שבשביל שם דגליל לא דיי לו שם דיהודה אע"ג דבני יהודה ידעי הואיל ובני גליל לא ידעי יוציאו לעז : וכל שכן היכא דשינה עירו דפסול כי הכא שירא בני אלנורא את הגט תוך י' שנים יאמרו עליו לא גירש את אשתו שבאותו זמנו היה שקוע עמנו באלנורא . וזהו אדם אחר ששמו כשמו שגירש את אשתו ביואני ובניה ממזרי' כדאמר גבי גליל ויהודה ואין לומ' להתיר מפני שבני אלנורא מועטין הן וידעי בבירור הדבר דלא פלוג רבנן בין קרובים לרחוקי' אלא פרסאות בין מועטי לשפיס ריבוא אלא שינה שם עירו לעולם פסול ולא יעלה על לב איש דקבעי שנים עשר למהוי כבני העיר דאין זה אלא ביציאת קול שידעי אשבי יושבי עירו שהיה שקוע ביניהם שיכולי' להעיד עליו והרי דבהכי ידעי מתי' שנותן בתמקוי אשבתו במונה ודקבעינ' י"ב חדש היינו לפסי העיר כדאית' בהשותפים :

שאלה רפד וכתובה

שכתב בה מאתן ליטרא סתם ולא כתב לה משקל הברזל הכל לפי המנהג ובוורצבורק ובכל פרוא' נוהגין מאתים זקוקים והיינו משקל ליטרא שהן שני זקוקים ובריגנום יש מקומות שנוהגין ק' ליטרא הליש' ואם נישאת באחת מהמקומות הכותבים כך והיא במקום אחר שנוהגי' בע"א בהא איפליגי ר' שמעון ורשב"ג בפ' בתרא דכתוב' והלכה כרשב"ג : ומי הא בתרא דלא נהוג ר' דנותן מאתים ליטרא מטבע מאותן של אותו מקום דיד בעל השטר על התחתונה כדאמר פ' בתרא דכתובות ובפרק גט פשוט גבי כתי' בו כסף וכו' ודילמא פריטי וכו' : אלמא דסתם ליטרא דמשמע הכי ומשום הלך אחר פחות שבלשונו' כ"ש הכי דרוב ליטרא מטבע הליש' ליטרא ואפי' מיעוטו לא קרי למשקל ליטר' סתם אלא משקל ליטרא : ושלום **מאיר** ב"ר **ברוך** זלה"ה :

שאלה רפה מעשה

שבא שמעון ותבע ראובן ט"ו ליטרא שמסר להלוותם על מנת שאם ירצה בנו ליקח בתו שאז יתן לבנו הקרן והריבית : והנה שמעון אומר שאין בנו רוצה ליקח את בת ראובן וטוען שיחזיר הקרן והריוח בתנאו ואמר שמסר לו המעות אלא על מנת שירצה בנו : וראובן משיב לא היה בינינו שום תנאי אלא אמרת לי בפירוש אני רוצה שישא בני את בתך והרי לך ט"ו ליטר' שתלווס ב' שנים בתורת נדוניא לשניהם לריוח שלהם ולא קבלת' המעות כהלוותם בע"א אלא בתורת נדוניא : ועתה אני מזומן ליתן את הנדוניא ולקיים את הדבר ואני לא יתקיים לא אחזיר לך כלום: כי כך אמרת לי בשעת נתינת המעות ליתן לבנך ולבתי הקרן והריוח וזכיתי לבתי : תשובת הר"ם כפי ע"ד נ"ל דאף לפי דבריו לא זכו לא ראובן ולא בתו בט"ו ליטרא הללו שהרי שטען שאמר שמעון אני רוצה שישא בני את בתך יכול להיות שהוא רוצה ואין זה תלוי בו אלא בדעת דבן תליא מילתא . ואית' ט"ו ליטרא שטוען ראובן ששמעון נתן לו בתורת מתנה לא מבעיא לר' אלעזר בן עזריה דאמר פ' האעפ"י נתארמלה יהו נתגרש' מן האירוסין דלא גביא תוספת שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה דאזלינן בתר אומדנ' דעתא אלא הכא אפילו רבנן מודו דאפי' בשדיא לנדוניא ; והא לא צריך אלא אם כן ישאנה וסבור היה שהיה בנו חפץ לקחתה ועתה שאין חפץ הדרי זוזי למרייהו . ובין לר' נתן דאמר פרק נערה כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה זכה הבעל בדברים הללו : בין לת"ק דאמר לא זכה הבעל התם הוא דפליגי כשנתארסה לפי' רש"י הו אף לר"ת דאיכא למימר

משום

משום איתתונו הוא והא איהתנו : אבל הכא ליכא היתון אירוסי' וניסואין ועוד הרי פי' בהדיא נדוניא וג"כ דעתו שלא היה חפץ אלא א"כ ישאנה · ועוד כיון דפרי' בהדרי ט"ו ליטרא למרייהו אפי' אם היה מקנה להם הריוח בלא תנאי הוי לו דבר שלא בא לעולם ואין אדם מקנה דבר שב"ל כדאמר פרק מי שמת שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פירות דקל זה לא אמר כלום והא ליתא לא בבריא ולא בשכיב מרע · וא"כ לא זכו לא בתו של שמעון ובנו של ראובן לא במעות ולא בריוח : וראובן נמי לא זכה בקרן שהרי שמעון לא הקנה לו בב"ד חשוב אם לא ישא בנו את בתו יהיה מחילה · ואפי' אם אמר כן הואיל ולא הקנה לו בב"ד חשוב אסמכת' היא ולא קניא · ובריוח נמי לא זכה ראובן דמאיזה טעם יזכה הא פרק אלמנה כאן שנה ר' הכל לבעל המעות בדבר שאין לו קצבה :וכיון דלא שני ראובן בשליחתו ליכא למיפ' כדפרי' פרק הגוזל קמא גבי הנותן מעות לשלוחו ליקח חטין ולקח שעורים אם הותירו הותירו לאמצעי ופרי' מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטים לבעל המעות ה"מ היכא דשני בשליחות כדמוכח כל ההלכה שם . ואין להאריך . ולהכי הכא דלא שני ליכ' למיפרך מי הודיעו לאות'שנתן הריבית שיקנה הריבית לבעל המעות ובעל המעות לא נתן להלוותם לראובן למחצית שכר וליטול חצי הריוח לעצמו והוי דאיהו נמי מסתמ' לא נתרצה לטרוח בהם אך לצורך הנערים : י"ל שראובן יטול שכר טרחו מן הריוח כפועל בטל כההיא דפרק הגוזל בת' שטף נהר חמורו וחמור חבירו והניח שלו והציל של חבירו אין לו אלא שכרו : וכו פי' אילו מאיליו ה"נ שכר טרחו כפועל בטל יהיב ליה ולא יותר · שהרי ראובן לא נתכוון מעיקרא לגוזלו : דודאי אי גזלם מעיקרא מסת' ורווח בהם לא יהיה לי' רווחא דכל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה · אבל הכ' לא נתכוון לגוזלו אך שליחות' קא עביד וישבע שמעון כמה יש מן הריוח ויטול שכר טרחו כפועל בטל שמתבטל ממלאכתו כדשיימי בי תלתא ואומדי' כמה אדם רוצה ליטול ליטפל בט"ו ליטרה ולהתבטל ממלאכתו כל זמן שהן בידו והמותר מן הריוח וכל הקרן יחזיר לבעלים :

שאלה רפו ושאלת

על הב' זקוקים שטוען שמעון שנתנם לו להרויח בהם ולתת מהם כך וכך לשנה להזכיר נשמתו ותובעו שיחזיר עתה גם קרנם פרי וראובן משיב שנתנם לו להלקם גסקרנגם פירי כאשר יכשור בעיניו ואי רוצה להחזירם לו : נר' שאם שמעון אומר שנדר לצדקה אך אין רוצה שיהו עו' תחת ידו של ראובן אך הוא בעצמו רוצה להלקם אז אין צריך ראובן להחזיר לו ולא לישבע על ככה שהוא כדבריו דלכאורה נר' דהלכה דטובת הנאה אינו ממון כשילא ורב אסי דסוף פ"ק דקידושין ודלא כרב הונ' הת' אין דבריו של אחד במקום שנים וכיון דאינו ממון לאו בעל דברי' דידי' היא . וא"כ כיון דאין לשמעון אלא טובת הנאה אינו ממון לישבע ראובן עליה . ואע"ג דרבא בתרא הוא דאוקי מתני' פרק בת' דנדרים דטובת הנאה ממון היינו משום דלא בעי לאוקמי כחד תנא משום דקשיא רישא לסיפא : מיהו רבא גופי' דילמ' סבורה ליה טובת הנאה אינה ממון כדמשמ' פ"ק דב"מ במעשה ר"ג וזקנים שהיו באין בספינה ומיהו יש לדחוק דאליב' דעולא קאמר :ומיהו נר' לכאור' בנדון זה דאפי' למ"ד טובת הנאה ממון מ"מ לא ניתקנה שבועת היסת עלה · ואפי' לליסב' קמא דשבוע' הדיינים דנתקנה שבועת היסת אפי' היכא דליכ' דררא דממונ' איכא לגבי תובע אבל הכא שאין להוב' בו אלא טובת הנאה היה נר' לי שלא להשביעו על זה אלא ברא"י ברורה · וכ"ש אי סבירא לן דטובת הנאה אינו ממון שאין להשביעו :

ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

שאלה רפז שאלת

בני אם נפסק אח' מן הציציות אם מות' להתעטף ולברך בשבת : המברך כן מוציא שם שמים בשבת לבטלה כדקיימ' לן סוף הקומץ רבה דארב' ציציות מעכבו' זו את זו שארבע מצות אחת היא דלית הילכת' כרבי ישמעאל דאמר ארבע מצות : ומיהו אם הלך אדסלבית הכנסת ומצא טליתו שנפסקו החוטין ואינו מצויינת כהילכת' ומתבייש לשבות מנהגו לישב בפני הקהל בלא טלית איפשר דמותר להתעטף בלא ברכה כדאשכחן בהקומץ רבה בכרמלית דרבנן גדול כבוד הבריות : ואותן טליתות העשויין כמין קפרונית שמעתי שזו היא טליתות של חסידי אשכנז ויש לו ד' כנפים וכשפושט מעליו שוטחן ומתכסה בו · וי"א דלא מיקרי טלית' אלא כעין שלנו שעשוי להתעטף בו ולהתכסות כדכת' כסותך · ומברכינן להתעטף · ואני נזהר מללובשן לאפוקי נפשאי מספק אבל אותו קוטי"ש שיש להן בית זרוע לא דמי כלל ואין כאן מיחוש לכנף דידהו כאו כנף . ורגלי בהמה אין מליצה מועלת בהם במקום הציפורנים עד שישרם : ושלום שמשון בר' אברהם ז"ל :

שאלה רפח כפרש

בה"ג דהא דאמר בע"ה קונה משכון במשכנו שלו בשעת הלוואתו דווקא ה"מ כשיש לו שטר מן המלוה דאלים כח השטר דלא קני ליה בשעת הלוואה אבל אם לא שטר מן המלוה קני ליה אף שלא בשעת הלוואה דלגובייני' נקיט ליה ולא לזכרון דברים וכן פר"י :

שאלה רפט נראה

להרי נצא דאדם שהניח ספרים בעיר וברח ונשארו ביד השר שאם קנאם אחר יחזיר לו עד כדי דמיהן אם כך נתן בהם אפי' לפרש למפסידו הכל כדין הבא מחמת חוב ואנפרות דאין בו משום סקריקון דבספרי'מיהא כיון דאין לוקחין ספרים יותר מכדי דמיהן : הא כדי דמיהן נותנין דלא נימא לך לבזייהו באנפי כדאמר בהשולח ואם לא יקנם ישראל פשיטא שהשר לא יחוס בהן וישליכם למקומם שאי' כדי כדאמר התם דקרעהו לנהר' ולא יחזיר בחנם : ויש בזיון כהני הקודש הילכך ספרים בכדי דמיהן צריך להחזיר לו הדמים :

שאלה רצ אשר

שאלת' אחים שיש להם אח במדי' היש אם יכולים לחלוק ולהניח לו חלקו במה נסתפקת' דבפ' בית כור אחים שחלקו ובא להן אח ממדינת הים רב אומר בטלה מחלוקת · ואמר ליה רב נחמן הכי השתא התם נהיתו אדעתא דתלת מעיקרא משמע בהדיא כל ג' אחים או ג' שותפים דפלג חד מנייהו לג' חלקים אין יכול השלישי לבטל החלוקות אלא תעמוד חלוקה וכן פר"ת: ומיהו בב"ד צריך לחלוק דלא נימא מאן פלג להו ובדבר דשייך ביה גוד או איגוד לא מסתברא שיהו רשאין לחלק ואם חלקו יכול למחות כשיבא בגוד או איגוד אבל אם באו לחלק באותן דברים עצמו מסתברא שאין יכול למחות . ואם יש באחין אחד עני ואחד עשיר אין יכול לבטל כיון דאין יכולין לומר גיד או איגוד · וכן שמעתי מפי רבי' הקדוש על זה :

שאלה רצא פר'

המקבל כל המעביר על דעת בעלים נקרא גזלן' מכאן אדם שקיבץ נדוניא לבתו וכשחזר קפצו עליו בני אדם לשלם להם מאינו המעות מה שהוא חייב להם · דאינו רשאי לתת להם על דעת כן לא נתנו לו :

שאלה רצב ומה

שאין נידה מברכת וסופרת והלא כתי' וספרה לה ז' ימים כמו בעומ' דכתי' וספרתם . שאני התם דכתי' וספרת לך : ואב"ד קא מזהר לספור' ושמא ב"ד סופרים ומברכים ; אבל עומר דכתי' שבעה שבועות תספור לך וכתי' תספרו כל יום הני ב' קראי למה לי ע"כ למימר מצוה למימני יומא ומצוה למימני שבועה דהכי דרשינן מינייהו :

שאלה רצג בתשבת

הגאונים הרק לפני א"א והורה רב מתתי' גאון אע"ג דבושת לא מגבינ' בבבל מיהו משמתין להו עד דאזל ומפייס להו לבעל ולאשה או בממון או בדברים וימחול לו .

עוד

נמצא שם מה שאין המפטיר קורא בקרבן שבת כמו שקוראים במועדים מפני שקרבנות שבת ב' פסוקים הם והקורא בתורה לא יפחות לו מג' פסוקים וא"ת יקרא למעלה ואילו ב' נר' כמדלג ולא אמרו לדלג במקום שקורים ב'. או ג' ועוד שבת דתדירא אין קרבן שלה צריך להזכיר אבל המועדים אינו אלא משנה לשנה·

שאלה רצד מעשה

בא לפני א"מ בקערה הולבת והיתה תחת בשר והיה ציר הבשר מטפטף בתוכה לאחר ששהה הבשר כדי מליחה : ואמר א"מ דקערה אסורה משום דמליח כרותח : ושמא יש להקל מאחר ששהה כדי מליחה דאותו הציר הנוטף מן הבשר אינו אלא מוהל בעלמא · תדע מדשרינא לבשל הבשר בקדירה אחר ששהה כדי מליחה אף על פי שאותו ציר נפלט בקדירה וחוזר ונבלע בבשר ; וגם מתפשט בכל הרוטב . ועוד מעשים בכל יום שמדיחי' הבשר במחבת ולא אסרינן משום דם הנבלע במחבת ; ובתשוב' רש"י מ'תיר ממש בעניין זה שהקערה מלאה ציר והתר ציר נמצא בכלי אינו א... מוהל בעלמא שכבר יצא הדם כיון ששהה הבשר כדי צלייה : ובספר הישר נמצא תשובת ר"ת דבשר לאחר שנמלח והודח כהלכתו מותר למולחה ולקבל הציר ולטבל בו דמליח הרי הוא כרותח : דאלי ואמר בשר הוא דמקרי ושרי :

שאלה רצה דע

חבירי הר' צדוק הלוי כי בנדרים הולכי' אחר לשון בני אדם אם לא בירר דבריו ופי' בני אדם כמו שרגילין להתענות ואי אדם רגיל להתענות בחנוכה פורים ור"ה אף כי מר בריה דרבינא יתיב כולי' שתא בתעניתא בר מעצרת וערב יום כיפורים ופורים אזלינן בתר רובא ורוב העולם אין עושין כן :

שאלה רצו ואם

עשה עובד כוכבים ומזלות מדורה בשביל ישראל אם ישב העובדי כוכבי' ומזלות אצל האש ונהנה בו קצת אף לאותו ישראל מותר כמו מעשה דשמואל דאייתי עובדי כוכבים ומזלות שרגא וקרא ביה והדרי' שמואל לאפיה או היה קצת אם מתחילה אך שהעובדי כוכבים ומזלות הוסיף לכ"ע שרי אף לאותו ישראל ולישראל אחר פשיטא דשרי דליכא למיגזר שמא יאמר לעובדי כוכבים ומזלות לכתחילה לעשות בפעם אחרת שהרי לא נעשה בשבילו ; וראייה המביא חוץ לתחום לישראל זה מותר לישראל אחר אחרי שתחומין דרבנן לא דמי לצד או לתולש פירות מן המחובר דהם מוקצים מחמת שנעשה בהם איסור דאורייתא . ובנדון זה בלא מוקצה שאין נהנה ואוכל מן האיסור ואיכא אמירה לעובדי כוכבים ומזלות שבות פשיטא דלישראל אחר שרי : ואף לאותו ישראל יש פנים להיתירא ולא אורי לך אהרי שנראה לך פשוט שהוא אסור לפי שאלתיך השבתיך :

ושלום חיים בן אמו' הר"י ה"ז :

שאלה רצז על

אודות ראובן שתבע שמעון שכרת ביתי לב' שנים עתה יצאתי קודם הזמן תן לי השכירות . ושמעון

מטיב אמת הוא ששכרת ביתך רק תנאי היה בדברינו שכל שנה שארצה לצאת ברשות בידי · ועתה אתן לך השכירות מזמן שהייתי בו : והביא ראובן עדים שלא שמעו שום תנאי . ושמעון הביא עד אחד המסייעו · לא הבנתי תוכן הדברים אם העדים מכחישין העד שבאותו שעה שהוא אמר שהתנה הכי אמר שלא התנה אותה שעה והשכירו בלא תנאי פשיטא שעד אחד בטל במקום שנים : אך אם מכחישין אותו שהעד אומר שמקודם התנה : ובשעת השכירות יכול להיות שלא דיבור בפני עדים כל תנאיו : אך סמך מקצת על תנאו הראשון א"כ אז שמעון פטור אף משבועה אחרי שעד אחד מסייע ולהחזיר ממונו כי כן פסק ר"ת בתחילת בבא מציעא לכן יש לכם לחקור תוכן הדברים ולעמוד על בירור ·

אף אם דברי ראובן כני' וחייב ליתן לו שכרו יכול שמעון להושיב בו דיורין כמותו שיש להן דיעות כמותו , ואף אם יש בהם דיעות יותר ישומו העולם לפי ראות עיניהם כמה יש להוסיף שכר בשביל ר.ב הדיעות והדיורין משלם כפי ראות העין :

ושלום חיים בן אמ"ו הר"י ח"ז :

שאלה רצח ירושלמי

הד בר נש יהב לחבריה דינרי' א"ל הב לי תרין דינרי' אגרן ומה דאיגון עבדי' דידיה ודידך : תניא הנותן מעות לחבירו ליקח ואם ידוע שלקח הרי זה מוציא ממונו בעל כרחו ; והא דאמר. פ' האומר בקידושי' רבה יהיב ליה זוזי לרב וא"ל זיל זבנה להאי ארעא ואזל זבנה לנפשיה התם זבן בזוזי דנפשיה וכן מבטל כיסו אין לו עליו אלא תרעומות · וה"ע פ' איזהו נשך ההוא גברא דיהב זוזי לחמרא למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה משלם ליה כדאזל אפרוות' דוולשפט . וי"ל הת' מיירי כדא"ל בפי' אם לא אקנה לך אשלם לך כל ההפסד . וכן מוכח פשט' דשמעת' והת' מסיק רב אשי אפילו ביין שהם נמי לא דאסמכתא קני דלא דמי לאם אוביר ולא איעביד אשלםבמיטבא דהת' בידו והכא לאו בידו דמי יימר דמזבני ליה : ומהאי טעמא נמי לא דמי למבטל כיסו של חבירו דהת' בידו לעובדה ומזיק בגוף הקרקע במה שהובירה : אבל מבטל כיסו של חבירו אף על פי שאמר לו ליקח פירות אינו חייב דמי יימר דמזבניה וקיימא לן כרב אשי . ולא דמי להאוא דמכות מעידנו באיש פלוני שחייב לפלוני אלף זוז עד ל' יום והוא אומר עד י' שנים והוזמו אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו י' שנים לא דמי למבטל כיסו דהת' היו המעות תחת ידו להרויח בהם והיו רוצים להוציא מידו ומפסידים בידי' אותו . אבל במבטל כיסו לא היו בידו של מלוה ואם אכלם או הוציאם נעשה גזלן עליה' וחייב באחריות' : ואם יתן לו שום דבר זהו ריבית ;

מלשון הר' חיים :

שאלה רצט אחי

הר' שמעון ידעתי כי לא ללימוד הוצרכת' אך ללמוד אם אסכים לדעתך כי היכי דאמטי לך שיכא מכשורה דין אשר בא לפניך בראובן שמכר ספר לשמעון והיה אותו ספר חלוק ומסר לו אליו שהיה לפניו והלך שמעון והגביה האליו השני לפני עד אחד וטען כי ראובן אמדו ליטולו ולקנותו ורוצה לחזור בו מספקא לך אי הוי כמוכר משכונות , נראה בעיני דלא דמי דע"י משכונות רגילים למשוך כל העדר ודליו של בור ומפתחות נמי דומיא דמשכונות הוו דשייכי בכלל הבור והבית שעל ידיהם מחזיקים בבור ובבית אבל בהאליו אחד של הספר אין רגילות להחזיק בהאליו השני :

ומה שנסתפקת' שאם לא ירצה ראובן לישבע שלא אמר ליטול האי השני ולקנות אך טוען איני יודע אם החזקת' בו . אי אמרי' מתוך שאינו יכול לישבע משלם באיני יודע כזה גבי יורש אי לא פטרי קרא אמר הכי . דעתי נוטה שבכל מקום שאין רגילות לידע ואין כומר היה לו לדעת הוה איהו כמו יורשים מדקאמר הלמודא נ' אית ליה וכ' לית ליה מה לי הוא מה לי אבוה אלא דהמר נ' ידענא וכ' לא ידענא משמ' דאיכא לפלוגי בינו לבין אבוה שבעצמו יש לו לידע אם הפקידו אם לאו: אבל באביו אין לו לידע ואין לו להפסיד על שלא ידע אבל בכ' אית לך וכ' לית לך דטעין ברי ויכול לישבע מה לי הוא מה לי אבוה : וה"נ כהנהו גווני שהיה לו לידע חייב ושאין רגיל לידע בדברים שעל עצמו לא נחייבנו על שלא ידע : ואעפ"י שהייתי יכול להלוק ולומר דכל מילי דידיה יש ליה לידע : אין לו לחלק דק"ל דהא דקאמר גבי ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המוציא מחבירו עליו הראייה משמע דניזק תובע כדי פרתו ועוברה דומי' דמתני' ומזיק מודה בפרה והולד איני יודע ואפילו הכי לא אמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם . ע"כ נראה לי דפטור מטעם מה לי הוא מה לי אבוה · ונראה הדברים שאם לא כן עד אחד יכול לחייב חבירו בכמה וכמה שיאמר בהמותיו הזיקו וכמה דברים ועניינים ואין לומר דבההיא דניזק אמר ברי לא שייכא שבועה משום דמלוה הכתובה בתורה כבתובה בשטר דמיא והוה ליה שיעבוד קרקעות ריהטא דתלמודא הכי בסוף פ"גט פשוט ובבכורות ורבנן דמתני' דערכי' נמי דלאו הכתובה בשטר דמיא ואעפ"י שיש לחלוק בין דין ספק זה לניזק אמר ברי אין בידי לחייבו עד שתמצא ראייה ברורה ואם תמצא ראייה הודיענו יש לדחות ראייה דניזק אומר ברי דשמואל פר' שנגח שמואל לטעמי' דלית ליה לדר' אבא ובריית' דתני אמי ולא מן היורשים · ומורינו יעמידנו על האמת :

שאלה ש מאן

דאין דיני' דגרמי ר' מאיר ;אבל גרמא בניזקין לכ"ע פטור כדמשמע בכמה דוכתי ס"פ כיצד הרגל זרק כלי מראש הגג כו' ; בפ' השרה דתנן הכונס פירות בעל הבית שלא ברשות כו' ד ואמר רב לא שנו אלא שהוחלקה אבל הכלה פטור דהנותן סם המות לפני בהמתו של חבירו פטור מדיני אדם : וכן פ' הכונס כל הנהו דחשיב בגמ' דפטורי' מדיני אדם וכן המבעית את חבירו דהוי נמי גרמ' דאמרינן בקידושי' תקע באזנו וחרשו פטור עוד פ' הכונס ליבה וליבתו הרוח פטור : וכיצד הרגל שישה בו הכלב · שישה בו הנחש פטור . כל אלה דיני דגרמי הם בניזקין ופטור : אבל מחילת הכרם שנפרצה אמר לו גדור וכן דן את הדין חייב את הזכאי ומראה דינר לשולחני ושורף שטרותיו של חבירו והמוכר שטר חוב של חבירו וחזר ומחלו : ומסור דאחוי אחוי : כל אלה דיני דגרמא הם וחייב · ור"י מגמגם ברוב חילוקים ·

שאלה שא תספרו

חמשים יום : וא"ת והלא לא ספרינ' אלא מ"ט וי"ל דלא ציוה הקב"ה לספור נ' יום דהכי קאמר עד ממחרת השבת השביעי שהו' חמשים יום א"נ נ' יום או הקרבת' דלבתרי' קאי והכי קאמ' קרא עד ממחרת השבת השביעית ולא עד בכלל חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה נראה דספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא לילה ודאי כיון שהוא ספיק' כה"ג שאינו אלא זכר למקדש וי"א דאפי' ביום סמוך לחשיכה עדיף דמשמע תמימות כדאמר במנחות ולא נהירא :

שאלה שב והיכא

ששכח ולא בירך ולא ספר בלילה פסק בה"ג שסופר ביום : וכן נרא' מתוך סתמ' דמתני' פ"ר ישמעאל : אבל ר"ת היה נר' לו דאין הלכה כאותו סתם ואין יכול לפטור את עצמו ביום ממה שחייב לברך בלילה : וראייתו דחויי' . עוד פסק בה"ג אם פסק בה יום אחד שלא ספר שוב אינו סופר דבעינן תמימות . ותימ' גדול הוא ולא יתכן · פסק הר"יצבא שאם שכח ולא הבדיל ולאחר שבירך המוציא נזכר אם יבדיל יהא הפסק אלא יבדיל ויחזור ויברך ולא דמי לגביל לאור' דלא הויא הפסק כיון שאסור לאכול קודם שיבדיל ולא דמי דהתם איכא איסורא דאורייתא :

שאלה שג השיב

ר"ת דמי שבירך על היין שבכוס ונשפך והביאו לו כוס אחר דאין צריך לחזור ולברך כדאשכח' ברב אשי דהגיד בקידוש' רבה פי' בר"ה ונמין רבה ואישתי מה לי הוא ומה לי אחר , אבל לכתחילה הוא עדיף כדאמר טול כרוך טול כרוך דלא הוי הפסק מכלל דלכתחילה הכי עדיף :

שאלה שד על

הברזא התחובה בחבית ובא הישמעאל ונידנד ולא יצא לחוץ השיב ר"ת דהרי הוא כנוד מלא יין שביד הישמעאל מניח אצבעו עליו ושוקע שלא מצינו לו איסור בכל התורה כולה ודמיא לחבית' דפקע' לאורכ' דמסקי' אבל לפותי' שרי אע"ג דיין יוצא מעשה לגינה קעביד כל שכן הכא דאין היין יוצא לחוץ והוי כגוף החבית ובדופנה :

שאלה שה שאלו

את ר' על כוס אחד שהיו בו נקבים סתומים בשעוה ונוהגין לישמעאל לשתות בו אם מותר לשתות בו בהדחה : והשיב ר' דמותר דשעוה אינו בולעת כ"כ שלא יצא הבליעה בהדחה כמו זפת : וכן מוכח בהשוכר את הפועלים גבי מפקיד יינו אצל הכותי ועירב' עם שלו יפחות שתות לפי שבחות בלע החבית ומה שבלע החבית אין לו לשלם . פלו' אמר חמש ולא פליגי מר כי אתרי' ומר כי אתרי' באתרא דר' הפי בקיר' ולא בלע כולי האי כמו זיפתא :

שאלה שו מעשה

בא לפני ר' בענבי' שנדרכו ולא התחילו לימשך ונתנו כים בענבים ומילאהו יין ושתה הישמעאל והחזיר המותר עם הענבים : והתירו ר' :

שאלה שז נמצא

בספר הפן דהכי אמ' רב פלטוי גאון ראש ישיבה מסור פסול לעדות ולא מבעיא מסו' גמור ומפורסם אלא אפי' אינים דסני להברי' וה"ל בפניו אזילנ' ומסירנ' כך הוה לי' רשע : והא דאמרו רבנן לא נחשדו ישראל על כך ה"מ דסני לי' ושתיק אבל היכ' דקנווה בפרהסיא דקמזיק לי' פסול לעדות וכן נפסק בג' ישיבות :

שאלה שח תניא

בתוספת דיומא מצות וידוי אע"פ שהתודה קודם אכילה · יתודה לאחר אכילה שמא יארע לו דבר קלקלה בסעודה : ואעפ"י שהתודה לאחר שאכל יתודה בליל יום כיפורי' · ותימ' שצריך ג' וידויין ובתלמוד שלנו אין רק שנים דההוא דלאחר סעודה מבעוד יום אינו בתלמוד שלנו וגם אין אנו נוהגין אותו : ודוק' לפנג' לר' נר' שגם אנו עושין ג' וידויין פעם אחד שחרית כשאנו משכימין לסליחות

שאלה שט שאלת

האופה פשטידא שיש בה בשר ושכח ולא הפריש חלה אם יכול לתקן מן העיסה ע"י הפרשה הואיל ואין בבשר רק טעם טבל שמ' לא מהני לאפרושי דדמי למפריש מן החיוב על הפטור : שאילך מצה שלימה היא הנוטל מן העיס' שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרוסה ממקום אחר מוציא לפי השבון : ואם לאו מוציא חלה אחת מן הכל · ואין זה כמפרש מן החיוב על הפטור דאורייתא דטעם כעיקר נמי דאורייתא : ולא דמי להאוא דמגהות ופרוסה כדתניא בתוס' דמביא קמח ממקום אחר ומצרפו לה' רבעים .

שאלה שי עור

שאלת' אדם שנתחייב שבועה לחבירו ליום קבוע ועבר היום ואמר נשבעתי אם יכול להשביעו

להשביעו שבועת היסת : נר' אם לא היתה שבועה ראשונה בעברה אלא ביחיד כאדם שנשבע לחבירו יכול לחזור ולהשביעו משום דחמיר ליה שנייה שהיא במניין מידי דהוה אחשוד בשבועת ביטוי דלא חשיב שכנגדו חשוד על השבועה בפ' כל הנשבעין ועוד דיש מערימין בשבועה ועוד משום שהיא דנדרים שרוצה שלא יתקיימו נדריו כו'. אבל אם היתה שבועה ראשונה במניין לא ידענא מאי טיב' של שנייה מראשונה. ושלום שמשון בר' אברהם :

שאלה שיא ומה שכתבת' ראובן שהלך למדינת הים והפקיד ממונו ביד שמעון והזהירו אם תבא אשתו לפניך לא תתן לה כלום כ"א לבתי הקטנה ואחרי שהלך ראובן באתה אשתו אצל הנפקד לשאל ממנו מזונות כי אמרה בעל דברים דידי את מדר' נתן ועלתה על דעתו לומר כי ר"ת פוסק דלית הילכתא כר' נתן אעפ"י שידעת שפסקתי כר' נתן וגם אמרת' אע"ג דפוסקין מזונות לאשת איש ה"מ בשלא מיחה אבל האי שמיחה אימור גררי אתפסוה או שאמר לה נאי מעשה ידיך במזונותיך . ותו מאחר דקאמר ראובן אף לאחר מותו יתן ממונו לבתו יש לנו לבדות מלבינו כי אחד מקרובי ראובן נתנו לבת ראובן . ומ"מ הוציא ראובן הממון מחזקת כתובת אשתו לאחר מותו : כיוצא בו שמענו המקבל פקדון מיד האשה יחזיר לאשה ואף על גב דמה שקנתה אשה קנה בעלה . אף על גב דלא מיחה בנפקד אפילו הכי יתן הממון לאשה כדאמר שמא הופקד הממון לאשה או איניש דעלמא יהביה ניהליה על מנת שאין לבעלה רשות בה :

נראה שהדין עם האשה לתבוע מזונות מאותו הממון כי מדברי ראובן שאמר לנפקד לתת לבתו לאחר זמן אין במשמ' שיהא הממון מעכשיו לבת כי אם שלו ורוצה להפקיע מאשתו וליתן לבתו ואף על פי שהזהירו שאם תבא אשתו לא יתן לה כלום . לא מצעיא בזה הלשון שאין זכותה מופקעת בכך כי שמא ר"ל לא תתן לה מעצמך כ"א ע"פ ב"ד אלא אמר אל יפסקו ב"ד מזונות מאות' ממון אין שומעין לו . כי לא כל הימנו שיעשה עצמו עשיר ויפיל אשתו על הציבור ואין מאתו כלום להפקיע תקנת חכמים שתקנו לפסוק לה מזונות ומה שאמרת' שיש לנו לומר כי אחד מקרובי ראובן נתנו לבת כי זה האיש זיכהו לבתו קודם לכן להפקיע ממנו זכות אשתו במתנה בריא שנתנו לבתו היום הזה מפקיע זכות אשתו כתובת' ומזונותי' מן המטלטלים כי כן אני פוסק וכא . ושב מצאתי כי כל רבותי שוין בדבר ר"ת ור"ח לומר דווקא מתנתו ש"מ אלמנתו ניזונית מנכסיו מקרקעי ולא במתנ' בריא ומשם יש ללמוד במטלטלין בין לכתובה בין למזונות והרבה הארכתי בדבר בתשובה לנדיבי קיוון . אבל אין לומר לא כך ולא כך אלא משמע מדבריו של ראובן שהמפקיד שהממון שלו הוא ועדיין רוצה להפקיד מאשתו . ומה שאמרתי שהדין עם האשה לתבוע מזונות מאותו ממון לא יטול ממנו מה שלוותה ואכלה קודם שיפסקו לה ב"ד מזונות כ"א אחרי שיפסקו לה יש לה ליטול מזונות משם ואילך כך אני פוסק ובא מתוך אותה משנה על פרק אחרון דכתובות : ומה שאומר שרבי' יעקב פוסק דלא כרבי נתן כן אמר אבל אחרי כן חזר בו כמו שתמצא בספר הישר שלו גבי ה' מידות בערבות מן מלוה שאין למלוה על הלוה כלום וגם אין לו במה לפרוע מן הערב חוזר על הלוה מדר' נתן דקיימא לן כוותיה אף בבעל חוב דעלמא : ושלום יצחק ב"ר שמואל ז"ל ה"ה

שאלה שיב בתענית פ"ק לא שנו אלא שלא ישן אבל ישן אינו אוכל . וכן פסק בפר"ח דכל זמן שלא סילק אפילו ישן אוכל . ושאלתי את פי מהר' חיים ואמר כי הכל תלוי בתנאי ואין חילוק בין קודם סילוק הבא בין אחריו : ומיהו בלא תנאי שמעתי בשם מהר"ם ז"ל דלאחר שינת קבע אינו אוכל :

שאלה שיג אף על גב דאמר דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה קרית שמע וכמה פסוקי' שרו : וכה"ג פוסק במגילה והילכתא במגילה והלכת' תפילין ומזוזות נכתבין שלא מן הכתב מאי טעמא מיגרס גירסו :

שאלה שיד רבי אוסר לשפוך מים על בגד שלכלכו קטן במימי רגליו בשבת דאמר היתה עליו לשלשת אם של בגד היא מקנח בסמרטוט ואם היא של עור נותן עליה מים עד שתכלה ודווקא של עור. אבל בגד לא משום דשרייתו זהו כיבוסו . ומהאי נמי אם נפל יין על בגד ומקלקל צבע הבגד אסור ליתן עליו מים :

שאלה שטו רבינו תם השיב דכל מקום שהדבר ידוע ומפורסם כל כך שאין המוחזק יכול לכפור : אף על גב דלא ראה מחמת יראה לשנות הידוע בידי פן יכחיש ויחזקנו שקרן דומיא דרבה ב"ר שרשום שהיא ירא לומר לקוח הוא בידי משום דנפק עלה קלא דארעא דיתמי הוא אין נאמן לומר לקוחי' הן בידי במגו דאי בעי אמ' לקוחי' הן בידי במגו דאי בעי אמר לא בא דברים מעולם או החזרתי לך כי היא היה ירא לומר שקר ולא יפיה לו ע"י מגו . ואף ר"י מודה לו דודאי גבי ארעא דרבה ברבי שרשום אין מהימנינן במגו דלקוח הוא בידי דהא שקר ועיוות מפורסם ויירא לומר כך לפי שכל העולם יודעין שזה שקר וקל הדבר להתברר : אבל גבי ספרי' ומטלטלין כיון שכל שעה יכול להחזירו אפילו נודע שהוא בידו יכול לומר כל שעה החזרתיו לך כדמשמע בשמעת' דאומן בחזקת הבתים ובריש הנשבעין שיש להאמינו במפקיד לו בעדים מחמת שיכול לומר החזרתיו לך ואין לחלק בין ספרים לשאר מטלטלין כדי להוציא ממנו :

שאלה שטז עוד השיב ר"י על ראובן שתבע לשמעון השאלתיך ספרי שמעון נאמן לומר לקוחי' הן בידי כל כמה דלא ישוה ראה מגו דלה"דס . ואם הוריש שמעון את הספרים או מכרן לאיש אחר כל אותו זכות יש לו ליורש וללוקח דכגון זה טוענין ללוקח וליורש . ובמקום שהיה פטור משבועת היסת כגון שאין ראובן טוענו טענת בריא רק מאומר ומשמוע' שאילה ברורה לו : גם שמעון פטור ואם טוען ראובן לשמעון טענת בריא שהיה צריך לישבע היסת מכל מקום יורשים פטורים מאותה שבועה דקיימא לן אפי' כרב ושמואל דאמרי אדם מוריש שבועה במקום שהוא מוחזק מדשני פרק הנשבעין גבי ברייתא דתניא שהבן גובה בשבועת יורשים הא מני בית שמאי היא דאמר ממון העומד לגבות כגבוי דמי ושטר כיס יוצא על היתומים דנשבע וגובה מתנה של מלוה ומתנה של פקדון מוריש שנפק' לבניו פטורי משבועה דהחזרתי לך אף על פי שהיה חייב לישבע כן אמרינן שפיר לרב ושמואל מטעם שפרשתי כי ממון שהמורים מוחזק ומחוייב עליו שבועה יורשיו יורשין אותו ופטורין משבועה שהיה על האב לישבע: ופתרון ראה נראה לי דאפילו אם עדים רואים אותו בידו בשעת תביעת ב"ד או בפעם אחרת דאהו בידו בעדים ותבעו מה טיבו אצלך וטען אתה מכרת' לי או בטענ' אחרת כיוצא בה שראוי לעכבו ואין ראוי להחזירה לפי אותה טענה . נ"ל דהשיב ראה ואין לו מגו שיכול לומר החזרתי לך שאפילו אם היה טוען בפירו' החזרתי לך נ"ל שלא היה נאמן כדאמר בשנים אוחזים מנה לי בידך אין לך בידי כלום והעדים מעידים שיש לו : וחזר ואמר פרעתיו הוחזק כפרן לאותו מנה : ושלום יצחק בר' שמואל :

שאלה שיז אשר שאלוני על אחד שלא הניח עירובי תבשילין בב' ימים של ר"ה ואין לו עלמה לסמוך אם יוכל להתנות או לא : הא אמרינן פ"ק דביצה אימור דאמרינן בב' ימים טובים של גליות בב' ימים טובים של ר"ה מי שמעת ליה : אף על גב דנהרדעי אמו' אף בביצה ואתימר אית ליה דנהרדעי פ"ב דביצה כרבא דאית ליה הילכתא כרב בין לקולא בין לחומרא ורב פפא ורב אשי דלית להו דנהרדעי קיימא לן הילכך אין לו תקנה אין לך בו אלא מה שהותירו משום כדי חייו כדתניא פ"ב מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומני' לו קדירה אחת ומדליקין לו את הנר :

ומה שכתבתי דמי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומני' לו קדירה אחת אעפ"י דבלשון רבים קתני לה בברייתא נ"ל דלאו באחרים שעירבו איירי אלא אפי' הוא עצמו מותר אם יחיד הוא בעירו או אם יש רבים ולא עירבו מותרים כדי חייהם דאל"כ לא היתה תקנה ליחיד הדר בעירו ותקנה דכדי חייו משמע לגמרי: ועוד אי תקנה דכדי חייו ליתא אלא היכא דאיכא אחריני שעירבו אמאי הוצרכו להקל בלא אקנויי כיון דאיפשר באקנויי קמחו לאחרים וליפשרי אפי' טובא . וכדבריי מצאתי בירושלמי פ"ב דביצה הרי שלא עירב אחרים שעירבו מותרים לעשות לו . ר' זריקא בשם ר' אדא מזגה להם משלו דאל"כ נמצאו עושין לו משלו פי' דאל"כ שהיו עושין לו בלא קניין נמצאו עושין לו משלו ואסור ובתר הכי קאמר לא עירבו אחרים ר' יצחק אומר אופין לו דגה : רב הונא אמר מחמין לו חמין : שמואל אומר מדליקין לו את הנר : ועוד נ"ל אפילו אחריני שעירבו שרי איהו למיעבד כל הני לנפשיה ואע"ג דאיפשר באחרים ובאקנויי קמחו לאחרים : הדא דלא אשכחן פלוגתא בבבלי אלא לגמרי שרי משום כדי חייו : ועוד בידי ראייה פשיט' מתוס' דביצה פ"ב הרי ששכח ולא עירב עירבו אחרים מותרים לעשות לו או משלו או משלהם בהקנאה אם בא לעשות יותר מכדי חייו אבל דבר מועט יכול לעשות אפי' הוא כגון הדלקת הנר ומילוי מים ולכאורה ה"ה פת אחת וקדירה אחת דהא הדלק' מנים בהדייהו כי שרית ליה משום כדי חייו . ועוד יש לו תקנה למלאות התנור אעפ"י שאינו צריך אלא ככר אחת לצורך י"ט דהלכה כר' שמעון בן אליעזר דאמר ממלאה אשה קדירה וכו' . ודווקא תנור אבל בחותן כירות שלנו שקורין אייסטר דילמא מפני שהפת יפה לא שייך בהן ולעשות אותן טפלו שקו' פשטידא למלאות התנור מכן אעפ"י שאינו צריך אלא לאחת לצורך י"ט אין לי להתיר בשביל הבשר :

שאלה שיח ראובן אפוטרופ' של יתומים תובע אלמנת שמעון כל הממון הנשאר לבעלה בין בחובות בין בפקדונות ומ"נ ליטרא שהיה בפריש' והיא היתה נושאת ונותנת בתוך הבית ואלמנת שמעון טוענת כל מה שבידה מחובות ישנות של בעלה הראשון שהם של בניה . וכל אשר היה לבעל הוציאו ומפקדון של פריש' לא נשאר כלום ועתה נר' בעינינו לזכות האלמנה מפני טעמים דנאמנת על מה שבידה ועל כל החובות לומר של פלוני הם . ואע"ג דתניא בפרק חזקת הבתים וכן האשה שהיתה נושא' ונותנ' בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמה ואמרה שלי הם שנפלו ליה מבית אבי אמה עליו להביא ראיי' דאמר התם גבי אחים אבל חולקים בעיסת' אמו' מעיסתו קימץ אלמא כי איכא למיתלי תליני' ומהימני' ליה גבי אשה . וזאת האלמנה יש לתלות בבעלה הראשון : וגם במה שנשאר בידה שלא נתנה לבעלה השני שהיתה נותנת ונותנת בממון של בניה קודם שנשאת לשני . וכל מה שהיתה מרווחת בהן הכל של בניה כל זמן שלא אמרה ראו מה הניח לי בעלי כדתנן במי שמת דהך דקתני וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע לא שתטול השבח

כלום אלא כדמוקי לה בגמ' באשה יורשת ולאמצע היינו שחולקים בשוה ואין נוטלות בשבח חלקם. וכן גדולים וקטנים חולקים קטנים עם גדולי' בשוה ולא מצינו שיהא כח לבעל להוציא שכר טורח אשתו במה שטורחת אצל אחרים בחנם: דהא דקתני התם השביחו לאמצע היינו שחולקין בשוה ונוטלים קטנים שהשביחו בגדולים ואין האשה והגדולים נוטלות כלום בשבח אחרים: וכי תימא דוקא אשה יורשת דמיא לשותפים דמהני אהדדי כדקתני בתוס' גבי שותפים אבל שאינה יורשת לא מחלה ונוטלת בשבח אעפ"י שלא אמרה ראו מה הניח לי בעלי לא יתכן כלל כדמוכח בתוס' במי שמת: דתניא האשה שהיתה כשרת' פי' מכשרת במלאכתה ועמדה והשביחה הנכסים לא תאמר תטלו מה שהשבחתי הנכסים אלא אם יש בהן אחריות גובה כתובתה ואסלאו אינה גובה כתובתה משמע דאינה גובה בשבח כלל. ואע"ג דמיירי באשה אינה יורשת מדלא קתני השביחה לאמצע כדקתני מתני' במי שמת בתר הכי גבי אחים שהניח להם אביהם נכסים ולאחד מהן יש לי בנים ועמדו והשביח בניו של זה הנכסים והביאו לבית הריבוי' לא יאמר תנו לי מה שהשביחו בניי את הנכסים וכן הם לא יאמרו תנו לנו מה שאכלו בניך אלא מה שאכלו אכלו לאמצע ומה שהשביחו השביחו לאמצעי ומדלא תני הכי גבו אשה ש"מ דמיירי בשאינה יורשת ואפי' הכי אין לו שבח כלל. ואפי' שיה כח לבעל להוציא שכר אשתו ה"מ במקום שנהגו נשים לעשות מלאכה שיכול לכופה למעשה ידיה אבל באילו המקומות לא נהגו. ושנינו בתוס' מקום שלא נהגו לעשות אין יכול לכופה וכיון שאין יכול לכופה אם כן תטרח בחינם אם תרצה: ועוד יש לטעם אחר לזכות האשה כיון שתבעה מזונותי' כל כמה שתפסה יכולה לעכב אפילו כמה וכמה כדאמר בפ' אלמנה בכתובות מעשה בכלהו של ר' שבתאי שתפסה דיסקי' מליאה מעות לכ. ובתה ולא היה כח ביד חכמים להוציאה מידה משמע שדבר גדול היה שם ואמרינן בירושלמי פרק אלמנה תני אלמנה שתפסה אלף זוז אין מוציאין מידה ומסיק דאפי' הוי מה שבידך ואמרינן ואע"פי שה"ג ור"ח פסקו שתפיסה לאחר מיתה לא מהניא: נר' דברי הרי"בן שפי' לפני רב"י דמהני' דאי מחיים מיירי הכי אמר רבינא לא אמרן אלא למזוני אבל לכתובה מפקינ' מינה וקאמר נמי הכי אמרינן משמיה דרב' כוותיך הא אמר רבא גופי' משמיה דרב נחמן פרק הכותב והוא שתפסה מחיים ומשמע דקאי בין אכתובה בין אשבע"ח. ועוד תנן פרק אשה שנפלו גבי כמה הניח פירות תלושי' קדמה היא זכתה ולא פליג עליה ר' עקיבא ואע"ג דהיא תפסה לאחר מיתה: ופר"ת כמחיים חשיב' דכיון דלא אמר בשעת שבועה: וטעמ' דר' עקיבא לפי שכולן צריכים שבועה ואין היורשים צריכים שבועה ומחיים וכן בחיי היבם שעל שבועה היא: ומטעם זה נמי דין הוא שתועיל תפיסה למזונות אפי' לאחר מיתה דקיימא לן כמ"ד למזוני לא בעי שבועה ומודה ר' עקיבא היכא דלא בעי שבועה דינתן למושל שבהן וסוגי' דהתם כרבא ולא כמר בר רב אשי דאמ' לכתובה נמי בעינן תפיס' ואפי' לדברי האומר דאין תפיסה מועלת במטלטלי לאחר איפשר דה"מ בימי חכמי התלמוד דכתובה לא גביא ממטלטלי אבל עכשיו שתקנ' הגאונים דמטלטלי משתעבדי לכתובה למה לא תועיל תפיסה לכתובה ולמזונות הא אין בי"ד מוציאין מידם להגבות מזונותיה וכתובתה הילכך כל מה שתפסה אפי' טובה תפסה: ועוד דאשה זאת מחזקת מחיים דאי משום שנעשית אפוטרופס בחיי בעלה ואמרינן גבי ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרא פרק הכותב אית לך סהדי דתבעתינהו ולא יהבו ניהלי' כו'. עד א"כ תפיס' לאחר מיתה הוא לא דמי דהתם פיקדון הוא. אבל כאן מעצמה נתמנית והיא היתה מושלת עליו ולא היה מושל עליה ולא היה בו כח להשיא בנותיו מאשה אחרת מאותם ממון כי היא היתה גברת ומה שעושה הוא שיעשה ואין לך תפיסה מחיים גדולה מזו: ולעניין מה שתובעת מזונות ממה שנשאר מבעלה הנני אין נראה להאמינה על מה שבידה לומר של פלוני הם לעניין שתטרח מזונות משאר נכסיו: שמשון בר' אברהם:

וזאת השיב ר"י אחיו

תשובה שיט אשר כתבת' אלופי ראובן אפוטרופס כו' וזיכה האלמנה דנאמנת לומר על מעות שבידה של פלוני הם יפה זיכה ויפה חייב. אבל מתוך דבריו ניכר שעשיר גדול היה אותו האיש ואי איפשר שלא היו אונות ושטרות יוצאות על שמו וגם חותמות כתובי' על שמו וגם בלא חותמות יודעין השכני' למי עיקר משא ומתן היה אם לו אם לה והא פשיט' דאותם היוצאים על ידה דשלו הם דים לתלות ולומר דשלו הריוח ואינה נאמנת לומר שהכל הוציא' ואפילו בלא חותמות ושטרות אך ידוע לשכינים מקצת החובות שנעשו על ידו או כולם ביוצאים על שמו השיבנ' ליה. וראוי לגזור על השכינים להגיד דבר אמת: ואם אין החובות ידיעות אלא שיודעים השכינים שעיקר משא ומתן היה שלו לעשות בו כל חפצי כל זמן שהיה קיים והאשה טוענת שהכל שלה הדין תרומה השבינ' ליה. וראוי הדיין להסתלק ממנו עד שיתבררו הדברים: ומה שכתב עוד דאע"ג דתנן האשה שהשביח' לאמצע ולא יזכה בעלה בהני השבח שמוחלת לבניה שכר טרחה: יפה פירש לפום ריהטא דלא מיבעיא אצל בניה אלא אפי' אצל בני הבעל כן הוא: מדפ' פ' מי שמת אשה מאי עובדת' ומוקי לה באשה יורשת משמע דאם אינה יורשת אם היא ניזונית פשיט' דאין לה כלום בשבח של מעשה ידיה דשלהם ואם אינה ניזונית כגון שתבע' כתובתה בב"ד מ"מ אין לה בשבח שמוחלת להם שכר טרחו' אלא נוטלת כתובתה והולכת לה והכי משמע בתוספת' דמי שמת בההיא שהבאתי אשה שהית' מכשרת וכו': משמע דאין גובה כלל. מדלא קתני גובה לאמצע כדקתני בתר הכי גבי אחין שהשביחו נכסים. ומיהו היה נראה דאינה מוחלת שכר טורחה כלל אפילו אצל בניה דלא מצינו מחילה אלא אצל אחין דתנן בהן השביחו לאמצע: וכן בשותפים בתוס' או באשה דדמיא לאחין ושותפין כל זמן שלא חלקו ומחלי' אהדדי אבל אשה אצל בנים כיורדת בנכסי אחר דמיא: ונוטלת שכר טרחה כדין יורדת שלא ברשות: ובתוספ' אין ראוי לשנות לאמצע כיון דאין לה חלק בנכסים ובשדה שאינה עשויה ליטע אינה נוטלת אלא ביציאה אם השבח מרובה: ואם היא עומדת ליטע פעמים לשליש פעמים לרביע או אם הם נכסים שיש להן אחריות כגון מעות לעיסקא אינו כ"א שכר מועט כיון שלא קיבלה עליה אחריות: ובהא משמע דאיירי בתוספ': וכן משמע ולא עוד כו'. דלא מבעיא בשבח שאין לה אלא אפילו כתובה אינו גובה מהן אע"פי שהשביח אם הם נכסים שאין להן אחריות הילכך שכר טרחה נוטלת. ומ"מ יפה פירוש אהי דאין לבעל כלום דכל שאינו תובעת מן הבנים אלא בפי' אמרה כי בחנם עושה למה יטול הבעל דאפילו היה כח הבעל להוציא שכר אשתו היינו דווקא מקום שנהגו לעשות מלאכה כדפי' בתשובתו: אבל מה שכתב אחי שעושה אצל בעל יותר ממה שחייבוהו חכמים וכל מה שמעדפת מן הראוי הוי שלה בשאין מעלה לה מעה כסף ולא הוזכר מעה כסף אלא בתשלים אשתו אבל בהיותה אצלו ו..ת נותן לה כל צרכיה מה צריך יותר והלא כמה וכמה מעות יש כאן. וטעם שני שכתב אחי דכיון שתבעה מזונות דכל מה שתפס' יכולה לעכב אפילו כמה וכמה מההיא דאלמנה דירושלמי א"כ לא שבקת חיי לכל בריה. וכל הנשים שהן גבירות ויש להן בנים גדולים אם יש להן בתוך הבית מטלטלין או כסף או זהב יקחו הכל כיורשים: אלא יש ללמוד פירוש דהא מילתא דקאמר התם א"ל ר' יוסי לרבא מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף אפילו מה בידך לא אמרינן הוי: וא"כ גם כאן שלקחה הכל ואין עתידה לישבע בסוף אמר לה הוי ומוציאין מידה של היותר ממזונות הראוי לי"ב חדש כי יותר אין ראוי ליטול בידה ממה שראוי למכור בפעם אחת בקרקעות: והאי שיעור' אמרינ' מה שתפסה תפסה. ואלף זוז לאו דווקא אי נמי בעשירה שראוייה לכך בי"ב חדש אי נמי מה שתפסה תפסה ראוי לומר אפילו יותר מי"ב חדש מלבד שתפסה פחות מכדי כתובתה שסופה לישבע עוד על כתובתה: אבל תפסה יותר שאין סופה לישבע לא: והא דאפילו מה שבידך לא אמרינן הוי היינו היכא דידעינן דלא תפסה כדי כתובתה שעדיין צריך לישבע אבל לא ידעינן כמה ולכאורה אם היית' חוזרת ותובעת מזונות לאחר ימים ואמר שכבר כלו לא היו מוכרין קרקעות יתומים למזונות עד שתשבע כמה לקחה:

שאלה שך על הטבועות בנהר שלא נמצאו עדיין: נראה' כדברים שאין הקרובים נוהגים ז' ול' כל זמן שמחזרין אחריהן ולא נמנעו מלבקשם דאמר בפרק בתרא דמועד קטן ירושלמי על ההיא דמודי' חכמים לא בא שאול כשחל שמיני שלו בשבת בערב הרגל שמותר לגלח בע"ש ופריך אי איפשר. פירוש דאם שמיני שלו כשחל בשבת אסכנקבר בשבת ומשני דבתר שגררהו חיה ונתיאשו מלבקשו דתנן אימתי מונין לו מנתיאשו לבקשו. והאי עובדא דטבעו בנהר יש תורת אנינות על הקרובים ואסורי' לאכול בשר ולשתות יין כל זמן שלא נתיאשו דכיון דלא נתיאשו הוה ליה כמתו מוטל לפניו דעלו לקוברו. ופרק מי שמתו אסר רב אשי דכיון דעליו לקוברו כמוטל לפניו דמי דכתיב ואקברה את מתי מלפני: אטו ההיא שעתה קמיה הוה קיימא: ואם יש בקרובים מקצת משתדלים לבקש ומקצת אין משתדלים לבקש כלל היה נראה הדבר לדמות אההיא דמועד קטן אמר להו רבא לבני מחוזא אתון דלא אזליתו בתר ערסא מכי אהדריתו אפייכו דאבולא אתחילו מנו נמצאו דאילו מונין משסתום הגולל ואילו מונין מכי אהדרי אפייהו. והכי נמי על המבקשים מוטל עליהם ועל שאינ' מבקשים לא הוטל עליהם. ולא דמי להתם דהמת לפניהם ומסרוהו דין הוא דכנקבר דמי לגבייהו כדאמ' בירושלמי דמי שמתו מסור לרבים אוכל בשר ושותה יין נמסר לכתפים כמי שנמסר לרבים. ומיהו נשים הנשואות הקרובות יש לספק בהן דשמא אין חשובות כמוטל עליהן לקוברן כיון דרשות בעלים עליהם. ואל יטעה אדם לומר באבילות להקל באבילות להיות כחיות לפי שנפלו במים שאין להן סוף דבאשת איש החמירו דווקא לתת עליה חומרא דמים: ואפילו באשת איש גופה דווקא לכתחילה אבל נשאת לא תצא. ושלום

שמשון ב"ר אברהם.

שאלה שבא תאיר עיננו על ראובן הבא לסמוך כותלו אכנגד אכותלי של שמעון מן הצד ועתה צריך להרחיק מלא רוחב החלון ופסקנו להרחיק ולמדוד החלון מבחוץ כי רוחב שקיפתו מבחוץ כדרך חלוני הדיוט כדאמ' בחלוני הבית שקופים מבפנים: אם כן השקיפ' עשויה להכניס האורה ופסקנו להרחיק כנגד השקיפה ויש מרבותי' נחלקו ולא הצריכו למדוד מבחוץ אלא כמלא רוחב חלון עוביו מבפנים: וראייה מן האלפס דקאמר וכמה טפח וכן בהלכות פסוקות ורוצי' לומר לפי זה דלא ירחיק אלא טפח:

ועתה השיבנו:

על דבר השקיפה שנראה לכם שיש לראובן הבא לסמוך מן הצד כותלו שיש להרחיק כמלא רוחב החלון דשקיפה צריכה לאורה: כך דעת תלמידנ' נוטה דאין צריך להרחיק מן השקיפה אלא מן החלון: דכל היכא דאם בא למחות אינו מוחה אין לו חזקה: והכא אם שמעון היה לו הטנ

פתוח

פתוח לאוירו של ראובן ולא היה לו שקיפה ובא לאחר זמן לעשו׳ בכוונתו שקופי׳ אין ראובן יכול לעכב עליו דדווקי׳ הגן אחד לא יעשנו שנים קטן לא יעשנו גדול דמלי אמ׳ בפתחא זוטי׳ מלינו לאצטנועי מינך אבל בשקיפה לא שייך האי טעמא מתוך שהוא שוקף מבחוץ רואה ברחוק לנדדין דהא ליתא דלהא לא חשו רבנן תדע דא״כ אפי׳ בא להשקיפו מבנפים חבירו יעכב עליו דמתוך כך שהוא שוקף עומד מן הנד ורואה ברחוק יותר : ועוד לדבריכם אם בא להקליש כל החומה מבחוץ עד החלון חבירו יעכב עליו מהאי טעמא אלא ודאי אינו יכול למחות השקיפה וכיון דאין יכול למחות אין לו חזקה כדאמ׳ בחזקת הבתים למעלה מד׳ אמות אין לו חזקה ואין יכול למחות דהא בהא תליא · וא״כ לא ירחיק מן החלון אלא כמלא רוחב החלון · ומה שדקדקתם מבשון דומיא דמכנגדם דמתני׳ מה דיוק הוא זה דמכנגדם אין לחלק בין חור החלון לשקיפה ואדרבה דוקי׳ לאידך גיסא מה שכנגדו אינו מרחיק אלא כנגד חור החלון דכל עובי החומה עד לחוץ חור החלון הוא הנראה מן הנד . וק״ל : ועוד לפי פירושיכם ע״כ מתני׳ אינו מן הנד מרוח אחת כי נ״ל לפרש מדקתני שלא יאפיל ולא קתני שלא יציץ אלמ׳ דאין צריך להרחיק אלא שלא יאפל כיון דמקמ׳ מן הנד . פשיט׳ דאין צריך להרחיק ד׳ אמות דהואיל וכנגדו ממש סגי ליה בד׳ אמות א״כ מן הצד לא בעי כולי האי וכמה כמלא רוחב החלון כדי שלא יאפיל והלון מציץ אע״ג דגבי הא ד׳ אמות מה יועיל הואיל ורחוק מן הכותל החלון כמלא רוחב החלון : ואם יעמד לראש השני של כותל הנסמך ירא׳ בחלון ומשני בממדד כותלו . ושכתבתם כמה הוא החלון טפח כן הוא · ודין שאין לו להרחיק מן החלון אלא טפח כשהוא בונה מן הצד · וכן משמע מדברי הערוך בערך מדד׳ וזה לשונו . אמ׳ רב זביד כממדד את כותלו פי׳ לא אמ׳ בטפח להוד סגי . אלא במשפט כותלו : ויורד שאין יכול לעמוד ומחליק ונופל עכ״ל : הרי משמע שהרחק׳ לא הויא אלא טפח בין שהוא קטן החלון בין שהוא גדול : ומה שהקש׳ הר׳ שמואל על תירוץ ר״י גבי מכרן וקידש בדמיהן דהלוקח גמר ליתנו במתנה : י״ל כיון דמפ׳ בפיו לשון מכר נגמר מקדש : דאם פי׳ בפיו שיתהלל על דמיו ובלבו לא היה כפיו לשון מכר נגמר מקדש דאם פי׳ בפיו שיתהלל על דמיו ובלבו לא היה כפיו שיתהלל דברים שבלב אינם דברים כדאמ׳ פ״ג דשבועות ומקרא יליף . ושלום **מאיר** ב״ר **ברוך** ז״ל ש״ה :

שאלה שכב אמרות

טהורות אדו׳ לפקוח עינים עיורות׳ להבין ולהורות · וכו׳ ידידי חמודי הר׳ יצחק אל תדינני כזוהי שלב שלא השבתיך על שאלתיך כי ידוע להגרי שכתבך עתה בא לידי והנני משיבך לפי אומד הדעת שסבורני שהיה בכתבך שתמהת׳ על שהייתי מצרף כל המצות כולן לסל אחר אפייתן בפסח ונוטל מאחת חלה וכתבת׳ דר׳ אליעזר לא אמ׳ הסל מצרפו אלא לחומרא בפחות מכשיעור להייבו ע״י צירוף סל אבל נקולא לא : דע לך מו׳ שבכל צרפת נוהגין כן . וכן ספר התרומה פסק כן : ויודע אני שאחרית דבריך באבי העזרי למה לא ראית׳ מסקנ׳ דמילתא כי בסוף דבריו כתב דודאי שרי לעשות כן : ומה שכתבת׳ תחילה דאין לעשות כך כדאמ׳ פ׳ כשם שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמ׳ חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף : וקשה לי מאי צריך להקיף ואמאי אין הכלי מצרפן לא קשה כלל: כי הירושלמי מקשה אותם ומתרץ משום דאחת טמאה ואחת טהורה וכל דבר שמפקיד על תערובתו אין הכלי מצרפו אבל המנהג שאתה נוהג שאתה נוטל מכל עיסה ועיסה מעט ואתה עושה מכל החלות חררה אחת אין זה מנהג כשר : כי מתוך שאתה משהא אותם שם באין לידי חימוץ:

שאלה שכג ושאלת

על כהן העולה לדוכן אם החזן צריך לקרא כהנים אם לאו : דבר פשוט הוא שאין צריך ואנו קורי׳ כלום : דפסקינן הילכת׳ כאביי פרק אילו נאמרין נקיטינ׳ לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא דכתיב אמור להם לשנים ולא לאחד ·

שאלה שכד ושאלת

על מילה שלא בזמנה אם מותר למול בלילה נראה דאפילו מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום . ואע״ג דר׳ אליעזר בר׳ שמעון פליג עלה יחיד ורבים הלכה כרבים : ועוד במסקנא מוקי׳ בפלוגתייהו בו ביום דת״ק דריש בו ביום ואפי׳ מילה שלא בזמנה ור׳ אליעזר לא דריש וי״ו וי״ו והא דריש כדאמר בתר הכי ר׳ אליעזר בן פדת גבי והנותר : והודה לו ר׳ יוחנן : ושלום מאיר בר ברוך זלה״ה :

שאלה שכה על

אודות אשר היו בין ראובן ושמעון ולוי הדרים בבית אחד וקנו ראובן ושמעון מציאה מישמעאל שהרויחו בו זקוק ולוי תפס לדין וטען שגם הוא זכה בחלק שלישי לפי שהוא דר בבית עמהם וזכתה לו מציאה : ועוד טען שגם הוא היה מן הקונים שהיו באותו מעמד . וראובן ושמעון כפרו שלא היה באותו מעמד וגם לא היה מן הקונים אמנם בדבר אחר היה מן הקונים ולא באותו הפך שהרויחו בו זקוק : ונראה לי שאם לא התנו מתחלה שיהו שותפין בכל מיני מציאות הבאות לבית למכור אין ללוי חלק באותה מציאה א״כ שלא היה אחד מן הקונים וצריכין ליטבע שלא היה אחד מן הקונים ושלא היה באותו מעמד . ואם לוי היה באותו מעמד ואמר להם שותף אני יש לו חלק בו כדקיימא לן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו : אע״ג דאמר רבא לא קנה חבירו הא אית ליה לרבא מגו דזכי לנפשי׳ הכי נמי בנדון זה מגו דזכה ראובן ושמעון לנפשייהו זכו נמי ללוי ·

ועוד הוי מסקנא דסוף מסכת ביצה המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו : אע״ג דקיימא לן אם אמר לחבירו בא עמי כל מה שארויח אחלוק עמך ואפי׳ בקניין לא קנה דמה שאירש מתנה מכור לך ומה שתעלה במצודתי מכור לך לא אמר כלום דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הכא קנו לוי אחרי שהתנו מתחילה לחלוק דזכתה לו חבירו הואיל והיה במעמד הקונים ואמר להיות שותף ועוד קיימא לן והכי אני רגיל לדין אע״ג דאין אדם מקנה דשב״ל מ״מ שותפין שהתנו להיות שותפי במציאות ובריוחים תנאם קיים דכל אחד נעשה שכיר ופועל לחבירו כדאמר פ״ק דב״מ כגון ששכרו ללקט מציאות ואמרי׳ נמי מציאת פועל לעצמו : בד״א בזמן שאמר לו נכש עמי עדור עמי היום . אבל אמר עשה עמי מלאכה מציאתו לבעל הבית .

ומיהו אם לא התנו מתחלה לחלוק בכל מיני רווחים לא קנה לוי : זה הכלל אם לא היה מן הקונים וגם לא אמר להיות שותף אע״ג דקיימא לן חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו בראה אותן דינן אחר המציאה דזכתה לו שדיהו ומוקמי׳ לה והוא שעומד בצד שדיהו בחצרת שאינ׳ משמרת לדעתו ואחרי שלא התנה מתחיל׳ כששכירו הבית נחלק בכל מיני רווחים לא קנה לוי אם לא עשה כאשר כתבתי לעיל : דכל הקודם במציאה זכה ולא יתן לחבירו · ועוד דפסק ר״ת כר׳ אליעזר בן יעקב דהשותפים שנדרו הנאה זה מזה מותרין ליכנס לחצר : ופר״י משום דיש ברירה דהכי קיימא לן גם בנדון זה כל אחד קונה בחצירו דיש ברירה · ומה שכתבת׳ דלוי השכיר הבית מראובן ושמעון ; בזה לא גרע כחו . ושלום מאיר ב״ב זלה״ה ·

שאלה שכח דין

כחל שנמלח עם בשר שתמת׳ דצריך ולא פירשת׳ אם נאכל מחמת מלחו או אם הנוש או מחובר בבשר . שאם נאכל מחמת מלחו לא רותח הוא והוי צונן וצונן מותר בהדחה ואפי׳ חתיכת הלב . ואם אינו נאכל מחמת מלחו ויש ס׳ בהית׳ כדי לבטלו מאי תבעי לך כל איסורין שבתורה נמי בלא במינ׳בם׳ וכחל ובשר ב׳מיני׳הם דבתר שמא אזלינן כרבא דילמא כשאין ס׳ בהיתר ואינו נאכל מחמת מלחו מבעי׳ לך · הא נמי לא תיבעי לך דסתם מליחת בשר בכלי מנוקב וכמו שמדם חבירתה אינה נאסרת דכל זמן שזו פולטת זו פולטת וכשזו נחה זו נחה לענין כחל נמי כל זמן שהבשר פולט הדם הכחל פולט החלב וכשנח הבשר נח הכחל : וק״ו הוא דם דאורייתא אינה נאסר חלב שחוטה דרבנן אוסר בתמי׳ : וא״ת דם מושרק שריק ונופל מעל החתיכ׳ ואין אוסרו אלא חלב מיסרך סריך ודבקת ואוסרת : הא פסק מר יימר הילכתא בין בכבדא בין בכלחא תותי בישרא שרי דאין הכחל והחלב שבה זב על הבשר שתחתיו שהבשר למעלה עילוי בשרא בדיעבד שרי אע״פ שהדם והחלב זב על הבשר שתחתיו דדם מישרק שריק ונופל : והחלב אע״ג החלב שחוטה דרבנן הילכך אותה חתיכה שתחתיו ידיח ודיו :

ועוד דרתיח דקאמר שמואל מליח כרותח דלא קאמר ואלי הוא דאמר דיעבד שרי הילכך בין דביק בכסל שקורין פלאנק בין תלוש ונמלח עמו אפי׳ אין נאכל מחמת מלחו שרי בדיעבד כדפוסק מר יימר הילכך משום חלב שחוטה שהיא מדרבנן מקילינן בדיעבד ויחתוך הכחל עם הכסל וידיח יפה ומבשל כל אחד ומותר ·

ואע״ג דלעניין נמלחו יחד לא בעינן הדחה מיהו היכא דלאי פברן יפה הוא שידיח והא דרב מרי דאימלח ליה אתיכא דנבילה בהדי שחוטה אתא לקמיה דרבא א״ל הטמאים לאסור ציר׳ ורוטבו ציר׳ הוא שמנונית דנבילה שהמלח מוציא ונבלע בשחוטה דנמלחו בכלי שאינו מנוקב לא היה אוסר דקיימא לן כל זמן שזו פולטת זו בולעת וכשזו נחה זו נחה : והיינו דקפדי׳ עלה וליפשוט משמואל דאמר עלה מליח הרי הוא כרותח . ובלעו מן הדם שמונחים בתוכו אחרי נוח מפליטת׳ ולהכי אסור : ומשני אי מהתם הוה אמינא ה״מ דנאסרה השחוטה משום דם המונח בו שבולעת השחוטה אבל משום ציר של נבילה לא תיתסר קמ״ל דנאסר נמי משום ציר אם אחרי פליטת הדם הונחו יחד : או נמי מלחה רב מרי בכלי מנוקב : ורבא משום הכי אסר ליה דציר חזק הוא ונבלע : ואם היו צולין נבילה ושחוטה יחד היה אוסר משום ציר . ואע״ג דלא אסר ליה משום דם דמשרק שריק במליח נמי : אע״ג דלא אסר ליה משום דם בכלי מנוקב משום ציר אסור, אבל כחל שרי כדפי׳ : ומטיבות׳ דמר דברי דברים ומנזיזות׳ ולא כלום ופי׳ מילתא דשמואל דאמר מליח הרי הוא כרותח הכי הוא כל איסור והיתר שנאסרו יחד בבישול אם כבשן יחד הרי הוא בבישול : ואם מלחן יחד הרי הוא כצלאן יחד · וגיד הנשה וכחל וכבד האוסר את הבשר בבישול אסור נמי בכבישה למ״ד יש בגידין בנותן טעם אבל בצלי אין אוסר כדאמר בכבד וכחל עילוי בישרא בדיעבד שרי · ובגיד הנשה אם אמר צלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד במליחתה נמי לא אסרו : אבל חלב דאוסר בצלי כדקאמר שאני חלב דמפעפע אוסר׳ נמי במליחה אם נמלח עם הבשר אם אין שם דם · וכן אתיכה של נבילה שאוסרת משום ציר ומשום רוטב נ״ל דאוסרת בצלי דהציר והרוטב של נבילה מפעפעי׳ בכשירה וכיון דהכי הוא במליחה נמי אוסרת אם אין בה ששים לבטלו :

שאלה שכט מעשה

בא לפני בכחל יבש אחר שנמלח בכסלין בעת שמולחין בשר לייבש והיה הכחל

דבוק לכסל ונחתך הכסל לחתיכות עם הכחול והיה מבושל ובשר אחר יבש עמו אך לא היה ס' בבשר וברוטב חילקו חכמים בין מניקה שיש בה חלב לשאין בה חלב ואסרו משום בישול אלא א"כ יבטל בס' ושאר בשר יבש שהיה בבית שלא נתבשל עמו התרתי כדפי' לעיל דחלב שחוטה דרבנן ומקילין בה דיעבד בין בכלי בין במליחה שהות כגלי :

ועוד דאיכא למימר שמא זה הכסל שהכחל בו כשנמלח ניתן בשולי הכלי והכחל למטה והכלי היה מנוקב והחלב זב דרך הנקבים של דדי החכב לשולי הכלי ולא נגע לבשר . וא"כ נגע כגון שהיה בין החתיכות ובלאו החלב שיא דילמא אותה החתיכות כבר נאכלו . ואילו כשירות הן : ואחזוקי איסור לא מחזקינן מספיקא . ועוד אפילו אומרים מספיקא דין כחל על כל החתיכות הרי היה בכלי יותר מס' חתיכות . ואפי' אם נתבשלו עמהם היו מבטלים אותה וכ"ש במליחה שאינה כבישול אלא כגלי ומינו בגלייה קולא מן הבישול כדאמר לעיל כחלת עילוי בישרא בדיעבד שרי ואם נתבשל עם הבשר אוסר : וכן גיד הנשה אמרינן למ"ד יש בגידי' בנותן טעם לא שנו אלא בנתבשל אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד אלמא און אוסר בגלי וה"ה במליחה אב"ן :

שאלה של לנסך נסיכים : להסך נסכים : לשולחן מלכים : אני פחות שבערכים אשר שאל אדוני בשנים שאכלו וכל אחד מודר לחבירו כבו ביום אם מצטרפין לזימון דבר זה כתב יהודה זצ"ל : ובערכין פי' לנו ר' שיש ללמוד מפה שאם יש ג' בני אדם שמודרים זה מזה שאע"ג שיכולין לישראל על הנדרים השתא מיהא לא איתשילו עלייהו עכ"ל . ודמיא לתרומה אע"ג דאי בעי מיתשיל עלה לא הוה מצטרף לזימון אי לאו משום דכהן בהדי דר מני אכיל :

שאלה שלא ואשר שאל אדוני על הנדיב שנותן מס בפ"ע לשר ואינו נותן עם שאר הקהל אם הלוה מעותיו לאוהביו הדרים בעיר אם צריכין ליתן מס עם הקהל או דילמא כגון זה כופין על מידת סדום דמצי למימר דבלאו הכי אין מתרבה עין של הקהל בשבילי כי בלאו הכי היה הנדיב נושא ונותן בו : נ"ל כי חייב הלוה לתת דמיהן ודמיא לנקי נדר ולנקי שבועה או נדר ושבועה אין כי עלייך אין יכולין להשביע : אבל משביע' את יורשיהם ואת הבאי' ברשותה כו' . ועוד דלאו מידת סדום הוא דיש להקהל דמצי למימר הנדיב לא היה מלוה על כספו אם לא היה מלוה לך זה הכסף היה מניחו באוצר ולא היה מתרבה עין של הקהל בכסף זה ועכשיו שאתה מלוהו עין של הקהל מתרבה ויוסף השר לישאל יותר מבתחלה ועוד הרבה טענות יש להקהל לטעות ואין לי לפרש . וכן מנהג במלכותינו העשירים שנותנים מס בלא הקהל ורוצה להלוות מכספם לאחד מן הקהל צריך הלוה לתת מס מזה :

שאלה שלב וששאל אדוני על שני שותפים או ג' התובעי' מראובן אם יכיל ראובן לכוף את השותפין לטעון אחד בשביל כולן או יאמרו השותפין כל אחד ממנו רוצה לטעון בשביל חלקו . ודאי נראה כדברי השותפין : גמרא או סברא גמרא כמו שהבאתי מפרק מי שהיה נשוי . סברא דהיכא אשכחא דדוחקי' לדיקנני ליקח להן אפוטרופוס היכא דאיהו גופיה מצי למטעון ובעי למימר ל מיטען בהדי בעל דיני' . מיהו אי טעין חד מן השותפין דבר שהוא חוב לו ולחביריו נאמן כעד אחד לחייבו שבועה דאורייתא את חבירו ולפטור משבועה את ראובן אם יטילו עליו שבועה ואיטעני תרי שותפי' הובתם מהימני לחייב חביריהם דקיי"ל פ' חזקת הבתים דשותפי' מעידין זה"ז היכא דלא נגעי בעדות ניכהו :

שאלה שלג אשר שאל אדוני אם שמעון הנתבע אמר מראוני שישבו אוהבי אגלי כשאטעון עמכם שלא ישתתמו טענותי כי אתם הרבים או דילמא מצו השותפין לומר לא מגלינא טענותינו בפני אהביך דילמא מרמזי לך ברמיזותייהו וקריצ ותייהו לטעון . נראה בעיני דשותפין נמי אין להם ליסב שם כולם כשאחד מחביריהם טוען עם היחיד : ודאי טענותי' דראובן טענה דקא מסתתמי טענתי' דשנים או שלשה יודעים להערים יותר מן האחד . ואיכא למיחש נמי לדידהו דלמא מרמזי אהדדי כשישמעו טענותיו של הנתבע ויערימו יותר מאילו היה אחד מהן לבדו טוען עמו : ועוד דקמסתתמי טענת' כדפי' דדמו עליה כאריא ארבא : וכי מותר להרבין אריא בב"ד כדי שיראהו הנתבע וידאג מלפניו ויסתתמו טענותיו . ודבר פשוט דלא גרע מאחד לבוש איצטלא ואח' לבוש סמרטוט שאומר לבוש כמותו או הלבישוהו כמותו . וכן שלחו פומייכו וחותו לדינא : וחכמי התלמוד לא יכלו לכתוב ולברר כל הדברים הגורמים לסתום טענות הבעלי דינים אלא כתבו לנו קצת ותן לחכם ויחכם עוד בזה וכיוצא בזה יחושו יחושו הדיינים וכ"ש היכא דקא טעי' איהו בהדי דמסתתמי טענתי הדבר ידוע שהוא כך הילכך השותפין יבררו להן אחד שיטעום בפני כולם או כל אחד יטעון בפני עצמו ויצא לו ושוב יטעון השני וכן השלישי וקודם שיפסקו הדין יטענו כולם : ואם יש טורח לב"ד אחד לזכור כל הטענות יבררו ג' וד' או ב"ד אחד בב' ימים או בג' ימים או יכתבו שטרי טענתא והא מילתא לא הוי אטרוחי ב"ד בכדי מטעמא דפרי' וראובן גם הוא אין ליקח קרוביו ואוהביו אצלו כשיטעון כדפי' מהאי טעמא :

שאלה שלד וששאל אדוני בשבר וז"ל . שכיב מרע שהודה כשתבעוהו ונוה לפרוע נוהג כר"ת דפסק דכתובת אשה קדמא לגבות ממטלטלי או כדברי האלפס ושאר גאונים דפסקו דבע"ח קודם : עכ"ל : לא ידענא מנא לך דר"ת פליג על כל הגאונים : אם במה שהקשה בפי' הכותב על ההוא דאמימר האי מאן דאיך עלי כתובת אשה ובע"ח ואית ליה ארעא ולא חזיא אלא לחד לב"ח יהיבנא לכתובת אשה לא יהיבנא ולעיל גבי מי שמת והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים ואמרו ינתנו לאשה משום חינא כיון דליכא למיחש לנעילות דלת גבי בעל חוב דמשום מילתא דלא שכיחא לא שבק מהלותה . אדוני יודע לך כי ר"ת אינו חלוק בכלום בזה על הגאונים שאם היה חולק היו התוספות כותבים שהגאונים חלוקים עליו כי הם ידעי כמו כן דברי הגאונים :

אמנם דההיא מי שמת והיה לו פקדון ביד אחרים דמיירי' כה שאם' מב"ח היינו בימיהם דלא תקנו לגבות לבעל חוב ממטלטלי לאחר מיתה אע"ג דגבו מחייב מבינונית דקרקעי אע"ג דדינו בזיבורית מדאורייתא תקינן רבנן לגבות מבינונית משום נעילת דלת . ולא חזינן במידי שתיקני' רבנן לאחר מיתה לגבות מתקנת' מידי דלא גבייא מדאורייתא והא דאמר רב פפא מלוה ע"פ גובה מן היורשים שלא תנעול דלת הוי פי' כמו שפירש האלפס לטעמא משום שיעבודי' דאורייתא ולא רצו לעקור הדבר : כדעקרו מלקוחות משום נעילת דלת אוקמא אדאורייתא ואפילו אי משכחינן דייפו כחן מדרבנן אף לאחר מיתה מ"מ אשכחן באשה ייפוי כח אף לאחר מיתה טפי מבעל חוב בפי' אלמנה שמוכרת שלא בב"ד מהאי טעמא וכן יורשיה וכהנה רבות בתלמוד : אבל בזמן הזה כיון דתקינא רבנן סבוראי דב"ח גובה ממטלטלי לאחר מיתה משום נעילת דלת משום דלא שכיחא לן מקרקעי כולי האי ואסמכתא עלייהו כמו אמקרקעי א"ה מודה ר"ת לדברי הגאונים דב"ח קודם במטלטלים כמו בימיהם ממקרקעי וליכא מאן דפליג :

ושלום מאיר בר' ברוך זלה"ה .

שאלה שלה השיב על אשר טען ראובן לשמעון להשיב לו מעות שהפקיד בידו למחצית שכר וחייבת את שמעון להשיב יפה דנת יפה חויבת מפני גזירת השקול אבל לא יפסיד ישראל בכך מגו שלו אם ישנו כי אע"פ שהחזיר מפני גזירת קדמונים שגזרו שלא יעקל אדם פקדון חבירו והלואתו בשביל תביעתו לא יפסיד בכך מגו שלו שהרי עשאוהו קדמונים כי ההוא דמבריה סכינא דאשכבת' שחייבוהו ב"ד להחזיר משום דברים העשויים לעשות בהן אוכל נפש דכל שעתא עבר עליה כגזיר בבית הקברות ומ"מ קאמר רבא דיכול לטעום בם כדי דמיהן דלא הפסיד בלך מגו שלו שהיה יכול לומר מכרתם לי :

גם מה שחייבתם שמעון שבועה שלא ליקח מן העיסקא ומן הריוח כלום מכח שותפים שנשבעין שלא בטענה גם זו פליאה בעיני שהרי הורגלו רבותינו להעמיד ממון על חזקתו לפטור משבועה אם לא יוכלו להוציא או להשביע בראיי' ברורה דאוקי מילתא אחזקה ועיסקא לא ינהג אדם מנהג שותפי' שהרי הניה לוה ובמלוה אין נשבעין בספק והניה פקדון כדמוכח בהמוכר את הבית ופי' דמתני' בשבועות אילו נשבעין שלא בטענת ברייא אלא בטענת שמא השותפין ששניהם עוסקים בדבר ומורו היתירא וסמכו אהדדי ואריסי' דמשעבדי' ומריה דארעא בלא שכר ומורו היתירא תורא מדישי' קאכיל ואפוטרופס ואשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ; וגם הבית שמכנים ומוציא פועלים מכנים פירות ומוציא פירות ואין שכר ידוע על אילו דברים מורו היתירא אבל עיסקא פקדון גמור וצריך שכר ידוע והוה ליה כשכיר יום או שכיר חודש או שכיר שנה כגון אומן או מקבלי קיבולת : ואע"ג דהקלו בשכרן כגון טובל בציר מה בכך דירבי' דרבא הוא ואזילו גבה : אבל שכר ידוע ושם שומר שכר עליה והיה לו לשנות במשנה אילו נשבעין שלא בטענת השותפים ושומרי שכר והאריסים ובלשון משנה קרי ליה שמין להן למחצה כדמוכח באיזהו נשך : וכל גומלי חסדים לא ישבעו שאם לא כן אין לך שיעבוד להבירו הביתו ממקום למקום שלא תקנו רבנן שבועת ספק אלא למילתא דשכיר וליכא שכר קבוע . ומתוך כך מורו היתירא .

שאלה שלו ועל אשר שאלו רבותי אם תפיסת עיסקא כתפיסת עיזי דאכלו חושלא : ודאי כן הוא אי ליכא שטר הואיל ויכול לומר החזרתי לך אבל אי איכא שטר אין יכול לעכב דילמא במגו דנאנסו .

שאלה שלז ומה שטען שמעון שקפץ ונשבע קודם שנתחייב אילו היה חייב שבועה לא היה נפטר בכך שצריך לאחר מעשה ב"ד וקשה גזל הנאכל שמא אח"כ הרשיע וגזלה ואכלו או אסוק זוזי א: משתמיט אאיסקונדרי או כי קניא דרבא והאיא דקפצה ונשבעה שלא נהנת מכתובתה כלום דקאמר ומודה בקופצת על דעת ב"ד נשבעה אבל התלמוד לא חש להאריך במילתא דלא צריכה ובעל כרחיך כך השביע משה את ישראל .

שאלה שלח והמחוייב שבועה נשבעתי בב"ד פלוני והלכו להם למד"ה נאמן דלא גרע מפרעתי דנאמן ; אבל שבועת היסת איכא דלא גרע מאין לך כלום בידו למאן דמחוייב ליה שבועת היסת דטפי איכא דררא דממונא היכא מהת' ובהוחזקו כפרן נראה דברים רבים מדברי רב האי שמפרש שכנגדו נשבע ונוטל מאי שנא מכפרן שאמר פרעתי שצריך לפרוע מעדים : כפרן דנשבעתי נמי צריך לפרוע בעדים דאין זה דומה לההוא דאכל תרי מינייהו דההוא רועה רעה גזלן הוא :

אשיבכם

תשובה שלט אשיבכם בני לונשטיין על התפוסי' שנתפסו ויצאו ברחמי השם והצאתי בוצרך ליקח דמי אכילה ולא היה יכול ליקח יותר מפני ההגמון ממעגנך ויש מהם רוצי' ליתן האכילה כפי הנפשות ויש כפי השגת ממון: תשובה כי האי גוונא זיל בתר מנהג ומנהג פשוט הוא שהאכילה לפי הנפשות אף כי לא אכלו כולי' האי אין תלוי בזה כי כן מנהג שאין לאכול אכילות גסות ויצאות מרובות וקוני' מגעלים ודברים קטנים של השבויי' ואפי' לעובדי כוכבים תפוסים. ועוד סברא הוא כי אפילו שר או מלך תפוס פורע יציאות של אכילה אף צריך לצאת בחני חנם. א"כ נראה בעיני דאין זה תלוי בריבוי ממון אך האכילה תלוייה בגוף הן עני הן עשיר. ועל השוחד ג' זקוקי' שניתן לפסס זהו פשיטא שצריך לפרוע כפי השגת ממון. אך מה שטוענת האשה שלא שאלו את פיה על הפשרה זו אינה טענה כי הדבר היה נחוץ ולא היה סבור שיצאו בחנם. ועוד אומר אני אפילו אם הייתה צועקת ואפי' אם היתה תפושה יחידה ואמרו אל תתנו שוחד עבורי. אם הי' לה מה לפרוע אין שומעין לה. אחרי שנמשלה לתוא מכמר שהן נתונין בידי עובדי כוכבים וכ"ש שהיא לא צעקה ולא שאלו את פיה: ועוד שהיתה תפושה עם אחרים ולא היו יכולין להניח פשרתם עבורה והיא ניצולה עמהם פשיטא שאין בדבריה ממש ואין לפקפק. ושלום חיים בן אמ"ו הר' יחיאל חפץ זהב ז"ל:

שאלה שמ על אודות האשה אשר מופקדים ביד בעלה ספרים משל אחרים והשאילם לשכנו והוא משכנם ונהרגו שניהם המשאיל והשואל בגזירת הקב"ה. ועתה באים בעלי הספרים על אשת המשאיל הנפקד לפדות הספרים מממון בעלה והיא באה אל אשת השואל לומר תפדי אות' כי בעליך הוא משכנם: כי כן פסקו רבותי' שבעל חוב קודם לכתובה ויש ליך בתים מאילו אגבה. והשיב אפוטרופ' של אשת השואל כי נתנה הקרקע לתינוק נכרה דמקבל קניין ולאו בר כפייה הוא' ופסקו שאין בטענה זו. נימא דעדיין לא נשבעה כבר הואיל ובעל חוב קודם א"כ לא תוכל לגבות כתובתה עד שיהא בעל חוב מסולק א"כ לאו מתנה מתנה ולא נפול נכסי קמי יתמי בכה"ג שהספרים שמשכנם בחייו עדיין ביד הקדש והוי כאילו חייב מודה. טריף מיתמי קטנים: ואע"ג דמלוה על פה היא קיימא לן כרב פפא דגובה מן היתומים: וא"כ כל שימצאו משל אשת השואל בין ממקרקעי בין ממטלטלי יש להגבות לבעלי הספרים עד גמירא. ושלום חיים בן אמ"ו הר"י ה"ז

שאלה שמא על אודות ראובן שתובע משמעון חותם שאמו שלו שגם שנינו כתוב בו והישמעאל רוצה לפשר עמי תמסור ביד הנאמן שיהיה לי יכולת עליו כמוך. ושמעון משיב כך אירע שעכבנו נהלה אחת של בעל חוב: ובעוד שלא הייתי שרבן הלכתי וגרמתי לו היזק שרציתי להוציא החוב מכחי באמרך שלי הוא לבד: והוצרכתי להוציא יצאות שאחזור לדיני הראשון ובעוד שאינך מפציני מהפסד זה איני משיבך מאומה אחרי שציית דינא הייתי ועל כל גרמת לי היזק וראובן כופר ואמ' שרציתי כשכפרת' ואמרת אין לך בידו מאומה הייתי מתיירא שתגנה שבה מאותה שעה וקדשתי העיכוב' לי ולחבירי בשתם ולא עלה על דעתי לגרשך מחזקת' אך יראתי להזכיר שמך פן תכפרני בדין והייתי בא לידי הפסד בערכאות שלהם, ועדיין אני אומר שהנשבעי' יקבלו על שבועתם שלא אמרתי דבר שיוכל להזיקך וגם אמרתי בקהל להבטיחך אם יבא לך שום הפסד שעלי לשלם שאפצה אותך מכל וכל. ושמעון משיב הייתי ציית דינא ולמה לא קבלתי עלי בדיני ישראל. וראובן משיב נחוץ היה הענין ולא יכולתי לדחות הענין עד שהיינו מפורדין זה מזה בדיני ישראל: ע"כ הטענות: נ"ל לע"ד שהדין עם ראובן מכל צד כי תחילה עשה שמעון שלא כהוגן במה שלא הראה החותם בעת צורך: ואפילו אם היה לו תביעה אחרת לא ידעתי במה יכול לעכב אם היה טוען עתה נתת לי החוב בתביע' שלי ורציתי להיות נאמן במגו דאין לך בידי כלום אין זו טענה דקיימא לן אין אדם יכול ליתן ולא למכור חובו ואפי' אם הלוה ישראל אך במעמד שלשתן: כמו שפר"ת בתשובתו ואף אם היה רוצה שמעון לעכב החותם ולדחות ראובן בזה שלא היה יכול להוציא החוב עד שיפרע תביעתו וזה רוצה להיות נאמן במגו: נראה דאין זה טענה כדון זה דומה לדברים שעשויין להשאיל ולהשכיר. דאין נאמן לטעון עד. כדי דמיהן: והכל לפי ראות הדייני' כמו שפסק ר"ת כ"ש וכ"ש בנדון זה היכא דשני' שותפי' בחוב ויש להם חותם אחד שאין יכולין לחלקו לחצאין. וצריכין לתתן ביד אחד כמו שרגילים בכל יום ואין זה רגילות לתתו תמיד ביד נאמן שאין יכולין לטעון עליו שום תביעה אך היה לו להוציא החותם מיד ואם היה לו שום תביעה על ראובן היה לו לתובעו לדין הואיל וכן עשה ראובן בצווחה שעיכב הנהלה שלא יקבל שמעון השבח של אותו שנה: ועוד נראה דברי שמעון כנים בזה כי במה היה יכול להוציאו מחזקתו שלא החותם היה תחת יד שמעון וגם שמעון כתוב בחותם אך אין זה הלא תואנה שמבקש. ועוד אחרי שהנשבעים הודו בפני עדים שלא דיבר ראובן שום דבר המזיק לשמעון אפילו שבועה אין ראובן חייב. שכל כל הני טעמים שכתבתי וכי אדם שטוען על חבירו השגתי אותו ואין לו שום הוכחה יתחייב שבועה ח"ו אך כשיש הוכחה קצת שהפסיד במלשינות תקנו הקהילות שבועה שישבע לפני אין ישראל שהודו שהלשינו נגדו כדי שיתביים אך בנדון זה דליכא שום הוכחה ואדרבה הנשבעים אומרים שדברי ראובן כנים. וגם מתוך הסברא שדיבר כל הדברים לנצל את שלו שלא שייך בזה שום שבועה על ראובן ועוד אף מסור גמור שחייב לשלם זהו מטעם דינא דגרמי וזהו מטעם קנס ומדרבנן דמן התורה פטור הוא: ואחרי שמטעם קנס הוא ה"מ במקום שמתכוין להפסיד חבירו אבל בכאן שכיון ראובן להציל את שלו ולא היה יכול להמתין מדחיית ב"ד שלו אף אם בא הפסד לשמעון בזה אין חייב ממון בזה לראובן ופטור בלא שבועה מכל טעמים אילו יש לשמעון וליתן החותם מכח שניהם ביד שליש ואם יש לו שום תביעה שוב על ראובן ירד עמו לדין. ועל מה שעיכב החוב פטור אף בלא שבועה כמו כן. והנ' בעיני כתבתי: ושלום חיים בן אמ"ו הר"י ה"ז:

שאלה שמב על ר' מרדכי שפסק ליתן י' דינר לצדקה להזכיר נשמת אמו בריזבורק: ושוב כשנודע לו שהיא בעצמה נתנה לצדקה להזכיר נשמתה חזר בו ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר: נ"ל דאינו יכול לחזור בו דנדר בסתם בלא תנאי אף אם בלבו לא היה כך דברים שבלב אינם דברים בכה"ג ויתן י' דנרים להזכיר נשמתה.

שאלה שמג ומה ששאלת' אם יכול לחזור בו וליתנם במקום אחר גם זה אינו יכול כדאמרי' בירושלמי האומר אתן מנה לעני זה נעשה נדר וכן א"ל רב לחייא בריה כי אתינא הב מידי לפלניא אי איניש מסכן הוא הב ליה מידי דנעשה נדר. וכה"ר נדר כן יעשה לעניי ריזבורק ולהם וליתן: ואע"ג דאמרינן בפ"ק דערכין ישראל שהתנדב נר או מנורה לבהכ"נ אסור לשנותה ומסיק ה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר ואמאי לא אמרינן נעשה נדר ולא יוכל לשנות אומר אני דהתם נמי אין יכול לשנות וצריך ליתנו לאותו בהכ"נ שנדר: ואלא אחר שנתנה לבהכ"נ רשאין בני אותה בהכ"נ לשנותה לדבר מצוה ואפילו למצוה דפחית' מינה מדלא אסור אלא לדבר הרשות דאדעתא דידהו יהבה: ודמיא להא דאמר רב אשי פ"ק דב"ב הא אתנויי נמי לא צריכא כל מאן דאתי אדעתא דידיה קאתי'. ואע"ג דהתם הוי עביד כל מאי דבעי ותשמע אפילו לדבר הרשות קאמר איכא למימר דהתם איירי שנותנים סתם לכיס של צדקה והורגלו כך ליתן על דעת הרב: אבל בנדון זה דבר פשוט שאין רשאי לשנות אלא יתן לריזבורק ולא דמי להא דאמר התם בפ"ק דערכין האומר סלע זו לצדקה עד שלא בא לידי גבאי רשאי לשנותה כו': דהתם לא איירי לעניין חזרה אלא לעניין ללוותה ולשלם לאחר זמן ואהדרת תחתיה: אבל לחזור בו לגמרי לא. וכן מוכח בפ"ק דערכין דהא דקאמר לדבר מצוה מותר לגמרי לשנותה היינו בני בית הכנסת ולא הוא דקאמר שורק טייעא איגדב שרגא לבי כנישתא דרב יהודה שנייה רבא ואיקפד רבה כו'. אלמא דבשינוי בני בהכ"נ איירי התם. וכן מוכח בתוספות פ"ק דב"ק האומר תנו ק' דינרים לבהכ"נ יתנו ק' דינר לבהכ"נ הרגיל בה אלמא דאפילו מבהכ"נ לבהכ"נ אחר אין היורשים יכולין לשנותה אעפ"י שאמר לבהכ"נ סתם כיון דאיכא למימר דלבהכ"נ הרגיל בה נתכוון כ"ש היכא דאמר בהדיא שאין רשאין לשנות. ושלום **מאיר** בר **ברוך** זלה"ה:

שאלה שמד ואשר שאלתם על שטר מתנה. שהקנת' מטלטלים ולא הקנת' אגב מקרקעי דקדקתי השטר כולו והשטר כשר והמתנה קיימת ודבר פשוט הוא דכי מידי מיקני בחליפין לקיים כל דבר כת' חוץ ממטבע ודבר שאינו כלי כגון הני רימון ואגוז והנך ודאי לא מקני אלא אגב קרקע אבל בשאר מילי אין חילוק בין אקני אגב בין לא אקני אגב קרקע אבל לענין למגבי ממשעבדי היכא דשעביד ליה מטלטלי אגב מקרקעי כדאמרי' פ' חזקת הבתים אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי מקרקעי וגבי ממטלטלי:

שאלה שמה מה שנהגו כהנים כשאירע דבר בקרוביהם ושינו את מקומם שלא לשאת כפיהם כל זמן שאין יושבין במקומם פר"י ב"ר יודא שלא מצא סמך בזה אלא נהוג שכל העומד לברך ראוי שיהא שרוי בשמחה ובטוב לבב שכן מצינו ביצחק שאמר הביאה לי ציד ואוכלה ואחר שאכל ושתה אמר לברכו: והטעם הזה י"ל גם על פנוי שאין עולה לדוכן שכל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה: ומצוה להנהיג מידת הראשונים שכן מצינו בתלמוד ירושלמי מנהג עיקר הלכה: השיב

תשובה שמו השיב ר' אין הוגה על האדם להשאיל ספריו כמו שאינו חייב ליתנם שהרי מקלקלו בכך ומו"ר להשכירו ונמצא מי שמודר הנאה מחבירו ומשאילו ספר מהנהו שכר שיכול לקבל עליו שמניחו בידו בחנם ללמוד בו ואסור: ואם יש למודר הנאה בו כמו למדיר לדידי דפסיקא הילכתא כר' אליעזר בן יעקב מטעם דיש ברירה אפילו בדאורייתא אין השותף יכול לאסור על חבירו חצר שליכנס אבל לפר"ת יכול לאסור שאין פוסק כר' אליעזר אלא מטעמא ויתור מותר במותר הנאה ומיהו אף לדידי י"ל שכמו שיכול לאסור תנור וכירייס וריחיים ולגדל תרנגולים בחצר לפי שהשותף יכול לעכב באילו כמו כן יכול לאסור ללמוד בספר אא"כ יכול ללמוד גם האוסר עם הנאסר לדעתו ולהנאתו כמו שעושין: ושלום יצחק:

שאלה שמז בתוב בירושלמי נדר להתענות ושכח ואכל כזית אבד תעניתו: ר' בא בשם ר' חנן והוא שאומר יום סתם: אבל אם אמר יום זה מתענה ומשלים: ר' אבא חסידא בשם ר' זירא הדא מטעמת אין בו משום ברכה ולא משום גזל ולא משום דמאי: ולא משום הפסק תענית:

שאלה שמח נדר להתענות ומצאו י"ט ושבתות אין צריך הקירת חכם ולוקה: עוד כתב כי אסור להתענו' עד ו' שעות בשבת א"ר יוסי מתני' אמרה כך היו מתענים וירדו להם גשמים קודם חצות לא ישלימו לאחר חצות ישלימו שכבר עבר רובו של יום: ול"ע שלא יקשה מההיא רפ"ב דביצה אין לו לאדם בי"ט ושבת אלא אוכל ושותה או יושב ושונה דברי ר' אליעזר ורבי יהושע אומר חלקיהו חציו לגבוה וחציו לכם ומשמע דהלכה כר' יהושע דר' אליעזר שמותי הוא; על כן מתענה עד ו' שעות ולא יוסיף:

שאלה שמט עוד כתוב כי מותר לאכול עד שיאיר המזרח רב' גמ' אומר עד קרות הגבר ישן ועמד אסור כשלא התנה ואם התנה מותר: מתענה ששכח אתמול ולא קיבל בתפילת המנחה כבר שאל רבי לרבינו תם על אחד שהתענה כמה תעניות ולא קבל אתמול אם הפסיד תעניותיו וענה כי יפה התענה: ועוד אומר שאפילו לא עלתה בדעתו מאתמול להתענות עד שהחשיך ומשהחשיך עלתה בדעתו להתענות למחר מועלת התענית: מיהו מזה צריך להזהר וגם לר"י נראה כיון דגמר בלבו מאתמול שיתענו אל נדרו אע"פ שלא הוציא אי לאו דכתב לבטא בשפתים וגו' וגבי נדר דכתב נדיב לב כדאמר התם הילכך תענית מעלייתא דנדר של תענית הוי ככלל נדיב לב: והא דגרך לקבלה בתפילות המנחה: לכתחלה יש לעשות ולומר כן הריני למחר בתענית:

שאלה שנ בירושלמי דתענית ר' מפקיד לספרא: אי אתתי' איתת' למישאל מנכון אמר לה בכל מתענין חוץ משבתות וי"ט וראשי חדשים וחנוכה ופורים:

שאלה שנא איש כלבבי הח"ר שניאור בקורה אשיבך כי ר"ת כתב שמגילה יש לה כל דין ס"ת חוץ מדבר אחד שנקראת אגרת שאם הטיל בה ג' חוטין גידין כשירה; אבל בכל שאר דברים יש לה דין ס"ת למניין שיטין מ"מ כדאיתא במסכת סופרים ורוחב העמוד כשיעור ג' למשפחותיכם ובין שיטה לשיטה כמלא שיטה ובין תיבה לתיבה כמלא אות: וכל אות ואות מוקפות גויל ושיעור גליון ג' אצבעות ולמטה ד' ובין כל דף ודף כמלא רחב ב' אצבעות וכל פרשיותה סתומים ומניח בסופה כדי לגול עמוד ובראש' כדי לגול כל היקיף המגילה ותטרת אותיין כגון זה לא כדברי רש"י ור"ת לתלות כרעיה דה' כזה ה' ושעטנ"ז ג"ץ וזהו גוף האותיות ע' כפולה ופ' כפולה; י' כפופה בראשה: מ"ם וסמ"ך סגורים: ולמיתלי כרעיה דק' כזה ק':

שאלה שנב ושאלת למה אין מסכיבי' ס"ת בארון כמו לוחות: יפה שאלת ור"ת כתב בתשובה שזה היה יותר טוב לעשות מטעם זה: ועוד כת' אילו נזכרתי כשעשיתי ארון הרכבתיו: ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה:

שאלה שנג בבכורות פ' יש בכור מי איכא מידי דלדידי לא מצי תבע כי האי גוונא אמרינן פרק גט פשוט אמילתא אהריתי גבי ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה מקמי' דליתבעי ללוה סלקי' רב חנן בריה דרב ייבא דנכסי דאינים אינון ערביה ביה ותנלא יפרע מן הערב תחילה אלמא דלכל מילי יהיבנא לנכסים דין ערב: מכאן יש ללמוד דאם ראובן הלוה מעות לשמעון ונעשה לו לוי ערב ואחר זמן טען שמעון פרעתי לראובן שלא בפני לוי וראובן אומר לא פרע ולוי אינו יודע דשמעון ישבע שפרע ויפטר וגם לוי הערב פטור דבי היכי דכשהלוה נשבע שוב לא יגבה מלוה מנכסיו אף על פי שיש להם ערב ה"נ כשלוה אומר שפרע נפטר הערב והאי דשקל ערב מעיקרא משום דאי משדפי נכסי' דלוה שיפרע מלוה מן הערב. וישועה תבא ותקרב:

שאלה שנד בקצרה אשיב הנראה בעיני לאוהביי מיודעי אשר מעבר הלז מה שנתן האפוטרופ' חובות תמורות שערבונות ליקח קרן וריבית ולא קנו ראובן ושמעון החובות ואינם יכולין ליקח מן החובות העולה עליהן דאין יכול להקנות לחבירו חובות בשום עניין דאינו בקניין וה"מ ש"מ שאמר הלוותי לפלוני מה שאין כן בבריא ואפילו בקניין אגב קרקע ליתא בבריא מדלא משכח לה בפרק מי שמת אלא הואיל ויורש יורשה או במעמד שלשתן: אבל בעניין אחר לא: ובמעמד שלשתן נמי לא מצי להקנות חובו לחבירו: וא"כ כל הריבית העולה מן החובות כל היכא דאיתיה של בעליו הוא ואסור ליקח אותו אפילו יתרצה ליתן להם למפרע; ושלום מאיר ב"ב:

תשובה שנה מה אשיבכם רבותיי: אין בי דיעה ותבונה: ועוד הדבר לי כמו חלום: ואיני יכול להבחין מתוך הכתבים תוכן הדברים מ"מ מה שאבין כפי דעתי. אשיבכם: תחילי תחילה מה שישבו בדין הדור עם בן אחותו זהו טעות גמור ובטל הדין ונשתקע ולא נאמר אם לפסוק הדין נתיישבו ואם לקבל טענו נתיישבו או שמא יכול להיות שלא נתבטל העניין. אך נראה אחרי שקיבלו השלישי עמהם דעתם להיות דיינים כי אם דעתם להיות מקבלים טענות בתרי סגי להו:

שאלה שנו ועל האלמנה לפוסלה ליסבע' לא יכולתי להבין במה רוצים לפוסלה אם אין להם עדות ברורה שתפסה יותר מכדי כתובתה; וכי מאומד של העריות שראיתי יפסלו בן ברית לשבועה חלילה ואף אף יצא העדות שעברה על החרם כמו שפר"י אף בשבועת שוא ואף בחרם תקנת ציבור שעברה נפסלת לא ידעתי דעת' בנדון זה. ודאי חכמים תקנו בחשוד על השבועה שכנגדו נשבע ונוטל אך לא תקנו היכא דאין שכנגדו יכול לישבע דחשוד מתוך שאינו יכול לישבע משלם: דא"ת כן לא שבקת חיי לכל החשודים ולכל הגזלנים דכל אדם יתבעם הון עתק ולא יוכלו לישבע ופרשי' אינים מספק שטוענה ולא מתמונתא. דקיימא לן לא אמרינן מגו דחשיד אממונ' חשיד נמי אשבועתא; וכן פסק ר"י כדברי החשיד לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם; ובנדון זה אין שכנגדה יכול לישבע דמה יודעי' האמת והיושר אם לא מאומד דשמא נתנם הבעל לאחר או קיים או לא היה אמיד כל כך ואין יכולין לישבע אך האשה תשבע ותטול או תגבה בלא שבועה ואף אם תפסה יותר מכדי כתובתה ואין עדים בדבר ואומר שהבעל נתנם לה במתנה. נ"ל לע"ד שהיא נאמנת בשבועה במגו דאי בעי אמרה אין בידי מותר כתובה בשבועה; ואע"ג דקיימא לן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפיטרופ'. ואף האשה אל בני הבעל שהיו לנו לומר לכבדה נתכוון ולא לאפוטרופסו' כמו בנדון זה שאין לו יורשים מ"מ נאמנת במגו שיכולה לומר נתנם לי במתנת בריא ובירר בהדיא שלא נתכוון לאפוטרופס אך למתנה גמורה. אך אם יש קול גמור שהאיש היהו משופע ואמיד עפי מגיבוי כתובה ר"ת היה פוסק דלא אמר מגו במקום קלא; והביא ראייה מעובדא דבר שרשום בחזקת הבתים ואע"ג דאין טעין לקוח בידי נאמן מ"מ אין נאמ' לומר זוזי אחריני הוי לי בהדאי מגו דאי בעי אמר לקוח הוא דירא לטעון כך להכחיש הקול; מיהו לפר"ח אין ראייה משם דפי' אחרי שיצא הקול בתוך ג' מודע' דיתמי הוה אין לך מחאה גדולה מזו ולא תוכל לטעון אינה דאי בעי לך לאיזהורי בשטרך לעולם ולפי זה אין הטעם משום דמגו במקום קלא לא אמרינן. מ"מ רוב פעמים אני דן כר"ת לפי ראות העניין דרגיל אני לומר דלא נאמר מגו אלא שאותה טענה רשאי אדם לומר בלי גמגום ובלי בשת כמו טענה זאת שהוא טוען. הא לאו הכי לא; וכן מוכיח לי ר"י בכמה מקומות ואחרי שיש פנים לכאן ולכאן אין להוציא ממון מחזקתו אך בקול גמור שדומה לודאי שהיה בידה יותר מכתובתה; ואם האשה טוענת שתפסה הכל למזונותיה ואין רוצה עתה נתבוע כתובתה לפי שהלכה באנשי גליל שמואל פוסק כמותם דהילכתא כוותיה בדיני' טענתה טענה דקיימא לן פרק אלמנה שתפסה מטלטלי למזוני מה שתפסה תפסה; מעשה היה ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה וכן יש לי תשובה מרבי' שמשון והביא ראייה מירושלמי אלמנה שתפסה אלף זוז אין מוציאין אותה מידם. א"ר יוסי בר' בון מכיון שתצטרך לבסוף לישבע אפילו מוי מה שבידך אין אומר לה ואעפ"י שפי' ה"ג דמיירי בתפסה מחיים מיהא לא קיימ' לן הכי אלא כדברי ריב"ן דמיירי אף בתפיסה לאחר מיתה ואף לדברי ה"ג נראה אחרי שתקנו הגאונים לכתובה ומזוני גבייה ממטלטלי מועלת אף לאחר מית'. שהרי ב"ד מוציאין מהן להגבותה מזונותיה וכתובתה: ואמת הוא שריצב"א הלוק עליו שאם תפסה יותר מכדי כתובתה אחרי שקיימ' לן אין מוכרין למזונות בפעם אחת מקרקעי יותר מכדי מזונות י"ב חדש אם תפסה יותר מכאן מוציאין אותה מידה ודחה אך דירושלמי בשצריכה לישבע לבסוף כשתבא לגבו' כתובתה. אך בנדון זה שגבתה הכל ולא בא לידי שבועה לבסוף לא; ומלשונו אין לי להאריך; אך מי יכריע בין שני יסודי עולם להוציא ממון מחזקתו ולפי ראות הדייני' עושה אם היה בא לפני אם היה הבעל שונא היורשי' אז דנין אותו לפי ראות עיניהם ורבותינו יעשו הטוב בעיניהם ודעתי כתבתי. ושלום חיים בן א"מ הר"י ח"ו:

תשובה שנז השיב ר' אם ימסור לו חבירו טענותיו בפני עדים וימנהו במקומו יכול לעשות כן וכן מנהג וכעין זה יש בירושלמי פ' כהן גדול ניהא אתן אות' וימנה אנטלער פי' של אנטלר ממונה על טענותיו. ומשני שנפלה עליו שבועה ואנטלר אינו יכול לישבע ועל השבועה הוא בעצמו צריך לבא אלמא אדם יכול למסור טענותיו לחבירו. ושלום; יצחק ב"ר שמואל;

שאלה שנח על מטבע שנפסל פרש"י שאם הלוהו סתם מה שהלוהו משלם לו והרבה דקדקתי בדבר · וכתו' כתו' בני ומ"מ לא נחלקתי על פי רבי' . ואף על פי כן היה פוסק ר"ת כשנפסל מטבע שלנו דינא דמלכות' דינא וכמו שתיקן השלטון הייפריש . הפורע לאלתר ישלם רביע והפורע לאחר שנה ישלם הכל כך היו היהודים ביניהם דנים ע"פ רבינו תם גם בשם רבי' שמואל היה אומר ר"ת שכך היה דן ואם כתוב בשטר שיש לו עליו כך וכך ליטרי' טובים יוצאים בהוצאה נראה שצריך ליתן מטבע היוצא ואם לא הוסיפו עליו כפי האמור בהלכה דהוסיפו עליו :

שאלה שנט בני הקהל שאתם מלוים בעירם יכולי' לעכב עליכם בלא יומ' דשוקא אם אותו המקום אינו של שר שלכם אבל ביומא דשוקא אין יכולין לעכב · ואם אינ' יכולין לעכב נ"ל שיוכלו לסוף על מעשרותיה' ועל המס : ועל התקנות לא אשיב עד שאדע מה הן התקנות אבל מצוה אדם לשמוע דברי חבירו : ולנהוג זה עם זה אהבה וריעות :

שאלה שס השיב ר' על הלואת ישראל מישראל על משכון של עובדי כוכבים בידי הוא עובדא שפעם אחת היה לר"ת משכון מעובדי כוכבים ומזלות והוצרך למעות ונתן המשכון בידי ללות ממני המעות עליו ויהא החוב שלי ואמרתי אליו האיך אני מותר ברבית העובדי כוכבים ומזלות אשר לוה ממך וחייב לך הרבית ואתה לוה ממני על משכונו ; וענה לי אני מוכר לך כל המשכון ולא תענה לי עוד ממנו ולא אתחייב לך המעות ואתה לא תחייב לי המשכון בעניין זה עשה לי רבינו :

שאלה שסא כשראש חדש ב' ימים מונין לגיטין ולכתובות מיום שני . וכן לשאר שטרות כדרך שמונין לעניין תעניות שהשני עיקר :

שאלה שסב בשר יבש שלא נזהר במליחתו וכן גבינה מותר לאוכלם בפסח דאפילו לת"ד חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור דמשמע שאסור במשהו ה"מ אי איתא בעיניה דקנסינן ליה משום דעבר עליה בל יראה ובל ימצא : אבל ע"י תערובות כי הכא שלא נעשה שימור בבשר ואיכא למיחש שמא נמלח בדבר שיש בו חמץ אפ"ה אינו אסור אלא בנותן טעם ·

שלמה בר יצחק

שאלה שסג מותר ליסא יין בקופה בב' ישמעאלים אפילו אין ישראל מסייע דאי שפכי מיני' אין בכך כלום שמה שנשאר סמוך לקופה מותר ואותו שנפל על הקרקע לא חיישינן בכך אלא שנוטף עליו ולא הוי חיבור לאותו שבכלי והאי שנפל אינו יין נסך דאין דרך ניסוך · למחמד של ישמעאלים בכך אלא בכלי אבל מה שנופל חוץ לקופה אם נפל בכלי אסיר לשתותו :

שאלה שסד טהור מליח וטמא תפל תפל מותר ; מכאן נראה שאין צריך להגעיל דפוסי גבינות הישמעאל כשישראל רוצה למלוח בתוכו גבינות אפילו מליחה מרובה שאין נאכל מחמת מלחו . ואם מפני שנותנים רוב מלח בגבינות ויעלה על דעתך לומר שמחמת רוב המלח פלט הדפוס זה תימה לומר שהעץ יפלוט ע"י המליחה ; גם מעשים בכל יום שהמלח מונח בקרקע של בשר או של חלב ומולחין בו בין בשר בין גבינה : וגם הכלי שהמלח בו אין מוציאין בו משום ליחלוחית שמתלחלח הכלי מחמת הגבינה יפלוט יותר: ואין ידוע למה נהגו להגעיל דפוסי הישמעאלים לשון ר' .

שאלה שסה אומר ר' שאסור למלוח בני מעיים כגון הדורא דכנתא ובני מעיים עם שאר בשר כיון דלא פלטו בלעי דהוי כמו דגים שפולטים מהרה לפי פי' דדם מישרק שריק ודוקא דגים דרפו קרמייהו מותר וכן לפי טעם שפי' שפולט בשר ציר אפילו כשאין דם אבל דגים ממהרין לפלוט גם ציר מותר :

שאלה שסו רבי אין חושש לבדוק אחר שום יהודי באיסור והיתר והוא דלא נחשד לישראל קדושים הם :

שאלה שסז ראיתי שציוה ר' להגעיל סכין של ישמעאלים בתוך הקדירה ואמר ליתן בה מים רבים מכדי איסור שיוצא מן הסכין כדי לבטלו בס' שלא יצטרך שוב להגעיל בקדירה דהא אין מבטלין איסור לכתחלה ה"מ לאוכלו אבל כה"ג מבטלין:

שאלה שסח בית הנדלק בשבת אמר רבי דמותר להציל כל דבר כל זמן שלא הדליקה הגיע בביתו דלא אסרו אלא כשהדליקה בביתו משום דאי שרית ליה אתי לכבויי אבל כל זמן שאין בביתו ליכא למיחש :

שאלה שסט כך מנהג בכל הקהילות דאין תורה שאין אדם יכול לפטור עצמו מן המס ביציאתו מן העיר אחר שנתחייב במס וגם אם אין שום מנהג נראה בעיני דין תורה כששאל המלך המס אפילו שערי דכרא משתעבדי ומלך אמר מאן דלא יהיב כרגא ליסתעביד למאן דיהיב כרגא ואפילו יברח קודם גבייה הרי נשתעבד כבר למלך כפי' הגוזל בת' ומאן דמשתכח בבי דרי פריע מנתא דמלכא ובר מנת תבר מנתא מערב · נראה דאפילו ברחו מקמת דין הוא לגבות מן

הנמלאין והם יחזרו על חביריהם מטעם שפי' שכל מה שנתחייב למלך לפורעו לבסוף משעה שנתחייב ומכח שהתנה החזירו תנאי' אין לפוטרו כפי שלא התנה עם מלך ואפילו אם התנה המלך לא היה בדעתו אלא על הנשארים שהם בידו לכופן מאחר שעומדים בארצינו .

שאלה שע גם על כתובה שאבדה אני כותב לך בקוצר דקי"ל כר' יוחנן דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דאלמנה דהכא למעשה בית דין שלא להאמין את הטוען אפילו בשאין שטר ותשבע ותטול מנה ומאתים ואין לחוש שמא נפרעה : ואין לחוש שמא הטמינה ויצטרך זה לשמור שוברו מן העכברים יותר משאם פרעה כתובתה לפי שיש לחוש פעמים שלא תמצא עידי היומא או עידי ניסואין ותוציא הכתובה ותגבה על ידה דהא קיימא לן כותבין שובר · ולכל ירא' הש' היה דובר : ושלום יצחק בר' שמואל :

שאלה שעא שאלו את ר' על יהודי שהלך לכפר מהלך יום אחד ואמר שיחזור בו ביום ולא בא כי נהרג ביער אבל לא ראו אותו ולא הכירוהו כי שמטוהו הכלבים אבל אומר שיודעי' שזה הוא שמכירין כליו מכיון ששמעו שיהודי אחד נהרג : וגם אשתו אומרת שבעלה היה כגון שיש לו שומא : והשיב ר' אף על פי שיודעי' שאותו היה כיון שאין עדים שראוהו וגם שום עובדי כוכבים לא מסיח לפי תומו לפי שנהרג פלוני שראוהו כשנהרג וגם כליו כדאמר כליו חיישינן לשאלה : אבל ע"פ השומא שאשתו אומרת יש לסמוך עליה ולהתירה כי כמו שנאמנת לומר מת בעלה גם נאמנת על זה :

שאלה שעב יש לתמוה כיון דקיימא לן הקדש מפקיע מידי שיעבוד · אם כן כל אדם יפקיע נכסיו מבעל חובו שיקדיש אותם בקונם על מלוה שלא יוכל ליהנות מהם כמו ככר זה עליך קונם הוא מעל · לפיכך אין לה פדיון והלוה לא יפסיד ולא יחסור נכסיו זה על מלוה שיאמר כל נכסי עליך קונם וי"ל דאלמוה רבנן לשיעביד דבעל חוב דכי היכי דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל שלא תוכל האשה להפקיע מעשה ידיה ע"י קונם פ' אעפ"י :

שאלה שעג שאלו את ר"ת על יין נסך מעט שהיה בקנקן ועירבוהו בחבית שלם יין כשר והיו בה ה' מודיאות יין · והשיב אם ע"י ניצוק נתערב מותר דנצוק אינו חיבור ואם היה מים חבית כדי לבטל מעט היין שהיה בקנקן אפי' נתערב בתוכו בלא נצוק מותר וכן הורגלתי בעירי לערב ג' כדים מים או ב' לכל חבית והבית כדי להתיר על ידי סלק את מינו כמו שמינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו : ואף על פי שפסקתי סתם יינו בס' ופי' בפסחים מין במינו לא סמכתי להתיר לא לי ולא לאחרים : אך אם הפסד מרובה יותר מדאי התורה חסה על ממונם של ישראל ואני לא אחוס ולא אורה בו להתיר · ושלום יעקב בר' מאיר :

שאלה שעד תניא בתוספת' פת שאפאה עובדי כוכבים בלא מעמ' ישראל : וגבינה שהעמיד עובדי כוכבי' בלא מעמד ישראל אסור משמע דאם במעמד ישראל אף על גב דלא עבד בה ישראל מידי שריא · והימא דהת' נמי תניא פת שאפאה ישראל אף על פי שהעובדי כוכבים כו' אלמא בעינן דליעביד ביה ישראל מעשה · וי"ל דרישא לאו דווקא ומהכא שמעי' שצריך שישים ישראל הקיבה לתוך החלב : ואם עובדי כוכבים משים נ"ל אעפ"י שישראל עומד על גביו ואפילו הקיבה כשירה אסורה :

שאלה שעה בספים אין להם שמירה אלא בקרקע בירושלמי קאמר נתנו במקום שהיה רגיל ליתן את שלו אז מקום ראוי לשמירה פטור : ואם לאו חייב :

שאלה שעו מצות חליצה שואלים ליבם אם הוא גדול שבאחין ואם הוא אח מן האב ועדות שהוא אחיו ועדות מן הנשים לאשה שיש לה ריבוי' שערות ואז לא חיים חיישינן לאיילנות ואם היו לה בנים מאיש אחר אין צריך לבודקה: קוראה.וקורא חולצת · ורוקקת : וקראה ; קוראה כמו אשה שרוצה להקים זרע למת ומקוננת לפני הדייני' עליו ואל יהי בעלה כמת בלא זכר והוא אומר לא חפצתי לקחתה אם יהיה כמת איני חושש אז תחלוץ רגלו להיות לו סימן שעכשיו יתאבל על אחיו כיון שאין רוצה להקים לו שם הרי הוא כמת ובטל מן העולם ואחר כך רוקקת להודיע לכל שלא בשביל יופיו רצתה להנשא לו : אך בשביל להקים לו זרע לבעלה שהרי כרוק נחשב בעיניה ואמרה ככה יעשה והולך יחף כמנהג אבל על שלא רצה להקים שם לאחיו ואז יעשו לו בשת ויקראו לו חלוץ הנעל ג' פעמים :

שאלה שעז נעשה כזורק אבן לטיט מכאן מתיר ר' לתת יין נסך בדיו ולכתוב בו אפילו לכתחילה כי מתקלקל ובטל הטעם ובכל מקום שמתקלקל טעמ' אינו אוסר ולא קרינ' ביה נהנה מן האיסור : ועוד דאין ניסוך בזמן הזה דעובדי כוכבים ומזלות שבחוצה לארץ לאו עובדת כוכביםומזלות הן :

שאלה שעח ועל הכתמים לבגים שהאנשים מוצאות היה הר' שמשון מטרוייש אוסר אותה לבעלה מטעם דשמא בשעה שיצאו אדומים היו ; ועוד דלא ידעינ' מהו וכמימי בשר צלי ; ואני הכותב שאלתי מן הר' משה והרבי יצחק אחי והתירו בלי גמגום ; אומר

שאלה שעט אומר היה הקדוש הר' שלמה מטרוייש דתרנגולת תלויה בפסח או לכוויה וכ"נ אם חיטה בתוכה שגי בקליפה דהא שמואל הא דאמ' כל איסורי' בתורה בששים כע"ז מוד' דגיד הנשה סגי בקליפה כי נגלה ואין לומר דיש בגידין בר נותן טעם דלדברי המשנה אומר שמואל לא שנו אלא נתבשל. אבל נצלה קולף ואוכל כו' : אבל בספר התרומה חולק עליו בגלי :

שאלה שפ פסק רבינו שמשון מפליאה הזקת שליח עושה שליחותו דהלכה כרב ששת דקאמר הכי בין בדברי תורה בין בדברי סופרים וראייתו מהא בסדר תנאים ואמוראים הילכת' כרב נחמן בדיני' וכרב ששת באיסורי' והכא איסורא הוא ; ודווקא היכי שיכול לבא לידי תקלה אם לא יעשה שליחתו אבל היכ' דלא אתי לידי תקלה אפי' אם לא יעשה שליחתו אז אפילו רב ששת מודי דאין חזקת שליח עושה שליחותו .

שאלה שפא כי מורו להו רב לתלמידי מורי להו כר' מאיר דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל וכו' :

מכאן קשה לפרש"י במסכת ביצה גבי אין לדין עובדי כוכבים שהביא דורון לישראל בי"ט ראשון אם במינו מחובר לקרקע אסור ולערב בכדי שיעשו ופי' הטעם שלא יהנה ממלאכת י"ט ומאותו טעם פסק לשם דלערב מותר הדורון בכדי שיעשו ממה נפשך אם היום חול ולמחר קודש מותר בלילה ואם היום קודש ולמחר חול מותר בליל שני בכדי שיעשו . אבל ר"ת חולק ופסק דאפי' ביום שני אסור והטע' אינו משום מוקצה כדפירש רש"י אלא משום שלא יאמר לישמעאל להולשם בי"ט לפיכך ישמעאל שהביא דורון לישראל בי"ט אם יש במינו במחובר אסור עד מוצאי י"ט ובכדי שיעשו וכן עמא דבר .

לא ידעתי מה השיב שולחי דבר על התשובה שמעבר · על שמעון שטען על ראובן שבא לגור ביישובו והוצרך לפנות יישובו והפסיד בזה כ"ה ליט' הפי' לא הבנתי : וכי אין זה מעשים בכל יום במקום שאין חרם של יישוב שאדם בא לגור בישוב חבירו שלא ברשות ואף לכתחילה מותר ואין בו דין עני המהפך בחררה לפר"ת ומזה אין להאריך :

שאלה שפג ועל שמעון שאחז בגרונו ושלף סכינו עליו ואמר ארוץ גולגלתך לא ידעתי מה אשיב

אמת הוא שנבלה גדולה עשה . ואין דנין דיני קנסות וחבלות בזמן הזה ובכל קהילה וקהילה נוהגין לעשות תקנה גדולה וגדר לפי העניין : ואם יש שום קנס בקהילה שאותו יישוב נעשית הנבלה גרור אחריה יש לקונסו כמנהג הקהילה אך דעו שכל רבותי' שוין בזה שהמגביה ידו על חבירו נקרא רשע ופסול לעדות ולשבועה עד שיעשה תשובה הניכרת לרבנים : והמגביה ידו אע"פ שלא הכהו כ"ש תפס בגרונו והריס אגרופו עליו ורוצ' לדוקר' בסכין ואם היה במקומינו היינו מלקים אותו ומה שטען ראובן ששמעון גרם עם השופט שלא היה רשאי ליכנס לעיר והזיק לו ה' זהו' זהו דין מסור אם יש עדים שמסרו וכמה הפסיד היה חייב לשלם לו ; ואם אין עדים בדבר היה צריך לישבע בפני השופט שלא מסרו אך בנדון זה הייתי פוסל שמעון בעסק מחלוקת זה וישבע שכנגדו ויטול אחרי שרבותינו פסלוהו לכל דבר : ומה ששמעון טוען שראובן גורם עם השופט שאין רשאי ליכנס בעיר וראובן כופר ואמר שעל ידי מעשה אירע כמו שכת' מעבר ישבע ראובן בפני השופט שכדבריו הוא ויפטר ועל שכר השליח פסק ר"י שעל שניהם ליתן בשוה : ושלום בן אמ"ו הר"י ה"ן :

שאלה שפד ועוד דן שמעון שטען על ראובן שהכיתני ואין עדים בדבר : וראובן משיב להד"ם

הוא ופטור בלא שבועה כי אין שבועה זו רמיזה לא במשנה ולא בברייתא' כי אין אנו מוליאין שום שבועה . כי האי גווני' אלא היכא דאיכ' דררא דממונא ועוד כי רבינו תם פסק בכ"מ שאחד טוען על חבירו לקחת ממני ריבית מיד ליד והלה טוען להד"ם פטור בלא שבועה דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ה"נ מוחזק ועומד מהר סיני הוא שלא להכות חבירו : ותו לא מידי :

ועוד ראייה כי אין מטילין שבועה על אדם כי אם במקום שאם היה מודה היה חייב לכך רמינו שבועה עליה כי היכי דלודי: אבל בנדון זה אפילו היה מודה שהכה חבירו מה היה חייב לו הלא אין דנין דיני קנסות בבבל ואפילו אם היה קנס בעיר מי שמכה את חבירו זה הקנס אינו חייב למוכה . אבל נראה שאם תקנו שיהא הקנס למוכה יכול להיות שיחייבוהו שבועה :

שאלה שפה מלמד שהלך ד' חדשים או ג' אם שכרו לקיץ או לחורף לבד · ואלה מיעוט שכירותו

נראה דאינו חייב להשלים אלא נותנין לו שכרו משלם . מדאמר גבי עבד עברי הנמכר והלך ג' ועבד ג' אין חייב להשלים : אף על פי שגופו קנוי לו למעשה ידיו לרבה ולרבוותא דמסיים ליה ומתנית' לא פליגי דאיכא למימר מילתא דאיתא בעל כרחו קתני שטר שיחרור דליתא בעל כרחו לא קתני וא"ה כשעבד חצי זמנו או רובו אין חייב להשלים · כ"ש שכיר שאין משתעבד כל כך שנקל בו קולא זו וידו על העליונה ושלא כ"ש שכיר מה לי עבד יום אחד מה לי עבד חצי שנה מה לי עבד לג' שנים: ואי משום דהאי שכיר והאי נמכר ובמכירה דווקא הוי דינא ולא בשכירות הדא דהאי שכיר קרייא רחמנא כדפר' בקידושין גבי לו ולא ליו, אין אמאי שכיר קרייה מה שכיר פעולה ליורשיו אף האי נמי נמכר כדאמר פ' הזהב גבי אונא' דשכירות נמי מכירה הוא וקרי ליה ממכר דיומיה :

שאלה שפו ומהאי טעמא נמי אין אדם מחוייב להשתכר לפרנסת אשתו דכי היכי דדרשינן ונמכר בגניבתו ולא בזמימו פרק קמ' דקידושין ה"נ דדרשינן ולא באשתו : וכל שכן אם חלה התינוק שירויח המלמד אך יעמיד לו אחר כיוצא בו או יתן לו כל שכרו ואין לומר שיתן לו כפועל בטל דלאוכלוסי דמחוזא מדמינ' לה דאמר בפרק האומר דאי לא עבדי חלשי :

שאלה שפז ולעניין מלמד החוזר בו יש מדמין אותו לדבר האבד דלכ"ע שוכר עליהן או מטען בין לרבנן בין לר' דוסא ברי' האומר וטעם משום דאמר רבא פי' לא יהפור האי שתלא וטבחא ואומנ' ומקרי דרדקי כמותרים ועומדים דמו ומסלקינן להו בלא אתרייתא כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר כמותרה ועומד הוא אלמ' הטוב לתלמוד תורה כדבר האבוד כשאינו לומד כדין גם זה דבר אבוד הוא כשחוזר ואינו נמצא מלמד אחר ומתבטל ואינו ראייה מההם אלא כשמלמדו בשיבוש דשבשת' כיון דעל עלי ואפי' מאן דלית ליה מיהו בההיא שעת' מתבטל והוה פסיד' דלא הדר אבל חוזר בו אינו נחשב פסידא דלא הד' אך נר' ראייה להיות דבר האבוד מהא דכת' אם תעזביני יום יומים אעזבך שאם נתבטל יום אחד התורה מתרחקת במדת ריחוקו יום אחד דהיינו יומים בין שניהם · אך אם ימצא אחד בפחות יכול להכניסו תחתיו ובעל · הבית יתן לו כל שכירותו לבד מה שצריך להוציא ליתן למלמד שני הנכנס תחתיו · וכן פרש"י פרק האומנים: שמשון ב"ר אברהם : (מלפנת פענח פסק הלכה כאבר תמאת פס)

שאלה שפח דין על ראובן ששכר בית משמעון לב' שנים והקדים ונתן לו השכר של ב' שנים ובתוך אותן ב' שנים ברחו היהודים מן העיר מפני פיקוח נפשם וברח גם הוא והניח הבית ריקם ואח"כ חזרו וגם הוא חזר ורוצה שישלם לו שמעון מה שהיה חוץ מביתו ושמעון משיב ביתי היה לפניך ואתה ברחת ואיני משלם לך · נראה בעיני טענת ראובן טענה ברורה לפי שמכת מדינה היא אע"פ כן יחלוקו ההפסד שמעון ינכה לראובן חצי מה ששהה חוץ מביתו והאר חצי ישלם לו לפי ששמא יהודי אחר שלא נגזר עליו היה שוכר הבית שהרי מיעוט הקהל נשאר ולא היה נפסד כלום וכיון דאיכא לספוקי יחלוקו :

שאלה שפט ראובן תקף את שמעון לדין וראובן טען ושמעון השיב ונתחייב שמעון שבועה וכשבא להשביעו פייסוהו קרובי' למחול השבועה ונתרצה ראובן ומחל ואמר יהי כדבריכם ואחר כך בא ראובן בעקיפין עד שתפס משלו ואמר מחילתי אינה מחילה כי לא אמרתי מחול וגם לא הקנתי לך קניין וודאי אין לו לראובן כלל על שמעון מכל אותה תביעה לא שבועה ולא פירעון שכבר יצא מבית דין זכאי מפרעון ושבועה שחייבוהו מחל לו ומחל לך לא צריך קניין שכיון שב"ד דברו עמו הרי הוא כמפרש ומחילה לא בעי קניין :

שאלה שץ ראובן שטען לשמעון ספר השאלתי לך ללמוד בו ושמעון אומר לא כי אלא משכנת' בידי אינו נאמן דדברים העשויין להשאיל ולהשכיר הוא ואינו נאמן לקוח הוא בידי וכשם שאין נאמן לקוחים הם בידי כך אין נאמן לומר משכון הם בידי ודווקא שהספר לפנינו ומכירין בו עדים שהו' של ראובן שאין שמעון יכול לכפור בו אבל אם אינו בפנינו ואין מכירין אותו מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם שיש לך ספר בידי כי אמר לקוח או מומשכן בידי נאמן :

שאלה שצא דין ישמעאל שהביא משכון לראובן ללוות עליו ליט' ולא היה לו וקיבל המשכון מיד הישמעאל והלך אצל שמעון ומשכנו לו בשם ישמעאל בריבית ולזמן ארוך כשבא לראובן מעות פדאו משמעון ונתן לו הקרן והריבית שקיצץ עמו משם הישמעאל ואמר הישמעאל נתן לי המעות ומעדים שנתן לו המעות קודם שפדאו הישמעאל לפי שסובר מוטב שארויח אני ולא שמעון חבירי ולא יהו מעותי בטלים : כה"ג מותר ואין בו איסור ריבית ואף על גב דאמר אין שליחות לישמעאל לישראל יש שליחות . וראובן נעשה שלוחו של שמעון והלוה לו מעותיו לישמעאל על משכנו וקנאו לצורך שמעון ושמעון יקנה המשכון : ולא ראובן :וראובן אינו לא לוה ולא מלוה אלא שליח ולא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה : וראובן שפדאו למשכון של ישמעאל ימיד שמעון ממעות שלו אינן אלא כקונה משכון זה מיד שמעון שהרי קנוי היה לשמעון מכמה שאמרנו : וה"ה נמי ישראל הלוה מעות מן הישמעאל לצורך ישראל חבירו שמותר לאותו ישראל שהוא שליח בו מהם לקבל בריבית מיק ישראל וליתנהו לישמעאל מהאי טעמ' נמי דאף על גב דלישמעאל אין שליחות לישראל יש שליחו' ואותו שקיבל המעות מיד הישמעאל לצורך חבירו אינו לא לוה ולא מלוה אלא שלוחו של ישראל זכה בהם הישמעאל מיד לצורך חבירו וישראל המשלח הוא הלוה ולא המשלח . והיכ' אמרינן אין שליחות לישמעאל בההיא דאיזהו נשך דקתני ישראל שלוה מעות מן הישמעאל בריבית ובקש להחזירם לו מצאו ישראל חבירו ואמ' תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו אסור דהתם כבוכב

כשזכה ישראל הראשון במעות מתחילה מיד הישמעאל לצורך עצמו זכה בהן הרי הן שלו ועכשיו הוא מלוה לישראל מעות שלו ומקבל ממנו רבית ואפילו אם מקבלו לצורך הישמעאל ואפילו בפני הישמעאל והישמעאל אמר לו קבל לי רביתי מיד ישראל אסור אבל ודאי מנהג דמאות נהג בו ראובן בשמעון שבולית המשכון מידו: וראייה שמתחילה על דעת כן הלוה על ידו שיהא המשכון בידו עד שיפדנו הישמעאל ויקח כל הרבית:

(דיני מחילה)

שאלה שצב בין

מחילת ממון בין מחילת שבועה בפני ב"ד לא בעי קניין ודווקא הא דאמרינן מחילה בב"ד הוית מחילה היינו היכא דלא טעה כגון ממון שיודע ודאי שאין לו עדים עליו או ממון ודאי שיש לו עדים או שטר ואף על פי כן מחל לו הת' ודאי הוי מחילה אבל היכא דסבור דאין לו עדים ומחל ואח' כך מצא עדי' הת' מחילה בטעות הוא דאילו הוה ידע שיש לו עדים לא הוי מחיל ולא משום דלא הוי בקניין אלא אפי' הוי בקניין קניין בטעו' הוא ולא כלום הוא אבל מחיל' שלא בב"ד זימנין בעיא קניין זימנין לא בעי קניין והוא נחלק לב' דרכים דאם מחל לחבירו חוב שיש לו עליו בין בשטר בין בעל פה מדעתו ומרצונו בלא פשרני' לא בעי קניין דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול: והא מחילה בלא קניין היא: דאי בקניין לא מצי מחיל שכבר הקנה ללוקח ומסר לו השטר וגם כתב לו שטר עליו אלמא בלא קניין הויא מחילה וכ"ש אם לא מכרו לאחר דמצי מחיל אבל המוחל על ידי פשרנים ודאי אותו מחילה צריכה קניין: שלא יתבענו עוד דאי לא מצי אמר משטה הייתי בכם מפני שהפצירו בי למחול ולא הייתי יכול להשמט מהם מבקשתיכם ואמרתי דברים כדי לדחותם מעלי: א"כ אי פשרה היא מצי אמר אני אמרתי בלבי לקבל מיד מה שנתן לי והשאר אתבענו בב"ד דהא לאו בב"ד השתא קיימי ואוכל עוד לתובעו המותר ע"פ בית דין הילכך צריך קניין שלא יתבענו עוד:

ועל זה פסקו חכמים פשרה צריכה קניין אבל בב"ד לא מצי אמר משטה אני הייתי בכם דאין אדם משטה בב"ד לומר לדחותם נתכוונתי דע"פ דבריו הוא נידון בין לזכות בין לחובה: וגם אין יכול לומ' אחזור ואגבה המותר בב"ד אחר דכיון שיצא מב"ד זכאי שוב אין בית דין אחר זוקקי' לי': והלכת' למחילה גמורה לא בעי קניין: ופשרה דצריכ' קניין הני מילי בפני שנים דלא אלימי לאפקועי ממונ' בלא קניין אבל בפני שלשה דאלימי לאפקועי ממונא בלא קניין לא בעי קניין: וכ"ש דבמעמד טובי' העיר לא בעי קניין אם עושי' שום פשרה:

שאלה שצג ראובן

שהביא מערופיא שלו לשמעון ואמ' הלוה למערופיא שלי בכך וכך ריבי' לשבוע באמנה וכל מה שיבא לך הפסד בדבר עלי לשלם לך ולא הקנה לו בקניין ובתנאי בזה הלוה שמעון המנה למערופי' של ראובן: לסוף פרע הישמעאל המנה וכבר עלה לריבית רביע כסף והריבית לא פרע: נראה בעיני שאותו קבלה שקיבל ראובן לשלם ההפסד קבלה גמורה הוא מדין ערב שהרי על אמונתו הלוה ונעשה ערב בשעת מתן מעות: ופסיק הילכת' בפרק גט פשוט:

שאלה שצד ערב

בשעת מתן מעות לא בעי קניין: וה"מ בקרן שנתחייב ראובן לשמעון אם לא פרעו הישמעאל חייב לשלם אבל ריבית אינו חייב לשלם לו ולא מפני שאסור דלא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה אלא מה שפטור מן הריבית מפני שלא נתחייב באחריותו על ידו ולא עוד אלא אפילו אם קיבל ראובן בידו מעותיו של שמעון להלוותם לישמעאל בריבי' ופשע ולא הלוה אותם אלא הניחם בקופסא ולאחר זמן החזירם לו בעין אינו חייב לשלם לו הריוח שהיה יכול להרויח במעותיו ואין יכול לומר לו אילו הייתי מעותי בטלים אלך הלויתים בריבי' מפני דשמא לא נזדמן לו להלוותם בריבי':

שאלה שצה ראובן

שטען לשמעון ספר חומש היה לי והייתי קורא אותו למכור מפני דוחקו והיה שוה ג' זקוקים וכן הייתי קורהו ללוקחים ויש שהיה נותן לי ב' זקוקים ויש שהיה נותן לי ב' זקוקים וחצי עבורו ונודע לך ואמרת' ללוקחים אל תקנהו אינו שוה כל כך עד כי הסיבות' לבם מקנותו ונדרת' נדר להתני לבית סרסור בינינו למוכרו לך ולא רצית' ליתן עבורו אך זקוק וזה היה לפני הפסח ודחוק הייתי בצרכי הפסח ואמרתי בלבי לקבל המעות בתורת הלואה ולמסור לך הספר בתורת משכון עד שיהיו לי מעות ואפדנו וכאשר עשית לי כן עשיתי לך. ואוניתיך וראייה לדבריי שלא מכרתי לך שהרי לא הקנתי לך הספר בקניין ועל כל זאת תנו הספר לפנינו וראו אם נתאוניתי ודונו לפי מה שתראו: ושמעון השיב בפני עדים: מכרת' לי במכירה גמורה ועל אומרך שהסיבות לב הלוקחי' ח"ו יבא אחד ויאמ' כדבריך ואתנס ע"פ ב"ד כאשר יאמרו: ואמרנו לראובן דבריך סותרים זה את זה אתה אמרת' שלא מכרת' הספר ואחר כך אתה אמר נתאוניתי: והשיב שתיהן אני טוען שאם תדונו שהמכירה מכירה אני טוען מטעם אונאה: והביא שמעון שני עדים והעידו נקריני לבית ראובן להיות עדים במכירת חומש שמסר ראובן לשמעון ומכרו לו בפנינו וראינו שנתן לו ליט' של פשי' דמי הספר ונתן לו החומש בפנינו ומשכו למכרו: וגם נאות ראובן להקנותו בקניין וכשהלכנו לביתו של ראובן כקנות מאשתו תחילה בין כך ובין כך שכחנו ולא קנינו: דעתי נוט' שהמכירה מכירה גמורה אעפ"י שלא קנו מידו שכיון שנתן לו דמי הספר ומשכו ומשיכה הוא עיקר קנייה במטלטלין דתנן נכסים שאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה דכתיב ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך וגומר: דבר הנקנה מיד ליד והא דבעינן קניין לספרים או למטלטלין היינו דליתנהו בידי' דהיא שעת' דליקנהו במשיכה התם ודאי בעי לאקנוייהו אג"ק: דתנן נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים וכו' ופסקינן הילכת' אגב וקני בעינן צבורין לא בעינן אבל כי אתנהו בעיניהו בידיה דמאי הקונה מושך הויא משיכה עיקר ומה שטען לא קבלתי המעות בתורת מכירה אלא בהלוואה ונתתי לו הספר למשכון כיון דלא פירש לקונה איני קונה אלא מקבלו בהלוואה וגם לא גילה לעדים הוא דברים שבלב ואינם דברים דלא הוי קבלה למה שבלבו אלא למה שאמרו לשמעון ועל האונאה שטוען אין כאן אונאה שכיון שהיה יודע שויו של ספר כאשר טען בעצמו שיש לוקחים שיקנוהו יותר ואזל לגביה דהאי ומכרו לו מפני דוחקו ודאי אחיל דתנן ר' יהודה אמר התגר אין לו אונאה ופריך משום דתגר הוא אין לו אונאה רב נחמן בתגר שספסר שנינו מ"ט מידע ידע כמה שויא ואחולי אחיל גביה והאי דלא זבנתה הכי דילמא איתרמי ליה זבינת' אחריתי והשתא מיה' בעי הדר ביה ה"נ ראובן שידע שויו של ספר זה ומכרו בפחו' מפני דוחקו ודאי אחיל: ועל אומרו כי הסיבות' לב הלוקחים מקנותו והפסידו לא מצינו בזה שמתחייב ואפי' אם כדברי ראובן י"ל שעשה טובה המליכו שאינו נר' בעיניו כמו שאמר חכמים הוי זהיר במי שיועצך לפי דרכו וכן פי' רב האי גאון בשער הבינה שלו: בשער ל"ה: וצור ישראל יצילנו מעונש הדין:

שאלה שצו ראובן

שבא אצל שמעון במרחשון והיה נותנים מאה מידות של שיפון בזקוקים ואמר לו בכמה תתן לי ק' מידות של שיפון בתמוז ואמר שמעון בי' זקוקים וימות ראובן והניח מקנת משכונו' ביד נאמן עם התבואה שמכר לו ליתן לו י' זקוקים בתמוז בין תוקיר התבואה בין תיזול: ושמעון הקנה לו התבוא' לתת לו בתמוז בין תיזול בין תיקור: דעתי נוטה שהוא אגר נטר ואסור: ואמר רב נחמן כללא דריביתא כל אגר נטר אסור דכי קץ לו דמים לתת י' זקוקים בשעה שנותנין אותו בז' אסור: ואע"ת והרי לא משך ראובן את התבואה לרשותו והוי כשיבא ליתן לו י' זקוקים כאילו קונה מעכשיו התבואה אפילו תהיה התבואה בזול אין כאן אגר נטר: שהרי עכשיו הוא נותן ונושא איברא ה"נ משך קניין תחת משיכה היא דכשהכלי מושך כשהקנה בו הוי כאילו מושך כל התבואה: ומה שהניח ביד שמעון למשכון הניח שלא האמינו דהא שהדי דאילו בעי ראובן לזבונה מיד הוה מזבנה אם היה משכון אחר מניה על דמיה הילכך הוי הקנייה מעכשיו דאגר נטר הוא: נ"ל כללא זה דוקא בכל מילי דאית ליה קיצבה לדמיו שאם בא למוכרו עכשיו לא היה מוכרו אלא בדמים דכולי עלמא מזבני ובא אחר וקבלו ביותר מדמיו של עכשיו לתת דמים לאחר זמן אגר נטר הוא ואסור דאילו הוה ליה זוזי השתא הוה שקיל כשער של עכשיו ומשום דלית ליה זוזי שקיל ביותר ביוקר: אבל סחורה שאין דמיה קצובין לאתה לכל אדם בשער אחד כגון מעיליהן ודומיהן שאין נמכרים לפי השער אלא לפי מה שיעלה חן בעיני הלוקחין ואמר אחד תתן לי בכך דמים עד זמן פלוני אפילו העלה בדמיהן לפי ראות עיניים מותר: ובלבד שלא יאמר אם מעכשיו אם לאחר זמן בכך מפני שפעמים שדמים שזה יתן לו לאחר זמן היה לוקח עכשיו אם יבא אדם הצריך לה שהרי אין קיצבה לדמים: ופעמים שנותן כפלים בדמים הצריך להם: ונ"ל דמכאן סמכו הראשונים הולכי לקבל מעילין וסחורה שאין דמים קצובים בהעלאת עדים עד לאחר זמן:

שאלה שצז דין

שנים או שלשה שהעידו ונמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותם בטילה. ואפילו הן מאה א"ר יוסי בד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות באחר ור' אמר אפי' בדיני ממונות בזמן שהוזקקו לעדות עדותם בטילה: אמר רב יודא אמר שמואל הלכה כר' יוסי דתתקיים באחר ורב נחמן אמר הלכה כר' אף בדיני ממונות עדותן בטילה: ואף על גב דהילכתא כשמואל בדיני ה"מ לגבי דרב אבל היכא דפליגי רב נחמן אדשמואל הלכה כרב נחמן שהיה קרוב אצל ריש גלותא דשכיחי דייני:

שאלה שצח כותבין

גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו פירו' הבא לפני ב"ד ואמר כתבו גט לאשתי בין בעירו בין בעיר אחרת כותבין לו אע"פ שאינה מגרשה בפנינו לא חיישינן שמא יגרש בו אשת אדם אחר ובלבד שיהו מעידים שם האיש בגט כלומר שיכתבו שמו ושם אשתו אבל אם כתבו לו תופס הגט והניחו הלך מקום שמו ומקום שם אשתו לא יעשו שמא יכתוב שם אדם אחר ושם אחר ויתננו לה:

שאלה שצט ההוא ערבא דיתמי שבא על יתומים קטנים ותבע חוב שפרע למלוה חוב אביהם שנתערב ולא הודיעם ליתמי שפרע ותביעת ערב זה מלוה על פה שהרי שטר חוב של מלוה כיון שפרע לו הערב נמחל שיעבודו אמר רב פפא אין נזקקין לנכסי יתומים הללו לפרוע לערב זה מלוה על פה שיש לו עליהן לפי שפריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אלא נטרי עד דגדלי יתמי וישתעי האי ערב דינא בהדייהו. וה"ה נמי אם היה המלוה בעצמו בא עליהם בשטר חובו אין נזקקין לנכסיהן כאשר פירשתי:

שאלה ת מלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות וגם אם נתן המוכר מתנה אחרי כן שלוה אינו גובה אבל גובה הוא מן היורשים ומן המקבל מתנה אפי' מגלימא דעל כתפאי ודוקא אם יש לו ב' סרבלים אחד יפה יותר מדאי יקח המלוה הטוב ויתן למלוה הגרוע: אבל אם אין לו אלא אחד גרוע לא יקח המלוה וישב הלוה ערום שגדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה:

שאלה תא אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריו' שכתב בפירו' בשטר דשלא באחריות מכרה דאי לא כתב בפי' אמרינן טעות סופר הוא: ויצאו עליו עסוקין פי' עוררים עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו: משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו. ומאימת הויא חזקה. מכי דייש אמצרא':

שאלה תב שמעו חכמים מילי אכן באתי להודיע לרבים דעת ב"ד אשר הזקיקו להגבות כתובתה משניסת בשבועה. כגון ראובן נשא אשה ונהרג ביום הרג רב בלא בנים והאשה ברחה אצל אביה ולאחר זמן נישאת לשמעון ולא נשבעה על כתובתה והחזיקה בעלה הראשון מחמת כתובה: והיורשים עוררים עליה לותר ממטלטלים הרבה תפסת' בכתובתה: והיא אומרת לישבע והם אומרי' מאחר שלא נשבעה קודם נישואין אינם רוצים שתשבע עתה: והשיב הגאון שלא הפסידה כתובתה כלום כי מאין לו שתפסיד כתובתה בנישואין תוך כ"ב שנים אבדה כתובתה דודאי מחלה הא פחות מכאן לא אבדה כתובתה:

שאלה תג דין מי שנפל ליס או אכלתו חיה כל זמן שרודפין ומבקשין אחריו אין אבילות חל על קרוביו הא בתר הכי חל מיד אחר אותה שעה חל גזירת ז' ול' וכל זמן שלא נתייאשו מלקוברו הרי הן אוננין ופטורין מתפילה וק"ש ותפילין ומכל מצות אסורין בבשר וביין כאילו מונח לפניהם ומוטל עליהם מלקוברו ולאחר שנתייאשו מותרין בכל כאילו נקבר וחל אבילות: ואם אחר שעברו ז' ימי אבלו של בן נמצא אביו ברינוס מקום שהולך שם כסבורין לומר שישב עוד ז' ימים כבתחילה דהשתא הוי סתמא הגולל: והורה הזקן רק צריך לקרוע משום דהוי שעת חימום ולא יותר: וראייה ברורה מצאתי אני אליעזר בירושלמי הרי שמפנין אותו מקבר לקבר אית תני תמן משיסתם ראשון ואית תני משיסתום גולל שני. ר' יונה הוה ליה עובדא שאל ר' חיני' חבריהון דרבנין ואמר משיסתום גולל הראשון: ומוכיח התלמוד דהאי דאמר הגולל שני היכא דפינהו בתוך ז' לגולל הראשון אבל פינהו לאחר ז' כבר עברה אבלו ה"ה בכאן אם נמצא לאחר שנתייאשו ונתאבלו עליו ז' ימים אין מונין מסתימת השני אלא מראשון: ונראה בעיני דעל זה סמכו רבותינו זקני אשפיר"א כשנפטר רבינו קלונימוס הזקן והיתה העיר במצור ושמוהו בארון בבית המקום ומנו לו מיד ז' ול' אעפ"י שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור כמו שעשה שקברוהו אחרי כן במגנ"ץ כיון שלא פינוהו תוך ז' מונין מן הראשון אבל פינוהו תוך ז' ודאי מונין מן השני:

שאלה תד ומהבא שמעינן מה שמוליכין ממקום למקום לקוברו שאעפ"י שנתון בארון אין אבילות חל עליהם על המוליכי' עד שיסתם הגולל בקבורתו: אבל הנשארים מיד חל עליהם שנתכסה מהם דשוב אין מוטל עליהם לקוברו והוי כקבור:

שאלה תה דין ראובן הטוען לשמעון אתה היית' ב"ד ביני ובין שמעון ונתפשרנו ושמתי משכון בידך עד שאפרע הפשרה. לאחר שפרעתי שכנגדי עכבת משכוני ואמרת לי הנחת בידי כבר משכון זמן מרובה ואמרת של עובדי כוכבים הוא והוקטן בעיני המשכון ולא רציתי להלות עליו כל כך עד שנדרת לי להוסיף המשכון ולאותו תוספת אני תופס משכון זה שלך. והנה ראובן תובע המשכון כי אומר לא התניתי להוסיף על משכון של עובדי כוכבים כלום: ושמעון משיב ה"ו לא עכבתי השליסית מעולם וזה המשכון שהוא תובע קיים דבריו והוסיף לי על המשכון של עובדי כוכבים ומזלות כאשר נדר:

דעתי נוטה שמעון ישבע שראובן התנה עמו בשעת מתן מעות להוסיף לו משכון כפי דמי זה המשכון שתופס עתה לתוספת ויפטר. שהרי שיעור זה המשכון הלוהו על אמונתו וגם נעשה ערב קבלן שנתן מעותיו בידו: ואם לא תפס שמעון זה המשכון היה ראובן נשבע שלא נעשה ערב ונפטר עכשיו שתפס שמעון ישבע הוא ויפטר: דהאי דתפיס ידו על העליונה כדאמר הנהו עיזי דאכלי חושלא וכו'. יכול לטעון עד כדי דמיהן: ואפי' כדברי ראובן שטוען שעכב שמעון השליסית כדין עשה דקיימא לן כרב נחמן דאמר עביד איניש דינא לנפשי' ואם לחשך אדם לומר ה"מ דעביד דינא לנפשי' היכא דבתורת משא ומתן בא לידו אבל בתורת שליסית לא מצי תפיס דהוי כמו שולח יד בפקדון איברא אפי' בשליסית נמי מצי עביד דינא לנפשי'. כדאמר פרק מי שהיה נשוי ההיא איתת' דאפקידו גבה מלוגא דשטרי אתו יורשים וקתבעו מינה אמרה מהיים תפיסנ' אתו לקמי' דרב נחמן אמר לה אית לה סהדי דתבעה מינך ולא יהבת' ליה אלמא שליסית נמי אי תפיס תפיס:

שאלה תו דין ראובן שתבעו לשמעון ספר שהיה של מורישי' בידך הוא ואיני יודע למה ושמעון משיב אבי מכרו לי שאמר לקחו ממורישך והנה אבי לפניכם שאלו לו והשיב אביו יש לי שטר תנו לי זמן ג' ימים ואביאנו והביא השטר וקרובים התומים בו וכשראה הבן שלא היתה תועלת בשטר לקח הספר ועדים ובא אצל אביו והחזיר לו הספר ובא לפני ב"ד ואמר לאו בעל דברים דידי את כי החזרתי הספר לאבי אשר מכרו לי והאב אמר לא באתי אליכם לדון אותי: דעתי נוטה שאין לב"ד לגמור הדין על שמעון שחזרתי חזרה גמורה דאמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עלי' עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בה משהחזיק בה אינו יכול לחזור בה. איכא דאמר אפי' באחריות נמי: וטעמא דאין יכול לחזור בו דאין ראובן רוצה להחזיר המעות ולקבל השדה הא רצה הויא חזרה הילכך הוי חזרת שמעון חזרה גמורה: ואין יכול ראובן לומר לשמעון למה החזרת ספר שלי שבידך מאחר שאין ראובן יכול לטעון לו דאתפסתי בידא דלא מצינו לאשתעויי דינא בהדיה בהא האי אביו יכול שמעון לומר לאו בעל דברים דידי אנא כי החזרתי הספר לאבי: ומה שאמר אבי שמעון אומר אין להם לדוגינו אין בדבריו כלום כיון שבא לפניהם לפלות את בנו הרי הוא במקומו דכיון שהספר בידו שהחזירו לו בנו יגמרו הדין עליו וכן הוא הדין ישבע אבי שמעון שמורישו של ראובן מכר לו הספר ויחזיק בשלו כדין כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין: ואי משום שנמצא השטר פסול ואזלא לה חזקה דמכח שטר פסול קא אתיא ליכא למיחש ודאי במקרקעי דנקניה בשטר איכא למיחש אבל במטלטלי דלא בעו לא שטר ולא חזקה אלא במשיכה ומכיון שיוצא' מתחת ידו הרי הוא בחזקתו ושטר דעבד אבי שמעון לא הוה אלא לרווחא דמילתא שלא יצטרך לישבע שקנאו אם יש עליו ערער וכיון שנפסל השטר אזלה לה רווחא וצריך לישבע, שכשם שאילו היה מורישו של ראובן קיים ולא היה הספר ביד אבי שמעון אלא יום אחד והיה המוריש טוען מה בידך ואבי שמעון היה טוען אתה מכרת לי היה נשבע ונפטר אע"פי שאין לו לא שטר ולא חזקה כן עתה כשנפסל השטר והחזקה ישבע ויפטר. וכ"ש עתה בשמת מורישו של ראובן וראובן בא מכחו דאיכא למימר אילו היה קיים היה מודה שמכרו לאבי שמעון ודאי נשבע אבי שמעון ונפטר: ואין לדמותו לדברים העשויין להשאיל ולהשכיר שא"כ לא תמצא לעולם לא ספר ולא מטלטלין שהרי אין כותבין שטר עליהן וגם אין נקני' בשטר כדתנן ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה ואפי' יש לו שטר עליו דילמא מירכס ונמצא המוכר מוציא מידו לפיכך האי יתן אל לבו:

שאלה תז כי מה שאמרו חכמים דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחי' הן בידי אינו נאמן דלא אמרו אלא בדברים הידועים לבני אדם שהבעלים היה דרכם להשאיל ולהשכיר. וגם רב האי גאון פסק כך בספר חכמה שלו וגם רש"י מפי רבינו יצחק הלוי ואני מוסיף על דבריהם דהא דאמר אין נאמן לומר לקוחי' הן בידי הדבר העשוי להשאיל ולהשכיר ה"מ באדם דאמיד שאינו עשוי למכור את כליו אבל עשוי למכור את כליו נאמן לומר לקוחי' הן בידי אותו שכנגדו ובשבועה שלקחם אבל שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אפילו בעל הבית אינו עשוי למכור את כליו נאמן לומר לקוחין הן בידי דבעינן תרתי אין אדם עשוי למכור והדברים העשויין להשאיל אז אינו נאמן לומר לקוחין הן בידי אפילו בשבועה אלא צריך להביא עדים או שטר שלקחם:

שאלה תח ראובן טען לשמעון פרע לי המנה שהלויתיך ושמעון משיב על המשכון הלויתני תפוס אותו עד שאפדנו: דעתי נוטה שחייב שמעון לפורעו אם יש ל' יום שהלוהו דתנן המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום הא לאחר ל' יום תובעו. ומסקנ' אחד מלוה על פה ואחד מלוה בשטר: וה"ה דמלוה על המשכון ואבד ישבע ויטול מעותיו וכי היכי דמלוה בשטר מצי תבע לאחר יום הכא נמי מלוה על המשכון מצי תבע. וכן פסק רב צמח גאון משכון ביד מלוה שוה כ' דינר ומלוה אמר כ' דינר הלויתיך ולוה אמר י' דינר הלויתני מלוה נשבע ונוטל כ' דינר דהוי ליה כמלוה בשטר דמשכון כשטר:

שאלה תי אני אליעזר בא אלי קרובי מ"ר יהואל ובקשני לעיין בפסק דין שלו שנהגו לו ב"ד ולא רציתי לו כי מה לי להדרש ולא שאלוני עד כי הפציר בי ועיינתי בו וראיתי כתב בו ענוות הדיינים ואם שגינו ירונו רבותינו וענוותנות' הרבני להזקק לו ולא שאני מורה ורב אלא שאני דן לפניהם כי נזרקו עלי הדין. כתבתם רבותינו שטען מר יהואל בשעת הגזירה נהרס בית מורישי ובאתי לבנותו ובניתי אותו על פי עדות הזקנים שאמרו לי שהיה למורישי אורה

ונטפי

ונטפי׳ על קרקע שבלדו והחזקתי באורה ונטפי׳ בפני בעל הקרקע קרוב לכ׳ שנים שלא עירערו ולא מיחו בידי והביא עדי׳ על חזקתו. ושכנגדו טען כי עירערו עליו הבעלים ולא מצא עדות שלימה ופסקתם נראה בעיניכם מאחר שלא יצא עדות על מורישי ר׳ יהואל שדר בו אפילו יום אחד כאותו כח של אורה ונטפי׳ אין לו למר יהואל כלום ורואה אני פיסוק שלכם דדר בקצת׳ בעילית׳ מ׳ שנים לסוף אתא מרי׳ בית׳ אשכחי׳ כו׳. אתא לקמי׳ דר׳ חייא א״ל אייתי ראייה דדר בי׳ ההוא דזבינתי׳ מיני׳ אפי׳ יום אחד ואוקי בידך: אומר אני דאין הנדון דומה לראייה אמאי לא דייקיתו לישנא דקתני לסוף אתא מר בית׳ אשכחי׳ שלא בא עד מ׳ שנה שהיה בשוקי ברחי; אבל אם בא בתוך מ׳ ולא עירער אמרינן מדשתק אמת הוא שמכרה לזה והכי לא ערער והויא חזקה שיש עמה טענה דהא רגלים לדבר דהא שתק ה״נ כיון שלא עירערו יורשי׳ בחזקת של מר יהואל ודאי הודו לו שבדין היה לו אורה ונטפי׳ דשתיקה כהודאה דמיא: ומיהו צריך לברר דבריו ולישבע שעל פי העדאת עדים החזיק באורה ונטפי׳ כיון דלא מצא עדות בזה;

שאלה תיא נשאלתי

ראובן שתבע אשת שמעון לדין על פקדון שהפקיד בידה ונתחייבה גם פירעון גם שבועה. ושמעון משיב מה שקנתה אשה קנה בעלה ואין לה מה לשלם כי פגיעתו רעה וגם איני רוצה שתשבע ותתבזה כר׳ אליעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד: נ״ל שאין בדברי שמעון ממש: דתנו רבנן העבד והאשה פגיעתן רעה דוקא החובל שחבלו באחרים פטורים וטעמא שמא יקניטנו רבו וידליק גדישו של חבירו ונמצא מחייב לרבו מאה מנה בכל יום. ואשה דאין לה מה לשלם דהכל של בעלה אבל יש לה נכסי מלוג אע״פ שמשועבדי׳ לבעלה משלמת. ומהני׳ דקתני פטורים בדלית ליה נכסי מלוג והבעל אין לנו לחייב לשלם חבלת אשתו דמה לו ולצרה שהרי היא בת דינא ובת חיובי׳ דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה ותנן פ״ק דב״ק והנשים בכלל הנזק ואינה פטורה אלא בשאין לה אבל בשיש לה דנתגר׳ חייבת כדתנן נתגרשה האשה נשתחרר׳ העבד חייבים לשלם:

שאלה תיב אבל

המפקיד פקדון ליד אשת איש או הלוה לא יאמר בעלה קנוי הוא לי דמה שקנתה אשה קנוי לי ויאכל והרי ח״ו [illegible] הדבר ולא יאמר דמי הקנה לה פקדון, והמלוה שיקנה הבעל הילכך אם יש עדים שהפקיד ראובן או הלוה לאשת שמעון או הודת בב״ד חייב אבל אם [illegible] טוענת פשעתי בו בפקדון או השלכתיו בנהר ודאי פטור שמעון דאין לך [illegible] גדולה מזו מה לי חבל בממונו מה לי חבל בגופו: אבל אם טוענת חבלת[?] הוצאתיו בצרכי רואה אני שהבעל משלם בשבילה שהרי כל הנשי׳ אפוטרופוס הן בנכסי בעליהן בזמן הזה ואפוטרופוס שליח הוא דהא בהרשאה כתיבנ׳ ותניתיו אפוטרופס הזה ומשכנן והילכתא שליח שוייה לפיכך כל משאה ומתנה שליח דידיה היא וכי אכלה וכי הוציאה הפיקדון בשליחותי׳ דבעל וחייב: ואם כפרה מקצת והודה במקצת אם הוא בעין אותו מקצת ומקצת הוציאה תחזירהו ותשבע על השאר שכופרת:

שאלה תיג ומה

שטוען שמעון איני רוצה שתשבע אשתי ותתבזה בב״ד מאן לימא לן דהלכה כר׳ אליעזר דילמא הלכה כר׳ מאיר דאמר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד ואפילו אם תמצא לומר דהלכה כר׳ אליעזר מאן לימא לן דשבועה הוא ביזוי הילכך חייבת שבועה·

ועוד מדאמר בכתובות ההיא איתתא דאיחייב שבועה בבי דינא דרבא וכי שביא דבי דינא דרב דימי. ואי איכא הפרש בין פנוייה לאשת איש הוה ליה לפלוגי ה״מ בפנוייה אבל באשת איש לא. ומדלא מפליג ש״מ לא שנא אלא ודאי לא אמר ר׳ אליעזר אלא לענין דברים ובדברים שהיא שלוחו דבעל כגון הלואת ומשא ומתן הרי היא כבעל וראיתי בני אדם כשמזמנין נשותיהן לדין אמר איני נזקק לטעון בשבילה כי הקהל יתנו לה אפוטרופס:

שאלה תיד ורואה

אני חילוק בזה שאסים לה דינעמה על משא ומתן אין בעלה יכול להשמט מלטעון בשבילה דשליחות׳ עבדה ובנכסי מלוג אם הבעל אוכל פירות עליו לטעון ואי לא כגון דכתב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירות אין עליו לטעון אם אינה רוצה דאמר אביי נקיטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה וה״מ דלא נחית לפירא אבל נחית לפירא מזו דמשתעי דינא לפירי מישתעי נמי לגופא· הכי נמי במידי דשייך בה שליחותו דבעל קא עבדה כגון משא ומתן צריך למיטען בשבילו אע״ג דמילתא דאביי בבעל הבא לדון עם אחר שתופס נכסי מלוג אשתו ה״ה כשהן ביד האשה ואחר מערער עליהם אבל אם טוענה אדם על הגניבה או גזילות והבלות יכול הבעל לומר איני טוען בעדה דהא איהו לא מחייב לשלם בשבילה: ותנן נמי אילו נשבעין שלא בטענה האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ולא אמרינן בעלה אינו רוצה שתתבזה בב״ד ולא מפליג בין פנויים לאשת איש· וסמך מצאתי בתשובת רב שר שלום:

שאלה תטו ראובן

שמינה עבדו אפוטרופי׳ לגבות חובו משמעון וקבל העבד משכון משמעון ואבד המשכון חייב ראובן מאותו משכון מיהא דא״ל רבא לרב עיליש יד עבד כיד רבו דמי· ועוד דיכולין לומר בעלי חובות לאדונו של עבד אי לאו דמיניתיה לעבד. והויא מן חד ותרין לא הוינן סמיכי׳ עליה ויהבנן ליה משכון דילן הילכך מן אילין טעמי חייב ראובן לשלם המשכון לשמעון ועבד ואשה שוין דפגיעתן רעה. ומחייב הגאון הזה אדונו של עבד כי מנהו אפוטרופי׳ ה״נ האשה כי מנהה בעלה אפוטרופי׳ דידה מחייב לשלם בשבילה כל דמחייבי׳ לאחריני. וכל הגאונים שהיו לפנינו לא חילקו בין נושאת ונותנת בנכסי בעלה לשאינה נושאת ונותנת כלום אלא כולם פוטרי׳ את הבעל מתשלומי׳ בעודה תחתיו מתשלומין ומלהשביעה דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד זאת זולת רבינו קונימוס גאון שחילק בנושאת ונותנת בנכסים עם בעלה ואמר דאם יש שותפות לאחד עם בעלה בעסק השותפות משביע את הבעל ומשביע גם אשתו שלא לקחה מן השותפות כלום· וא״כ לית ליה לר׳ אליעזר הא סתמא דתנן המושיב את אשתו חנונית הרי זה משביעה כו׳: וכן פסק מהר״ם דמשביעה: ועוד כתב האומר יש לי עדים שראיתם לעשות עמי פשרה אין לחייבו לשלם בשביל זה דעביד איניש דזבין דיניה כדאמר בר״פ בחזקת הבתים:

שאלה תטז תיז קבל

מן האשה יחזיר לאשה בפרק חזקת הבתים אם קודם שניסאת קיבל הממון או נאמנת לומר של פלוני הם במגו דאי בעיא שקלה מינה איהי ויהבה ליה דקיימא לן קיבל מן האשה יחזיר לאשה אבל משניסאת הפקידה בידו בזמן הזה בנשים שנושאות ונותנות בתוך הבית פר״י דלא מהימנא לומר שלי הם או של פלוני הם כדאמר בפ׳ חזקת הבתים. וכן האשה שהיתה נושאת ונותנת בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמה; עליה להביא ראייה: מהר״ם · (כתובה בסי׳ תשנו)

שאלה תיח ראובן

תבע שמעון לדין וטענו שלחתי על ידיך ליתן ללוי ולא נתת לו: ושמעון משיב עשיתי שליחותי ונתתי ללוי כאשר צויתני: וראובן משיב שלא לוי כופר שנתת לו כלום· ופסקו ב״ד והשביעו שמעון שעשה שליחותו דעתי נוטה שיפה דנו כדאמר פ״ב דקידושין אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים צאו וקדשו לי אשה הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות ואם יחזור ראובן ויתבע גם את לוי כספי בא לידך ולוי כופר בו ישבע גם לוי שלא בא לידו ונפטר·

שאלה תיט דין

ראובן ושמעון שדרין בבית העובדי כוכבים ומזלות שמת וכל אחד טוען אני החזקתי בו תחילה ואתה באת עלי ואין עדים בדבר מי הוא הקודם, דין זה כדין שנים אוחזין ויחלקו בשבועה:

שאלה תך גיבור

מזויין בר אבהן ובר אוריין · ר׳ פלוני אשר שאלת על ראובן התובע את שמעון לדין ואומר [שהפקידה] אמו ביד שמעון פקדון וכשמסרתו לידו אמרה לו לתתן לראובן בנה לאחר [מותה] ועתה שמתה תן לי הפקדון· ושמעון השיב שכך אמרה אם אצטרך [ממנו תחזירהו] לי ואם היא תמות תניהו לראובן בנה: א״כ איפוא לדברי שמעון זכה ראובן בממון במתנה שהרי כיון שהיתה בריאה באותה שעה מתנת דאמר בפ׳ יש נוחלין איזהו מתנת בריא שהיא כמתנה קנין: ואע״ג שכתוב בו מהיום ולאחר מיתה לפר״ת שכתב בה מהיום ואם מרע כל בי ולאחר מיתה ומשמע דלאחר מיתה מיהא קני בלא קניין שאני התם דכתב מהיום ולר׳ יוסי בלא מהיום לפי שזמנו של שטר מוכיח עליו אבל בנדון זה שלא אמר מהיום וליכא שטר וזמן שיוכיח על המתנה לומר דמחיים. היילא לא קני דאין מתנה לאחר מיתה בבריא· וליכא למימר דליקני משום דמצוה לקיים דברי המת שהרי לא הושלש לכך דומיא דמשלשלים מעות לבתו והאומר תנו לבניי שקל וכו׳: ס״פ מציאת האשה: ופר״ת דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דהושלש לכך: והכא לא השליטתו אלא העיקר מה שהפקידה בידו לצורך עצמה שאם תצטרך שיתן לה ואם כן ראובן לא זכה במתנה אלא ירשו אחיו עמו: מיהו אם ראובן טוען טענת בריא שאמו השליטתו לכך שלא אמרה לו יותר בשעת מסירת הפקדון· אלא תן זה לבני ראובן לאחר מותי ישבע שמעון שהוא כדבריו: אבל אם ראובן טוען טענת שמא שלא היה בשעת מסירת הפקדון ולא ראה ולא ידע היאך אמרה אז שמעון לא ישבע דאין נשבעין בטענת שמא אלא השנויין בפ׳ כל הנשבעין השותפי׳ והאפוטרופ׳ וכיוצא בהן:

שאלה תכא ושכתבת

זכין לאדם שלא בפניו ושמעון זכה לו בקבלתו אינו כן: דעל כה״ג לא מבעי׳ היכא דאמר׳ תן לבני לאחר מותי דלא קנה אלא אפי׳ אמרה זכי לבני לאחר מותי לא קני דאין מתנה לאחר מיתה, דההיא שעת׳ לא מצי מקניא: וכ״ש בנדון זה שאמרה תן לבני לאחר מותי דאפילו אמרה תן לו בחיי מיד לא קני שהרי פר״ת דלא אמרינן תן כזכי במתנה אלא בחוב והביא ראייה מפ״ק דגיטין· ואין להאריך:

שאלה תכב וששאלת

על מבוי שנשתתפו בו ואחר זמן נשברה הקורה אם יכולין בני החצירות לטלטל בחצירותיהן מן הבתים לחצר ומחצר לחצר אי אמרינן שבטל העירוב אי לא: נראה שאותו החצר שהעירוב מונח בו והחצירות הפתוחות לה מותרות דהא קיימא לן פ׳ הדר נהגו העם כר׳ מאיר·

מיהו

מיהו לכתחילה אורויי מורינן כרבנן דאמרי סומכין על שיתוף במקום עירוב : אבל אותן חצירות שאין פתוחי' לאותו הצר אסורות דליתא כעירובייהו גבייהו ולא מצו לאיתויי העירוב דרך מבוי כיון שנסברה הקורה . הילכך אותו הצר שהעירוב מונח בו והחצירות העומדות באותה שורה והפתוחות זו לזו כולן מותרות ושאין פתוחות זו לזו כגון עומדים בשורה אחת או אפי' באותה שורה ואין להן פתח או חלון להצר שבצידה אלא פתוחות למבוי אסורות : ואעפ"י שנשתתפו כל החצירות יחד תחילה . והשתא נאסרו מקצתה לא אסרי אאינך דגדולה מזו אמרו פרק מי שהוציאוהו . אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להתיר :

שאלה תכב ואשר שאלת' על עיסה הנלקחת מן העובדי כוכבים ומזלות והיא פטורה מן החלה ולש בביתו עיסה אחרת ומצרפן יחד ובעיסה שלש בביתו היה שיעור חלה כיצד יפריש חלה שלא יפריש מן הפטור על החיוב . נר' בעיני שאי איפשר להפריש ממקום אחר עליו דקא מפריש מן החיוב על הפטור שהרי אף המעורב בטל מן התורה ברוב אם עיסה שלקה מן העובדי כוכבים ומזלות היא רוב ואותו עיסה שלא נתערב היא חייבת ואע"ג דתרווייהו דרבנן מכל מקום כיון שבעיסה שנתערבה יש תרי מילי דרבנן חדא דחלה זו רק מדרבנן חייבת ואפילו לא נתערבה ועוד שנתבטל ברוב ואות' עיסה שלא נתערב' אין בה אלא חדא מילת' דרבנן אין מפרישין מזו על זו כיון דקלת המורא זו מזו מיחזי כמו מן החיוב על הפטו' כדאמ' פ' הקומץ רבה א"ר שמעון שזורי פעם אח' נתערב לי טבל בחולין ושאלתי את ר' טרפון כו' עד קח מןהעובדי כוכבים ועשר עליו דקסבר יש קניין להעובדי כוכבים . ופריך ולימ' לך קח מן השוק . ומשני קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין אלמ' אף על גב דמעט הארץ לא הוי חייב אלא מדרבנן כמו טבל המעורב בחולין אפי' הכי כיון דמסתבר טפי לחיוב דעם הארץ מבטבל המעורב בחולין הוי כמו מן החיוב על הפטור וליכא לאפרושי נמי מיני' ובי' . ומטעם יש בילה שאמר פ"ק דר"ה צובר גורנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על ישןשבו הא ודאי לית'דהא מסיק הת' לכל אין בילה חוץ מן היין ושמן . אלא נ"ל שיפריש חלה גדולה כשיעור עיסה של עובדי כוכבים : ועוד דהשת' ממה נפשך נוטל חלה כמו כן מעיסה שלא הורמה חלתה ודבר זה למדתי מ... דאמר פ' התערובות גבי דמים העליונים והתחתונים שנתערבו וכו' . עד דרוב עליונים דקיהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד :

שאלה תכד וששאלת מי שאינו מניח אלא תפילין של ראש אם יברך אחת או שתים בהא מילתא איכא פלוגתא דרבוותא רש"י פי' דאין מברך על של ראש אלא אחת היכא דשח בין תפילה לתפילה והיכי' דלא שח לא מברך מידי אלא אחת של ראש א"כ מי שאין לו אלא תפילין של ראש אין מברך ... זצ"ל ורבינו דהיינו על מצות תפילין וכך פסק בהלכות : ... על של ראש והיכא דלא שח וספר התרומה פסקו היכא דשח מברך שתים על של ראש מברך שח מברך אחת וכן אני עושה ... שתים בלא עבירה בלא שח :

על מצות תפילין שאלת אדם שיש לו מכה בזרועו היכן מניח **שאלה** תפילין הא תפקינן בר"פ המוציא תפילין מקום יש בזרועו להניח שני תפילין :

שאלה תכו וששאלתם מה יש להפטיר בין כסא לעשור כך אנו נוהגין להפטיר שובה בסימן הפסיקת' נו"ע אר"ק סד"ש . ובין סוכת לכיפור וידבר דוד שהיא שירה להאזינו שהיא שירה :

שאלה תכז ויהודי הדר ביישוב לבדו אסור ליתן ליסמעאל מעות להשכיר לו פועלים בשבת וביום טוב אע"ג דליכא מתא דמקרבא להתם וחוץ לתחום והא דשרי תלמודא התם היינו דליכא מתא דמקרבא התם לתוך התחום אבל הכא הרי עירו מקרבא להתם . ואם כן בני ביתו חשדי ליה ואורחי' דמקלעו לגבי חשדי ליה :

שאלה תכח ואינם יהודים הדרים במבוי ד' או ה' בבית אחד אין צריכין להשכיר מכולם מכל אחד ואחד אלא אחד שוכר ע"י כולן : והירושלמי דאמר עשרה אינם יהודים הדרים בחצר אחת צריך להשכיר מכל אחד ואחד בשרויים בחדרים ובעליות ובמחיצות המגיע לתקרה דאמר פרק הדר צריך עירוב לכל חבורה ג' ה' ששבתו בטרקלין ולהכי צריך לשכור מכולן :

שאלה תכט ואשר שאלת' אם מותר להגעיל קודם פסח כלי אינם ישראלים וכלי חמץ יחד ושניהם נותנים טעם לפגם כיון שאינו בני יומא אי אסור משום דהאי איסורא בלע והאי היתרא בלע. נראה דמותר משום דאפי' אי מגעיל ברישא כלי האינו ישראל כי הדר מגעיל כלי המץ איידי דטרידי לפלוט לא בלעו ואפי' את"ל דכי נמו מפליטתה בלעו מה שפלט כלי האינו ישראל מה בקודהלא בההיא שעת'היתירא בלע והמי'מותריןדאיסור כלי האינו ישראל אינו אוסריםדנותן טעם לפגם . ואף על גב דלא שרינן נותן טעם לפגם לכתחילה ה"מ אם היה מתכוין להסתפק מן המים דזה היה איסור אבל הכא אין מתכוין להסתפק מהן אלא דממילא משתרו משום נותן טעם לפגם ושוב אין אוסרין כלי חמץ אם הוזרין ונבלעי' זכן עמא דבר :

שאלה תל מי שמת לו מת ד' ימים קודם הרגל אם מותר ברחיצה ברגל על זה נחלקו הגאונים רש"י פי' הכל מודים באבל שחל שליטי שלו ערב הרגל שאסו' ברחיצה עד הערב היינו בליל י"ט בצונן : וי"מ בו ביום ולעת ערב בחמין : וכן פי' רבי' אב"ן :

שאלה תלא וששאלתם מאי שנא דגבי מקלל כתיב וסמכו כל השומעים ידיהם על ראשו ולא גבי שאר חייבים מיתות לא קשיא דהרבה מצינו חייבי מיתות משונות זו מזו דעיר הנדחת ממונה אבד מה שאין כן בשאר חייבי מיתות ומסית אין צריך עדה ועדים והתראה מה שאין כן בכל חייבי מיתות אף אתה אל תתמה על זה אם נשתנה . ובתורת כהנים יש שסומכים ידיהם על ראשו ואמר דמך בראשך שאתה גרמת' לכך ומשום שפשע ידו בעיקר והגדיל לעשות מפרסמין הדבר :

שאלה תלב ומה שנוהגים לחזור ולקדש מי שקידש. ע"י שכיח נראה לי משום דמצוה בו יותר מבשלוחו מיהו רוב העולם אין נוהגין כן :

שאלה תלג ודגים שצלו אינם ישראלים אסורין משום בשולי אינם ישראלים ומה שכתבת' דיש בני אדם אוכלים אותם לאו מרי' דרבנן נינהו ... עליהו ואף הן עתידים ליתן את הדין . גם רוב העולם אוכלים בגים שצלאים אינם ישראלים והם אסורים דקיימא לן כמ"ד דאסור וכהנה רבות שאין גוזרין מבישולי אינם ישראלים :

שאלה תלד ועל ראובן ושמעון ששכרו לוי ללמוד בניהם והקדימו לו שכר תקופה אחת ולאחר ה' שבועות מת בנו של ראובן ותובעו לוי ליתן לו שכרו כי בלאו הכי צריך ללמוד נער השני וראובן תובע שיחזיר לו העודף מה שלומד ועוד אומר שמחל לו בימי אבלו כשבא לנחמו ועוד אמר לו להחזיר לו מה שנתן לו יותר משמגיע לב' שבועות . ולוי הודה לו תחלה שמחל לו אבל בלא קניין ואח"כ חזר וטען שלא מחל לו כלום : נראה דאם לוי לא מחל ... דחייב ראובן ליתן שכרו משלם כיון שהעכבה אינו מלוי אלא לראובן ודמיא להא דאמר פ' האומנים השוכר את הספינה ...עה וכו' היכי דמי אי בספינה סתם ויין זה אם לא נתן ... לא יתן לימא ליה הנא מייתינא ספינתא רב חמרא הכא נמי ... יאמר הנא קאימנ' להשלים תנאי אפילו לא השכיר ... אלא לאותו נער שמת היה צריך ליתן לו כל שכרו משלם ... כפועל דדמי להא דאמרינן ר"פ האומנים האי מאן דאגיר עבידתא ליומ' ושלים עבידתא בפלגא דיומא עד דפרי' וליתיב ליה כפועל בטל ומשני באוכלוסי דמחוז' דאי לא עבדי חלשי . הכא נמי מלמדי' דמו לאוכלוסי דמחוזא . וכן פסק מורי זצ"ל . מיהו אם יכול למצא נער אחד שלומד כל כך בטוב כמו אותו שמת יתן ליה בתריקי' כדאמר עלה דההיא דשלים עבידתא דכוות' או דניחא מינה מפקינן להגבייהו וכו' : כך הדין היה אם לא היה מוחל לו אבל עתה דמחל לו והודה דמחל לו מה שקיבל לא יחזיר כיון דלא הקנה לו אלא מה שלא קיבל עדיין להא אהניי' מחילה בלא קניין דמחילה אינה צריכה קניין כמו שהוכיח ר"י מכה ראיות הרבה : ואין לי להאריך :

שאלה תלה ומה שחזר וטען המלמד דלא מחל לו קיימא לן דאין חוזר וטוען : ואשר כתבת' דבתוך כדי דיבור אמר שלא מחל לו אסבתוך כדי שאילת שלום תלמיד לרב חוזר בו יכול לחזור בו דקיימא לן לכל מילי תוך כדי דיבור כדיבור דמי בר מעבודת כוכבים וקידושין בפרק יש נוחלין : ועוד סוף דבר נראה דאפי' לאחר כדי דיבור היה יכול לטעון ולומר שלא מחל שהרי לא אמר בפירוש שמחל אלא כשראובן טען שמחל לו ואמ' אל ירע לבבך על שהעדפת לי שכירות יותר מאשר עבדתיך כי חלילה לי לעכבו נגדך אלא אחזירנו לך ולא אתבעך יותר כי דיו לאבל באבלו : והשיב המלמד מה בכך הלא לא לקחתי לך קניין : ויכול להיות שלא הודה לו שמחל אלא לפי דבריו השיבו שהיה סבור שאפילו אם היה כדבריו שלא היה מועיל שמחילה צריכה קניין כך היה סבור : ואם הוא טוען שלא נתכוון בכך להודות לו אלא לפי דבריו יכול בטוב לחזור ולטעון דקיימא לן בחזקת הבתים דכל היכא דהוא מתקן דבריו הראשונים יכול להזור ולטעון גבי זה אמר של אבותי דכי הדר אמר לקחתיה ממך נאמן : והאי דאמר של אבותי דסמיכו עלי כשל אבותי כ"ש בנדון זה ועוד נדון זה אפי' אם כדברי ראובן אין בלשון זה לשון מחילה שאמ' לו לא אתבעך יותר כיון דלא אמר לו מחול לך או היפטר או אחד מלשון מחילה שאמר לו לא אתבעך יותר כיון דלא אמר לו מחול לך או היפטר או אחד מלשון מחילה אין זה אלא פטומי מילי וניחמו בתנחומי קוטן ולא נתרצה למחול דלא אמר אלא שלא אתבענו : ואפי' אם הוא לא תבע חייב בדיני שמים כיון דלא פטר אותו לגמרי : וא"כ לא הוי מחילה וחייב ליתן לו כל שכרו ויכול לתובעו דמה שאמר לא אתבעך אין כאן מחילת ממון ולא זכה הלה במה שבידו דאין כאן אלא דברים בעלמא . אמנם יש רשות ביד בעל הבית ליתן לו נער אחד ללמוד אם הוא כדפי' לעיל

והשומע

שאלה תלו והשומע ביום שלשים כתב בה"ג נוהג ז' ול' והארכתי בהלכות אבילות וזה ציויתי להעתיק לך : שמועה קרובה ברגל למוצאי רגל : וכן שמע שמועה קרובה בשבת ולמוצאי שבת נעשית רחוקה עולה לו ואינו נוהגת אלא יום אחד . ואע"ג דעולה לענין אבילות לא אפי' הכי לא אמרינן כששמע בשבת כאילו שמע בחול דהיינו טעמא כיון דאילו שמע למחר לא היילא עליה אבילות דהוי יום ל"א ה"נ כששמע בשבת יום כ"ט : ועד כאן איירי הכא ששמע בשבת שהוא ל' בעילומו כדאמ' לעיל דלא אמר מקצת היום ככולו לענין ל' של אבילות ולפי מה שהוכחתי ניחא מה שכתוב בה"ג אם שמע ביום ל' דנוהג ז' ול' והביא ראייה מכאן תשמע דדווקא שמע בשבת ביום ל' אינו נוהגת אלא יום אחד דהא בחול כי האי גווני נוהגת ז' ול' וכתב רב אלפס וז"ל איכא מרברבת' אמרי דהוי כיום ל"א ומיתלו בהא דאמר בפ' יש בכור אמר רב אשי הכל מודים לעניין אבילות דיום ל' כיום שלפניו דאמ' שמואל הלכה כדברי המקיל באבל וגמרינן מינה לעניין שמועה : וכן פר"ח וליתא דלעניין נפל קאמר וכן פרש"י : ורשב"ג אמר כל ששהא ל' יום באדם אינו נפל : וקאמר רב אשי שאם מת ביום ל' כנפל השוב דהוי כיום כ"ט והיינו קולא ועוד לפי דבריהם היה לו לומר כיום שלאחריו דהיינו כיום ל"א אבל מדקאמר כיום שלפניו היינו כ"ט כדפרי' :

שאלה תלז וקטנים בני י"ב שנה אין צריכין להתאבל אלא מקרעין להן כדאית' במועד קטן :

שאלה תלח ותרנגולת שנמלגה ונמצא בה חיטה כלי שני אינו מבשל :

שאלה תלט ועל אותו אגני דליסא גדולים שאין יכול להכניסו ביורה בפעם אחת אי סגי להו לערות רותחין עליהן נראה דלא סגי דאפילו בהגעלה גמורה בטורח מותר שהרי ר"ת היתיר תחילה בהגעלה ושוב חזר בו ומוקי לשמעתת' אפילו בהגעלה לאסור בית שאור שאיסורו קשה . ואע"פ שהר' יעקב ב"ר שמשון הגיה בספרו וסכין ועל זה אנו סומכין ועל דברי הערוך בערך בית שאור שהתיר בהגעלה וגם ר"י התיר : ומה שאסר ר"ת המדוכה אפי' בהגעלה מטעם שכה הפלפלין ממהרין להחמיץ העיסה : מיהו אין לנו להתיר ע"י עירוי אלא בהגעלה ואם אינו יכול להכניסו ביורה ימלא אותו מים להרתיחו כמו שמרתיחין יורה גדולה :

שאלה תמ אבל מה ששאלת' על בית יד של מחבת ודאי יכולין לעשות ע"י עירוי כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות :

שאלה תמא ומה שיסד הפייט קרירות הרם בשברונס אח"כ התירו במחילות מעץ לטמנס וקשיא רישא לסיפא לא קש' כי כן דרך הפייטנים הוא עשה דברי רב ודברי שמואל וכן בקרובץ של ר"ה ציון שופר פשוט · קול שופר כפוף וכהנה רבות :

(דין מורדת) :

שאלה תמב וששאלת על עסק המורדת לפי שהדור פרוץ לא דייני' כר' אב"ן להתיר לבעל ליקח אחרת ותשב עד שתלבין ראשה : אך זקני העיר ההוא יתמצעו להטיל פשרה ביניהם לפי מה שהוא ולפי השעה בלא כפייה והכרחה בקבלה ובקיבת הגט : אמנם בכתוב' ונדוני' ותוספ' דייניי' כמו האלפס וז"ל הכי נהוג בב"ד הגדול ובשתי ישיבות כדאמ' לא בעינן ליה יהיב לה גט לאלתר ולא שקלה מאי דהפסה מכתובתה מדיליה אלא מפקינ' מינה ומהדרינ' לבעל אלא מאי דאתיא מבי נשא אפי' לא תפסה יהיב לה בעל אי איתי' בעיני' ואי ליתיה בעיני' לא מפקעינן מבעל וה"מ בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל כמה דלא כלה דלא חזי לתשמיש כדמעיקר' משלם לה בעל : א"כ איגנוב באחריות' קאי עכ"ל : מיהו בנדון זה אם ידוע שלא הכניסה לו או בעדים שיודעים שלא הכניסה כ' ליט' כמו שכתוב בכתובה ודא נדוני' וכו' : לא שקלא אלא מה שהכניסה לו אפילו נכסי צאן ברזל ותו לא : כי מה שקיבל עליו החתן הנדוניי' כ' ליט' לא קבלם עליו בעיקר אלא על מנת לכונסה דאזלינן בתר אומדנ' דעת' והיינו טעמא דמנה מאתים ותוספ' דאין לה כל כמה דאתי' מחמתי' לית לה ה"נ אם הדבר ידוע שלא הכניסה לו לנדוניא כל כך אלא לכבוד עשו בימי חכמי התלמוד שהיו מוסיפי' על השום חומש וכי הביא דפ' המקבל מקום שנהגו לכפול וכו' : ובזה המלכות נהוג לכתוב הנדוניי' בשוה העשיר לא ירבה שלא לבייש מי שאין לו כיון דהיא מורדת אין לה אלא מה שהכניסה אפילו היכא דבא עליה כ"ש זאת שהודת שמרדה מתחילה ולא קרב אליה דאפי' נכנסה לחופה ופירס' נידה מבעיא לן בר"פ אע"פי . ומסיק בתיקו וכל תיקו המוציא מחבירו עליו הראייה . ולא מגבינ' לה כ"ש זאת שהיא פושעת דאפי' רבנן דפליגי עלי' דר' אליעזר בן עזריה הכא מודו דאומדנ' דמוכח כי האי ליכא מאן דפליג :

(מספר המצות :)

שאלה תמג פסק בספר המצות דאם מרדה אשה על בעלה בדי לצערו כגון דאמרה בעינ' לה ומצערנ' ליה ולא אמרה מאיס עלי דמתרין בה ומכריזין עליה ב' או ג' פעמים שאם תעמוד במרדה שתפסיק כתובתה ; וכן פוסק ר"ת ומשהינן לה י"ב חדש ירחי שהא אגיטא ולית ליה מזוני מן הבעל כל י"ב חדש : וכשיוצאה לסוף י"ב חדש בלא כתובה תחזיר כל דבר שהוא של בעל ושהוא שלה מנכסותיה אם הפסה אין מוציאין מידה · ואם הפס הבעל אין מוציאין מידו וכל מה שמכר הבעל מנכסיה שקיבל הבעל אחריותו עליו אינו משלם גם כלום : ור"ת פירוש להפך כל דין זה אהרון במאיס עלי אבל במרדה אהרת הטול בלאותיה כי הפסד ז' דינ' הנ' בלאותיה לא תנן : וכל הדבר לר"ת במורדת דבעינן ומצערנ' ליה מכריזין ד' שבתות ומצכי' בה כהרות' פעמים אחת קודם הכרזה ואחת אחר הכרזה ובמורדת דמאיס עלי לא הוא ולא כתובה משהינ' לה י"ב ירחי ואחר תצא בלא כתובה והפסידה בלאותיה אם הפסה הבעל וכל מה שכ' לה בעל אפילו הפסה מוציאין מידה זה דין התלמוד כדמפרש במסכת' כתובות ויש גאונים שכתבו מנהגי ולא פשטו בכל ישראל : אפס רב שרירא גאון כ' בדין מורדת דלא משהינ' לה אגיט' כלל פן הגאנו בנות ישראל לתרבות רעה הלא נותנין לה גט מיד כתקנת הגאונים הא' ד' שבתות · וכל מה שכת' הבעל אפי' הפסה מוציאין מיד' אבל מה שהביאה אין מוציאין מידה במורדת דמאיס עלי שוין רש"י ור"ת שיגרשנה בעל כרח' כאשר בארנו וחולק עיהן ר"ת שהרי פ' הרש ופ' הניזקין אמרינן האיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשבי ליה אגיטא : ומפ' כל שמועה זו כשהבעל רוצה לגרשה רק שיהא פטור מן הכתובה . וכן פי' ר"ח איש רומי בפירושין :

שאלה תמד וששאלת על ציצית של פשתן ודאי בטלית של פשתן דינו כבתחלה בציצית של פשתן כדכתב כנף מין כנף וציצית אחר אי איפשר להטיל בו דאי של צמר כיון דאין לנו הכלת הוי כלאים שלא במקום מצוה ואי משאר מיני הם שאר מינין אין פוטרין שלא במינו מיהו בלאו הכי אין טוב להתעטף בטלית של פשתן כי ר"ת ומקצת שאר גאונים אמר דהוי ברכה לבטלה דמפרשי סדין בציצית בית שמאי פוטרין אפי' במינו . ופליאה גדולה בעיני היאך שבקי היתירא ומכניסי' ראשם במחלוקת דמחו בה עוכלי בעוכלי : וציצית של פשתן בטלית של שיראים לא מהני דאין זה הכנף מין כנף והתורה המרה פתיל תכלת דהיינו צמר צבוע בתכלת ואי ליכא תכלת יקח צמר שאין צבוע כי הצמר אינו מעכב אבל ציצית לא אמרה תורה · והא דאמר גדילי' תעשה לך מהן היינו ביחד שני חוטי תכלת . אבל היכא דאי איפשר להטיל שניהם יחדיו כגון לדידן אין לעשות ציצית אלא או מצמר דכתב פתיל תכלת או ממינו כדכת' הכנף מין כנף ·

שאלה תמה ולחם שאפו ולא הפרישו חלה אם היה הכל עיסה אחת אין צריך אפילו צירוף סל דקיימא לן חלת חוצה לארץ אוכל והולך ואח"כ מפריש ואם שתי עיסות היו יצרפם בתיבה אחת ויקח ככר אחד על הכל:

שאלה תמו וראובן שנתחייב שבועה ואמר אם לא אשבע קודם שאצא מן העיר אתחייב בכל התביעות אסמכתא היא ולא קנייה :

שאלה תמז ואשר שאלת שעשו אותך נאמן משטר ראובן ושמעון שאם יעבור המועד אשר יעידו שלא יתן לו זקוק כשתמסור השטר לשכנגדו ואינו יודע אם ראובן קיים · נראה שאתה חייב ליתן השטר ליד שמעון דאם איתא דפרעי' לראובן לדידך הוה מודע כדי לקרוע השטר : ואפילו מאן דהייש לפירעון פ"ק דב"מ ה"מ היכא דנפל ואיתרעי. הדא דאמר ס"פ זה בורר ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה פרעני הוא לא מהימנ' רב נחמן כו' : ולעניין מאי לא מהימנ' ע"כ לעניין זה שהבעל השטר יגבה את חובו כאילו היה מוחזק עצמו בשטר דליכ' למימר דהימניה לעניין זה שיהא הנתבע פטור אף בלא שבועה אלא הנתבע צריך לישבע שפרע אבל התובע לא שקל אפי' בשבועה דהא ליתי' · דא"כ מאי פריך והא אי בעיא קלתיה · והא אי קלתיה נמי היה צריך הנתבע לישבע שבועת היסת דהא רב נחמן גופו תיקן שבועת היסת ומסתמ' בשעה שבאה לפניו לא תיקן אותה · ועוד את"ל כשנותנין ליד שליש בסתם ואמר לו אם לא אפרע לך עד יום פלוני תחזי' לו השטר שאין לו להחזיר דאיכא למימר דילמא פרעי' א"כ מאי קאמר כיון דאיתחזק בבי דינא אי בעי קלתה לא אמרינן ואמאי לא מהימנ' לה במגו דאי בעי אמר' לי אמר לי הלוה אם לא אפרע עד יום פלוני תן לו שטרו דאז ודאי היה נאמן לומר פרעתי כפי דבריך וליכ' למימר דאז היה צריך הלוה לישבע דהא השת' נמי צריך לישבע שבועת היסת אפי' ליכא שטרא כלל אם כבר נתקנה שבוע' היסת ואם לא נתקנה אידי ואידי אין לו לישבע כיון דאמרת שהשטר ביד שליש אינו כמונח ביד המלוה ונאמן לומר פרעתי א"כ שבועה נמי לא בעי דמהיכא תיתי ושבועה זו למה קודם שניתקנה שבועת היסת אלא ודאי שטר המונח ביד שליש כמונח ביד המלוה דמי דאמרי' אי איתי' דפרעי' שטר' ביד שליש מאי בעי איבעי ליה למקרע או למכתב שובר . והא דמסיק פרק זה בורר דההוא ליסנא דלא הימנה רב נחמן ליתי' היינו משום שאמרה האשה שהייתה שליסה ידענ' ביה דפרוע ומשום דשליש נאמן אבל היכי דלא ידע דהשליש אי פרוע אי לאו ודאי לאו כל כמינה דלוה לומר פרוע הוא כ"ש דנתבע גופי' לא טעין פרוע הוא דהא ליתי' קמן ואנן לא טענינן ליה ויש לך למסור ליד שמעון :

שאלה תמח ועל נטע רבעי אינו נוהג בחוצ' לארץ אלא כרם רבעי דווקא נוהג דהא פליגי ר"פ כיצד מברכין ר' ור' שמעון ב"ר. חד תני נטע רבעי וקיימא לן כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ :

שאלה תמט ירושלמי החשוד על השבועה מאימתי מקבלין אותו' משיבא לב"ד שאין מכירין אותו ויאמר חשוד אני על השבועה וכן כל בעלי תשובה מקבלין אותו אח"כ וכשירין לעדות שנאמר שובו בנים שובבים ואמ' ארפא משובתי' אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו :

מספר ברזילי

שאלה תנ נמצא בה"ג יתומים שהוציאו שט"ח על אחרים והן אומר כי פרוע הוא כיון דהלכה כרב פפא דאמר האי מאן דמפיק שטרא על חבריה מני א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך השת' דליתי' למלוה לאישתבועי אין אדם מוריש שבועה לבניו והילכך מישתבע לוה . ואם רצה לוה משתבעי יתומים שבועת יורשים ושקלי . ורבי' תם הגיה על זאת דלאו דינ' הוא דהא אין מחוייב להם אביהם שבועה עד שיעמוד בדין וישבענו לוה . דהא דאמר אין אדם מוריש שבועה לבניו אינו אלא שבועה שנתחייב להם אביהם בשעת מיתה כדמוכח פ' כל הנשבעין אבל זו לא נתחייב לא הוא ולא יורשיו אלא א"כ טעין ליה אישתבע לי דלא פרעתי · ועוד דמודה רב פפא בפוגם את שטרו :

שאלה תנא בספר הדינין של הר' יהודה כהן גמנא דאם אמר פרעתיך או החזרתי לך או אין לך בידי שום אין צריך דדיני ממונות לא בעי דרישה וחקירה ורבי' משה ב"ר מיימונ' כתב שתקנו גאונים לאחר סיום התלמוד מפני הרמאים שאם אמר איני חייב לך כלום אין זו תשובה נכונה אלא אומר לו ב"ד אמור אם לא לוית' או אם לוית':ואם תבעו שהפקיד בידו או הלוה לו ישבע שלא הפקיד בידו או לא הלוה לו: והטעם כמו שפירש ר"ת בתשובה אחת שיש לו לפרש : כיצד פרעו בפני בית דין שיש דברי' הרבה שאדם חושבו כפירעון ואינו פירעון כגון קניא דרבא וכגון מרגלית נקלים וכיוצא בו ויש לב"ד לשמוע אספירעונו פירעונוישבע על דעת בית דין ויזהרו שלא ילמדו מתוך דבריהם לשקר :

שאלה תנב אשר שאלת' מה יעשה אביך מאחר נשתתף עם העובדי כוכבים להניח שוורים ושדות כנגד שדות ושוורי' שלו כך נראה בעיני שאם לא בעבור שוורים בעבור שדות אין שום חשש איסור בדבר דכיון שהעובדי כוכבים אריסותי' קא עביד דקיימא לן כרשב"ג דמתני' דאתי' כוותי' דשרי להשכיר שדות ולית הילכתא כר' שמעון בן לקיש דלית ליה אריסותי' קא עביד וכו' : וכמדומה אני בעיני שר"ת היתיר אף ריקיים ופורני : אבל מהמת שוורים יש איסור דאדם מצווה על שביתת בהמתו ואין אני רואה תקנו בדבר אלא אם כן שימכור אותו לעובדי כוכבים האחרים או ילוה לו אותן שוורים בהלוואה ולא בשאלה שיהא רשות ביד העובדי כוכבים להוציאם שלא ברשות ויזקוף הדמים על העובדי כוכבים במלוה ואחריות השוורים על העובדי כוכבים. ועוד נר' בעיני שאפילו לא יהיה רשות ביד העובדי כוכבים להוציא שלא ברשות יש תקנה כגון שיזקוף הדמים על העובדי כוכבים במלוה ויחזו' העובדי כוכבים וימשכנם לישראל ולא ימשכו להרה' אלנו אלא שיעבוד אפותיקי כל זמן שלא יפרע לו מעותיו דבעניין זה לא יצאו מרשות ישראל כלל ואפילו גמי הרהינו אנלו יש להתיר אלא יאמר לו מעכשיו דקיימא לן כרבא דאמר מכאן ולהבא הוא גובה ובעניינים אילו יש להתיר : ושלום יצחק בר' אברהם : תנ"בה

שאלה תנג הורה בפני שנים קנו מידו כותבים היינו דווקא כל זמן שלא מיחה' משום דסתם קניין לכתיבה עומד : אבל אם הוא רוצה למחות שלא יכתבו שומעין לו : וראייה מחזקת הבתים דאמר קניין בפני שנים אין צריך לומר כתובו דכאילו אמר דכתובו דמי : ואם רוצה לחזור חוזר . ואמר בפר' הספינה זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בקרקע· וא"ת מאי טעמא חוזר בשטר בעל כרחו יכתבו לו כיון דזיכה לו את השדה ואינו מפסיד בשטר כלום דהא אינו יכול לחזור בו דאי שטר מתנה מאי נפקא לן מינה · ואי בשטר מכר ומשום שלא יגבה ממשעבדי בלא שטר נמי גבי דאמר רב פפא בחזקת הבתים המוכר שדיהו בעדים גובה מנכסים משועבדים ואומר ר"ת דלא ניחא ליה כאינים דליפשו שטרות עילוי' משום דעל ידי השטר אית ליה קלא דלווה על שדותיו הוא וזיילי נכסיה וגם נמנעי' מלהלוות לו כיון שמוכר שדותיו : ואם כמוסר דבריו דבריו קיימי' ואין שייך כאן שלא להשביע את' משום דמיחזי כשיקרא : ודוקא כשהקנה אבל בלא קניין אינו מועיל :

שאלה תנד יוציא מנה על מנה · מכאן יש לדקדק דהמחייב בדין אינו צריך לשלם לאידך יציאותיו ואף על פי שהזקיקו לדון בעיר אחרת ואם אמר כתבו מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין ופסק ר"י בין נתעצמו בין לא נתעצמו :

שאלה תנה אשה שהיתה רגילה להיות מטורפת חדש או חדשיים ואח"כ נתרפאת לגמרי ובשעה שקיבלה גיטה שאלוה אם היתה יודעת מהו גט והשיבה על ראשון ועל אחרון אחרון וגם מתחילה מיאנה לקבל גט שאמותמות שהחזיר לה בעלה היו ביד אמה פן תעכב אותם האם : והשיב רבי' שמשון ב"ר אברהם דודאי דעתה צילות' הוה לה ואפילו מבחנת בין גיטה לדבר אחר משיבה אחת לשמור גיטה פ' התקבל אלא היכא דאין יודעת לשמור גיטה אין מתגרשת ועתים שוטה ועתים חלומה כך הוא דינה כדמוכח בירושלמי פ' חרש ואני איני רגיל להפך הגירס' אלא שרילג שנופר יכולה לשמור את גיטה . שראה ב' פעמים כתוב לפניו יכולה לשמור את גיטה וכל הנך תרתי מילי מפני גרירא היכה גט : ואילו הן שלשה : חדא דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה וחדא אין יודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה ויש לה אב והיא קטנה ארוסה. ואידך פעמים חלומה פעמים שוטה · וקיימא לן כמפני גרירא דהיינו ר' יצחק ור' ינאי שהובאו דבריהם בתלמוד ודברי ר' זירא לא הובאו בתלמוד לחלוק עליו : נהאי עובדא דאתא לידן עם עתים חלומה עתים שוטה אינו מתגרשת : אבל אם באקראי בעלמא נשטית ונתרפית ונשטי' ושוב נתרפאה הואיל ואין לה ווסת אין לחוש שתחזור לשטות מהת' תרי זימני · וכה"ג לא מקריא עתים שוטה עתים חלומה : ושלום שמשון ב"ר אברהם .

ורבי' שמחה ז"ל משפיר"א כתב דלא מחזקינן בחזקת שוטה לגרש עד שירא בה סימני שוטה המפורשי' פ"ק דחגיגה ובירושלמי דמסכת תרומות משמע עד שירא בה כלום : ופליג קצת' אגמ' דידן : ועיקר סימן זה המאבד מה שנותנין לו דומי' דההוא שטות' יתירת' הוא· דמזא ביה דהוה מחרר עבדו : ובעוד שלא ראינו סימן זה אפי' בדיקה לא צריך והרי הוא בחזקת פקח :

שאלה תנו השיב רש"י על היבמה שנפלה לפני יבם מומר צריכה חליצה : ואין חילוק בין שקדשה הבעל ואח"כ המיר בין שמיר לאחר קידושי' שהמומר הרי הוא כישראל חשוד לכל דבר שנאמר חטא ישראל אע"פי שחטא ישראל הוא ואין לחלקו מדת ישראל אלא שאין נאמן באיסורין הואיל וחשוד הוא עליהן ויינו יין נסך הואיל וחשוד הו' לעבודת כוכבים וקידושיו קידושין וחליצתו חליצה : כללא של דבר הרי הוא כישראל חשוד : ובתשובה הגמגאת בתשוב' הגאונים שאם המיר בשעה שקדשה אין צריכה חליצה דקידושין ונישואי' הראשונים מפילים לחליצה ולייבום אין לסמוך עליהם דדבריהם סותרים זה את זה שאם זיקתו זיקה וחליצתו חליצה לאחר שהמיר מה לי קדשה קודם לכן מה לי קדשה אח"כ הרי הוא מהזיקו כישראל גמור להיות חליצתו חליצה : ואם כשהמיר נחשב לעובדי כוכבים גמור היאך הוא זה שתהא חליצתו חליצה : ע"כ אין לה תקנה : אלא בחליצה : וצור ישראל יאיר עינינו במאור תורתו : שלמה ב"ר יצחק :

שאלה תנז נשאל לרב האי גאון מי שהוחזק כפרן כגון שאמ' להד"ם וכיון שנתחייב שבועה חזר ואמר פרעתי נידון אותו כהוחזק כפרן או לא דדילמא אינו מוחזק כפרן עד שיכחישוהו עדים אבל הוא עצמו לא ישבע · וכן אם יש הפרש בין מי שאמר לא היו דברים מעולם ובין אמר אין לך בידי כלום לעניין הוחזק כפרן או לא משום כשחזר ואמר פרעתי יכול לומר אין זה כפרנות שמה שאמר אין לך בידי לא באתי לומר אלא פרעתיך : והשיב דין הוא מי שהוחזק כפרן אינו עד שיכחישוהו העדים . ומה שאמר ר' יוחנן מנה לי בידך והלה אמר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן לאותו ממון לא בא אומר אין לך בידי כלו' ממש אלא להד"מ דהא דימו דבר זה לבא דר' דכת' איצטליא דמילתא וכו' שיש בו להד"מ ללמדך שלא הוחזק כפרן עד שיאמר להד"מ : וכן אם הודה מעצמו אינו כפרן עד שיעידו עדים ובעוד שלא העידו בו עדים אעפ"י שראה עדים מתמשמשים ובאין וחזר והודה מחמת בעיתות' דעדים אינו מוחזק כפרן בכך מאחר שהודה קודם שיעידו וכן דן מו' כחכמי' דפליגי עליה דר' שמעון בן אלעזר גבי גנב על פי שנים וטבח ומכר על פי עד אחד פרק מרובה :

שאלה תנח נשאל לריב"א אם אפוטרופ' של יתומים יכול להעיד להם אם יודע להם עדות והשיב דאין לך אלא מה שמנו חכמים בסנהדרין וזה אינו נוגע בעדות דהינו אלא שליח בעלמא כדאמר בקידושין הילכת' שליח נעשה עד ובחזקת הבתים אמרי' ערים מעיד והוא דלית ליה פסידא בארעי' :

שאלה תנט וכן ערב מעיד ללוה : והוא דאית ליה ארעא אחריתי כיון דאינו נוגע והיא אפוטרופס דזבן מורא ליתמי דפ' המפקיד דמשמע דמשלם שאני התם דפושע : ואפוטרופא דמשבעינן ליה פ' הנזקין היינו שנושא ונותן בנכסי יתומים דחשדינן ליה שמא שלח יד בנכסי יתומים אבל זה לא מינוהו אלא לטעון מה נוגע בעדות : ואפי' כשימנוהו ב"ד אין היתומים המפסידים היכא דטעין כדמוכח בכתובות דהלכה כחכמים משום היתומים שפוחת שתות מכר' בטל . הילכך ע"כ אפוטרופ' כשר להעיד :

שאלה תס ראובן טען על בני שמעון שמסרם אביהם והם ישלקו הפסדו והביא עדים שהוא אמת ופסקו מו' הרב הדיני מסור דיני דגרמי הו' וגרסי' בירושלמי דשבועות דכל דיני דגרמי משום קנס וגרסי' פרק השולח גבי עבד שמכרו רבו לחוצה לארץ

לארץ קונסין אותו עד עשרה בדמיו לדידיה דעבד איסורא קנסו׳ לבנו לא קנסו ; ועוד מאחר דטוענים ליורש ושמעון היה חי וקיים כמה ימים עמו ולא תבעו שמא אם היה תובעו היה אומר פרעתי :

שאלה תסא דן

הר׳ חיים על אודות ספר היתומים שקנאו הלוקח מיד האפוטרופס והאפוטרופס מכרו לפרוע המס לעצמו ולחביריו שהטילו על היתומים חלקם לצורך פירעון של תפיסת אותן השלשה שפסקו ליתן ד׳ זקוקים להגמון ונפסק הדין שאין על היתומים מוטל מאומה לפרוע לאותן ד׳ זקוקים אך שהלוקח טוען שהיתומי׳ יפרעו לו מעותיו מפני תקנת השוק ויחזור ויפרעו ממי שמכר הספר נראה שלא תקנו תקנת השוק כה"ג הדא מאחר שמן התורה לפני יאוש היה לאדם ליקח שלו בכ"מ שימצאנו אך שעשו חכמים תקנת השוק, והאי לאו בני מיחל עלייהו מתקנת׳ דרבנן ניגהו כי כן פרש"י בהדיא ס"פ יוצא דופן · אמת הוא שעשו חכמים תקנתא דפעוטות מתנתם מתנה ומקחו׳ מקח משום כדי חיין זהו לטובת הקטן : אבל כאן התקנה היא לצורך הלוקח ; וכי יעשו חכמים תקנת השוק על יתמי דלאו בני מחילה נינהו חלילה. ואי משום שלא ידשה אדם לקנות ספר מאפוטרופס דיתמי ולא שבקת חיי לכל בריאה · אין דומה בזה שהרי אם נמכר הספר לצורך תקנת היתומים אין פקפוק בזה אחרי שמינוהו ב"ד מכירתו מכירה · אך זה שמכרו שלא לצורך היתומים אך ליתן המעות תוך כיסו על דבר זה וכיוצא בזה אינו קורא מילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן שהרי אין ממנין אפוטרופס אלא ע"פ ב"ד והן בוררים אנשים כשירים ירא׳ חטא ואחד מיני אלף לא יעשו רמייה ; ואף בנדון לא כיון האפוטרופס לגזל גמור אך הסיתוהו כי הוא סבור שהיה מוכר הספר בהיתר לצורך המס : ואחרי שטעה קניין בטעות הוא · וכ"ש מילתא דלא שכיחא ביותר : שאילו היה יודע הוא בעצמו מתחילה לא היה מוכר הספר על זה לא שייכא תקנתא דרבנן ואזלינן בתר דינא דאורייתא והלוקח יתבע מעותיו מן המוכר וכ"ש אם האפוטרופס לא מכרו כמו שטען והלוקח יודע שהיה של היתומים א"כ איהו דאפסיד אנפשי׳ דהוה ליה למידק אם האפוטרופס מכרו או ר׳ אלעזר ור׳ מאיר שהיה להן חלק בו כי גם הם אין מכירת׳ מכירה מאחר דאין כולו שלהם. ודבר ידוע דאין אדם יכול למכור נכסי יתומים אלא ב"ד או אפוטרופס שנתמנה על פי ב"ד ; ומדלא עשה כך איהו אפסיד אנפשיה ולא שייך בו שום תקנה ; ועוד לפי הסברא אף אם היתומים גדולים לא שייך תקנת השוק דקיימ"ל כר"נ הסדא דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה ; ואע"ג דכבר הייתה מתוקנת בימי רב ורבי יוחנן דקיימ"ל כרבי יוחנן דשייכא ביה תקנת השוק · ולפי הפשט כ"ש אם הוא בעיניה ביד השני שקנאו מיד הראשון בלי ידיעתו דאילו היה יודע שהיא גזול׳ בידו לא היה קונה אות׳ ואעפ"כ א׳ רב חסדא רצה מזה גובה רמ"ג : אך כך נר׳ שכך היתה התקנה אדגניבה ולא בגזלה. ואף כי לא ידע הלוקח שהיא׳ גזולה דמיל׳ א׳ דלא שכיחא לא עבדו ביה רבנן תקנת׳ שברוב פעמים גזילה יש לה קול ולא תקנו רבנן אך שלה בו יד וגזלו והלוקח היה יודע שהיה של היתומים אך סבור שנמכר לצורך יתומים ונמכר בגזילה לא מצינו תקנה כזאת בתלמוד ; ועוד דזהו פשוט בגוזל שדה מחבירו ובא חבירו וקנאו מיד הגזלן הנגזל טורפה מיד שני ולא עשו בו תקנה הואיל ורוב פעמים גזילת קרקע ידועה וה"ה למטלטלי דגזילה אלא מילתא דפסיק׳ נקט דלא שייך בקרקע גניבה או גזילה דמי ימלוק בין הפרקים מדעת הכרם יא"כ אין לדבר סוף שכל אדם יכול למצא חילוק בין הפרקים בדבר מועט ואחרי סברא זאת מי יוציא ממון שבדין תורה הוא בחזקת יתמי אם באת׳ לדמות מילתא מכח התקנה ויש פנים לחלק אם לא בראייה ברורה ; גם יש רוצים שלא דיבר רב חסד׳ דבריו אלא כשבא לבני מיד הראשון אך כשבא לידו בתורת מכר לא ולא הבנתי טעמם שלא שינו רשות בלא יאוש לא קני לכ"ע גם בתלמוד מייתי מילתא דרב הסדא בהגוזל בתר׳ על גנב ומכר ואח"כ מוכר הגנב שבא לידו בתורת מכר ·

שאלה תסב על

ראובן שתבע את שמעון ולאה אמו ודינה בתה לדין ואמר נתתי גם לאחתי דינה והנחתי לה בת ונדרה ליתן י׳ זקוקים לבתי ודינה ואמה ואחיה קבלו עליה׳ לישא וליתן באותן מעות והקרן והפרי היה להן ליתן לבת בעת כניסת׳ לחופה ובתוך כך מתה הבת ; ועתה אני תובע מהן הקרן והפרי כדין הקרנ׳ קוד׳ לירושה ולאה השיבה עבור ממון זה לא ידעתי ולא נדרתי לישא וליתן באותו ממון ומתחלה היה לאותו ממון בידו והחזרתיו אותו שמסרו לי ואין לי עסק עמך ; נראה שלאה תשבע שכדבריה כן הוא ותפטר ואף כי יש עדים שאות׳ לאה בפניהם שהיתה תופסת י׳ זקוקים ממנה עתה בראש השנה אין בכך כלום דקיי"ל המלוה או המפקיד בעדים אין צריך להחזיר בעדים אלא אם אמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ובנדון זה אעפ"י שבר"ה כבר מת לוי שמא החזירה לאותו שליוה לוי ליתנם . ועוד כאי הודאה בעלמא הוא וקיימ"ל מי המודה שלא תביעה צריך שכנגדו לומר אתם עדיי וזה שותק. ואם לאו יכול זה לומר שלא להשביע את עצמו נתכוון ואין בהודאתו כלום ומזה אין להאריך ; אך יש לדקדק ולהעמיק על דעת ב"ד ולברר למי מסרה הממון אע"ג דקיימא לן כמ"ד אין צריך לברר · מיהו היכא דנראה לדיינים שהדין מרומה כיום הזה צריך לברר מפני הרמאים שנתרבו ; וכן בספר הדינין ; ואבן מיימון ; וכן ראיתי רבותי׳ פוסקים הלכה למעשה · ודינה השיבה י׳ ליטרא נתתי ללוי אחי כאשר שהנית׳ בעת נתינת הגט למוסרם לידו והוא היה נאמן מדעת׳. שניהו והורכתי ליתן לו אמונת שמים ליתן לו י׳ ליט׳ וכן קיימתי ולא ידעתי שום מה נעשה באותו ממון כלל · גם לא נדרתי לישא וליתן באותו ממון כלל ; גם בזו תשבע דינה שדבריה אמיתים ותפטר ; אע"פי שעד אחד מכחישה ואומר שקיבלה עליה לישא וליתן באותו ממון תשבע להכחיש העד ועוד אומר אני שאף אם קבלה עליה להתעסק בו ונתעצלה ולא קיימה תנאה לא היה שום חיוב בה · וגם שבועה לא שייכא על טענה זו וכי עליה לשלם ריבית שלא קיבלה לא גרע ממבטל כיסו של חבירו דאין לו עליו אלא תערומת כ"ש בנדון זה שלא קיבלה דאין כאן חיוב שבועה ; ועוד לפר"ת בריש בבא מציעא דהיכא דעד א׳ מסייע לנתבע דפטור משבוע׳ ובכאן עד אחד מסייע לה ואמ׳ שלוי אחיה היה נאמן ולנרפסכוסהשבון מידי שנה בשנ׳ מ"מ אחרי שיש לירא מרמאו׳ שיש בדין ונקטת שבועת היסת היום בדבר קל ואפילו בדבר דליכא דררא דממונ׳ ואפילו בקרקעות כדפסק רב האי גאון תשבע דינה והבאר היטב למי נתנה ועל פי מי נתנה בשבועה ותיפטר ; ושמעון השיב מה שאמרת׳ שקבלתי עליו לישא וליתן באותן י׳ ליט׳ וליתן קרן ופרי בעת כניסת חופה׳ ועתה מתה הבת ותובע את הקרן והפרי חלילה שקבלתי עלי זה כי הייתי בספירא׳ באות׳ שעה והגט והתנאי נעשו בוויזלא ובעת התנאים אמר ראובן ללוי אחי אני רוצה שתהיה נאמן מאותו י׳ ליט׳ מקרן ופרי עד כניסת בתו לחופה והבת לא זכתה מעולם באותו ממון ולוי לקחו כך סיפר לי בעצמו כי לא הייתי במלכות אז וכשנפטר לוי צוני לעשות בממון זה כפי צואתו וכל מה שצוני אחי שהיה נאמן קיימתי ומה שלא קיימתי אקיים עדיין ; ויש לי עדים שאחי היה נאמן אז :

ושמעון הביא ב׳ עדים שראובן עשה לוי שליש בעת נתינת הגט על ממון ליתן לבתו בעת כניסת חופה ואם תמות קודם חופה שהיה לוי להחזיר הממון לדינה משלם ; ואין לראובן להתרעם על אותו ממון לעולם ; ואף כי עד אחד חזר בו ואמר ששקר ענה באחיו · ועל ידי פיתוי כתרגה להעיד שקר אין נאמן ; להעיד אחר כדי דיבור דכיון שוב אינו חוזר ומגיד ·

ועוד בנדון זה אף בתוך כדי דיבור אין יכול לפסול את עצמו בעדותו דאדם קרוב אצל עצמו ופלגינ׳ דיבור׳ ; נאמן מן העדות : ומה שאמר שפתוהו לכך אינו נאמן כדאמ׳ פ"ב דכתובות ופ"ק דסנהדרין : גם ראובן הביא ב׳ עדים אחרים והכחישו את אילו ואמרו שהתנאי׳ היו שאם תמות הבת קודם החופה שהאב היה לו לירש אותם : ובנדון זה אם היה הממון בעין לפנינו וזה בא לירש וזה בא לירש אוקי תרי לבהדי תרי ואפילו לא היה שום עדות דמי ואז היה האב יורש ממילא · גם אם היה לוי קיים והממון בידו היה צריך להחזירו לאב . אף על פי ששליש נאמן וגם מגו שהיה יכול לומ׳ נתתי הממון לראובן כבר ואינו בידי היה לו להיו׳ נאמן לתתו כדינה כמנות הבעל ולא שייך בנדון זה הואיל ויש עדים שנעשה שליש לאו כל כמינה ; וגם מגו במקום עדים לא אמרינן · ואל ישיבני אדם שכבר אמרתי אוקי תרי לבהדי תרי ואפילו אין שום עדות דמי דנהי דבעת פסק הדין נפסק ככה ; מ"מ בעת דיבור שלא היה מגו להכחיש דברי העדי׳ קודם שבא העדים להכחישו ומגו כזה לא אמרינן ; וגם כמלא בד׳ אחים ביבמות בכמ׳ מקומו׳ בתלמוד וגם שמעון אם הממון עדיין קיים יתן לאב דלא עדיף שמעון מלוי הבא מחמתי׳ אם היה חי ואף על גב דתרי ותרי ספיק׳ דרבנן הוא ה"מ לגבי איסורא החמירו ובזה לא שייך בנדון זה לגבי ממונא · אך אם שמעון נתן כבר הממון מידו שלא ניתן לאב ישבע שמעון על דעת ב"ד ויעמיקו עליו לבאר היטב שלא פשע בזה והיה סבור לעשות בזה דין תורה אחרי שקיים דברי לוי שהיה סבור שהיה נאמן וכל זה נעשה קודם שתבעו ראובן לדין ויפטר כי אנוס היה ; ואף על גב דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד לאו דווקא דאפילו נתקל דדמי לגניבה ושומר שכר חייב בה נקרא אנוס גבי אדם המזיק ושומר חנם פטור בה ; וכל שכן בנדון זה שלא היה נביא ויפטר ובזה הלוי אם יצא הממון מיד שמעון ליד ראובן אז פטורה לאה ודינה משבועה · שפסקנו למעלה ואם שמעון ישבע צריכין לקיים פסק דינם :

ומה שטען שמעון שהבת לא זכתה בהנכסים טענת הכל היה דזכין לאדם שלא בפניו ואפילו נעשה לוי שלוחו וזכתה הבת מיד בהותו נכסים כשבאו לידו ; ומה שכתבתה שזה רוצה לפסול עדות של זה וזה של זה ; שתמתם דבריכם אמת הוא שאחר שמביא אדם ראייה יכול לפסלו אף לאחר קבלת עדותו ; ואף אם היה חשוד לשבועת הוא דרבנן או חרם דרבנן ילך למקום שאין מכירין אותו וכן פסק ר"י ויעשה תשובה ויאמר חשוד אני כדאיתא בירושלמי ;

שאלה תסג וכן

אם חשוד לבעול אסורות דגתי כמה פעמים לפוסלו : ואף על גב דאמר בפרק זה בורר החשוד לעריות כשר לעדות · ופר"ת הבא על הערוה ממש ולא דמי להא דאמר לרצונו רשע הוא משמע דאם הייתי מאמינו פס׳ לזהו דווקא לאותו עדות הא לאחר עדיות לא ; א"נ לשם לא שייך לומר יצרו הוקפו : אבל בערוה דיצרו תוקפו בשביל זה אין פסול לעדות , מיהו פסק ר"י דבא על הערוה פסול לעדות מאחר שבהנאת גופו עובר על דעת קונו גם להנאתו יקח ממון ויעיד שקר והוי כאוכל נבילות לתיאבון דלכולי עלמא פסול והא דאמר החשוד על העריות כשר לעדות זה פי׳ הגם לבו בעריות ולא בא ממש · והא דפרי׳ ארבעים בכה"פי׳ וכשר זהו מפני שמלקין אותו על לא טובה השמועה אף בנדון זה אם יודעים שבועל אסורות בודאי לפוסלו בכל תורת משה אף להעיד בלי ספק כ"ש אם כשרים

כשרים מכחישים אותו . ראו רבותי כתבתי דעתי הסכלה ולא מפני שאני כדי לסמוך עלי לעשות הלכה כי תולעת אני ולא איש . ושלום חיים בן אמ"ו הר' יחיאל ה"ז : גם זאת משמו :

שאלה תסד מה שאמרו חכמים נותן טעם לפגם מותר זהו דווקא מה שנבלע בדופני הכלי אבל אם האיסור דבוק בכלי בעין לעולם אסור :

שאלה תסה מעשה בשפחה שלקחה קנקן שהיה בו יין ומזגה מן החבית של שכר לתוך אותו קנקן והתיר מהר"ר היים היין והשכר כי לא שפכה מן היין להוך . גם נצוק אינו חיבור :

שאלה תסו עוד דן השוכר את הבית אם ישב בו חצי זמנו ויצא אם אינו יכול לטעון טענת אונס יצא יתן חצי השכירות דאונס פטור בכל מקום . גם זאת משמו :

שאלה תסז שיש תקנה לכלי הרס בפסח כגון שמחזרין לכבשונות שאז נקראו פני' חדשות וכפר"י בפ' כל שעה על הא דאין כלי חרס יוצא מידי דופיו לעולם וכו' :

גם על המדוכות של אבן הצריך שטיפה והגעלה לרוחא דמילתא מאחר שה"ר שמשון בר יונה אסרו בסדר שלו בהגעלה וגם רבינו תם אבל מותרין לפסח' ואותם ישינים שקנו מן העובדי כוכבים אין צריכי' כ"א הגעלה כאשר פסק ר"י : גם רגיל לפסוק דשכירות ושותפות אין צריכין קנין :

שאלה תסח ומה שאנו אומרי' דאין נשבעין על טענת ספק זהו שתובע טוען טענת ספק אבל אם טוען טענת ודאי אף על פי שהוא ספק לנו אם אמר אמת נשבעין על טענותיו וכן רוב הטענות :

שאלה תסט שבעה עניינים בסכין . האחד הסכין ששחט בה כשירה צריך הגעלה בחמין לחתוך בה רותח . וכ"ש אם שחט בה טריפה . אבל לחתוך צונן סגי בהדחה לא שנא ששחט בה כשירה' לא שנא ששחט בה טריפה והבליע איסור בסכין אמרינן בית השחיטה צונן . והני דלחתוך רותח בעינן חמין לתוך צונן סגי בצונן : השני הסכין ששחט בה טריפה צריך הדחה בצונן לשחוט בה כשירה . וכ"ש אם שחט כשירה סגי בהדחה לשחוט : ג סכין כשר ששחט בה בשר רותח לחתוך בה גבינה צוננת צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה ושופה כדאמר בשילהי עבודת כוכבים ומזלות גבי סכין של עובדי כוכבים וכן אם חותך בה תחלה גבינה רותחת ורוצה בה לחתוך בשר צונן ואין להקל יותר מבסכינים של עובדי כוכבים ומזלות משום דהתם איסורא בלע והכא מיהא איסורא פליט אע"ג דכי פליט לית' בעיניה אין להקל בה ולהעמידו על פחות מנעיצה ושיפה :

הרביעי ששחט בה בשר וגבינה צונן לחתוך בה בשר וגבינ' רות' לא בעי אלא הדחה :

ה סכיני בשר וגבינה מלוכלכין מצונן לתוך צונן לק"ו דצונן לרותח דסגי ליה בהדחה :

ו מחמין להמין אמיזמק"ו דחמין לצונן דצרי' חמין : **ז סכין** של עובדי כוכבי' ובו ג' פגים **א ליבון** באש כדי להשתמש בו חמין :

ב שיפה בקרקע כדי לאכול בו צונן ג' רותחין בו לשחוט . ולדברי ר"ת אין ליבון ככל אלא בכולן דיי בחמין ולדברי רבינו שמואל סכין ששחט בה כשירה אין צריך אלא צונן בין לחתוך בה צונן דקיי"ל בית השחיטה צונן וכל דבר שתשמישו מדיחו בצונן ומותר בין לאכול בו רותח בין לאכול בו צונן : כדתניא במסכת עבודת כוכבים :

שאלה תע במס' תרומות מוכח מהא דתורמין מיין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל ומסיק בגמרא דבין לר' אלעזר ובין לר' יוחנן מותר . לר' יוחנן מותר דהלכה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה ומתירין מפני שמשביחו וכ"ש לר' אלעזר דלא אסרו אלא משום שממעט מידותיו. אבל משום שמשביחו לית ליה מכאן נראה דמותר לקדש ביין מבושל אפי אין ראוי לנסך על גבי המזבח :

תעא נמצא בתוספות בשם ר"ת דבשבת אין לחוש לסמוך גאולה לתפילה דנפקא לן בירושלמי משום דכתיב יענך ה' ביום צרה : וסמוך ליה ה' צורי וגואלי ושבת לאו יום צרה הוא :

שאלה תעב הורה ר' דמותר לטלטל חבית והאבן נופלת בשבת אם הניחה או שכחה עליו מבע"י כיון דדעתי' ליטלם משם אלא ששכח וראייה מפ' במה טומנין גיזי צמר אין מטלטלין אותו כיצד יעשה מנער את הכיסוי והן נופלות ואמאי הא נעשה בסים לדבר האסור אלא היכא דדעתו ליטלה בשבת אז מותר :

שאלה תעג השיב ר"ת למהר' משה מפונטייז"א דנשים חייבות בג' סעודות אע"ג דהוה ליה מצות עשה שהזמנגרמא דאףהןהיו באותו הנס דמי' דלחם משנה היו לכונן וכן חייבות לבצוע על ב' ככרות ועוד דעשה צרכים שוה בכל דהא נשים פטורות מק"ש אע"ג דאית בהו מלכות שמיסלא מחייבינליה מדרבנן כדאמ' פרק מי שמתו ואע"ג דאיכא מאן דאית ליה דק"ש דרבנן' וטעם ראשון שפי' שאף הן היו באותו הנס לא ידענא אי אתי שפיר דנהי דליכא לאקשויי מהא דקאמר התם נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה לא מפיק ליה אלא מזכור ושמור דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה אבל מהאי טעמא לא פי' לא קשיא דאותו הנס לא שייכא לקידוש אבל מ"מ לא

שייך טעמא דאף הן היו אלא היכא דהמצוה באה על הנס שאירע לישראל שהיו בסכנה ונמלטו דומיא דמגילה ובד' כוסות ובנר חנוכה :

שאלה תעד שאלו את רבי על יהודית שנפטרה ואמר הר' אליעזר תמי"ן ליורשים שנדרה ס' דינר ממטבע מילים לצדקה ובידו היה קצת ממונה שהחזיקה בשלה אחר פטירתה ואמר שרוצה ליתנם לצדקה ולא ליורשים והיורשים אומרים שאין יודעין מצדקה זו כלום : וצונו ר' להשיב בשמו . אין נראה לו שיהא להר' אליעזר בממון על מה שנדרה : ודין מצוה לקיים דברי המת אין מוטל עליו כיון שלא השליטתו אפי' יטעון הרב שהוא גבאי ויד לעניים הוא רוצה ליתן למי שמחלקים צדקה בעירו: אעפ"כ נראה דאין לו כח להחזיק בממון על כך לחלק הצדקה כדעתו יותר מלדעת יורשיה אפילו יש לו מגו להיות נאמן על ידו שנדרה צדקה זו ואע"ג דתניא בתוספתא ב"ק האומר תנו מאתים זוז לעניים יתנו לעניים אותה העיר . ר' אחא אמר לעניי ישראל : אין לכוף את היורשים ליתן ואפילו את"ל דהלכה כת"ק ולא כר' אחא כי כן מנהג שהרבה עשירים נפטרו בצרפת ובשאר מקומות שנדרו לצדקה דבר גדול ולא היו נותנין לעניי אותה העיר אלא מחלקי' לכאן ולכאן כמו שנראה בעיניהם לפי שהדבר ידוע של עניים מועטים בעיר לא כיוונו ליתן את הכל וגם לא לאורחים הבאים מעיר : ואם היו ישראל מרובים בעיר אחרת והן עניים הרבה בעיר מסלקין להן צדקה יותר מעכשיו :

ועוד מי יודע אם נתנתם מחיים או הפקדתם לאחם שכןראינו שעשו אחרים לתת אחר פטירתם : וכ"ש זאת שלא הייתה יודעת למי מנחת הממון . ואם יעשו צוויה אותו שיבוא הממון לידם וגם אין בירור אם נדרה והוא לא נשבעה על כתובת' ושמא כל הממון משל רב יוסף לכך אין עליו על רבי אליעזר להחזיר הממון להם אלא שיש להם ולהודיע שכך וכך נדרה ועלתי יתנו היורשים ס' דינר אילו כי נאמן הרב לסמוך עליו גם יכולים לחקור מאחרים . אבל יורשי ר' יוסף בעלה לא יתנו כלום מן הס' דינר כי אינם יורשים בממון מכחה ואדרבה היא היית' חייבת לשלם להם אם היית' קיימת כי הפסידתה כמה וכמה ואין הגון וראוי לשלם נדרה : ושלום יצחק ב"ר שמואל :

שאלה תעה השיב ר' אותו אח שציווה אביו להיות מסולק מירושת הבית לא אמר כלום . כדתניא פלו' בני לא יירש עם אחיו לא אמר כלום . ומוקי לה בגמרא אפי' כר' יהודה דאמר מתנה על מה שכתב בתורה תנאי קיים : ואע"ג דמסיק טעמא התם מי ידע דנחיל ידע לאו דוקא דאפילו לא ידע כל זמן שלא יתן לאחרים וה"ה נמי דאפי' מחיל ומסלק עצמו בשעת הצוואה ומתרצה לדברי אביו כיירושה אינו יכול להתנות שלא יירש ירושה הנופלת ע"י מיתה שבשעה שמת המוריש נפל ברשותו ואין יכול להוציאו מרשותו להתנות להעמידו ברשות אחרים כדפסקי' בהכותב אם מתה ירשנה ואינו יכול להתנות עד שתעמוד האשה במקומה כגון דין ודברים אין לי ובפירותיהן בחייך . וכי דידע דלאו דוקא אלא ה"ק דאפילו מחילה ליכא וה"ה דאי מחיל לא מקני כיון דהויא ירושה דאורייתא והויא נמי לאחר מיתת המוריש כדפי' אם נתן שכירות הבית לשאר בני הבית בלשון מתנה או בלשון ירושה ; כר' יוחנן בן ברוקה נסתלק ממנו אותו האחד :

שאלה תעו קטן בן שנה או שנתיים שנשתמד עם אמו ומת א"ר שמתאבלין עליו דודאי גדול אין מתאבלין בסוף פ' נגמר הדין משום באבוד רשעים רינה . ור"ת אומר דאין מתאבלין עליו וראייה מתוספ' דסנהדרין קטני עיר הנדחת שנדחו עמה : ר' אליעזר אומר נהרגין וחכמים אומרים אין נהרגין . ומדר' אליעזר אומר נהרגין סברא הוא דלרבנן דאין מתאבלין עליהם ולאו ראיה דמה ענין הודו ללא הודו דהתם מיירי דגדלי קצת ועבדי עבודת כוכבי' ומזלות : אבל קטן שלא עבד כלל ואין יודע בין ימינו לשמאלו הוי כשאר ישראל ; והיה נותן ר"ת טעם שמחה יש על מיתתו כי לולי היה חיי סופו ללכת לעבוד עבודת כוכבים ומזלות : ואמר ר' דאי מטעם זה לא יתאבלו עליו קודם שהוסם בטינוף תועבותם מאחר שהיה בידם ולא יוכלו לפדותו לא יתאבלו עליו אם מת וגם אין סברא שלא יתאבלו עליו .

ועוד לא מצינו שיניחו אבילות מטעם זה . מיהו אמר רבינו שסמנהג הוא שלא להתאבל עליהם אך ששים ושמחים :

שאלה תעז אשר אמרת יש בני אדם חלוקים להחזיק מלמד תינוקות כקבלן להיות ידו על התחתונה אם יחזור בו . אם כן לא ידעו פשט ההלכה במה מחלקין פועל מקבלין . דבר פשט לכל כי פועל שאינו רשאי להתבטל כמו שכיר או שכיר חדש או שכיר שנה באותו אמר רבא שיכול לחזור בחצי היום מטעם עבדי הם ולא עבדים לעבדים אבל קבלן שקיבל עליו קמא לקצור או בגד לארוג והוא רשאי להתבטל כשהוא רוצה' ודכוות' גבי מלמד תינוקות אסשכרוהו ללמוד כל הספר או חציו ולא קבעו לו זמן ללמוד בו ויכול להתבטל כשהוא רוצה אז הוא חשוב כקבלן : אבל מה שבא לחלק בדבר האבוד בין פועל לקבלן אין נ"ל כי אין סברא להלק ביניהם בדבר האבוד ואשכחן נמי דשני רב נחמן בדבר האבוד ודברי הכל בין על שכיר בין על כן אע"ג דבמסקנא מסיק דלא שני לר' חסא בין שכירות לקבלנות :

ועוד

ומוד דלשינויא הואין או קאי שפיר שינויא דרב נחמן מ"מ אין לדמות כלל לדבר האבוד דודאי גבי פועל וקבלן שסוכרין אותו לדבר בשעה שהפועלי' מצויין כמו בשחרית שרגילין לשכור בזה שייך דבר האבוד כשחוזרין בהן בהאי היום שבזמן שאין בני אדם מצויין או לשכור דומי' דשכירות פועלי' בשחרית וחוזר בו בשעה שאין בני אדם מצויין ויצטרך התינוק ליבטל זמן מרובה כל כך שחשוב דבר האבוד אף על גב דלא דמי' לגמרי דבר האבד דמתני' אין כאן איבוד לגמרי כמו פשתן אשלא יעלוהו מן המשרה כי גם בכאן יש הפסד מרובה בקילקול התינוק כדאמר אם תעזבני יום יומי' אעזבך :

וגם בלא קילקולו איכא פסיד' דלא הדר מה שמתבטל בימים שראוי ללמוד וק"ו שעסית' דבר שאין אבד כאן לפי שאף מה שלמד כבר אין לו לרבו לשמרו בבטנו: וכ"ש דמה שלהבא אין אחריות התינוק על המלמד להיות ידו על התחתונה אסיחזור בו ואותו איבוד ק"ו פירכא היא דמה שלמד לא שכרוהו לשמור הרי שאין בידו : אבל על העתיד הוא שכיר לשמור התינוק מפסיד' דלא הדר שהוא בידו · וגם על בגד לארוג בשעה שבני אדם רגילין לקנותו ביוקר ישכרוהו בעלים על כך ויבא הפסד לבעלי' נ׳ זה אם לא יגמרוהו עכשיו כי לאחר זמן יבא בזול הרבה יותר מעכשיו · ואני חושבו דבר האבוד · ושיעב יש לעשות ביטול התינוק פסיד' דלא הדר כשאר דבר האבוד אם בשעה ששכרוהו לזה המלמד לא היו מלמדין מצויין מעכשיו מחמת דצריכין העוברי' ושבים בהפלים לשכור עצמן ולא יצטרך התינוק ליבטל בכך רק דבר מועט אין להתיר להביא כאן דין דבר האבד כ"א כפי אותו זמן מועט שידוע שימצא מלמד בקרוב · וגם אותו זמן מועט איפשר שאין דבר האבד כגון שהתינוק יודע לקרות מעכשיו בתורה ובנביאים ובכתובי' בלא לימוד פעמים שהוא בריאות לתינוק כשיש לו מעט ריוח מן הלימו' ואין כופין אותו אלא כרצונו ואין האב רגיל לדחוק עצמו על השכירות של מלמד על דבר מועט עד שיזדמנו לו אבל אם היה בענין שרגיל האב לדחוק עצמו בכך · מחמת הפסידת דבר האבד חשבינן ליה : ושלום יצחק ברבי שמואל:

שאלה תעח בנעורי

אני משתומם על האוסרין להתחמם כנגד אש העובדי כוכבים בשבילו ישראל בשבת כי ראיתי את אבא מו' ורבי' משום שהיו פרושי' והיו מתחממי' ; וכן גדולי עולם · וטעמם כתבו הכל חולים אצל המילה גם הכל חולים אצל הקור ואם אין ממש חולים מצטערי' הם לכל הפחות ואמרינן בשבת גונח יונק חלב עז בשבת ואף על גב דמפרק כלאחר יד הוא לא גזרו ביה רבנן ופסקינן התם הלכתא כאבא שאול דאמר פ' הרם איסור' דרבנן · ואבא שאול נמי לא אסר במקום שיש צערא אלא שבות דאית ביה מעשה ; אבל שבות דלית ביה מעשה לא גזיר כדאמר גבי יעוקא ולולי יתמהו עלי הייתי מתיר אף באמירה בפירוש . כ"ש אם העובדי כוכבים עושה מעצמו בשביל ישראל וישראל מתחמם כנגדה ואין להחמיר גבי צערא שהרי מיכחל עינא בשבת מעובדי כוכבים אף על גב דישראל עוצם ופותח ומסייע אין ממש ושרי · כל שכן היכא דלא נגע ולא עביד אפי' עקימת שפתיין ; ואפילו מעשה שריג' בכיבוי גחלת של מתכת משום היזק בהן גדול אם היה חולה או זקן או איסטנים מטילין עששיות של ברזל לתוכו והכל איסטניסי' לגבי הקור והמתחממי' יתענגו על רוב שלום ; אך רבינו שמחה כת' להיפך לאיסור וראיתי מהר"ר חיים ז"ל שהוא מתחממי' כדברי רבינו יום טוב :

שאלה תעט שאלת

ראובן ושמעון שיש להםספרים בשותפו' ובן בומד באחת מהן וחלקו והביא אותו הספר לחלקו של ראובן ולימים כשתבעו ראובן מבן שמעון אמר שהוא מעכבו משום תביעות אחר' שיש לו עליו אמת הדבר שיש חרם קדמוני' על כל דבר שבא לו לאדם בתורת שאלה או בתורת פקדון שלא לעכב בשביל שום תביעה אך קבלתי מרבותי דאע"פ שחייב להחזי' ע"פ החרם לא הפסיד כח מגו בכך וכמוחזק דיינינן ליה מדאמר ס"פ המקבל ההוא נגרא דאבל סכינא דאשכבת' אתא לקמיה דאביי א"ל אהדרי' משום דברי' שעושין בהן אוכל נפש והיקום בדינא עלייהו דיכול לטעון עד כדי דמיהן וה"ה כאן : ומיהו היכא דיש עדות שבא לידו בתורת שאלה לא מהימן לומר לקוח הוא בידי היכא דרהא כדמוכח בחזקת הבתים דמתיב רב נחמן בר' יצחק אומן אין לו חזקה הא אחר יש לו חזקה אפילו ברהא כי ליכא עדים היכי דמי אי דליכא למימר דאתא לידי בתורת מכר אחר אמאי יש לו חזקה דאינו נאמן לומר החזרתי לך דאין צריך להחזיר לו בעדים ע"כ אני אומר אחרי שבן שמעון חייב להחזיר ע"פ עדים · ע"כ משוי ליה רהא ואינו נאמן בשום טענה דלקוח בידי ולא מהימן אפילו ליכא עדים שבא לידו בתורת שאלה דספרים הן דברים העשויין להשאיל כספרא דאגדתא ואדם רגיל להשאיל ספריו ללומדי תורה שבעיר כ"ש כבן אחיו ואין נאמן לומר לקוח בידי וחייב שמעון להחזיר

הספר לראובן דודו :

שאלה תף עוד

שאלת' באחד שלקח ספר מיד חבירו ובא אחר ועירער עליו ואמר המוכר מודה לי שאני משכנו בכך וכך · והלוקח אומר אם היה הלוקח בפנינו יאמר שמשכנו ביותר · ועל אותן טענות כתבת סברות · לא התבוננתי בדבריך דאם היה מוכר קיים לא הייתי מאמינו בשום טענה שיאמר להפסיד לוקח דאפילו כעד אחד לא הוי דאין אדם משים עצמו רשע שימכור לאחרים ספר הממושכן בידו ומפסיד המערער בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר כגון קונטריסי' כאשר אמרנו ואפי' סבר דלא מהימן לומר לקוח בידי משום דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ומ"מ הלוקח ממנו אם בא המערער להוציא חייב להחזיר לו דמים שנותן משום תקנת השוק כיון דלא הוי מוכר גנב מפורסם : ואם תשיבני אם כן כל הדברים עשויין להשאיל אם מכרן השואל יפסיד המשאיל משום דהחזוקי אינים כגנבי לא מחזקינ' כדאמר בפ' כל הנשבעין גבי זה אומ' לקוחי' וזה אומ' גנובי' והכי נמי לא מחזקינ' המוכר שבגניבה ומדמה מכר של אחרים לא הוי כללא דלא מחזקינ' גברא שילך לגנוב בבית חבירו אבל זה בהיתיר' בא לידו וכל בעלי דיני' חד מינייהו דמאי הוא ליקח משל חבירו שלא כדין ולא יפה כח הלוקח מכח המוכר ומאי דלא מהימן מוכר לא טענינן ללוקח ·

שאלה תפא ועוד

אמר ר"ת דאין כל אדר' שוין להשאיל ולהשכיר להן לפי ראות הדייני' וזה הדין כל דבר שאדם מוחזק חוץ מגודרות וחוץ מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר יכול לטעון עד כדי דמיהן או בתורת קנייה או בתורת משכון כדאשכח' במקבל ובחזקת הבתים · ושלום שמשון ב"ר אברהם :

שאלה תפב השיב

ר' על הקוץ שישב ברגלה וחטטה אותו ודומה שנר' ממנו עדיין בעומק יש ללמוד מהא דתנן בסוף מסכת מקוואות חץ שהיה תחוב באדם בזמן שאין נר' טובל ואוכל בתרומתו ; ואין להקל בשל עץ מבשל מתכת אע"פי שהיה דומה קצת שעץ עשוייה לרקב שם ולהתבטל יותר דאדרבה בשל עץ מחמיר יותר בתוס' דקתני בברייתא דמסכ' מקוואות חץ ר' אומ' חוצץ וחכמים אומ' אינו חוצץ · בד"א משל מתכת אבל בשל עץ חוצץ אם קרם עליו העור דברי הכל אינו חוצץ · וברייתא זו נ"ל דבנראה מיירי אבל אם הוא בעומק כל כך שאינו נראה אין צריך קריעת עור כדמשמע במתני' ואין בידי לחלק בקוץ לח של עץ ובין חץ דק לשל עב בלא ראייה : והא דאיתבר לה קוצא בכיתנ' לא שייכא הכא דמיקיל ההיא התם בספיק' דרבנן כי לא ידע אי נתקי' כולו ששם אין ראייה בחוט ; וי"ל שנתקו אבל הכא אם נראה הא ודאי ישנו וחוצץ ואשאינ' נראה אפילו ישנו אינו חוצץ · כך השיב ר' :

שאלה תפג מצאתי

חרם קדמוני' הנושא אשה ומתה תוך שנתה בלא ולד של קיימא מחזיר ליורשיה כל הנדוניא ותכשיטיה ובגדיה בלא ערמה: ואם מתה תוך ב' שניםיחלוקו :

שאלה תפד השיב

ר' על מזונות האשה אני פוסק ובא · כי נ"ל שאין לפרוע לה מה שלוותה ואכלה אלא א"כ פסקו לה ב"ד קודם לכן וראו שאין מעשה ידיה מספיקי' למזונות ועיינו כמה צריך להוסיף לה על מעשה ידיה ופסקו לה ולוותה ואכלה כמו' שפסקו לה ועל דברי רבותינו שצריך למחות בסוף כל שלש ושלש לא אשנה ;

שאלה תפו כתב

רבינו ברוך אשה שהייתה ענייה ולותה ושוב ניסת לעשיר ואין לה נכסי מלוג זה היה מעשה בימי קדמונים בוורמש"א ויש שחייבו הבעל לשלם כר' יהודה שהיה דורש לשון הדיוט ובספרי והביא את קרבנה כל שקרבן עליה דברי ר' יהודה וחכמים אומ' קרבן שמכשירין לו כגון זבה ויולדת מביא משלו ולא ממעט מכתובה ושאין מכשירין לו כגון נזירות או חללה בשבת מביא משלו ומנכה מכתובת' . עיין במיימוני סוף פ' כ"ו דהילכות מלוה ;

שאלה תפז כתב

מהר"ם בתשובה דאם עד אחד מסייעו ותופס כגון עד אחד מעי' שלוה ראובן משמעון וראובן כופר אע"פ שהעד אינו יודע אם ראובן פרע אם לאו מ"מ כיון דראובן אמר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי וישבע ראובן שלא לוה להכחיש העד אבל אם ביד שמעון משל ראובן נוטל שהרי העד מסייעו ופוטרו מן השבועה ·

שאלה תפח ועוד

כתב על המלמד שעד אחד מעידו שלא ידע ללמד הנער ישבע המלמ' שידע בחוזק

שעה

שעה נלמדו להכחיש העד ויטול שכרו דומי' דעד אחר מעידה שהיא פרועה דנשבעת להכחיש העד ונוטלת :

שאלה תפט נשבע ואח"כ באו עדים וכו' : כתב בספר החכמה קבלתי ממו' הכהן ז"ל דאפי' לא באו עדים וזה תופס משלו שלא בפניו ואומ' אני רוצה לישבע שהדין עמו כי הוא נשבע לשקר דיכול לעשו'כן אבל בשערי רב אלפס בשערי שבועת אינו משמע כןדכתב בסוף שער א' שקיבל התובע לקחת השבועה במקו' גביית ממון שני' ולקח בעליו וכו' :

שאלה תץ מה שכתבת' ששמעון משיב שלא קיבל עליו לתת הריוח מן השותפות נר' שאפי' כן הוא כדבריו צריך לחלוק עם חבירו את הריוח כיון שהריוח ממעות שותפין : ודמי להא דאמר בפ' הגוזל בתרא הנותן אפי' למחצית שכר לקנות בהן הוטין ולקח בהן שעורי' אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע ומסקנ' דלר"ה כ"ע לא פליגי דאם הותירו הותירו לאמצע ה"נ אחרי שהוא מודה שקיבל להשביחן ולקנות כסף למחצית שכר גם שאר רווחים אם יקנה בהן וירויח בהן לאמצע : ואם פיחתו פיחתו לו הואיל ששינה : אמנם אם פי' מתחלה אם ארויח בשאר עניינים לא אחליק עמך אזלא יהלוקו עמו : עכ"ל מורי זצ"ל :

שאלה תצא פסק רבינו ז"ל על יבמה שיש לה ב' יבמין הגדול משומד והקטן במדינת הים אם משומד יכול לחלוץ מפני תקנת העגון והשיב שלא לעשות מפני שיש לה יבם ישראל :

שאלה תצב ועוד כתב יבם שדוחה את יבמתו לאחר מיתת הבעל ג' חדשיםמלחלוץ ולייבם כתב שיטעהו בכל מה שיוכלו להטעותו שיחלוץ כגון שתמחול לו כל ממון שיש בידו משל אחיו ואפילו בקניין ותמסור מודעא מקודם ואחר שיחלוץ יגבו ממנו הממון דעיון דניתן רשות להכותו כ"ש דיש לנו רשות להפקיע ממון ממנו מה שאין נותנין לו כדי שיקיים המצוה דהפקר ב"ד הפקר במיגדר מילתא כדי לעשות סייג כ"ש כשעובר על דברי תורה ואם אין יכולין להטעותו כופין אותו בשוטי ובמילי : דתנן מצוה בגדול כו' ; עד לא רצו חוזרין אצל הגדול ואמר עליך מצוה או חלוץ או יבם ; ומפ'בגמרא חוזרין אצל הגדול למיכפייה וכל היכא דאיכא לשון כפייה פר"י אפי' בשוטי דאי במילי לאוד הא קיי"ל ס"פ המדיר דבדברים לא יוסר עבד: ועוד דמצות עשה היא על היבם לחלוץ או לייבם דמ"ש מאשר מצות עשה דאמר פ' הזרוע דמכין אותו עד שתצא נפשו ; ועוד האריך .

שאלה תצ"ג וששאלת על ראובן שאמר אם אשחוק עבור שום דבר אתן זקוק להקדש ונתן לאחר לשחוק עבורו : בנדרים הלך אחר לשון בני אדם יש לחקור אם בלשון בני אדם שכל האומר כך רוצה לומר לא הוא ולא אחר עבורו או לא ; ואם לא יכול להתברר בלשון בני אדם ילך אחר לשון תורה בכל מקום שלוחו של אדם כמותו:וכיון דשחק בשבילו כאילו שחק הוא בעצמו: ונהי דאין שליח לדבר עבירה הא מסיק פ"ק דב"מ ה"מ היכא דשליח בר חיובא הוא כגון כהן דא"ל ישראל קדש לי אשה גרושה מחייב דנפי נמי דשליח עבר משום עיור לא תתן מכשול כיון דלאו בר חיובא דההיא עבדה גופא שלא לקדש לעצמו אשה גרושה לא קרינן ביה בר חיובא ומיחייב שולחו ואע"ג דלרב שמא חמוה דרבינא משמיה דר' חייא ב"ר אויא אמר ה"מ היכא דאי בעי עביד דאי בעי לא עביד לא מיחייב שולחו א"כ ה"נ לא מיחייב , נ"ל דהילכתא כרבינא דהוא בתרא וכ"ש רבינא שהיה תלמיד חבר של רב אשי דסוף הוראה נינהו והילכתא כוותיה:

אמנם לפי שהוא אסמכתא דכל דאי אסמכתא הוא · כבר נשאלתי ע"ז מגדול אחד מצרפת שהיה רוצה לו' נהי דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט . הוי פי' כמסירה המועלת להדיוט דהיינו בקניין ובב"ד חשוב וה"נ הוי פי' דברי ש"מ ככתובים וכמסורים דמו כמסירה המועלת · וכן מצאתי בתשובת רב נטרונאי ב"ר מר הילאי דאסמכתא קניא במילי דצדקה וכן דנו כמה פעמים במעשים שבאו לפנינו :

ושלום מאיר בר' ברוך זלה"ה :

שאלה תצד עוד פסק מו' ז"ל דנדר ושבועה ותקיעת כף מהניא אפי' באסמכתא דרובן ע"י אם יהיה הס' עמדי אם נתון אתן את העש הזה בידי . וכן הרב"ה וכי הא גוונא פי' מ"ו דדברי ש"מ ככתובים וכמסורים דמי פי' כמסירה המועלת בחיזה נד שמועיל שהרי כל דברי ש"מ ומצוה מחמת מיתה אסמכתא אם ימני' קנו ותדע דהא הלואתי לפלוני אע"ג דלא משכחת לה בבריא אפי' בקניין אגב קרקע כיון דמשכחת לה לכל הפחות במעמד שלשתן קנה לאפוקי ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל דקל זה לא אמר כלום דלא משכחת לה בבריא כלל בשום עניין :

שאלה תצה וששאלת מי שמעמיד חבירו ערב לעובדי כוכבים ומזלות מן הדין נ"ל ודאי עליה רמיא לסלוקי ואפי' אם העובדי כוכבים ומזלות מעליל עליו שלא כדין אחרי שמחמת שהעמידו ערב באה עליו הצרה הזאת וכן דנין בכל מלכותינו · ושמעתי תולין טעם זה בתקנת הקהילות לומר שעל כן תקנו כך שאם לא כן אין אדם מציל את חבירו : ה"נ כיון שהעמידו ערב לעובדי כוכבים ומזלות עליה רמיא לסלוקי ואין לחלק בין התם דלא נתרצה שכנגדו שירבין לו האריה לבלה שנתרצה לו ארבין האריה מרצון נפשו דאטו משום דמצוה עשה ונתכוין להצילו מגרע גרע דנהי דנתרצה לו להרבין לא נתרצה הערב לסלק האריה משלו כיון שיש לשכנגדו ממון שיוכל לסלקו · סוף דבר על שמעון מוטל לסלק הצירון מראובןואפי'אית ליה סהדי שההגמון והשופט פטרוהו כל כמה דהעירון לא פטרו עליה לסלוקי עדיין. מיהו יש לומר שאינו נאמן לומ' כך וכך הוצרכתי ליתן להתפשר לעירון ואפי' בשבועה דלא גרע דין זה ממסור דקיי"ל דלא ישבע הנמסר ויטול דמסקינ' בתיק"ו אם עשו תקנת נגזל במסור וספיקא דממונא לקולא וצריך הנמסר לברר כמה הפסיד מחמת מסירוהו:

ואם ראובן נתפשר עם העירון וסלקו ולא העמיד עליו עדים איהו דאפסיד אנפשיה שהיה לו להתפשר בעדים ולומר בפניהםשבשביל ערבות של שמעון נותן לו ממון זה : מיהו אפי' יש לראובן עדיםשבכך נתפשר עם העירון בפניהם עבור העלילה שהעליל עליו מחמת שמעון שלא יטול ראובן בלא שבועה שהוצרך להתפשר בכך וכך ולא יעבור דבר אחר ושלא היה יכול להתפשר בפחות דכל הנוטלי' אין נוטלין בלא שבועה אלא על פי עדות ברורה או ע"פ עד אחד ברור כמו בנסכא דר' אבא כדמוכח בפ' שבועת העדות דשכנגדו נוטל בלא שבועה מדלא אמרינן מי ימר דמי שתבעת או שהוזק כפרן וכל כיוצא באילו · אבל בנדון זה כיון שהעדים אין יכוליןלידע על מה נותן להעירון אלא ששמעו כך מפיו שלא יטול אלא בשבועה כדפרי' דאפי' בחנווני על פנקסו דאילו ואילו באין לידי שבועת שוא נשבעין להפיס דעתו של בעל הבית: כ"ש בנדון זה כיון דליכא עדות ברורה ובהדי נשבעין ונוטלין לא שייך למיחשבי' דלא חשיב אלא הנךדאיכ' דמכחשי להו וכולהו שכנגדו מכחש והנוני ופועלי' נמי מכחשי אהדדי וכנ"ל גבי מסור דאע"ג דאית ליה עדים דכך וכך הוצרךלהתפשר עבור המסירה צריךהנמסר ליסב'אשלא שיש עדות ברורה דהוו בהדי משנמסר וראו שלא היה יכול להתפשר אלא בכך ומשמע מתוך דברי המיימו' דאם תפס הנמסר דאין מוציאין מידו ואם לא תפס אין מוציאין מיד המוסר אלא בראייה ברורה עכ"ל: מכלל דראייה ברורה בעי והיינו לכל הפחות ישבע כמו כן ויטול כדפ' ומה שכתבתי שהמעמיד ערב נגד העובדי כוכבים חייב לסלקו אפי' אם העובדי כוכבים מעליל עליו שלא כדין ה"מ שאין מודה שעובדי כוכבים פטרו בפניו אבל אם מודה שהעובדי כוכבים פטרו וחוזר ומעליל עליו נ"ל דאינו חייב לסלקו כיון דכבר אברה ארי אמנראי ; ושוב בא ארי מאליו :

שאלה תצו ומה שטוען ראובן על שמעון נתערבתי עבורך לעובדי כוכבים ולא פטרתני והוצרכתי לתת לעובדי כוכבים יותר מג' זקוקי' שהעמיד עלי משכון בריבית · ונ"ל אמת ודאי מי שהעמי' את חבירו ערב לעובדי כוכבים חייב לסלק את העובדי כוכבים ממנו מכל צערקי ומכל עלעולי וערעורי דארי' ארבעי אמנראי סלוקי נמי בעי לסלוקי בין שהעובדי כוכבים שואל בדין בין שבא עליו בעקיפין : מיהו ראובן זה שטוען שסילקו ממנו ופטרו מכל מיני הפסד פטו'וישבע שכן הוא שעשה כל כךשפטור העובדי כוכבים את שמעון מזה הערבו' לגמרי ויפטר ; ושלו' מאיר ב"ב ז"ל ב"ה :

ונגי

תנ"ז **והני** מילי לשמותי כו׳ : מכאן פסק רבי׳ ז"ל אם אדם תבע את חבירו וחבירו מסרב לירד עמו לדין או לעשות ציווי ב"ד שעל הנתבע לפרוע לו כל יציאותיו שהוציא מיום שכתבו לו סרבנות או אם הנתבע אלם כ"כ שאין ב"ד רשאין לכתוב לתובע עליו סרבנות מ"מ צריך לפרוע לו כל יציאותיו מיום שכתבו עליו שאר רבנים גיזומים כמו אם לא תעשה לו דין נכתוב לו מרורות וראייה מכאן דבעי למיתב שכר פתיחא אלמא שצריך לפרוע לו השכר שלא לעשות ציווי ב"ד בע"א א"כ נסכמו כן צריך לפרוע לתובע כל יציאותיו שהוציא ע"פ ב"ד מאותו יום שלא רצה לעשות לו דין או ציווי ב"ד :

דין שכר שדכנות

תנ"ח **טול** דינר והעבירני אין לו אלא שכרו פסק רבינו ז"ל דה"ה לשכר שדכנים דאין מחוייב לתת לו אלא שכר טרחו. אבל בספר אור זרוע פסק בשם רבינו שמחה ז"ל דחייב ליתן לשדכן כל שכרו ולא דמי לטול דינר והעבירני דבשכר שדכנות רגילין לתת הרבה לשדכן יותר מכדי טרחו . והביא ראיי׳ ממעשה שבא לפני ר"י באחד שעשה בהשבעת שדים שהוחזרה הגניבה ועל זה נדרו לו זקוק ואחר שעשה את הדבר לא רצו ליתן לו אלא שכר טרחו ופסק ר"י לתת לו כל אשר התנה דדבר זה רגילין לתת יותר מכדי טרחו . וכן פסק בספר החכמה לענין שדכנותו וכן פסק בספר המצות בשם רבינו יהודה דה"ה לענין רפואה דרך ליתן דמים מרובים ולא נאמר בזה שיתק בו .

תנ"ט **עוד** פסק רבינו שמחה ז"ל דאם כופר בעל הבית ואמר לשדכן לא שכרתיך מעולם דנאמן בלא שבועה דליכא דררא דממונא כלל שמודה השכיר שלא בא ממונו ליד השוכר וגרע ממנה לי בידך והלה אמר אין לך בידי כלום דאפי׳ גבי קציצה קס"ד לא ימור אי לא מייתי ראייה מפקע משמעון בלא כלום וקצ"ל מדכר דכיר וכ"ש דדכיר טפי אם לא שכרו מעולם ומורינו ז"ל דאם טעני תובע עשיר נדרת לי כך וכך העשיר נשבע ונראה דחולק על רבינו שמחה וכן משמע בספר המצות בסי׳ ע"ר דמצות עשה .

ת"ק **וששאלת** על אחד שישב תוך קהל ועדה ואמר אם אשחוק עוד בקוביא אתן ה׳ זקוקי׳ לצדקה וכך אמר כמה פעמים ועבר על נדרו ועתה שואלים הגבאים שבעיר ממנו הקנס והוא אומר לתת חוץ לעיר למקום שהוא חפץ דבר פשוט נ"ל שיש ליתן לעירו כדתניא בתוספתא דב"ק ורשב"ם הביא בפרק חזקת הבתים האומר תנו מנה לבית הכנסת יתנו לבית הכנסת שהוא רגיל בה אם היה רגיל בשניהן יתנו לשניהן וכן האומר תנו מאתים דינר לעניים יתנו לעניי אותה העיר ומיהו ההוא יש לדחות בש"מ שאמר כן תנו ומת ולא נודע כוונתו דמסתמא אמרינן דהכי דעתיה אבל היכא דהדר פריש יעשה כפירושו אבל ראייה נ"ל מפ׳ בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין ולכשיחזרו לעירם מביאין אותה עמהם והם מפרנסין עניי עירם אלמא דאפילו בני העיר דחשיבי צ"א לבטל דעתם אצל בני העיר שהטילו צדקה עליהם ואינה צריכה ליתן מה שפסקו בעיר שם אע"ג דהיחיד שהלך לעיר ופסקו עליו צדקה אינה חייבים לתתה שם אלמא אמרינן כיון דמרובים הם לא ביטלו דעתם אצל בני העיר ואעפ"כ הם חייבים לפרנס בה עניי עירם וכ"ש אם פסקו בעירם שיתנו בעירם וכ"ש היחיד שפסק בעירו שצריך ליתן לעניי עירו והיא דפ"ק דערכין דעד שלא באתה ליד גבאי מותר לשנותה אין הפירוש למצוה אחרת דוודאי אין רשאי :

תק"א **בפנינו** ח"מ תקף ר׳ משה בר יקותיאל את ר׳ מרדכי לדין וכך טענותיהם נתמניתי אפוטרופוס של היתום דוד בר׳ שלמה והנני תובע ממך ספר אחד שיש בידך שהי׳ של מר דורבל אחי אביו של היתום שנתנו לו לפי כי נהרג מר דורבל ובניו בשעת הגזירה והיתום בן אחי אביו הוא ולו משפט הירושה ומר מרדכי משיבו אותו ספר של חמי מר דורבל בידי הוא והוא שלי לפי כי חמי ובניו נהרגו וגם אין עדים המעידים מי נהרג קודם אומר אני כי חמי מר דורבל נהרג קודם ואח"כ בניו הזכרים ונשארה בתו ונפלה לפניה ובשעת נהרגה ירשתיה כדין בעל יורש את אשתו וגם אם בתו נהרגה קודם ואח"כ בניו הזכרים נשארו בניי שהם בני בתו וירשו את דודם ועוד אני בא ונכחסליר׳ ומכל צד אומר אני שהנכסים שלה :

ונתישבנו בדבר ולפי מה שהראונו מן השמים : כך דעתינו נוטה׳ שאין לו למר מרדכי באותו ספר כלום ובאותו נכסים כי הנכסים בחזקת היתום שהוא בן אחי אביו ׳ ואם יבא בעל דין לחלוק לומר הרי שנינו אב שנשבה בן בתו במדינה . בן שנשבה ומת אביו אמו במדינה יורשי האב ויורשי הבן יחלוקו וגם כאן רוצים לדמות ולומר הואיל ולא נודע מי נהרג קודם יחלוקו בן אחי אביו ויורשי בן בתו של ההרוג ולא כאשר אני סבור כי כאן אין שום יורש לאב כ"א בן בתו שהניח במדינה ועל כי אין לו בן הירושה בחזקת בן בתו : והילכך יחלוק ויורשי בן הבת ובנו אחי אביו אבל אם הי׳ לשבוי בן ונשבה עמו לא הי׳ להם ליורשי אחי האב כלום ומנלן דהכי הוא דקאמר אב שנשבה ומת בן בתו במדינה ולא . קאמר האב שנשבה ובנו עמו מת בן בתו במדינה יחלוקו כי בכל מקום שהנחלה מוחזקת בחזקת שבט אין לעקרה ולהחזיקה במקום אחר שאם הי׳ נודע לכל שנהרג מר דורבל קודם ונפלה הירושה לפני בנו אז הי׳ מר מרדכי יבוא לחלוק בנכסים אבל הואיל והנחלה הייתה מוחזקת בחזקת מר דורבל אין לעקרו משבט האב וליתנו למקום אחר על כן אין למר מרדכי באותו נכסים כלום כ"א ליתום שהוא בן אחי אביו של ההרוג ולא דבר רק הוא אבל משנה קבוע מצינו כי בכל מקום שהנחלה מוחזקת אף לפי כי באה ממקום אחר והוחזקה אין לעקרה שהרי שנינו נפל הבית עליו ועל אשתו וכו׳ ב"ה אומרים נכסים בחזקתן ואמר בגמרא בחזקת מי הם ר׳ אילא אומר בחזקת יורשי הבעל ר׳ זירא אמר בחזקת יורשי האשה סליק ר׳ זירא בשיטת ר׳ אילא ורבא דהוא בתרא הם כוותיה וגם אויר ארץ ישראל מחכים והסכימו בדבר ופי׳ גם אביי טעמא ואמר הואיל והוחזק נחלה בחזקת אותו השבט של בעל אין לעקרה ממנו וגם כאן כי הנכסים בחזקת מר דורבל אין לעקור הירושה משבט האב אך בן אחי אביו ירשו ומה שטוען מר מרדכי משני צדדים הוא בא להחזיק בנכסים מכח אשתו ומכח בניו אף בזה אין טענתו טענה שאם מכח אשתו בא ורוצה לומר כי בניו נהרגו ואשתו בתו היא של ההרוג ירשה והוא יורש את אשתו ובכך רוצה להחזיק׳ בהנכסים אין חזקתו חזקה שהרי לא באו הנכסים לידי אשתו שלא נודע אם הוחזקו בהן כי גם במקום שהוחזקה בהן הנכסים והיוצאים עמו ונפל הבית עליו ועל אשתו ולא נודע מי נהרג קודם שניהו הנכסים והיוצאים עמהן בחזקת ב׳ יורשי אשתו כ"ש כאן שלא הוחזקה באות׳ הנכסים ואם מכח בניו הוא בא ורוצה לומר שמר דורבל נהרג קודם ואחר כך בניו וביתו ונפלה הירושה לפני בתו שהן בניו והוא יורשם כדין האב קודם לכל יוצאי ירכו ורוצה לירד בנכסים בכך אין לומר כן שאם לא הי׳ למר דורבל חמיו בניו זכרים במקום בת כמאן דליתא דמיא ואין לבת ולא ליוצאי ירכה בהן כלום כי כבר הוחזקה מכח האב ומכח בנים זכרים לשבט ואין לעקרם כאשר פירש גבי אב שנשבה ולא קאמר אב שנשבה ובנו עמו הכי נמי שנינו נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודים שיחלוקו ולא קתני נפל הבית על בנה ועל בן בתה ועליה דיחלוקו דבמקום דאיכא ירושה שהוחזקה מכח הבן לשבט האב אין לעקרה וליתן אותה לא לבן הבת וגבי בני אחיות שנינו בני אחיו ולא בנות אחיות ואמר למאי הלכתא ואמר רב ששת לקדם מכל אלו הדברים והטעמים ראינו שאין לו למר מרדכי כלום בכל אלו הנכסי׳ כי אם ליתום שהוא בן אחי אביו ראוי לירש ולו משפט הירושה ומה שהראו ו מן השמים כתבנו וחתמנו אברהם ב"ר מאיר הכהן זלה"ה
קלונימוס ב"ר יצחק זלה"ה :

(תק"ב) **מה** ששאלת על האלמנה ששהתה אחר בעלה י׳ שנים או יותר ובאין יורשי הבעל ותובעים ממנה מה שבידה כי אומרים משל בעלה נשאר והיא אומרת לא נשאר משל בעלה כ"א ט׳ קבין תבואה והיא מכרה והשביחה וגם לוותה מאחרים והרויח בהם ויש לה עמה כנגד ל׳ ליטרא ורוצה לישבע על כתובתה עתה שעולה ליותר עם התוספת ושטר כתובת׳ לא נתקיים בב"ד שאינה יכולה למצוא עדי קיום . נראה בעינינו יש לדמות דבר זה והא דתנן פרק מי שמת וכן האשה שהשביחה השביח להמצע אמרה ראו מה הניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה להמצע ופרי׳ עלה בגמ׳ אשה מאי עבידת׳ ופי׳ רשב"ם או תטול כתובת׳ ותלך לה או תטרח קמי יתמי ותהא ניזונית משלהן דמעשה ידיה שלהן ואין לה להשתכר בממון היתומים ומשני באשה יורשה משמע לא תטול כלום . וכן פסק רשב"ם וז"ל הילכך אשה שמת בעלה והניח נכסים מועטי׳ שאין בהם כדי כתובת׳ אם אמרה ראו מה הניח לי בעלי ונתעצלו ב"ד או יורשים מלהשביע אפי׳ אם השביחה כבר אלף זוז השבח לעצמה אבל אם השביחה סתם תטול כתובתה והשאר ליורשים ואפי׳ לא הניח לה רביע כתובת׳ עכ"ל ואעפ"י שיכולני לפר׳ בע"א דהא פריך אשה מאי עבידת׳ משום סיפא פריך דקתני אם אמרה כו׳ . נראה בעיני שיטת ההלכה כפירושו כך בזה אני מודה לו שפסק אעפ"י שלא נשתייר מבעל׳ אפי׳ רביע מכתובת׳ גובה כל כתובת׳ והמותר ליורשים איך יתכן זה דתנן בבכורות פ׳ יש בכור ולא האשה בכתובת׳ ולא הבנו׳ במזונותיהן אין נוטלין בשבח כיון דהוי שבח להיתומים משום דלא אמרה ראו מה הניח לי בעלי אין גובה ממנו אעפ"י שגובה עכשיו מן המלוה אע"ג דמלוה חשבינן ליה כתרי אומרי בכתובות פרק האשה שנפלו שגובה ממלוה כר׳ נתן . וממטלטלי כר׳ מאיר על זה נתן מורי הקדוש טעם שמחמת תקנת הגאוני׳ שתקנו שתגבה ממטלטלי דאסמכתא עלייהו או מטעם דר"ת שהיה אומר לפי שכותבין בשטרי דכתובות נכסין דאית להון אחריו׳ ודלית להון אחריות דהוו מטלטלי אגב מקרקעי אף על גב דבעינן אגב וקני : היינו לענין לגבות ממטלטלי דלקוחו׳ ולא לגמרי עשאום כמקרקעי אלא לעניין שתגבה נכסים שמכר אבל שבח אי אפשר לגבות דהא אפי׳ ממקרקעי נמי לא גבי הילכך אשה זו אפי׳ דמיא אותם ט׳ שאין שהניח בעלה לא תגבה שכבר אכלה יותר מדמיהם ומה שהשביח׳ ליתומים לאחר מות אביהם לא היה משועבד לגבות ממנו מזונותיה וכי תימא הנך מטלטלי שמכרה והשביח׳ הוו כאילו השביחו מחמת עצמן ואמ׳ פ׳ מי שמת לא שנו אלא שהשביחו נכסים מחמת נכסים אבל השביחו מחמת עצמן השביחו לעצמן אי אפשר לומר כן דהא זוזי דעבד בהו רב ספרא עיסק׳ אי לאו דרב ספרא גברא רב׳ הוא ולא שביק גירסי׳ ונחית לאחריני ה"א דשבח להמצע אלמ׳ מחמת נכסים חשיבי ואין לדמות אשה לאדם שנוטל מעות מחבירו שלא מדעתו וכי משלם לחבירו משלם דמים ולא שבח מידי דהוה אגזלן הכא אשה זו לאו בתורת גזל מיירי במה שנשאר אחר בעלה היתה נושאת ונותנת כבתחילה ושאר יתמי קא עבדא כנותן מעות לחבירו דאפילו ליקח בהן חטין ולקח בהן שעורי׳ אמרי׳ פ׳ הגוזל קמ׳ אם פחתו פחתו לו אם הותירו הותירו להמצע ואמרינן בירושלמי פ׳ איזהו נשך הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר ובאחרונ׳ אמר לא לקחתי אין לו עליו אלא תרעומות ואם יש עדים שלקח גובה הימנו בעל כרחו אלמ׳ לא מצי למימר לעצמי לקחתי כ"ש כאן ש"ד האלמנה ביד היתומים דמי דכל הנכסים ליתומים ואינו גובה ממנו את כתובתה

אלא

כתובתה כדמוכח התם דבכורות ומההיא דיתומים דאמרי׳ אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח פרק המקבל דמשמע אם השביחו היתומים אין בעל חוב גובה לא רציתי להביא ראייה דשאני התם דאוקימנ׳ לה בשעשאו אפותיקי דא״ל לא יהא לך פרעון אלא מזה: ובעלמא אמר אם בעל חוב גובה את השבח והביא דבכורות מקולי דכתובה כדאית׳ התם: וקצת הלב נוטה במקום שהכתובה יתירה על הנכסים היו מגבין את הכל לה אע״ג דלא אמרה ראו מה הניח לי בעלי כמאן דאמר דמי מידי ארב ספרא דלא שביק נידס׳ וטרח לאחריני וכ״ש זאת שיכולה לעכב הכל לעצמ׳ דלא שבקה נפשה אפי׳ במקום בני וטרח׳ להו דהא נפשה עדיפ׳ לה אבל לא מלאני לבי לחלוק על רשב״ם מסברא בלא ראייה: ושלום שמשון ב״ר אברהם זלה״ה. דברי הר״ם:

תק״ג **התוקע** מברך שהחייט׳ בישיבה: ומברך שני ימים קודם תקיעה ובשני הלילות בקידוש אפילו אם אין לו יין חדש כדברי רש״י כשהוא שותה יין חדש אחר ישן או איפכא אין מברך הטוב והמטיב כי אם ב״פ הגפן:

תק״ד **והיה** רגיל לעמוד בשעת קריאת התורה ובשעת שמלין את התינוק והביא ראיה מן המקרא ויעמוד העם בברית. וראייה מפ״ר אלעזר דמילה המל אומר באקבו״ץ והעומדים שם אומר כשם שנכנס לברית וכו׳:

תק״ה **ואסור** לקרות ללוי במקום שאין כהן: אלא מתחילה במקום כהן כי יש ב׳ פירושים על אותו דיבור אם אין שם כהן נתפרדה החבילה פי׳ אחד שיכול לקרותו בכל מקום שירצה שאין חובה לקרותו לשני ופי׳ אחר שאין יכול לקרותו כלל ועכשיו אין לנו להכריע אבל לכל הפי׳ יכול לקרותו במקום ראשון:

תק״ו **טבילה** ביום הכיפורים אינה צריכה ברכה ומותר בערב שבת להניח נר הדולק בבית ואוכל בחצר לאור היום וכן העיד מהר״ר ברוך אביו של מורינו ז״ל שראה אדם גדול בוירמשא נהג כן:

תק״ז **וצריך** למברך ברכת המזון נטילת ידים. והאוכל לבדו צריך לתפוש הכוס בידו כי ברכת המזון טעונה כוס אפילו ליחיד ויחיד מתחיל בא״י אלמ״ה הזן את העולם ואין לומר עמנו כי חסדו עם כל חי ואומר נודך ואין אומר ברית ותורת חיים ומזון ואין אומר וזכור לנו ואמר אבינו רועינו ולא מלכנו ואמר אמן בלחישה ובשבת אמר נחמינו ואין אומר תתברך חי לעד אלא מתחיל האל אבינו ואמר המלך הטוב ולא החי:

תק״ח **ונוטלין** ידים בין בשר לדגים. דחמיר׳ סכנתא מאיסורא:

תק״ט **ועל** המקדש ונמצא אחד מן העדים קרוב לא ידעתי למה הצריכוה לקדש שנית מאחר דנתייחד עמה דמאי שנא מהמקדש במלוה בפחות משוה דאמר בפ׳ המדיר דאם בעל בסתם דצריכה הימנו גט ושמא פירסה הכלה נדה ואפילו חופה פסק ר״ח בספר העיטור ובאבי אסף דקונה לחומרא כרב הונא בתחילת קידושין וכ״ל דלא יפה עשו שלפי דבריהם מפקי לעז עליה שבעל בלא קידושין ומורינו ז״ל מוחה שלא לקדש אפילו בשעת חופה כניהוג העולם למי שכבר קידש ע״י שליח משום שלא להוציא לעז על קידושי׳ קמאי ואפי׳ לפי דבריהם למה להם לחזור ולברך ז׳ ברכות נראין להם שאם קדמו הברכות לקידושי׳ מעכבי ודאי ברכות לבטלה הוו והמברך עבר על לא תשא: ושלום שמואל יהודה ב״ר מנחם הלוי:

תק״י **מעשה** שנפלו שולים של חבית ובא ישמעאלי ונעץ בו סכין בין שני הנסרי׳ להגביה השולים ונגע הסכין ביין ואסר מהר״ם היין בשתייה כדאיתא פרק ר׳ ישמעאל מדדו בקנה או התיז הצרעה ונגע ביין זה היה מעשה ואמרו ימכר וכל מגע ישמעאלי ע״י דבר אחר בכוונה אסור בשתייה שלא בכוונה ר״ת מתירו ורש״י אוסרו ומהר״ם ז״ל פסק כרש״י לחומרא לאסור מגע ישמעאלי ע״י דבר אחר שלא בכוונה וכשהוא משכים ללמוד מברך לעסוק בדברי תורה:

תקי״א **ואסור** לנגב כוס בשבת בבגד פשתן ולא דמי לניגוב ידים דידיו תלו כלכת לנגבן היטב זו בזו שלא יבא לידי ליבון או לידי סחיטה אבל כוס אסור:

תקי״ב **ומותר** לעשות רפואה פוזיר בשבת ורבינו אבי העזרי מביא ראייה דאמר פ׳ בתר׳ דשבת דמדידה לית בה משום רפואה דאמר עולא איקלע לבי ריש גלותא חזי׳ לרבה בר רב הונא דיתיב וקא משח אמרי ליה אימור דאמר רבנן במדידה של מצוה אבל במדידה שאינו של מצוה לא אמר מתעסק בעלמא אנא ומשום החלים׳ ליכא איסור כדאמ׳ במסכת שבת שמותר ללחוש בשבת חידוש:

תקי״ג **לשלח** אותו לעזאזל המדברה פי׳ רבינו אברהם אבן עזרא בכאן סוד אחר שלשים ושלש תמצאנו ואמר רבינו משה ב״ר נחמן אני הולך רכיל ומגלה סוד וכן רצה אבן עזרא לומר אע״פי שאמרתי לשלח לעזאזל לשלח אותו לע״ז לסתום פיו של שטן שלא יוכל להסטין אבל יותר אוני נותן לך רשות ליתן לו דכתב לא יזבחו עוד לשעירים וזהו שפי׳ אבן עזרא בכאן סוד ואחר שלשים כי אותו פסוק לא יזבחו עוד לשעירים זהו שלשים ושלש פסוקים אחר אותו פסוק לשלח לעזאזל ועזאזל הוא שטן שמחזי ועזאל מלאכים היו וירדו למטה ולקחו נשים מכל אשר בחרו וניתן להם רשות להסטין תדע שבכל שנה יש לשטן רשות להסטין לבד מיום דכיפורים כדאיתא ביומא:

תקי״ד **והכנעני** אז בארץ פי׳ שהולך וכובש הארץ מזרעו של שם גם בכאן פירוש רבינו אברהם אבן עזרא סוד ופי׳ הר׳ משה ב״ר נחמן שהמלאך של שם היה כבוש וכפוף לפני מלאך של כנעני כי אין אומה נופלת למטה אלא א״כ שר שלה נופל קודם כדכתב

ביום ההוא יפקוד יי׳ על צבא המרום ועל מלכי האדמה באדמה כלומר שהשר למעלה נפל קודם: ותדע שכן הוא דכתב ומושב בני ישראל אשר ישבו ד׳ מאות ושלשים שנה ותחשוב ולא תמצא אפילו מיום שנולד יצחק אלא משעת ברית בין הבתרים שהתחיל מלאך של ישראל להיות למטה השם ית׳ יעליהו במהרה:

תקט״ו **ואין** לצרף שלישי לזימון ע״י שאכל פירות או שתה יין אבל לעשרה מצרף אפי׳ שלשה ע״י שתיית יין אבל לא מצרפי ד׳ דבעינן רובא דמנכרי וקטן אין מצטרף לא לעשרה ולא לשלשה עד שיהא בן י״ג שנה ויום אחד:

תקי״ו **חתיכת** חלב שנמלחה עם חתיכת הרבה של בשר אם החלב דבוק עם החתיכה אחת פעמים שאותה חתיכה שהחלב דבוק בה מותרת ואותה שמונחת אצלה אסורה כגון שבאותה חתיכה שהוא דבוק בה יש בה ס׳ ובאותה שמונחת אצלה אין בה ס׳ או מותרת אותה שהוא דבוק בה ומ״מ צריך לקלוף אותה לצד החלב ואותה שהיתה מונחת אצל החתיכה שהחלב דבוק בה אם היתה מונחת לצד החלב אסורה אבל אם היתה מונחת לצד הבשר אפי׳ אין בה ס׳ מותרת כי חלב אינו מפעפע מחתיכ׳ לחתיכה בלא רוטב ואם החלב לא הי׳ דבוק לשום חתיכה אותה חתיכה שמונחת אצל החלב אסורה אם אין ס׳ לבטלה אבל כל שאר החתיכות מותרות והטעם שהחלב אינו מפעפע בלא רוטב אבל אם נגע חתיכה אחת או שנים בחלב אפי׳ הכיר אותם דתחילה שנגעו בחלב ולבסוף נתערבו יחד שאינו מכיר אותם אם יש לשם מן הכשירות יותר שלא נגעו בחלב כולן מותרות כי חד בתרי בטל בדבר יבש אפילו ראוי להתכבד כיון דלא אסירי אלא מחמת בלועה:

תקי״ז **וכן** אמר מהר״ם מאחר שגמר אדם בדעתו למסור את נפשו על קידוש השם מכאן ואילך כל מיתה שעושי׳ לו אינו מרגיש כלל וראייה מן המסורת הכוני ב׳ הכוני בל חליתי וחד הכוני פצעוני כלומר כשהכוני ופצעוני לא היה לי כאב הכוני בל חליתי ומביא ראייה מספר היכלות שר׳ חנני׳ בן תרדיון היה במקום קיסר ששה חדשים והרג שיתא אלפין דוכסין והגמונים לסוף ו׳ חדשים נלקח למעלה ושרפו רק אחר במקומו בדמותו ותדע שכך הוא שאין לך אדם בעולם שאם היה נוגע באש באבר קטן שלא היה צועק אפילו אם יעלה בדעתו לעכב עצמו מלצעוק אינו יכול לעשות ואנו רואים קדושים שאונס צועקים כלום:

תקי״ח **ואם** חפץ אחד מונח על מעות או על שום דבר מוקצה בשבת והוא צריך מן החפץ מותר ליטלו משם כי דבר מוקצה אינו אסור אלא לטלטלו בשבת ממקום למקום אבל ליגע בו מותר וכלי שמלאכתו לאיסור אם צריך לגופו או למקומו מותר לטלטלו לבד מעץ ואבן שאינו כלי:

תקי״ט **המקדש** אשה ושתק רק מתחילה דבר עמה לפי העדות שלא בחנו דבריהם אם נתרצית תחילה להתקדש לו תחילה אע״ג דבעידנ׳ דיהיב לה לא שמעו מפיו או ודאי צריכה גט כדאמר פ״ק דקידושין היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושין ונתן לה ושתק ולא פי׳ ר׳ יוסי אמר דיו ואמ׳ רב יודא אמר שמואל הלכה כר׳ יוסי והוא שעוסקין באותו ענין ואפי׳ מענין לענין באותו ענין: מיהו גר׳ דה״מ כשנתן לה בשתיקה ולא דיבר מאומה אבל הכא שדיבר שנותן לה מאהבה ומרוצה בלשון הזה לשון סבלונות וקיימא לן חוששין לסבלונות אפילו לזמן מרובה מדתנ׳ פרק האיש מקדש המקדש בפחות משוה פרוטה וכן קטן שקידש אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן משמע לאלתר ומשמע לאחר זמן מרובה וקיימא לן בגמרא מינה למ״ד חוששין לסבלונות טעמא דמחמת קידושין הראשונה שולח הא בעלמא חוששין לסבלונו׳ משמע דומי׳ דמתני׳ אפי׳ לאחר זמן ואע״ג דמסיק דלא חיישינן לסבלונות אלא היכא דרובא מקדשי והדר מסבלי מי יכניס עצמו לאותו ספק לידע מנהג המקום שהוא יצא משם ועוד שהרי לפר״ח דגר׳ התם מקדשי והדר מסבלי׳ מהו דתימא לא ניחוש למועט קמ״ל משמע דאפילו למיעוט׳ דחיישינן להחמיר:

תק״ך **והא** דלא אזלינן בתר רובא היינו טבע במים שאין להם סוף אשתו אסורה ומסיק דאם ניסת לא תצא אלמא רוב׳ מתים ואפילו הכי לכתחילה לא תנשא ולא אזלינן בתר רובא ואם אין עדים שנתרצתה אלא שניהם יודעים והיא מודה שנתרצת׳ קודם צריכה גט או אפילו לא דיבר עמה מתחילה כלל כ״א בשעה שנתן לה היה לבו לשם קידושין וגם היא קבל׳ לשם קידושין אע״ג דפריצות׳ עבד דקדיש בלא שידוכים קידושין מיהא הוי קידושין וצריכה גט ואע״ג דאמר בפ׳ האיש מקדש ובכולן אע״פ שאמר בלבי היה להתקדש לו אינה מקודשת דדברים שבלב אינם דברים שאני התם דאתנן לאו כל כמיני׳ למיעקר תנאה אבל כדון זה לא גרע מגמר בלבו להוציא פת חטין וה״א פת סתם דאמר פ״ב דשבועות דאזלינן בתר מחשבתו ואינו אסור אלא בפת חטין דההוא גברא דזבין לנכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל לא אמרינן הכי התם היינו טעמא דאזלינן בתר דעת׳ דלוקח ועוד נ״ל כיון שאמר לה אני נותן לך בשביל חיבה ואהבה שיש לחוש לקידושי׳ ושמא כך רוצה לומר על מנת שיהיה אהבה וחיבה בינינו ושתהיה אהובתי ולא גרע האי לישנ׳ ממיוחדת לי מיועדת לי עזרת כנגדי צלעתי סגורתי תחתי תפוסתי לקוחתי תרופתי וא״כ אהובתי נמי איכא לספוקי וא״כ אם היה דעת שניהם לקידושין צריכ׳ גט ושלום מאיר ב״ר ברוך זלה״ה:

תקכ״א **ששאלת** על שנכתב בפסק דין נתחייב פלוני לכשנגדו ולא נזכר בו מי הוא שכנגדו הא אמר בפ׳ גט פשוט ההוא שטרא דהוה כתיב ביה אני פלוני לויתי ממך מנה ומסיק רבא מינך מגבר׳

מגבר׳ דנפיק מתותי׳ ידו׳ משמע הכא נמי לכשנגדו גברא דנפיק מתותי׳ ידי׳ הוא ׃

תקכ״ב **וששאלת** אי חותם על הפסק דין הדיינים או העדים ששמעו הפסק דין מפי הדיינים אם הדיינים חותמין עליו יש לכתוב בלשון דיינין דוכרין פתגמי וכולי לישנא דבי דינא ואי עדים חותמים יש לכתוב זכרון עדות וכל לישנא דסהדות׳ לפי שיש חילוק בין ב״ד לעדים כי ההיא דפ׳ זה בורר גבי אודית׳ ועוד יש לחלק ואין להאריך. תקכ״ג **וששאלת** האומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני ואני רוצה לילך לב״ד הגדול ולבית הוועד ולסתור הדין אם גובין ממנו תוך כך עד שיתברר הדבר ודאי אין ממתינין לו וראייה מפ׳ חזקת הבתים רב כהנא שקל בדקא בארעיה אזל אהדר גודא בארעא דחבריה אתא לקמיה דרב יהודה אזל אייתי תרי סהדי חד אמר ב׳ אוזיא עייל וחד אמר ג׳ אוזיא עייל א״ל זיל שלים ב׳ מגו ג׳ א״ל כמאן כר׳ שמעון בן אלעזר מייתיב׳ איגרת׳ ממערב׳ דלית הילכת׳ כר׳ שמעון בן אלעזר אלא כרבנן דפליגי עליה דאמרי דבבת אחת דברי הכל נחלקה עדותן א״ל לכי תייתי פי׳ אהדר מידי אלמא שאין ממתיני׳ לו ׃

תקכ״ד **וששאלת** אם יש זמן לדבר עד כמה יכול לברר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני ועד כמה יכול לסתור הדין ואם צריך לומר כן בפני הדיינים דווקא או אפילו שלא בפניהם נרא׳ דלא קבעו חכמים שום זמן לדבר כדתנן כל זמן שמביא ראייה סותר את הדין ה״נ כל זמן שאומר לדיינים כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין לו ודווקא בשנים שנתעצמו בדין ואחד אמר נלך לבית הוועד וכפו אותו ודן בעירו ונתחייב אבל נתרצו שניהם לדון בעירם אין צריכין לכתוב לו מאיזה טעם דנתוני וכן פר״ת וראייתו מדלא קבעינ׳ הא מילתא אלא בנתעצמו בדין ועוד ראייה מפרק איזהו נשך כי הא ודאי צריך לאודועי דמשמע דווקא כי הא שהדין היה עמו שחושדו דבתר דודיה אזיל לכך הוצר׳ לפרש לו ולחלק בין זוזי לשאר מילי אבל בעלמא דלא קיהיב טעמא לא צריך לאודועי׳ ולכתוב לו מאיזה טעם דנוהו מיהו ההיא דאיזהו נשך איכא דשדו ביה נרגא ׃ ואין להאריך.

תקכ״ה **וששאלת** אם יש לכתוב זמן בפסק דין וכתבת׳ דאי לא כתבינן ביה זמן נפקא מיני׳ חורב׳ אם ראובן ושמעון נושי׳ בלוי וכל אחד יש לו שטר והלך אחד מהן לדון עם לוי והחליטוהו קרקע של לוי וכתבו פסק דין כמו כן לגבות זה הקרקע וכיון דלא כתבינן זמן כל אחד אמר אני קדמתיך אי משום לא חיישינן דניחזי שטרא דמאן קדים דקיימא לן בעל חוב מאוחר שקדם וגבה במקרקעי מה שגבה לא גבה ׃ ואי במטלטלי כל הקודם לתופסן זכה דקיימא לן במטלטלין מה שגבה גבה כמו שהוכיח ר״ת מההיא פ״ב דפרכין מיהו היכא דלית ליה שטרא איכא חששא טוב׳ ואין להאריך ודאי שטוב הוא שיכתוב בו זמן מיהו אי לא כתיב ביה זמן לא מיפסל לכל הפחות מועיל לו מיומ׳ דאייתי לקמן דאין שום שטר נפסל אי לית ביה זמן אלא גיטין ׃

תקכ״ו **וששאלת** על שנים שבררו להן אחד ביניהן ואמרו לו דיינת לן דין תורה וטענו טענותיהם והלך הדיין לעירו וכתב להן פסק דינו ושלח להן על יד אדם אחד והשליח קרא באזניהם׃ אי מהני האי פסק דין לפי שנראה לך שאין זה דין תורה שהדיין יש לו לישב ובעלי דינין עומדין לפניו ולומר להם איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב כבר הוכחתי דישיבת הדיינין אינה מעכבת כדמשמע בירושלמי פ״ד מיתות וממנו הוכיח ריצב״א דה״ה עדים שהעידו מיושב עדותן עדות בדיעבד דמחד קרא נפקי עדים בעמידה ודייני׳ בישיבה ה״נ עמידת הבעלי דינין אינה מעכבת דכל הני אינו כ״א למצוה בעלמא וכ״ש היכי שקבלוהו עליהם אעפ״י שמן התורה אינו כשר דאין להקפיד אם דן אות׳ שלא כסדר הזה ודינו דין מה לי בעל פה מה לי בכתבו הרי הניחו הדבר לגמרי עליו ובלבד שלא יטעה בגוף הדין דהכי משמע דיינת לן דין תורה שלא יזכה או שלא יחייב אחד מהן שלא כדין ׃ תקכ״ז **וששאלת** על ראובן שעירער על שמעון על שהוציא זיזין מביתו לרשות הרבים ונתחייב שמעון בב״ד להסיר הזיזין שלו אם זכה בזה כל בני רשות הרבים אעפ״י שלא בא בהרשאתם דבר פשוט הוא שזכו כולם אפי׳ הנך דליתנהו במתא בההיא שעת׳ דזכין לאדם שלא בפניו אבל אם לא היה ראובן זוכה בדין כנגדו נהי דהנך איתנייהו במתא אי בעי להו למיתי או אודיענהו שרוצה לטעון ולא אתו כדאיתא ס״פ מי שהיה נשוי מיהו הנך דליתא במתא או אפילו הנך דאיתו במתא ולא אודיענהו יכלי למימר אי הוינ׳ התם הוה טענינן שפיר טפי . ואם הם טענו כך נתחייבנו בלא ידיעתינו אין חבין לאדם אלא בפניו ׃

תקכ״ח **וששאלת** על הדיינים שלא הוזכרו ששעורר בפסק דין שלהם אבל כתבו בסתם אין כח ביד פלוני להוציא הזיזי׳ בר״ה מה צריך יש להזכיר רק שנתחייב בעל הזיזין בטענת שכנגדו שזכה וזיכה את הרבים מאי נפקא מינה מי הוא ועל מה שלא הזכיר מקום הזיזין אם בצפון אם בדרום אם בעיר זו אם בעיר אחרת דבר זה עומד להתברר בדיינים ובעדים אם זכורים על מה טענו ואף על גב דאמר בפ׳ עשרה יוחסין נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי בד״א בזמן שבעלי דינין עומדין לפניו וכו׳ פי׳ רבי׳ אבי״ה דמיירי בדיין מומח׳ או שאינו מומחה וקבלוהו עליהו דכל זמן שבעלי דינין לפניו נאמן כבי תרי אבל כשנפטרו מלפניו לא מהימן אלא כאחד ואם הם ב׳ דיינים או ג׳ מהימני לכל דבר אף כשאין בעלי הדין לפניהם ׃

תקכ״ט **וששאלת** על עשרה מצומצמים בבית הכנסת ואחד מהן נתפלל ביחיד אם יכולין הט׳ האחרין להוריד לפני התיבה אחד מהן לומר קדיש וברכו וכל דבר שבקדושה כל זמן שלא סיים תפלתו דכיון דאינו יכול לענות עמהן לא קרינן בי׳ כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה ונמצא שאין כאן אלא ט׳ ודאי טוב הוא והגון שיהיו ממתינים ליחיד עד שיגמור תפלתו כדי שגם הוא יענה עמהן אפילו יש עשרה במילוי היה טוב להמתינו אם יש שהות ביום להתפלל אבל משום דבר שבקדושה כיון דהוא בבית הכנסת מן האגוף ולפנים מצטרף עמהם אע״פ שאינו עונה עמהן ונקדשתי בתוך בני ישראל קרינא בי׳ דכל בי׳ עשרה שכינה שריא דלא גרע מקטן המוטל בעריסה דאמר פרק ג׳ שאכלו דמצטרף לעשרה לר׳ יהושע בן לוי ואפילו מאן דפליג עלי׳ לאו היינו משום דלא עני בהדייהו אלא משום דלא ידע למי מברכין ולאו בר מצות הוא אבל גדול דבר מצות הוא אע״ג דלא עני בהדייהו וכל שכן האי יחיד דאיהו נמי בתפלה קא עסיק ומקבל עלוי עול מלכות שמים דמצטרף בהדייהו וקדמא שכינה ואתיא ׃

תק״ל **וששאלת** אדם היושב בביתו ושומע קדושה וברכו ויהא שמי׳ רבה אם יכול לענות עמהן ודאי יכול לענות עמהן דקיימא לן כרבי יהושע בן לוי דאמר אפי׳ מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים ׃ ופר״י דהיינו לענין זה שיכול לענות אפילו מחוץ לבית הכנסת כל דבר שבקדושה תדע דהא בפ׳ כיצד צולין אמר מן האגוף ולפנים כלפנים מן האגוף ולחוץ כלחוץ אמר רב וכן לתפלה ופליג׳ דר׳ יהושע בן לוי ׃ והק׳ ר״י אי לענין צירוף פליגי רב וריב״ל ׃ א״כ קשה סתמא דתלמודא בפרק כל גגות גבי צבור בקטנה ויחיד בגדולה משמע דאין מצטרפין וא״כ הוי סתמא דתלמודו דלא כריב״ל ואנן קי״ל כוותיה בפרק אלו נאמרין דמייתי ראי׳ גבי מחיצה וכו׳ ׃ ואי לצאת ידי חובתו לענין העובר אחורי בית הכנסת ׃ ושמע קול הלל וקול מגילה. בהא ודאי לא הוה פליג רב דברייתא היא ס״פ ראוהו ב״ד אם כיוון לבו יצא ׃ ומדלא מותיבנא מיני׳ ומשני רב תנא הוא ופליג ש״מ דלא פליג עלי׳ אלא לענין דבר שבקדושה שצריך עשרה פליגי רב וריב״ל וקיימא לן כרבי יהושע ב״ל כדפרשתי ׃

תקל״א **וששאלתם** קינוח הפה והדחה איזה מהן קודם ודאי אין קפידא כלל והא דפליג ב״ש ובית הילל ב״ש אומרים מקנח וב״ה אומר מדיח א״כ הואיל והזכירו ב״ש קינוח ברישא וב״ה הדחה ברישא ש״מ דבהא פליגי הא ליתא דהא קאמר תלמודו מר אמר חדא ומר אמר חדא ואם כדבריך הוו פליגי טובא ועוד א״כ הוי מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה וליתנייהו בעדויות אלא ודאי אין קפידא ׃ וב״ש אמר מקנח ברישא והדר מדיח מהני ולפי שב״ש לא פירשו יותר מאי דשיירו ב״ש פירשו ב״ה דה״ה מדיח ואחר כך מקנח ולא פליגי במידי ׃

תקל״ב **וששאלתם** אם מותר לקבוע ברזל או שאר מיני מתכות לנוי בראש חגורתו כדרך שעושין ואחר שקבעו יחזק בו צורת מפתח ומוליכו לפתוח ולנעול בו קרוב בעיני שהוא אסור ואע״ג דאמר בפרק במה אשה אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו ומוקי לה במתא מחסיא דליכא למיחש דילמא נפיל והכ׳ נמי מימח׳ הוא דילמא לא שרי אלא בזוג שהי׳ בימיהם דרך לעשותו בכל הבגדי׳ לנוי לא אטרחו׳ למיפסקי׳ ולגנות הבגדים תדע דאוקמינא בזוג שבכסותו במיתוי ה״נ בחותם שבכסותו דמיתני׳ בהדיא איירי במיתוי ואמאי אסרו בו טפי מבזוג אלא היינו טעמא כדפר״י דזוג הי׳ רגילין לעשותו בכל הבגדים הילכך לא אטרחוה לפוסקו אם ארוג בכסותו ה״נ אין רגילות לקבוע מפתחות בחגור עצמו ואפילו ארוג וקבוע בו איכא למיסר כמו תלוש ואפילו מצוי איכא למימר דהוי דתנית גבי מפתח ואם יצא חייב חטאת ה״נ איכא למימר דכי האי גוונא איכא חיוב׳ חטאת דמאן לימא לן דהמפתח בטל לגבי חגור דילמא חגור בטל לגבי מפתח כמו היוצא בטלית שאינו מצויינת כהלכתה חייב חטאת ומה שהבאת׳ מציור שקבעו ולבסוף חקקו להיתר מה ענין שבת למקוה ואין להתיר אלא בראייה ברורה ועוד הילו היה מותר כה״ג לא הוי׳ צריכין קדמוניה למצא היתר ע״י מפתח של כסף או של זהב כעין בת נפש לתתו במפתחי החלוק דהוה לי׳ דרך תכשיט ואי כה״ג מותר כל אדם יעשה כך כברזל בעלמא אלא ודאי נראה דאסור כדפי׳ ׃ ואף על פי ששמעתי שיש בני אדם שנוהגין היתר בדבר לא נודע לי מאין הרגלים ולא מר בריה דרבנן חתים עלייהו ׃

ושלום מאיר ב״ר ברוך זלה״ה ׃

תקל״ג **על** ראובן שאמר לא באתי לדין לפני אותו דיין ולא הנחתי כלום עליו והפוטרופס מסיב באת׳ לפניו והוכח עליו . אשיבכם אלופי החתומי׳ לפי שכלותי דגר׳ פ׳ י׳ יוחסין נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי בד״א כשבעלי דינין עומדין לפניו ובנדון זה הרי הרב בעיר וגם בעלי דינין הא גמלא והא קבא והא מדי נשאל לרב ודמו לבעלי דינין עומדין לפניו ואפילו את״ל דלא דמי לבעלי דינין עומדין לפניו כי שמא עברו ימים הרבה שנפסק הדין ויש לחוש לשכחה ׃ מ״מ יחזור וידון אותם מאחר שקבלוהו עליהם ׃ ואם יאמר ראובן לא קיבלתיו עלי גם לזה נאמן הדיין דהא פריך התם וליהדר ולדייני׳ ׃ ומשני בשודא דדייני ואמאי לא משני כגון שהאחד אומר איני רוצה לדון לפניו ולא קבלתיו עלי ׃ אלא ש״מ שלזה נאמן הדיין דלא מצי לאוקומי אלא בשודא דדייני ׃

ושלום שמואל יהודה ב״ר מנחם הלוי ׃

תקל״ד **כתב** המיימוני שבמקום שיש אויבים ידועים לאדם שאין שומעין להם להוציא עליו שם רע . וז״ל יש לב״ד להלקות אדם

ששמעתו

שמועתו רעה והעם מרננים אחריו · שעובר על העריות והוא שיצא קול שאינו פוסק כמו שבארנו ולא יהיו אויבים ידועים שמוציאין עליו שמועה רעה:

תקל"ה **פרק** י"א מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ הרי זה בחזקת רשע ופסול לעדות מדבריהם שכל מי שירד עד כך חזקה שעובר רוב העבירות שיבואו לידו לפיכך אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו עדות אלא א"כ הוחזק שעוסק במצות ובגמילות חסדים ונוהג בדרך הישרים נמצאת אתה אומ' כל תלמיד חכם בחזקת כשר עד שיפסל וכל עם הארץ בחזקת פסול עד שיוחזק שילך בדרכי הישרים :

תקל"ו **וששאלת** הני שטרות דכתיב בהו אגב ארבע אמות קרקע בחצירי מי שאין לו קרקע כיצד הוא עושה א"כ שטר זה פסול ולדברי האומר שלקבר נמצא למחר זה מת ואין לו מקום קבור' ולא עוד אלא המוכר מקו' קברו לא הוי זביניה זביני אלא הכי פי' דקים להו לרבנן דאין כל אחד מישראל שאין לו ד' אמות בארץ ישראל . ואם תאמ' נטלוה ישמעאלים ואנן בגלות קיימ' להו לרבנן דקרקע אינ' נגזלת ובחזקת ישראל היא וארץ ישראל נקראת על שם ישראל דאפילו בזמן שישראל שרויין על אדמתן אין להן רשות למכור שדותיהן לצמיתות שנ' והארץ לא תמכר לצמיתות וגו' וכתיב ליי' הארץ ומלואה ועתידין אנו לחזור עליה ולירש אותה ומאי טעמא כתבו אגב קרקע דאי לא כת' אגב קרקע לא קני משום דכתיב ויתן להם אביהם מתנות לכספ ולזהב ולמגדנות עם ערים בצורות אשר ביהודה הכי אמר רב נחשון גאון :

תקל"ה **שלום** למה"ר שניאור וחביריו נ"ל לע"ד אחרי שראובן לא אכל בבי' שמעון כאשר נדר נעשה בעל חוב וחייב לפרוע ואינו יכול לאכול עוד כי מה שנהגו עתה הערבי' לאכול על החוב לא מצינו דבר זה מפורש בתלמוד אך נהגו בנימוסי אומות העול' וכמנהג המדינ' הילכך נילך אחר המנהג וכן מצינו בתלמוד שאם נהגו בני המדינה לקנות בקניין שלא תקנו חכמים מועיל המנהג כדאית' בפרק הריבית אמר רב פפא מכדי דרבא האי סיטומתא קניא ומסיק באתר' דקנו' ממש קני · וכן קניין שתקנו חכמי' אם נהגו בני המדינה שלא לקנו' בו המנהג מבטל הלכה כגון באתרא דלא קנו בכספא וכן בנדון זה משפט חרוץ הוא בכל המקומות שאם דולג הערב אכילה אחת שלא אכל כדין ערבות נעשה בעל חוב וחיי' לפרוע דאם לא כן לעול' ידחה הערב עצמו מלאכול וכשיפוהו בדין אז יאמר אני רוצה לאכול ומה שטוען כי היה צריך לאכול לעובד כוכבים ומזלות לאו טענה הוא דאטו אם היה אדם ערב בז' מקומות יפסידו ה"ה ממונה ויאכל לששי אלא כך הוא משפט שישים אחר שיאכל במקומו :

ועוד למה לא דהוי מינייהו מפקת הילכך לאו טענה היא הילכך יפרע ראובן חצי הממון שהיה ערב בעבורו ומן ההצי האחר כיון שהודה שמעון שיש לו ערב שני הודאת בעל דין כק' עדים דמי והרי פטר ראובן מן החצי הממון · והא דאמר שהם אחראין וערבאין זה לזה היינו שאם הערב הלך למדינת הים או אין לו לפרוע אבל אחרי שעומד לפנינו ויש לו לפרוע ושמעון מודה שהוא ערב למה יפסיד ראובן בשבועת הערב שבועה דידה במקום תשלומים קאי לפטור את ראובן ויגבה שמעון מן הקהל הכותרים חצי הממון ואף אם לא נשארו כ"א מעט הכותרים חייבי' לפרוע כי הבעלי חובים אחראין וערבאין זה לזה כדמפ' בירושלמי · ובאבי"ה תמצא התשובה והפלטים אשר עודנה חיים חייבים לפרוע הממון לפי הודאתם של עתה והמה יחזרו אחר הממון של היורשי' שירשו הקידושין ולא יכלו לדחות החייב והערב שהן יחזרו אחר ממון הקדושין כ"ל שפרשתי כל הצריך שאין עוד פיקפוק בדבר · ושלום אשר בן הרב ר' יחיאל ז"ל :

תקל"ח **מה** שפושטין האצבעות בברכת מאורי האש כלומר כשהוא כופה אצבעותיו על פס ידו אז אין האור שולט בכף ידו וכשהוא פושטן אז האור שלט בכפו ונהנה· מעט אחר בתחילה כופה אצבעותיו · כלומר עד עתה הייתי כאילו ידיי אסורות שהייתי אסור בעשיית מלאכה ואחרי כן פושטן כלומר מעתה ידיו מותרת במלאכה :

תקל"ט **מעשה** בתלמיד אחד שנפטר בבית ר' והיה לו אשה ובקש מר' לבקש לה גט שלא תזקק ליבם ולא רצה ר' לקבלו לפי שלא עשאתו שליח לקבל לה ואעפ"י שזכין לאדם שלא בפניו ויש לומר דזכות הוא לה שלא תזקק ליבם אפילו הכי לא רצה לקבלו דזימנין דחוב הוא לה דרחמא ליה כי הא דבעו מרב נחמן פרק האשה שהלכה המוכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דתני זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דלמא זימנין דרחמא ליה וחוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו ופשיט ליה ממתני' דאין מזכין לה משום דזימנין חוב הוא לה :

תק"מ **שוב** מעשה באחד שרצה לשלוח גט לאשתו על יד' עובד כוכבים ומזלות או לעשותו קבלן לקבל גיטה ואמר ר' שאין גיטה גט בענין זה אלא א"כ אומרת לשליח יקבל לי גיטי או לך אמור לפלוני שיקבל לי גיטי וביד ישראל והוא משיב אני אקבל : אבל אומר רבי דלא כמכינן אדייתקי דאוריית' וגבי פסול לבן מדתנן במסכת גיטין הכל כשירין לקבל גיטה חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ונכרי :

תקמ"א **תשובת** מהר"ם על ג' אחים והאחד אין לו כלום אלא מה שנשתכר בלימוד והשני יש לו כנגד י"ד זקוקים והשלישי אינו כאן והוא עשיר ויש להם אם זקינה ותובעת מהן פרנסה והיא ענייה קיימ' לן כמ"ד משל אב ולא משל בן · אלא שרב אלפס כתב היכא דלית לאב ואית לבן כופין הבן לזון האב בתורת צדקה דלא יהא אלא אחר כדאמר פ' נערה דרב אכפייה לרב נתן ואפיק וכו' · וכן פסק בשאלתות וגר' דכל מי מבניה שנכוף לזונה ולא יוכל להסתפק ויצטרך לחזור על הפתחי' אין לכופו אלא אותו שלא יצטרכו כדמשמע לשון אמיל כלו' אומדין אותו שיכול לעשות ואת זו משלו וכיון דיש לה שיכולין לפרנסה בלא שיבוב תבא מאירה לבני' שיש להן לפרנסה משלהן וגורמין לאחד מהן לחזור על הפתחי' כדאמר פ"ק דקידושין תבא מאיר' וכו' . ואף על גב דמשמע דאי בעי לקבולי עליה לצותא שפיר מצי יהיב מעשר עני לאביו ה"מ מעשר עני דידיה דמיקל עליה אבל לחזור על הפתחים בשבילו לא כיון דאית ליה נכסי' לדידי' שאני אומר כל הנופל אינו נופל ליד גבאי כדאית' בנדרים פ"ד אלעזר פותחין והקרוב קרוב קודם חייב לזונו ופ"ק דקידושין אמר דעבד עברי הנמכר אי לאו משום חששא וכו' . הוה כייפינן לבני משפחה וכו' · והכא כיפא נקיטא עלוה שיש לה בנים עשירים כפינן להו ועוד דפ"ק דקידושין פריך וכי האב ובנו וכו' ואי אמרת משל בן וכו' משמע אבל למ"ד משל אב ניחא וו' · כיון דלית נכסי לאב מדמאכילו מעשר עני א"כ חייב הבן לזונו כדפסק האלפסי והגאונים א"כ זה פורע חובו ממעשר עני שלו אם רוצה לפרנסו ממעשר אבל למ"ד משל בן אם יש לו נכסים לא שבקינן ליה לפרנסו ממעשר אבל למ"ד משל בן אם יש לו נכסי' לא שבקינן ליה לפרנסו ממעשר לפרוע חובו ממעשר אם לא להעדפה כדאמר בקידושין דהאי לאו חוב' הוא דמרי' עליה · וכיון דקיימ' לן משל אב והוכחנו דלמ"ד משל אב אפילו אי אית ליה נכסי' לבן אין חוב זה מוטל על נכסיו לא שבקינן להו דאית ליה נכסי להטיל חובו על הציבור לכוף את אחיו שאין לו נכסי' לחזר על הפתחי' דנמצ' זה פורע ונ"ל דהבנים שיש להם ממון דמתחשבי לפי ממון כשאר צדקה לפו' גמלא שיחא : כללא דמילת' למ"ד משל בן אם יש לבן ממון אינו יכול לפרנס ממעשר שלו דהוא במקו' מעשר עני או משאר צדקות ואי בעי למיעבד לא שבקינן ליה אבל להעדפה לא מתינן בידיה אבל אמרינן תבא מאיר' כו' והיכא דלית נכסי לבן שרי אבל לדידן דקיימא לן כמ"ד משל אב אי אית ליה נכסי לבן ובעי למיזיינה ממעשר לא מחינן ליה אבל אמרינן תבא מאירה וכו' אבל להעדפה אין לנו כח לכופו כדמשמע בקידושין אבל מצוה איכא :

תקמ"ב **אף** אני אחוה דעי כך מקובלני ממו' אבי ומשאר רבותיי כי מתנת שכיב מרע דלא כתוב בה בדקניר ורמי בערסיה ומת מתנתו מתנה ואפי' לא שייר משום מצוה לקיים דברי המת דמצוה לקיים דברי המת מהני נמי בבריא שמת כדמוכח ספ"ק דגיטין הא והא בבריא דקאמר טלה דההוא והוא שלבורין ומנחין בקרן זוית ומסיק והא לא משך ומשני בשכיב מרע מתמע אבל בבריא לא ואע"ג דמצוה לקיים דברי המת ניחא ליה לאוקמי' מתני' אליב' דמאן דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ודבר זה אינו צריך לפנים כי פשיטא דמהני מצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא וכן משמע ס"פ מציאת האשה אתא ההוא שבת תנא ליה האומ' תנו שקל לבני ומסיק שם משום מצוה לקיים דברי המת והתם לא מדכר שכיב מרע ואין לפקפק בדבר אחר אחרוני' אני בא ושיטתם נכונה יצחק בן הר' אליהו ז"ל :

תקמ"ג **אלופי** ומיודעי הר' אשר שאלת מה שכת' התיימוני שאין למכור טלית מצויצת לעובד כוכבים ומזלות אם לא ינתק הציציות תחילה שמא יתלוה עם ישראל ויהרגנו מאין הרגלים דע אדו' כי לא בדה מלבו זה והיתא בהדיא במנחות פ' התכלת הלוקח טלית מצויצת מן התגר כשירה כו' עד אעפ"י באמרו אין אדם רשאי למכור לעובד כוכבים ומזלות טלית מצויצת עד שיסיר ציציותיה ושלום מאיר ב"ר ברוך זלה"ה :

תקמ"ד **כתוב** בספר הגאונים משומד לעכו"ם שמת אין חייבין להתאבל עליו ורא' מפרק נגמר הדין על הרוגי ב"ד לא היו מתאבלים אלא אוננ' ואעפ"י שהרוגי ב"ד יש להן כפרה ואף על פי כרבי' גרסם התאבל על בנו שבויים לית הילכתא כוותיה אך מרוב אניות עשה ושלגס ·

תקמ"ה **לשון** האלפסי נכסים שאין להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה מנא הני מילי אמר קרא ויתן להם אביהם וכו' ומסיק הילכתא נבורין לא בעינן אגב לקני בעינן ומה שכתב קניין גמור זה לא קאי כ"א על הקניין דאת"ל שקאי על אגב א"כ מה הועילו הגאונים שתקנו לכתוב אגב קרקע לכתוב בקניין גמור ותו לא ותו מה הוצרך האלפס והתלמוד לפסוק הלכתא אגב וקני בעינן לכתוב בקנין גמור בעינן וכל מתנה טמירת' לא זכה המקבל כן פסקו האלפס וספר המצות וז"ל כי שטר מתנה דלא כתוב ביה כתבוה בשוקא וחתמוה בברא מתנה גלוייה ומפורסמת קיימא לן כרב אשי דאמר חיישינן שמא מסותרת ולא זכה בה המקבל :

תקמ"ו **נשאלתי** על אחד שהזמינוהו גדולי העיר ופרנסיה לדין אשר על דברי העיר נתכוין על פיהם והנאן אומר איך אדון בעיר הזאת והלא אומתכם מוטל על הדיינין וגם טענותיי יכתמו בפניכם אמרתי כי טוב הדבר להדייני' ולנידונין ללכת במקום המודו וכיוצא בו ראיתי רבי' יצחק זקיני נ"ע שהתיר לנדיב ר' אליעזר שלא לבא לב"ד בטרוייש עם הג' אברהם מפני שהיה ראש העיר וכולם נשענים עליו ורבינו שמשון בר' אברהם התיר לחתן הר"ר שמשון הדר בטרוייש שלא לבא לב"ד מפני כיוצא בזה וגם רבי' יודא מפריש עשה כן להר' יוסף טוב בן הר' אליעזר ואמרתי כי מזקני אתבונן ומהן אלמד כי טובה לפורן של ראשונים מכרים' של אחרונים ואל תאמר אינו כן כי בכל יום ויום הדורות מתקלקלים והדיינים לפי הדור ומאחר שרבותינו דנין כן יש ללמוד בעניין זה שלא יכפוהו הנידונין ויבררו דרך ישרה למקום ההגון לנידונין

אנידונין כדי שיצא דין אמת לאמתו ואיש על מקומו יבא בשלום ונורינו יעמידנו על האמת ועל החסד: שמואל בן הרב ר' אלחנן ז"ל:

תקמ"ז **על** ראובן שנתן טבעת לסרסור למכור והפסיד האבן מן הטבעת ונחלקו רבותינו בעירך יש פוטרין אותו הסרסור ויש מחייבים נראה שהסרסור הוי שומר שכר אפילו בשעת ההליכה ואע"ג דאכתי לא מכר החפץ ושמא לא ימכרנו ולא יטול שכר כלום אפילו הכי הוי שומר שכר כדאמר בפרק האומני' כל האומנים שומרי שכר ומסקינן טעמא בההיא הנאה דקא תפיס לי' אאגרי' הוי שומר שכר ולא קא מפליג בין היכא דהתחיל במלאכה ללא התחיל אלא מיד כשלקח החפץ לביתו לעשות בו מלאכה אע"ג דלכאורה כל כמה דלא התחיל במלאכה והאומן מוצא להשתכר במקום אחר בעל הבית יכול לחזור בו כדפי' ר"פ האומנין גבי חמרי' שהלכו ולא מצאו תבואה אפילו הכי קא פסיק ותני שהוא שומר שכר שטורח בו אדעתא דאגרא כ"ש שהוא תגר בעצמו ואם ירגיש שיש ריווח בדבר יקחנו לעצמו:

ועוד בלאו האי טעמא הוי שומר שכר בהליכה דכשהוא מכרו אז נוטל שכר כפלים מטורחו ולהכי טורח בתנם מעיקרא כדי שיטול הרבה אם יגמור המקח ובההיא הנאה הוי שומר שכר מעיקרא אע"ג דהוי מצי למהדר בה המוכר מידי דהמפקיד מעות אצל חבירו מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אע"ג דכל כמה דלא הוציא מצי למיהדר בה המפקיד ולתבוע פקדונו כדמשמע ס"פ המפקיד דלמ"ד נאנסו לאו דוק' אסהוציא מעל הגזבר אבל אסלא הוציא לא וא"ה אמרינן קודם שנשתמש בו אם אבדו חייב באחריותם בההיא הנאה דאילו מתרמי ליה זביניה זבין ובקל יכול להיות דחשיב שומר שכר כדאשכח' טובא בתלמוד בההיא הנאה ושומר שכר חייב בכל מיני אבידה כדאמר ס"פ הפועלי' עד כמה שומר שכר חייב לשמור עד כדי הייתי ביום אכלני חורב וכו': ואע"ג דרבא פליג לא קיימא לן כוותיה אלא כדאביי כדמסיק רב חסדא לא סבירא לי' דרבה: וכן עבד רב פפא עובדא וחייב לבר אדא דלא כרבא: וקיימא אפילו גינא פורתא בעידנא דגנו אינשי או ביום כו' חייב:

תקמ"ח **ובעל** הבית אין צריך לישבע שלא ידע שלא היה האבן תקוע יפה דאין נשבעין בטענת שמא אלא הנך דפרק כל הנשבעים ואפילו ע"י גילגול לא ישבע זה כדפי' ר"ת דאין מגלגלין בטענות ספק אלא מילתא שהוא קצת סברא והביאו ראייה מפרק השואל גבי זה אומר שאולה כו' ואסכן הדין כך שהסרסור ישבע שאינו ברשותו שמא עיניו נתן בו וגם ישבע כמה היתה שוה האבן ויפרע ולא דמי להאו' דפרק המפקיד דמסיק רב אשי זה נשבע וזה נשבע דבעל החפץ נשבע כמה היה שוה היינו כדי ליפטור דהוה לי' נשבע ולא משלם אבל הכא הסרסור נשבע לפי שהוא נתבע וק"ל.

(קרעו לבבכם בתשובה ואל תבואו לקרוע בגדיכם על מת השם ישמרנו בכל עת:)

תקמ"ט **אבל** מותר לתקן מיטתו כל ז' ימי אבלו ואסור בתשמיש כל ז' ומותר לרחוץ רגליו בצונן כל ז' אם יצטרך: ואסור בכל מיני מנעלים ואם יארע מת מותר לילך לבית הקברות במנעלים ולא ישאל בשלום חבירו אבל משיב בשפה רפה עד לאחר ג' ימים הראשונים ויכול ליסב על השולחן כדרכו ויש אנשים שיושבי' לאכול כל ז' על הארץ ואסור לעשות לו מלאכה ואפי' לעשות לו אחרים ובסעודת הבראה אינו בוצע בעצמו ואז חייב לאכול על הארץ וחייב קריע' מעומד עד כנגד לבו מלבוש העליון ועל אביו ועל אמו כל בגדיו עד שיגלה לבו ואינו תופר לעולם והאשה מותרת לתפור לאחר ז' ואסבגדיו או סדיניו מאיסים מכבס חבירו ללבוש הלבנים יכבסו ומייסואז ילבש אותם או סדיניו ומקצת יום ז' ככולו לכל מילי:

מי שמת לו מת אפילו יום אחד קודם הרגל בטלה ממנו גזירת ז' וח' ימים קודם הרגל בטלה גזיר' ל' ואם חל ח' שלו בשבת והוא ערב י"ט מותר לגלח ערב שבת שהוא שביעי שלו ואם מת ברגל נוהג ז' ימי אבלו אחר הרגל אבל ימי הרגל עולין למנין ז' ואם מת אפילו יום אחד לפני הרגל בין ר"ה בין יום הכיפורים או פסח או עצרת עולין לי"ד יום ואם מת לו יום אחד לפני סוכות אותו יום וסוכות ושמיני עצרת עולין לכ"א יום ומונה עוד ט' ימים עליהן ופטור: ואם יום קודם ר"ה אותו יום פוטרו מז' ור"ה עצמו פוטרו מז' וז' ימים שבין ר"ה לי"ה הרי כ"א וי"ה פוטרו מז' הרי כ"ח ומונה עוד ב' ימים ופטור. שמועה רחוקה היינו אחר ל' אינה נוהגת ופטור שמועה קרובה נוהגת ז' ול' ביום ל' מותר לרחוץ ואפילו על אביו ואמו אבל לספר על אביו ועל אמו אסור עד שיגערו בו חביריו ואם שמע שמועה ביום ל' נוהג ז' ול' מיום שמיעה וכן פסק ה"ג והאלפס ותינוק שמת ביום ל' אין מתאבלין עליו אלא א"כ ידעו בבירור שכלו לו חדשיו ואבל שחל יום ל' שלו בשבת מותר לרחוץ בע"ש שהוא כ"ט שלו לכבוד שבת אבל לספר אסור עד לאחר השבת דמודי' חכמים לאבא שאול כשחל ח' שלו בשבת ערב הרגל דמותר ברחיצה ערב שבת כיון דאכום כ"ש ברחיצה דאחר ז' דשרי ואינו אלא מנהג ואינו לא מדאורייתא' ולא מדברי סופרים קריעה אינה נוהגת בשמועה רחוקה מת בי"ט ראשון יתעסקו בו עממי' אפילו לא אישתהי אך ישראל יוציאוהו לבית הקברות וילבישוהו ויתנוהו בקבר והגוי' יחפרו הקבר ויתקנו הארון ויכסו העפר וכן עמא דבר ופסק בספר המצות דיום ל' בחול כיום שלפניו ובשבת כיום שלאחריו ולמוצאי נעשית רחוקה ואפילו על שמועת אביו ואמו אינו נוהגת אלא יום אחד ומקצת היום ככולו וכן פסק בה"ג ובירושלמי וביום ז' לאבילתו אל ישמש מטתו אף על פי שעושה דברים אחרים אחר שהתפללו עמו אל ישמש עד ליל ח' ומי שמת לו מת בי"ט ולאחר י"ט יש לו לישב באבילות

בי"ט אל ישמש מטתו:

(ליקוטי מיימוני)

תק"נ **כפ"ג** אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה של' משפט אחד יהיה לכם אבל אמרו חכמים כדי שלא תנעול דלת בפני לוין אין עידי ממון צריכין דרישה וחקירה כיצד אמרו העדים בפנינו הלוה זה את זה מנה בשנת פלוני אף על פי שלא כיונו החדש והמקום ומטבע פלוני עדותן קיימת בד"א בהודאות ובהלוואות ומתנות ומכירות אבל דיני קנסות בעו דריש' וחקיר' ואין צריך לומר בגלות ומלקות וכן אם ראה הדיין שהדין מרומה וחשש לא צריך דרישה וחקירה כעידי נפשות אף על פי שהן הודאות והלואות אעפ"י שאין עידי ממונות צריכין דריש' וחקירה אם הכחישו זה בדרישה וחקירה עדותן בטילה אבל בבדיקת עדותן קיימת כיצד אחד אמר בניסן לוה ממנו והשני אומר באחד באייר אחד אמר בירושלים ואחד אמר בלוד או אחד אמר חבית של יין הלוהו ואחד אמר של שמן הרי הוכחשו בדרישה ועדותן בטילה אבל א' אמר בדיוטא העליונה ואחד אמר בדיוטא התחתונה עדותן קיימת אחד אמר מאה ואחד אמר מאתים חייב לשלם מנה שיש בכלל מאתים וכן אמר אחד דמי חבית יין ואחד אמר דמי חבית של שמן משלם בפחות שבדמים וכן כל כיוצא בזה דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים מפיהם ולא מכתבם אבל מדברי סופרים שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר אף על פי שאין העדים קיימי' כדי שלא הנעול דלת בפני לווין ואין דנין בעדות שבשטר בדיני קנסות ואין צריך לומר במכות וגליות אלא מפיהם עדים החתומי' על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד ואין יכולין לחזור בהן כיצד אמר מוטעה הייתי שוגג הייתי לפחד עשיתי נזכרתי שאין הדבר כן אין שומעין לו ואין יכול להוסיף בעדותו תנאי. בד"א שיכולין לקיים השטר שלא מפיהם כגון שהיה שם עדים שזהו כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא במקום אחר אבל אכתי איפשר לקיים השטר אלא מפיהם ואמרו כתב ידינו הוא אבל אנוסים היינו קרובים היינו וכן מודע' נמסרה לנו על מכיר' זו הרי אלו נאמני' ויבטל השטר אבל פסולי עדות היינו בעביר' או בשוחד וכן אמנה היו דברינו אין נאמני' שזהו כמעיד שקר דאין אדם משים עצמו רשע. עד שיעיד אחר שהוא רשע אמרו על תנאי היה שטר זה אם היה כתב ידו יוצא ממקום אח' אין נאמנים ואם אין השטר מתקיים אלא מפיהם נאמנים ואומרי' לבעל הדין קיימו התנאים:

ומה שאין מקבלין עדות אלא בפני ב"ד ה"מ בעדות על פה אבל השטר מקיימי' ב"ד על פי עדיו שלא בפני בעל דין ואפילו זה עומד וצווח ורוצה לפסול השטר ואם יש לו ראייה אחר כן לפסול יפסול. כללא של דבר כל דבר שאמר העד שנחקרה עדותו שובא מכללו בטל העדות או אם אמר תוספת תנאי בה אין שומעין לו. מי שחתם על השטר ובא להעיד על כתב ידו בב"ד והכיר כתב ידו שהוא בודאי אבל אם אינו זוכר העדות כלל ולא ימצא בלבו שזה לוה מזה מעולם הרי זה אסור להעיד על כתב ידו כי על מנה כבשטר הוא מעיד וזה אינו זוכר כלל ובכל ענין שנזכר מעיד אע"פ"י אם הזכירו התובע אף על פי שנזכר אינו מעיד שזה דומה בפני בעל דין כאילו העיד לו שקר בדבר שלא ידע אבל אם היה ת"ח התובע והזכיר התובע הזה העדות ונזכר הרי זה יעיד לו שת"ח יודע שאילו לא זכר הדב' לא היה מעיד וקל הוא שהקלו בדיני ממונות שטר שיצא לב"ד ובאו עדיו ואמר כת' ידינו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זה ואין אנו זוכרי' אם זה לוה מזה או מכר לו לא נתקיים השט' והרי הוא כחרס עד שיזכרו עדותן. וכל מי שלא דן כזה הרי זה לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו. כל עדות שתבא לאדם הנאה ממנו אינו מעיד בו שזה כמעיד שקר לפיכך בני העיר שבא מערער עליהן במרחץ או ברחוב של עיר אין אחד מבני העיר מעיד בדבר ולא דן בו עד שיסלק עצמו בקניין גמור ואחר כך ידין או יעיד. וכן שני שותפין בני העיר שנגנב ס"ת שלהן הואיל ולשמוע הוא עשוי שאי איפשר לאדם לסלק עצמו ממנו אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראייה מאותה העיר. המטמין עדים לחבירו והודה לו בינו לבין חבירו והעדים רואים ושומעי' שהוא אומר לו ודאי יש לך אצלי כך וכך אבל אני מתייר' שמא תכפיני בדין למחר הרי זה אינו עדות עד שיודה בפני עדים: כת' המיימוני המקנה לחבירו דבר שאינו מסויים אם אין מינו ידוע לא קנה: וקיימא לן כר' שמעון בן מנסיא דאזיל בתר אומדנ' פ' יש נוחלין וכן כת' המיימוני וז"ל לעולם אומדין דעת הנותן אם היו הדברים מראין סוף דעתו של נותן עושין אף על פי שלא פירש וכן פסק מהר"ם והאלפס וכמה גאונים בפרק ז' דהלכות סנהדרין.

תקנ"א **מי** שקיבל עליו להיות קרוב או פסול דיינא עד בין שקיבל עליו על עצמו לאבד זכיותיו ולמחול מה שהוא טוען על פיהם בין שקיבל שיתן כל מה שיטענו' עליו חבירו בעדות זהו הפסול או בדינו אם קנו מידו של זה אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מידו יש לו לחזור עד שיגמור הדין נגמר הדין והוציא הממון בדיין זה הפסול או בעדו' אין יוכל לחזור בו.

תקנ"ב **וכן** מי שנתחייב לחבירו שבועה בדין ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והפטר או אתן לך כל שתטעון אם קנו מידו אין יכול לחזור בו ואם לאו יכול לחזור בו עד שיגמור הדין נגמר הדין ונשבע במה שאמר לו אין יכול לחזור בו וחייב לשלם וה"ה למי שנתחייב שבועת היסת והפכה צריך קניין ואם לא קנו יכול לחזור קודם שיגמר הדין וכן כל כיוצא בזה:

תקנ"ג **מי** שנתחייב בב"ד והביא עדים או ראייה לזכותו סותר את הדין וחוזר הדין אע"פ שכבר נגמר כל זמן שמביא ראייה סותר אמרו לו הדיינין מה שיש לך הבא מכאן עד שלשים אפילו לאחר שלשים יום סותר את הדין מה יעשה לא מצא תוך ל' ומצא לאחר ל' אבל אם סתם טענותיו אינו סותר כיצד אמרו לו יש לך עדים ואמר אין לי עדים יש לך ראייה אמר אין לי ראייה דיינוהו וחייבוהו כיון שראה שנתחייב אמר קרבן פלוני ופלוני והעידו או שהוצי' ראייה מתוך אפונדתו אין זה כלום ואין משגיחין על ראיותיו ועל עדיותיו בד"א שהיתה הראייה אצלו והעדים עמו במדינה אבל אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיי׳ולאחר מכאן באו לו עדים ממדינת הים או שהיתה החמת של אביו שהיו בה השטרות מופקדות ביד אחרי' ובא זה שהפקדון אצלו והוציא לו ראייתו הרי זה מביא סותר ומפני מה סותר מפני שיכול לטעון ולומר מפני כך וכך אמרתי אין לי עדים וראייה מפני שלא היו מצויין אצלי וכל זמן שיכול לטעון ולומר מפני כך וכך אמרתי אין לי ראייה ואין לי עדים והיה ממש בדבריו הרי זה לא סתם טענותיו וסותר לפיכך אם פירש ואמר אין לי ראייה כלל לא הנה ולא במדינת הים ולא ראייה לא בידי ולא ביד אחרים אין יכול לסתור בד"א בגדול אבל יורש שהיה קטן וכשהגדיל באו עליו טענותיו ממורישו ואמר אולי עדות וראייה וכשיוצא מב"ד אמרו לו אחרים אנו יודעים לאביך עדות שתסתור בה דין זה או שאמר לו אחד אביך הפקיד אצלי ראייה וזו היא הרי זה מביא מיד וסותר שאין היורש הקטן יודע כל ראיות מורישו :

תקנ"ד **מי** שקנו מידו שאסלא יבא פלוני וישבע יהיה חבירו כאתנ׳ויטול כל מה שיטעון בלא שבועה או שאם לא ישבע ויטול ביוספלוני אבד זכותו ואין לו כלום ויפטר חבירו ועבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואם הביא ראייה שהוא אנוס באותו יום הרי זכה מקניין וישבע כשיתבעננו חבירו כאשר היה מקודם וכן כל כיוצא בזה ·

תקנ"ה **מנהג** הישיבות שבחוצ' לארץ אעפ"י שאין גובי' שם קנס מנדין אותו עד שיפייס לבעל דינו או יעלה עמו לדין בארץ ישראל וכיון שיתן לו שיעו' הראוי מתירין נידויו בין שנתפייו' בעל דינו בין שלא נתפייס וכן אם תפס הניזק שיעור מה שראוי לו שיטול אין מוציאין מידו ·

תקנ"ו **כל** דיין שדן דיני ממונות וטעה אם טעה בדברים הגלויים הידועים כגון דינין המפורשים במשנה ובתלמוד חוזר הדין ומחזירין הדבר ודנין כהלכה ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל שלא כדין הממון למדינת הים פטור מלשלם כי לא כיוון להזיק אבל טעה בשיקול הדעת כגון בדבר שיש בו מחלוקת תנאים ואמוראים ולא נפסק הלכה כאחד מהם בפי' ועשה כאחד מהם ולא ידע שכבר פשט בכל העולם כדברי האחד אם היה דיין מומח' וקבלו אותו בעלי דינין עליהם והוא מומח' חוזר הדין ואם אי אפשר להחזיר פטור מלשלם :

תקנ"ז **דיין** שטעה וחייב שבועה למי שאינו חייב בה ועשה זה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע ואחר כך ידע שאין זו שבועה אעפ"י שקנו מידו על הפשרה אין מועיל לו כלום שלא קיבל עליו ליתן לו או למחול לו כי אם כדי שיפטר שבועה שחייב בה וכל קניין בטעות חוזר וכן כל כיוצא בזה:סליק ·

תקנ"ח **כתב** הרב בשם ר"ת שהיה מתיר לישראל ליהנות מן הנר שהשפחה מטלטלת בשבת לצורך ישראל משום דאי בעי ישראל היה מושך הנר אפילו בשעה שהוא דולג לכל מקום שירצה משום דקיימא לן טילטול מן הצד לא שמיה טילטול אבל אסור לומר לה לטלטל הנר לצורך ישראל ומו' הגיד שרא"ס היה לו שפחה ששמה הידרון ובליל שבת כשמורי הרואה רצה לילך לישן אמר רא"ס לשפחה לכי ותחלוץלשמואל מנעליו והוא הרגישה ולקחה הנר והלכה עמו להאיר לו :

תקנ"ט **פסק** רבינו יוסף דאסור לומר לאין ישראל בערב שבת עשה מלאכה זו בשבת מפני שמסייע ידי עוברי עבירה ולמורי היושר נראה להביא ראייה דודאי אסור לומר לאין ישראל מבעוד יום עשה מלאכה זו בשבת דגרסי' ביבמות וינפש בן אמתךזה גר תושב ומקשי' דאמר פ"ד מחוסרי כפרה ר' שמעון אומר אחד גר תושב ואחד עבד ואפילו התושב עושין מלאכה לעצמן כישראל בחול ופסק כותי' וי"ל התם מיירי בעושה מלאכה לעצמו והכא מיירי בעושה מלאכה לישראל דאסור מכאןמוכיח דאיןצריךלמחות לשפחות אינ׳יהודי׳ שעושות מלאכתן בבית הישראל אבל אסעושות מלאכתינו אסור ויש למחות בידם כל שכן שאסור לומר לו עשה מלאכתינו בשבת אבל אסור מוקצה דרבנן מותר לומר לאין ישראל לעשותו וראייה מפרק הפועלים מהו לומר לאין ישראל חסום פרתי ודוש בה בשבת דאיסור סקילה גזרו ביה רבנן אבל איסור דרבנן פשיטא דלא גזרו אבי"ה :

(הג"ה)

אבל מהר"ם ז"ל אמר דיכול לומר לאחר השבת למה לא עשית כך וכך שעברה והבי'ראייה לדבריו וי"מ דאפילו קודם השבת מותר לומר עשה כך וכךבשבת ע"כ:

תק"ס **שאל** הר' שלמה בר' אברהם את רבי' ברוך ז"ל ילמדנו רבינו על מעשה שאירע ביהודי שנהרג והניח אשה ובןקיימאוביום שנהרג מת הוולד וספק איזה מהן מת תחילה ועמד האח וחלץ האשה מספק והנה אותו האח רוצה לישא אחותה מספק דאחו' חלוצה דרבנן וספיקא דרבנן לקולא והא דאמר פ"ר אליעזר דמילה מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן אינה חולצת ותשת' הא אם חולצ' אסור' אע"ג דספיק' דרבנן היא · וי"ל היינו טעמא דאפילו ריח הגט פוסל בכהונה והשיב רבינו ברוך על עסק אחות חלוצה דעתי נוטה כי אעפ"י שיש למנות ולהתיר אינו רשאי לעשות מעשה לכתחילה כי בכמה מקומות אשכחן דאפילו בספק ספיקא מחמירין כגון בבכורות על אלו מומין תניא אשת טומטום חולצת ולא מתיבמת ומוקמא לה כר' יוסי ב"ר יהודה טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא סרים חמה ואינה מתייבמת אף על גב דהוי ספק ספיקא ספק זכר ספק נקיבה ואת"ל זכר שמא אינו סרים ובת ייבום היא ובפ' בהמה המקשה תניא התפלת מין חיה מין בהמה ושליא עמהן אינה קשורה בהם הריני מוטל עליה חומר ב' ולדות והוי ב' ספיקי שמא לא היה ולד חשוב ושמא זכר היה ובאלו טריפו' גבי ההיא סרקפא דספק דרוסה ובי' יוחנן אמר רבא דבר תור' שתוקי כשר וכו' ודוק . והאריך ובאין לדין ספק מוכן פליגי ופסקינן הלכה כמאן דמחמיר · ואמנם כשלמדנו מסכת שבת תמהנו מהא דאמר אם אשת כהן היא אמאי אינה חולצת כיון דאמר פ"ב דיבמות דספק חלוצה לא גזרו ביה רבנן ופרקינן היינו היכ' דחלצו כבר אבל תחת כהן לא תחלוץ דחיישינן שמא יפסלו הבנים ועוד חילוקים ואני שאלתי את פי רבותיי ואומר שאין רשאין להתיר לעשות מעשה ואתה ראה מה תעשה : ועלינו ועל כל ישראל חיים ושלום . ברוך בר' שמואל :

תקס"א **ממון** המוטל בספק חולקין . ואפי' רבנן דפליגי עליה דסומכוס בעלמ' הכא מודו דאין שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראייה שאין זה מוחזק יותר מזה והוה לי' כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמר בפ' מי שמת דיחלוקו ורשב"ם פסק מכאן דהלכה כסומכוס וכן בפרק מי שמת סבירא ליה כר' יוסי כוותי' וכן בכמה מקומות :

תקס"ב **שומרת** יבם שנפלו לה נכסים וכו' מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסי' והיוצאים עמה בית שמאי אומר יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומר נכסי' בחזקתן ופירש"י כי היכי דפליגי אמוראי בפ' מי שמת גבי נפל הבי' עליו ועל אשתו ר' אלעזר אומר בחזק' יורשי האשה ר' יוחנן אומר בחזק' יורשי הבעל ה"נ פליגי הכא וכן פרשב"ם פ' מי שמת וביבמות ובכתובות גבי שומרת יבם שמתה היא והיבם חי וכבר באו לידו נכסי אחיו וזכה כהן קודם שמתה יבמתו שהיבם זוכה מיד לאחר מיתת אחיו ומחזיק בהן מן הדין שהוא יורש והיא אין לה ליטול מכתובתה כלל עד שתחלוץ ולעולם הן בחזקתה אפילו לכשתמות יבמתו ובחזקתו הן עומדין :

תקס"ג **ראיתי** שכל הגדולים והקהילות השוו בזה לאחר שיחלוץ לה היבם שיחלקו הממון שהניח המת חציו לאשה וחציו ליבמית ובדין תקנת הקהילו' איני יודע אך כאשר כתבו רבותינו לחלוק אחר החליצה ולענין דינ' דגמ' אכתוב הנראה בעיני : גרסי' בפ' החולץ יבמה ג' חדשים הראשוני' ניזונית משל יבם מכאן ואילך אינ'ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם · הילכך אח' שעברו ג' חדשי' הראשונים אם תתפוץ היבמה לחלוץ יחלצו לה ויחלקו הממון ביניהם כאשר כתבו רבותינו ואם אינ' רוצה לחלוץ ואומרת אחזיק בכל הממון מוציאין מידה אף על גב דאמרינן בכתובות פר' אלמנה אלמנה מה שתפסה תפסה והמרינן נמי התם מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דיסקיא מלאה מעות למזונותיה ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה ואמר עלה בירושלמי דאפילו חוי מה בידיך לא אמרינן לה · ה"מ אלמנה דאית לה מזונות אבל אלמנה זו דמג' חדשי' ואילך לית לה מזוני כדפי' מפקינן מינה ואי איכא נכסי מלוג דעיילא לגברא ולא שמאתן דיניהן מפורש בפ' האשה שנפלו · ואין להאריך בזה כי חקרנו שאין לה נכסי מלוג לבד נדונייתה ושאר נכסי' תנן פר' החולץ ופ' האשה שנפלו גבי שומרת יבם שמתה נכסי' בחזק' פי' נדוניית' להן נכסי צאן ברזל ופרש"י כי היכי דתנינו פ' מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי אמוראי התם איכא למ"ד בחזקת יורשי האשה ואיכא למ"ד בחזקת יורשי הבעל ואיכא למ"ד יחלוקו . וה"נ פליגי הכא והשתא לפרש"י קיימ' לן יחלוקו כבר קפרא דאמ' בפ' מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אשתו כמו שפסק שם האלפסי : מיהו ר"ת פירש גבי שומרת יבם שמתה לכ"ע נכסים בחזקת' דהיינו נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל ואין להאריך בזה ופלוגת' דרש"י ורבינו תם לא שייך אלא בשומרת יבם שמתה : אבל זאת שהיא בחיים ואינה רוצה לא לייבום ולא לחלוץ לא גריעה ממורדת ויהבינ' לה נדוניית' מה שהכניס' לבעלה ותו לא וכל שאר נכסי המת יהבינ' ליבמי' כדין מורדת כמו שפת' בדין מורדת באלפסי בפ' אף על פי . ואם תתרצה לחלוץ חולצין לה וינתן כל החצי ממון לה כתקנת הקהילות ויכנו לה מחלקה כל מה שבזבזה ונתנה והפסיד' בפשיעת' בין בחיי בעלה בין במותו ובשבועה ואותן ס' ליט' שנוה בעלה לחלוק בין אחיו ואחיותיו לא יכנו לה מחלקה כלום בשביל אותה מתנה דכתובה נגבית ממתנת שכיב מרע כדמשמע פ' יש נוחלין ובפ' נושאין גבי יש מוכר לאביו להגבית׳ לאמו כתובתה : ומה שנראה כתבתי וחתמתי : מאיר ב"ר ברוך ז"ל :

תקס"ד **מצאתי** כתוב בתשובת הגאוני' יבמ' שנפלה לפני משומד דפטורה מן החליצה ומן הייבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא ולא הביאו שום ראייה לדבריהם ופרש"י דלא שמכינ' עליה כלל אף על פי שחטא ישראל הוא לכל דבר דקידושי' קידושין וחולץ ולא מייבם

חייבם ונראה להביא ראייה מדאמר בהגוזל קמא אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכא לא קדשה נפשה מעיקרא ומשני מינח ניחא לה טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו א״כ גבי משומד דליכא למימר הכי דאנן סהדי דלא ניחא לה להתייבם לו כי יעבירנה על דת לבא בגויות.

תקס״ה **ראיתי** תשובת הגאונים שפסקו רבינו שפירא רבי מאיר ב״ר קלונימוס ורבינו יהודה ב״ר קלונימוס ורבי יצחק ב״ר אשר הלוי דאין להכשיר את הקטן לא ליבם ולא לחליצ׳ בעדות קרובי׳ ובעדו׳ אב ואם: וכן פי׳ המיימוני פ״ב דאישות וכן כתב רבינו תנא׳ וכן הסכימו רבי׳ יהודה ב״ר משה ור׳ משה ב״ר מרדכי ורבי׳ ברוך בר שמואל וכתבו דאין להביא ראייה מדאישתמודעינהו דפ׳ החולץ דודאי התם גילוי מילת׳ בעלמא דבלאו הכי תופסי׳ דומי׳ דגילוי מילת׳ דפ׳ האשה שנתארמלה אבל אם לא היינו מוחזקין בו שהוא אחיו. ואמר שהוא אחיו מן האב והביא קרובים לעדות ההוא לאו גילוי מילת׳ הוא ובהא לא פליגי: וכ״ש הכא שהיינו מוחזקי׳ בו בחזקת קטן וקרובי׳ אין נאמנין להוציאו מאות׳ חזקה: וכן פסק ר״י דכי היכי דלא מהימנ׳ למכות ולעונשי׳ ה״ה לחליצה:

תקס״ו **עמד** וברח ניזונית משל יבם לאו בברח בשבילה איירי שרוצה לעגנה שאינו רוצה לייבם ולא לחלוץ דהא בפ׳ בתר׳ דכתובו׳ פריך מיני׳ לשמואל דחייש להתפסת זרזי· ואם בשבילה ברח אין לחוש להתפסת זרזי אלא איירי בברח מחמת ממון או מחמת מרדין. ואם כן ה״ה אם חלה והכי אמרי׳ בירושלמי פ׳ אף על פי עמד בדין וברח ניזונית משלו חלה כמו שברח דמי ולא כמו שפיר׳ הקו׳ דווקא ברח אף על גב דברי׳ כתובות אמרינן הגיעו זמן ולא נשאו כו׳ לפיכך חלה הוא וכו׳ התם איירי כגון שחלה בתוך הזמן עד לאחר הזמן חייב במזונותיה וגם חלה אחר שעמד בדין היה לו לכונסה לאלתר עד שאירע לו שום אונס עיין סוף פרק אף על פי ואומר ר״י דווקא נתרצה ליבם אבל לא נתרצה כ״א לחלוץ אין נראין הדברים שתקנו לה חכמים משל יבם כיון שאין סופו ליבם אלא לחלוץ ודוקא ברח הוא דתקון לה רבנן מזונות אבל לא ברח לא משום דלא שכיח׳ שיאמר ליבם כיון דאותי׳ קמן ונתרצה ליבם אין כופין אותו ליתן מזונות דאדכייפו לי׳ לזונו כייפו לי׳ ליבם משום זמן מועט שרגיל לאחר לא תקנו לה מזונות פרק הבא על יבמתו:

תקס״ז **הוא** אומר מינה והיא אומרת מיני׳ דברים שבינו לבינה היא נאמנת תימא במאי איירי אי בשהתה עמו י׳ שנים ולא ילדה למה לי דאין יורה כחץ יוציא ויתן כתובה שלא זכה ליבנות הימנה כדתניא לעיל ואי לא שהה עמה י׳ שנים אפילו אמרה דאין יורה כחץ אמאי נאמנת שמא עיניה נתנה באחר כדתניא בסוף נדרים השמי׳ פי׳ לשמים גלוי שאינך יורה כחץ הכי מפרש לה בהדיא התם בגמרא ולא כפ״ה שפי׳ בסוף פ׳ ב״ש גלוי לשמים שאינך נוהג עמי כדרך שאר בני אדם: יעשו דרך בקשה פי׳ יבקשו רחמים על הדבר ור״ח פי׳ בס״פ ב״ש יעשה שלום דרך בקשת פיוס ואפילו באה מחמת טענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה משמע שאין להאמינה שמא עיניה נתנה באחר דהא לא פליג התם מידי ועוד דבאה מחמת טענה אצטריך למתני התם דאל״כ אתי אוכפת לה ומאי אמרינן במשנה ראשונה יוציא ויתן כתובה והא דאמרי׳ בסוף שמעתי׳ בבאה מחמת טענה יוציא ויתן כתובה איכא לאוקמי בידוע שהוא עקור כ״ל וי״ל ששהא עמה י׳ שנים ויש לו בנים מאשה אחרת משום פרי׳ ורבי׳ לא כפינן לי׳ וכן מוכח ר״י כה״ג וז״ל והיכא דאית לי׳ בניה מאיתתא אחריתא והיא לית לה בנים ואמרת שהאי בהדאי עשר שנים בעינא דאינסב לאחר דלי הוו ליה בנים תנא בלא כתובה מאי טעמא לא מיפקדא אפריה ורביה ואי ודאי באה מחמת טענה דאמרה לאו משום פריה ורביה אלא אמרה בעינא חוטרא לידה ומרא לקבורה טענתה טענה וגבינ׳ לה כתובה א״כ הפילה וחזרה והפילה עכ״ל אבל שאלתות דרב אחאי מפ׳ הכא בדלא שהה עמה י׳ שנים ומשום דבאה מחמת טענה האמינוה והעמידו דינה כמשנה ראשונה ור״י אמר דדוקא על ידי ששהתה ולא ילדה יש יותר רגלים שאינו ראוי להוליד ועל ידי כך היא נאמנת יותר מלאלתר שאין שם הוכחה שהאי טענתא אין נראה לתרץ ההיא דנדרים ולומר דהאי דהתם לא מהימנא משום דלא שהה י׳ שנים דהא משמע דקאמר יעשו דרך בקשה היינו לעולם ולא יוציאנה אחר י׳ שנים ויש מפ׳ דבההיא דנדרים מיירי כשתובעת כתובה והא דהכא מהימנא לה היינו בנתרצית לצא׳ בלא כתובה אבל אין נראה לר״י דמדקאמר אף בזו יוצא ויתן כתובה משמע כמו בההיא דלעיל שנותן כתובה עיין באלפס.

תקס״ח **שאל** הר׳ משולם את מורי כיון דנהגינ׳ לבדוק בנשים אם יש לבדוק אפילו בקרובות והשיב כיון דנשים אין ראויות להעיד והכא מהימני מה לי קרובות מה לי רחוקות שוב מצאתי בספר אבי״ה דר״ת פסק אפילו הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות בבדיקה דאין לך כת׳ מוכיח גדול מזה דעבידה לגלויי וכן פסק רבינו אבי״ה דאנשים קרובים בודקין את החולץ ונשים קרובות בודקות אותה:

תקס״ט **וששאלתם** על יתומה אחת שנתקדשה אם יכולה למאן אי סמכינן אעדות נשים שהיא בת י״א ולא נכנסה לי״ב ודאי סמכינן כיון דלא בעל ואפילו היתה גדולה אין כאן אלא קידושין דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן אבל אי בעל לא מהימני ואע״ג דלענין חליצה דהויא דאורייתא מהימנא אפילו אשה ואפילו קרוב בפ׳ החולץ לומר דהיא אשת המת והחולץ אחוה דמיתנ׳ ה״מ במילתא דעביד׳ לגלויי אבל בכי האי גוונא אי בעל דהוי ספיקא דאורייתא לא סמכי׳ אנשים כדמשמע בר״פ בא סימן דנאמנת אשה להחמיר ולא להקל · ומיהו בנדון זה שלא בעל סמכי׳ עלייהו כדפס׳ ס״פ יוצא דופן הילכתא שמא נשרו הילכך דלא בעל לאחר זמן תלינן להקל כ״ש דסמכי׳ אנשים המעידות שאינה בת י״ב ממאנת דפסקינ׳ הלכתא תוך זמן כלפני וכמו שפסק ר״ת כר״ש בר״פ בא סימן דאמר תוך הפרק כלפני הפר׳ ואפי׳ לר״ת שפסק כר׳ יהודה ה״מ תוך הפרק דהיינו יום אחרון של שנת י״ב תדע מדשינה בלשון דלעיל דקאמר בתוך הזמן והכא קאמר תוך הפרק דמשמע סמוך לפרקן אבל כל שנת י״ב חוץ מיום אחרון ואפי׳ הביאה שערות שומא ניהו וממאנת ועוד ראיתי דסמכי׳ אנשים בפ׳ המדיר הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה וכ״ש דנאמנת למיאון אבל אמה אין נאמנת מפרק האומר דאמר התם זה בני בן י״ג שנים וזאת בתי בת י״ב שנים נאמן לנדרים ולא למלקות ולעונשין ושמא ה״ה לענין מיאון אפילו לא בעל שמא אינה נאמנת:

ושלום מאיר ב״ר ברוך זלה״ה:

תק״ע **מעשה** בא לפני ר״ת באשה אחת יבמה שמת בעלה ולא ידעה שהיה לה יבם והלכה ונתקדשה לשוק ולא היה יודע המקדש שהיתה זקוקה ליבם ובעודה ארוסה נודע ולא נשא׳ המקדש ושאל את ר״ת אי קנסינן להוציא המקדש או לא והשיב כי לא מצינו קנס בשומרת יבם שנשאת לשוק אלא א״כ נישאת וכמצאו הצרות עריות ואיילוני׳ ולעיל ה״פ איתגורי איתגר וכי בשביל זאת היבמה שחטאה שקדשה את עצמה ואסרה את עצמה על הכהן תהא נשכרת שנכוף הכהן לחלוץ כדי להתירה אלא ודאי אם היה יבמה כהן לא נכוף הכהן לחלוץ אלא מבקשין ממנו כמו שמצינו ס״פ ב״ש יש שכופין לחלוץ ויש שמבקשין ממנו ה״נ מבקשים ממנו לחלוץ אם ירצה ואו לא קרינן לשני חוטא נשכר שבעבור חטאו אין נשכר כלל דבלאו חטאו נמי היה כונסה בכך הואיל וזה רצה לחלוץ ואם לא ירצה לא יחלוץ והשני לא יכנוס:

תקע״א **אין** מעידין אלא על פרצוף פנים עיין ביבמות בהאשה רבה כתב האלפסי היכא דמתחיל העובד כוכבים ומזלות ומסיח לפי תומו אע״ג דהדריג׳ ומגליג׳ למילתא מיניה שפיר לא נפיק לי׳ מתורת מסיח לפי תומו אלא׳ נאמן ומשיאין על פיו וכדמשמע בעובדא דפונדקית ורבינו יואל הלוי פסק הלכה כדברי המיקל בעדות אשה·

תקע״ב **כתוב** בספר החכמה יהודי אחד הלך בספינה עם ישמעאלים ויש לו אשה זקינה ואין לו זרע ובא ישמעאלי והסיח לפי תומו שהרגוהו ישמעאלים בספינה ואח״כ השליכוהו למים שאין להם סוף וישמעאלי אחד בא והסיח לפי תומו שהשליכוהו במים והנה האשה תובעת כתובתה ושיתירוה לינשא וכוונתם כדי שתוכל להקנות הקרקעות לקרוביה ויורשי הבעל אומרים עדיין הוא קיים ר׳ דוד ברבי קלונימוס התיר׳ לינשא ותיטול כתובתה אעפ״י שבא ישמעאלי אחד והכחי׳ הראשון קודם שיתירוה לינשא אין בדבריו כלום לאסור ואע״פ שאין נאמן גם להתיר כדאמר בבכורות לבא מיהא לעדות אשה המיכוהו במסיח לפי תומו על כן אין לומר בכאן כדאמר בפרק בתרא דיבמות ע״א אמר מת והתירוה לינשא כו׳ כי הישמעאלים אין נאמנים לא לאסור ולא להתיר ודייקת מינה דווקא התירוה לינשא אז לא תצא מהיתירא הראשון הא קודם שהתירוה לא ורבינו ברוך כתב דמוקמינ׳ לה אחזקת׳ דאשת איש וכתב רבינו גרשם וז״ל שני ישמעאלים מסיחין לפי תומו פלוני נהרג ושנים מסיחים לא נהרג לזו האשה אין לה תקנה דתנו רבנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תינשא ובספר הישר כתב ר״ת דהיא אינה נאמנת כיון דאיכא עדים דקא מסייע ליה מעיזה ומעיזה פניה לומר מת הבעל עכ״ל וא״כ כ״ש הכא במעשה הבא לפנינו שהיא זקינה ואינה בת בני׳ ואינה יריאה מקילקול דטעמא מאי להוחזקו להיות מותרות בעד מפי עד מפי אשה מפי עבד וכו׳: דאמרינן מתוך שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילה כדאמר רבי זירא הכא ליכא למימר הכי ועוד מאן לימא לן דישמעאלים מסיח לפי תומו ואמר שמת לא יהא צריך לומר קברתיו דאי לא אמר הכי אמר בדדמי ואם ראוהו מגוייד או נצלב או נהרג אעפ״י שלא נהרג ובה״ג כתב אם נפל על פי עדים במים שאין להם סוף נחתי יורשי לממון דגבי ממון אמרינן מיית וגבי איסורין כגון לינשא החמירו ולא דמי לאין האחין נכנסין לנחלה על פיה דהא לאו על פיה נחתי אלא על פי המסיחין בתשובת ה״ר אליעזר מד״רונא דקדק מדקאמר מים שאין להם סוף אשתו אסורה ולא קאמר אשתו לעולם ש״מ דלאו לעולם קאמר וכן נר׳ שתלו רבותינו ע״ה על חכמי הדור ויראי שמים שיתכוונו וישכילו על ענין המאורע בדרוש והאריך הרבה למצוא עיל׳ להתיר אשה שנתעגנה ז׳ שני׳ כי נטבע בעלה וחזקות מוכיחות שנטבע כי הכלים אשר אתו בספינה נמצאו על שפת הים וכן כתב רבי׳ אברהם ב״ר משה שהורגלו העולם לפרש דאסורה לעולם נר׳ משום דסתמא קאמר אסורה: ולא יהיב קצבה ועל זה המשמעות יש לתמוה דהא רב אשי הוחזקה ס״ד למימר דצורבא מרבנן אפי׳ במים שאין להם סוף מותרת דאי סליק קלא אית ליה וא״כ לדברי המפרשים אסורה לעולם ואזלי בתר סתמא דקתני אסורה סתם א״כ צורבא מרבנן למה לא ניתנו שיעור מתי היא מותרת שהרי הוא כמו נתת דבריך לשיעורין דשמא הרחיק מהלך יום או יומים ויצא הרי היא צריכה להמתין עד שיבא שום אדם ויגיד איך נעשה הדבר וכמו שזה הדבר דצורבא מדרבנן סמכו באומדן דעת׳ דמאי שנא ומיהו

ה״ר

ה"ר אברהם כתב דקשה הדבר בעיניו להתיר וכן נראה בעיני רבי' ברוך וכן כתב רבי' אבי"ה כדחזינ' בגמרא דראוי לשמתא המתיר לכתחילה כעובד' דרב שילא ולא קא בעי זמן לדבר אין בידינו לבדות דבר מלבינו בלא ראייה ולתת אמתלאות כי במקום שרצו חכמים פירשו הדברים כגון מסיח לפי תומו ועד מפי עד ופסולי עדות ורבים כאלה: ויש מקומות שהחמירו חכמים ולא חשו לעיגון כמו במים שאין להם סוף וכן בראוהו מגוייד או צלוב שהחיה אוכלת בו ולא אזל בתר אומדנ' דשכיח ומה שלפעמי' הקילו משום עיגונ' מפו' בפ' יש בכור כי אקילו בסופה כו' כדפ' לעיל ואעפ"י שלא שנינו אסורה לעולם אורח' דתלמוד' הכי אסורה ואסור סתם פירושו לעולם אך דתני לעולם טעם לדבר כמו בריש יבמות עד סוף כל העולם ומפ' בגמרא דלגרור תרתי מהמע ולא יותר וכן בתמורה ולד ולדן עד סוף כל העולם והמעט יורה על רובו:

תקע"ג **מעשה** באשה שהלכה עם שני יהודים וכשבאו ביער ישבו לנוח ובא אחד ותקפה והשני טימא ונעקה ואין מושיע לה ואין עדים ובאת' לפני רבותינו וספרה להם המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעלה משום דאי בעי אמר' לא נבעלתי ורבינו שמחה ז"ל אסרה כיון דעברה על דת ונתייחד שמא הפסיד' מגו שלה וכיון דמודה שנבעלה לאו כל כמינה לומר באונס היה דכיון דנתייחדה מרצונה שוב אין לה טענת אונס כההיא דפ' נערה גבי נשי דגנבי שבקינהו ודאי ואזלי מנפשייהו אסירן ומ"ת אפי' היה לנו לאוסרה אם ידוע שנתייחד' הסת' ליכא עדים גבי עדיה בלא אסתן ותיאסר אין הכי נמי דווקא בשבויי' הקילו לומר כן שלא נחקור אחר עדים להתיר בפנינו אם יודעים שנשבית דכיון דנשבית בעל כרחה מנוולא נפש' קתי שבאי ולא נבעלה כדאית' פ"ק דקידושין אבל כאן שנתייחד' מרצונ' לא נקל אלא נמתין עד אם נמצא עדים כההיא דירושלמי דפ"ב דכתובות דההיא איתת' דאתאי לקמי' אמרה אשת איש הייתי וגרושה אני והתירוה מן דנפקא אמרה לי' ד' עדים בלוד אמר כן אנו אומרים אפי' עדות בקוסטטין תמתין: ואין לפר' עדיה בלא אסתן דודאי ברור לו דאיכא עדים דידעי שנשבית א"כ עידי טומאה שנטמאת דא"כ למה לנו להמתין וכן בפ"ק דקידושין אם אנו יודעי' בברור דאיכא עדים דהוה באבנ' דכוחלא שוה פרוטה ליכא מאן דהוה שרי ליה לבתר' אע"ג דעדים ליתנהו קמן אלא ה"פ והא איכא עדים במדינת הים מסתמא במקום שאירע מעשה יודעים אם נחקור יגידו ויעמדו על בוריו ויאמרו שנטמאת בבירור ולא נחיה על פיה והיינו דאמר עדיה בלא אסתן ותיאסר מאחר שאין אנו יודעין אם יש עדים אם לאו לא נחמיר עליה להמתין אע"פ שיש לחוש לעידי טומאה דבשבוייה הקילו דמנוולה ומסתמ' לא נטמאת' ואו כיון דהוה עד אחד בשעת קילקול אי הוה ההוא עד תמן ומעיד שנבעלה ברצון אזל לה מגו שלה דאפי' גבי שבוייה אמרינן אני טהורה וחברתי טמאה ואמר לה עד אחד את טמאה וחבירתך טהורה אמרינן כיון דאיכא עד אחד לאו כל כמינה ולא מהני מגו ורבינו אבי"ה התירה ליכא למסו' ייחוד לא הפסידה מגו שלה דאטו כולהו נשי דינא גמירי כדאיתא פ"ק דקידושין גבי ההוא גברא דקדיש בליפתא דאסא ועוד א"ר אלעזר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה וההיא אפי' מדרבנן דאי מדאורייתא היה לו לפרש כדאמר פ"ק דגיטין על הא דאמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר דבר תורה מבעי ליה והראייה דאני טהורה וחברתי טמאה ואתא עד אחד ואמר את טמאה וכו' אינה ראייה חדא דאפי' יבא ויעיד גם הוא חשוד בייחוד והחשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ותו עדיה בלא אסתן ותיאסר והא דאמר בפ"ק דקידושין הא איכא עדים במדינת הים הכי פי' הא אמרי איכשי דאיכא סהדי התם וקול ריען בעלמא ועוד האריך:

תקע"ד **כתב** מו' רבינו מאיר ז"ל וז"ל נ"ל כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראייה ברורה מ"מ נפיק ממונא מיניה דכיון דחייבוהו חכמים להוציא לתת כתובה אם לא הורישנו לכוף להוציא ואם היינו כופין הוה לי' מעושה שלא כדין מ"מ כתובה מ"מ לא נפיק מיניה כיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת לה הילכך מפקינן מינה כתובה ויהבינן לה מאה ומאתים וכדוניא דהגעלת ליה אבל תוספ' איכא פלוגת' דרבוות' ר"ת כתב לעיל בריש אע"פ דתוספ' נמי הית ליה דלכל מילי תנאי כתובה ככתוב' דמי ור"ח כתב דווקא להכי מילי דמייתינ' בפ' אע"פ אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי. למידי אחריני' לא: ומספיק' לא מפקינן מינה התוס' כיון דאיפליגו ביה רבוות':

תקע"ה **על** אודות הסוס שמכר ראובן לשמעון ושוב נמצאו מומין ביד שמעון והוא טוען שברשות ראובן נעשו המומין והוא אמר לא כי אלא ברשותך נעשו נראה כיון דאין הדבר ידוע בעדות שהיה מום זה מעיקר' ברשות ראובן על שמעון להביא ראייה כדמסקינן פרק המדיר כל הספק נולד ברשותו עליו הראייה ואפילו לא יהב שמעון אכתי דמי הסוס לראובן מפקינן מיניה ויהבינן לראובן המנס ראובן צריך לישבע שלא ידע ולא הרגיש במום זה דכיון דראובן היה לו לידע אם היה בו מום זה מעיקרא יש לו לישבע שאינו יודע אם הייתי חייב לך מנה זה מעולם כ"ש דלא מצי לאפוקי ממון מחזקי' בלא שבועה. ואין לדחות דשאני התם דשכנגדו טוען ברי מנה לי בידך דמ"מ טובא אשכחן כי האי גוונא דהאחד יש לו לידע והשני אין לו לידע לא יטול בלא שבועה כגון המכיר כליו וספריו ביד אחד כו' עד שישבע כמה הוציא ויטול והמוציא הוצאות על נכסי אשתו ותנווני על פנקסו וכהנה רבות והא דלא חשיב בהדי הנך דנשבעין ונוטלין י"ל כמו שתירץ ר"י בפרק האשה שנפלו וליכא להמוני לשמעון ולומר ברשותך נולד מום דמגו דאי בעי אמר פרעתיך שהרי אינה טענה ודאית לומר ברשותך נולד הרי ידע וניפיים שבור וקבול הילכך ממה נפשך לא מהימן ואם ראובן אינו רוצה לישבע שלא ידע במום זה מעיקרא הז שמעון פטור דמשיכה בטעות הוא דכיון דמום נסתר הוא דליכא למימר ביה ודאי ראה וניפיים והדר זביניה אפי' אם כבר קבל ראובן המעות (ועיין פרק ט"ו דהלכות מכירה ודיני מומין שבסתר באשה מפורש בהמדיר:

תקע"ו **שאל** רבינו אלעזר בן רבינו יהודה ז"ל ראובן אפוטרופס של רחל אשת שמעון תבע לדין את לוי ואמר רחל השאילה לך שריון אחת עד שלא נישאת לשמעון ואותו שריון לא היה מאותן נכסים שהתנה לתת לשמעון כי יש נכסים שהתנת שלא לתת לשמעון בעלה ועתה תחזיר השריון והשיב לוי החזרתיו למחר בא האפוטרופס לפנינו ואמר בבקשה מכם תגזרו חרם על בן ברית היודע כי השריון ביד לוי שכפר אתמול ואמר שהחזיר לרחל והשיב לוי אמת שהשריון בידי ואמנם החזרתיו לרחל והנו בידי מכח שמעון בעלה שחייב לי ב' זקוקים ונראה לנו כי אין כח ביד רחל לומר שיש לה נכסים שהתנתה שלא לתת לבעלה אם לא תביא ראייה ברורה בעדים ששמעון בעלה אמר בפניהם דין ודברים אין לי בנכסייך אלו ואחר שאין מביא עדי' קיימא לן כרב ושמואל דאמר תרוויהו כרבותינו וחזרו ונמנו בין שנפלו לה משנתארס' הבעל מוציא מיד הלקוחות הרי לך הנכסים בחזקת הבעל ואם כן אין צריך לוי לישבע שהחזירו לרחל ואפילו יהא כן שלא החזירו אעפ"כ הנכסים של שמעון ובדין מחזיר לוי השריון לפי דבריו שאומר שחייב לו ב' זקוקים הילכך ירד שמעון לדון עם לוי לישבע לו ששמעון חייב לו ב' זקוקים והשיבו רבי' יב"ק ורבינו משה ב"ר מרדכי ורבינו ברוך ב"ר שמואל שגגתם קלת בזה הדין אפילו לפי דבריכם שהבאת' מהאס' שנפלו להנכסים ובאתם לדמות זה לזה אם כנאן לבעל כ"א הפירות דהא תנן התם נפלו לה נכסים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אמר מעתה מה שהבעל מוציא מה שמכרו זהו לפי שהקרן משועבד לו לפירות ולא מיבעי' הכא שהיתה אלמנה והביא נכסים לשמעון שנשאת לו אלא אפילו אשה שלא היתה אלמנה ויושבת תחת בעלה והפקידה או השאילה שום חפץ לשום אדם והיא אומרת שאותו חפץ אינו של בעל אפילו אם הבעל אמר דשלו הוא קיי"ל דהיא נאמנת וחייב להחזיר לאשה דתניא בחזקת הבתי' אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים וכו' קיבל מן האשה יחזיר לאשה וא"כ כ"ש הכא שהבעל והאשה מודים דאין השריון הלז מנכסי הבעל ועוד מה שתקנו הבעל מוציא מיד הלקוחות לא תקנו לחובתו של בעל אלא לזכותו ולטובתו כדאמר ביש נוחלין בעל שויה רבנן כיורש ושויה כלוקח והכא כנבא לי' עבדו ליה ועוד אפילו לפי דבריהם מאחר שלא היה ביד' כשנישאת שהרי השאילתו ללוי ושלא קניא בנכסים מאן לימא לן דלא הוי האי שריון בנכסים שאין ידועים דומיא דהא דגר' התם בהאשה שנפלו לה נכסים ההיא איתתא דאברחתינהו לנכסה מגברא כתביתינהו לברתא כו': עד אמר אביי עשאום כנכסים שאינם ידועים לבעל ואליבא דר' שמעון ומכאן יש לדקדק דהלכה כר' שמעון דאמר נכסים שאין ידועים לבעל אם מכרה ונתנה קיים:

תקע"ז **פסק** רבינו אבי"ה בתשובתו מה שטען ראובן שאין במתנת אמו ממש לפי שלא נשבעה על כתובת' והאסלותה מחמת מיתה או במתנת שכיב מרע לתת לפלוני קרובו כך וכך אין בדברי הבן ממש שאפילו אם ציוותה שלא בפניו המתנה קיימת אז המקבל מתנה היה נשבע כדין שבועה שלא פקדתני ושלא אמר לי שהייתה כתובה פרועה כדתנן בפרק הכותב אבל יורשים משביעין את יורשיה ואת הבאים מרשותה פי' כגון אם מכרה להן או נתנה להן במתנה פרש"י אם ונכרה כתובתה נשבעין שבועה וכו' והכי איתא בתוספתא דכתובות אלו הן ברשותה כל שמכרה או נתנה להן במתנה וכי היכי דאז בימי חכמים נשבעין על הקרקעות שתפסן או נתנתן או מכרתן אף על פי שהיא לא נשבעה על כתובתה בשעה שמכרה ונתנה הכא נמי בזמן הזה שתקנו הגאונים להגבות לאשה ממטלטלי את כתובתה אם תפסה ומכרה ומתה ישבע זה הבא מכחה שבועת יורשים ע"כ.

תקע"ח **וכן** כתב רבינו ברוך הא דאמר נכסי בחזקת יתמי קיימי כגון מקרקעי או מטלטלי שלא נתנה וכאה בהו אבל הכא שנשאה ונתנה בהן ימים ושנים וגם בחיי הבעל הרי היא כתפסה מחיים ומה שעשתה עשוי: ורבינו שמחה כתב קיימנו המתנה אחרי שלא נתברר בברור שהי' כל המטלטלין של בעלה האחרון אבל נתברר שהי' של בעלה האחר לא דנוהו כן ופסקו רבינו יצחק ב"ר יוסף ורבינו שלמה ב"ר יצחק וה"ג דתפיסה לא מהניא ואפילו מחיים אלא אם כן תבעוה מחיים ולא רצתה להשיב כדמשמע בהכותב גבי ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דסערא ורבינו מאיר פסק כדברי הגאונים דאין מתנתה קיימת דנכסי בחזקת יתמי קיימא ואפילו אם אחר שנתנה נשבעה: והביא ראיה מפרק כל שעה דכל היכא דאקדיש נוה וכו' דאין לה אלא שיעבוד' בעלמא ועוד האריך:

תקע"ט **שנים** שהיה להם סוס ואחד מהם נתנו בבית ראובן ליתן תבן ומספוא ולאחר ב' שבועות מת הסוס דמי לב' שותפין דאית להו דינא וכו'. ולא אמרינן אבד המשכון אבד מעותיו:

תק"ף **תשובת** רבינו אב"ן בנו של ראובן היה לו זקוק וחצי ביד שמעון אחי אביו וחלה בן ראובן ושלח אחר עדים ולוה בפניהם ונתן אותו זקוק וחצי לראובן ולא מיחת אשתו והיקל עליו חליו ועמד והלך בבית על משענתו ואח"כ הכביד עליו חליו ושלח אחר שמעון דודו ואחר עדים ואמר לשמעון זקוק וחצי שיש לי בידך תנהו לאבא מורי אחיך ואז מיחת אשתו והלך לעולמו וקיים שמעון דברי המת ואחרי כן

תבעה

תבעה היא את שמעון לדין : נראה שמעון עשה כדין שנתן לראובן את הכסף ואין לאלמנה על שמעון כלום ודינה עם ראובן שאפילו אם לא ציוה בנו של זה היה דקלתת לו שהרי הוא יורש בנו כי לא היה לו יורש אחר דתנן מי שמת והניח עליו כתובת אשה ובעל חוב ויורש ר׳ טרפון אומר יתנו לכושל שבהן ר׳ עקיבה אומר אין מרחמין אלא יתנו ליורשים שהכל צריכים שבועה ואין היורשים צריכין שבועה והלכה כר׳ עקיבה והכא כיון דצריכין שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים יתומים ונתן לאחיו שהוא יורש ואין צריך שבועה וכדין עשה שמעון ואין לחייבו וכ״ש השתא דצוה לתת לו ומצוה לקיים דברי המת ואי משום שהלך על משענתו בבית הויא חזרה ממתנתו לא היא עמד והלך בשוק בבית ואי משום דחזר וציוה ונתבטלה הראשונה איברא לא נתבטלה דכי אמרינן דייתיקי מבטל דייתיקי היינו דכתב ללוי וכתב ליהודה דודאי חזר מלוי דודאי האחרון קנה דחזר בו הראשון אבל הכא דתרווייהו לאחד אין כאן ביטול אלא קייום ואי משום דמיתת בשנייה לא מחאה דהא קיימא בראשון ועוד דבשנייה הי׳ במעמד שלשתן וקנה מיד כשאמר הכסף שבידך תנהו לפלוני וכיון דקנה שוב אינה יכול למחות :

ועוד הא מעשים בכל יום שאדם נותן מטלטלין בלא דעת אשתו אע״פ שמשועבדין בזמן הזה : וא״ת שמטלטלין וקרקעות שוין לשיעבוד אם כן לא יהא מתנה אלא כי תקנו דורות האחרוני׳ כתובה ממטלטלי׳ מפני שאין להם בזמן הזה : ואם מה שחייבו שמעון מדר׳ נתן דאמר מנין לנושה עושה בחבירו וחבירו בחבירו וכו׳: הא אמר לא אשכחן חרי קולי דמיקל תנא בכתוב׳ דלר׳ מאיר דאמר מטלטלי׳ משעבדי׳ לית ליה דר׳ נתן ור׳ נתן לית ליה דר׳ מאיר הילכך אפי׳ היה הכסף ביד שמעון לא היה להו להוציא מידו ולתת לה :

תקפ״א **ועוד** כתב על משמעתךחביבי נכדי סרתי על עסק לאה ש נשא׳ לראובן והיו לה בנים ומת ראובן וניסת ליעקב ומת יעקב בלא בנים ואחר מיתת יעקב נתנה כבינתה ושאר מטלטלין לבת ומתה לאה ועכשיו באים אחיה מראובן ותובעי׳ מאחותם מה שיש לה שנתנו לך אמינו כי לא נשבעה על כתובת׳ והנכסי׳ בהזקתינו : דעתי נוטה שזכתה הבת מכל לדדי׳ שבאים האחים להוציא מאחותם מכח אביהם אפי׳ יש להם עדים כי של אברהם היו הנכסים הא לו שביד אחותם אין יכולין להוציא מידה וכדאמרינן ר״פ אלמנה ניזונת אלמנה שתפסה מטלטלין בכתובת׳ מה שתפסה תפסה ואין היתומי׳ יכולין להוציא ה״נ בתה הבאה מחמת מכחה אין מוציאין מידה אפי׳ נתנה באלמנות דראובן וכ״ש אחרי שנאלמנה וניסת ליעקב לוקח הוי בנכסי לאה זבמות יעקב חזרו ללאה מכח יעקב כיון דרגילין לכתוב ודא נדוניא דהנעלת ליה ותקבל הבעל בשומא הוי הכל בחזקת׳ ואין האחין יכולין לומר של אבינו הוא ואם יש עידי לואה או עידי מתנה אפי׳ שבועה אינה צריכה ואם היו החפצים ביד האחים היו צריכי׳ ליתנלה משום דמצוה לקיים דברי המת : ואם אין לה עדים תשבע שנתנו לה במתנה גמורה ותיפטר כי מטלטלי׳ אין צריכין כ״א תפיסה :

תקע״ב **תנן** אומר הניח מעותיו על קרן הצבי כתב מו׳ רבינו מאיר נראה דהאב שפרנס את בתו בעצמו על סמך הבעל הניח מעותיו על קרן הצבי · דקיימא לן שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו · ואין לחלק בין אב לאיש אחר אע״ג דבירושלמי איכא מאן דפליג כיון דלא איתמ׳ הילכת׳ לא כמר ולא כמר אנו מספיק׳ לא מפקינן ממונ׳ מבעל מיהו אם אמר הלויתני ואני אפרע חייב לשלם כשהיא תובעת מן הבעל :

(תקפ״ג) **והילכתא** שליח נעשה עד . וכן משמע פ״ק דגיטין בפני כמה נותנו לה ואע״ג דאמרינן בהכותב גבי אבימי שדריגהו ביד רמי בר חמא וכו׳ומסיק אית נה שהרי אבל הוא ואחר לא : התם מפני שהוחזק להחזירו למשלח כדקאמרהתם: תוס׳ .

(תקפ״ד) **השיב** ר״ת על הקטנה שנתקדשה לדעת ומת אביה והיתה· יחידה בנכסים והיתה חולנית והארוס רוצה לכנוס שאם תמות שירש הנכסים וקרובים היו מוחים פן תמות ותפקע ירושתם והארוס רוצה לכנוס בחזקה ועברו עליו י״ב חדשים מקבלת רבותינו אמרו אפי׳ ישאנה בעודה קטנה כיון שקידש שהיו קידושי׳ דאורייתא׳ ונישואי׳ דרבנן וליכא אב דלמסרה לחופה הרי היא בזנות אללו ואם מתה לא ירשנה כ״א קרוביה ויורשיה ותימא הוא איך יעלה על לב איש שאינו יורשה שהרי לא נחלקו בהאים מקדש אלא שמא יבא אביה וימחה ובתוך י״ב חדש אבל הכא לא יבא וימחה לעולםועוד אפילו כשהאב קיים ובתוך י״ב חדש טעמא משום מנ׳אתה ומעשה ידיה דהאה אמרינן אוקי אחזקי׳ · ואי ירושת נכסים נפלו לה לגבי אב דאיהו גופ לאב תמונא הוא אבל לגבי אחים אם מת האב אינו ברשותו לא למלאכה ולא למציאה ה״כ גבי ירושה שנפלו לה ולא בחזקת מריה קרינן ביה דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ולגבייהו לא איכא חזקת מריה ותו לאחר י״ב חדש אין האחין יכולין לעכב כדאמר פ׳ אע״פ איהי ניחא לה לאבוה מאי נפק׳ ליה מינ׳ דילמא מימרדה ונפלה עילויה אבל אחין ליכא למימר הכי והאין נמי מלו מקדשו לה ואי בעי׳ ממאנת וליכא למימ׳ עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה דכיון דהתקדשה תו ליכא הפסד ופרקי מינה אבל להשיאה היכן מצינו שתלוי בקרובי׳ .

ועוד האריך :

(תקפ״ה) **ועוד** פסקו רביט אליקים ורבינו אב״ן קטנה שהלך אביה למדינת הים וקדשה אחיה ואמה וכשבא שתק ג׳ ימים ושוב הפגין לקבל ואמר איני חפץ בקידושי׳ והוציא מבית אבי המקדש :

ואחר זמן קידש הבתול אחרת ושוב אמר אביה הקידושי׳קידושין ששתק ונתרציתי ולא אמרתי אלא להוציא מהןממון ובאו לדין לפני הקהילות ופסק אם היה הקידושין בעין כשבא האב ונתרצה ושתק חלו הקידושין מיד ואינה יכולה עוד למאן אבל אם נתאכלו הקידושין כשבא או נאבדו או נשרפו מקודם לא חיילי קידושין ויכולה למאן כיון שאינה בעין לא חיילי קידושין וכ״ש היכא דלא ידיע לן אם נתרצה דלית הילכת׳כרב ושמואל דהייבינן שמא נתרצה האב וכן פסקו השאלתות דרב אחאי וה״ג ושלחו למורי׳ רבינו מאיר ולרשב״ם והודו לדבריהם ואמרו דהילכת׳ כעולא דאמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפי׳מיאון אינ׳ צריכה לא שנא שדכן לא שנא לא שדכןואינו נאמןלומר נתרציתי אם לא שיביא ראייה שנתרצה ודווקא שישנו הקידושין בעין : ועוד האריכו .

(תקפ״ו) **ושאלת** על אחד שהיה שליח לקדש ושהיה לו לומר הרי את מקודשת לי ואמרו העדים למה לא אמרת לראובןושבע השליח כסבור הייתי שאמרתי לראובןוא״ו שלא נתכוונתי לקדש כ״א לראובן : ושאלת אם צריכה גט מן השליח או לאו : נר׳ דאינה צריכה גט מן השליח דקיימא לן הקדש בטעות אינו הקדש: ועוד תנן מסכת׳ תרומות פ״ג ופ׳ תמיד המתכוין לומר תרומה עולה ואמר שלמים שלמים ואמר עולה לא אמר ולא כלום: והרי הן חולין גמורי׳ ומהימנלו להוציא בדעתו שקהיה בפיו וטעה להוציא בע״א ואפילו איכים אחרינ׳סמיך עליה ומאי שחיט הבהמה לחוץולהאכיל תרומה לזרים דעד אחד נאמן באיסורי׳ היכא דלא איתחזק איסורא אחד נאמןהיכא דהוי בידו כגוןזה סמכינ׳ עליה משוםדהוי בידו וכפרש״י פ״ק דגיטין וכןמשמע ר״פ האשה רבה הכא נמי מהימן שליח לומר טעיתי ולא נתכוונתי לומר לי אלא לראובן משום דבידו לגרשה כדאמר פ׳יש נוחלין גבי ההוא דאמר זה בני נאמן·ועוד כיוןדהוזקת שליח עושה שליחותו מהימן לומר טעיתי ועוד הא לא נתרצית להתקדש לשליח והאי דשתקה לא הבינ׳ בלשוןהקודש:

ועוד האריך : מאיר ב״ר ברוך ז״ל ·

(תקפ״ז)**מעשה** באחד שאסר אשתו עליו ואמר שזינתה מאחר : ונשאל למורי׳ הרב ר׳ שמעון מזנבי״לא אם נאמן אם לאו :

והשיב כמדומה ששמעתי רבותי׳מפ׳האומ׳ טמאה אני תביא ראייה לדברי׳ ואינ׳ אסורה וא״כ כופין אותה ומשמשתו כמו במורדת שכופין אותה וגם אשהוא מורד ואמר איני זן ואיני מפרנס יכפוהו לזון כמורדת באמר׳ איני ניזונית ואיני עושה שמא עיניה נתנה באחר ולפי הסבר׳הואיל ונגזרה גזירה שלא לגרש אדם אשתו כ״א ברשות׳חיישינן שמא עיניו נתן באחרת:

ומותר בה וכופין אותו · ועוד האריך :

(תקפ״ח)**מעשה** בנערה שהייתה משודכת לכהן ולא נתקדשה ובא פריץ אחד בבית הנערה עם ב׳ עדים ונכנס עמה בדברים ונתן לה טבעת ולא הזכיר שום קידושין עד אחר שעה אז אמר הוו עלי עדים שקדשתיה ואחד מןהעדים אמר אני ראיתי נתינת הטבעת והשני אמר אקנתינת הבעל לא ראיתי כי גוףהפריץהפסיק ביני לבינה ולא יכולתי לראות רק כשאמר הוו עלי עדים אמרתי לה השליכי כי לקידושין נתן ליך והשלכתו ואז כפו קרובי׳ הנערה את הפריץ שיתןלה גט והנה הושוו כל הגדולים שהקידושין לא היו קידושין רבי אלעזר ממיץורבינו ברוך ושאר גדוליםוהאריכו בראיות תשובת רש״י :

תקפ״ט **ששאלת** על אשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעצל השליח בשליחות ועשתה שליח אחר וקיבל זה השליח האחר הגט שאינו הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקבל גט כשר דעתי נוטה שלא בטלה שלוחותו שלא מצינו בכל מקום בטל בגילוי גיטה ואינה כמבטלת בפנינו ונחלקו בה ריש לקיש ור׳ יוחנן דתנן וכן היא שנתנה רשות שליח לקדשה והלכה היא וקדשה עצמה אם שלה קדמו קידושיה קידושי׳ ואם של שליחה קדמו קידושיה קידושי׳ ואיתמ׳ לא קדשה עצמה וחזרה בה ר׳ יוחנן אומר חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ואיתותב ריש לקיש מדתנן פרק השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששולח אחריו שליח וא״ל גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל טעמא דבטלה אבל גלוי דעת׳ לא אשכחן דבטל ועוד מדקתני אם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו והויב׳ בה פשיטא ומשנינן לא צריכה דמהוד עילוי׳ מעיקר׳ ליבטלי׳ מהו דתימא כמאן דבטליה מעיקרא דמי קמ״ל ועוד פליגי אביי ורבא בגילוי דעת׳ בגיטא והילכתא כאביי דגילוי דעת בגיט׳ לאו מילתא היא וכ״ש דליכא גילוי דעתו לביטולא אלא לאהדורי בתר גירושי׳ וכל הקודם קודם ואנן סהדי דכל היכא דתתגרש ניח׳ ליה שהרי כמה ימים חזרה אחר גירושין ועוד דתנן בפסחים חבורה שאבד פסחה ואמרו לא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצאו שחוט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה וכו׳ אלמ׳ היכי דשלו נשחט ראשון אע״פ שקדמה לקיחתו לשחיטתו קתני הן אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה אלמא אע״פ שהן מחזירין לעשות שליחותן ע״י עצמן לא בטלה שליחות מן השליח שלמה ב״ר יצחק :

(תק״צ)**מעשה** באחד שתבע מחבירו מאתים זקוקים והלה השיב איני חייב אלא ק׳ מנה כי הלויתני ק׳ בריבית קצוצה והשיב השני חלילה אך שאלתני להלויתך מאה זקוקים שהייתי רוצה להלוות במאתים ריוח לשנה והמותר יהא שלך והלה משיב המעשה היה כאשר טענתי ואם הרוחתי הרוחתי לעצמי ושלח הרב ר׳ הזקני׳ לדין לפני רבי׳ יחיאל מפרי״ש והשיב דהל׳ נאמן במה שטוען שהלוה לו בהיתר דקיימא לן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ופי׳ ר״ת אף בלא שבועה מטעם דלא שביק היתירא

היתירא ואכל איסורא וכן פסק רבינו שמואל ב"ר ברוך וכן פסק רבינו מאיר ז"ל :

תקל"א **שאל** רבינו ברוך את רא"מ על מעשה בראובן שצווח וקובל לקהל על יתומים קטנים בני שמעון שיעמידו להן קהל אפוטרופ' כי יש לו עליהן דין על קרקע שירשו מאביהם ואמר ראובן שיש לו היזק מבני שמעון ע"כ רוצה שיעמידו להן אפוטרופ' נ"ל דאין בנו כח להעמיד אפוטרופ' ליתמי בכה"ג לחובתן כ"א דווקא לזכות' כגון אם יש להן תביעה על אחרים וראייה מפ' חזקת הבתים גבי רבה ב"ר שרשום ז"ל הדר ארעא למרי' ולכי גדלי יתמי אישתעי דינא בהדייהו משמע אבל כל זמן שלא גדלי אין להעמיד אפוטרופ' וכן בפ"ב דבבא בת' ההוא שטרא דיתמי דנפק עליה תברא אמר רב נחמן לא מגבא מגביל' ביה ולא מקרע קרעינ' ליה כו' ולכי גדלי יתמי אישתעי דינא בהדייהו ובהגוזל בתרא גבי עובדא דבר חמוה טרק גלי באפי' דר' ירמיה מייתי הא דר' הושע' תינוק שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה חבירו ואמר שלי היא אין אומרים נמתין לו עד שיגדיל כו' ומסיק שאני התם דלית ליה חזקה דאבוה אבל היכא דאית ליה חזקה דאבוה יש להמתין עד שיגדלו והא דפרק שור שנגח ד' וה' י"ל דומי' דמזיד שאני והא דשלהי' פרק זה בורר גבי ההוא ינוקא דתבעוה בדינא קמיה דרב נחמן וכו' מאי למימר דהתם מיירי כגון שהוא בן י"ג א"כ מיירי כגון שתקף בעבדיו וירד וכו' ובגיטין פ' המזיקין מייתי לה כי האי גוונא וקיימא לן דאין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן ריבית אוכלת בהן והילכך לאו כל כמינה להעמיד אפוטרופס ליתמי לחובתן :

ברוך ב"ר שמואל :

תקל"ב **וששאלת** אם יכולין להשביעו שכן הוא כדבריו שמינהו אבי יתומים ב"ד אביהן של יתומים נ"ל או ליכא סהדי שמינוהו אבי יתומים ב"ד אביהן של יתומים אפי' בשבועה לא יניחוהו לעסוק בנכסים או לא מהימן להו לבי דינ' ומסלקינ' ליה עד שיביא ראייה וגדולה מזו כתב בעל העיטור דנר' לו כפלוגת' דר' ורשב"ג דר' אמר אמר צריך לחשב באפוטרופס שמינוהו ב"ד כבירא ליה כרבנן דאמרי לא ישבע הילכך צריך לכל הפחות לחשב עמהן באחרונה ורשב"ג דאמר כאבא שאול דאמר ישבע וסיים דבריו הילכך מינוהו אבו יתומים דאיפסק הילכתא כאבא שאול צריך לחשב כיון דלא ישבע וא"כ כ"ש דלא יניחוהו ב"ד לירד בנכסי' בלא ראייה ושלום מאיר ב"ר ברוך :

תקל"ג **ועוד** כתב ראובן שהודה ואמר הנה יש בידי ממון פלוני שמת והוא צוה לי לתת לבנו פלוני כך וכך ולפלוני כך וכך אם אותו השליש ראובן רוצה לחלק הממון לכל הזכרים היורשי' אין היורשים יכולין להשביעו מספק לומר השבע לנו שלא עכבת' מממון אבינו שבידך כלום דהוה ליה אפוטרופס שמינהו אבי יתומים וקיימא לן דלא ישבע בטענת שמא אלא אם כן יטענו עליו טענת ודאי אבל אם בא ראובן ליתן לאחד ולא לאחרים אע"פ שאומר אבי יתומים צוהו לעשות כן אותן היורשים שהוא אינו חפץ לתת להם יכולין להשביעו שלא עיכב ושלא בזבז ולא פשע בשלהן כלום דטעמ' מאי אמור רבנן מינוהו אבי יתומי' לא ישבע משום דאי רמית שבועה עליה אתי לאמנועי וכיון דמדינ' הוה לן לאשבועיה אלא משום דילמא אתי לאמנועי הני מילי אותן יתומים שנתמנה להן האפוטרופ' שלהן לפי דבריו מצו לאשבועי' אם הם גדולים ואם הם קטנים ב"ד מוקמי אפוטרופוס ומשבעי ליה וישבע כדין כל אפוטרופס הנשב' בטענ' שמא :

מאיר ב"ר ברוך :

תקל"ד **עוד** כתב שיתומים אינו נשבעין שבועת היסת בשבוע' אוני יודע ואין נשבעין בטענת שמא אלא הנהו דפ' כל הנשבעין והא דתנן בפ' כל הנשבעי' שבועה שלא פקדנו אבא היינו יתומים מן היתומים וכשיש להן שטר ובאין ליטול אז נשבעין שלא פקדנו אבא וגובין בשטר שלהן אבל לישבע וליפטר לא מצינו שנשבעין בכי האי גוונא : ועוד האריך :

תקל"ה **מעשה** ביהודים שדחקו חבריהם בתפיסה לקבל עליהן חרם לתת להם כך וכך : ופסק מורי רבינו מאיר ז"ל דאין באותו חרס ממש כיון שאנוסים הא דאפי' תלוה ויהיב לא הוי מתנתו מתנה : וכ"ש בנדון זה דאכתי לא יהבו מידי אלא קבלו לתת ולא דמי לגזירה קמיית' ומציעת' דסיקריקון דאמ' דאגב אונסי' גמר ומקני דשאני התם העובדי כוכבים ומזלות היו צריכין להרוג אותו מפני היראה גמרי ומקני ואפי' במציעת' דאמ' כל דקטיל ליתיב ד' זוזי ולא היו צריכין להורגו מ"מ היהודים היו יריאים כיון דהורגלו ונעשה כהיתר אבל הכא לא שייך דאי משום דמגזמי להו עביד איניש דגזים ולא עביד אפילו במילי דממון כגון איזיל ואיקטיל דיקלא דפלני' כ"ש למיקטל איהו דלא עבידי ויריאים הישראלים מפני העונש שפיכות דמים ומפני עלילות השרים : עוד הביא ראייה משבועות :

תקל"ו **ששאלת** בהא דאמור רבנן למכור בנכסי אביו שיהא בן עשרים אם אבותיו נתנו לו קרקע בעודו קטן ולא ידע מהן הילך לשון רבינו שמואל פ' מי שמת והיכא לאוקמי דווק' בנכסי אביו אבל בנכסים שנתנו לו במתנה או שקנה ממטלטלי שאינו ירושת אביו הנהו מוכר פחות מבן כ' כדין מטלטלין ולפי שלשונו סתום קצת אפרשנו שקנה ממטלטלין שלו שירשום בין שירשו לו בין שקנאם למטלטלין הללו דגבי' אין חילוק היאך שבאו לידו רשאי לעשות בהן מה שירצה משהגיע לכלל פעוטות ושאינו ירושת אביו קאי אנכסים דריש' דמילתי' דהיינו קרקעות והכי קאמר או שקנה נכסים במטלטלין שלו שנתן עבור הקרקע שקנה ולא נתן קרקע שירש בקרקע שקנה דזה לא היה יכול לעשות עד שיהא בן עשרים וקל להבין · אלמ' דווקא ירש ממורישיו אבל נתנו לו או קנה לא עכ"ל וז"ל רש"י פרק התקבל ולמכור בנכסי אביו קרקעות עד שיהא בן כ' הוי קטן משום דאלימ' כח ירושה אבל בנכסים שלו לא עכ"ל :

תקל"ז **ידגא** לרוב על פני כל הארץ · מה"ר פרץ אשר נסתפקת לפר"ת במהיום אם מתי דהרי היא כאשת איש לכל דבריה למר ולמר מגורשת ואינ' מגורשת ולמר בעילתה תלוייה מה יאמר במהיום אם לא באתי ועד י"ב חדש ונתקרע הגט או שאבד קודם הזמן דכה"ג מהיום אם מתי ונתקרע הגט או שאבד קודם מיתתו אינה מגורשת לר"ת במהיום אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש מה יאמר ר"ת · יפה נתת לבך להלק במהיום אם מתי הוא דאמרינן מעת' שאני בעולם ואין דעתו לחול עכשיו אלא שעה אחת קודם מיתתו ולא מהיום לאלתר ממש דאילו לא אמר (מהיום אלא אם מתי ותו לא הוי גט לאחר מיתה להכי קאמר מהיום שיחול שעה אחת קודם : אבל מהיום אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש למה יש לנו לעקור עיקר משמעו' של מהיום דמשמע מיד לאלתר דאי לא אמר שיחול עכשיו אלא בסוף רגע אחד קודם גמר י"ב חדש למה ליה לאומרו לימ' הרי זה גיטך אם לא באתי עד י"ב חדש ולא לימ' מהיום וליחול בסוף י"ב חדש אם לא יבא דבשלמא התם כיון דתלה תנאו במיתה דאמר אם נמתי אם לא אמר לא הוי חייל גיטא כלל דקודם מיתה אכתי לא מטא זימני' ואי לאחר מיתה מאן מגרש לה אין המתי' מגרשי' כשותיה' להכי אמ' מהיום דליחול גיטא בחיי רגע אחד קודם מיתתו והא לא שייך במהיום אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש וק"ל : וראייה לדבריו מדאמר פרק האומר ופ' מי שאחזו הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז מגורשת ותתן ופליגי רב הונא ורבי יודא רב יהודה אמ' לכשתתן רב הונא אמר והיא תתן וקאמר איכא בינייהו שנתקרע הגט או שאבד קודם שנתנה ר' זוז וקאמר רב הונא דטעמ' התם משום דכל האומר על מנת כאומ' מעכשיו דמי ופסקינ' כוותי' פ"ק דקידושין אלמ' דהאומ' הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז או אמר הרי זה גיטך מעכשיו אם תתני לי ר' זוז ונתקרע הגט או קודם שנתנה מגורשת אף לר' יהודה דעד כאן לא פליגי אלא היכא דלא אמר מעכשיו אבל אמר על מנת בלא מעכשיו בהא פליגי אי כמעכשיו דמי או לא אבל אי אמר מעכשיו מודו כ"ע אלמ' דאמר מעכשיו ולא תלאו במיתה מעכשיו ממש קאמר ואפילו אם נתקרע הגט קודם קיום התנאי מגורשת מההיא שעת' ובלבד שיתקיים התנאי לבסוף ואין חילוק בין אי אמר מהיום בין אי אמר מעכשיו כדמשמע פ' מי שאחזו דשוין הן גבי אם מתי שתי לשונות משמע אמר מהיום כמאן דאמר מעכשיו דמי מאיר ב"ר ברוך :

תקל"ח **נזקקין** לתובע תחילה פרש"י ראובן תבעו לשמעון מנה ושמעון משיב תפסת משלי או משכון היה בידך ונפחת מדמיו שנשתמשתו נזקקי' לראובן ומוציאין המנה משמעון ואחר כך נזקקי' לשמעון על דבר התפיסה והמשכון ואומר ריב"א דצריך לומר כגון שיש לו שטר לראובן על שמעון דאז אין שמעון נפסד במה שאנו נזקקי' לראובן תחילה אבל אם אין לו שטר אין נזקקי' לראובן להוציא ממון משמעון דא"כ אנו מגרעי כחו של שמעון שאם אין לו עדי' על דבר התפיסה אין בדבריו אבל אם לא היינו נזקקי' לראובן תחילה היה שמעון נאמן ע"י מגו דאי בעי אמר אין לך בידי כלום כיון שאין לו שטר ואפי' יש לו עדים שיכול לומר פרעתי כדמשמע בכולי תלמוד' ואי פי' בשטר דפקדון כדמוכח שלהי המוכר את הבית והכא נמי ע"י מגו יכול לטעון עד כדי דמיהן כדמשמע פרק חזקת הבתים גבי הנהו עיזי דאכלו חושלא בנהרדעי כו' ואין נר' לריב"א פי' זה דאף אם יש לו שטר אין מוציאין המנה ממנו עד שנדע טענת שמעון ודינו להיכן נוטה דאפוכי מטרתא למה לי במילת' דעביד' לגלויי אע"ג דקיימא לן קרקע בחזקת בעליה עומדת וכמאן דנקיט שטר' דמי וגם משמע אף על פי שאין לו עכשיו כיון דהיום או למחר סופו לבא לא מטרחינן וכן מסיק תלמודא פרק בתר' דכתובות גבי שנים שהוציאו שטרות זה על זה ומפ' ריב"א דאין נזקקין להוציא אלא נזקקין לשמוע דבריו תחילה · ומאד יכול למתק בכך · וכן משמע לשון זיקוק ולא קאמר שפוסקי' דינו וכן משמע בפסוק שמביא ראייה ממנו יגיש דבריו דהיינו טענותיו וכן משמע בתוספת' דתני' כיצד הדין הדיינין והנידונין ובעל דין פותח דבריו ראשון שנ' מי בעל דברים יגש אליהם . וק' לפי' הא דמסיק פעמים שנזקקין לנתבע תחילה כגון דזיילי ניכסי' היכי משכחת לה ונר' לפר' דאם יש לו קרקע למכור והעולם יראו שראובן תובע ויטעון תחילה ויסברו שהוא תובע ולא נתבע ולא זילי ניכסי' ואם אמר הנתבע תפסת' ויש לי עדים אך שאינם מוכנים אע"פ שאין מוציאין ממנו כיון דעביד' לגלויי יתנו לו ב"ד זמן ואם לא יביא תוך הזמן יוציאו הימנה ומיהו כל זמן שמביא ראייה סותר דהילכת' כרשב"ג בראייה ראשונה :

תקל"ט **וששאלת** מה דין נשים המוסרות ויש להם בעלים · נהי דפגיעתן רעה ואין להם מה לשלם שמותי משמתינ' לה כיון שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וה"ה לענין ממון אם יש לה ממון שאין לבעלה רשות בה מוציאין מידה ונותנין לנמסר ואפי' נכסי מלוג יחליטו הגוף ביד הנמסר והבעל יאכל פירו' עד יום מותה : ואפי' אם תמות בחיי בעלה לא ירשנה בעלה אלא הנמסר יקח אז הכל גם קרן

גם

גם פרי דבעל בנכסי אשתו יורש הוי ולא לוקח דלא אמרינן דשבו לוי' עבדו אבל היכא דליכא פסידא לאחריני ולא דמי להאשה שמכרה נכסי מלוג דהבעל מוציא מיד הלקוחות דשויה רבנן כלוקח ראשון משעה שנשא' דשאני התם דאיכא דאפסידו אנפשייהו דלא הוה להו למיזבן מאיתתא דיתבא תותי גברא כדאמר פרק יש נוחלין אבל הכא דהנמסר לא פשע לא עבדינן ליה לבעל לוקח אלא יורש ואין לדקדק כיון דתשלומי מסור קנסא הוא ולא דיכא כדמשמע בירושלמי בפרק הגוזל בתרא ונימא ליה לדידי' קנסו רבנן ולא לברי' קנסו כדאמר פרק מי שהפך וכן שמעתי שפסק ריצב"א במסור הני מילי במסור שמסור ולא הספיק הנמסר להעמידו בדין עד שמת המסור אבל אי קם מסור בדין ונתחייבו הנכסים להו תו לא יורתי להו נכסים .

מאיר ב"ר ברוך זלה"ה :

(ת"ר) **בפנינו** ת"מ תקף ראובן את שמעון לדין וטען שלחתי על ידך י' זקוקים מאיי הים קשורים בארנק אבל לא היה קשר משונה וכשחזרתי משם תבעתיך מעותיי ואמרת שהלוית' אותם לישמעאלי מפני אחריות הדרך והריוח המגיע לחלקי תתן לי ופרעת' לי עד הריוח והנה אני תובע הריוח והשיב שמעון לא נדרתי לך שום ריוח אבל בחזירתך דחיתיך בדברים והראונו מן השמים ששמעון חייב לראובן לשלם חלקו בריוח כי מסתמא לא היה דעת שמעון לשלוח בו יד ולהיות גזלן ולא משוי נפשי' רשע ועוד שהגאונים פסקו שמה ששנינו המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תערומת בלבד זה במקום שאינו מרויח אבל אם הרויח בהן חייב ליתנלו וכן הורה לנו מורי הר' אליעזר ברבינו יהודה וגם מורי הר' משה הכהן שלא פעם אחת על יד יודי ועכב את כספו שנתים וגבה ממנו בעל כרחו ריוח ב' זקוקים ואם שגינו הורונו : ואמנם כן ה"א דהמבטל כיסו של חבירו והרויח בו שנותן הריוח לבעל המעות דווקא שנתנו לו מתחלה לקנות דבר להרויח וחזר ואמר לא קניתי לך אלא לעצמי אבל בתורת פקדון לא דכשאמרו חכמים מותרין ישתמש בהן לפיכ' אם אבדו חייב באחריותן לא דברו אלא לשלם אבל ברו ואתא אי מתרמי ליה זבינא למיזבן לא חייבו לתת למפקיד ותו דהוי כמו זה נהנה וזה לא חסר אם מותרין הם ואם אסורין הם פטור נמי מן הריוח אע"פ שחטא שעבר על דעת בעל הבית הכי משמע לישנא דברייתא דתניא בתוספת' פרק איזהו נשך וב ירושלמי איתא נמי בספר חפץ הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר ובאחרונה אמר לא לקחתי אין לו עליו אלא תערומת בלבד ואם יש עדים שלקח ומכר מוציא ממנו בעל כרחך אבל גבי פקדון לא שכל זמן שהם בפקדון אין לו הפסד וביטול : וכ"ל דגבי פקדון נמי אם תבע פקדונו מפני שאומר אני רוצה להרויח בו דבר או להלוות והל' מעכב ומרויח בו אין זה מבטל כיסו : ואם ידוע שמרויח בו חייב לתת לו מכיון שהרי מזומן הוא להלוותו וקרוב הדבר בעיני שאפילו אם תבע פקדונו מפני שזה אומר אני רוצה להרויח בו וזה אומר הלויתיו או הפקדתיו כדי להרויח אם תקבל להיות קרוב לשכר ולהפסד אתן לך חלקך וזה אמר לא אך שלי תתן לי כי בידי להלוותן על המשכון טוב שאין שום ספק בדבר אף על פי שמבטל כיסו של חבירו וידוע לבסוף שנפרע החוב והריוח פטור ולא דמי לאם פיחתו פיחתו והותירו הותירו לאמצע משום דהתם מתחלה נעשו שלוחו ושינה שלוחתו הולכך ידו על התחתונה ובתשוב' רב האי גאון מצינו שמפקיד מעות אצל חבירו אסור להשתמש בהן בלא רשות בעל הפקדון ואם עבר ושלח בהן יד חייב באחריותן ואם הרויח בהן נותן לו מחצית שכר עכ"ל רבי' אבי"ה :

(תר"א) **שאלתי** אני את מוהר"ר משה ב"ר חסדאי מעשה נעשה בביתי בתרנגולת טריפה שמלגוה בקערה גדול' בכלי בני כמו שנוהגים והיו שם תרנגולים כשרים שמלגוה עמה וסוף כשהסירו כל התרנגולים לחוץ הדיחו שבקערה הגדול' במי שנמלגוה תרנגולת טריפה קערו' אחרו' אם אסורים או מותרים אף הקערות שהודחו במי מליגת הטריפה וגם הודיעני על מעשה שהעמידה קדירה רותחת על תיבה שהיתה מטונפת בחלב לפי שכל השנה העמידו עליה נר : תשובה להר'יונה הדבר ידוע דכלי שני מבליע ואפילו בכלי ראשון דמפליט אפילו הכי מבליע הילכך התרנגולים אסורים משום שמנונית דטריפה והקערו' אחר שהודח' במים של תרנגולת טריפה אסורים וצריכין הגעלה דאין נ"ט בר נ"ט אלא טעמא קמא דהוה לו רוטב דטריפה ואסור והקדירה שהונחו על החלב אם היה חלב חם טעוף על הקדירה רותחת אז התבשיל שבקדירה אסור דהוה ליה חם לתוך חם הילכך מה שכנגד החלב יטול והשאר מותר והקדירה תשבר שכנגד מקום הקליפה בלעה ואינו יוצא מידי דופיו לעולם ושלום. וכן פסק הר' חיים כהן דכלי שני מבליע וכן כתב הרבינו יצחק מווינ' כדבריו ורא"ש וכן פסק ר' דבולע ומבליע כדאמר בזבחים פרק דם חטאת אחד כלי שבישל בו ואחד כלי שעירה בו וכן פי' הס"ר וראייה מבית השחוט' רותחת וידוע לכל דרתיחות כלי שני חם כמה ידות יותר מבית השחיטה וספר התרומה מצריך קליפה :

(תר"ב) **ובכור** בעל מום דמתנה לכהן מריבוי דקרא דמבעי ליה למכתב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה ותו לא יהי' דסיפא למה לי דבי ר' אמר ליתד על בכור בעל מום שמתנה דלא מצינו בכל התורה חד יהיה לבשרו דתם וחד יהי' דסיפא לבכור בעל מום ורב נבפ"ס כתב אחד תם ואחד בעל מום ע"כ לא פליגי מימ' דר' עלי' דרב ודרב עלי' דר' אלא דמר מייתי יהיה למילתא אחריגא ומר מייתי מבשרם אבל לעניין בכור בעל מום דמתנ' לכהן תרווייהו מודו כיון דמתנה לכהן הוא כל דאתי מיני' לכהן הוא :

(תשובת רב שלום גאון)

תר"ג **ששאלת** מהו שיפול אדם על פניו בערבית ויבקש רחמים ולא פירשת' אם בחול אם ביום טוב הוו יודעים אם בחול מותר ליפול על פניו אחר תפלת ערבית ואפילו בציבור וכן מנהג בבית רבינו שבבבל . ואם בשבתות וי"ט יחיד אין צריך לבקש רחמים או לפרנסה או שיש לו חולה בתוך ביתו או שיש לו צורך מותר ליפול על פניו לשאל כל צרכיו דאפילו תוך י"ח ברכות מצינו שיש לו רשות לבקש רחמים דאמר רב חייא ב"ר אשי אמר רב אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אם יש לו חולה בתוך ביתו אומרו בברכת חולי אם היה צריך ביתו לפרנסה אומרה בברכת השנים : וא"ר יהושע בן לוי ואעפ"י שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה : אם בא לומר אחר תפלתו כסדר וידוי של יום הכיפורים ק"ו לקבוע שאילתו בתוך י"ח קובע ליפול על פניו לא כל שכן · ושוב מצינו שבזמן שיש מאורע וצריך אדם לרחמים יבקש ויפול על פניו ביחיד בכל תפלה ואפילו בשבת דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גורייא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום ואפי' בשבת וכל שכן ליפול על פניו שאין בכך כלום : אבל בציבור לא יפלו על פניהם ואם חס ושלום עומדים ישראל בדוחק מותר לבקש רחמים וליפול על פניהם בשבת ואפי' בציבור דתנן רבנן מתריעין על פרגמטיא ואפי' בשבת וא"ר יוחנן כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל :

תר"ד **וששאלת** זבלו של בכור מהו בהנאה : נר' דאף על גב דכל הקדשים לית בהו קדושה האי אית ביה והיכא דבכורות מועטים ולית דמי לזבליהון ונתערב בזבל אחרינא ליכא למיחש והיכא דנפישי בכורות ונפיש זבליהון ואית ליה דמי ההוא זבל דשרי לבעלים וכל ישראל כיון דבכור יהב רחמנא מתנ' לכהן כל דאתי מיניה דכהן הוא כדקתני הפרש והזבל של מוקדשים הרי אלו מותרין ויפלו דמיהן ללשכה קתני מותרין אלמא לית בהו קדושה ומאן דשקיל מיניה לית ביה מעילה ויפלו דמיהן ללשכה וכיון דזבל מותרין אינון ממונ' דקודש הוא הילכך מאי דלא חזי למזבח יפלו דמיו ללשכה ה"נ בכור מתנת כהן היכא דנפיש זבל דבכורות יתן הוא או דמיו לכהן:

תר"ה **ת"ר** כל סעודה שאינו של מצוה אין ת"ח כו' · וששאלת היאך אנו אוכלין בנישואין בת כהן לישראל בת ת"ח לע"ה או כשמקיזי' ואדם מזמין את חבירו או כשיש לו אורחים הא סעודת רשות נינהו שמ' על כן נהגו לומר שירות ותושבחות להקב"ה ולהללו על החסד שעשה אם אדם עם הארץ ועם שאר בריותיו תדיר א"כ אינה סעודת הרשות נראה דלא מיקרי אלא היכא דאיכא שמחה דלאו מצוה כגון סעודת אירוסין ונישואין בת כהן לישראל או בת ת"ח לע"ה או בשמחה מריעות או כגון בחנוכה שמרבין סעודות אלו לאגו ושלום העני מאיר :

תר"ו **ראובן** ושמעון שעסקו עיסקא זה עם זה וא"ל ראובן לשמעון תן לי אמונת שמים שלך שתחלוק עמי כל הריות שתרויח מזה לימים כשבאו לחלוק הריוח אמר ראובן השבע שלא הרוחת יותר ושמעון משיב כבר נתתי לך אמונתי שהיא כמו שבועה ולא אשבע עוד נ"ל דצריך לחזור ולישבע שבועת שותפין ואפוטרופוס הנשבעין שלא בטענה ואף על גב דהאומר ימין הרי זה שבועה מ"מ בעינן שבועה בנקיטת חפץ כדאיתא פרק שבועת הדיינין האי דויכא דאשבעי' באלקי השמים נעשה כמו שטעה בדבר משנה וחוזר דהא דלא נקיט חפצא בידיה ואע"ג דאמרינן בפרק זה בורר היה חייב לחבירו שבועה וא"ל דור לי בחיי ראשך והפטר שאתה חייב לי אבל הכא בטעה שתקע לו כפו עדיין לא הי' חייב לו שבועה וגם לא אמר לו תולי אמונתך והיפטר מןהשבוע' לאחר זמן אלא משל לצייד השולה דגים מן הים משכח זוטרי שקיל משכח רברבי שקיל והשטה בו שנתן אמונה ועתה חפץ שישבע לו כמו כן. ונראה שיש לו לישבע בנקיטת חפץ כמנהג עתה שהחזן נוטל ס"ת כו' דקיימא לן דאפילו בשבועה דרבנן צריך נקיטת חפץ כדמשמע פרק השולח ופרק שבועת הדיינים ודלא כפי' רש"י פרק הכותב וגם הוא עצמו חזר בו פרק השולח ואין לומר כיון דשבועת שותפין ואפוטרופוס משום דמורי' היתיר' והאי כיון דתקע כפו לא מורי היתיר' הא ליתא דאין לך אלא מה שאמרו חכמים דלא האמינוהו אלא בשבועה ובנקיטת חפץ כדין כל שבוער' ואפילו אם נשבע בלא נקיטת חפץ לא מהימנינ' מאיר ז"ל .

(תר"ז) **מפרק** שבועת הדיינים מתני' נתתיו לך פטור אף משבועה מיהו שבועת היס' איכא ·

(תר"ח) **והלכתא** המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים ואם אמר אל תפריעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים ואם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן כך הגירס' בכל הספרים ובדברי הגאונים וכן כתב המיימוני פרק ט"ו דהלכות מלוה אך האלפס כתב הלכו להם למדינת הים אינו נאמן אבל בשערי' שער י"ב פסק נאמן להכי אמר ליה ראובן ושמעון כי היכי דלא לידחיי' איכא מאן דמוקי לה להכי כגון דהכך סהדי ליתנהו וכו' : וכן מצאתי בתוך שיטה מאירא וכפר"ח ודלא כמסקנא דהאלפס ורבינו שלמה דהאלפס דפירש דזה אמר עידי שקר הם וי"מ לעולם בדאיתנהו לסהדי וכגון דאמר לי' התובע שיערא' איכון וקאמר רבה דנראה טענתו דלהכי

דלהכי אמר ראובן ושמעון וכו' :

(תר"ט) **ההוא** דאמר ליה לחבריה כי פרעת לי פרעי באפי ראובן ושמעון ואזל ופרע לי' באפי' סהדי אחריני וכו' כת' רבינו שב"ט שבקניין נעשה הדבר שאם לא כן הוי דברים בעלמ' ואינו מקויי' כדאמר ר' יוחנן פרק הזהב הלכה נושא שכר אינו משלם : ורבי' יואל הלוי ז"ל פליג ואמר שזהו דבר יותר ובההיא הנאה דנפיק עליה קלא דאינש מהימן הוא גמר ומשעבד נפשי' דהכי קאמר ר' יוחנן גופי' בס"פ הפועלים ומההיא דפ' הזהב אינו כ"כ דבר יותר : ור"ח פי' דמיירי הכי בדטעין פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים דליתנהו קמן . וכן נראה לראבי"ה עוקר ולרבינו משה מיימוני ודלא כרב אלפס אבל בשערי' בשער י"ב פסק כר"ח ובירושלמי גרסינן מנה לי בידך א"ל הן תניהו לי אמר נתתיו לך בפני פלוני ופלוני אתא עובדא קמי דר' אסי אמר יבואו פלוני ופלוני ויעידו השיב רבי' אפרים מרעגנשפורק את רבי' יואל הלוי בספר אב"יה בסי' אלוף ומ"ט :

(תר"י) **על** צורות עופות וסוסים ששאלת' אם מותר להתפל' שם ובאת' לדמות לצורת לבנה ואכדרבא א"כ היה לך לשאול אם אסור בהנאה וכל שכן להתפלל שם אבל אינו דומה לטבעת שיש עליה חותם היא דמות צלם פרצוף אדם או דמות חיה ולבנה ודרקון שעובדין להן וצורת דרקון הוא נחש בריח בשמים ושמו תלי הגדול ומושל במזלות ומשום הכי חשיב ליה בהדי צורת חמה ולבנה אבל צורות עופות וסוסים אין עובדין להן אפילו כשהן תבני' מפני עצמן כ"ש כשהן מצויירין על הבגדים ודתניא כל הפרצופי' מותרין חוץ מפרצוף אדם ומוקים לה פרצוף אדם במזל' דווקא לר' יהודה אבל רבנן אפילו פרצוף אדם מתירין במזלא הילכך אין כאן בית מיחוש :

עד כאן דבריו ·

ורבינו אליקים חמיו ורבי' אב"ן פי' הא דתנן כל הפרצופי' מותרין חוץ מפרצוף אדם ואין במזלא פרצוף אדם מי אסור והתני' כו' ואמאי לא מותיב לה מרישא דקתני כל הפרצופים מותרין וכלל' הו' והתנן המוציא כלים ועליהם צורת דרקון חמה ולבנה יוליכם לים המלח אלא ש"מ האי כל לאו דווקא · כדאמר בריש בכל מערבי' דאין למידין מן הכללו' אפי' במקום שנאמר בו חוץ ועוד יש לומר דדוקא אביי מוקי לה הכי בעושה אבל אנן קיימא לן כרבא דאמר כולה במזלא ומציעת' ר' יהודה היא כו' אלמא במזלא מותרין ובעוש' אסורין ובמכילתי' אוסר לעשות אפילו פרצוף בהמה וציפור דגים ותגבים שנ' תבנית כל בהמה אשר על הארץ ועיין פרק חזקת הבתים ועל פי הראיות האלה צוה להסיר צורת אריות ונחשים שציירו בבית הכנסת בקלונייא . והמיימוני כת' בפ"ג דהילכות ע"ז אין אסור לצור אלא צורת האדם בלבד לפיכך לא עבדינ' לא בסיד ולא באבן צורת אדם והוא שתהא הצורה בו בולט' כגון הציור והכיור שבטרקלין וכיוצא בהן ואם צר לוקה ואם הייתה הצורה משוקעת או צורה של סמנין כגון הצורות של הלוחות והטבלאות או שרוקמין בארוג הרי אלו מותרין וכן אסור לצור דמות חיה ולבנה וככבי' ומזלות ומלאכי' שנאמר לא תעשון אתי לא כדמות שמשמשין לפני במרום ואפילו על הלוח צורת הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם : וצורת אילנות ודשאים וכיוצא בהן מותר לצור אפילו היתה הצורה בולטת .

עד כאן לשונו :

תרי"א **אודיעכם** על נכון כילד היה כשנשאתי במה האשה שמתה ז"ל כתב אחי ז"ל שטר מתנה לבנותיו והזכיר כל אחת בשם ולא שייר לעצמו רק כדי דירתו כל ימי חיין ועל זה יש בידי שטר שחתום עליו הר' מרדכי ז"ל והר' אברהם גיסו של הפרנס ז"ל ומקויים גם היטיב והנה מפטירים שפה לאמר אחרי שהיה בדעתי לגרש את אשתי קודם שמתה הוה לי' כמתה מתוך קטטה ושוב אינה יורשה כמו שפסק רשב"ס ואמת כי כך הוא פי' אההוא דפרק מי שמת והביא ראייה מההיא דגיטין משנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות ולע"ד נ"ל דבנדון זה אין שייך להיות קטטה דהכל יודעין שדעתי לעבור הים אחרי מורי אבי ע"ה וזה הוכיח כי אף לאחר שמתה אשתי החזקתי בדרך ולא לנתי פה עד כי נגעה בי יד הש' ושללו אותי שלא נשאר לי כדי הוצאת פרנסה אפילו פרנסה וא"כ כל הקטטה לא היתה לשם שמים שלא היתה יושבת עגונה כי כן יודעים כל קהל איסלנגין שהייתי שמה ששלחתי אם היתה רוצה לעבור עמי שהייתי רוצה לקבלה ולא אבו נשלחה ובנדון זה אין נ"ל דאיירי פסק רשב"ס ז"ל דהא לעניין ממון אזלינן בתר אומדנא דמוכח פרק מי שמת מי ששמע שמת בנו וכתב נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו ואפילו בתר אומדנא דלא מוכח' אשכחן דאזלינן פרק הגוזל בתרא ההוא גברא דאפקידו גביה כסא דכספא עד או אינש אחיד הוא אדעתי' דידי' קאתו ופטור כ"ש בנדון זה דמוכח הדבר שלא היה לי עמה קטטה לגרשה אלא לטובת' כמו שכתבתי אחרי שהחזקתי בדרך לאחר שמתה אשתי איגלאי מילתא דלאו מתוך קטטה נתתי עיני ומכל זה אני צריך מטיבותייהו דרבנן כי ריב"ס ור"י חולקים על פסק רשב"ס וז"ל אור זרוע וריב"ס נכנס אחריה לבודקה ולישאנה שם שאם לא היתה מותרנית:מותרנית פי' רשב"ס חולה הוא שאינה יכולה להריח ומום שבסתר הוא ובשביל כך בא לב"ד והיה טוען נשאתיה שם והריני יורשה ואמרו חכמים הואיל ונכנס אחריה לבודקה כו' הואיל שמספק' לן שעדיין היה רוצה לבודקה אין אנו מחזיקי' אותו גב' עליה:ולא מדמינ' לה להא דתניא בכתובות או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו וכו' דאפילו מסתמא אמר לשם. נישואין נכנס כך פירש מורי ומה שאמר בקו' דלא מצי לאוקמי בארוסה דאפי' בא עליה בימי אירוסי' קודם שנכנסת חופה לא ירית לה מנ"ל דפשיטא כולי' האי דהאי בעי' למאי נפקא מינה ליורשה וליטמא לה וויתר הוא משמע דאם בא עליה יורשה דע"כ לא מיבעיא ליה אלא בביאה בלא אירוסין אבל ביאה אחר אירוסין לא וזה כמו שפי' בנשואין בכאן ופסק מכאן שמעינן שמי שמתה אשתו מתוך קטטה שהי' דעתה לגרשה שוב אינו יורשה כדאמר בגיטין משנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות אין נר' כלל דכל זמן שלא גירשה הרי הוא כאשתו לכל דבר ויורשה ומיטמא לה ואע"פ שנתן עיניו לגרשה מכל מקום עדיין לא גירשה ודבר פשוט הוא ומי שמביא ראייה מגיטין משנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות היינו והוא דגירשה או אמרינן איגלאי מילתא דמה שאכל לא שלו אכל אבל אם מתה מתוך קטטה עד שלא גירשה אין היורשי' נותנין לה פירות שאכל אחר שנתקוטט עמה אפילו אם הן בעין ועוד מה ענין ירושה אצל פירות דלעניין פירות לא תקינו לו הואיל ואית ליה איבה מיהו שאירו מיקריא כל זמן שלא נתגרשה עכ"ל וכדבריו סובר גם ר"י ב"ר שמואל וכן פסק רבינו משה ב"ר יואל וכך אני בדעתי אם הדבר בא לפני ישראל יהושע ב"ר רחבי' : לא נתבררתי לדיין אך לע"ד נראה הבעל בירושתו: חיים ב"ר מכיר.אני הקטן רגיל לידון כדברי ריב"ס ור"י חיים בן ה"ר יצחק נכה.גם לי נראה שניאור בר קלונימוס חד"ל או"ם מל"ך :

(תקי"ב) **אדם** שטבע במים והלכה האשה וניסאת בלא התרת חכם יש לנדות הבעל והאשה עד שיגרשנה כדאית' פרק בת' דיבמות ההוא דהוה קאזיל מאן אוכא בי' חסא טבע חסא אמר רב נחמן האלהי' אכלו כוורי לחס' מדיבורא דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא ואינסיבו ולא א"ל ולא מידי משמ' דווקא מדיבורי' דרב נחמן מכאן שאין להנשא כ"א ע"פ חכם כופין שניהן האיש והאשה לגרש ומי שמעכב ביניהן מנדין אותו והחכם שהתי' לה מנדין אותו כדאיתא פ"ב דיבמות ההוא גברא דטבע באגמי דסמכי אינסיבא רב שילא לדביתהו א"ל רב לשמואל תא ליש מתי' אמר ליה נישיילי' בריעא שלחו לי' מים שאין להם סוף וכו' עד שלה להו מתעאיי טעאי כיון דקוו וקיימו כמים וכו' מכאן משמע שיש לנדות חכם שמתיר לאשה שטבע בעלה במים שאין להן סוף ליגשא שהרי רב רצה לנדות רב שילא בשביל שהתיר לאשתו של אותו שטבע במים שאין להספוף אלא שהניח בשביל שטעה רב שילא :

(תרי"ג) **מעשה** בא לפני רבותיו בתרנגול' שהיה לה במקום צומת הגידין למעלה בירך אצבע אחד יתר והיו בו עצם אחד וצפורן ונחלקו בדבר יש אוסר מטעם כל יתר כנטול דמי ויש מתיר ואמר דווקא רגל הוי יתר דטריפה אבל אצבע לא הוי יתר וכשירה וכן השיב רבינו יהודה משפירא :

(תרי"ד) **וששאלת** על עוף שאין בו מסורת וקורקבנו נקלף בלא סכין ויש לו אצבע יתירה אם בזה הוא מות' לפי דברי התוספות הוא מותר דקורקבנו נקלף הוא סימן חדש דליתא בכולהו י"ט עופות לבר פרס ועזניה וכיון דהא לית ליה אלא ב' סימנין ואחד מהן הוא סימן חדש בי"ט עופות ליכא לספוקי דלית בהו סימן אלא תרי מהכך דהדדי בכולהו בפרס ועזניה ליכא לספוקי דלית בהו אלא חד סימן טהרה מיהו לפי' ריצב"א שפירש דהא אינו דורס זהו סימן חדש אז אסור דדילמא מין עורב הוא ונהי דלא דריס דילמא לאחר זמן ידרוס דעוף הדורס לא כל שעה הוא דורס :

ושלום מאיר ב"ר ברוך :

(תרע"ו) **וששאל** אדוני ששמעת' דאני נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה ומיקל בבשר עוף בימי חורפי הייתי מתלוצץ בבני אדם שהיו עושים כן ואדרבה שרא לי מורי היה נרא' בעיני כמו מינות עד שפעם אחת מסעודה לסעודה מצאתי גבינה בין שיניי גברתי להחמיר עצמי בבשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר ואין בדבר זה כחולק על התלמוד ולא כמוסיף שהוא גורע בפ' כל הבשר אכא להא מילתא חלא בר חמרא דאילו אבא כדהוה. אבל בישרא האידנא לא הוי אכיל גבינתא עד למחר כו' דכל חד מצי לאחמורי אנפשיה לעשות משמר' ובבשר אני מקיל כיון דבשר עוף וגבינה נאכלין באפיקורין : ושלום מאיר ב"ר ברוך זלה"ה :

(תרע"ז) **מעשה** בטלה אחד שנמלח עם הלב ולא קרעוהו ונתבשל והשיב ר"י אם יש ס' בין המים ובין הטלה כנגד דם הלב נר' שגזא מותר אם הלב כל שעה מכוסה במים אך לא כתיר עתה מטעם זה לפי שהיה נר' שהיה רש"י משער בכל החתיכה אעפ"י שהכל מכוסה במים מספר המצות והיינו כדברי רביט אבי"ה ולא כדברי התוספות בפרק גיד הנשה ובפרק כל הבשר :

תרי"ז **וששאלת** על כרס של כבש שלא נקרוהו מן החלב ונמלח עם בשר אי אוכא כרס גופי' ס' כנגד החלב הדבוק בו הכרס מותר מיהו החלב שעליו ינקר עדיין ויסירו מעליו והשאר מותר גם שאר חתיכות בשר שאצלו שנגעו בחלב שאין בהן בכל אחת בפני עצמה ס' לבטל החלב שעל הכרס אסורות ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב כיון דאין החלב מפעפע מחתיכ' לחתיכ' בלא רוטב כמו שהוכיח ר"י עיין במרדכי פרק גיד הנשה ושם האריך יותר ·

תרי"ח **מעשה** בא לפני רבותינו במגנ"ץ שנמלחה ריאה של כבש עסו כמה חתיכות של בשר . והנה מצאו יותרת הכבד דבוק בריאה בלא ניטל הקרום שלה אסור משום חלב · והיו רבותי' רוצי' להתיר בס' שיש בחתיכות של בשר ויותר מס' לבטל אותו קרום ואני ברוך דנתי לפניהם ואמרתי שאין להתיר חדא שפסקו הגאונים כל מקום שדבוק האסור עם ההיתר אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה :

ואם

ואם כן צריך לשער כנגד כל הראה ואפילו א"ת כשאר גאונים כגון רבי׳ יקר שהיה אומ׳ דלא אמר חתיכ׳ עלמ׳ נעשית נבילה אלא דווקא בבשר בחלב מכל מקום כיון דקיימא לן מלית הרי הוא כרותח דצלי אם כן ר"ל מה רותח דצלי בעי קליפה אף מלוח נמי בעי קליפה ונמצא שכל החתיכות אסורות אם לא יעשו קליפה לכולן שהרי שמא כל אחת ואחת נגעה בה כי כן מנהג כשמולחין הרבה ביחד דרך להפך חתיכה על חתיכה על כן המחמיר תבא עליו ברכה וכן הורה רבינו תם ורבינו יואל וכן נהג חמיו רבינו אב"ן · בפרק גיד הנשה במרדכי האריך יותר ושם חזר רבינו ברוך ממה שכתב דנתי לפניהם כו׳ וסיים הוכא דיש נגד האיסור ס׳ דאפילו קליפה לא בעי עיין שם :

תרי"ט **אבל** שדהו לעובדי כוכבים ומזלות שרי דאמר אריסותיה קא עביד מכאן התיר ר"ת קיבולת שהעובד כוכבים ומזלות מקבל עליו לבנות ביתו של ישראל והתיר ר"ת לבנות אפילו בשבת דעובד כוכבים ומזלות קבלנותיה קעביד כדאמר הכא גבי אריסותי׳ קעביד : ור"י פליג ואמר דווקא גבי שדה דרגילות לקבלו במחצה לשליש ולרביע שייך למימר גבי׳ אריסותיה קא עביד אבל בית רגילות לומר לשכור פועלי׳ שכירי יום ולא יאמרו הרואים עובדי כוכבים ומזלות קבלנותי׳ קא עביד : ואף כשבנה ביתו לא רצה שיבנו לו בשבת עיין פ"ק דשבת ופרק כל כתבי ודווקא מותר להשכיר שדהו למחצה לשליש ולרביע דהיינו אריסות אבל קבלנות דהיינו מעות אתן לך כך וכך ותחרוש השדה שלי ותקצור בכך וכך אסור אם עושהו בשבת :

תר"ד **ואשר** שאל אדוני על המחבת שנקבה ותיקנה נראה דאם ניקבה למטה בשוליה בכדי טהרתה דהיינו בכונס משקה כדין כלי וכשחזר ותקנה פנים חדשות באו לכאן וצריך להטביל ואם בן מן הצד נמי כיון דלמעלה כמאן דליתי׳ :

תרכ"א **ועל** דלי של עץ וחישוקים שלו של ברזל אי אזלינן בתר המעמיד לענין טבילה כמו לענין טומאה או לא : נראה דאין חילוק ביניהן תדע כדאמר פ"ק דשבת גבי כלי זכוכית הואיל ותחילת ברייתו מן החול שווה רבנן ככלי חרס אלמ׳ מעת׳ כו׳ הכא במאי עסקינ׳ שנקבו והטיף לתוכו אבר וכו׳ : אלמא מדמינ׳ טבילה לטומאה לענין הלך אחר המעמיד ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה : ורבינו שמחה כתב דידות הכלים צריכין טבילה ;

דיני נדה ועניניה

תרכ"ב **וששאלת** על האשה שמשה שלא בשעת וסתה במה תתכפר לפי שלאחרת שימושיה מצאה דם על הסדין לא ידענ׳ מאי תיבעי לי׳ למר חדא דאנוס הוא ורחמנ׳ פטריה כדמשמ׳ פרק ידיעות הטומאה ועוד דבפ"ק דנדה אמרינן גבי בעלה לא החמירו עליה לבדוק אלא בזמן דאיכא טהרות דמגו דאי בעי בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה אבל בזמן הזה דליכא טהרות לא בעיא בדיקה ואם כן מאי כפרה שייך כאן · מאיר ב"ר ברוך :

תרכ"ג **הילכך** אשה הרגילה לראות ביום קבוע כגון מחדש לחדש או זמן אחר אם רגילה לראות בתחילת הלילה או באמצעיתה או בסופה אסורה לשמש כל הלילה אולי תראה ומותרת לשמש כל היום שלפניה אפילו בסופו וכל יום שלאחריה אפילו בתחילתו וכן אם רגילה לראות ביום אפילו בתחילתו מותרת לשמש לילה שלפניה אפילו בסופה אף על פי שהיא סמוכה לווסת ממש שעה אחת או אם רגילה לראות בסוף היום מותרת לשמש אפי׳ בתחילת הלילה שלאחריה : אבל כל היום אסורה לשמש מתחילתו ועד סופו והא דאמר פרק הדר ופ׳ הבא על יבמתו היוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו : ואמר רבא לא נצרכה אלא סמוך לווסתה כר"ת לא להתיר אתשמיש קאמר כדפרש"י מנוחתו כבוד דהא מן התורה אסור מוהרת׳ את בני ישראל מטומאתם אלא דברי ריצויי ופייוסי׳ קאמר ולא חיישינן שמא יבוא עליה וכתוב בספר ירואים :

תרכ"ד **וזה הדין** באשה שווסתה לימים אבל באשה שווסתה לסימנים אחרים ולא לימים כדתנן פרק האשה ואלו הן וסתות מפהקת מעטשת חוששת כפי כריסה בשיפולי מעיה כעין צמרמורת אוחזין אותה וכל כיוצא בהן וכל שתקבענה שלשה פעמים הרי זה ווסת. הילכך מה שווסתה בסימני׳ שבגופה ולא לימים או באכלה שום ואתה אכלה פלפלין וראתה מותרת עד שיגיעו אות׳ הסימנים . אמר רב יודא אמר שמואל הלכה כר׳ חניג׳ בן אנטיגנוס ובתלמוד פריך ספק דנידה אמאי אי לטהרות האמר שמואל חדא זימנ׳ ואי לבעלה הא אמר כל לבעלה לא בעי בדיקה דאמר רבה ב"ר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה ווסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנ׳ לטהרו׳ מגו דבעי בדיקה נמי לבעלה ותשני מאן דותני הא לא מתני הא ופרש"י דמתני הא דאמ׳ שמואל הלכה כר׳ חניג׳ לא מתני הא דאמר שמואל דכי אינה עסוקה בטהרות לא בעי׳ בדיקה וכפר"ת ולפי דבריהם אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לבעלה . וצ"ל דדעת האלפס כן · אבל ר"י פסק דאפילו שאין לה וסת לא בעיא בדיקה כדאמר רבה בר ירמיה אמר שמואל ואוקימנ׳ לטהרות ותניא טותיה פ"ק דנידה . ועוד רב יודא גופי׳ אמר שמואל לא אמר אלא לטהרות אבל לבעלה לא בעיא בדיקה לא תיקשי דבשל סופרים הלך אחר המקיל ואפילו לדברי ר"ת מתיר ואשה שיש לה ווסת אין לה לבדוק כלל עד יום וסתה דגרסינן ספ"ק דנידה בעא מינ׳ ר׳ זירא מר׳ יהודה אשה מהו שתבדוק לעצמה אבל לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"ל לבו נוקפו ופורש פי׳ אם היא תבדוק יפרו׳ בעלה ממנה כי יאמ׳ לא בדקה בחנם ואפילו אם היא תאמר טהורה אני לא יאמין לה ומבטל מפריה ורביה . והא מיירי לכל הפחות באשה שיש לה ווסת לפר"ש ולר"ת כדפי׳ לעיל אבל לר"י אפילו באין לה ווסת וכן פסק ר"ש במס׳ פ"ק דנדה וז"ל שמעינ׳ הכא בין באשה שיש לה ווסת ובין באשה שאין לה ווסת בזמן הזה דליכא טהרות לא בעיא בדיקה לא שחרית ולא ערבית ולא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש כדקאמר בסמוך : ואפילו אם רוצה להחמיר על עצמה ולבדוק לפני התשמיש ולאחר התשמיש לא שבקינן לה דא"כ לבו נוקפו ופורש עכ"ל ואשה שיש לה ווסת בהא כולי עלמא מודו שיש לה לבדוק בשעת ווסתה :

(תרכ"ה) **מסקנא** דמילתא אשה שיש לה ווסת אין לה לבדוק אלא ביום ווסתה בשעת ווסתה והז היא מחויבת לבדוק ואם לא בדקה טמאה ואפילו אם אחר הווסת בדקה ומצאת טהור ואשה שאין לה ווסת לפירש"י ורבינו תם צריכה לבדוק וכן פסק בספר התרומה וספר המצות ובכל יום שהצריכוה רבותינו בדיקה כגון ביום ווסתה או כשסופרת ז׳ ימים נקיים צריכה להכניס מוך באותו מקום שעומק ולהוציאו ולראות בו אם ניכר שום אדמומית וה"ה בגד פשתן לבן ישן שהוא רך ולא חדש שהוא קשה ואין הדם נדבק דאמר אביי הני שחקי דכיתנא מעלו לבדיקה וצריכה שתכנים הבגד שהיא בודקת בו לחורין ולסדקין כדאמר פ"ק דנדה אמר רב יהודה אמר שמואל עד שלפני התשמי׳ אינה ממעט מפקידה מאי טעמא אמר רב קטינא מתוך שמהומה לביתה אינה מכניסת׳ לחורין ולסדקין אלמא הכנסת חורין וסדקין הוי בדיקה מעליא ובע"א לא ברים פרק תינוקות : ת"ר נשאת וראתה דם מחמת תשמיש וכו׳ מכאן ואילך לא תשמש דג׳ זימנין הוי חזקה אלא תתגרש דלמא מזלא דהאי גברא גרים מביאה שפופרת קנה חלול ובתוכו מכחול היינו קיסם ארוך ומוך מונח לו על ראשו של קיסם ותכני׳ באותו מקום והשופפרת מגולה שלא יגע המוך בצדדין ואם נמצא הדם במוך על ראשו בידוע שהוא מן המקור וטמאה ואם לא נמצא על מוך בידוע שדם שרואה מן הצדדין הוא ולא מן המקור וטהורה היא . ואם יש לה ווסת קבוע שהרי רואה כדה תולה בווסתה שיכולה לומר הדם שהיא רואה טהור הוא דעדיין לא הגיע ווסתה תולה במכתה שיכול׳ לומר מן מכתה הוא בא וטהורה ואם היא מראה מכתה משונה מזה הדם שהיא רואה אני תולה במכתה לפי שאין כל האצבעות שוות דחיישינן שמ׳ אברו של זה משונה וגדול והוא גרם לה לפיכך תתגרש ותנשא לאחר עד לבעל שלישי ואי תו חזיא הוחזקה להיות רואה בתשמיש ומשום הכי צריכה בדיקה ותבדוק לאחר ביאה ראשונה של בעל שלישי לאלתר לפי שאין הכחות של אדם שוות דאיכא למיחש שמא עכשיו הטיח בכח יותר ושמא לביאה שנייה ישמש בנחת או לשלישית ולא תראה אבל אם ראתה בביאה שלישית צריכה שוב בדיקה ע"כ פירש"י ז"ל : (והספר התרומה האריך) ·

ואם יש רופא שסבור לרפאותה לעצור הדם מלבא על ידי תשמיש טוב הדבר לנסות הרפואה אחר פעם ראשונה ושנייה קודם שהוחזקה אבל לאחר פעם שלישית שכבר הוחזקה נ"ע אם יכולה היא לסמוך על הרפואה אפילו הוא רופא מומחה לשמש אחריה פעם רביעית ·

(תרכ"ו) **נאמנת** אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שממנה יוצאת דם משמע דוקא שיודעת שיוצא הדם מן המכה תולה בה אבל מספק אינו תולה אבל בשעת ווסתה אפילו יודעת בודאי שהדם יוצא מן המכה אינו תולה בה דאל"כ אינה טמאה לעולם ·

(תרכ"ז) **אמנם** כתמים שתמצא בבגדיה טהורים ותולים במכתה אפי׳ אינה יודעת שהמכה מוציאה דם דכתמים הלכו חכמים להקל משום דכתמים דרבנן :

(תרכ"ח) **ואשה** שמצאה כתם בחלוקה או בסדינ׳ אם יודעת שיש לה גרב או חבורה שאם היתה מהיר׳ הגלד והקליפה היתה מוציאה דם טהורה ותולה כתם זה בה או אם בנה או בעלה שכבו עמה או אשה אחרת ויודעת שיש לה גרב שיכולין להוציא דם ע"י קליפת הגלד טהורה ותולה בהן אעפ"י שעתה אין מוציאין דם מ"מ שמא חככו וגררו עצמן עד שיצא דם ולאו אדעתייהו או אם נתעסקה בציפור או ישבה בצד העסוקים תולה בהן וטהורה אפילו אם הכתם גדול :

(תרכ"ט) **ואם** אין כל הדרכים האלו בה ואין לה במה לתלות אז אין הכתם גדול מכגרים של פול ר׳חנינא בן אנטיגנוס אומר תולה במאכולת אעפ"י שלא הרגה מאכולת נינה תולה בה וטהורה שאין לך כל מטה ומטה שאין עליה כמה טיפי דמים וא"כ לא תמצא אשה שטהורה לבעלה לכן עד כגרים תולה במאכולת או פרעוש וטהורה וכן שנינו פרק הרואה כתם וכן הלכה ומה שאמרתי שהכתם הנמחק בחלוק או בסדין דעד כגרים תולה במאכולת היינו לא שנא אם הכתם עגול או משוך וכן פר"י : והא דא"ר אליעזר משוך כל שהוא טמא דוקא בעד שבדקה בו כדתנן העד שהוא נתן תחת הכר פי׳ בדקה עצמה בבגד לבן ולא ראתה לאלתר מה היה עליו ונתנתו תחת הכר ולמחר נמצא עליו דם אם עגול טהור דיש לתלות במאכול׳ ואם משוך טמא כר׳ אליעזר ב"ר צדוק : אבל בכתם דחלוק או דסדין אפי׳ משוך טהור עד כגרים ואם סופרת ז׳ נקיים מסברא משלשה נקיים ואילך הכתמים טהורים אם יש לה לתלות במכה או בחבורה או בדם צפור ואינו סותרת אבל צריכה שתדע בודאי שפסק דם המקור לכך צריכה שיהיו שלשה

ימים של ספירת נקיים · משלשה ימים הראשונים לגמרי (קצרתי מלשון ספר התרומה) :

(תר"ל) **אשר** שאלת על אשה בשעה שעוש׳ צרכיה רואה דם על המים כמין קרטין כמין חול ואינ׳ אדומים אלא דיהה חורגו על כל הצדדין ולא מצינו לה היתר אם בכל פעם כשעושה צרכיה בודקת עצמ׳ בקינוח ורואה דם בעד דאע"ג דקיימא לן כרבי יוסי דאמ׳ בין עומדת בין יושבת טהורה כדפסיק שמואל פרק האשה ה"מ כי נמצא דם בספל שאין דרך דם לבוא עם מימי רגלים אלא ודאי דם מכה הוא אבל אם בדקה אחרי כן ורואה דם ההוא דם ודאי אינו אלא מן המקור כיון דלא אתא מתם עם מימי רגלי׳ כדפרכי׳ ר"פ האשה גבי יושבת ומזנקת לר׳ מאיר אמאי טהורה דילמא בתר דאתא מיא אתא אלמא כל היכא דאיכא למיתלי לחומרא תלינן ולא מטהרינן אלא היכא דודאי לא בא מן המקור אף על גב דאיכא למידחי ה"מ לר׳ מאיר דמחמיר אבל ר׳ יוסי דמיקל לא מחמרינן בהא דבתר דאתא מיא אתא נראה דאפילו לר׳ יוסי טמאה דע"כ לא פליג ר׳ יוסי אלא בנמצאת דם על המים בספל ודאי דלא אתא דם מקור עם זיקין מי רגלים ונמצא בספל זימנין דמטמא ר׳ יוסי דביושבת סבירא לי׳ לגמרי כר׳ מאיר וליכא פלוגתייהו ביושבת וא"כ כי היכי דלר׳ מאיר לא מטהרינן ביושבת אלא במזנקת בתר דאתו מים לגמרי ובדקה בעד ומצאה דם טמאה כ"ש שיש לאוסרה לפיר"ח שפירש דאפילו בנמצא דם על המים אמר ר׳ יוסי טהורה לאו טהורה לגמרי קאמר אלא טהורה משום נדה וטמאה משום כתם והשתא בהא סלקינן אם האשה הזאת רגילה להיות תדיר רואה דם אחר שעושה צרכיה אין לה היתר לבעלה אלא תעקר ממנה ג׳ פעמים שתבדוק אח׳ שתעשה צרכיה דכל לבעלה לא בעי בדיקה : ואם אינה רגילה לראות דם בכל פעם אלא לפרקי׳ ואות׳ פרקים שוין בקביעות או בדילוג קבעה לה וסת : ע"כ מורינו האריך ואני קצרתי .

(תרל"א) **ת"ר** אשה כי תהיה זבה כו׳ יכול אפילו זבה מ"מ תהא טמאה פי׳ כגון דם מכה או דם העלייה בקרן כרכום כמראה כרכום שקורי׳ קרו"ג האי קרן כמו קרן טור פניו כמימי אדמה מפ׳ בתלמוד איזה אדמה ומציף עליה מים ובמזג שני חלקי מים ואחד יין אדום ממי תלתן ויחלות שבתילתן האי שחור אדוםהיה מתחילתו אלא שלקה והשחר והני תרי אחריני כמימי תלתן וכמימי בשר צלי מילקא לקו ומתחילת׳ אדומי׳ הוו דם ירוק דמטהרינן כרבנן דעקבי׳ בין מראה (בלא) בין מראה (געל) בין גרונא כולןבכלל ירוק הן . בכל ה׳ דמים המטמאים באשה נוטין לצד אדמומית כדמשמע פרק כל היד מנלן דדם אדום טמא שחור נמי אדום הוא אלא שלקה וכל ג׳ מראות הללו כולן בכלל ירוק הן בל"א מכיר בין תכלת לכרתן · וכרתן נקרא ירוק בפרק לולב הירוק׳ ככרתי ותכלת דומה לים ולרקיע הוא (בלא) (וגעל) כשעוה הוא ירוק בתוספות דנגעים ירקרק ירוק שבירוקי׳ כשעוה ואדרבה הוא ירוק שבכולן והוא (געל) וירוקה כשירה מדרבי נתן כר"ש כעשבים והוא גרונא׳ ·

(תרל"ב) **אמר** ר׳ זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי׳ רואות טיפת דם כחרדל יושבת עליו ז׳ נקיי׳ הא דנקט טיפה כחרדל פשיטא שמטמאה בטיפת משהו כמו בראייה גדולה דהא תנקפ׳ יוצא דופן ומטמאין בכל שהוא אלא חידוש הוא דסד"א כיון שלא ראתה רק טיפה מסתמ׳ לא ראתה גם תתמול גם משלשם וליכא לספוקי בזבה גדולה ודייה בששה והוא קמ"לן שתשב ז׳ נקיים היכי דמי הלכה פסוקה כי הא דא"ר זירא בנות ישראל כו׳ · הילכך בזמן הזה אפילו אינה רואה אלא טיפת דם ולא יותר צריכה לספור ז׳ נקיים שכל הנשים הרואות יש להן לספק שמא ראתה כבר שני ימים מלבד זה ושמא היא עומדת בימי זיבה וביום שפוסקת מלראות תבדוק עצמה לערב ותלבש חלוק לבן שאם תראה עוד שיהא ניכר בחלוק ובלילה תשים סדינים לבינ׳ במטתה או נקיים רק תכתוני׳ ולמחרת הפסקתה תתחיל לספור הז׳ נקיים כי יום שפוסקת בו אינו מן המניין שהרי תנן הכותי׳ מטמאין משכב תחתון כעליון ומפ׳ טעמא דיום שפוסק׳ בו סופרתו למניין ז׳ וכן אותן ז׳ נקיים צריכה לבדוק עצמה בכל יום פעמי׳ שחרית כשעומדת ממטתה וערבית כשהולכת לבית הכנסת קודם שיהא לילה . ומנהג כשר הוא כשהאשה מפסקת בטהרה לרחוץ וללבוש לבנים אמנם אם אינה רוחצת אלא פניה שלמטה דייה בכך · רוקח׳ ואם מצאתה שום כתם באותו מטלית שבודקת עצמה או בחלוקה או בסדינה אפילו ביום השביעי סותרת כל מה שספרה וצריכה להתחיל ולספור מיוםהמחרת ואםשכחה ולא בדק׳ עצמ׳ כל הימי׳ רק יום שפסקו בו לערב ולמחרת שהוא יום ראשון של ספירה בדקה עצמה שחרית וערבית מותרת וטובלת בליל׳ וטהורה דתנן פרק בת׳ הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו ר׳ אליעזר אומר הרי אלו בחזקת טהורה ר׳ עקיבא אומר אין להם אלא יום שביעי בלבד ופ"ק דנידה פסיק שמואל כרבי אליעזר ואם בדקה עצמה יום ראשון ולא יום שביעי אלא יום שמיני או אם בדקה ביום שביעי ולא ביום ראשון לספירה בהא פליגי פרק בת׳ רב שרי היכא דבדקה בתחילת׳ ולא בסופה או בסופה ולא בתחילתן ור׳חנינא אסר ואמר תחילתן וסופן בעינן הואיל ולא איפסיק הילכתא לא כמר ולא כמר עבדינן כר׳ חנינא לחומרא הילכך לעולם אפילו בדיעבד יצטרך שלא יהא יותר מה׳ימים בין בדיקה לבדיק׳ מלבד יום שפסקה בו שבדקה לערב כדי להפריש בטהרה אבל אם בדקה לערב של יום שפוסקת בו כדי להפסיק בטהרה ולמחר שהוא יום ראשון לא בדקה וגם יום שביעי לא בדקה עד יום ח׳ בזה אפילו רב מודה דאינו מועיל כלום דהא הכא לא תחילתן ולא סופןאיכא .

(מספר התרומה ומספר המצות וספר יראים)

מה שכתבנו דלמחרת יום הפסקתה תתחיל לספור ז׳ נקיים ה"מ כגון שכבר עברו ג׳ ימים שלא שמשה דהכי פר"י דז׳ נקיים מסתמ׳ אפילו נקיים משכבת זרע קאמר וכר"פ יוצא דופן מסקינן דפולטת שכבת זרע רואה הויא וסתרה ואמר רבא הת׳ משמשת אסורה לאכול בתרומה כל ג׳ ימים אי אפשר שלא תפלוט והכי אמרינן בשבת פ"ר עקיבא א"ר זירא א"ר יוחנן זו דברי ר׳ ישמעאל לר׳ עקיבא אבל חכמים אומ׳ שש עונות שלימות בעינן הילכך נר׳ לר"י דכל אשה ששמשה ואחר כך ראתה בין ראתה ג׳ ימים בין ראתה יום אחד או מצאה כתם צריכה להמתין ג׳ ימים שלימים ואח"כ תתחיל לספור דהיינו ביום החמשי לשימושיה כגון אם שמשה במוצאי שבת וראתה בו ביום אינה מתחלת לספור עד יום ה׳ חמישי בשבת · ובערב רביעי בשבת תבדוק עצמה כדי להפסי׳ בטהרה ותלבש חלוק לבן או תכבס הכתם ותתחיל לספור מליל חמישי ואילך ואמנם אם רוצה להתחיל ולספור ממחרת הראייה יכולה לספור בענין זה שתכני׳ מוך או בגד רך באותו מקום ותקנח יפה יפה להסיר השכבת זרע ואם דואגת שלא תדע לקנח יפה תרחוץ בחמין וגם תקנח עצמה ולא חיישינ׳ עוד שמא תפלוט אחרי כן בלא הרגשה וראייה מפ"ק דמסכת מקוואות האשה ששמש וירדה וטבלה ואחר כך כבדה הבית כאילו לא טבלה משמ׳ דקודם טבילה יכולה לכבד הבית ולקנח עיין פרק קמא דשבת והכי נמי עבדינן כימי טוהר דיולדת ·

(תרל"ג) **וששאלת** אשה שילדה בקושיא ולא בשופי וראתה דם אם צריכ׳ ז׳ נקיים או לא דבר זה מחלוקת גאונים הראשונים הוא מר בר רב יודא גאון היה שאינה צריכה ז׳ נקיים בגמרא דבנות כותי׳ ותלמידיו אמרו כמותו ומר בר רב צדק גאון וכל בני הישיבה נחלקו עליו ואמרו זה הדבר היה נהוג בדורות הראשונים שהיתה חכמה בבנות ישראל אבל השת׳ אין מבחינו׳ בין שופי לקושי׳ וספ׳ כרת ועבדינ׳ בכל ספק איסור׳ לחומר׳ חוץ מעירובין ואבל ועוד האמ׳ ר׳ זירא בנות ישראל החמירו וצריכות ז׳ נקיים ואנו וכל בני הישיבה כמר רב צדק גאון סבירא לן ע"כ : וכן קבל רבי׳ אבי"ה מרבותיו לחומרא ותו דברי האלפס וכן מצא בתשוב׳ רבינו שמשון בר׳שלמה וכן פסק רבינו יעקב ב"ר יקר : סליקו עניני הלכות נדה :

סליק :

(תרל"ד) **וששאלת** בנר חנוכה שלא הדלי׳ בלילה כך דעתי נוטי׳ כיון שלא הדלי׳ שוב אינו מדלי׳ ודאי הוא כדתני׳ מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השו׳ דאי לא אדליק מדליק דמשמע בלא עשה מצוה מן המובחר וביום אין פירסומ׳ ניכר וכ"ש בשאר לילות דלא ידליק (פרדס):

תרל"ה **וששאלת** ר"ח שחל להיות בשבת מהו להזכיר של שבת ביעלה ויבא מי הוי ביום להתחייב בד׳ תפילות להזכירו בכל מקום שיזכיר ר"ח או לא כ"ל שאין מזכירין שהרי אם אין ר"ח אין הזכרת שבת בברכת עבודה והויא הוא כמפטיר בנביא בשבת שחל בו ר"ח :

תר"ו. **מעשה** היה בימי ר"ת שהוליכו מת מחוץלתחום בי"ט ורכבו בני מלון להתעסק במת וכעס ר"ת עליהם אף על ההולכים ברגל בלא סוס ושלח להסבני בשכראינו בני תורה בני מלוןבני תורה בתמי׳ הילכך היכא דמת בו ביום בין בי"ט ראשון בין בי"ט שני לא יתעסקו בו לא יהודי׳ ולא ארמאי׳ כדשלא להו לוי לבני בשכר לא יתעסקו בו לא יהודי׳ ולא ארמאי׳בין בי"ט ראשון בין י"ט שני מיהו היכא דאיסתהי שמת בע"י יקבר בי"ט ראשון ע"י עממין או אם מת בי"ט שני ע"י עממין אבל ע"י ישראל כלל כלל לא היכא דאיכ׳ עממין וגם אסור לישראל לעשות לו ארון ותכריכין אלא יעשה הכל בעממין אבל אם ישראל ילבישוהו ויוליאוהו לבית הקברות אפי׳ בי"ט ראשון מותר כך פי׳ רבינו אב"ן דמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כיון דהוא צורך מצוה מדברי מהר"ם ז"ל וכן פסק רבינו שב"ט והשאלתות וכן כתב רבינו משה ב"ר מיימון משם רבינו יוסף אבל פלפלין בי"ט נידוכין כדרכן והרי משמע בתוספת׳ הפלפלין כתבלין שבית הילל מתירין כדרכן אף במדוך של אבן ספר מצות עיין פרק קמא די"ט .

תרל"ז **בבבל** ודרדע מורי דודי הר׳ נתן שאלת על המורה שהורה לאין ישראל שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת לקבורתו דע מורי כי לא יפה הורה ואין זו הוראה אלא טעות דתנן פ׳ שואל מחשיכי׳ על התחום לפקח על עסקי המת ועל עיסקא כלה ה"פ שמותר לילך לישראל בשבת עד סוף התחום כדי שיהא מזומן למוצאי שבת וקרוב להביא צרכי מת וכלה ודווקא משום מצוה התירו אבל אי לאו משום מצוה לא כדתניא לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי ליכנס למרחץ מיד והא דקאמר אבא שאול ויהיב כללא במילתא דתנא קמא כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו פרש"י כל שאני זכאי ורשאי לומר לחבירי ישראל אומר לאין ישראל לעשותן כמו במוצאי שבת וכו׳ אבל בשבת אסו׳לומר לו לעשותו בשבת דאמיר׳לאינו ישראל שבות אפי׳באיסורא דרבנן וגדול׳מזו דתנןהתשאינו ישראל שהבי חלילןבשב׳לא יספו׳בהןישראל אלא א"כ

באו

באו ממקום קרוב אלמא אפילו ממילא דאין ישראל אין זה כבוד המת להספיד בו ופרש"י דקנס הוא שלא להספיד בהן עולמית משום דמוכח' מילתא דאין דרך להביא חלילין אלא בשביל מת וא"כ כ"ש וכ"ש שאסור לומ' לאין ישראל לילך אחרי קרובי המת להספידו אבל חולה דתקיף ליה עלמא ואמר שישלחו אחר קרוביו הא ודאי שרי וזה התיר רבינו שמריה ז"ל אפי' בשבת שמא תטרף דעתו וחיים ושלום וברכה תהיה לכל ישראל מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

תרל"ח **וששאלת** לחלוב בהמה בשבת משיק דאסור משום דהחולב בשבת חייב משום מפרק אבל משום סכנת הבהמה מותר לומר לאין ישראל חלוב וטול החלב לעצמך ומתר לו בכך מאיר ב"ר ברוך שי' :

תרל"ט **ושוין** שמוקבין נקב ישן לכתחילה וכ"ל דבמקום הישן לכתחילה אפילו במקדח כגון שנשברה הברזא ולא שנא נקב קטן ולא שנא נקב גדול וכן להוציאו ע"י דורהש"לק בלשון אשכנז ושרי להוציאו ומכנים בה ברזא שניתקנ' מערב שבת ואין להחמיר כולי האי דאמר רבא כל פתח שאינו להכנים ולהוציא אינו פתח ורבנן הוא דגזור משום לול של תרנגולים וכו' הילכך הישן שרי וישן דקאמר דשרי ה"מ במקום העשוי וכו' כדמפרש באלפס אבי"ה וכן פסק בהרוק"ח :

מיימוני הלכות שכנים ובעל מיצר פרק י"ב

(תר"מ) **האחין** והשותפין שבאו להלוק את השדה וליטול כל אחד חלקו אם כולה ואין שום מקום טוב ומקום רע חולקין המדה בלבד ואם אמר אחד מהן תנו לי חלקי מצד זה כדי שיהא סמוך לשדה אחר שלי ויהיה הכל שדה אחת שומעין לו וכופה אותו על זה שעכובו בדבר זה מדת סדום היא אבל אם היה חלק אחד טוב או קרוב לנהר יותר או קרוב לדרך ושמו אותו היפה כנגד הרעה ואמר תנו לי בשומא שלי מצד זה אין שומעין לו אלא נוטל בגורל אמר תנו לי חצי מדתה מן הצד הרע וטלו אתם החצי הטוב כדי שיהא חלקי סמוך לשדה שלי הורו מקצת הגאונים ששומעין לו ולזה דעתי נוטה וכן ראוי לדון. **הבכור** שחלק נוטל שני חלקים פי שנים כאחד אבל יבם שחל' בנכסי האב נוטל חלקו וחלק אחיו בגורל אם עלו בחלק אחד עלו ואם עלו לו בשני מקומות על. והארץ מרובעת שהי' הנהר מקיף לה מזרח וצפון והדרך דרום ומערב חולקין אותה באלכסון כדי שיהא לזה הנהר והדרך ולזה הנהר והדרך ואם אמר תנו לי החצי של מצר זו בצד שדי שומעין לו כללא של דבר כל דבר שהוא טוב לזה ואין לחבירו בו הפסד כלל כופין את חבירו לעשותו: אחד מן האחים או מן השותפים שמכר חלקו לאחר מסלקי' אותו הלוקח ונותנין לו שאר האחים או שאר השותפי' דמים שנתן והולך כדי שלא יכנס ביניהם ולא עוד אלא כל המוכר קרקע שלו לאחר יש לחבירו שבצד המצר שלו ליתן הדמים ללוקח ולסלקו וזה הלוקח הרחוק כאילו הוא שליח של בן המצר בין שמכר הוא בין שמכר שלוחו בין שמכרו ב"ד יש לו דין המצר הואיל ויש בה אחריות מכירה הוא ולא כתב מתנה אלא לבטל זכותו של בן המצר וכמה נותן לו מה ששוה שוה: אמר הלוקח כן הוא והערמה עשה ומכירה הוא בכך וכך קניתי נשבע בנקיטת חפץ ונוטל כל התשלומין ואפילו לי צריך לטעון דמים שהן ראויים או יותר מעט. אבל אם אמר על שוה מאה ומאתים קניתי אינו נאמן היה כתו' בשטר מתנה וקבלתי עלי באחריות זו שאם תצא מידו אתן לו מאתים נותן לו בן המצר מאתים ואח"כ מסלקו ואע"פ שאינו שוה אלא מנה: החליף חצר אין בו דין בעל המיצר: בבהמה או מטלטלין רואין דמי אותה בהמה או דמי המטלטלין ונותן לו בן המצר ומסלקו ואינו יכול לומר תן לי במין שלקחתי בו כזה הערמה הוא ואינו מועל' כלום מכר לו קרקע באמצע שדהו ואח"כ מכר לו קרקע בצד אותו שבאמצע רואין אותו אם אותו המעט שמכר לו תחילה היא עידית או זיבורית לגבי זאת הקרקע שמכר לו באחרונה זכה הלוקח ואין בן המצר יכול לסלקו שהרי הוא עצמו בן מצר הוא מפני אותו המעט שקנה באמצע ואם אותו המעט כמו זאת שמכר לו בסוף לדו הרי זה מערים ובן המצר מסלקו מן השדה שקנה בסוף המוכר על תנאי בין שהתנה לוקח אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקיימו התנאים ויזכה הלוקח בקרקע ולא תשאר בה בהערמ' כלל ואח"כ מסלקו הלוקח שבנה והשביח או סתר והפסיד בן המצר מסלקו ונותן לו דמים הראויין לה והרי הוא בכל ענין נעכשיו כמו השליח וכן אם לוה הלוקח קודם שיסלקו בן המצר וסלקו בן המצר אין בעל חוב שלו טורף מיד בן המצר זהו העיקר בכל אלו הדינים שכל הלוקח בצד מצר חבירו הרי הוא כמו שליח לחבירו ולתקן שלוחו ולא לעוות לפיכך אם השביח נוטל היציאה ואם הפסיד וחפר ותרם או אכל פירות מנכין לו מן הדמים : בד"א שמחשבין לו את הפירות כשאכלן אחר שבא בן המצר והביא מעות לסלקו אבל כל הפירות שאכל מקודם שלו הוא אוכל ואין מחשבין אותו אחד שלקח משדה שדה אחת ובא בעל המצר וסלקו מחציה שלקח מן האחד אינו יכול אלא או מסלקו בכולה או מניח בכולה. אבל המוכר קרקע לשנים יש לבעל המצר לסלק שניהם או לסלק אחד ומניח אחד בן המצר שבא לסלק הלוקח וקודם שיסלקו מכר את השדה שיש לו על המצר אבד זכותו שליח שמכר והרי הוא בעל המצר אינו מסלק את הלוקח שהרי הוא מכר לו ואין לך מחילה גדולה מזו: בעל חוב של מוכר שטרף את השדה מיד בעל המצר הרי בעל המצר חוזר ונוטל מיד הלוקח שסלקו והלוקח חוזר ונוטל מן המוכר בעל חוב שטרף בחובו יש לבעל המצר לסלקו ולא יהיה כח הטורף גדול מכח הלוקח ואם ירצה הטורף ליתן הדמי':

שהיו עליו חוב תחזור לו שדהו לעולם כמו שיתבאר במקומו קטן שהיה בן המצר וראו ב"ד שזכות הוא לו מסלקינ' את הלוקח או יטול לו חלק עם משאר בעלי המצר כמו שיראו בעל שהיתה אשתו בת המצר הרי זה מסלק את הלוקח שכל נכסי אשתו הן ברשותו וכל זכו' שתבא זכו' היא לו אפי' קנו מיד אשתו שמחל' בזכו' זו ללוקח אינו מועיל ומסלקו עמדה האשה מדעתה וסלקה את הלוקח וכן העבד שהיה נושא ונותן בנכסי אדוניו שסל' את הלוקח אם רצה הבעל או האדון מקיים על ידיהן ואם לא רצה לא יקיים ותחזור ללוקח ויחזיר הדמים.

פרק י"ג הרוצה למכור שדהו והביא בן המצר שלו וזה אינו רוצה ליקח ממנו בא לב"ד ואמר לבן המצר אם תרצה לקנו' בכך וכך קנה ואם לאו סלק עצמך והרי זה לוקח הרי זה לא נשארה לו טענ' אלא או לוקח ומביא לו מעות מיד או בטלה זכותו אמר אטרח ואביא אין שומעין לו אלך ואביא אם הוא אמוד שיש לו ממתינין לו עד שילדוויביא ואם אינו אמוד אין שומעין לו שאינו רוצה אלא להשהות לפיכך אומר לו אם תוציא עתה יפה כחך או בטלת זכותך שאין קובעין זמן לבן המצר הוציא בן המצר מעות והוציא הלוקח מעו' אם היו של לוקח טובים מזוזיו או ממהרים לצאת יותר מזוזיו בטלה דעתו ואין לו דין בן המצר היה רוצה הלוקח לקנותה לבנות בה בתים וכן המצר רוצה לקרעה הלוקח זוכה משום יישוב הארץ ואין בה דין בן המצר בא לוקח ונמלך בבן המצר ואמר לו הרי פלוני בן המצר שלך רוצה למכור לי שדה זו אלך ואקח ממנו ואמר לו לך וקח לא בטלה זכותו ויש לו לסלק אותו אחר שקנה אלא א"כ קנה מידו בד"א שצריך קניין כשמחל לו קודם שיקנה אבל אם מחל לו זכותו אחר שלקח כגון שבא בן המצר וסייע אותו או שכר ממנו או שראהו בונה וסותר כל שהו ומשתמש ולא מיחה בו ולא עירער הרי זה מחל ושוב אינו יכול לסלקו שאם אתה אומר כן אין אדם יכול למכור קרקעו שהרי הלוקח עומד ולאחר כמה שנים תצא מידו : (ובזה הורו הגאונים) : המוכר שוה מאתים במאה אם לכל העם מוזיל ומוכר ונותן לו בן המצר מאה ומסלקו ואם אינו מוזיל לכל העם נותן לו מאתים שהוא שוה שהמוכר נותן לזה במתנה לקח שדה מאה במאתים אינו יכול לסלקו עד שיתן מאתים טען בן המצר שהיתה קנוניא ביניהם נשבע לוקח בנקיטת חפץ ונוטל מאתים : ואם היו שם עדים שנתן מאתים ובן המצר טען שאמנה היתה בינו ובין המוכר ואינו יודע בודאי שלא לקח ממנו אלא מאה הרי זה נותן דמים כמו שהעידו העדים ואח"כ מסלקו ומשביע היסת או שלקח במאתים ונפטר וכל הרוצה למכור קרקע ובאו שנים כל אחד מהן אומר אני אקח בדמים אלו ואין אחד מהן בן המצר אם היה האחד מיושבי העיר והאחד משכני השדה שכן העיר קודם שכן ות"ח ת"ח קודם שכן וקרוב שכןקודםשגםזה בכלל הישר והטוב הוא קדםאח'וקנה זכה ואיןחבירו שראוי לקדם לו יכול לסלקו הואיל ואין אחד מהן בעל המצר שלא נוו חכמים בדבר זה דרך דין אלא דרך חסידות נפש טובה היא שעושה כך (מיימוני פרק ג'):

הלכות שלוחים ודיני מורשה

(תרמ"א) **מי** שהרשה ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר הרי זה מבטל ואין למורש' לכתוב הרשאה לאחר שזה אומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. לפיכך אם הרשה והתנה עליו שירשה לאחר ואחר לאחר הרי השליח כותב הרשאה לשני והשני לשלישי הכל לפי תנאו הבא בהרשאה שמחל לזה הנתבע או שמכר לו או שמחל לו על השבועה או שעשה עמו פשרה לא עשה ולא כלום שהרי אמר לתקן שלחתיך ולא לעוותי לפיכך אם התנה עמו בין לעוות בין לתקן אפילו מחל על הכל הרי זה מחל : ראובן שבא בהרשאת שמעון ותבע לוי ואמ' להד"ם אבל ישבע שמעון ויטול מוציאין הממון מיד לוי ויהא מונח בב"ד עד שיבא שמעון וישבע ויטול וכן כל הדברים שתולה לוי בשמעון לד ון עם ראובן ויהיה הממון מונח בב"ד עד שיבא שמעון וישאל ויש לראובן להחרים על מי שטוען טענת שקר כדי לעכב הממון ולאחריו נתחייב לוי שבועה אינו יכול לעכב ולומר אינו נשבע עד שאחרים בפני שמעון על הטוען עלי שקר שאין זה החרם אלא תקנה קלה שתקנו הגאונים האחרונים כדי שיבינו בעלי הדינין טענותיהם ואין מעכבין שבועתו של זה מפני תקנה זו הקלה סליק ענייני ליקוטי מיימוני :

(תרמ"ב) **כבר** נשאל לר"ת אם נשים חייבות בג' סעודות בשבת והשיב דודאי חייבו' שאף הן היו בירידת המן ועל ידי כך ניתקנו שלש סעודות עיין בסימן תע"ג :

(תרמ"ג) **אין** בין אדר הראשוןלאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים בלבד הא לענין הספד זה וזה שוין אמר מהר"ם היינו דווקא קודם שבטלה מגילת תענית אבל בזמן הזה כיון שבטלה מגילת תענית והותרו כל הימים שהיו אסורין בהספד ובתענית בר מחנוכה ופורים דמפרס' ניסא ולא מקרא מגילה לא עדיף מ"אר מגילת תענית ועוד קובל הא דאמר אסור בהספד ובתענית דווקא בקרא את המגילה ונתעברה השנה :

(הרמ"ד) **אין** קורין את המגילה וכו' עד הנץ החמה וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה ואמרינן בגמרא שד"א תיהוי כראייה ראשונה של כו' קמ"ל כיון דבעיא ספורין ספירה ביממא הויא : אלמא כל דבר דלא סליק ביומי' דבעיא ספירה לא אמר מקצת הלילה ככל היום עד למחר בהנץ החמה ומכאן פסק מהר"ם ז"ל דאבל לא אמרינן

אמרינן ביה מקצת היום ככולו לא ביום ז' ולא ביום ל' עד הנץ החמה ומיהו לענין שמועה רחוקה דלא בעי ספורין אלא שעה אחת סלקא אפילו בלילה :

(תרמ"ה) **כל** הלילה כשר לספירת העומר ולקצירת העומר ולהקטר חלבים והילכתא כי הך סתמא דבלילה אית' ולא ביום וכן פסק בה"ג שאם שכח ולא בירך בלילה לא יברך ביום מהא סתמא דמגילה דדייקינן פרק האומר דלילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף בלילה דיום דבתריה פסול וכן פי' ר"ת ורבי' אבי"ה כתב דימנה בלא ברכה :

תרמ"ו **כהן** אחר כהן לא יקרא מפני פוגמו של ראשון שאל רבינו יואל הלוי את רבי' אפרים ב"ר יצחק שמעתי עליך שאתה אוסר לחזן שהוא כהן לקרא כהן אחר אף אם הוא לוי לא לוי אחר משום פגם · ותמהתי הלא מפני היוצאים גזרו שלא יראו כהן שקרא אחר ראשון ויאמרו ראשון לא עלה למניין ז' והכא אפי' היוצאי' שרואי' שהכהן עומד ומחזן והוא מקרא את הקוראים : כדתנן גבי בכורים התקינו שיהא מקרי' את היודע שלא לבייש את שאינו יודע והחזן אינה מברך ברכת התורה אלא רק צריך לעמוד שם כדאיתא בירושלמי והשיב רבי' אפרים כדבריו רק כתב אשר הבאת' ראייה מן הירושלמי שאין לקרא בלא חזן זה אינו מכמה טעמים :

תרמ"ז **ומהר"ם** כתב וז"ל דברכת אבילים שבברכת המזון אינו אלא בעשרה כיון דבפ"ק דכתובות מעיקר' ס"ד דמקשה דמיירי בברכת אבלים שבברכת המזון וקאמר בעשרה אי לאו משום דאמרינן קטן אינו עובר לפני התיבה : עיין סוף פ"ק דשחיטות חולין :

תרמ"ח **כתב** מו'רבינו מאיר ז"ל וז"ל בין למנהג שלנו שהשליח ציבור קורא כהנים ובין לפר"ת ק"ל ברבה למה אנו מדלגין מקצת הברכה של ברכת כהנים שאנו אומרי' ברכינו בברכה וכו' עד יברכך למנהגינו ולפר"ת עד שים שלום ושמא י"ל כיון דכהני כי עקרי כרעייהו להדי ציבורא לברך יהי רצון לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון מעתה ועד עולם הרי זה במקו' שש"צ אמר ברכינו בברכה וכו' : וכי ליכא נשיאת כפים אמר לו'ש"צ וכמדומה אני שמתחילה לא ניתקן אלא דליכא נשיאת כפים . ומי לא משמע ליש"צ כי אמר עקר כרעי להדי ציבורא לברך ברכת כהנים אלא משמע כי עקר לילך ממקומו בעבודה וכן כ"ל לפר' כפשוטו ואעפ"כ נוכל ליישב המנהג ותוזרני בי לומר כי אלקינו אינו כלל מטופסי הברכות שתיקנו ק"כ זקנים · ומהם נביאים שתקנו י"ח על הסדר ותוספת היא שהוסיפו בדורות האחרוני' ולא ידעתי מתי הוסיפוה : וכן מצאתי כתוב בסדר רב עמרם :

(תרמ"ט) **קרקפתא** דלא מנח תפילין פי' ריב"ן דאמ'במכילתי' כל העוסק בתורה פטור מן התפילין וק"ש בעוסק בתורה וזאת היא כתמתי מפושעי ישראל בגופן ור"ת פיר' קרקפתא דלא מנח תפילין בשביל בזיון דאמר מה מועילות רצועות אלו אבל אם אין מניחין אותו לפי שהוא צריך להיות נקי לית לן בה .

(תר"נ) **מעשה** אירע במאגנצ"ז שנת תתק"ה שתקע התוקע ב' קשר"ק ובשלישית תקע תקיעה וב' שברי' והתחיל להתריע והחזירוהו מקצת הקהל לראש לתקוע ב' קשר"ק ורבינו אליקים נחלק עליהם ותתנו רבינו אב"ן החזיק דברי חמיו וכתב כיון דתרועה ושברים שניהם משום תרועה משום ספיקא דגנוחי וילולי א"כ כל זמן שלא נגמרה התרועה לא חשיב הפסק והוי כאילו התחיל בשברים ונתקל בו שחוזר עליו ולא היה צריך אלא לגמור שבר אחד ולהתריע אבל ודאי אם נגמרה התרועה הוי הפסק דכיון דג' שברים אחד הן והופסקו בתרועה הוי הפסק והוי כתרועה שנחלקה לשנים ואינה כלום וצריך לחזו' ולתקוע קשר"ק אבל שני קשרק"ין הראשונים לא הפסיד שהרי לא בין הראשונים לזה אחרון שהיה דהיינו כדי לתקוע קשר"ק אחד דאפילו לר' אבוה דאית ליה שהיות מפסיקות הני מילי אם שהה לגמור את כולה כדמוכח הסוגיא ורבינו יואל חתן רבינו אב"ן כתב איני יכול לעמוד על דברי חמי ונתן חילוק בין היכא דגמר התרועה בין היכא דלא גמר כי כל אדם המתחיל בתרועה במהרה יכול לעשות ג' יבבות וזהו שיעור תרועה ועוד האריך :

עוד כתב רבינו אב"ן על התוקע שתקע סדר קש"ק פעם אחת ד' שברים ומחמת זה החזירוהו במגענצ"ז והזקיקו לתקוע ג' קש"ק כ"ל דבשביל שהוסיף שבר אחד אין בכך כלום כדאמרי' גבי ציצית הטיל למנ טלית כשירה כלומר טלית שיש לה ד' ציצות והטיל לה חמשית כגון טלית בת ה' כנפים כשרה לכשיסירנה ולא אמרינן תעשה ולא מן העשוי ומסיק רבא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי כלומר כיון לעובר בהאי תמשי אינו מעשה לפסול ועוד דשבר רביעי מינא דשברים היא והוי דומיא דאמר פרק לולב תן במינו חוצץ :

תרנ"א **כל** תענית שלא שקעה וקיבל עליו מבעוד יום לא שמיה תענית ודמי למפוחא מילי זיקא משמע דלא חשיב תענית לגמרי ומותר לאכול אף על פי שקיבל לאחר חשיכה להתענות כיון שלא קבלה מבעוד יום כאילו לא קבל . ומיהו נראה לר' דאם התענה מתפלל עננו דלא גרע מתענית חלום דמתפלל עננו ומפי מו' רבינו מאיר ז"ל שמעתי דאם לא קיבל מבעוד אם דאין מתפלל עננו למחר ומה"ר פרץ כתב דסגי במחשבה ולא בעיא הוצאה בפה כ"א גבי שבועה דכתיב לבטא בשפתים :

תרנ"ב **סוכה** ישנה ב"ש פוסלין : ואם עשאה לשם חג אפילו מתחילת השנה כשרה : אבל ב"ה אפילו מתחילת השנה אע"פ שלא עשאה לשם חג · וגרסי' בירושלמי צריך לחדש בה דבר חבריא אמרי טפח · ר' יוסי אומר כל שהו · ואדבית הילל קאי :

תרנ"ג **אבל** תבלין לא בעו הגלאה . והכי איפסיק' הלכתא וכו' ופסק בספר המצות דפלפלין בתבלין והאייה מתוס' דתניא הפלפלין נידוכין בתבלין שבית הלל מתירין כדרכן אף במדוך של אבן : והא דאמר פרק חולין הני פלפלי מידק חדא חדא בסכיניה שרי בשבת מיירי וכן פסק שם האלפס אבל רבינו אבי"ה פסק כדברי רש"י ור"ת ושאלתות דבי"ט מיירי ופלפלי בעי שינוי וברחים שלהן לא מפני שהוא כמכביר דתניא הריחיים של פלפלים יש בו משום ג' כלים המצטי משום כלי כברה כו' . וליתנהו בכלל שאר תבלין הנידוכין כדרכן ופלפלין ומוריקא לא מפיגין טעמן וכהוא לישנא קיימא לן דתלי טעמא בהפגת טעם ושומין נמי מפיגין טעמן ושרי לדוכם כדרכן : וכן מצא רבינו אבי"ה בתשובות ובתוס' דתכילת' : עיין פרק חולין :

תרנ"ד **פעם** אחת שכח הר' שמואל מבבוענב"ערק זצ"ל שלא עירב מערב י"ט ולא נזכר אלא בי"ט שני דבו אין מועיל תנאי כ"א בי"ט ראשון והורה שיבשלו בהסכמה לי"ט הרבה ויותירו לשבת ועוד הורה לעשות עירוב תבשילין השתא בי"ט ופוס' הלכה כדברי סופרים הלך אחר המקיל והלכה כרבא דאמר כדי שיברור מנה יפה לשבת וכו' : ופריך תלמוד' אפילו בי"ט נמי ומשני שמ' ישפע ומשמע הא לאו הכי יכול להניח עירובי תבשילין אפילו בי"ט וכיון ששכח אין כאן פשיעה יניח בי"ט עצמו :

תרנ"ה **לא** שנו אלא תבשיל אבל פת לא פסק בה"ג דבעינן פת ותבשיל דאין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל וכן פסק ר"ת ורבינו יעקב ב"ר שמשון מפריש וריב"א ור"י ב"ר יהודה ופירשו מהא דאמר אביי לא שנו וכו' :

תרנ"ו **זה** הכלל כל שניאותיו כו' בתשובה רב צמח ב"ר שלמה ריש מתיבתא'חלוק שתפרו או בגד שצבעו אסור ליטול מן העובד כוכבי' בי"ט דהכי פסקינ' פרק מקום שנהגו דאפי' בחולו של מועד אין מביאין כלים מבית האומן אבל אם ודאי שיגר לו עוב'כוכבי' כלים שנגמרה מלאכתן מעי"ט מקבל הימנו שאין זה חמור יותר מדגים ופירות דגבי יומן פירוש דאדימי כבני יומן אבל מעי"ט נילודו או הפירות נתלשו מערב י"ט שמותר לקבל הימנו כ"ש בגדים תפורים :

תרנ"ז **ומתשובה** זו למדנו נמי שאם הביא א"י מחוץ לתחו' בשבת או בי"ט כתב לישראל שמותר לקבלו ואינו מוקצה לא מובעי' ישראל אחר אלא אפילו אותו שנשתלח לו הכתב מותר דליכא למיחש שמאיר בה בשבילו כדאזיל' גבי ההוא א"י שהביא דורון וכו': ומשום מוקצה ליכא דהא דורון הבא מחוץ לתחום מותר לישראל אחד ואילו היה מוקצה היה אסור לישראל אחר נמי ואין לאסור לקרות בו משום שמא יקר' בשטרי הדיוטות כדאמרינן פרק שואל בשבת דה"מ חוב ומונה אדם את אורחיו נמי בשטר שבדעתו לכתוב ולמנותם הילכך לא גזרו אבל שאר כתבים לא ·

תרנ"ח **אשה** הקנו לה מן השמים שהרי יכול ליבמה בעל אבל היא אינה יכולה לומר איש הקנו לי מן השמים ולא יהא לו בנכסי מלוג דהא לא הקנו לה שאם ירצה היא לא תתייבם ואע"ג דאית לה מראשון תקנו לה משני זוכה מיהא שיכול למכור שאר נכסיו בלא רשותה ועוד זוכה אם זיבורית דראשון גרע מזיבורית דשני שלא יתן לה אלא מזיבורית ראשון ור"ת פי' זוכה שאין צריך לשכור סופר לכתוב ספר :

ליקוטי מיימוני מהילכות אישות

(תרנ"ט) **הורו** כל הגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן להפסידה כתובת' בטענת פתח פתוח משום חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסיד' זהו עיקר הכתובה אבל תוספת יש לה אלא א"כ נודע בודאי בראייה ברורה שהיית' בעולה או שהודת שהיא בעולה קוד' שתתארס והטעתו לפיכך יש לו להשביעה בנקיט' חפץ כדין כל הנשבעין ונוטלין ואח"כ תגבה התוספ' ואין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואח"כ תפסיד עיקר הכתובה שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה : ויש להחרים סתם על מי שטוען שקר עליה הרי שרצה לקיימה אחרי שהפסידה עיקר כתובה חוזר וכותב לה מאה שאסור לו לשהות עמה בלא כתובה : המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס אבל איני בא עליה מפני שאני שנאתיה מוסיפין לה על כתובתה משקל ל"ו שערים של כסף בכל שבת ושבת ויושב כל זמן שהוא רוצה ליישב ואע"פ שכתובתה הולכת ונוספת הרי עובר בלא תעשה שנ' ועונתה לא יגרע ואם שונאה ישלח פרק כ"ב הורו הגאוני' האשה שחלתה ובקשה מבעלה ויגרשנה ותלא בלא כתובה כדי שלא ירשנה בעלה אפי' אשאמרה אני שונאו אין שומעין לה : ואין דנין לה דין מורדת ודין יפה הוא : מתה האלמנה קודם שתשבע אין יורשיה יורשין כתובתה כלום שאין לה כתובה עד שתשבע: אלמנה שאין שטר כתובה עמה אין לה מזונות עמ"א מחלה כתובתה או מכרה או משכנה אע"פ שלא טען יורש אנו טוענין לו ואומרי' לו הביאי כתובתיך השביעי ונטול מזונות אלא א"כ אין דרכן לכתוב כתובה וגם בפ' י"ע

י"ט ב"ז י' דאין הבנים יורשי' כתובת בנין דכרין ולא הבנות ניזונת אלא א"כ יש בידם כתובת אמם פרק כ"ב הרי שנמצאו מעות או מטלטלין בחזק' הבעל הנהיא אומרת במתנ' ניתנו לי והוא אומר ממעשה ידיך הם שהם שלי הרי זו נאמנת ויש לו להחרים על מי שטוענת דבר שאין בו וילקת בהן קרקע והוא אוכל פירות ואם אמרה על מנת כן נתנו לי על מנת שלא יהא לבעלי

(הג"ה) ורבותינו שבצרפ' חלוקי' משו' דהטוען אחר מעש' ב"ד לא אמ' ולא כלו'.

רשות בהן אלא תעשה בהן מה שתרצה עליה להביא ראייה שכל ממון הנמצא בידה בחזקת בעלה הוא שיאכל פירותיהן עד שתביא ראייה : אמרה לו אתה נתנתו לי במתנה נשבעת שבועת היסת שנתן לה הבעל ואינו אוכל פירותיהן . פרק כ"ג : התנה עמה שלא ירשנה הרי זה לא ירשנה אבל אוכל פירות בחייה וכן אם התנה עמה שירש מקצת נכסים וכן אם התנה שאם ימות יחזרו נכסים לבית אבה הכל קיים : במה דברים אמורים שהתנה עמה קודם שתנשא שהנחלה באה לאדם שלא ממשפחתו מתנה עליה שלא ירשנה קודם שתהיה ראוייה לו אבל התנה עמה אחר שניסת תנאו בטל וירשנה התנה עמה אחר נישואין שלא יהיה לו דין ודברי' בנכסיה ולא בפירות פירותיהן עד עולם בחייה ובמותה הרי זה אינו אוכל פירות כלל אבל אם מתה ירשנה כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים או מומין במומין שבגלוי רואה וניפייס הוא : דבר ידוע הוא שאין דין זה אלא במקומות שמנהג הנשים לילך שם בשוק ופניהם גלויות . אבל מקומות שאין דרך הבנות לצאת לשוק ואם תצא הבת מן המרחץ בנסף מתנכרה ולא ירתה אותה אדם חוץ מקרובותיה הרי זה טוען אף מומין שבגלוי והוא שלא היה שם מרחץ ולא היתה קרובה לבדוק ואם דרך להתנכר ולהחבא אף במרחץ ושתהיה הבת רוחצת בלילה או בבית קטן במרחץ לבדה הרי זה טוען אף מומין שבגלוי . הורו מקצת הגאונים שזה שאמרו חכמי' מפני שהוא בודק בקרובותיו אין קרובותיו בלבד אלא מיודעיו ולא ירתה דין זה שאין כל אדם מוציא מדברים אלו אלא לקרוביו . ועוד שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו ביותר כילד היא טוענת המומין אם היו בה שואי היו קודם שתתארס כגון אצבע יתירה וכיוצא בו על האב להביא ראייה שידע בהן הבעל ורצה או שהחזקתו שידע ואם לא הביא תצא בלא כתובה וכן כל מום שנולדו בה מומין אחר שניסת אפי' נעשית מוכת שחין אם רצה לקיים יקיים . ואם רוצה להוציא יוציא ויתן לה כתובה׃

(תר"ס) **ראובן** הלך ממקומו מפני האונס והניח אשתו ובניו ונגזלה ממנו ביתו ומכרה הגזלן לשמעון : וגזרו הקהל על שמעון שלא ילשין על ראובן לא מן הבית ולא מכל דבר שיבא לו לידי הפסד ושלא יקנה הקרקע כך דעתי נוטה שאפי' לא גזרו הקהל על כן לא היה לשמעון לקנות הבית דקרקע אינה נגזלת וברשות בעליה עומד' ואע"פ שסנינו ר' הוסיב ב"ד ונמנו כל הקודם ולוקח נותן לבעלים רביע זה אינו דומה אלא לסיקריקון דת"ר הבא מחמת חוב או מחמת אנפרו' אין בו משום סיקריקון אלא בחזקת בעליסהיא לפי שבסקריקון אגב אונסי' הניח קרקע שלו אבל אנפרות שהוא הפסד שלו ואינו גזל שהרי הגזלן לא גזל מעלמו ודאי לא קנה שמעון בקרקע אע"ג דא"ר יוסי אין אנפרות בבבל כיון דאיכא בי דואר במדינ' דליזול וליגוס ועוד מדאמ' בבבל מכלל דבשאר ארצות לא אמרי' אחיל ובבבל מסתברא טעמ' משום דבי דואר שבבבל דכין דין אמת ומוציאין מן הגזלנים ומחזירי' לבעלי' אבל בשאר ארצות שלוקחי' שוחד ומטין את הדין אע"ג דלא אזיל וצוח ולא אמרינן סבר וקבל הילכך יחזיר ראובן לשמעון הדמים שנתן לעובד כוכבים ויכנס בביתו שאפי' היה ביד עובד כוכבים אי איפשר להוציאו בחנם ואם קנאו שמעון ביוקר כמו שירצו הקהל שהיה לראובן לתת לעובד כוכבים להוציאו מידו כי כיתן לשמעון ואם הלךשמעון ובנה בניין על הקרקע ולא רצה ראובן לשל' דמי הבניין לפי שאין לו מעות יטול שמעון עליו ואבניו:

שלמה ב"ר יצחק .

(תרס"ב) **השוכר** ספינה פרקה וכו' וכן אם שכר כל הסחורה לאיש א' בחצי הדרך נוטל מכל אחד חצי וכן כל כיוצא בזה " מכאן אני אומר שהמשכיר בית לחבירו עד זמן קצוב ורצה השוכר להשכי' הבית לאחר עד סוף זמנו משכיר אבל לאחרים שהם במניין בני ביתו אם היו דלא ישכיר לאתשה שלא יאמרו חכמים אין השוכר רשאי להשכיר אלא במטלטלין שהרי אומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אבל בקרקע או בספינה אין אומר כן . וכן אני אומר אם אמר לו בעל הבית לשוכר למה תטרח ותשכר הבית לאחרי' אם לא תרצה לעמוד בה צא והניחו ואתה פטור משכירות אין יכול להשכירו לאחר שזה באל תמנע טוב מבעליו עד שאתה משכירו לאחר הנח לזה ביתו : ויש מי שהורה ואמ' אינו יכול להשכירו לאחר כלל ונותן שכרו עד סוף זמנו ולא נהירא לן שזה דין אמת. העתקתי מספר מיימוני :

(תרס"ג) **ראובן** שטען על שמעון השכרתיך לכתוב ונתתי לך ספר להעתיק בו תחזירני לי ושמעון השיב גנוב הוא מאתי דינזה פסוק ממתניתי' כל האומנים שומרי שכר ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה ואם אחרו גנב ס ביתו פטור שהרי עומד בדרך השומרים ואנוס הוא ואם אמר לו שמעון לראובן גמרתי מלאכתך טול ספרך והבא לי שכרי או שהקדים לו ראובן שכרו לא הוי שמעון שומר שכר אלא שומר חנם כדתנן וכולן שאמרו טול שלך והבא מעות שומר חנם וישבע שמעון שלא פשע ופטור עכ"ל רבינו אב"ן . ומיהו יש אומרי' שחרם ותקנת קדמונים הוא שמלמדים וסופרים אין יכולין לעכב שום ספר עבור שכרן וחביריי חלוקים עלי לאמור דווקא אומנים עבידי לתפוס דאי לא תימא הכי א"כ כל נפקד שהוא שומר שכר אם יתחייב לו המפקיד אפי' פשוט יעשה שומר שכר . ואני אמר דלנפקד ליכ' שום ריוח ודוק :

(תרס"ד) **ראובן** שאמר לשמעון הולי מעיל שלך בזוקק כי אני רוצה אותו אל מטרופי' שלי ואשגרנו לו אם ישר בעיניו ויקבלנו אתן לך דמיו ואם לאו תקבל המעיל שלך ולא קיבלו השר ובחזרת השליח קפצו עליו ליסטין ולקחו המעיל ושמעון תובע דמיו : דין זה פסוק מדתניא הלוקח מבית האומן לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אתן לך דמיה' וכו' : עד נאנסו בהליכה חייב ובחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכר ושומר שכר פטור מאונסין :

(תרס"ה) **ראובן** טען לשמעון נתאכסנתי בביתך אני ואשתי והיה בעיר נישואין והיה לך בתולה ופייסתה אשתי להשאיל לבתך עגילי' של זהב שלה שהיו שוין ג' זקוקים ועשתה כן והלכה לנישואין ובחזרתה השכיבה עצמה בבית החורף וישנה והספחה ישמעאלי' גנבה את העגילי' מאזניה והלכה לה ואני תובע ממך דמיהם : והשיב שמעון ודאי כן הוא ועשתה לה טובה ולקחה היא העגילים של בתי חלוף העגילים שלה ועדיין היא בידה . ומה שחייבוני ב"ד אעשה וראובן השיב והלא אין העגילים שלך שוים אלא חצי שוקי' דין זה פסוק מהנהו בי תרי דאזלי באורח' חד ארוך וחד גוץ כו' עד כי מטו נהרא למיעבר אותבוה לסרבלא וכו' אתא לקמי' דרבא חייבי' א"ל לרבא שאיל' בבעלי' היא ופטור איכסיף וכו' . ותנן נמי השואל פרה ושאל בעליה עמה פטור שנ' אם בעליו עמו וגו' הילכך פטור שהרי שאלה בבעלי' שהרי החליפו עגיליהם ואע"פ שפשעה שלא הניחתם בחדר במקום שמירה פטור דפשיעה בבעלים היא : ובפ' השואל פליגי בה רב אחא ורבינ': ורב אחא פטר והילכת' כוותי' דהכי פסקינ' בכל דוכת' רבינא לחומרא ורב אחא לקולא דהילכת' כוותי' וכיון שפטור שמעון לשלם אותו עגילין חייב ראובן להחזיר לו אותו עגילין שלו: עכ"ל רבינו אב"ן ז"ל:

(תרס"ו) **ראובן** שעמד בר"ה ואמר לי' שמעון שמור לי חפץ זה או בהמה זו ואמר לו ראובן הנח לפניך ואפי' פשע בה והלך לו ולא שמר לא מחייב וה"ה אם אמר הנח סתם דתנן שמור לי חפץ ואמר הנח לפניך אינו לא שומר חנם ולא שומר שכר ואיבעי' לן הנח סתמא מאי ולא איפשיט וכה"ג לקולא עבדינ' ופטור ואדם שבא לידו מכירת חבירו וגנבו או אבדה חייב לשלם דקיימא לן כרב יוסף דאמר שומר אבידה כשומר שכר דמי דמדדייק תלמוד' סוף פרק האומני' ואמר ליה דרב יוסף תנאי היא ש"מ כוותי' סבירא לן . וראובן שנתן לשמעון ברחוב של יהודים חפץ אח' להוליכו לביתו וטוען שמעון קפצו עלי לסטין ונטלוהו ממני דין זה פסוק הוא שיביא שמעון עדים שנאנס ממנו כמו שהוא טוען : ואם לא יביא עדים ישלם שאם אמת בדבריו הרי יהודים כל שעה נמצאים שם והיו רואים כדתניא איסי בן יהודה אין רואה וכו' ומצינו שדן רבא שני דיני' כוותי' דאמר לההוא דשבר חבית בדיסתקא דמחוזא ובדיסתקא דמחוזא שכיחי אינשי אייתי ראייה דלא בפשיע' שברתו והפטרי ואמר אין כאיסי כו' : הילכך כל היכא דשכיחי בההוא מקום דיכול לברר טענתי' דטעין לית תמן דין שבועה כלל אלא או יביא ראייה לדבריו או ישלם: אבל אם הוא דבר של נגעה כגון החזרתי לך בפקדון או הלואה בר"ה אין צריך להביא עדים אלא ישבע ויפטר :

(תרס"ז) **תניא** בתוספת אין הפועל רשאי לעשות מלאכתו בלילה ולהשכיר עצמו ביום לחרוש בפרתו ערבית ולהשכיר' שחרית ומכאן שמעינ' דבעל בית יכול למחות ביד המלמד שלא ישכים לכתוב לאחרים או לעצמו כי יאמר לו לא תוכל ללמוד ביום : בירושלמי דתענית גרסינן ר' יוחנן חמוי לההוא גברא דהוה קאים אטימום א"ל מאי האי א"ל ימים א"ל אסיר לך למעט במלאכת הדיוט אסיר במלאכת שמים לא כ"ש משמע מאם שמלמד אסור להתענות :

(תרס"ח) **ראובן** טען לשמעון השאלתי לך כלי שלי למלאכת פלוני ושיניתנו למלאכת אחרת ושברתי' ושמעון משיב לא שיניתין בי באותו מלאכה נשבר דין זה פסוק מההוא גברא דשאיל נרגא לחבריה ואתבר אתא לקמיה דרב א"ל זיל אייתי שהדי דלא שנית ואיפטר ואי ליכא שהדו מהדר ליה תברי ומשלם ליה דמי מאני וה"מ כי ליכא שהדי וגם אינו רוצה לישבע אבל אם הוא רוצה לישבע ישבע שלא שינה מחמת אותה מלאכה נשבר ופטור כדין כל הנשבעין שנשבעין ולא משלמין וכן פי' ר"ח .

(תרס"ט) **ראובן** השכיר סוסו לשמעון לרכוב עליו ואחז ראובן בכלי זיין שקורי' שטעגרופעד שעלה שמעון על הסוס או שהשכיר לו שמעון למשוי וסייעו ראובן בהגבהת המשוי ופשע שמעון בסוס ומת או נגנב או נאבד דין זה פסוק מהא דרמי אוגר כודניתי' וכו' נפק לדלויי טעוני בהדייהו ופשעו בי ומית : אתא לקמי' דרבא וחייבנוהו א"ל רבינ' לרבא פשיע' בבעלי' היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעוני נפק פי' לראות שלא ירבו במשאוי ולא לסייעו הילכך חייב אבל אי לסייעו ודאי נפק פטור דפשיע' בבעלי' היא וגם גניבה בבעלים הוי פטור וזה היה עמו במלאכתו בשעת התחלת השכירות: ותנן היה עמו בשעת שאלה הכי נמי פטור :

(תע"ר) **ראובן** שטען לשמעון מנה אתה חייב לי ושמעון משיבו איני יודע שאני חייב לך כלום דין זה

פסוק מה' מנה לי בידך והלה אמר איני יודע רב נחמן ור' יוחנן אמר פטור · והכי הילכת' ישבע שאינו יודע שחייב לו כלום ופטור וה"ה אם טען שמעון איני יודע שאני חייב לך כלום כ"א חמשים אבל טען שמעון איני חייב לך כ"א כ' והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם דכיון דטעין ליה במנה ואודי ליה בכ' איחייב ליה שבועה דאודי שאינו חייב אלא כ' וכי אמר הכי והשאר איני יודע היאך ישבע שאינו חייב אלא כ' הא אמר איני יודע וכיון שאינו יכול לישבע שחייב עצמו תחילה משלם: אלו הדינין הועתקו מיסוד רבינו אב"ן ז"ל:

(תרע"א) **היורד** לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות ק"ל כרב נחמן דאמר שומעין לו ליטול עציו ואבניו דר' יוחנן נמי אמר כוותי' וכ"ש אם אמר לו בעל החורבה טול עציך ואבניך ולדין משכיר בית לחבירו המשכיר חייב לתקןהבי' וכל דבר שצריך אומן לתקנו ודבר שאינו מעשה אומן השוכר מתקן עצמו ולא ינכה לו המשכיר כלום . משכיר אמר בששה דינרים השכרתי לך ביתי ושוכר אמר בד' דינרים יד המשכיר על העליונה דק"ל כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעלה עומדת ואפילו בא בסוף החדש וכו' : אבל אם שוים הם על הקצבה ועבר זמן פריעת השכירות ואומר השוכר נתתי והמשכיר אמר לא נתתי השוכר נאמן ובשבועה : אבל בתוך הזמן אינו נאמן כדבעו מיניה מר' ינאי שוכר אמר נתתי והמשכיר אמר לא נתת על מי להביא ראיה אימת או בתוך זמנו תנייה' דאינו נאמן ואי לאחר זמנו תנייה' דנאמן לא צריכה ביומא דמשלם זמניה או לא א"ר יוחנן תנייה' שוכ' בזמנו נשבע ונוטל שכיר הוא דרמי שבועה עליה משום דבעל הבית טרוד בפועליו אבל הכא שוכר נאמן ובשבועה :

(תרע"ב) **ראובן** שואל משמעון כלי או בהמה למלאכה כיון שמשכו ראובן אין שמעון יכול לחזור בו דא"ר אליעזר כדרך שתיקנו משיכ' בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרין ושואל מהשומרים הוא ותניא כוותי' דיכול השואל להשתמש בכלי כל ימי שאילתו ובלבד שלא יהא חסר וכלה הכלי או הבהמה : ואם קנה ממנו בקניין משתמש בו בכל מה שיחפוץ ואפילו לא נשאר ממנו אלא בית ידו ואותו הנשאר מחזיר לו כדאמר רב נחמן שואל אדם בטובו לעולם והוא דקנו מיניה : אמר רב אשי ומהדר ליה קתיה :

(תרע"ג) **נתתי** לבי במה שנוהגי' העולם לכתוב בכתובות נשא ודא נדוניא דהנעלת ליה מבי נשא בכסף בין בזהב וכו' עד סך הכל חמשים ופעמים שאינה מכנסת לו אפי' ב' ליט' ואקנתנן בדין נדוניי' בפ' מציאת האשה הכניסה לו כספים מקבלן הבעל בשלים יותר סלע ד' דינר מקבלן וכותב בכתובה ו' דינריסואם מכנסת פרקמטי' שצריך שומא מקבלן בפחות חומש שאם הכניס בשומא ה' סלעיםכותב בכתוב' ד' סלעים לפי דבני חופה מעלין בשומתו את החומש וכיון דהכי הוא ומאי סמכו דורות האחרונים לכתוב כן וכ"ל דסמכו אהא דתני ר' יוסי אמר מקוםשנהגו לעשות כתוב' מלוה דהיינו כמפורש במציא' האשה אשר פירש שאינו מקבל הנדוניא אלא כשויה דהיינו כמלוה שאין כותבין אלא מה שמלוה ומה שמוסיף שליש אלא כתובה לפי שמרויח בהן גובה מלוה כלומר גובה הכל מה שכתוב בכתובה מקום שנהגו לכפול מנהג החתן לכפול שאם מכנסת י' ליט' כותב כ' ליט' כשבאת לגבות אינה גובה אלא י' ליט' כמו שהכניס' : נקר כלאי מגבי תילת' שמנהג אתני מקומו היו רגילין לכתוב כשמכנסת לו י' ליט' היה כותב ל' ליט' בכתובה וכיון דבמנהגא תליא מילתא י"ל שנהגו ואשו דורות האחרונים לתקנת בנות ישראל שלא יהו קלות בעיני בעליהן להוציאו ותקנו לכתובת קטנה הגדולה והשוש כולם לכתוב נדוניית שוה : וגם תוספות שהוא מוסיף משכון תקנו בשוה לקטן כגדול ומה שגובה עניה כ' ליט' בנדוניית' כמו העשירה זהו מפני שקונין ממנו על כל מה שכתוב בכתובה ומשעבד נפשי' כדאמר דמגבי שבח כלומר כל מה שכתוב בכתובה היה מגבי לאשה אף על פי שנהגו במקומו לכפול וא"ל רבינא והתניא לכפול גובה מחלה לא קשיא הא דקנו מיניה גבי הכל . וברייתא' דלא קנו מיניה ומה שכותבי' בכתובה מאה ליט' דהיינו מאתים זקוקים כל ליט' היינו של ברזל שהוא ב' מנים וא"כ ק' ליט' היינו מאתים זקוקים:

(תרע"ד) **שני** חצירות הסמוכות זו לזו אחת של ראובן ואחת של ישמעאלי והישמעאלי בעל זרוע ונפל כותל שביניהם ועמד הישמעאלי ואנס את ראובן ונטל ממנו אותו כותל ובנאו ברשות של ראובן והכניס מרשותו יותר משתי אמות ברוחב של חצירו של ראובן ואורכה יותר מעשרים אמה ובא שמעון וקנאה מן הישמעאלי שלא מדעת ראובן מן הדין יש שטוען ראובן את שמעון שאנר זה היה לי חלק גדול אלא היותי מתיירא מן הישמעאלי וקנית אותה שלא מדעתי ואני הייתי מבקש לקנותה ולא נתייאשתי ממה שנטל ממני מפני שקרקע אינה נגזלת ואע"פ שראיתי ממנו בטחתי בהק' אולי יצטרך למוכרה ואקנה אותה ממנו ויהי' לי פתחון פה עליו מפני שאנסתי ומנכה לי מן הדמים וגם הייתי מגפה עד שאלא מידו וי"מ כדתנן השני נוח לי הראשון קשה ממנו ועוד מבקש שמעון להשכיר בה ישמעאלים וא"ל ראובן הנא מגרן ולא שבקית דשקלת מיניה אלא דאמרת לי דעבא לי עבדת לי ואברחית אריא מינך קא מזיג' אברחת' ארי' מנאי ואריה קא מרבעת לי אית ליה לסלוקי או ליפלא מדנא כדהראוני מן השמים שכל הטענות שטוען ראובן לשמעון אין בהן ממש שאמרו חכמים קרקע אינה נגזלת לעניין מצות כגון אין קניין לישמעאלי בארץ ישראל להפקיעה מיד מעשר או נמי לעניין לולב דאמרינן התם ישמעאלים גוזלים שדות וקרקע אינה נגזלת למהוי סוכה גזול הוא ולולב גזול דלא להוו מצוה הבאה בעבירה: אבל לעניין חזקה דקרקע כיון שבנה אותו ישמעאלי קרקע בחצרו של ראובן החזיק בה ונעשית שלו ומה שמכר מכר אבל ודאי להשכין בה אין לו מן הדין וטענת ראובן בכוונה היא (עיין באבי העזרי האלף):

תרע"ה **וששאלת** ועוד ט' חלונות פתוחות כהלכתן לחצר זה ובקש שמעון לסותמן ואמר כשקניתי הי' סתומות ולאחר כשלקחתי פתחן ואמר רבנן ישראל הבא מחמת אין ישראל הרי הוא כאין ישראל וטוען ראובן ודאי היו סתומות ואני סתמתים ולא סתמתי אותם אלא בשביל אותו האין ישראל שהיה מציץ לחצירי ועתה שעזרני המקום אני חוזר ופותחן ותדע שכך הוא שלא היו סתומות לא באבנים ולא בלבנים ולא פרץ פרצה אלא חוטמו בעץ נראה שאין לראובן לפתוח חלונו אותן חלונות דמי ואמר שבמה שטוען הוא מהיזק ראייה שאותו האין ישראל היה מיתזק ההיזק ראייה של שמעון אינו חש דכל היזק ראיה שאמרו חכמים בין בהשותפין בלא יחפור בין בסוף חזקת הבתים כולן היזק ראייה ישראל בישראל הוא ואם אינו חושש להיזק ראייה של שמעון יש לו לחוש להיזיקו של ראובן שלא יציץ ויראה את שמעון ועל המזיק להחזיק את עצמו :

תרע"ו **ראובן** קיבל עליו ליתן לשמעון כל מה שירויח אפילו אם יקח ממון מן אחר ועוסק בו הכל יהיה ביני ובינך למחצה והרויח לא יתן לו אלא קנו בעדים דאסמכתא לא קניא ולא דמי למתנה שומר חנם להיות כשואל דא"ר יוחנן אפי' לא קנו מידו בההוא הנא' כו' מאי טעמא ההוא מחוייב בשמירה ואלומי לשמירתו אבל האי דומיא דמתנה הוא דיהיב ליה אם קנו בעדים מאי משתעבד ואי לא יכול למיהדר ביה :

תרע"ז **ראובן** היה מתעסק באומנתו ובא שמעון ועסק בה אחריו ונוח ראובן לגזור לבל יעסוק בה אחר ומעכב עליו שמעון עד שיורה הרב הדין עם מי ואח"כ נדר ראובן שוחד למושל העיר לבלתי יעסוק באותו אומנות כ"א הוא לבדו ורצה לגזור שנית ושמעון עיכב עליו כמו בראשונה כך ראינו אם שמעון זה בן מבואו של ראובן שאינו יכול לעכב עליו ואע"ג דאמר במכות דרש רבא תרי"ג מצות שניתנו למשה דוד העמידם על מי יגור באהליך וכו' לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חבירו זו מידת חסידות אבל לעניין שורת הדין לא כדאמ' בפר' לא יחפור אמ' רב הונא בר מבואה דאוקי רחיא ואתא בר מבואה אחריני' גמוקי רחיא גביה דינ' הוא דמעכב עליה דא"ל פסקת' לחיותא זלית' הילכתא כוותי' אלא כרב הונא דאמר בר מבוא' הבר מבואה דנפשי' לא מצי מעכב מכמה ראייות חדא דרב הונא בריה דרב יהושע הלה בתרא ואשכחן בהלכות קבועות דסדרו ממתיבת' כל היכא דתשכח אמוראי דפליג במילת' ותשכח בתרא דפליגו בההיא מילתא כמי הילכתא כבתראי ומסורת בידינו ו' דורות היו רבנן אמוראי ונמשכה הורתם מאתי' שנה רב ושמואל : ור' יוחנן וריש לקיש : היו דורות ראשונים : דור ב' רב הונא ורב חסדא דור ג' רב נחמן ורב ששת רביעי רבה ורב יוסף חמשי אביי ורבא . שישית רב אשי ורבינא : ורב הונא בריה דרב יהושע היה בדור ד' אחר פטיר' רב נחמן דהכי אמרינן הנהו בי תרי איתכס תתאי ואמר בסופא אמר רב נחמן דינא דהא מעכב עילויה וה"מ דלא אתנן אבל אתנן סתרו ובנו וכי אתנו עד כמה כו' . אמר רב הונא בריה דרב יהושע כדנקיט אינים איסורייתא והדר · מכאן שרב הונא בדור של רבה הוה ורב' בדור שלישי היה וכיון שהוא אחרון הילכת' כוותיה :

ועוד דאמר רב הונא כרשב"ג שהוא יחידי דאמרינן אמ' ליה רבינא לרבא לימ' רב הונא דאמר כר' יהודה דתנן בהזהב לא יחלק אדם קליות לתינוקות וכו'. אפילו תימ' רבנן אנא פליגנ' אמגוזי כו' ואמרי' מיתיבי עושה אדסחנו' בצד חנותו של חבירו ומתותב רב הונ' ולא הוה בידי' מילת' כרבה דאוקי לפרוקי דרב הונא תנאי הוא ורב הונא סבירא ליה כחד מינייהו דתניא כופין בני מבוי שלא להושיב לא חייט כו' · רשב"ג אמר אף לשכינו וכו' : ובברייתא אין הלכה כרשב"ג דקים ליה רב הונא ברי' דרב יהושע כרבנן דאמר לשכינו אין כופייהו ומשום הכי אמר הא מילתא פשיטא הוא ולא צריכה · ומיבעי בר מתא אבר מתא מאי מעכב וכו':ובכל מקום הלכה כרבים ורב הונא ברי' דרב יהושע סבירא ליה והלכה כמותו : וכ"ש שפרצה דעת רב הונא מברייתא אחרת עושה אדם מרחץ כנגד מרחץ של חבירו : ראובן שיש לו בית רחיים ורצה שמעון להעמיד בית הריחיים אצלו וראובן מעכב עליו והשיב רבנ' קלונימוס לרבנא טודרוס ורבינו משה בר יהודה הוו יודעים שהלכה כרב הונא ברי' דרב יהושע . הילכך אם שמעון זה בית מבואו של ראובן אינו יכול לעכב עליו והרשות בידו לעשות בתוך שלו כמו שדה עושה בתוך שלו ואם בן מבוי אחר הוא כיון שאנו אומרים בה תיקון דין ממון הוא להקל · ואנו עושים בו לפני גדולים אם קדם ראובן והעמיד את הריחיים אין כח בשמעון לכופו לעקרו משם : אם עד שלא העמידו באו לב"ד ואמר ליה ראובן עשה בתוך מבוי שלך אין מניחין אותו להעמידו אצלו · הנה אור עולם ומומחה לרבים הורה כן כרב הונא ברי' דרב יהושע ועיקר דברי רב הונא ואין לנו לעמוד על דבריו :

(תרע"ח) **כל** הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין שכיר בזמנו נשבע ונוטל בד"א ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך משולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך . והטעם משום דבעל הבית טרוד בעסקיו וה"ה מלמד בזמנו ישבע ויטול אבל

אבל לאחר זמנו אינו נשבע אלא בעל הבית :

(תרע"ט) **ראובן** השכיר ביתו ללוי לי' שנים ונתן לו לוי כל השכירות של י' שנים והיה באותו בית ב' שנים וקנה לוי בית אחר ונכנס בו והשכיר אותו בית לשמעון וראובן טוען לשמעון מה אתה עושה בביתי ושמעון משיב מלוי שכרתיו ששכרו ממך . וראובן משיב אין רצוני שתהיה בביתי : דין זה פסוק מההוא דא"ל לחברי' מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מפלוני זבנתי דזבנה ממך א"ל לאו את אודית לי דדידי הוא ואת מינאי לא זבנת' א"כ לאו בעל דברים דידי את . ואמר רבינא דינא קא"ל הכא נמי דינא קאמר ראובן ואי טעין לוי הראשון תן לי שכרי שנתתי לי' שנים יאמר האי ביתא קמך ודר בו' ואחר איני רוצה שתכנים בו ואפילו אם לא נתן לוי כל השכירות מעיקרא חייב ליתן עתה משעה שהחזיק לו בבית נתחייב בכל השכירות ונקנה לראובן דתניא כשם שנקנה קרקע וכו' ואמר רב חסדא שכירות קרקע במרובה · ואפילו במסירת מפתח לחוד קנה לוי הבית וזוכה ראובן בשכירות דא"ר יהושע המוכר בית לחבירו כגון שמסר לו המפתח הילכך זכה ראובן בשכירות ואפילו הוא ביד לוי וכגון אם אינו מוציא להשכיר ביתו באותו שכר עצמו לא יתן לו לוי אלא שכר שנים שדר בו · ומכאן ואילך ישכירנה לאחר ויקח שכרו · דת"ר בהשוכר האומנים השוכר ספינה ופרקה לה בחצי הדרך נותן לו שכר חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת כו' · ואי לא משכח שקל מראשון גבי בית נמי לא שנא ובלבד שיודיעהו השוכר ל' יום קודם ימות הגשמים ואם לא הודיעו ויצא בימות הגשמים חייב ליתן לו כל שכרו של ימות הגשמים כדתניא בהשואל כשם שמשכיר צריך להודיעו כך השוכר כו' · אבל הכא שראובן נקט שכירתו בידו וכבר זכה בו קנאו ואין יכול לומר תשכירנו לי ותשכיר ביתך לאחר שהרי זכה ראובן במה שבידו וכשיוצא לו מן הבית עמד הבית בחזקת המשכיר וק"ל כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת בפ' השואל ולא בחזקת לוי השוכר ולמי' שישכירנ' ראובן תהא מושכרת ואין לוי יכול לומר כיון שנתתי השכירות כן ימי שכירותי תהיה ברורה מאין יושב שלא על מנת כן השכירה לו שאייה יוכח שער אלא ביתא מיתבא יתיב : ונ"ל דמצינ' למילף דין זה ממתני' דהמפקיד השוכר פרה והשאילה לאחר וכו' א"ר יוסי תחזור פרה לבעלים וכן הלכה וכמו שהשוכר משאיל לאחר אבד שכירותו וחוזרת פרה לבעלי' כן שוכר ומשכיר תחזור פרה לבעליה והוא אבד מעותיו וה"ה אם לא מתה תחזור פרה לבעלים מיד השואל ואבד השוכר מעותיו לפי ששינה ועבר על דעתו של בעל הפרה ה"נ לגבי בית אבד לוי משוכר מעותיו לפי ששינה ועבר על דעתו של בעל הבית : וכי היכי דמשכיר בית לחבירו ונפל אין חייב להעמיד לו בית אחר וגם אינו חייב להעמיד שכרו כנמי היכא דיוצא מאליו מן הבית כי הכא אין המשכיר חייב להחזיר לו שכר שנתן לו עכ"ל רבינו אב"ן ורבינו ז"ל הביא ראייה דאמר בפ' כל הגט כאן שנה ר' אין השואל רשאי להשאיל: ואין השוכר רשאי להשכיר ומורי הביא ראייה ממתניתי' דגט פשוט שני אחין אחד עשיר ואחד עני הניח להן אביהן מרחץ ובית הבד עשאן לשכר השכר לאמצע עשאו לעצמו שכיר אמר לעני קח לך עבדים ואחינו וכו' : משמע דלא מצי א"ל אחיו העני אני רוצה להשכיר חלקו לאחר בשכירות דמצי א"ל אחיו העשיר אי איפשי שירחץ אחר במרחצי עיין ברמז תרס"א :

תר"ף **ראובן** אפוטרופ' של רחל האלמנה טוען על שמעון לא מביתי כי ירדת לגור בו שלא ברשותי ואומר שמעון אין ליך עסק באותו בית מעכשיו ועד עשר שנים כי השכרת' אותו ללוי בקניין גמור להושיב בו כל מי שירצה וכן היה לוי משכיר מכמה שנים הבית ממך ולעשות בו מה שירצה להכנים ולהוציא ועכשיו השכיר' הבית ממך מעכשיו ועד ב' שנים להושיב בו מי שירצה ומלוי השכרתיו. ונתן לי על הבא שהיה לו באותו בית ובשעה שירדתי בתוכו לא מחית ועכשיו אתה מוחה וראובן האפוטרופס אומר אינה רוצה לדור כי לא לכך השכרתי בית ללוי להושיב בו נחש ואין אדם דר עם נחש בכפיפה ויהיה לו הפסד בדבר . ושמעון אומר אם אינו רוצה לדור עמי נעשה מחולה באמצע הבית כי חצי הבית השכרתי מלוי והאפוטרופ' של האלמנה אומר סוף דבר אינה רוצה שתהיה בביתי שהוא שלי כלל וכלל מבאותו יום שירדת בו מחיתי ומה שאמרת' שהשכרת' מלוי ולוי השכיר לך להושיב בו מי שירצה יבא לוי ויערער אבל אתה לא מביתי שהוא שלי ושמעון אמר אף ידעת מתחילה שרציתי להוציא בתוכו ולא מחית לי ועכשיו שבאתי לבית והוצאתי דמים הרבה מחית לי וראובן האפוטרופוס אומר ודאי לוי היה אדם טוב אבל אתה שבאת על הפסדי ויש לי הפסד ממך איני רוצה כלל שתהיה בביתי ושמעון אומר אם ירצה הק' לא תקבל הפסד ממני וכל ההפסד שתקבל ממני אשלם לך אם יהיה דין תורה והאפוטרופוס של האלמנה אומר איני פונה לכל זאת כי אנכי רואה מדברים גדולים ורעים ואיני יכולה לטרוח ולרדת בדינ' כי אשה אלמנה אני : ושמעון אומר באותו בית שאני בתוכו דברתי עם כל אותן שיש לי לדבר עמם שאני צריך לצאת והאלמנה אומרת מעולם לא דיבר כלל נר' למורי דדין זה פסוק מהא דההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהא ארעא אמר ליה מפלוני זבנת' דזבנה מינך א"ל לאו אודית לי כו' ואמר רבא דינא קא"ל ראובן האפוטרופוס של האלמנה ובעניין זה פסק רבינו אב"ן ועוד נ"ל ראייה מההוא גברא דזבין חרכא דאמר' לא השכח דוכתא לאותבי' וכו' על דרך אזל איהו ואגרה אגירי ואקפתה וכו' ע"ד לא מיבעיא אגר דלא קיימא לאגרה אלא אפילו אגר דקיימא לאגרא אמר' ליה לכולי עלמא ניחא לי לאוגורי לדידך לא ניחא לי לאוגורי דדיינת עלי כארית' ארבא: ונ"ל דאפי' ל' יום אין נותנין לו אלא לאלתר צריך לצאת ומדקאמר רב הונא בריה דרב יהושע כאשר עשה כן יעשה כו' ואם יפה כוונתי הודיעני והוסיף נופך משלך בהר הטוב · ומה נעשה לשמעון כי אומר להאלמנה לאו בעלת דברים דידי את ושכירות קניא ואם כן מה הועילו חכמים בתקנתן אלא בעדים ובקניין ·

תשובה אין האלמנה יכולה להוציא את שמעון מן הבית אחרי שהוא מודה ששכרתו ללוי אפילו השכירתו ללוי סתם אם רוצה לוי לצא' מן הבית יכול להשכירו לאדם אחר במקומו כנו שאפ' בע"ה כ"ש בדין זה אחרי שהתנה לוי עם האלמנה להושיב אחר במקומו אם ירצה וראייה מהא דאמר פ' השוכר את האומני' השוכר את הספינה ופירק' לו בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת כו': ע"ד דפירק' לטעינה בגויה ופר"ח שמכר סחורתו לאדם אחר ואותו אדם שקנאו נכנס בה להוליכה עד מקום שהתנה הראשון ותרעומת הוי משום אבלא יתירא שצריך חבלי' יתירי' להוציא כלים של הראשון ולהכנים כלים של השני א"כ לשינוי דעת שהספן אינו מכיר אדם השני ועניינו אלמא דהשוכר ספינה מחבירו סתם אם רצה למכור סחורתו לאחד אחר ולהשתמש בספינתו של הספן כל ימי שכירותו הרשות בידו ואין הספן יכול לעכב ולומר השכרתי לך ולא לאחר דאי מצי מעכב תרעומת מאי עבידתי' לא ליקבלי' ולא תרעומת תיהוי ליה דמצי למימר לא איפשי אלא כך וכיון דמצי לעכב שלא יכנים אחר במקומו אם ירצה הראשון לצאת יכול לומר הספן תן לי כל שכרי מיהו יש לדחות דהא ודאי לא מצי משכיר למימר איני חפץ שתשכיר אותה לאחר כדי שיצטרך הראשון לתת לו כל שכרו אם ירצה לחזור כיון דמשכח לאוגורי' מיהו היכא דספן אינו שואל אלא שכר הדרך שהלך כבר ורצה למחול שכירותו דמכאן ואילך כמו בדין זה אכתי אין לנו ראייה שלא יוכל לומר כן איני חפץ שתשכיר אותה לאחר בחריקך אבל יש להביא ראייה שאם רצה לוי למלאות כל הבית דיורין הרשות בידו לרבות לגרי בית מלמד סופרי' ושכירי' ותושבים כדרך כל שוכרי הבי' שאין לדבר קצבה כמה בני אדם יכנים : ומהאי טעמא נמי תנן פרק חזקת הבתים אם רוצה בונה את החדר לפנים מביתו ובונה עלייה מעל גבי ביתו ופותח לתוך ביתו : ומפרש בגמ' הדר שחלקו לשנים עלייה הכתא וטעמא משום שאם רצה ביתו דיורין הרשות בידו · ועוד יש לי להביא ראייה מהא דתנן בערכין פרק המוכר שדהו מכרה לראשון במנה והראשון מכרה לשני במאתים אינו מחשב אלא עם הראשון שנ' לאיש אשר מכר לו · מכרה לראשון כד' ומכרה ראשון לשני במנה אינו מחשב אלא עם השני שנ' לאיש אשר בתוכה: וכל מוכר שדהו בשעת היובל נוהג אלא בשכירות בעלמא הואיל וסופו לחזור ביובל ואפי' הכי ראינו שיש רשות לראשון למוכרה לשני בלא רשות הבעלים דליכא למימר דהתם מיירי כשנתנו לו הבעלים רשות למוכרה לאחר דא"כ לא ליקרא במכרה לראשון במנה ומכרה הראשון לשני במאתים שאינו מחשב אלא במנה דהאי במאתים עם השני אטו בשפטני עסקינן שהיה בעל השדה נותן לו מעות לראשון למכרו ביוקר ונמצא מפסיד בכך שיצטרך לחשב במאתים אלא על כן מיירי בלא דעת בעלים : וליכא למימר נמי דאיירי בדעבד איסורא ומכרו לאחר דאטו ברשיעי איירי קרא · ועוד את"ל דאיכא איסורא מ"מ חזינן מהתם דאם מכרו לאחר בלא דעת בעלי' דמה שעשה עשוי ואין הבעלים יכולין למחות אחר כך ולבטל את המכיר' דאי לא תימא הכי למאי איצטריכא לימדו הבעלים אי איפשינו במכיר' זו שמכר הראשון לשני אלא ש"מ שאין יכולין לעכב ומה שהבאת' ראייה מפרק השואל מההיא דכאשר עשה כן יעשה לו ע"ד לכ"ע ניחא ליה לאוגורי לך לא ניחא כו' . אין הנדון דומה לראייה כלל דשאני התם דמעיקרא יהב ליה דוכתא במתנה לאותוביה לאמרי לפי שקדשה וכי הדר שדר לה גיטא אדעתא דהכי לא יהבה לה ולאוגורי נמי לא ניחא ליה אבל בדין זה כבר השכירו את הבית ללוי ולא מצי למיהדר ביה : והא דקאמר ליה שומר שמסר לשומר חייב ואפילו למ"ד פטור דמודה שאין השואל והשוכר רשאי להשאיל ולהשכיר הני מילי במטלטלי שאפשר לגונבם ולהטמינם אבל במקרקעי רשאי השואל והשוכר להשאיל ולהשכיר אם כבר קנאה בדבר שהקרקע נקנה בחזקת כך שכירות קרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה ומה שהבאת' מס' חזקת הבתים דקאמר מי לא מודית דהאי ארעא דידי הוא ואת מינאי לא זבינתי' לאו בעל דברים דידי את אינה ראייה כלל לדין זה דהתם המערער לא היה אומר כלל שמכרה לשום אדם אבל הכא הרי מודה האלמנה שהשכירה בית ללוי וכיון שחזר לוי והשכירה לשמעון אינה יכולה לעכב על ידו שהרי אותו חצי הבית ששכר לוי ממנה יש לו לחזור ולהשכירה לשמעון כל הימים שיש לו כח בו כדפרי' ושכבר ראיתי בספר רבינו משה אב"ן מיימון שהשוכר בית מחבירו ורוצה להשכירו לאחר הרשות בידו ולא נפניתי עתה לחפש עם כניסת המלכה וכל מה שכתבתי והוצרכתי להביא ראייה היינו במשכיר בית לחבירו סתם : אבל בדין זה ששכר לוי את הבית מן האלמנה התנה עמה להושיב בו כל מי שירצה ואינה יכולה לעכב ולית דין צריך בשש

ושלום מאיר ב"ר ברוך זלה"ה :

תרפ"א **ראובן** נתן פרקמטיא לשמעון עד יום פלוני ואמר תפרע לי מעותי וא"ל פרעתיך בתוך הזמן דין זה פסוק מדריש לקיש דאינו נאמן לומר פרעתיך בתוך הזמן ואפילו מיתמי שקיל בלא שבועה דחזקה אין אדם פורע בתוך זמנו וה"מ כשבא ראובן ליפרע בתוך זמנו אבל בא אחר זמנו ואמר פרעתיך בתוך זמני נאמן ובשבוע' כרב אשי וכל נאמן דאמרינן בתלמוד שבועה בעי ואבוהון דכולהו בפרק המוכר את הבית בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר

בשטר ואמר ליה החזרתי לך מהם מיגו דאילו א"ל נאנסתי נאמן כי א"ל החזרתיו לך מהימן או דילמא א"ל שטרך בידי מאי בעי אמר לי' נאמן ומסקנא מאי נאמן בשבועה ומתירוצא דרב אשי שמעינן דאמרינן מה לי לשקר במקום חזקה ׃

(תרפ"ב) **כל** האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ושאלו מקמיה דריב"א אם יכול לתקן דבריו הראשונים שיחזור ויאמר מה שאמרתי אין לך בידי כך היה בדעתי בשביל שפרעתיו ויכול לחזור מדבריו או נימא כיון שכבר אמר אין לך בידי ופי' לא לויתי מעולם אינו יכול לסתור את דבריו הראשונים והשיב ריב"א דלא מצי לתקן דבריו הראשונים משום דקיימא לן כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ׃

(תרפ"ג) **ראיתי** בתשוב' על ראובן שהי' לו עלייה משמעון בית כנגד עלייתו של ראובן ואין ביניהם ד' אמות אלא מבוי קטן שיעור ג' אמות ביניהם ועמד שמעון ומכר ביתו ללוי להגביה כותל שבחצירו למעלה מחלונו של ראובן ולהאפיל עליו ואומר כשם שאז קתי להאפיל על הפתח כך אני יכול להגביה הכותל ולהאפיל. על הלון והשיבו דאין בדבריו כלום אלא במה שהחזיק החזיק כדאמר רב נחמן למאי דסמך סמך והלכתא כוותי' ׃

(תרפ"ד) **ראובן** היו לו חלונות פתוחות לחצרו ורואה בהן גם במקצת חצרו של שמעון וא"ל שמעון סתום חלונותיך דין זה פסוק מהא דק"ל בעל החצר לבעל הגג קביע' תשמישתי לדידך לא קביע' לך תשמישתך ולא ידענא בעידנא דעיילית דאוצטנע מינך שמעינ' מהכא דהיס יכול להצטנע מלפניו לא מצי טעין ליה ה"נ כיון ששמעון יכול להשתמש בחצרו בהצנע במקום שאין ראובן רואהו דרך חלונו אין יכול לומר לו סתום אבל אם רואהו בכל חצרו של שמעון אפילו יהי' כמה חצירות מפסיקות צריך לסתום דהיזק ראייה שמי' היזק ׃

(תרפ"ה) **ראובן** ושמעון שהן מצרנין בקרקע ורצה ראובן לבנות בקרקע שלו סמוך לשמעון ואמר ליה לשמעון סייע עמי לבנות סמוך לך וכשתבא לבנות גם אתה שתסמוך על כותל שלי ולא תצטרך לבנות כותל אחד בצד כותלי ולא אבה שמעון לסייעו לאחר כך בא שמעון ובנה גם הוא בית וכתלים וכותל רביעי לא בנה כי סמך על כותל ראובן ועכשיו ראובן תובעו כיון שסמכת על כותל שלי תן לי חצי יציאות שהוצאתי כמו לי ושמעון משיבו הלא לא כשתמשתי בכותלך ואיני נותן עליו לא קורות ולא תקרה וראובן משיב אף על פי כן אתה נהנה ממני שלא הוצרכתה לכותל רביעי דין זה פסוק מהא דתנן סמך לו כותל אחר אע"פ שלא נתן עליו תקרה מגלגלים עליו את הכל ה"נ אעפ"י שלא נתן שמעון תקרה בכותל ראובן חייב ועוד מדתני ר' יוסי אם עמד ניקף וגדר רביעי מגלגלים עליו את הכל בגמרא ואי לא פסקינ' כרב הונא ואליבא דר' יוסי ס"מ דהכי הילכתא הילכך שמעון כמי שסמך בניינו לאותו כותל גליא דעתיה דניחא ליה בההוא ומגלגל עליו חצי הוצאה או יפייסנו במה שיוכל וא"ת שמעון נהנה וראובן לא חסר במה שסמך לכותלו וק"ל הדר בחצר חבירו שלא מדעתו דזה נהנה וזה אינו חסר פטור ה"נ שמעון פטור התם נהנה ומהנ' הוא למ"ד שאיי' יוכת שער הכא שמעון זה נהנה ולא מהנה הוא הילכך חייב ואם סמוך נגד כל הכותל באורך ובגובה יהיב ליה הוצאה של חצי הכותל ואי לא למאי דסמך סמך ויהיב ליה לפי מה דסמך ׃

(תרפ"ו) **ראובן** ושמעון שיש להם שני בתים זה בצד זה ומרזב על גגו של ראובן וגגו של שמעון גבוה משל ראובן ונוטף על גגו של ראובן בתוך מרזב שעל גגו ועתה בא ראובן להגביה את ביתו ושמעון אינו מניחו וטוען ראובן אני בשביל שהיה אוהבך בקשת' ממנו לשום בין שניכם מרזב אחד להיות שניכם שותפין בו וקודם לכן היה לכל אחד מרזב ויאות לך אבי כל ימי אשר לא יצטרך למקומו ונפטר אבי לעולמו ועתה אני במקומו ורוצה אני להגביה את ביתי ושים לך מרזב לגגך ואני לגגי ושמעון משיבו כמו שהוא עתה כך בימי מורישי מורשיך כמה וכמה שנים החזקתי בפניך בלא ערעור ושמעון הביא עדים והעידו שלא היה מרזיב לגגו בימו מורישי' אלא כמו שהוא עתה כן היה ידין זה פסוק מהא אחזיק לנטופי אחזיק לשפוכי אלמא חזקה לנטופי חזקה גמורה הוא וטוענין ליורש ואמרינן מורישי' של שמעון פייסו במעות למורישיו של ראובן לקבל נוטפין דקיימא לן דטוענ' ליורש וטוענין ללוקח ושמא אם היה אביו קיים היה טוען כך אבל אם היה ראובן מביא עדים כזכרון שבשטרות או בפיוסים באו הנוטפין תחלה למורשי שמעון שוב לא מצינו לשמעון למיטען כן שאפי' היה מורישו קיים לא היה יכול למיטען פייסתיו שוב בממון אלא א"כ יביא ראי' וכיון דהכי הוא לא טענינן ליורשי' מידי דלא מצו מורישיהם לטעונגס עדות שני הכתות נכונה שאותסראו מרזב זה היה קודם שפייסו בממון. ואות' שהעידו שלא היה מרזב לאחר שפייסו בממונהוא ואפילו היו מכחישו' זו את זו הייכו אומרי' אוקי תרי להדי תרי ואוקי נטופי כדאיתנהו ואם רוצה ראובן להגביה ביתו יגביה הכי שלא יפסי' שמעון יכנים מעט בשלו כדי הכנסת מרוב במקום מרזב הראשון ואחר כך יגביה כמה שירצה ואפילו לא היה לשמעון חזקת מורישו אלא חזקה דודיה שהחזיק בנטפי בפני אבי ראובן או בפני ראובן עצמו דין ובלבד שיטעון אתה מכרתו לי או אתה נתתו לי דחזק' שיש עמה טענה בעינן וגם לא בעי חזקה ג' שני' לתשמיש כי האי וכל אלו חזקות איחזוק לנטפי אחזו' לשפכי אינו אלא לפי שעה ובפניו ודוק' נטפו של גג גמור דהוי חזקה והוא תשמיש קבוע וכיון דלא מחי ודאי מכר או נתן אבל צריכא דאורב' כגון שבנה

כותל חדש אצל חבירו ולא הספיק לעשות לו גג קבוע וכשהו בערבה שלא יתקלקל הכותל ונוטף בחצירו לא הוי חזקה דיכול לומר כיון דלא הוי נטוף קבוע חששתי למחות ורב יוסף אמר אף על פי שאינו ניטוף קבוע צריך למחות דאי לא מחי מצי אידך למיטען אתה מכרתו או נתתו ואף על גב דעבד' רב יוסף כשמעתי' לית הילכתא כוותיה דק"ל כרב נחמן. ועוד דרבינא דהו' בתראה קאי כוותיה ואמר כשורא דמטללת' שאינו תשמיש קבוע עד ל' יום לא הוי חזקה דכיון דאינו קבוע לא חשש למחות ואי חברי' בטינא דהוי תשמיש קבוע לאלתר הוי חזקה כיון דלא מחי ׃

(תרפ"ז) **ראובן** שהשכיר בית לשמעון לי' שנים ולאחר ג' שנים או ד' א"ל אני רוצה להגביה ביתי ולבנותו באבנים ועתה לא ממנו ודור עמי בבית עד שאבננו ותחזור ושמעון משיבו איני יכול לטרוח ולטלטל לבית ׃ דין זה פסוק מהא הנהו בי תרי חד דייר עילאה וחד דייר תתאה אתבר בית' דתתאה א"ל נעילאי את ליבנייהו כו' ׃ ובמסקנא כמי אמרינן לא מטלטלנ' מיכאי ואמר רב נחמן דיני' קא"ל וטעמא משום דאי איפשר לטלטל כליו שלא יפסיד דאמרי אינשי מבית לבית חלוק הילכך אין ב"ד יכולין להכריח שמעון לצאת אבל שמעון יעשה לפנים משורת הדין שאם יקבל עליו ראובן הפסדו אם יפסיד ויצא דזה נהנה וזה אינו חסר אלא שטורח ׃

(תרפ"ח) **ראובן** ושמעון שחלקו ירושת אביהן אחד נטל הבית ואחד נטל החצר ובא בעל החצר לבנות בית בחצר וסתם חלונותיו ופתחיו של אחיו ואחיו מעכבי דין זה פסוק מההוא בי תרי דפלגו בהדי הדדי חד מטיי' אספלידא וחד מטיא תרבילה דהוא חצר אזל מר דתרבילה וגדר. אטמא דאספלידא א"ל כו' ואמר רב חמא דינא קאמר לה ומסקנ' בכולהו הילכת' כרב חמא ׃ דיכין אילו לשון רבי' אב"ן.

(תרפ"ט) **שאלו** מקמי' דרב מתתי' גאון ראובן דאית לי' בירא מצד שמעון וקם שמעון וחפר בית הכסא וארחיק מן בירא תלתא פושני כדאמר רבנן ואפילו הכי קא מפסיד לבירא דמיא אי מדיכא לארחוקי טפי או לאו - ואמר כי תנן לא יחפור אדם בור כו' תכיא בארץ ישראל קאי ותנא בור סמוך לבורו ולא תנא בור סמוך לבורו ובור מים מכונסין ודין בג' טפחים דבהכי מחזיקי' מימיהן מפני שהלובין בהרים ואינו נופל כותל שביניה' ואין מזיקין זה את זה ׃ אבל כותל אחר של בארות אחרות דרפי ארעייהו דבאר מאמת המים דמתני' ואנן האידנ' לא נהגינן הכי כלל ׃ ואין להאריך וכל הרחקות דמשום נזקי כותל דמתניתין נראה לומר דמייר, דווקא בכותל לבנים אבל בכותל לבנים שלנו אין צריך כלל ׃ ושתם כתלים שלהם היו של אבנים ׃ וראייה דאמר רבה בר רב הנה מותר לאדם להשתין מים בצד וכו' ואיתותב מדתניא במה דברים אמורי' בכותל של לבנים אבל בכותל של אבני' בכדי שלא יזיק וכמה טפח ובצונמא מותר ׃

(תר"ז) **שאל** הר' שלמה מווינא את הר' שמואל מבבענברק אדו' מו' שותפין שחלקו בית ונפל לאחד שאין שם בית הכסא. ועתה רוצה לחפור סמוך לכותלו ד' אמות רוצה להרחיקו וחבירו אומר איני חפץ אחרי שלא היה שם בית הכסא אל תחפור אפילו בהרחקת ד' אמות דמתרעת אשיתאי ומזקת לי בריחא ותחפו' בצד אחר ׃ והשיב דק"ל כר' יוסי דזה חופר בתוך שלו וזה חופר בתוך שלו וכמו שכתבתי למעלה דכל הרחקות דווק' בימיהם שהיו כתליהם של לביני' וכמו שפסק ר"ת לגבי בתי כסאות שצריך להרחיק דווקא בתי כסאות שלהם שהיו מגולין אבל שלנו שהן מכוסין אין צריך להרחיק ׃

(תרצ"א) **בחזקת** הבתים כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה רבינו יקר היה מסתפק אדם שהחזיק בקרקע בלא טענה. ועתה מודה שאינו שלו ׃ ואדם אחר בא וערער עליו ואמר לו מה אתה עושה בתוך שלי. והשיב שלא אמר לי דבר מעולם מיהו בעבורך לא אצא עד שתברר בעדים שהוא שלך מי מצי לסלוקי' מן הקרקע או לאו וכתב רבינו שב"ט דטענת המחזיק בכוונה ולא יצא עד שיביא המערער עדי' שהיתה שלו וראייתו גבי ארבא אי תפים לא מפקינן וגם ראייות דכל ממון שיבא ליד אדם ואית ביה מספיק' אינו רשאי להוציאו מידו עד שיתברר לו בעדים ברורים וגם ריב"א הביא ראייה דלא מפקינן מינה דדייק מר' מייאשא בהכותב חדא דלא אמיד א"ת גם של זה שמא אינו ואיך יוציאנו מידו כיון שאין עדים לזה שהוא שלו הא דקאמר סימנא משמע הא לאו הכי היו נותנין לו ׃

(תרצ"ב) **שאלתי** למו' אדם שנודר לדק' סתם ליתן הצדקה לכל דבר שירצה אם יש לו ליתן הצדק' לנרות לבית הכנסת או לחולים איזה מהן חביב והביא לי ראייה מן הירושלמי דמסכת שקלים שיש ליתן קודם לחולים דגר' התם למה ר' חמא ור' חנינא ורבי אושיע' דהוו מטיילין באילין כנישתא דלוד א"ל ר' חמא לרבינו אושיע' כמה ממון שקעו אבותינו בבי כנישתא דא אמ' לו כמה נפשות אבדו אבותיכם מי לא הוו בבי נש' דיילעון באורייתא' ר' אבין עבדו לי' תרע' לסודר' רב' נחית ר' מני לגביה א"ל חמי מאי עבדית אמר ליה חמי מאי עבדית א"ל משבח ישראל עושהו מבין הילכות ׃ מי לא הוו בי נש' דיילעון באורייתא' ׃

בתוספתא

(תרנ"ג) **בתוספתא** בהגוזל האומ' תנו ק' דינ' לבי' הכנסת תנו ספר לבית הכנסת יתן לבית הכנסת הרגיל בה אם היה רגיל בשניהם יתן לשניהם האומר תנו ק' דינ' לעניים יתנו לעניי אותה העיר. ר' אחא אמר לעניי כל ישראל בן האוכל משל אביו ועבד האוכל משל רבו קונ' ונותן פרוטה לעני או לבנו של אוהבו ואינו חושש משום גזל שכן נהגו בעלי בתים:

(תרנ"ד) **בחזקת** הבתים רב זביד אמ' אפי' כמלא שאינו שלו אינו אוזר עליו והילכתא כוותיה. אמימ' אמר אפילו אכולהו נמי לא והלכה כוותיה הלכתא האי ישראל דזבין חמר' לישראל חברי' ואותו עובד כוכבי' קאים ליה לא מחייב לפיצויי אפילו אינו מכיר בה כל שהוא בת חמורו אפילו אנים לה בלא אוכפא ואפילו זבני באחריות מעשה היה בעובד כוכבים ומזלות שמשכן משכונו לישראל והוצרך מן המעות והלך והשכון את המשכון לישראל חבירו והפסיד את המשכון ופדה עובד כוכבים ומזלות את המשכון ותבע משכונו והשיב לו אל ישר אפרענו לדכי המשכון נפסד ותבע עובד כוכבים כפלים תדמי שויו ואמר ישראל ראשון לשני שהפסיד המשכון שלקקי מן העובד כוכבים והשיב אפרע לך המשכון ומה שהעובד כוכבים שואל כפלים אינו חושש ולא אפרע לך אלא שוויו יש שאמרו דצריך לפרוע הכל דלא גרע מדיני דגרמי ורבי הביא מכאן ראייה דישראל השני שהפסיד המשכון לא יפרע אלא בוה המשכון וישראל הראשון יפרע המותר עובד כוכבים ותובע שלא כדין:

תרנ"ה **כתב** רב האי גאון אף על פי שאנו אומרים מתוך שאינו יכול לישבע משלם בלא שבועה מכל מקום הקהל מחרימים בסתם על כל בני ברית שחייב לחבירו שיפרע לו:

תרנ"ו **ואדם** התובע לחבירו ואמר נתתי לך ריבית התובע פטור בלא שבועה דאין אדם משים עצמו רשע:

תרנ"ז **ואדם** שאמר איני נשבע פוטרין אותו מיד ואין משהין אותו בבית דין אחר שלא יחזור בו ועל כרחו ישלם משקבל עליו בבית דין:

תרנ"ח **אב** סגני כהונה ידיו אמונה חכמה שמלאכתן בינה אבן פינה יחד תקיעה במקום נאמן שם טוב קנה הודעתיך נאמנה אלופי ומיודעי מורי הר' אליעזר כהן וקרובי חביבי הר' אליעזר בנו דמוריין בר אבהון ובר אוריין על אודות ראובן שבנה בנין בחצר אלמנה אחת בלא ידיעתה ומיחתה בו שלא לבנות ועתה אומרת לו לסתור בנינו ולתת לה שכר הקרקע ממה שדר בו כבר הדבר ידוע דקיימא לאגרא ואפי' בגברא דלא עביד למגר צריך להעלות לו שכר כיון שחסרו והזיקו ובהא כל אפיא שוין וליכא מאן דפליג ומה שאמר ראובן שהשכיר הקרקע מבנה ואחתנה לעשר שנים והן שלחו לה כתב ושלחה להם שהיתה תפילה בזה שהשכירו לו קרקע והיא כופרת ואומרת להד"ם שמעולם לא נתרציתי אם אינו יכול לברר בעדים שצוותה להם לכתוב שברצונה היו משכירין לו הקרקע או ודאי הוה ליה יורד לתוך חורבתו של חבירו שלא ברשות ובכהא דאין לו אלא עציו ואבניו כ"ש הכא שמיחתה בו מתחילה וגליא בדעתה דלא ניחא לה ונר' אפילו אם נכתב לפנינו שנכתב בשמה והיא כופרת ואומרת שלא צוותה לכתבו נאמנת דקרקע בחזקת בעליה קיימא דקאמר רב נחמן בפרק השואל וא"כ נאמנת בלא שבועה שהרי אינו טוען טענת ברייא שהיא צוותה לכותבו ואין נשבעין בטענת שמא אלא הנך דפ' כל הנשבעין ואם יש עד אחד שצוותה לכותבו והיא כופרת אז תשבע להכחיש העד דאף על גב דאין נשבעין על הקרקעות מדרבנן נשבעין כמו שכתב רב האי גאון ז"ל מההיא זה כותב ואם יש עדים שצוותה לכתבו להשכיר לו הקרקע לי' שנים ולתת לכל שנה י' דינ' שכירו' קרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה ואף על פי שלא דמי כל העשר שנים דאפי' היכא דהוי זמן הפרעון מיד ק"ל כר' יוחנן דאמר ערבון כנגד כולו הוא קונה כל שכן הכא שלא היה זמנו ליתן אלא י' דינר לשנה ואעפ"י שלא זכרה לבנה ולאחתנה פה אל פה להשכיר לו הקרקע אלא בכתב ואנו קיימא לן דאין משלחין מעות בדיוקני דלא סמכינ' אכתבין וסימני' מכל מקום בכתב כתב באלפס דמשלחין דהכי נהיגי תגרא דק"ל בכה"ג דמנהג מילתא היא ושלום לכם ולכל נותיכם כל שוחר טובתכם מאיר ב"ר ברוך:

תרנ"ט **כי** אשב בחושך אור לי גדולי אשר פאורותיו מתוקים מדבש נחולי אבן שתייה הר המוריה בן עלייה דעתו נקייה ומדתו תרומיה חסיד מאד מאד נעלה לו נאוה תהיל' כסאו ירושלמעלה ויכונעד עולם סלה מופת הדור אביגדור רבי' מאיר חד בדרא לגדולה ותורה הספקות נכסיו למר להתבשר לדעת חיבת הכושר מלוסכת העושר בלי חסר ועתה מורי מאורי השיבני דבר על ראובן תובע משמעון ס' פשיטי' ושמעון משיב אמת אני חייב לך אך אני מעכבם בעבור חובי ד' ליט' וס' פשי' שפשעת' בו והמותר תן לי וראובן כופר שלא פשע בחובו ופסקו הדיינין שישבע שמעון שפשע בחובו נגד ס' פשי' שהוא מוחזק וראובן ישבע שלא פשע בחובו יותר ועתה שמעון אמר החוב שאתה אומר היו שלי ושלך ה' ליט' ותני ונחלת הכל בלא רשותי ועתה שאתה אומר שלא פשעת בו או תתבעתהו מן העובדי כוכבי' וראובן אמר אתה אמרת לי כל אשר תעשה בחלקך תעשה בחלקי וכן עשיתי ושמעון כופר שלא אמר לו דבר והדיינין אמרו השביעו כאשר פסקנו לנסכי בדברים האלה שאתם מדברים עתה אין אנו משתדלין ואם יש לכם דבר קחו ב"ד וטענו שנית וראובן מבטל תפילות על פסק דין הראשון ועתה מורי השיבני אם יפה דנו ואם כדין הם אמר שאינו משתדלי' עוד ומצווה להם לעשות כאשר פסקו ולירד שנית לדין ועל טענותיה' האחרונים מה נעשה כי ממפתח שפתיך אור יצא ועוד ראובן תובע שמעון לדין שמסרו ויש לו ע"א וכל מסרתי ההגמון והעירוני' אומר שמסרו אם שמעון נאמן בשבועה שלא מסרו או לא ידידיה בה"ד ישראל.

תשובה הנני משיב בקצר' על דברי ריבית כי יפה דנו הדיינין שראובן ישבע שלא פשע בחוב מיהו אם אמת כדברי שמעון שראובן מחל לעובדי כוכבים ומזלות כל החוב אף על פי שאמר לו שמעון כל מה שתעשה מחלק תעשה משלי חייב ראובן לפרוע דהא תנן בס"פ החובל קרע כסותי שבר כדי חייב. היכא דלא אמר על מנת לפטור כ"ש הכא שהשליטו על החוב לטובתן ולהציל מידם ולא למחול להם דהוי כמו את לידו בתורת שמירה דאפילו אמר בתר הכי קרע כסותי חייב כ"ש הכא שלא אמר לו מעולם למחול שהוא חייב ויש לו לפרוע לפי אומדנא כמה היה שוה חלקו של שמעון ליתכר במעות מוכניסמיד אבל לא יפרע לו כל דמי החוב אלא לפי טובת הנאה שבו כדתנן בפ"ק דמכות מעידנו באיש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה כו' אומדים כמה אדם רוצה וכו' ודכוותיה איכא בהחובל וכן יש בסמוך מעידנו באיש פלוני שחייב לחבירו אלף זוז וכו' על כן ראובן ישבע שלא מחל אותו ולא פשע בו ויש לו לסייעו מפני השבת אבידה וראובן התובע שמעון שמסר אותו ויש לו עד אחד וגם העובדי כוכבים ומזלות מעידין עליו ישבע להכחיש בפני העובדי כוכבים ומזלות דאפילו מסור בעדים בעי' הוא אם עשו תקנת נגזל במסור וסלקא בתיקו והמוציא מחבירו עליו הראייה וישבע שלא הפסיד על ידו כל שכן הכא שאין עדים שהוא מסור אלא עד אחד וישבע להכחיש העד ושלום מאיר ב"ר ברוך זלה"ה.

תר"ס **המלוה** את חבירו על המשכון ואבד המשכון באונס ישבע ויטול מעותיו אבל אם נאבד בגניבה ואבידה נעשה עליו שומר שכר ויפסיד כנגד המשכון והשאר יגבה ואם המשכון כנגד החוב ואבד המשכון אבד החוב ולית הילכתא כשמואל דאמר אבד קתא אבד דמגלא' אבד אלפא זוזי אלא לא יפסיד אלא כנגד המשכון והשאר יפרע לו:

ת"ס **בפרק** קמא דבבא בתרא הקובע זמן לחבירו וכו' בתשובת רבינו קלונימוס כתו' אדם שהלוה לחבירו על המשכון אם יכול לכופו ולפדותו לאחר זמנו אם משכונו שוה דמיו או לא וכתב שאינו יכול לכופו. ומביא ראייה מפרק המקבל מחזיר את הכר בלילה והמחרישה ביום ואם מת תחזיר ליורשיו רשב"ג אמר אף לעצמו אינו מחזיר אלא עד ל' יום מכאן ואילך מוכרו לב"ד אבל חכמים דפליגי עלי' סברו שאינו יכול למוכרו לעולם ואין הלכה כרשב"ג כי התם בגמרא הוא שניה ואם המשכון אינו שוה מעותיו זהו דין מבואר בפ' שבועות הדייני' האי מאן דמסיק בחברי' אלפא זוזי ויהיב לי' קתא דמגלא אבד קתא אבד אלפא זוזי. ויכול לדחקו ולפדותו: (ובסימן תתל"ח כתב להיפך שאינו צריך לפרש ע"ש):

תס"א **בשם** ר"ת אדם שטוען לחבירו אתה חייב לי מנה והלה אמר איני חייב לך על הדייני' לחקור היאך אינו חייב לו אם פרע לו או אם לא לוה ממנו ובאיזה ענין לפוטרו כי שמא לוה ממנו ורוצה לתפוש לו בשביל דבר אחר שהיה כבר ביניה' ולא פרע לו כרצונו כי הא דאמר בערבין דלא למרגליה במקום הקלים ובעניין זה יש לדיין לידע במה משביעו ולא נהירא דאדרבה משביעי' אותו בסתם ואינו לחקור אחריו. וראייה מפ"ק דב"מ זה ישבע שאין לו בו פחות מחציה. ובגמ' מסיק שבועה זו למה שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואמר שלי הוא וכימא מיגו דחשיד אממונ' חשיד אשבועת' ותירץ אביי חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו ולכך אינו חשוד אלמא אפי' הכי אין משביעין אותו בסתם ואין מזכירין אותה מלוה ישנה. וכן עשה ר' הלכה למעשה וגם רבי' הביא ראייה שמשביעין אותו בסתם מקניא דרבא שלא שאלוהו באיזה עניין פרעהו:

תס"ב **בפרק** שום היתומים תנן אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסות אשתו ולא בכסות בניו: ונר' דה"ה אף גבי בעל חוב ואף על גב דאמר מיניה ואפילו מגלימ' דעל כתפאי ובכתובות פרק נערה גבי פלוגת' דאלמנה אם שמין מה שעליה ואמרי' כי אקני לה אדעת' למיקם קמי' אדעתי' למישקל ומיפק לא אקנו ליה: ובספר הדינין ראיתי דאין ב"ד נמי יכול לכוף את ראובן להקניט את אשתו ליטול ממנה תכשיטיה שלא מדעתה ולתת לשמעון בחובו: דתנן אחד המקדיש כו'.

תסג **בפרק** מי שמת עד שאמר תנו בית זה לפלוני דקל זה לפירות מכאן משמע דאפילו למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אם הקנה לו על ידי דבר שבא לעולם כגון פירות אגב דקל ודירה אגב בית דקנה:

תסד **בפרק** מי שמת לימדו ליה זוזי יהבינן ליטול וליטול מכאן א"ר דיש להוכיח דאדם הטוען על אשת חבירו דלא מצי בעלה למימר איני רוצה שתתבזה' אשתי בב"ד דלאו טענה היא דמצי א"ל נתתי לה את שלי תתבזה ותתבזה ואי לא ניחא לך בבזיונה תפרע עבורה כי הכא דהכי לקוח' מצי למימר זוזי יהיבנ' ליטול הולכך לאו כל כמיניה למיטען האי טענה איני רוצה שתתבזה אשתי בבית דין כגון ההיא דפ' האלמנה ניזונית שמוכרת שלא בב"ד דהנכסי' שלי הן משום הכי אנן סהדי דלא קפיד בהא שלא תתבזה אשתו בב"ד ומצאתי בתשובת הגאונים ששאלו לפני רב יהודאי גאון ראובן המפקיד זוזי גבי לאה ולא אינתת גבר הות ולבתר כן אנסיבת ותבעינן מינה ואזל בהדה לבי דינא ונפל שבועה עלה אות מאן דינ' לאשבוע' והיא אשת איש או לא כך ראינו כיון דהויא אשת איש לא משתבע ואי אמר בעלה לא מפקינן אנתתי לבי דינ' לא מפקינן לה שלא תתגנה על בעלה והיינו דאמור רבנן האשה פגיעת' רעה החובל בהן חייב. והם שחבלו באחרים פטורי' ומשלמין לאחר זמן:

ואני אתן לך שלא הזכיר שום הלואה ולא שום פרעון ולא שום ערבות נפרע מן הערב תחלה ולא מן הלוה אפילו אם התנה ואמר ממי שארצה אפר׳ תחל׳ וכיון שיש לו נכסי׳ ללוה וכיון אינו כדמשיק בפ׳ בתרא דבב׳ בתרא והרי נכנס הקבלן תחת הלוה ומיהו אם אין נכסים לערב קבלן נר׳ דאז יתבע מן הערב קבלן אם ירצה · וכגון שהתנה והילכת׳ כרבא דהוא בתרא ואומר כולן לשון ערבות הן בר מתן לו ואני אתן לך שלא הזכיר לא לשון הלואה ולא לשון פרעון ולא לשון ערבות : והיכא דנשא ונתן ביד אין למלוה על הלוה כלום ואפי׳ אם לא יוכל לכוף את הערב אינו חוזר על הלוה אם יש לערב מיניה לפרוע . אבל אם אין לו אז חוזר על הלוה מדר׳ נתן דאמר מניין לנוש׳ בחבירו מנה וכו׳ ואע״ג דבשם ר״ת שמעתי שאין הלכה כר׳ נתן אין נר׳ דבריו בזה אלא כפר״ח וגם בה״ג בכתובות פסק כר׳ נתן וכן נראה׳ להר״ם . ולרבינו יצחק ב״ר שמואל מגרפת וקבלן דהיינו תן לו ואני אתן לך וכ״ש תן לו ואני קבלן כפי׳ רבינו שמואל · אבל כפי׳ הריב״ן חלוק בשם רבינו שלמה חמיו וה״ה דבכל לשונות שבעולם נוהג דין זה דקבלן היינו תן לו ואני אתן לך ואינו מזכיר לא לשון הלואה ולא לשון פרעון וכולהו ערבים בשו קניין בר ערב ב״ד וערב בשעת מתן מעות וכולהו ערבי׳ בין אית ליה נכסים ללוה בין לית ליה בשעת הלוואה משתעבדי בר מערב דכתוב׳ דאע״ג דאית ליה לא משתעבד וכה״ג הילכת׳ בין אית ליה בין לית ליה לא משתעבד והוא דקנו מיניה . ותניא הרי שהיה חונקו בשוק ומצאו חבירו וא״ל הנח לו אני אתן לך פטור שלא על אמונתו הלוהו וזהו ערב שלא בשעת מתן מעות דלא מהני : ומיהו נר׳ דחייב להביאו בידו החנוק שיהא בידו לכופו כבתחילה דלא גרע מדינ׳ דגרמי וכן מצאתי בספר הדינין דווקא כשהחנוק שם במדינה עמו דיכול למימר ליה הא בעל חנק ולא חסרתיך דגברא אשלומית ליה גברא אשלומית לך אבל אי אזל חנוק למדינת הים הערב חייב תוס׳ המלוה את חבירו ע״י שני ערבים לא יפרע מאחד מהם ואם אמ׳ על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מערב אחד :

תשי״ב **שאלו** לרבינו על מעשה שאירע שהקהל נתנו חרם בבית הכנסת על כל מי ש ידע עדות שיעיד קודם שיצא מבית הכנסת ויצאו ולא העידו ולאחר זמן באו עדים שהיו שם בבית הכנסת בשעת החרם ואמרו לא שמנו ללב אז להעיד ועתה זכרנו ובאנו להעיד והשיב דמקבלין עדות׳ דאמרי׳ בכתובו׳ פי׳ דרב אשי הוה ידע ליה סהדות׳ לרב כהנ׳ כו׳ : עד לבסוף אדכר ואסהד ליה כו׳ ·

פסק ריב״א אדם התובע לחבירו לדין ונתחייב לו שבועה וקפץ מעצמו ונשבע אפי׳ בפני ב״ד או אם השביעוהו אחרי׳ שאינו דייני׳ שאינו מועיל וצריך לישבע שנית על פי הדיינים אם שקיבל עליו התובע ולא דמי להא דאמר פרק השולח ההיא איתת׳ דאתאי לקמ׳ דרב הונא כו׳ אמרה ליה מידי הוא טעמא כו׳ עד מודה רב בקופלת אלמ׳ דלא על דעת ב״ד נשבעה ופטרה י״ל התם לא היו צריכי׳ להשביע׳ כלל אבל בדוכתא אחריתי במקום שאדם חייב שבועה וקפץ ונשבע צריך לישבע פעם שנית ופוסק ריב״א שהתובע יכול לדחוק את הנתבע שלא לישבע אלא בזמן שהוא תופס ס״ת אע״ג דבטלו הראשונים שבועה גופה מ״מ מעין ההוא גופה עבדינ׳ ועוד אומ׳ ריב״א אם הסכימו לגזור ואמר אחד אי איפשי בתקנתכ׳ בעל כרחו צריך להסכים עמהם כדכתיב את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה וכן יונתן לא שמע שבועת אביו ועוד אומ׳ ריב״א אם אדם אחד יש לו לישבע וליטול ואמר איני נשבע ופטור זה מלשלם שכבר זה תביעתו ושוב אינו יכול לחזור דאמר בפ׳ זה בורר מי שחייב לחבירו שבועה וא״ל דור לי בחיי ראשך כו׳ ומסקינ׳ באתן לך מחלוקת אבל במחול דברי הכל אינו יכול לחזור בו ה״נ כמחול לך דמי ואי הנתבע מחוייב שבועה ואמ׳ התובע איני משביעך עכשיו כי אני רוצה להמתין : מעשה אירע כה״ג שאמר התובע איני משביעך ואחר כך תפס משלו בשביל אותו חוב ובא המעשה לפני רבי׳ אב״ן וחייבו להחזיר כיון דדינו ליפטר בשבועה וזה לא הניחו לישבע הרי מחלו · ולריב״א נר׳ דאין חייב להחזיר דנהי שמחלו על השבועה על הממון לא מחל וכיון דתפס יפה תפס : ורב האי גאון פוסק מי שנתחייב שבועה לחבירו ואמר לו דור לי בחיי ראשך יכול לחזור בו בדאתן לך בין במחול לך וכה״ג כתב האי מאן דמחול לשבועה להברי׳ שבועה מחל הממון לא מחל ואי אח״כ תפס משלו שפיר תפס ועוד כתב ריב״א שאפי׳ כבר נשבע הנתבע ונפטר ואח״כ תפס משלו וטוען באותו חוב תפסתי כי לשקר נשבע שפיר מהימן דאי לא תימא הכי א״כ תקנת׳ דרמאי היינו עושין שכל אדם שחבירו מתוייב לו שבועה היה אומ׳ איני רוצה משבועתך ואח״כ תופס לו משלו ויהא נאמן ואילו הניחו אז לישבע לא היה נאמן אלא לאו משום דאז נאמן השתא נמי נאמן . ועוד משום מיגו דאילו רצה לטעון חוב אחר יש לי בידו נוטל ונשבע דמהימן לטעון עד כדי דמיהן והשתא נמי כי טעין מחמת אותו חוב מהימן : אבל מה שאמרתי כשהוא נשבע ונוטל ואמר איני נשבע ושוב תפס שום דבר איני סבור שיהא נאמן לטעון חוב אחד יש לי בידו שום דבר מחמת החיוב הראשון דכבר מחל ליה החוב והיאך יכול לטעון שוב איני רוצה לישבע וליטול והלא לא רצה לישבע נמצא שחזר בו עכ״ל ריב״א ומורי הרב פסק כשאדם נשבע פטור לגמרי : ואם תפס משלו חייב להחזיר כדכתי׳ ולקח בעליו ולא ישלם : כיון שקיבל שבועתו נפטר לגמרי דאי לאו הכי מה תועיל שבועה לעולם יתפוס משלו .

תשי״ג **האלפסי** כתב הילכת׳ המלוה חבירו על המשכון שומר שכר לא שנא משכנו בשעת הלואתו לא שנא שלא בשע׳ הלואתו בכולהו הוי שומר שכר שאם נגנב או אבד והיה המשכון כנגד החוב אין הלוה חייב למלוה כלום אלא יצא משכונו בחובו ואם החוב יותר על המשכון ישלם הלוה מה שיותר על המשכון ואם היה המשכון יותר על החוב משלם המלוה ללוה היותר על החוב ואם אבד באונס ששומר שכר פטור גם המלוה על המשכון פטור וגובה חובו מן הלוה עד גמירא וצריך שבועה כשבוע׳ שומרין :

תשי״ד **ראובן** טען לשמעון הפקדתי בידך מרגלי׳ ותבעתך בב״ד וטענת׳ אבדתיהו ולא רצית לישבע ושילמת׳ לי דמיה כשויה בזקוק ועתה נודע לי שמצאת׳ אותה ומכרת אותה בב׳ זקוקי׳ ואותו זקוק אני תובעך ושמעון משיב ששכחה ברשותו לאחר ששלם לו דין זה פסוק ממתניתי׳ המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו שילם ולא רצה לישבע ואח״כ נמצא הגנב משלם כפל למי שהפקדון שילם אותו · ואמרינן בגמ׳ נעשה כאומ׳ לחבירו לכשתגנב ותרצה ותשלמנה קנוייה לך מעכשיו אלמא כי שילם נקנית לו ה״נ כיון ששילם שמעון נקנית לו ושכחה ברשותו ומפי רבי׳ אב״ן · ונר׳ דהיינו דווקא כששילם לו הזקוק מעצמו דלא הטרחו׳ לבי דינ׳ כדמשמע ברישא המפקיד גבי אייקור טפי וגם שנשבע שאינו ברשותו כי חיישינן שמא עיניו נתן בה כדאמ׳ רב הונא נמי התם מפי מו׳ הר׳ ידידי׳ :

תשט״ו **וששאלת** אם יכול אדם לערער על ב״ד ולהזמינם לדין נראה דיכול דהא לא שמעינ׳ שהיה חרם או תקנת הקהל מלערער על הדיין אדרב׳ מעשים בכל יום שמערערי׳ על הדייני׳ האומנין אותו לדין ואי משו׳ דגר׳ בסנהדרין גובה א״ר אבהו שנים וכו׳ דקבלוה עלייהו מיהא אמאי ישלם מביתו דא״ל דיינת לן דין תורה ומשמ׳ כל היכא דקבלוה בסתם שלא אמרו בפי׳ דיינת לן דין תורה דלא ישלמו ודווק׳ היכ׳ דחד דיין דאין דינ׳ צריך למימר דיינת לן דין תורה אבל היכ׳ דאיכ׳ ד׳ דייני׳ או ג׳ כדין תורה כי נחתי בעלי דיני׳ ליקח ג׳ דייני׳ במשפט שלא ידונו כ״א דין תורה פסק רבינו ברוך ב״ר שמואל בספ׳ החכמה דיכול אדם לתבוע את ב״ד לדין ואם טען אע״ג דלא ישלמו עד דא״ל דיינת לה דין תורה הא בסתמא לא ישלמו ותו אפי׳ נחלק הא דתנן דן את הדין וכו׳. וישלם מביתו זהו דווק׳ בימיהם שהיו דנין ומכריחין בפ׳ לדון בני אדם בעל כרחו אבל בזמן הזה שמכריחין הדייני׳ לדון על פי החרם הקהילות אם טעו לא ישלמו מ״מ יש להם לחזור כשדנים שלא כדין ואם אינם רוצים לחזור דין הוא שישלמו :

תשי״ו **על** ששאלתם על אודות שכר מלמדים וסופרים שנושאים ונותנים בעירכם ; וגם יש בידם מעות אחרים ותובעים אותם מס מהם והם תובעים אתכם לדין ואומרים אתם שאין זה תקנת קהלתכם אך כך הוא הדין והמנהג שכל מי שאתם תובעים אותו מס והוא בעירכם אלמוה לשיעבודא דציבור דכמאן דתפיסתו חשיבתו ויש לאל ידכם להעביטו בשביל המס ומוהרקיהו דהני דמלכא מנח אמנם אם אחרי כן יתבעכם לדין יש לכם לבא עמם לדין דאטו רבים גזלני ניניהו ולא יעשו משפט וכל זכות שיש לכם תטענו בב״ד ושלום מאיר ב״ר ברוך ז״ל ה״ה :

תשי״ז **מי** שירא שהדיינים עותו לו הדין יכול לתובען אח״כ לדין וזה משפט חרוץ שהמוסר את חבירו ומפסידו על ידו חייב לשלם הפסדו ומה שכתבתם שיש רוצים לפוטרו המסור משום דלכבוד אביו יעשה שראהו דם יוצא מחוטמו חלילה ואפי׳ אם היה מכה לו אביו למוסרו לא היה לו להלשין כדאיתא פרק אלו מציאות ובפ״ק דיבמות יכול אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת״ל אני כולכם חייבים בכבודי וכ״ש שלא צוה לו אביו ועוד שאביו התחיל להכות תחלה ואיך יכול לפסול את ר׳ שמואל שהוא אושפיזכיני כי מה שאנו אומר פ״ק דכתובות אושפיזכני׳ את פסולנא לך לדינא פי׳ ר״י שהיה מחמיר על עצמו אבל אינו פסול מדלא תשיב ליה בהדי אלו הפסולי׳ ואין עד נעשה דיין מאיר ב״ר ברוך זלה״ה :

תשי״ח **וששאלת** אם אדם קובע זמן לחבירו לדין שאם לא יזמינו לדין עד אותו יום שלא יזמינו עוד ועבר הזמן כל מאחר דלא קיבל בקנינ״ן כי אם בדברים בעלמא דיכול לחזור דעד כאן לא פליג ר׳ מאיר ורבנן בפרק זה בורר גבי נאמן עלי אבא וכו׳ וגבי דור לי כו׳ אם יכול לחזור בו או לא אלא לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו כדאמר בת׳ והיינו טעמא כאן דליכא אלא דברים בעלמא ואף לא ירדו עדיין לדין ולא עשו שום מעשה על פי דיבורו ומשום הכי יכול לחזור והא דאמרינן פ״ק דקידושין לימא לי׳ באפי תרי זיל תבוע דאין צרי׳ קניין זהו כשמוחל לו מיד מה שבידו ומה שתופס משלו וזה פשוט וידוע אם אדם מוחל לחבירו מה שיש לו משלו שאין צריך קניין אבל הכא שלא מחל לו מיד אלא שאמר אם אבא אחרי כן עד אותו זמן לדין שלא אערער עליכם ובדעתו היה לעשות כדבריו נר׳ דצריך קניין דק״ל פשרה צריכה קניין ה״נ לא שנא :

תשי״ט **ראובן** תבע שמעון לדין וטען הפקדתי בידך חפצתניהו לי והשיב שמעון ואמר החזרתיו לך וחייבו ב״ד לישבע שהחזירוהו וחזר שמעון ואמר אייני חפץ ליפטר בשבועת שקר אך האמת אגיד ואשבע שאותו חפץ שמסר לידי שמרתי כדרך השומרים ולא פשעתי בו ונאבד עם שלי ונשאל למורי אם ישבע כדבריו הראשונים או האחרונים והשיב דיש לו לישבע כדבריו האחרונים :

ואי מצערכי למיכתב פסק דין דאי הויא פנוייה משתבע ליה דקתני נתגרשה האשה חייבת לשלם ואי לא דאמר ניחא לשמותי על מאן דאפקיד גבה והוא כפרה בב"ד לא יהבינן ליה רשות' אבל אי עבד מנפשה עבד ואני ברוך איני רואה הדבר כלל כי משנה מפורשת היא מי שהלך למדינ' הים ואשתו תובעת מזונות אקנאומר תשבע ע"כ"ש אם אחרים באים עליה לפרע והיא כופרת שמשביעי' אות' על כרח' ועל כרחו וכי בשביל כך יאבדו ממונו שאינו רוצה שתשבוה אשתו אם כן כל אשה שיש לה בעל תגנוב ותגזול ותכפור ותאמר אשת איש אני ואיני נשבעת ואין חילוק בין אשת איש לפנוייה אלא היכא דאין לה לפרוע במה כגון גבי חבלה . דאמר פגיעתן רעה לפי שאין לה במה לפרוע דמסתמא אמרינן מה שקנתה אשה קנתה בעלה אבל אם אדם טוענה פקדון הפקדתי בידך או מנה הלויתיך למה לא תחזור אם הוא בעין או אם תכפור למה לא תשבע שאין ביד' משלו והא לא קתני פגיעתנרעה גבי שגזלו אחרים (פתגורין) אלא חבלות תנן ושרא להו רחמנא למאן דנפק מפומהון דא"כ נעלכו דלת בפני לווין מלשאת ולתת עם הנשים וכל מה שטוען על אשת איש כטוען על הבעל דמי שחשדה שנותנת את שלו לבעלה שלא כדין ותתבזה על כרחו של הבעל :

תש"ה **אדם** שהלוה לחבירו על המשכון הוי שומר שכר כדמוכח שתם משנה בפרק האומנין אם חזר והפקידו ללוה ונגנב או אבד שחייב המלוה אף על פי שביד הלוה אבד שהרי אם הפקידו ביד אחר שהוא כמותו ברשות המלוה לעניין גניבה ואבידה ומה לי הפקידו ללוה עצמו והא דאמר פרק המקבל החזירו ומת שומטו מעל גבי בניו דווקא במשכנו שלא בשעת הלוואתו אבל בהלוואה לא דהוי ממטלטלי אלמא כשהחזירו לאו ברשות מלוה קאי היינו דווקא כשנתן לו בתורת חזרה אבל בתורת פקדון לא : א"כ אם תשאילו לוה עדיין הוא ברשות מלוה ושומטו מעל בניו אפילו בשעת הלוואה כיון דבתורת שאלה נתן לו : ומזה הטעם דן ר"ן על ראובן שהלוה לשמעון על מלבושי אשתו וחזר והשאילם עד שיעבור המועד ומת בתוכו של מועד ומחמת יראת המושל מסרה את אשר לה לשמעון וגם מלבושיה שהיו ממושכנין בידו והחזיר לה שמעון הכל חוץ המלבושים ופסק ר"ן דהדין עמו דאף על גב דאין רשאי למשכון מלבושי אשתו מ"מ; אחזוקי אינשי כגנבי לא מחזקינ' ומסתמא ברשותי' משכנם בעלה וכיון שהשאילם שמעון עד לאחר המועד עדיין הן ברשו' שמעון כיון דבתור' שאלה באו לידו לא בתורת חזרה כדפי' לעיל ואין האשה יכולה לטעון אני תופש עבור כתובתי דכיון שהחזרת לו לא היו יותר ברשותך ואני הייתי מוחזקת בהם כשמסרתי מלבושי : ויש חולקי' על דין זה דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שמסרתי לו מלבושי למשכנם :

תש"ו **ראובן** קבל על אשת שמעון ואמר אלמנה הייתי ובקשת' ממני לזווגך לשמעוןונדרת לי חצי זקוק ולקחתי שמעון בדברי' עד שנאות לך ונשא אותך תני לי חצי זקו' והיא כופרת הכל ואומרת אדרבה בקושי גדול בקשוני קרובי שנתרציתי ולא אתן לך כלום ובאו לדין ודנו הדייני' לפוטרה בלא שבועה וראיית' מהגוזל בתרא טול דינר והעבירניאין לו אלא שכרו כו' ואף על גב דקתני סיפא נותן לו שכרו משלם הא מוקמינן ליה כצייר כו' ה"נ מאחר ששמעון היה דר אצלה בעיר ולא טרח אלא בדברים מה שכר ראוי לתת על זה וגם שאלו לרב ז"ל והשיב דלא דמי דהתם אגן סהדי בשכר המעוברת שאין אדם עשוי לתת דינר אין בכך כלום ויאמר משטה אני בך ומעשים בכל יום בסרסורים דבטורח מועט מרויחים הרבה בשכר פעולתם ואיכא רבתי' אגא בריגולי כו' והא דאמר כל דאי לא קני ההוא אין לומר בשכר פעולה ושאלו כמו כן לרבינו שמחה ואמר ודאי מעשים בכל יום להרבות בשכר שדכנים וככל סרסרות לפי חיבת המק' והרי הוא ככל פועל ששכר טירחו נטל ואין כאן דין אסמכתא כי קונה שכרו בפעולתו דומיא דהרי את מקודשת לי על מנת שאדבר לשלטון הדבר ידוע שאין בדבורו שוה פרוטה אם לא שיתפייס השלטון על ידו אעפ"י שאין בידו ותשבינן שכר דברו כמו עשה לי שירים ואקדש אני לך במילי ווזכי כדכרו' ומחמת חיבת המקח מרבה שכר גדול להסרסורים על ידי דיבור אחד ומורי הר"ר שמואל מבבענבערק הסכים גם לדעתם וכתב דגר' בירושלמי דמסכת שביעית פ"ה מביא הא דתניא השוכר את הפועל להביא יין לחולה וכו' ואם הביא חייב ליתן לו שכרו ואם לא הביא כו' אבל אם אמר ממקום פלוני בין הביא בין לא הביא חייב ליתן לו :

(תש"ז) **אלפסי** היכא דקביל עליה קרוב או פסול כבי תרי חזינ' לגאון דאמר אפילו קנו מיניה בב"ד מצי הדר ביה דקנין טעות הוא דרחמנא אמר על פי שני עדים כשרים אפילו קיבל עליו וקנו מידו מהר"מ פסק שאין יכול לחזור ורבותינו האחרי' אומר כיון דקנו מיניה לא מצי הדר בי' דקיימא לן אין לאחר קנין כלום בפ' זה בורר ומסתברא כוותייהו דהא אפילו קביל עלי' בעל דינו כבי תרי וקנו מיניה אין יכול לחזור כדאמר בפ' שבועת הדיינין ההוא דא"ל לחברו' מהימנת לי כבי תרי וקנו מיניה אין יכול לחזור בו : כל אומת כו' : וכן פר"ח וכן השיב רב נחשון ורב צמח פליג ואמר דמצי למיהדר .

(תש"ח) **על** אודות ראובן שקיבל עליו ב' עדים שנגעו בעדותן : ולאחר שהעידו עליו בב"ד רצה לפוסלם יען כי נגעו בעדותן נראה דראובן אינו יכול לחזור בו מאחר שקיבלם והעידו בב"ד דהא אמר גמר דינו אינו יכול לחזור בו והלכה כחכמים ועדים כגמר דין דמו בדאמרינן בפ' שבועת העדות והוה ליה כההוא דיש נוחלין עברי גנבת' וכו' ע"ד רצונך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו ומה גמר דין יש לשם או מי יתיב בדין אלא ודאי כל דבר שאין אחריו עוד כלום כגון העדאת עדים דתו לא מצי מסהדי בענין אחר דכיון שהגידו שוב אין חוזרים ומגידים וכן כשנשבע הבע"ד ע"פ שכנגדו הוה ליה כגמר דין גבי דיינים שמשאמרו איש פלוני אתה זכאי וכו' שוב אין רגילין לישא וליתן בדין ועוד דנוהגין בכל המלכות שאם יש ליחיד דין ודברים עם הקהל עבור המס שהוא צריך ליתן המס וא"כ יתבע את הקהל לדין כי הקהל רוצים להיות מוחזקים כל שעה ורואה אני מביא להם מהא דאמר פרק איזהו נשך מוהרקיהו דהני בטפשא דמלכא הנא כו' ודינא דמלכותא דינא וא"כ כגון השר שרגיל לגבות מס שלו משלם ביחד הרי חלק כל אחד ואחד כגבוי דמי ואם באת' המלכות לשנות לפטור אחד מן הקהל או להקל עליו לא כל הימנו ואין זה דינא דמלכותא אלא גזלה דמלכותא ולא אדונים בדבר זה ועוד שכל הקהל שותפים במס ושותף אינו חולק שלא לדעת חבירו ורשאין בני העיר להסיע על קיצתן כ"ש לגבות ממנו המס והבא לשנות עליו הראייה :

(תש"ט) **כתב** ריב"א הילכתא היכא דקביל עילויה קרוב או פסול בין לעדות בין לדין בין באתן לך בין במחול לך לפני גמר דין יכול לחזור בו והיכי דמי גמר דין פ"ק דסנהדרין איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ולאחר שגמרו הדין הדיינין פסולי או נמי ע"פ עדות פסול אינו יכול לחזור בו דהיכא דקיבל עליו שבועה כל דהו כגון דור לי בחיי ראשך או נמי לישבע וליטול כיון שגמרו ב"ד את הדין על פי מה שקיבל עליו הבעל דין לישבע וליטול או לדור בחיי ראשו שוב אינו יכול לחזור בו דנראה דשבועה במקום פרעון עומדת וכי היכא דאמרינן גבי אתן לך אע"פי שלא נתן עדיין אלא שחייבוהו ב"ד על ידי גמר דין שוב אינו יכול לחזור גבי שבועה נמי אע"פ שלא נשבע עדיין אלא שגמרו הדין לישבע אותה שבועה שקיבל עליו שוב אינו יכול לחזור בו וה"נ אמרינן ביש נוחלין רצונך השבע וטול הרי זה נשבע ונוטל ואינו יכול לחזור בו והתם אינו יכולין לומר אינו יכול לחזור אחר שבועה דהא מוקי לה בפלוגתא דר"מ ורבנן ואי בשכבר נשבע מי איכא למ"ד ויכול לחזור בו שבועה זו הוי כי חוכא ואיטלולא אבל התם ביש נוחלין גורס כפר"ח ונשבע ור"ל דהא קמ"לן דלאחר שנשב' אין המשביע יכול לחזור בו והאמת כי דבר תמוה הוא שהוה ר' מאיר פליג על זה דלאחר שנשבע יכול לחזור בו בפ' זה בורר שייך זה :

(תש"י) **בפרק** ג' דסנהדרין גבי ברדי נותוס חד אמר לדידי אוזפי בריביתיא מכאןדקדק רבי' יקר דמי שתבעוהו שנים לדין בבת אחת בין בזה אחר זה ונשבע להן דיכולין להעיד ולפוסלו דמאי שנא מהני לדידן אלפן ולדידי גנב ע"כ ותמיהא מה שאמר תורה גבי עד אחד אבל דבר הוא לשבועה מיד כשנשבע יהא פסול שהרי העד ובעל דינו אמרי' שנשבע לשקר ומיהו לא מגביה' מינה הגניבה והריבית דא"כ הוה ליה נוגע בריבית וכגון שאינם קרובים דעדיםהקרובי' זה לזה או למלוה או ללוה או לערב פסולין בפ"ק דמכות בסוף גבי אילעא וטובה :

(תשי"א) **הילכתא** ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין לאח' מתן מעות בעי קנין ערב דב"ד לא בעי קנין פי' רשב"ס ה"מ בההוא הנאה דקא מהימני' ליה ב"ד גמר ומשעבד נפשיה ומתוך פירושו משמע דווקא שהוא ערב כגון שהן ב"ד של יתומים או כה"ג אבל ערב לחבירו אפילו לפני ב"ד שחייבוהו לא : ועל ראובן שטוען לשמעון הלויתי מנה לפלוני עליך שהייתי ערב וכשתבעתי אמרת לי שאין לתבוע הערב תחלה וכן הלכתי ותבעתי הלוה ואמר שפרע לי ורוצה לישבע ואיני חפץ בשבועתו ואפילו אם ישבע לא תפטר ממני ולהכי טרחת ולקחתיך לערב משום דאת מהימנת לי זלא הוא ושמעון משיב לא נעשית ערב אלא ככל הערבים שאם אין נכסים ללוה שאפרע לך אבל אם ישבע לא אתן לך כלום נראה שהדין עם ראובן והר' אליעזר חולק עליו ופי' רשב"ס אהא דקא בעי מאי טעמא דרשב"ג דאמר לא יפרע מן הערב ששד"א השתא דלא יפרע כלל ולא מהני ערבות אלא להכי שאם לוה מת או ברח יפרע הערב ומתוך כך פי' משמע דאם ברח הלוה דאין למלוה לילך אחריו :

דין ערבות

המלוה את חבירו ע"י ערב תחלה בין יש לו נכסים ללוה דהיינו קרקעות ובין אין לו תובע הלוה תחלה ונראה שאם הלך למדינת שצריך זה להמתין או ילך שמה לתובעו ולכופו והערב לא יפסיד בשביל כן שאינו הלוה כאן וכן שמעתי בשם ר"ת ואם לא יכול לכופו אז חוזר על הערב בד"א בזמן שלא התנה אבל אם התנה ואמר ממי שארצה אפרע תחלה אז התובע יפרע מן הערב תחלה אם ירצ' דברצון המלוה תליא מילתא וכגון שאין נכסים עתה ללוה בשעת התביעה אבל אם יש נכסים עתה ללוה דהיינו קרקעות אז לא יתבע הערב תחלה אע"ג דהתנה ומיהו בירושלמי ראיתי אם אמר ממי שארצה אפרע יפר' מן הערב אפילו אם יש נכסים ללוה וקבלן דהיינו תן לי ואני

תש"כ **מצי** למימר משטה אני בך בפ' אלו מציאות ומההיא יש לתמוה אם אדם עשה תנאי עם חבירו לכתוב לו ספר ביוקר ומתחרט אח"כ ואמר אני נותלך שכירות יותר מדאי ומשטה אני בך לא אמר כלום:

תשכ"א **מעשה** היה שיהודי אחד קנה עופר' בב' פשו' מאין ישראל ומכרו לישראל חבירו בד' פשו' ולאחר זמן נמצא שהיה כסף ורצה לחזור בו וטוען אונאה ופסקו הדין הרא"ש ורבי' יוסף לפני ר"ת ופטרוהו מזה הטעם שאמרו כמו שקנית כך מכרת ומאחר דלא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה אין כאן אונאה:

תשכ"ב **כל** המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ואם נגנב או נאבד וא"ל כיון דהמפקיד וכו' א"כ נתת לאשתך לשמור גם היא תשבע שלא שלחה בו ידה לאו כל כמיניה להשביע כל בני ביתו אלא רק הנפקד ישבע ונפטרו כולם:

תשכ"ג **באלפס** פסק דשליחות יד אינו צריכה חסרון כרבא דהוא בתראה סבר הכי והילכת' שואל שלא מדעת גזלן הוי וכבר נעשה מעשה שבחור אחד לקח תפילות מבית הכנסת בלא ידיעת הבעלים והחזירם בלא ידיעתם ונאבדו ומורי חייבו לשלם כי אמ' שואל שלא מדעת גזלן הוי וקיימא לן כר' עקיבא דבעינן דעת בעלים:

תשכ"ד **אמר** שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע ירושלמי נתנו בשידה תיבה ומגדל ונגנבו או שאבדו חייב בשבועה ופטור מלשלם ואם יש עדים שעשה כן פטור אף משבועה. נתן בראש גגו ונגנב חייב לשלם כתבו במקום שהוא רגיל ליתן שלו אשהיה אותו מקום ראוי לשמירה פטור ואם לאו חייב וכן בתוספת פרק השוכר את הפועל וכן עשה ר"ת מעשה.

תשכ"ה **במורי** הוה עובדא שנתערב עבור בחור בליטר' ונדר לו שאם לא יפרע לו ביום פלוני שהיה לו למשכן משכונו להפסיד שלו וכל מה שיעלה עליו נדר לו לפדות משכונו בלא הפסד ולא פרע בזמנו ומורי דמשכן משכונו בליטר' על המשכון ותבע הבחור ואמר תפרע משכוני כאשר נדרת לי בלא הפסד ועמד עד שעלה מן הריבית כנגד ס' פשו' ונתן הליטר' והגיח המשכון שם עבור הריבית והלכה העובד' כוכבים שמשכנה המשכון בלא ידיעתו ולותה פעם שנית ליטר' על המשכון ותבע הבחור ואמר תפדה משכוני כאשר נדרת לי בלא הפסד והשיב כבר פדיתי כמו שנדר' ומה אני יכול אםהעובד' כוכבי' לותה עליו פעם שנית· ופטרו מורי מכיון שלא משך בגוף המשכון ודברים בעלמא שאל למשכון משכונו בלא קניין לא קנו כדאמר רב חסדא שיחד לו כלי להלוואתו וכיון שלא משכן לא קנה המשכון:

תשכ"ו **מעשה** באדם אחד שמתה אשתו ובשעת פטירתה צותה לבעלה שלאחר מיתה היה נותן מקטרונה לבת אחותה ונתרצה' ליתן לה ולאחר מותה חזר בו ולא רצה כי אמר נחת רוח עשיתי לאשתי ולא היו כי אם דברים בעלמא בלא קנין וחייבו מורי ליתן מכאן כדאמרינן בפרק הזהב ה"מ לעשיר אבל לעני נעשה נדר ותו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ונתחייב ליתן הסרבל:

(תשכ"ז) **הילכתא** המלוה מעות לחבירו וא"ל הלוה טול מעותיך ואמר איני חפץ בהן והרי הן צרורי' ומונחים ולא רצה המלוה לקבלן ונגנבו או אפילו נאנסו נ"ל שחייב הלוה עד שיקבלם המלוה וסברא הוא אילו מיתרמי' ללוה עסקא והרויח בהן מי לא זכין בהן הילכך חייב באחריותן אבל בפקדון מכי א"ל טול שלך איני שומרו כלת' שמירתה וכעין זה מצאתי בספר רבינו אב"ן בפרק האומנים ואני אומר אם המעות פקדון ומותרין שאינו צרורי' בקשר משונה אמאי לא יתחייב באחריות' כיון דיכול להשתמש בהן ברוך:

(תשכ"ח) **מעשה** בראובן שמשכן משכונו לשמעון ע"י א"י ורצ' ראובן לפדות משכונו ואמר אין לי עסק עמך כי הא"י משכנו לי לחלוטין: ופסק מורי שיחזיר לו משכונו ע"י זה הא"י או ע"י א"י אחר דלאו כל כמיניה דא"י למשכן לחלוטין דיאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ואמרינן גזל ולא נתייאשו בעלים רצה מזה גובה וכו' ודאי אם יפסיד המשכון אפילו בפשיעה לא יפרע. אבל אם הוא בעין חייב להחזיר לו וכן עשינו מעשה בכוס:

(תשכ"ט) **בפרק** הריבית הא' סיטומתא קני מכאן רבינו אב"ן הביא דין ראובן טען לשמעון מכרת לי סחורה פלוני ונתת לי המפתח של החדר שהסחורה מונחת בו וסגרתי החדר במפתח כמו לקנות כמשפט הסוחרים שקונין בסגורת הסחורה ושמעון משיבו במה קנית סחורתי לא במעות ולא במשיכה ואני רוצה לחזור בו דין זה פסוק מהאי סיטומתא קני כו' ובאתרא דנהיגי דקני ממש ה"נ כיון דרגילים לקנות הסחורה בהסגר מפתח קנה ראובן:

(תש"ל) **דין** זה נשאל לפני' אדם השכיר לבעל הבית לתת לו מזונות בג' זקוקים לשנה ואכל כמו שבועים קודם התנאי ולאחר שבועים עשו התנאי ואכלו ביניהם ג' פשיטים כמו שעושין וויינקו"ף ולאחר מכאן חזר בו כמו שהתחיל לאכול ואמר חדרים נצרך וסברת וקבילת ורצו להבי' מסירותא באתרא דנהיגי למיקני קני והשיב מו' דאינו דומה ווינקוף אינו דרך לקנות בו אלא עובדי כוכבי' והוי דברים בעלמ' ויכול לחזור בו:

(תשל"א) **ראובן** קיבל משמעון סחורה להוליכה למקום פלוני על מנת שאם לא ימכרנה שיחזירנ' לו ולא מכרה ובחזירתו שללוה לסטין או טבעה ספינתו ושמעון תובע הדמים דין זה פסוק בפרק האומני' מההוא גברא דזבין חמרא מחברי' וא"ל קא ממטינא ליה בדוכת' פלני' אי מזדבנ' מוטב ואי לא מהדרינ' לך אזל איזדבן בהדי דקא הדר איתנים וחייבוה רב נחמן לשלומי': ואותיב רבא כו' ומסקנ' חזרה דהאי הליכה הוא מאי טעמ' סברא הוא בחזרה אילו אשכח לזבוני מי לא מזבן הילכך חייב עד שיחזירנ' לו:

דין ארבעה שומרים·

(תשל"ב) **שומר** חנם נשבע על הכל וכי נשבע על אחת כגון אי טעין נגנב משביעין אותו עם אותה השבוע' שלא שלח בו יד להשתמש בפקדון אם שלח בו יד חייב על הכל על הגניבה והאבידה ועל השבויה ועל השבורה ועל המתה ומשביעי' אותה נמי שאינו ברשותו דשמא לא נגנבה ולא שלח בו יד ולא פשע בו. ועיניו נתן בו ועדיין ברשותו: ושואל היה בכל טענותיו לבד מטענת מתה מחמת מלאכה אם היא בהמה: ואם הם כלים שנשברו מחמת מלאכה וצריך נמי לישבע שלא פשע בה ושאינו ברשותו: נושא שכר והשוכר חייבין בטענת גניבה ואבידה לשלם ופטורין על השבורה ועל השבויי' ועל המתה שהן אונסי' בשבועה ונושא שכר נמי נשבע שלא שלח בה יד ושלא פשע ושאינו ברשותו: ושוכר נמי ישבע שלא פשע ושאינו ברשותו: וכולם שיש להם בטענת פטור שלהם צריכי לישבע שלא שלחו יד לבד משואל ושוכר: וכולם שטוענין טענת פטור שלהם שאירע במקו' שעדים מצויין אין נפטרין משבועה אלא בעדות דתניא איסי בן יהודה אמר אין רואה שבועת ה' הא יש רואה יביא ראייה ויפטר. וכן הלכה וכן סדר רבינו אב"ן כתוב בפסקים של ראב"ן: כל השומרים מתנים בין להקל עליהם בין להחמיר. להקל כדתנן מתנה שומר חנם להיות פטור מלשלם נושא שכר והשוכר פטורים משבוע' ומלשלם להחמיר תניא מתנה ש"ח להיות כשואל ודברים בעלמ' דשמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ור' יוחנן אמר בדברים בעלמא בס"פ השוכר את הפועלים:

תשל"ג **בא** אחד לפני רב נטרונאי שיהודי שמגרי ומאנס את חבירו ומפסידו וטונשו ממון ואין עדים באותו אונס מה נעשה והשיב כך הדין שהמגרים אינו יכול לישבע ולהפקיעו דהיכא דאמרינן כל הנשבעין נשבעין ולא משלמין ה"מ היכא דקיים להו עלה דמילתא אבל הכא כיון דשם עוב' כוכבי' אנס היא אית טעם לנגדם במילתי' ומשתבע הנמסר ושקיל:

תשל"ד **המשכיר** בית לחבירו ונתעברה השנה נתעברה לשוכר ה"מ מלמד שהשכיר עמו לשנה נתעברה לבעל הבית אבל אדם שמת לו אביו או אמו אינו צריך להמתין אלא י"ב חדשים דטעמ' כדאמר רבא בעדיות משפט רשעים בגהינם י"ב חדשים מצטערים ותו לא ויכול לילך בחדש העיבור למשתה:

תשל"ה **בפרק** המקבל אפיק זוזא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי הורה רש"י בשם רבינו יצחק דספרים אינם עשויין להשאיל ולהשכיר ואם אמר לקוחי' הן בידי נאמן ובשבועה ובלא עדים ולא דמי לספרי דאגדתא דאין העולם צריכים ממנו כולי האי ולא מעיינו בהן תדיר ולא מיפגמא אבל שאר ספרים דמעיינהו בהו תדיר ומפגמי אינו עשויין להשאיל ולהשכיר ואע"ג דאמר בכתובות בפ' נערה וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים ומורי ר' אבי"ה אמר אע"פ שחרם הקהילות לעכל ספרים וצריך להחזיר הספר מ"מ ישבע התובע כאילו הספר בידו דבסוף בפרק המקבל אמר רבא לא צריך למיקם עלה בדיקא פי' תחזור לו הסכין ואעפ"כ תשבע ותטול ומורי אמר לנו הא דאמרי' דברים העשויין להשאיל ולהשכיר אינו נאמנין לומר לקוחי' הן בידיי:

תשל"ו **ואלה** דברי ר' אב"ן בפ' המקבל דחבל סכינ' דאשכבת' פי' שהיה חייב לו דינ' והיה כופר בו ומשכנו בסכינו ובעל הסכין תבעו לדין וטענו השאלתי לך סכיני תחזירוהו לי' והחובל השיב משכנתיך בו עד שתתן לי דינא וחייבו אביי לתת הסכין משום כי נפש היא וכו' ואפי' לא היה דבר שנעשה בו אוכל נפש לא היה יכול לטעון עליו כדי דמיו דדבר העשוי להשאיל הוא והדינר שאתה תובעו קום עלה בדינ' והבא וטול ואם לאו ישבע לך שבועת היסת ורבא אמר לא צריך למיק' כו': כיון דתפים ועומד ידו על העליונה ומגו שהיה יכול לטעון לקוח הוא בידי כי טעין משכון הוא בידי נאמן ואם זה המשכון היה דבר שאין עושין בו אוכל נפש להחזירו חייב מפני כי נפש הוא חובל ומיהו אין צריך לדון על הדינר כי משעה שמשכנו נתחייב לו בדינר וזה יפרע לו דינר או ב"ד ימשכנוהו במשכון אחר ויתנו לזה ואין צריך להביא עדים אלא ישבע זה החובל שחייב לו דינר ויטול כדמסוק רבא דסכין דאשכבת' אינו עשוי להשאיל ולהשכיר ואתרווייהו חייב להחזיר הספר משום כי נפש ודברי' העשויין להשאיל ולהשכיר אינו יכול לטעון לא משכון ולא לקוח ומו' פי' חבל הסכין דאשכבת' טען בשעת הלוואה לויתי על המשכון ואינו חייב להחזיר לו והלוה טען שלא בשעת הלוואה הוה ואמר אביי כיון דעושין כי אוכל נפש אינו נאמן:

תשל"ז **בשמעת'** קמייתא דב"מ מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פי' רא"ש אינו רוצה להביא חולין לעזרה וכבר נעשה מעשה בראובן שמשכן משכון לשמעון וא"ל תלוה לי ליט' בר"פ עליו כי המשכון של אין ישראל הוא והריבית שיתן לי האין ישראל אתן לך ואח"כ תבע משכונו ולא רצה ליתן לו ריבית כי אמר המשכון שלי והטעיתיך מפני אונסי ופסקו שיתן לו הקרן והריבית דלאו כל כמיניה לשים עצמו

רשע

רשע ולא נהירא לרבי' ברוך דהיך יתן רבית לישראל אלא ישבע שהמשכון שלו ויפטר מן הרבית · וראיתי מפי רא"ש דאינו משים עצמו רשע דאינו חפץ להביא חולין בעזרה : ה"נ יאמר איני יכול ליתן לך רבית עיין ברמז . קמ"ב :

תשל"ח **נשאל** לרבינו אב"ן על עסק ראובן שתבעו לשמעון הלויתיך מנה ולא פרעתני ושמעון משיב פרעתיך ונאמנת עלי אשתך אם היא תאמר שלא פרעתיך אחזור ואפרע לך ושאלו ב"ד לאשתו: ואמרה לא פרע : וחזר בו שמעון ואמר איני מקבלה · נ"ל דחזרתו חזרה כיון דלא נגמר הדין קודם חזרה : דתנן נאמן עלי אבא כו' ומסק' לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כחכמים אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו :

תשל"ט **שאל** רבינו שמחה לרבינו ברוך: יורינו רבי בהלכות שליש אם נאמן בשבועה או בלא שבועה לפי שאין אדם חוטא ולא לו או שמא מאחר שתקנו שבועת היסת בממון נשביע גם השליש והא דאמר רב נחמן נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי שמא היא בשבועה : ועוד ישיב אדוני אפילו את"ל שהשליש נאמן בלא שבועה אם התובע אומר לנפקד לפקדון נתתי לך והנשבע משיב אין פקדונך בידי והלותה לפלוני והשלשתוני לשמור הערבונות : והנה גם פלוני תובעני להחזיר לו ערבונותיו ואמר שהוא מזומן לחשוב עמך כי פרע לך הכל · והתובע אומר אין לי דין ודברים עם פלוני כי אם עמך לך הפקדתי ואתה תחזור לי : ועתה תאיר עינינו אם זה נאמן בלא שבועה שהוא שליש דאין אדם חוטא ולא לו או מאחר שאין התובע מודה בשליחותו לא כל היימנו של נפקד לשליחות ירדתי: והשיב רבינו ברוך אם אמר שהדעת נוטה כשהתובע אמר לפקדון נתתי לך שאין זה נאמן בלא שבועה לומר שליש אני דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה שכל נפקד יכול לעשות קנוניא עם אחר ויאמר איני נפקד אלא שליש ויתלוק ויעשה מה שלבו חפץ : וכל הנפקדי' יהו נאמני' בלא שבועה ע"י מגו דאי בעי אמר שליש אני · ותשובת מורי' רבינו אליעזר הלוי בהלכות שליש ושבועתו ששאל מורינו דע שריב"א מחייבן שבועה דחייש לקנוניא · וראיתי בתשוב' ר"ת שפטרו משבועה דאין אדם חוטא ולא לו ולא הביא שום ראייה · ונ"ל שישבע וכ"ש אם אמר לפיקדון נתתי לך שפשוט בעיני שישבע · כללא של דבר נר' לי הלכה למעשה אם שניהם מודי' שעשאוהו שליש נאמן בלא שבועה ואם אינם מודים צריך שבועה ·

תש"מ **כתב** רבינו אב"ן האידנא נהגו אלמא שאפי' אמר הלוי נדון כאן שומעין לו דליכא האידנא מקום וועד קבוע כמו שהיה בימי חכמים שהיתה ישיבתן קבוע כדתניא צדק צדק תרדוף הלך אחר חכמים לישיבה אחר ר' אליעזר ללוד וכו' ופר"ת דהכי הילכתא היכא דליכא בעירו אלא ג' רועי בקר או יושבי קרנות אפילו לוה מצי מעכב אבל אם יש ערכאות דעלמא אפי' מלוה לא מצי מעכב אבל בבני אדם הדיוטות שאינו ערכאות ולא רועי בקר ולא יושבי קרנות אלא יודעים. לדונם מלוה מצי לעכב לוה לא מצי לעכב אלא כופין אותו ודן בעירו יוציא מנה אלמנה מכאן למתחייב בדין דלא משלם לאידך אע"פ שהזקיקו לדון בעיר אחרת :

תשמ"א **אם** אדם יכול לדחוק ב"ד לכתוב לו פסק דין ואם אמר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין פר"ת דווקא היכא שנתאמצו אבל בעלמא לא כדמוכח באיזהו נשך גבי תרי כותאי דעבוד עיסק' ואזל חד ופלג בלא דעת' דחברי' כו' עד דקא"ל דכל הבתראי קאתי מר ואמר כי הא ודאי צריך. לאודועי מסת' אבל בעלמא לא ומיהו יש לדחות דה"ק כי הא ודאי צריך לאודועי אף על פי דלא שאל אבל בעלמא אי שאול אינו אי לא ועיין ברמז תקכ"ג ·

תשמ"ב **מעשה** היה שישב רבינו שמריה לפני ריב"א הלוי וחבל אדם בחבירו ותפס הנחבל כוס של כסף מן החובל ובאו לדין לפני ריב"א והיה ריב"א מצטער על הדין וא"ל רבינו שמריה רצונך שאפטר אותך מן הדין א"ל אין א"ל לנחבל יודע אתה כמה עשה לך הפסד אמר אין ובזמן הזה אין שום אדם יודע לשער על כן הוא פטור שאין דנין דיני קנסות בבבל א"ל תנוח דעתך שהנחת דעתי .

תשמ"ג **נשאל** להר' שמואל מבבנבערק אם ישראל יש לו פקדון מחבירו והינו בעיר ובא ישראל אחר וטען על הנפקד אל תחזור לאותו פקדונו עד שירד עמו לדין כי חייב לי ממון והלה טוען לא אעשה אלא השמור המוכתי. ואני אחזור לו פקדונו והוא אמר א"כ אנוה לך בין בדיני האומות בין בדיני ישראל שלא תחזור לו עד שירד עמי לדון ואמר איני יכול אלא יתבע מבעל חובו תחילה. אע"ג דק"ל כר' נתן ה"מ שירד עמו לדון ונתחייב לו כבר אבל הכא שמא יטעון פרעתי לו :

תשמ"ד **בפרק** המקבל אמר רבינא תרי שטרא כו' משמע אדם שמלוה לחצי ריוח שצריך להשלים מן הריוח אם יתן מס והינו יכול לומר כך וכך נתתי למס ואקח חצי ריוח מן הנשאר אלא ישלים מן הריוח חסרון המס ומה שישאר מן הריוח יחלקו ביניהם אבל אם התנה אקח ריוח שלי מתי שארצה. והריוח מ' פשי' ולקח כ' פשי' לחלקו ולאחר מכאן נתן המס מהם מ' פשי' לא ישלים באותו כ' פשי' שכבר לקח אלא מה שנחסר נחסר :

תשמ"ה **מי** שמלוה מעות של יתומים בלא משכון או כסף של מצות שכר ומפסי' חייב לשלם ולא מצי למימר אני עשיתי כמו משלי ולא דמי להא דאמרינן בכתובות בפ' אלמנה הוי לר' שיברא כו' ·

תשמ"ו **מניין** שאין נזקקים אלא לתובע תחילה פרש"י כגון ראובן תובע משמעון מנה ושמעון אמר תפסת' משלי תחזור לי מה שתפסת' או משכון היה בידך ונפחת מדמיו בתחילה נזקקין לתובע ומוציאין המנה וא"ת יהא נאמן במגו מגו דמצי למימר להד"ם גם עתה יהא נאמן לומר תפסת' משלי ואמר ר' אבי"ה דאין שייך לומר מגו בשני דברים ודאי אם היה טוען לתפוס המנה או הייתו אומר מגו דהוה ליה למיטען להד"ם השת' הוא נאמן אבל השתא הוא טוען המנה שלך אבל משכון יש לי בידך כה"ג לא נאמר מגו ותו תימא דהכא משמע דאין אדם יכול לעכב ולתפוס משל חבירו בעבור חובה כדקאמר נזקקים לתובע תחילה ובחזקת הבתים הנהו עיזי דאכלו חושלא בנהרדעי אתא מרי דחושלא תפיס בהו וקא טעין טבא ומסיק דיכול לטעון עליהן עד כדי דמיהן מגו דמצי למימר לקוחות הן בידי אלמ' דאדם יכול לעכב חבירו ע"י טענת מגו דהא פסי' לו בלא טענת מגו אין אדם יכול לעכב חבירו וכו' בירושלמי דשבועות משמע דאין אדם יכול לעכב ההוא דאמר לי לחבדי' הב לי כיתונאי והאי א"ל הב לי סכינאי אתו לדינא אמ' את אודית לי' בכיתונא הב לי' כיתונאי ובתר כן אתא לדינא על סכינ' אלמא דאין יכולין לעכב חבירו והגאונים מפרש כדאמר בחזקת הבתים דשמעינן מפשיטא דמילתא דאדם יכול לעכב את חבירו : ומפ' הכי אם טוען התובע על הנתבע לחייבו שבועה וגם התובע מחויב שבועה מחמת טענת הנתבע דנזקקין לדברי התובע תחילה וישבע הנתבע תחילה : ואחר כך התובע ומההיא דירושלמי מיירי בעדים וה"ק את אודית בעל כרחך כיון דיש עדים דאין שם מיגו משום הכי מחזיר מיד לתובע וכו' וכן משמ' בס"פ המקבל ההוא גברא דחבל סכינא דאשכבת' וכו' כדכתבתי לעיל· וגאונים פירשו שניהם נתבעין או שניהם כופרי' שהגאתבע נשבע תחילה ובתוספתא נמי הכי אית' :

תשמ"ז **מעשה** היה שנתן אחד לחבירו חפץ להוליכו לקלוניא' למכור והלך למקום אחד והיו מליזי' על זה שמכר החפץ יותר ביוקר ממה שהודה ואמר בעל החפץ כך וכך אמר לי שלקחתה יותר ממה שהודית לי : ואותו השיב עשה שבוע' שלקחתי יותר והטיל השבועה על המוכר שיעשה שבוע' שלא לקח יותר שאותו לא יכול לישבע שלא היה יודע היאך מכרו זה ולא היה שם : וכן הורה הר"ם :

תשמ"ח **ואומר** ר' דמעשה היה פעם אחת בגוי שמשכן משכונו לראובן ואמר ראובן לגוי תן לי מעותי ואמר הגוי אין לי מעות תמשכן אותו לישראל והלך ראובן ומשכנו לשמעון ונתן לו המעות שהיה חיי' לו הגוי ובתוך כך מת הגוי ולא הניח יורשי' והמשכון היה כפלים שוה מן החוב: ובאו לדין לפני הר' אליעזר ואמר שמעון אני זכיתי בכל המשכון כיון שמת הגוי ופס' שכל המשכון של שמעון מהא דאמר משכון של ישראל ביד גוי ומת ובא ישראל אחר והחזיק בו זה קנה נגד מעותיו וזה קנה השאר : ה"נ כיון שנתן לו מעותיו כל המשכון שלו. ומיהו מספק' לר' בהא אם משכונו של גוי ביד ראובן והלך ראובן והפקידו אצל שמעון ומת הגוי אם זכה בו שמעון ליתן לראובן מעותיו שחייב לו הגוי או נאמ' כיון שמכח הגוי ראובן תופס אותו לא קנה שמעון :

תשמ"ט **שכיר** חוזר בו בחצי היום דכתי' כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים ואם קבלן הוא שקיבל עליו ללמוד מסכת' לנער או לכתוב ספר בקבלנות אין יכול לחזור : ואם משכונו בידו שוכר עליו עד כ' זוז או מטעו אפילו אם הקנה לו בעדים אתן לך כפלים גמור מלאכתך לא יתן לו אלא שכרו ולגבי מלמד אם הוא דבר האבוד שאינו מוצא מלמד דכותיה אינו יכול לחזור בו ושוכר עליו אם באתה חבילה לידו ואמר מו' דאונאה שייך בשכירות שאם השכיר אדם סופר בפחות יטעון אונאה : דמצי למימר לא ידענ' דאוניתו עד דמתרמי לי' מלאכה דכוותיה חלה התינוק נותן לו מלאכה לכתוב כוותיה אבל מלאכה כביד' מן הראשונה לא יעשה : (עיין בסימן תע"ז) ·

תש"ן **ראובן** נתחייב לקהל ב' זקוקים וקיבל עליו ע"פ חרם לפרוע לזמן קבוע ופרע לכולם חוץ מאדם אחד שאמר לו לא נתחייבת' לי יותר ותבעו לדין והשיב לא אבא עמך עד שתתקן החרם : ושאלו להרב רבינו שמואל והשיב דבר פשוט מרגלא בפי כל מי שמזמין חבירו לדין אינו יכול לסרב ואם אמר יש לי עדים יש לי שטר כ"ש שתזכה ותראה לב"ד ולא שייך למימ' שטרא בידי מאי אלא במקום שטוען פרעתי אבל אם נתחיי' ב' זקוקים ולא ייחד אדם ועתה בשעת פריעה נתברר חלק אחד ליחיד יכול לומר אני תופס חלקך משום חוב שנתחייבת' לי כבר ימים רבים או בעדים או בשבועה ומה שטוען עברת' על החרם ולא אבא לבית דין עד שתתקן מה שעוית לאו כל כמיניה אלא יטעון הכל בב"ד והם יעשו ככה מה שעיניהם רואות :

תשכ"א **נמצא** בה"ג יתומים שהוציאו שטר חוב על אחרים והם אומר כי פרוע הוא כיון דהלכתא כרב פפא דאמר האי מאן דמפיק שטרא על חבריה מצי למימר לי אשתבע ליה דלא פרעתיך השתא דליתיה למלוה למישתבע אין אדם מוריש שבועה לבניו · הילכך משתבע לוה ואם רצה לוה משתבעי יורשין שבועת יתומין ושקלי ור"ת הגיה על זה דלאו דינא הכי דהא לא מחייב להון אבוהון עד שיעמוד ויטעננו לזה: דהא דאמר אין אדם מוריש שבועה לבניו אינו אלא שבוע' שנתחייב להון אבוהון שבועה בשעת מיתה כדמוכח בפרק כל הנשבעין אבל אי לא נתחייב לא הוא ולא יורשיו אלא אם כן טוען ליה אישתבע לי דלא פרעתיך ועוד דמודה רב פפא בפוגם שטרו דלא לוסיף ·

תשכ"ב **שאלה** ישראל שהיה לו מעות של צדקה בפקדון ונאנסו בתפיסת השלטון אם חייב לשלם: תניא בהדי' בפ' החובל לשמור ולא לחלק לעניים חוץ מהיכא דמיקץ קייץ להו כדאמ' התם גבי ארנקי של צדקה ואפקדי אביי גבי ההוא גברא ואיגנוב וחייבה משום דעניי דפומבדית' קייצי להו ולשמור הוא אבל היכא דלא קייץ להו פטור ואפי' פשע בה כדמוכח ואם תיפוק לי דהוי ממון שאין לו תובעין כדמוכח בהזרוע גבי מתנות כהונה: וי"ל דהתם ממון יש לו תובעין דרב יוסף גבאי הוי ותבע דלא קייץ להו הוה חייב או לא משום דכתיב לשמור ולא לחלק לעניים שמשון בר אברהם ·

תשכ"ג **מעשה** באחד שהיו נושין בו מנה ונצרך לבריות ושט אחר פרנסתו עד שהביא מאתים ותבעו הנושה והשיבו הלוה לא ריחמו עלי כי אם לפרנס בני ביתי ולא לפרוע חובי: ופטרו ר' אבי"ה דתני' בתוספתא דפיאה מעשר עני אין פורעין ממנו מלוה וחוב ואין משלמין ממנו גמילין: ואין פודין ממנו שבויין ורבינו יצחק זצ"ל חייבו שצדקה אינו אלא במתנת בעלמא לעשר ולגבות ממנו חוב וכיון דנכסים דאוניס אינון ערבי' ביה אם לא יתן הנותן בפי' ע"מ שלא יהא לך רשות לפרוע חובתיך בהו לאו כל כמיניה להפקיע מידי שיעבוד ודמי לאין קניין לאשה בלא בעלה פ"ק דקידושין עד מר כדאיתא ליה ומר כדאיתא ליה · וההוא דתוספתא דפיאה דמעשר עני אין פורעין ממנו מלוה וחוב פי' רבי' שמחה דמיירי בבעל הבית קודם שבא ליד עני משום דכתיב' ביה נתינה ואפילו אם דעתו של עני לפרוע לא יצא בעל הבית ידי נתינה אלא א"כ תבא ליד עני תחילה והיינו דקא מתמה בפרק כל הגט: ואע"ג דלא מטא לידיה אבל מטא לידיה לא עדיף משאר ממונו: ורבינו דוד ממינצברק הכריע בדברי רבינו שמחה שהרי תרומות וביכורים קדישי טפי ממעשר עני ואמר בפרק הזרוע דנכסי כהן לקדש בהו את האשה בכתובתה ובעל חוב בחובו ואמר שילהי מסכת ביכורים ושלהי מס' פיאה ר' יעקב ב"ר אידי ור' יצחק בר נחמני הוו פרנסא | והוו יהבין לר' חמא אבוה דר' אושעי' חד דינר והוא הוה יתיב לאודנון אלמא דרשאי ליתן מתנה לאחר ומיהו ההוא איכא למימר כיון דדעת הנותן היה לעניים מה לי עני זה מה לי עני אחר אבל עשיר לא ולי אני הצעיר נראה אעפ"י שאין אני כדי להכניס ראשי בין שני הרים גדולים נראה כדברי מורי ר' אבי"ה שאין יכול לפרוע חובו ממעות צדקה דהא ודאי אנן סהדי דאדעתא דהכי יהבי ליה המעות לעשירים לא יהב ואי הוה ידע הנותן שהנושה יגבה ממנו לא הוה יהיב ליה דאומדן דעתו כך שהרי אין העשיר חייב לפרוע חובותיו של העני ותו כי היכי דהאי המתן חייב לזכות בהאי עני הכי נמי ההוא הנושה העשיר חייב לזכות בו כיון דעני הוא האי הלוה: וכ"ש היכא דגלי אדעתא דאשתו ובניו יהבי ליה שגם הם יתפרנסו מזו הצדקה כגון אותם שמוליכים כתבים ומראים בכל מקום שהם באין וכתוב בהן שצריך לפרנסת ביתו דתלוי ביה טפלי שאפילו אם יוכל לבנות וליתן לבעל חובו ורוצה ליתן לו יכולים אשתו ובניו למחות בידו כיון שהן לא לוו ממנו כלום ואין חייבין לו שהרי כשקיבל זה אדעתא דאשתו ובניו קיבל וזכו בהן בקבלנותו ולאו כל כמיניה ליתן ממונם לבעל חובו ולא דמי למעשר תרומה וביכורים שהן מתנה משולחן גבוה ולא תליא בדעת הנותן ולא זכו בהו נמי אשתו ובניו יצחק ב"ר משה:

תשכ"ד **אנן** יד עניי אנן פר"ח האי גברא לאו איחרוטי הוא דאיחרט והד' מדלא קתני הדרי בי אלא הכי קאמר ליתבה לי השתא לדידי ואזיל ואברי בה נפשאי ובתר הכי יהיבנא אנא סלע לעניי מדידי וא"ל רב יוסף אנן יד עניי אנן וכיון דאמרת ליתנו לעניי כאילו אמרת מנה לי בידך ותניהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ותו לית לך רשותא למישקליה השתא ולאהדורי בתר הכי דתניא בערכים האומר סלע זו לצדקה עד שלא באת' ליד גבאי מותר לשנות משבאת' ליד גבאי אסור לשנותה ואנן השתא יד עניי אנן וכאילו באתה ליד הגבאי וזכו בה עניי (וע"כ פירוש ר"ח) אנן יד עניי אקתימא טעמא דאקניד עניי אקנהא לאו הכי הי' יכול לחזור בו והא אמרינן אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ויש טועים ורוצים לדקדק מהכא הנודר לצדקה יכול לחזור בו וליתא דאמר בפיך זו צדקה הילכך פשיטא אדם הנודר לצדקה יש לו ליתן ופי' האלפסי איכא מאן דפשיט מאן דיהיב מידי לעניי באמירה ובעי למיהדר בי' מ"ז למיהדר מדאמר רב יוסף אע"ג דליכא עניי דלזכן ביה אנן יד עניי שמעינן מינה דדינ' דעניים כדין הדיוט דבהתם טעי א"ל לחברי' מנה לי בידך תניהו לפלוני במעמד ג' קני ואי לאו לא קני ומשו' הכי אמר רב יוסף אף ע"ג דליכא עניי כו': בדינא במעמד ג' אנן יד עניי אנן ואמרים ליכא למשמע מיניה דבהדיא אמר בפיך זו צדקה אלמא בדיבור בעלמא מיחייב והא דאיצטריכי רב יוסף למימר אע"ג דליכא עניי כו'. אלמא הא לאו הכי מצי למיהדר לאו משום דדין עניי כדין הדיוט דמי אלא משום דההיא פלגא דזוזא לאו ברשותא הוה קאי דהא לא אתא לידיה כדאמר רב כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו קדוש: וא"ר יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלי' שניהם אין יכולין להקדישו ואוקמי' בב"מ לאהדו' במקרקעי דיני יכול להוציאו בדיינים ברשותיה דמרי קאי וש"מ אפילו במטלטלי אפילו ממון שיכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו קדוש ומשום הכי קאמר ידענו אנו דלא גרע מדין הדיוט דקני במעמד ג' אבל מידי דאיתא ברשותיה הרי הוא לעניים וכבר זכו בה עניים ולא מצי למיהדר ביה כדאמר בפיך זו צדקה ואמר רבא צדקה מיחייב עליה לאלתר דקא קאי עניים: אבל ודאי אי בעי לשנויי לההוא מידי דיהיב לעניים עד דלא אמטייה ליד גבאי במידי אחרינא דכוותיה מצי למיעבד הכי כדגרסינן בערכין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב סלע זו לצדקה מותר לשנותה בין לעצמו בין לאחרים לא שנא אמר זו ולא שנא אמר עלי ות"ר האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה עד שלא באתה לידי גבאי אסור לשנותה· בקוצר יד עניי אנן פי' ואף על גב דתנהו לפלוני בלא מעמד לא קנה הכא כמעמד ג' דמי וא"ת אפילו לא הוי יד עניי איך יכול לחזור והא אמר בפיך זה צדקה: וי"ל היינו דבר שבידו אבל מה שלא בא לידו מעולם יכול לחזור שאפילו בהקדש הוי קדוש וכן פסק רב אלפס ואפילו אם היה נדר או הקדש בכהאי גוונא דנעשה כאומר שיבא לידי יהא קדוש. וגם מזה מספקא לר' אם יכול לחזור קודם שיבוא לידו אתי שפיר במעתין דלא רצה לחזור אלא לשלם אחרת תחתיה וקא דיד עניי אנן והוי כמו שבאת' ליד גבאי דאמר בפרק קמא דערכין דאסור לשנותה וכן פי' ריב"א דהכא לא חשיב נדר אי לא האי טעמא דיד עניי דמלוה היא בידי דאמר מלוה ביד פלוני אתן לצדקה אין נדר חל עליו דמלוה הוי דבר שלא בא לעולם: והיאך ידור דבר שלא בא לעולם ·

(תשכ"ה) **הא** דממשכנים על הצדקה היכא שפסק כבר לעניים ונעשה חוב גמור ואעפ"כ אי לא אמיד אין לכפותו עד שיגא השיג ידו כי הא דרב נחמן כפהו לדהוי אמיד בה עליו בעקיפין והקיפו בדברי' עד דמפיק וכו': כי ההיא דכפי' רפרם לרב אשי ובכל הבשר כל מצות עשה שמתן שכרן כו': ואין לנטות ולדחות שאם היו רשאין לכפותו היו כופין אותו ונענשין דירושלמי פי' יהיו לכם מנה אגרדמים מיהו אם עוברים על שנויים ואין נשמעין להם אין ביד ב"ד לכופן ולהעניששכיון שעונשם ומתן שכרם כתיב בצדם ומלכם דורש לכם תהא הגיווי והעונש ולא לב"ד להעניש ולהכי מייתי קרא דמאזני צדק צדק את דבריך שמואל ב"ר ברוך:

ובכתובות דהא דאכפיי' דרב' פ"ר"ח בדבריםבעלמא משום דכל מצות עשה כו' ובצדקה כי בגלל כו'. והר"ן פי' דשאני הכא דכתב לא תאמץ ולא תקפוץ ולא קשיא מהא דירושלמי בקידושין א"ר יוסי הלואי הוויין כל שמועתי בדידן צי' כהדא שכופין את הבן לזון את האב ובפ' כל הבשר אמר דאייתי לההוא גברא דלא הוה מוקיר כו'. ואע"ג דמסקינן הכא דאין אדם חייב לזון בניו אמרינן שילהי אעפ"י אבל זן קטנים: ועד כמה עד בן ששים: וכן הלכה:

(תשכ"ו) **ראובן** תבעו לשמעון לדיוטעגו שלחתי על ידך ללוי לוט כסף ולא נתת לו ושמעון משיב עשית שליחותיך ונתתי ללוי כאשר צויתני: וראובן משיב הלא לוי כופר שלא נתת לו כלום ופסקו ב"ד והשביעו שמעון שעשה שליחותו דעתי נוטה שיפה דנו דאמר בפ"ב דקידושין אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים צאו וקדשו לו אשה הן הן עידיו הן הן שלוחיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות כגון אמר לשנים צאו ופרעו מנה לפלוני שאני חייב לו דומיא דצאו וקדשו ולא אמר להם לא הוליכו ולא זכו ואי אימא הוליכו כמוכח דמי ולא מצי אמר אהדרו לי' דהא מחייבי פשייהו והם אומדים נתננו והמלוה אומר לא נטלתי מגו דיכול לומר אהדרוני' ללוי יכלו למימר פרעוני למלוה והשתא דתיקון רבנן שבועת היסת מישתבעי הני עדיםדיהבי לי' למלוה אלמא דמשתבע שליח שעשה שליחותו ואם יחזור ראובן ויתבע גם את לוי ותובעו כספו ואמר כספי בא לידדולוי כופר בו גם לוי ישבע שלא בא לידו ויפטר כדמסקינן התם ומשתבע מלוה דלא שקיל ליה ופרע לוה למלוה ודין זה כדיןחנווני על פנקסו ששניהם נשבעיןונוטלין והכא נשבעין ופטורים ושמעי' מהכא דליתא לדבן ננס דאמר כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא:

תשכ"ז **ראובן** ושמעוןדרים בבית הגר שמת ובאיןלדין וכל אחד טוען אני החזקתי בו תחלה ואתה באתה עלי ואין עדים בדבר מי הוא זה הקודם דין זה כדין שנים אוחזין ויחלוקו בשבועה ·

(תשכ"ח) **ראובן** טענו לשמעון יש לי עשרים דינרי' בידך ושמעוןמשיבו אין לךבידי כלוםוהעדים מעידין שחייב לו דינר דין זה כדר' חייא דאמר ר' חייא מנה לי בידך והלא אמר אין לך בידי כלום והעדים מעידים חמשים נותן לו חמשים וישבע על השאר שבוע דאורייתא ואע"ג דתנא אבוה דר' אפטוריקי תיובת' לר' חייא מדחוב' רבנן בתראי דקדקו לפירושו לר' חייא ש"מ כוותיה קיימא להו וכוותיה עבדינן ואם משיבו שמעון אין לך בידי אלא עשרה והילכתא קיימא לן כרב ששת דאמר הילך פטור דסוגיא דשמעתי' כוותיה אזלא ועוד דהוא בתרא:

(תשכ"ט) **ראובן** טענו לשמעון עשרה זהו' רומנ"ט הפקדתי בידך בפני עדים ושמעון משיבו החזרתים לך והעדיםמעידים שהפקיד לו בפניהם מעידים ששמעון הוציא מאותם

מאות' וכו' דין זה כדין ההוא רעיא דהוו מפקדי ליה כל יומא חיותא בסהדי יומא חד מסרו בלא סהדי לסוף אמר להד"ס אתו סהדי ואסהידו דאכל תרי מינייהו ומשלם אותם שנים ושנגנבו ישבע על השאר משום דהוה ליה רועה זה גזלן ששלח יד בפקדון ופסול לשבועה ומשלם ליה הרועה ה"נ ישבע ראובן שלא החזירם לו וישלם שמעון דהוי גזלן ששלח יד בפקדון ואם לא שהעידו העדים ששלח יד בפקדון לא הוי גזלן אף על פי שהפקידו בעדים והוא טוען החזרתים שלא בעדים דקי"ל המפקיד חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים :

(תש"ס) **ראובן** שטען לשמעון הלויתי לך כ"ף דינר והפקדתי בידך טבעת שלי ושמעון משיב להד"ס ובאו עדים והעידו שבשעת שכפר בב"ד היה הטבעת ביד שמעון או בביתו דין זה פסוק מדרב חסדא דאמר הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות ומוקמינן לה כגון דאתו סהדי ואסהידו דההיא שעת' דכפר הויא אית' לפקדון בביתי' אי נמי הוי נקיט ליה בידי' ה"נ כיון שהעידו על שמעון שהוא כפרן פסול הוא לשבועה ונוטל ראובן הפקדון בלא שבועה והמלוה ישבע ויטול אבל אם העידו העדים שאחרי כפירתו ראוהו בידו או בביתו אינו פסול בכך דאיכא למימר בשעת הכפירה היה אבוד והיה אישתמוטי קמישתמיט ליה עד דבחיש ואשכח ליה :

(תש"א) **ראובן** תבעו לשמעון בא לידי סחורה בזול בריוח גדול ולא היו לי דמים וקראתיך והודעתיך כך וכך סחורה באותו מקום בכך וכך דמים לך וקנה אותה לך ולי והריוח בני ובינך והלכת וקנית והרוחת ועתה חלוק לי הריוח ושמעון משיבו כדבריך כן הוא אבל לא אחלוק לך הריוח כלל כי לא זכית בו כדי זכיתי לעצמי ולא לך ואי משום שהראיתני המקום אתן לך שכר כדי שאר סורסרין' דין זה פסוק מדרמי ב"ר חמא דאמר המוציא מציאה לחבירו קנה חבירו ואפילו לדברי דאמר לא קנה חבירו דאמר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחברי' וה"נ מגו דזכי שמעון בריוח לעצמו זכה נמי לראובן ור' יוחנן נמי קא כדרמי ב"ר חמא דאמר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא דרב נחמן ורב חסדא דאמר תרוייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו הא חזינן בסוף מסכת ביצה דהדר ביה רב נחמן ואמר קנה חבירו וכן פסק ר"ח·

תש"ב **ראובן** שטען לשמעון עומד הייתי ברשות הרבי' והיתה מרגלית מונחת בתוך ד' אמות שלי ובאת' והגבהת' אותה וארבע אמות זכו לי ושמעון משיבו לא כי אלא הגבהתי זכתה לי : דין זה פסוק מדרים לקיש דאמר משום אבא כהן ברדלא ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום ואותבוה עלה פיאה ונזיקי' ואסקי' בשימטא ובצידי רשות הרבים קונות ד' אמות אבל לא ברשות הרבים ולא בשדה אחר · הילכך זכה שמעון בהגבהתו שהרי ברשות הרבים הגביהה אבל אי משימט' או מצדי רשות הרבים הגביהה זכו ליה לראובן ד' אמותיו וחייב שמעון להחזיר לו ·

תש"ג **ראובן** היה מחזיק בבית אחד ושמעון מערער עליו לומר שלי הוא · והלך שמעון ונתנו במתנה ללוי בעוד הבית ביד ראובן לסוף הלך שמעון ותקפו לראובן והוציאו מידו בדייני' ועתה תובעו לוי לשמעון ואמר אותו בית שהוצאתי מראובן שלי הוא כי אתה נתתו לי במתנה · ושמעון משיבו לא הוה מתנה כי לא היה ברשותי אז דין זה פסוק מדרב דאמר כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים הקדישו קדוש ה"נ כיון דשמעון יכול להוציאו מתנת לוי מתנה · ודווקא מתנת מקרקעי אבל מתנת מטלטלי אעפ"י שיכול הנותן להוציאו בדייני לא קנה המקבל : דא"ר יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו' ואוקמי' דר' יוחנן במטלטלי אבל לא במקרקעי משום דברשות דמרי' קיימי' :

תש"ד **ראובן** נתאכסנו אצלו סוחרים והיה מחזר שמעון אחריהם לקנות מהן ואמר ראובן להם אני רוצה לזכות בסחור' כי ביתי זכתה לי ולא שמע אליו שמעון וקנה בשעה שלא היה ראובן בביתו : ותבעו ראובן להחזיר לו הסחורה : דין זה פסוק ממתניתי' ראה אותם רצים אחר מציאה ואמר זכתה לי שדה שלי זכתה לו : ה"נ זכה ראובן בסחורה שבביתו וגם משום ועשית הישר והטוב חייב שמעון להחזיר לראובן את המציאה כדאמר לגבי מציאה ·

תשסה **בן** ראובן שלא הגיע לפעוטות שמקחו מקח סחר מציאה ועד שלא נתן הדמים : דין זה פסוק ממתניתין מציאת בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו ואמר שמואל מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינה מאחרה בידו אלמא משעת הגבהת הקטן הרי היא כגון שבאת' ליד אביו והחוטפה מידו כמו חוטפה מיד אביו וחייב להחזיר וכן אם נתנה הקטן אין בה כלום וכדין זה נמי סחורת עבדו ושפחתו הכנעני' וסחורת אשתו ·

תשס"ו **ראובן** הלך לקליניי"א לשוק וא"ל לשמעון כל מה שארויח לשם אחלוק עמך אם תבי' עמי והלכו לשם והרויחו מה שהרויחו ולראובן זימן הקב"ה ריוח בלא שמעון : ועתה תובעו שמעון שיחלוק לו מאותו ריוח שהרויח לבדו שהרי כדאמר לו כל מה שארויח אחלוק לך · דין זה פסוק מהמתני' מה שאירש אבא מכור לך מה שתעלה במצודתי מכור לך לא אמר כלום דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם · ה"נ אין לשמעון באותו ריוח כלום :

תשס"ז **ראובן** קנה ספר חומש משמעון בזוקק ושבח הספר בניקוד ובמסורת ועומד על ג' זקוקי' שנתייקרו הספרים ואח"כ נמצא הספר גזול ביד שמעון המוכר והנגזל בא וטרפו מראובן הלוקח ועכשיו ראובן תובע מעותיו משמעון וגם שבחו : דין זה פסוק מדרב דאמר המוכר שדה לחבירו ונמצא שאינה שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח : ושמואל אמר מעות יש לו שבח אין לו · ואע"ג דקי"ל הלכה כשמואל בדיני : בהא פסקו רבא הילכת' כרב הילכך גובה ראובן משמעון בין מעות שנתן לו ובין מה שהוציא לניקוד : ובין מה ששבח הספר בדמים ונותן שמעון לראובן ג' זקוקי' ·

תשס"ח **ראובן** נפל כיסו ממנו בשוק שרבים מצויין שם ומצאו שמעון דין זה פסוק מהא דרבא הוה אזיל בתר רב נחמן בשוקא דגילדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן אמר מצא כאן ארנקי מהו : א"ל הרי היא שלו בא ישראל ונתן בה סימני' מהו א"ל הרי היא שלו והלא עמד וצווח א"ל נעשה כצווח על ביתו שנפל וכו' זה הדין אבל יש לו לעשות לפנים משורת הדין ולהחזיר כי הא דרב יהודה הוה אזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דייסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו : א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בו סימני' א"ל מהו א"ל חייב להחזיר כו' עד דא"ל עבד לפנים משורת הדין כי הא דאבוה דשמואל הילכך דינו על שמעון לעשות לפנים משור' הדין ולהחזיר לראובן את כיסו ·

תשס"ט **ראובן** מכר לשמעון בית שהיה אצל אבותיו ומצא שמעון בכותל מטמון אם לא בנו אבותיו אותו בית הדין פסוק מהא דתנן מצא בכותל ישן הרי אלו שלו ותנא מפני שיכול לומר של אמוריים הוא ה"נ י"ל של עובדי כוכבים ומזלות שבנו מתחילה בית זה היה המטמון וזכה בו שמעון אבל אם בנו אבותיו של ראובן הבית הזה חייב שמעון להחזיר לו מהא דתנן מצא בכותל ישן חדש מחציו ולכנים של בעל הבית ואפילו בנאוהו אבותיו או הוא אם היו משכירים אותו לאחרים אין בו לראות כלום כי הוא של אחרון שהיה בו כדפרכינן והאמר ליזול בתר בתרא מי לא תנן מעות וכו' . עד אמר ריש לקיש כגון שעשאו פונדוק לג' בני אדם דליכ' בתר' אבל אם השכירו לאחר אמרינן דידיה הוא כל הני דאמרינן מצאו בכותל ישן או בכותל חדש מחציו ולחוץ או מצא בחנות ולא אמרינן תיקני ליה לבעל החנות או לבעל הכותל חצירו : מדר' יוסי בר' חנינא חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ה"מ בחצר המשתמרת לדעתו ולא שכיחי בה רבים ובחנות שכיחי בה רבים הבאים לקנות ואינ' משתמר לדעתו אבל בין התיבה לחנווני דמשתמר לדעתו קני וכן כותל חדש מחציו ולחוץ אינו משתמר לדעתו ורבים דשכיחי דאזלי בר"ה : אבל מבפנים משתמר לדעתו וקני ליה ובכותל ישן לא נפליג בין חוץ לפנים ונראה דכותל דומיא דגלד בחורב' עסיקנ' דהיינו משתמר חוץ ופנים :

תש"ע **ראובן** שטבעה ספינתו ושללו הישמעאלים את הספינה ומכרו הישמעאלים את השלל לשמעון וראובן בא ותובע אבידתו הבא לידו דין זה פסוק מדא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מניין לאבידה ששטפה נהר שמותרת שנאמר אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבדה ממנו ומצוי' אצל כל אדם יצתה זו שאבודה ממנו ומכל אדם שאינו חייב להחזיר אבל בקש ראובן מן הקהל וגזרו חרם על כל ישראל שיבא אבידתו לידו שיחזירנה לו חייב להחזיר מפני תקנת הקהל שתקנה זו תקנה היא לו וניחא לו בה כמו כן תקנה כדאמר רבא את"ל סימני' לאו דאורייתא מאי טעמא אמור ולא הדור אבידה בסימני' לכי היכי דכי אבדו לדידיה נמי מהדרו ליה בסימני' :

תשע"א **ראובן** שלח לשמעון פירות ומצא שמעון מרגלית בתוכו וכודע לראובן ותובעו דין זה פסוק ממתניתי' לקח פירו' מחבירו או ששלח לו חבירו פירות ומצא בתוכו מעות הרי אלו שלו דאמרינן מעלמ' אתו ולא קנאן המשלח ולא ידע בהן אבל אם טען ראובן ממני נפל ושלי הוא ונותן סימני' חיי' שמעון להחזיר כדמסיק מתני' ואם היו צרורים נוטל ומכריז לפי שהבעל הצרור יתן סימן ויטול הכי נמי לא שנא :

תשע"ב **ראובן** משכן ספר לשמעון וכשבא לפדותו טען שמשת בספר שלי וטשטשת אותו ושמעון משיבו קריתי בו ושניתי בו אבל לא חסרתיו מן דמיו כלום וגם העידו שלמד בו · דין זה פסוק מתני' וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל י"ב חדש ופותחו וקורא בו הוי עבודתי' גביה ותו אם בשבילו פותחו אסור האמרת פותחו וקורא בו · ה"ק אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו אז מותר ואם בשבילו פותחו אסור אלמא אסור להשתמש בספרים של פקדון וה"ה לספר של משכון דאיקר' פקדון ומנא תימרא המלוה חבירו על המשכון ואבד המשכון ואמר לו סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה כו' ע"ד מי נשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון אלמא משכון איקרי פקדון ואם טענו עוד ראובן שום תביעה שמוטלת שבועה על שמעון ישבע שמעון לאותו שבועה ויטול · אבל אין עדים שלמד בו מתוך שיכול לומר לא הגיתי בו אלא למדתי בו ולא חסרתיו מדמיו ונאמן וישבע שלא חסרו מדמיו אע"פ שהודה ששלח יד בפקדון שאין אדם משים עצמו רשע ואף על פי אם התנה שמעון בשעת הלואה להשתמש בו בספר אסור דאמ' רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אף על פי שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות שכר הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות שכר משום דמחזי כרבית הכי נמי שימושו בספר מחזי כרבית ואסור :

תשע"ג **ראובן** ושמעון קנו פרקמטיא בקולוניא בשותפות והוליכה שמעון למיינצא וראובן נשאר שם כשבא שמעון למגנ"ץ הוצרך לחלקו והלך וחילק בינו לבין עצמו ומכר חלקו ביוקר כשבא ראובן ותבעו הוא חלקו ואמר לו לא יפה חלקת ומה שמכרת לי ולך מכרת ומה

ומה שנשאר לי ולך נשאר ושמעון משיב שאו' חלקתי וחלקי במזלי נמכר ומה שנשאר לך אם הוזלה במזלך הוזלה: דין זה פסוק מאיסר ורב ספרא עבדו עיסקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג בלא דעת' דאיסר באפי בי תרי אתו לקמיה דר' אבא א"ל אייתי תלתא דפלגת' קמייהו או תרי מגו תלתא או תרי סהדי דפלגת' קמיה תלתא כו' · דבעינן חלוקה בפני שנים שהם שלשה ואפילו הדיוטות אבל בפני שנים לא הוי חלוקה וב"ש בינו לבין עצמו: הילכך הוי כאילו לא נחלק ומה שמכר לשניהם מכר והנשאר לשניהם נשאר אבל אם מכר שמעון חלקו בזול מפני שהיה צריך למעות וחלק הנשאר לראובן הוקר ושמעון הוא דאפסיד אנפשיה ושלא כדין עשה שחלק ומכר שאם היה רוצה ראובן יכול לעכב שלא יחלוק כדאמ' רבא הני בי תרי דעבוד עסקא בהדי הדדי ורוח' שנתייקר הסחורה: וא"ל חד לחבריה תא פלוג כדאמר נמכור עתה ונחלוק וא"ל אידך נרווח טפי כלומר נמתין עד שתתייקר יותר דינא הוא דמעכבי ולא יחלוק וכיון דמצי מעכב ראובן שלא ימכר שמעון שמכר שלא כדין לעצמו הפסיד ואם טענו ראובן החלק שחלקת' לעצמך הרי יפה משלי והפסדת' לי כי אם חלקת' בשוה הייתי מרויח יותר יש לו לישבע לשמעון שחילק בשוה או להביא עדים אבל שותפות של כל דבר שהוא שוה ואין אחד מהן יפה מחבירו או זוזי שניהם שוין או כולם שקולי' חולק שותף בלא דעת חבירו ובלא ב"ד כדאמ' הנהו בי תרי כותאי דעבדו עסקא בהדי הדדי אזל חד מנייהו פלג בלא דעת' דחבריה אתא לקמיה דרב פפא א"ל מאי נפקא לך מיניה הכי אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו לישנא זבנו חמרא בהדי הדדי קם אידך פלג בלא דעת' דחבריה אתא לקמיה דרב פפא א"ל מאן פלג לך א"ל קא חזינ' דכל בתר דיד' קא אתית מר: א"ל רב פפא כי האי וודאי צרי' לאודועי דזוז' מי שקלטו בי' ושבק חסירי א"ל לא חמרא כולי עלמ' ידעי דאיכא דבסים ואיכ' דלא בסים ושמא חלק' שלא בשוה ולא היה לך לחלוק אלא בפניו או בפני ג' שהן ב"ד:

תשע"ד **ראובן** טען לשמעון משכנתי לך משכון שוה כ' דינר בי' דינרים ואבדת' אותו בפשיעה ושמעון משיבו לא כי אלא נגנב או נאבד שלא בפשיעה דין זה פסוק ממתניתין דתנן הלוה על המשכון שומר שכר חייב וכיון דהוי שומר שכר חייב בגניבה ואבידה והרי מודה בכך וחייב לשלם לראובן י' דינ' ואם טען שמעון לא היה שוה משכונך אלא י' דינרים במה שהלויתך ישבע שבועת היסת ופטור וגם נשבע שאינו ברשותו' ואם הודה במקצת שאמר י"ב דינר היה שוה נשבע שאינו ברשותו ונשבע נמי שבועה דאורייתא ונותן לו י"ב דינרין ואם טוען שמעון המלוה לראובן שלוה לא היה שוה משכונך כ"א ה' דינר' ועוד תובעו ה' דינר' שהלוה לו יותר משווי של משכון וראובן השיב המשכון היה כנגד החוב ישבע שמעון שאינו ברשותו ונשבע ראובן שבועת היסת ופטור ואם הודה ראובן במקצת שטען המשכון לא היה שוה כי אם ח' דינר' שהודה לו' בב' דינר נשבע שמעון שאינו ברשותו ונשבע ראובן ששוה ח' דינר ויפרע לו ב' דינר כדתנן המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון וטוען המלוה סלע הלויתיך ושקל היה שוה פטור משבוע' דאורייתא כי לא הודה במקצת הטענה אבל שבועת היסת נשבע אבל הודה במקצת שאין ג' דינר היה שוה חייב שבועה דאורייתא והמלוה נשבע שאינו ברשותו תחיל' ויוציא המלוה את המשכון אבל טוען הלוה סלע הלויתני ושתים היה שוה והמלוה משיב סלע הלויתני וסלע היה שוה פטור והאי פטור משבועה דאורייתא' אבל שבועת היסת נשבע וגם נשבע שאינו ברשותו כדרב הונא דחיישינן שמא עיניו נתן בה ואם הודה במקצת שאמר סלע הלוויתך עליו וה' דינר היה שוה נשבע שאינו ברשותו ונשבע שאינו שוה כ"א ה' דינר וכל דין זה כשטוען שמעון נגנב או אבד אבל אסיק עדים שנאנס ממנו או שטען שנאנס ממנו ונשבע: נאנס משלם ראובן לשמעון כל מה שהלוה ופטור שמעון מדמי המשכון שהרי שומר שכר פטור מן האונסין והא דאמר ר' עקיבא אבד המשכון אבד מעות היינו באביד' שלא באונס וכששוה המשכון כנגד ההלוואה ומה ששוה המשכון אבד והמותר ישלם הלוה אבל נאבד באונס אפילו ר' עקיבא משלם הלוה למלוה מעותיו דהא אוקימנ' מתניתין דהלוהו על המשכון שומר שכר כר' עקיבא ושומר שכר פטור מן האונסין:

(תשע"ה **ראובן** טען לשמעון אני ואתה היינו בקלונייא והייתי קושר חבילתך ונתתי לך חפץ אחד קושרו בחבילתך וכן עשית' ושמת' בספינה ולא נכנסת' ופשעת' בשלי ואיני יודע מה נהיה בו השיבהו לי ושמעון משיבו מה שעשיתי בשלי עשיתי בשלך שמתי חבילתי בספינה שהיו בה יהודים וקפצו לסטי' ושללוה שלי ושלך דין זה פסוק מהא דאמר רבא הילכתא שומר שמסר לשומר חייב אפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר חייב כי הכא שמסרה לספן בשכר שאפילו יהודי הי' הספן היה יכול ראובן לטעון את מהימנת בשבועה היאך לא מהימן לי וכ"ש אין ישראל דודאי לא מהימן ליה אבל אם ראו עדים שלקחו חפץ ראובן דלא בעי שבועה ודאי פטור שמעון אף על פי שלא היה שמעון שם ואין ראובן יכול לומר פשעת אילו היית שם היית מציל דתניא רועה שהיה מניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף והרי דרס אין אומר אילו היה שם וכו' אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור ה"נ כיון דאילו היה שמעון שם לא היה יכול לעמוד לפני הליסטין פטור אבל אם היה שמעון מניח עבדו או אחד מבני ביתו בספינה עם דבר שלו לא הוי שומר שמסר לשומר דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ואפילו הניח בספינה שכירו או שותפו שדרך בני אדם להניח שלהם בידם פטור אלא ישבע השומר כדתני' מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו ואמרינן מאי מסרה לרועה לברזילי' דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה ונשבע ברזיליה השבועה שהיה לו לישבע הרועה ופטור הרועה ה"נ לא שנא ואם היה רגיל ראובן להניח סחורתו לפניו אבל זה הספן אין שמעון חייב משום שומר שמסר לשומר כמעשה דההוא גינתא דכל יומא הוו מפקיד מרייהו וכו' עד אתא לקמיה דרב פפא מאן דחזי סבר משום שומר שמסר לשומר פטור ולא הוא דשאני התם דכל יומא גבי ההיא שבת' הוי מפקידו וכדינו זה כן דינו זה אסטבעה ספינתו ואין עדים שנאבד חפצו חייב שמעון לשלם משום שומר שמסר לשומר ואם יש עדים שנאבד אומדין אם יכול להציל אילו אם היה שם חייב ואם לאו פטור ואם הי' עבדיו או אחד מבני ביתו שם אפילו אין עדים שם ישבע העבד או אחד מבני ביתו שנאבד ופטור שמעון ·

תשע"ו **ראובן** נשבה למדינת הים וירד שמעון קרובו לנכסיו והשביחם ועשה בהם ואכל וחזר ותבעו מה שאכל וגם לסלקו מנכסיו דין זה פסוק מדאמר מורידין קרוב לנכסי שבוי וגם שמין ליורד בעדים כשיבא הבעל וקיימא לן כשמואל בדיני ורב נחמן קאי כוותיה:

(תשע"ז ראובן) מפקיד פירו' אצל שמעון והוה לוי שכירו של שמעון לשמור פירותיו וכל אשר בביתו ולא שמר לוי אותו פירות יפה והרקיבו וראובן טוען לשמעון על פירותיו ומשיבו שמעון אתה ידעת כי לוי שומר שלי ועל דעת כן הפקדתו לי דינא קאמר שמעון שכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד אבל אי טען בה די לוי ואמר בפשיעת' אבדת פירותי שלא הודעתני עכשיו' טטענה ומשל' ליה לוי פירותיו:

תשע"ח **ראובן** שטען לשמעון ליט' הפקדתי לך החזירם לי ושמעון משיבו נגנבו וראובן טוען נשתמשת' בהם ונתחייבת בם דין זה פסוק ממתניתין המפקיד מעות אצל שולחני צרורין לא ישתמש בהן ואמר צרורין וחתומין שבו אבל צרורין לחוד או מותרים ממש משתמש בהו והוי עלייהו כשומר שכר הואיל ונהנה מהן הוי בההוא הנאה דאי מתרמי ליה זביניא דאית ביה רווחא זבין בהו והוי עלייהו כשומר שכר הכי נמי אמר שמעון זה סוחר הוא והוי עלייהו שומר שכר וחייב לשלם לראובן אף על פי שלא הוציאם עדיין והא דתניא אצל בעל הבית בין כך ובין כך לא ישתמש בהן היינו בבעל הבית שאינו סוחר דהא תנן חנווני כבעל הבית ר' יהודה אמר כשולחני וק"ל כר' יהודה אלמא דלאו דווקא שולחני אלא כל אדם שדרכו לסחור ·

תשע"ט **ראובן** הפקיד חבית של יין אצל שמעון והוציא ממנו שמעון הין של יין והחמיץ משלם שמעון את כולה כשברה אין משלם אלא הין של יין דתנן ר' הטה את החבית ונטל ממנו רביעית ונשבר אינו משלם אלא רביעית ואמר רבה לא שנו אלא נשברה אבל החמיצו משלם דמי כולה:

תש"פ **וקיימא לן** בהא כר' דדברים יש בהם משום מחוסרי אמנה והאדם הנושא ונותן עם חבירו ויש עדים בדברים חוזר בו פסקינן לדידי' שהוא מחוסר אמנה כדאמר מודה רבי יוחנן במתנה מועטת דסמכה דעתי' וה"מ לעשיר אבל לעני אפילו מתנה מרובה הוי כנודר לעשות צדקה וחייב ליתן דגר' בירושלמי אמר ר' יוחנן אמר ליתן לחבירו מתנה מותר לחזור בו הדא דאתמר בעשיר אבל לעני נעשה נדר

תשפ"א **ראובן** השכיר עלייתו לשמעון להניח שם פירותיו: ואחר כך מכר אותו פירות לראובן אף על פי שלא משך קנה אם נתן הכסף כדתניא א"ר שמעון אימתי בזמן שהכסף ופירו' ביד מוכר אבל כסף ביד מוכר ופירו' ביד לוקח אינו יכול לחזור בו · ואמרינן הכא במאי עסקינן כגון שהיית' עלייה של לוקח מושכרת ביד מוכר הילכך כיון שקיבל הכסף המוכר אינו יכול לחזור:

תשפ"ב **ראובן** קנה פירות ונתן דמים ולא משך ושמע שגוים רוצים ליאנס הפירות וחזר בו ראובן מפני האנס' אפי' הכי מקבל מי שפרע כדאמר ההוא גברא דיהיב זוזי אחמר' שמע דקא בעי למינסבי דבי פרזק רופילא כו' ע"ד אתא לקמיה דרב חסדא א"ל כדרך שתקנו משיכה במוכרי' כך תקנו משיכה בלקוחות כלומר מצית למיהדר דהא לא משכת': אבל מי שפרע מקבלת וכן פי' רבינו חננאל וגר' דבריו דבמה יפטר ממי שפרע ·

תשפ"ג **והילכתא** כשמואל דאמר שתות מעות נמי שכינו דהא תניא כוותיה וכרב נחמן ק"ל דמוכר לעולם חוזר דהא דן דינא לאושפיזכניה דרמי ב"ר חמא הכי וה"מ דלא קים ליה בזביניה' כדקאמר טעמא דלא נקיט מקחו בידו דלא ידע אם נתאנה או לא כגון אדם שעושי' לו בגדים בביתו למכור או מוכר כלי תשמישו אבל אדם שקונה מזה ומוכר לזה אינו יכול לחזור כדתנן ר' יהודה אמר אין אונאה לתגר ואמר משום דתגר הוא אין לו אונא' אמר רב נחמן בתגר ספסר שנינו מ"ט מידע ידע זביניה' כמה שויא ואחולי אחיל משום דמתרמי דאותבי רווחא טפי והשתא בעי למיהדר ולא מצי והמוכר כלי תשמישו ביוקר אין הלוקח יכול לטעון אונאה כדאמר טעמא כיון דיקירו עליה אי לא בדמי יתיר לא מזבן לו מעשה ומשני וכיפי שמעינ' דאע"ג דידע הלוקח שהוא מאונה ושתק והדר טוען דטעינתי' טענה ולא אמרינן מדידע אחולי אחיל שהרי לא פטרו רבא ורב חסדא את המוכר מאונאה אלא משום דבעל הבית המוכר את כליו היה אבל משום דידע לא פטר ליה ואפילו א"ל על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו הנאה דהילכתא כרב באיסורי ואונאה איסורי הוא ·

תשפ"ד **ראובן** שטען לשמעון השכרתי לך ביתי בחצי זקו' לשנה והוניתי בו שוה שכירות זקוק לשנה ולא הייתי יודע דין זה פסוק מדבעי ר' זירא שכירות יש לו אונאה או אין לו אונאה ממכר אמר רחמנא ולא שכירות או דילמא לא שנא א"ל אביי מי כתב ממכר לעולם ממכר סתמ' כתי' והאי ממכר ביומי' הוא אלמא שכירות יש לו אונאה

אונאה אמר חסא בעי ר' אמי אונאה אין להם ביטול מקח יש להם או אין להם אמר רב נחמן הדר אמר חסא ביטול מקח יש להם ור' ירמיה אמר משמיה דרבי יוחנן ביטול מקח נמי יש להם הנה ר' יוחנן אמר ביטול מקח יש להם ומצינו רב נחמן חולק ואומר ביטול מקח אין להם דגר' בפרק המקבל זכו במאתן ושוה מנה סבור מינה מאי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי א"ל מר קשיא לרב אשי הכי אמרי בנהרדעי משמע אין אונאה לקרקעות והוא ביטול מקח איכא דהא על חד תרין הוא וקאמר אין אונאה ובקידושין פרק האיש מקדש אמרינן הא דאמר רב נחמן משחות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה כל עיקר ויש מן הגאונים שפסקו כר' יוחנן ודחו לרב נחמן אבל לוקח ובר מצרא דהתם אמרה רב נחמן ולא בדינא אחרינא ולא מסתבר ויש מן הגאונים דמספקא להו אי כר' יוחנן עבדינן אי כרב נחמן ומסתברא כרב נחמן עבדינן חדא דהוא בתראי ועוד דבכמה דוכתא אמרינן דבר השוה כסף ככסף ומאי ניהו קרקעות ואי ביטול מקח יש להן אינו שוה ככסף והרב רבינו ברוך דהתם מיירי בשכירות מטלטלין ולא בשכירות קרקעות ומיהו אין משיבין את הארי לאחר מותו ושמא י"ל הא דתניא כשם שקרקע נקנית בכסף ובשטר כדשכירות ותוקמינא לה דדוקא בשכירות קרקע זהו לענין חזרה דווקא דאם השכיר לו ביתו משנתן כספו אשכת' עליית ביתו מושכר לך ומסר לו השטר או שהחזיק בה השוכר אין אחד מהן יכול לחזור והברייתא מייתי בב"ק במרובה ובבא מציעא פרק השואל:

תשפ"ה **ראובן** שטען לשמעון אוניתני בדברים להביא עדים שאינה אותו דין זה פסוק ממתניתין כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים ות"ר לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר וכו' עד אונאת ממון ניתן להשבון אונאת דברים לא ניתן להשבון הילך מלקין אותו שהרי עבר על לאו גמור ולהרב רבינו ברוך מספקא לפי שראה בדברי ר"ת דמספקא אי לוקה אי דרשינן למורא ניתן ולא למלקות כדדריש ר' יוחנן לקמן גבי ריבית למורא ניתן ולא להישבון ואפילו ר' אליעזר לא דריש הכי משום דכתיב ויראת מאלהיך לדבר המסור ללב הוא דאתא:

תשפ"ו **ראובן** ושמעון היו במדינת הים והכין שמעון דרכו לצאת ונתן לו ראובן חפץ להוליכו לאשתו למזונות וקפצו ליסטין על שמעון ולקחו מקצת ממונו בכללו אבל ראובן תקפתו לדין תן לי מה ששלח לי בעלי על ידך ואמר שמעון נטלוהו לסטין ממני עם ממוני וחייבוהו ב"ד לישבע ואמר כמר שמעון ראו אסמן הדין יש לי לישבע לה או לבעלה: דין זה פסוק מדתנא בני העיר ששלחו שקליהן ונגנבו או אבדו אם משנתרמה התרומה נשבעים לגזברים ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין שקלים אחרים תחתיהן. אלמא כיון שבני העיר חייבים שקלים אחרים נשבע השליח להם הכי נמי כיון שראובן חייב ליתן מזונות אחרים לאשתו השליח נשבע לראובן ולא לאשתו.

תשפ"ז **ראובן** שטען לשמעון מכרת לי יין בחזקת ורענקיש והיה בו מעורב יין הוני"ש והוניתני בו ושמעון משיב והלא טעמת אותו ומה שטעמת נתתי לך. דין זה פסוק מהא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנטעם ס"ל כוותי' ואפי' עירבו קודם שטעמו בשעת שקנאו אין לו עליו כלום אבל אם טעמו עירבתי לו לאחר שטעמתיו עלוה ישבע ויפטור:

תשפ"ח **ראובן** טען לשמעון ספר מכרתי לך והתנית' לי להחזירו לי כשיהיו לי מעות ועתה קבל מעותיך ותחזור לי הספר ומשיבו שמעון אתה מכרת לי מכירה גמורה ולאחר המכירה אמרתי לך לכשיהיו לך מעות אחזירנו לך ולא קניתי לך בקנין ופטומי מילי בעלמא אמרתי לך להפיס דעתך דין זה פסוק ממתניתין מכר לו בית מכר לו שדה וא"ל לכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור לכשיהיו לך מעות אחזירם לך מותר והאי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא: ומתרץ רבא כעשה כמאן דאמר לי' מדעתיה כלומר רישא שמתנה המוכר קודם קיום המכירה לא גמר ומקנה אלא על תנאו ואין כאן מכירה גמורה והוית כי הלואה ואסור ללוקח לאכול הפירות סיפא דהוי התנאי אחר קיום המכירה ואפילו אם המוכר כשיהיו לי מעות החזירם לי נעשה כמי שאמר לוקח מדעתו כשיהא לך מעות אחזירם לך דכי היכי דאם אמר לוקח לא הוי תנאי אלא פטומי מילי ה"נ כי אמ' אחר קיום המכירה איכו כלום ומותר הלוקח לאכול הפירות שהתנאי אינו כלום והמכירה קיימת ואפילו הקנה הלוקח בקניין לקיים התנאי שאחר המכירה מותר הוא לאכול הפירות שהרי כשמחזיר לו הקרקע כשיהיו לו מעות הוי כאילו הוא מותר לו כל זמן שלא החזירה הו' שלו ואוכלה בהיתר: גם ראובן ושמעון כמי אם יש עדים כדברי שמעון שאחרי המכירה היה התנאי אין בטענת ראובן ממש כיון שלא קנה ממנו: וזה הכלל בכל מקום שצריך קניין ולא קיבל עליו התנאי בקניין אלא במילי בעלמא לא קני אילו הוה א"נ תיקני בקניין לי הוה הדר ביה ולא הוה מקני הילכך כי לא אקני אמרינן פיטומי מילי בעלמא הן ואם אמר אין עדים ביניהם וראובן טוען קודם קיום המכירה התניתה ישבע שמעון שבועת היסת:

תשפ"ט **ראובן** טענו לשמעון השכרתי לך סוס בז' פשי' לשבוע ואם מת אצלך לתת לי שוה זקוק ועשית מלאכתך בו ז' שבועות ומת ועתה תן לי הזקוק והשכירות של ז' שבועות: ושמעון משיב הזקוק כמו שהוא אתן לפי שהוא ריבית שכר המתנת מעות של הזקוק דין זה פסוק מהא דתניא השוכ' פרה לחבירו ואמר הרי פרתך עשויה עלי בל' דינ' ואכי מעלה לך סלע בחדש מותר לפי שלא עשאה דמים אלא לאחר מיתה כלומר אין המכירה נגמרת אלא לאחר שתמות וכל זמן שהיא בחיים חוזרת לבעליה הילכך אין מדמים עליו הלואה ושכר גמור הוא ולא ריבית: הילכך שמעון חייב לראובן גם קרן גם שכר ונראה דלא דמי דהתם לא אשמועינן אלא דאין בו משום ריבית מ"מ ההנה בהדיא עמו אבל הכא מצי למימר לא קבלתי לך שכירות אלא החזרתי הסוס אבל בפריעה לא אתן והגוזמא מחבירו עליו הראייה: שמואל בר רבנא ברוך:

תש"ז **ראובן** שטען לשמעון שלחתי על ידך זקוק לקלוניא לקנות לי עורות כבשים וקנית בכספי ולקחת' הריוח לעצמך. ושמעון משיב ודאי קניתי בכספך אבל לך לא קניתי כי אם לעצמי וכספ' אשלם לך או שטען לא קניתי בכספך כלום והעדים מעידים שקנו בו: דין זה פסוק מדתניא בתוספת' בנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות ובאחרונה אמר לא קניתי אין לו עליו אלא תערומת ואם ידוע שיש עדים שקנה מוציאין ממנו בעל כרחו ובירושלמי המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תערומת ואם ידוע שקנה נותן לו בעל כרחו: (עיין ג"כ בסימן תתכ"א)

תשנ"א **ראובן** שהיה לו סחורה ושמה לשמעון בי' זקוקי' לתת לו י' זקוקים לשנה. וכל הריוח שיעלה באות' סחורה ובדמי' שיחלקו בשוה אם אוזיל או יפסיד או יאבד יתן לו שמעון י' זקוקי' דבר זה אסור מדתניא אין מקבלין צאן ברזל מפני שהוא ריבית ומהו צאן ברזל שקיבל עשרים צאן בב' דינר עד שנה או שנתים ושלש וכל הוולדות והגיזה והחלב יחלוקו ואם ימות הצאן על המקבל האחריות ומקבלין ריבית מגר תושב כדתניא מלוין אותו בריבית וכן בגר תושב ומישראל משומד אסור דתנן דכת' חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא ואסור לישראל להתערב בו לישמעאלי בשביל חבירו ישראל על הריבי' כדאמר כוונדרינא דישמעאלי בתר ערבא אזיל הוא ניהו הערב קא שקיל ריביתא מחבריה אבל קיבל הישמעאלי עליו שלא יתבע הערב תחילה שפיר דמי:

תשנ"ב **ראובן** שהלוה מעות מן הישמעאל בריבית ובקש להחזירם. וא"ל שמעון תנם לי ואני אתן לישמעאל הריבית שהיית נותן אסור אלא א"כ נטל ישמעאל המעות מיד ראובן ונתנו לו לשמעון אבל אם אמר הישמעאל לראובן תנלו לשמעון ונתן לו אסור דאין ישראל נעשה שליח לישמעאל והוי כאילו ראובן מלוה לו. אבל ראובן שאמ' לשמעון תלוה לי מעות דישמעאלי פלוני והלך שמעון ולוה לצורך ראובן מעות ליקח שמעון הריבית מן ראובן וליתן לישמעאל וכן ישמעאל שאמ' לראובן הלוה לי מעות על משכוני והלך ראובן אצל שמעון ולוה ממנו מעות לצורך הישמעאל על משכונו של ישמעאל מותר שמעון ליקח הריבית מראובן שהוא סרסור ביניהם דנהי דאין ראובן שלוחו של ישמעאל שלוחו של שמעון מיהא הוי להלוות מעותיו של שמעון לישמעאל: ואינו לא מלוה ולא לוה אלא שליח הוא לקבל הריבית מן ישמעאל ולתת לו ואפילו אם פדאו ראובן לאותו משכון במעות עצמו מיד שמעון ונתן לו הריבית אין איסור ריבית בדבר שלא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה ושמעון אינו לוה כדאמר אלא שליח. ושמעון קנה המשכון של ישמעאל במעות שהלוה עליו והוי כאילו מוכרו עתה לראובן בדמים שהוא נותן לו: אבל שלא כהוגן ומנהג רמאות עשה ראובן שפדה המשכון שמתחילה לוה עליו שמעון שיפדנו הישמעאל:

תשנ"ג **ישמעאל** שמשכן משכון לראובן בריבית: ואח' כך מכרו הישמעאל לשמעון ולאחר זמן בא שמעון לפדות המשכון מיד ראובן ומותר לראובן ליקח הריבית שעלה בו לאחר שקנאו שמעון אטפ"י ששמעון כתנו שהרי שמעון לא לוה הוא ולא לוה מראובן כלום: ולא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה כדאמ' מרי בר רחל משכן לי' ההוא ישמעאל ביתא הדר זבני לרבא כו' עד א"ל אי הוה ידענ' דהוה ממושכן למר לא יהיבנן ליה השתא בדיניהם עבידנא לך דכמה דלא מסלקי בזוזי לא שקלי אגר ביתא אנא נמי מינך לא שקיל אגר ביתא עד דלא סליק ליה בזוזי שאפרע לך מעותיך ולא הוי כהלוהו ודר בחצירו משום דלא הלוהו כלל הילכך פרי:

תשנ"ד **ששאלת** אשר בא ראובן אל שמעון לאמר לו לוה לי מנה לצורך שר אחד אבל אין לו משכונות שיהיה לך תחת ידיך אבל אני מקבלם בערבותיך וקיבל ראובן מיד שמעון הממון ולוה הישמעאל בלא משכון ונפגר השר ואבד ראובן כל הממון ועתה תובע שמעון כל הקרן והריבית וטוען ראובן הלא כל הממון אבדתי רחם עלי ומחול לי הריבית ושמעון הקשה לבו ואנסו על ידי פקדונותו שהיו בידו עד שנתן לו ראובן את הריבית שלא כהוגן ושלא כדין. ושמעון עבר על מי שכתוב לא תקח מאתו נשך ותרבית בדין הוא שיחזיר שמעון כל הריבית שאנסו לפי שעכשיו שמת השר ולא פרעו נעשה שמעון מלוה וראובן לוה משום דהוי ליה ערב והוה ליה ריבית הבאה מלוה למלוה הואיל ולא יצא מכיסו של ישמעאל אסור לשמעון לקבלו וחייב להחזירו דהוה ליה ריבית קצוצה וויצאה בדיינים: ואף על גב דר' יוחנן רבי' פליג עלי' הלכה כר' אליעזר כדמפ' רב ספרא כל שבדיניהם של ישמעאלים מוציאין מלוה למלוה בדינינו מחזירין ממלוה ללוה ואמר כל שבדיניהם. דקאמר רב ספר' אתי' היא ריבית קצוצה וכר' אליעזר. ואם שמעון יקשה לבו יכול לגלגל עליו שבועה שלא קיבל מן ישמעאל קרן וריבית. ואם אמר שלא קיבל אלא ריבית יחשוב הריבית במקו' קרן ולא יתן לשמעון כלום מאותו ריבית: ואתם אנשי קודש עשו גדר ביניכם שלא יבא הדבר לידי קילקול שלא ילוה אחד בריבית ע"י ערב. ועתה לפי בינתי שלמדתי לפני רבינו יהודה זצ"ל גליתי המשפט: ואתם חכמים עשו השלום וצריך ראובן להביא עדים שנתן הריבית לשמעון: (תשובת רבי' יצחק ב"ר שמואל)

תשנ"ה **מה** שאלתם אם ישראל הלוה את כרו בכך וכך לחדש על משכון שוה כפלי' ואחר ימים נצטרכו לו מעות והביאו לישראל חבירו ואמר כך וכך יש לי על משכון זה מישמעאל פלוני תנם לי עליו ומהיום והלאה יהא שלך ונשתקע המשכון ביד ישראל השני שלא פדאו הישמעאל אם יכול לבא ישראל הראשון הממשכן ולפדותו ולתת לו הריבית לישראל משלם לו בהיתיר' כיון שהמשכון שוה הקרן והריבית כמאן שאין ישראל שני עומד ממעותיו אלא על המשכון ולא על ישראל הראשון ואין כאן מלוה מישראל לישראל או דילמא כיון דקיימא לן דישראל מישמעאל לא קנה כרבנן דפליגי עלי' דר' מאיר אישתכח דישראל הוא דקא מוזיף בריבית או דילמא יכול הישראל השני לומר לראשון לא אקח ממך הפדיון כי מכרת לי כל זכותך שהיה לך בו ונסתלקת' מכל הפסד שיכול לבא על המשכון ונכנסתי באחריותן על הן המשכון שלי:

הגוי משיב לאחרוני כי כמו שאינו קונה משכונו של ישמעאלי אין המלוה הראשון המשכן לשני לא נעשה בכך יותר כלום מן השני אפילו לא והא לו למוכרו לו. כי כיון שנותן לו השני מעות על המשכון פוטרו הראשון לשני מזה המשכון אפי' מכרו וסומך עליו שמדעתו יחזיר המשכון לישמעאלי אם יפדנו אע"פ שישראל הראשון אינו יכול להוציאו מידו של שני ואינו יכול לתובעו כלום כי התנה עמו שזה פוטרו לגמרי הואיל וכן נמצאים מסולקי' זה מזה כאילו היה המשכון של ישראל ראשון וקני לו לגמרי ומכרו לישראל שני ואין חילוק בין אם יהא ראשון קונה משכון מן הישמעאלי בין אם לא יהא קנוי דבין הכי ובין הכי אם יכול הראשון לתובעו המשכון כדי להחזירו לישמעאלי כשיפדנו הרי לוה הישמעאלי מישראל על משכונו וחייב לו בין קרן ובין ריבית ואם יקבל ישראל שני הריבית שהישמעאלי חייב לישראל ראשון הרי זו ריבית מישראל ראשון לישראל שני ואם פוטר ישראל ראשון את השני מלהחזיר המשכון לישמעאלי כאילו היה של ישראל ראשון המשכון ומכרו לישראל שני אין כאן ריבית מישראל לישראל שהישראל ראשון אין חייב לישראל שני כלום כיון שאין יכול לתובעו המשכון ע"י פריעת ממון אלא מסולק הימנו לגמרי ולכך אין חילוק בין אם ישנו המשכון קנו לו בין שאינו קנוי לו ובדידי הוה עובדא שפעם אחת היה לרבינו יעקב משכון מישמעאלי והוצרך למעו' ונתן המשכון בידי ללוות המעות ממני ויהי החוב שלי ואמרתי לפניו האיך אהיה מותר בריבית הישמעאלי לוה ממך ולך חייב הריבית ואתה לוה ממני על משכוני ונמצאתי מקבל ריבית שלך ממנו על המלוה שאתה לוה ממני ועכשיו אני מוכר לך כל המשכון ולא תענה לי עוד ממני אם אינך רוצה ואני פטרו שלא תענני עוד ולא אתחייב לך המעות ואתה לא תתחייב להחזיר לי המשכון וכזו עשה עמי רבינו עכ"ל:

הרי פי' להדיא דבעינן שיסתלק הישראל בפירוש מן המשכון ומיהו מדברי רבינו יצחק זצ"ל עצמו יש לו ללמוד שישראל שהלוה לישמעאלי בריבית על המשכון ואמר לישראל אחר המשכון זה עומד לי מן הישמעאלי בריבית תלוה עליו כך וכך שמותר ישראל שני ליקח ריבית מן ישראל ראשון דמסתמא להיתיר' נתכוין אע"פ שלא פי' כך היה דעתי שיהא מסולק הימנו לגמרי שאם ירצה לא יחזיר המשכון לו אלא שהוא סומך עליו שמעצמו יחזיר לו ויניחו לפדותו ויקבל הימנו קרן וריבית כדפי' לעיל דמסתמא דעתו להיתיר' אע"ג דלא פירש שהוא מסתלק מן המשכון כמאן דפריש דמי הילכך הלכה למעשה ישראל שהלוה מעות לישמעאלי בריבית על משכון ולקח המשכון ומשכנו לישראל אחר בריבית שיהא לו הריבית מן היום והלאה תקבל הריבית שיעלה עליו הרי ישראל ראשון מסולק הימנו ואע"פ שלא אמר בשעת הלואה ואם רוצה ישראל שני אל יחזיר לו לישראל כלום דהוי כאילו מכרו לו הילכך אם בא ישראל ראשון לפדותו ונתרצה ישראל שני להחזיר לו הרי ישראל שני מקבל מן הראשון כל הריבית דהוה ליה חוזר ומכרו לו ואם ישראל ראשון בא לפדותו מן השני ואינו רוצה להחזיר לו שרוצה לעכבו גם רבינו יצחק בן פי' מודה [illegible] דכי מעיינת בלשונו לא מיעט אלא אם כן פירש ע"מ שאינו מסתלק אבל בסתמא הוי ודאי לגמרי מסולק:

דיני ריבית לשון רבינו תם

תשב"ו **ומצוה** מן המובחר ונראה בעיני היתר גמור לתת מחיה לכל בני ברית שמותר להלוות שיתן הלוה משכונות ליד הישמעאלי ואפי' לעבדו ולשפחתו ויאמר לוה מפלוני ישראל על משכונתי אלא שישוה המשכון כנגד החוב מותר כדרך שמלוין על משכונות בריבית כפי אותו ריבית שיקצוב והישמעאלי ילוה מן היהודים ומיד הישמעאלי יקבלם הלוה ויהיה מסולק הלוה מן המלוה והלוה לא יוכל לתובעם ולפדותו מן המלוה ואחרי כן אם ירצה המלוה יפקוד המשכונות ביד הלוה וישתמש בהן הלוה או ימכרם אך הלוה נפקד של מלוה להחזיר לו הנאו דמיהן הרחקה טובה היא זו משכר אמירה דשרי תלמודא למשקל ד' זוזי ואפי' לפלגייא זוזי כי אין זוזי הערמה אלא דין גמור ופעמים שהוא הפסדו של המלוה ושל לוה ששני דיש באו לפניו כדין זה שאבד הלוה כל אשר לו והעיסק ולא רצה המלו' להחזיר המשכונות עד שגבה הכל ועדיין היה ערוך של ר' דוד מכרי"נא ביד ר' שמואל מאנב"ולא שעכבו מפני שמיד ישמעאלי בא לידו אותו יודע אם החזיר לו עתה כשכפטר והערוך ניתן ע"י ישמעאלי לר' שמואל כאשר פי' בשביל אחי אשת ר' דוד והפקידו ר' שמואל לר' דוד ואחי ואשתו אבד הכל והחזיר לו ר' דוד הערוך שהחזיר לו ועכבו וכן עשו הנה פעמים כשאבד ובדליקה ועוד ראיתי הפסדו של מלוה מעשה אירע בחתני שהלוה על המשכונות שוין י' ליט' ק' דינרים ואיבד המשכונות ונעק הלוה על ידי הישמעאלי ולא נענה כי אמר מן הישמעאלי לקחתים וכן נגמר הדין בדילך שאין המלוה על הלוה כלום ואין כאן הערמה אלא מסולק הלוה מן המלוה והמלוה מן הלוה והרוצה לגמול חסד גומל והאכזרי אינו חומל מכלל זה אתה שומע שהריוח שנותן הלוה למלוה בהיתר גמור הוא שמכח הישמעאלי הוא נוטלו ומכח קניין משכונותיו שהרי זה המלוה אם היה רוצה היה נוטלו ומכרו בכדי דמיהן ולמען דעת כל אדם שהוא היתר גמור האריכתי בדבר ואם יש לאדם מעות ברחוק ממנו ואינו רוצה ללכת שם יבקש לו איש נאמן ויתן הלוה משכונות לישמעאלי ויקח הנאמן המעות ויתן לישמעאלי הישמעאלי ילוה אותו ללוה ויטול הנאמן המשכונו' שהרי הלו' מעות לישמעאלי ואם הנאמן מובטח מן הלוה שיחזיר לו המשכונות או דמיהם יפקידם לו כשאר פקדון והכל כאשר כתבתי למעלה ואם ירא בעל המעו' דילמא נפלי קמי יתמא ויתבעום לנאמן יכתוב הנאמן שמעשה שלוח בעל המעות כך אני החתום מטה קבלתי משכונות בכך וכך מעות לשדר פלוני בר פלוני ישראל והרי הם בחזקתו ושלו הם ומה שעשיתי כתבתי וחתמתי פלוני בר פלוני ואל יכתוב קיבלתי כך וכך מעות מן פלוני בר פלוני ישראל אלא יכתוב סתם כאשר כתבתי או יכתוב מפלוני ישמעאלי אך שהלוה לא יזכור על המשכונות וכן ישר ויקם אולו ויעשר עכ"ל ר"ת: והועתק מכתב יד רבינו יהודה ב"ר יצחק הנקרא שיר ליאון מפרי"ש שכתב שזהו לשון רבינו ת"ס וזהו תשובת רבינו שמשון ב"ר אברהם זצ"ל:

תשב"ז **ישמעאלי** שלוה מעות מישראל בריבית על משכונות של ישראל אע"פ שהמלוה יודע שהישמעאל לוה לצורך ישראל חבירו קרן וריבית דמה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית וכמאן דאין לו דין ודברים עם ישראל חבירו ואע"פ שהישראל פורע את הריבית ליד ישראל חבירו לא אסר' תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה והישמעאל הוא דלוה מישראל והישראל אחר לוה מן הישמעאל. שמשון ב"ר אברהם:

תשב"ח **כתב** רבינו אבי"ה אם ישראל השאיל את ערבונו לישמעאל והשכינו ביד ישראל בריבית לצורך עצמו ואח"כ לא יפדה הישמעאל את ערבונו לפי שהוא אנס והלך הישראל עצמו ופדאו מותר הישראל לקבל הריבית מישראל דהוי כמוכרו לו אבל ישראל חייב מעות להישמעאל ונתן לו משכונותם ודאי לצורך ישראל לוה: אע"ג דאין שליחות לישמעאל נר' דאסור כיון שמיד ישראל בא הריבית אבל רבינו יצחק ב"ר שמואל ורבינו יצחק ב"ר אברהם הם כתבו להתיר על זה ואם ישראל השאיל ערבון לישמעאל והישמעאל אינו רוצה לפדותו לפי שהוא אנס אין ישראל המלוה יכול לעכב ולומ' איני מחזיקו אלא לישמעאל דלא יהא אלא גזלן שנטל מזה ונתן לזה וכל זמן שלא נתייאש הימנו והוא בעין ודאי יחזיר לו בעל כרחו ה"נ לא שנא וכן כתב מאור הגולה. ומשם משמע דודאי אם הישמעאל אלם שאין יכול ישראל זה לעכב מליתן לו הערבון להישמעאל אז נרא' שיחזיר ישראל המלו' את המשכון בלא ריבית: אבל אם הישמעאל אינו אנס כיון שיכול לעכב הערבון עבור הריבית יעכב המשכון ואם זה ישראל רוצה ליתן בשביל הישמעאל מותר לזה לקבל שהרי ישראל שלוחו לא לוה:

(תשב"ט) **הורה** רש"י שאסור ליקח ריבית מישראל מומר דאחיך קריי' ביה ואינו נקרא כי אם ישראל מומר וחוטא דכתב חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא לגמ ולחלוצה דינו כישראל גמור ואם בא בערמה ולוה מישראל ע"י שליח ארמי ובשעת הפדיון בא ואמר שלי הוא המשכון מותר לישראל ליקח ממנו כל הריבית דמאי א"ל לא הוי ידעי' דלצרכך היה ובשהלויתים לא הלויתים אלא לארמאי שמסר בידי המשכון וכתיב מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית ונעשה כאומר לו קני משכונך בדמים ממני ולא הזכיר שום ריבית זה הדין נוהג אפי' בישראל ובלבד שלא יאמר לו בשם ריבית ואיהו נכון לומר קניתו בדמים:

(תת"א) **כתב** רב אלפס היכא דזבין איניש מידי' לחברי' ולאחר זמן אינגלאי ליה דאית ביה מומא דהוה ביה מקמי' דליזבני' אית ליה לאהדורי למרי' ולא אמרינן בכה"ג בכדי שיראה לתגר או לקרובו: דלא אמור רבנן הכי אלא גבי אונאה אבל גבי מומין מקח טעות הוא דכל אימת דמגלי ליה מיהדר ליה למריה והכי כתב רב האי גאון עכ"ל: (בתשובות של רב נמח):

תת"ד **פסק** ר"ת כך הדין אם אדם לחבירו חייב ממון אם מנוקין בין אית ליה זוזי בין לית ליה זוזי כל דבעי מגבי ליה אי בעי קרקע מגבי ליה ומן העידית ואי בעי לאגבויי מטלטלין ואפילו סובין כדאמר פ"ק דב"ק כל מילי מיטב הוא ודלא כרב הונא דאמר או כסף או מיטב ואם מהלואה חייב ליה אי אית להו זוזי תשלם לו זוזי כדאמר בכתוב' ההוא תולה מעותיו בישמעאלי הוה אלמא הוו לו מעו' שלו לשלם מעות דאילאו הכי למה ליה לתלות מעותיו בישמעאלי והלא אפי' אסים לו מעות לא ישל' לו אלא מה שירצ' אלא ודאי לכדתלה מעותיו בישמעאלי לומר שאין לו מעות ודינו על הקרקע שאם הי' לו מעות על כרחו ישלם הקרקע דהואיל וזוזי קביל זוזי נמי בעי שלומי והא דאמר לפיכך עשו לו שלא כהוגן דמשמע שלא כדין לפי דבריו קאמר דלפי' שהיה אומר של ישמעאלי המעות עשו שלא כהוגן: ואם מסבירות הוו לו אפי' אין לו מעות צריך למכור קרקע או מטלטלין ויביא לו המעות דאמר בפ' הבית והעלייה השוכר את הפועל לעשות בתבן ובקש ואמר לו טול מה שעשית' בשכרך אין שומעין וקאמרינן בגמ' וצריכא דס"ד אמינא דשומעין לו דאמרי אינשי ממרי רשותך פארי אפרע וכו': אלמא ודאי כשאין לו מעות וגבי שכיר לאו כל כמיניה לשלם אלא אפילו אין לו מעות. ע"כ לשון ר"ת:

תת"ה **כי** יתביתו בהיני בבבא בתרא בפרק גט פשוט כי קיימיתו בשילי כתובו כו': בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות גבי הא דאמר התם אוסינן שמא יכתבוהו פירש"י דאי כתבו בהיני לא מיפסל בהכי אלא עלה טובה קמ"ל שלא יביאוהו לידי הומה דלא ניחא להו אותו הייחס עמנו בשילי ורבי' יב"ק מתגנב"א העיד שעשה מעשה על פי רבינו שמריה וכתב הכי זכרון עדות שהיתה בפנינו בהיני בכך וכך למנין שאנו מונין כאן בשילי וכעין זה פי' רשב"ם כלומר במקום פלוני כתבנו אף מה שראינו במקום אחר ואנו נוהגין פעמים שהאין יושב כאן במגנצ"א וכותב כתובות לבני הכפרים ומזכיר שם הכפר ולא במגנצ"א ושמעתי שהעידו על ר"ת ז"ל שלא היה מקפיד בכה"ג בסופר כי אם אם דוקא בגיטין ולא בשטרות:

תת"ו **ראובן** נתן לשמעון מעות למחצית ריוח או פרקמטיא שלוקח המקבל העבד במלוה גביה ואי מיתעים משלם ואותו

חלק שלוקח הנותן שכר הוי פקדון וברשות הנותן קאי ואם נאנס לנותן נאנס ואם נגנב או אבד משלם המקבל הכל שהרי שומר שכר הוא דקא שקיל שכר עמל ומזון : ואם סוחר וטורח בשלו אינו צריך ליקח שכר עמל ומזון כמעשה דר׳ אליעזר מהגרוניא דאמר לאריסיה עד האידנא זהוית אריסי או לא יהיבנא לך טפי מחזי כריבית השתא שותפי אנן ואמרינן כמי ריש עגלא לפטומא בשכר טרחו וה״מ דלית ליה לדידי׳ אבל אית ליה תורא לדידי׳ גביל לתורא גביל לתורי .

תת״ז **ראובן** תבעו שמעון לדין וטענו תקנת חפירה מליא׳ אבני׳ להקות שם מימי תאריך אצל מרתף ומימך נופלין במרתף שלי ושמעון משיב מה שתקנתי בקרקע שלי תקנתי ואם מזיק לך שום דבר תתקן לעצמך דין זה פסוק מהאי הנהו בי תרי חד דייר עילאה וחד בתתאה איפחת עליונה כל אימת דהוי משי ידיה נפלא מיא על התחתון ומזקי לי׳ על מי לתקן רבי חייא בר אבא אמר על העליון לתקן דהיינו המזיק ור׳ חייא בר׳ יוסף אמר על התחתון לתקן דהיינו הניזק כר׳ יוסי סבר דעל הניזוק להרחיק את עצמו ובפ״ב דבבא בתרא פסיק אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ יוסי וש״מ דהלכה כר׳ חייא בר׳ יוסף דאמר על התחתון לתקן ומותביג׳ והאמר רב אשי מודה רב כהנא בגירי׳ דילי׳ כלומר אם בעת עשיית מלאכתו מיד בא ממנו ההיזק אבל זה כמו הורה חץ שמכה והולך מיד במקום שהוא מתכוין או על המזיק להרחיק את עצמו וזה העליון כשושפך מים בתקרה מיד יורדין המים ומזיקים לתחתון ועל המזיק להרחיק עצמו ומשני דתיימי והדר נפלי כלומר אין נקב בתקרה שיהיו המים מיד נשפכים ויורדים על התחתון אלא נבלעים ואחר כך ממתינים ויורדים ואין דומה היזק זה ליורה חץ הילכך על הניזוק להרחיק את עצמו וה״מ ברחיצת ידים וכיוצא בהם שהמים מועטים ותיימי אבל מים מרובין דלא תיימי הוי גיריה דיליה : ועל המזיק לתקן ולהרחיק את היזקו והלכך שמעון שמימיו מרובין גיריה דידי׳ נינהו ועליו לתקן את היזיקו :

תת״ח **ראובן** הלך למדינת הים והיה לו אצל שמעון בית ושכרו והלך לו ובא שמעון ונשתמש בו כל ימי היותו למדינת הים ובחזרתו תבעו שכר ביתו שנשתמש בו • ושמעון משיבו אע״פ שנשתמש בו לא הייתי צריך לו כי היה לי בית דין זה פסוק מהא הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או אין צריך סיכי אולימא בגברא דלא עביד למיגר וחצר דלא קיימא לאגרא זה נהנה וזה לא חסר הוא מהכא שמעינן זה נהנה וזה לא חסר פטור : אלא בחצר דלא קיימא לאגרא שהעמידוה בעלים לכך שהיה משכיר לאחרים וזה שדר בה עביד למיגר שאין לו בית אם לא ישכיר זה נהנה וזה חסר והא ודאי להעלות לו שכר לא צריכא בחצר דלא קימא לאגרא וגברא שביד למיגר מאי מאי א״ל מאי חסרתיך או מאי א״ל הא איתהנית ומסקינן זה נהנה וזה לא חסר פטור וכ״ש שמעון זה שלא נהנה שהרי הי׳ לו בית וראובן חסר שהיה ביתו נוסגר שהוא פטור והבית ישן היה ולא תלי טעין השחרת כותלי וחסרתני אבל זה נהנה וזה לא חסר חייב כר׳ יהודה דאמר אף הדר בתוך חצירו של חבירו חייב מפני שמחסרו שושחיר את כותליו וסוגיא דמתניתין דהבית והעלייה של שנים אם נפלה העלייה וכותלי הבית עומדים מרועעים אין בעל העלייה יכול לכפות בדין את בעל הבית לסתור את כותליו ולבנותו כדי שלא יוכל לבנות את עלייתו אלא יורד ודר למטה בבית עמו ואסכפל גם הבית של זה שכינו אומר בעל העלייה לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה הרי בעל העלייה בונה את הבית כו׳ והיכא דאין לו לבנות לא לזה ולא לזה קיימא לן כר׳ נתן דאמר בעל עלייה נוטל שליש בקרקע ובעל הבית שני חלקים ודהא רבא דהוא בתרא פריש טעמא ושמע מינה דסב׳ כוותיה:

(תת״ט) **אשאלך** והודיעני על ראובן ושמעון שבאו לדין אמר ראובן לשמעון מכור לי סרבלך ענה שמעון ואמר אתננו לך בב׳ זקוקים אמר ראובן לא אתן לך כ״א זקוק אחד ולאחר ב׳ שבועות בא ראובן אצל שמעון ואמר לו תן סרבלך ושמעון נתן לו הסרבל ושקדו שניהם ולא הזכירו שום מקח ולאחר שבועיים בא שמעון אצל ראובן ואמר תן לי סרבילי או ב׳ זקוקים : א״ל ראובן לא אתן כ״א זקוק אחד כי כשבאתי אצלך הייתי סבור בשביל ששתקת נתתו לי בזקוק ושמעון משיב על מה שתקתי כי הייתי סבור שעל דעתי באת אצלי : ועתה מורי בחסדו יאיר עיני עבדו • נ״ל שמשיבת ראובן שמשך בטעות היא מאחר שלא יצא מפי שמעון מתשלם לתתו כ״א בב׳ זקוקי׳ • מסתמ׳ כשנתן על דעת ראשונה נתן • והכא לומר שמא בלבו חשב לתת בזקוק דברים שבלב הוא שה״ג אינו דברים ומשיכה בלא קצינה לא קניא והכא הוי כאילו לא פסק • ותנא תימר׳ דכל היכא דלא פסק לא קנה דתנן בפ׳ בת׳ דע״ז המוכר יינו לנכרי פסק עד שלא דמיו מותרין כו׳ • והכא כל זמן שלא נתרצה המוכר ללוקח לא הוי כלום : ועוד אי אפשר סרבל העומד לינתן בב׳ זקוקי׳ אם נותן עליו רק זקוק אי אפשר שלא יהא בו יותר מכדי אונאה וחוזר • דאפי׳ באונאה אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח • אבל מוכר לעולם חוזר :

תת״י **אמר** שמואל אין משלחין מעות בדיוקני פי׳ סימן כמנהג בני אדם שחותכין עץ אחד לשנים והמפקיד יניח ביד הנפקד אחד • ואמר מי שיביא לך זה הנשאר בידי תן לו פקדוני דשמא זה המביא היה במסירת הסימן זה לזה וגנבו הוא מצאו ובא ליקח הפקדון בערמ׳ או אם נאבד הפקדון בדרך יטען המפקיד לא נתתיו לו אלא גנבו ממני טענתי׳ טענה ואפי׳ עדים חתומים עליה שכתבו עדים וחתמו שמסרה לו בפניהם אפי׳ הכי אמ׳ שמואל דלא משלחין דלא דמי לשלחה ליבוד בגו או עבדי דהוי שליח דהתסייחד לו השליח אבל הכא שאמר ביד מי שאשלח לא הוי שליח דצריך לפרו׳ לו השליח בפירוש • ור׳ יוחנן אומר אם עדים חתומי׳ עליה דליכא למיחש לגנבי דהוי שליח דכיון דאמ׳ שלחה ביד מביא הסימן לך הוי כאילו פירש : ע״א לשמואל דאמ׳ אין משלחין אפי׳ עדים חתומי׳ עליה משום דמאי הנפקד לדחויי ולומר לך דילמא מת המשלח אדאתית ונפל הפקדון קמי יתמי ואיכך שלוחם : ור׳ יוחנן אמר אם עדים חתומי׳ עליה דמשלחין דלא חיים לדילמ׳ מית ולא מצי מדחי ליה והיינו דקאמר ולשמואל היכי עביד כי הא דר׳ אבא וכו׳ . דא״ל רבא לרב ספרא אפי׳ כת׳ לה ר׳ אבא התקבלתי לאו כלום היא דדילמ׳ אדהכי והכי נח נפשי׳ דר׳ אבא ונפלי זוזי קמי יתמי ואיכך שלוחים ושליח של ר׳ אבא אינו כלום שהרי מת אלא זיל ליקניכהו ניהלך ר׳ אבא אגב קרקע כו׳ • ושדר מר רב יהודאי גאון לבני אדם ששאלוהו על אחד שטען על חבירו כי הגיע כתבך אלי שאתן לפלוני מה שהיה לך בידי וכבר נתתי לו ופלוני זה נפט׳ והכתב נאבד : והשיב להם מכאן שמנהג לשגר זה לזה בכתב כיון שטען כי כתבך הגיע לידי כאילו טוענאתה אמרת לי ונשבע שהגיע לידו כתב שלו ונפטר מן הכל ה״מ דאיכ׳ מנהג׳ לשגר בכתב בעלמא : אין משלחין מעות בדיוקני כלומר אפי׳ הקנס לו לשליח בפני שנים שאמר לו קני אותם לפטור משלח בקבלתך המעות אין נקנין בחליפין ולא קנא׳ השליח שיהא המשלח נפטר בקבלתו ואפי׳ עדים חתומי׳ על הבניין דנימא נהי דלא קני שלוחו תיהא ליהוי דסבר שמואל שליח שעשאוהו בעדים לא הוי שליח ולא דמי לשלח ביד בני דהתם א״ל פה אל פה ולא מצי א״ל הכי קאמרי היניש מהימנא הוא אי בעית לשדוריה בידיה שדר אבל שליח שעשאו בעדים מצי אמ׳ הכי ולשמואל לא מהני קניין למעות אלא אגב קרקע כדרב פפא דאקני זוזא אגב אסיפ׳ דביתיה : אבל דברים אחרים הנקנין בחליפין משלח בקניין לחודי׳ לשמואל ולהכי אמר שמואל מעות דווקא • ור׳ יוחנן אמר ודאי אין משלחין בדיוקני ואין נקנין בחליפין אבל אם כתב וחת׳ בעדים שהקנס לו להודיע משלח שעשאו בעדים דהוי שליח ור׳ יוחנן לטעמיה דאמר הוי שליח דיוקני פי׳ בפני שנים אמר לו קני דיון שנים כמו דין פרצופי׳ • ונר׳ לרבינו ברוך דאם כתב לו כתב ידו או העמיד לו עדים שישלח מעותיו ועליו לקבל אחריות הדרך ושלח ונאנס השליח דפטור המשלח ומה שמצריכי׳ לכתוב הרשאה להקנות אגב קרקע זהו משום דאיכא למיחש שמא ימות זה בעוד שהשליח בדרך וקודם שיתן ליד השליח ויתחייב להם לפרוע ליתומים פעם שנית כי יכולין לומר אנו לא עשינוהו שליח : והאי דכתבינ׳ ונתתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי ואע״ג דלית ליה י״ל הודא׳ בעל דין כק׳ עדים דמי: כיון דבעצמו מודה ואית דמפ׳יש לו ד׳ אמות בקבר או בארץ ישראל • וקשה התיבה לשטר אחד או להרשאה אחת שיכול לכתוב אלא י׳ שטרות או יותר הלא כבר הקנה לראשון אלא נר׳ כפי׳ ראשון והודאתו כמאה עדים ואמר רבא שליח׳ דרבנן מהימן כבי תרי כו׳: פסק רב אלפס בכולהו הילכתא כרבא :

תתי״א **ראובן** הפקיד חפצים ביד שמעון ובא לוי וגנבו משמעון ויש פסיעת שמעון בדבר וטוען לוי שראובן חייב לו כך וכך וראובן כופר ואין עדים בדבר :ועתה בא ראובן על שמעון להשתלם ממנו פקדונו ושמעון טוען את לוי מה שגנב׳ ממנו ולוי טוען את שראובן חייב לו • ושמעתי משם הר׳ ברוך שפטר לוי מכבועה שחייב לו ראובן אע״פ ששמעון חייב לשלם את ראובן : וראייה מפ׳ הכותב אבימי בריה דרבי אבהו הוה מסיק זוזי בי חוזאי שדריכהו ביד חמא כו׳ עד ולא היא לי״ש כך משלם דא״ל לתקוני שדרתיך הרי חמא חייב לאבימי שפשע ולא לקח השטר אפי׳ הכי בי חוזאי פטורין ה״נ אע״פ ששמעון חייב לראובן לא פטור ממנו ולוי נר׳ שאין בדבריו דהתם חמא בריה דרבא מידו נתן להם ויכולים בני חוזאי לומר אתה שלוחו של אבימי והואיל ולא תבעת את השטר תחילה מסתמ׳ לא נתת לנו בעבור החוב שבשטר אלא בעבור מלוה על פה ואם חוזרים הם ממה שבדעת׳ היה מה לנו לגרה • והכא דלוי שלא ברשות שמעון לקחה ושמעון נפסד בכך חייב לוי לשמעון דהוי ליה גורם לשמעון להפסיד והלכה כר׳ מאיר בדינא דגרמי ודבר הגורם לממון אפי׳ למאן דדן דינא דגרמי שמחייב המסור לשלם דוקא שהראהו מעצמו אבל אם אנסו והראה פטור :

תתי״ב **תוספתא** הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות ולאחרון אמר לא קניתי אין לו עליו אלא תערומות ואם יש עדים שקנה יוציא הימנו בעל כרחו • תלמוד ארץ ישראל א״ר יצחק מי שמבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תערומות ירושלמי אם ידוע שקנה נותן בעל כרחו לעיל ברמז תשכ״ג •

(תתי״ד) **ראובן** נתחייב מנה לשמעון והוה ליה לראובן בעיר ביד לוי מלוה או פקדון ובא שמעון ובקש מן הקהל לגזור לו חרם על כל מי שיש בידו מן ממון ראובן שיתנהו לשמעון וכשהרגיש ראובן בדבר כתב הרשאה על אותו ממון שביד לוי ליהודה לסוף נגזרה גזירה . ועתה יורנו המורה למי יחזור לוי אותו הממון אם לשמעון בגזירת הקהל או ליהודה שזכה בו בהרשאה שכתב לו ראובן כך דעתי נוטה שראובן נגל בתים אדירים והעלה בידו חרס ולא הועילו מעשיו כלום אלא א״כ הקנה לו הקנאה גמורה במכר או במתנה גמורה ע״י קניין אבל בהרשאה לא קנה דקיימא לן בהרשאה דשליח שוייה וכל זמן שלא הגיע החפץ ליד המורשה יכול המורשה לחזור בו הילכך נמצא החפץ עומד ביד המרשה כדתנן הרשה את בן ביתו את עבדו לתרום תרומתו תרומה ביטל אם עד שלא תרם ביטל תרומתו אינו תרומה אלמא כחוקת בעל בית עומד הכגן ה״נ

לא

לא שנא אבל אי אקפיה קנייה גמורה קנייה לאלתר ותקנינן גבי גט כי האי גוונא השולח גט לאשתו וכו׳ :

(תתט"ו) **ראובן** היה לו מטרופיא של טמרים כמה שנים והאי ראובן צורבא מרבנן הוא ומלמד תורה לרבים בהכנס והכירו תלמידיו בריוח שמרויח במטרופיא ונכנסו להפסידו. וקיבל עליה׳ בקהל והפרישום בחרם מאותו מטרופיא ונסתפק להם אם יש להפריש שאר ישראל מאותו מטרופיא שאינם תלמידיו . מתוך שאילתכם ניכר אם יש במקומכם דין מטרופיא או לאו ואין אדם אחד יכול לכפות הקהל שינהגו לו מנהג לעצמו ואע"ג דאמר רב הונא האי בר ריחיא דאוקי ריחיא ואתי בר מבואה חברי׳ ומוקי גבי׳ דינא הוא דמעכב עילויה דא"ל קא פסקת לחיותאי לית הילכתא כרב הונא דהא אותיבנ׳ עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו כו׳ ואע"ג דאוקמיה בתנאי הוא כרשב"ג דאמר אף לשכינו כפיהו הלכה כת"ק דרשב"ג דאמר ולשכינו אינו כפיהו וה"מ במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה וה"מ בשאר אינשי : אבל צורבא מרבנן דפסיק במילי דשמיא מתבעי למיעבד תקנתא כי היכי דלא מיטריד מגירסא דאמר רב דימי מנהרדעי אייתי גרוגרות בספינה א"ל ריש גלותא פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא נקט ליה שוקא ואמרינן נמי ר׳ יוחנן רמי כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים מכאן לתלמידים שבני עירם מצווי׳ לעשות מלאכתן : אבל מלאתי על אותו מטרופיא של ישראל אין לישראל חבירו מפייסו ולשחדו כדי להפקיע מישראל דכתיב על שאול ועל בית הדמים אשר המית הגבעונים וגו׳ מתוך שהרג הכהנים שהיו מספיקים להם מזון כאילו הרגו ויורד לחיי חבירו הוא וכו׳ : ואמרינן עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה ממנו נקרא רשע : ואמר בפרק לא יחפור בר מבואה כו׳ דיש מעכב עליו דא"ל פסקת לחיותאי א"ל רבינא לרבא לימא רב הונא דאמר כר׳ יודא ולא כרבנן דתנן ר׳ יהודה אומר לא יחלק קליות לתינוקת שמרגילים אצלו וחכמים מתירים אפילו תימא דרבנן ע"כ לא אמרי רבנן אלא דא"ל אנא פליגנא אמגוזי את פליג שיסקי אבל הכא אפי׳ רבנן מודו דא"ל פסקת לחיותאי מאילו הראיות נראה דאסור ור"ת אמר דנכסי העובד כוכבים הרי הן כמו הפקר וכל מי שיוכל להחזיק בנכסיו מחזיק והן שלו וכ"ש שאינו גוזלו דאמר בבבא מציעא מי שהגיח פיאה ובא עני ופירס טליתו עליה ובא אחר והחזיק בה זכה וכן נמי גבי מציאה לפיכך נראה דמותר (שאילת רבינו גרשם מאור הגולה) :

תתי"ז **שאילה** ישראל שמכר חפץ לחבירו ואין מעות ביד הקונ׳ ונתן לו משכון בפני עדים על תנאי שאם לא יפדה משכנו ליום פלוני שימשכנו פ"י הישמעאל לריבית ועל זה ליתן הקרן והריבית כך דעתי נוטה דליכ׳ למימ׳ אסמכת׳ הוי ולא קניא ואילו אמ׳ לו אם לא אפדנו ליום פלוני הרי הוא שלך ודאי אסמכת׳ הוי ולא קניא אבל הכא מי שהמשכון בידו לא קונה ולא רוצה לקנות אלא שליח הוא עושה שליחותו ויוצא ויפדה משכונו אם רוצה

(תתי"ח) **ראובן** היה לו חטין ובא שמעון אצלו וסחר ממנו כ׳ מידות כל אחת ואחת בט׳ פשו׳ וקבע לו זמן לפורעם לו ונתן לו משכון עליה ומיד קיבל ממנו שתי מידות וכשבא לקבל ממנו הנשאר לא אבה ראובן ליתן לו כי הוקרו ועתה הוצרכנו לידע אם יכול לחזור בו אם לאו

כך דעתי נוטה שהרשות ביד ראובן ליתן לו חטין או לחזור בו ואין כאן מי שפרע לפי שלא נתן לו מעות עליהם וא"ת הרי נתן לו משכון על הדמים אין בכך כלום לפי שנתינתו המשכון על הדמים אינו כלום ואפי׳ לקבל מי שפרע ודברים בעלמא דמי דאמר רבא אמר רב נחמן התקדשי לי במנה ונתן לה משכון עליהם אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן ואמר בני רב הונא ב"ר אבא זבין אמתא בפריטין ולא הוה בהדייהו זוזי אותיבו נסכא בעלויה לסוף אייקר אמתא אתו לקמי׳ דר׳ אמי אמ׳ להו פריטי אין כאן נסכא אין כאן . הילכך יהיב ליה שמעון לראובן תמני סרי פשיטי ושקיל משכון דידי׳ הכי אמר רב נחשון גאון ז"ל.

(תתי"ט) **המפקיד** פקדון אצל חבירו בלא עדים . לימים בקש ממנו פקדונו ואמר לו הנפקד אינו נפקד אלא משכון הוא אצלי שאתה חייב לי כך וכך נשבע שהפקדון אצלו שמשכון הוא ולא פקדון וכך וכך אתה ח"ל ונוטל שלו ומחזיר דבר שלו ואם יש עדים שפקדון הוא אצלו והלה טוען ואמר בתחילה הפקדת אצלי ואח"כ הלויתי לך כך וכך מעות ונעש׳ משכון אצלי נשבע המפקיד שאינו חייב לו כלום וגובה פקדונו בלא ערעור ותימה אמאי לא מהימן במגו דאי בעי אמר החזרתיו לך :

(תת"ך) **ראובן** גרם לשמעון שנתפס ואמר אביך נתחייב לי ממון ונשבע לי שלא לצאת מן המלכות עד שיפרע לי ועבר על השבועה ופטרו רבינו שמחה דהבן אינו חייב לפרוע חוב אביו אם לא הניחו לו אביו ממון ואין אדם נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון פי׳ שאדם ממשכן על חבירו שאמר אני ממשכנך בשביל פלוני אותו פלוני אינו חייב אלא בארנון דהוא דינ׳ דמלכות׳ דבר מתא אבר מת׳ מימשכנו רב אמר דיכול לומר לו אתברי הביטדמינאי פי׳ תתיר ממני ופוטרני מזה הממשכני בשבילך

(תתכ"א) **דין** הא דדיינינ׳ דינא דגרמי היינו במקום שמפסיד חבירו ע"י גרמתו אבל מקום שהיה יכול להרויח וגורם לו בגרמתו שאינו מרויח פטור כדתנן השוכר את האומנין והטעו זה את זה אין להם עליה׳ אלא תערומת . לעיל בסימן תס"ן ירושלמי המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תערומת פי׳ שנתן לו עיסקא ולא נשא ונתן בה פטור שאין השוכר בא תכוף הפסקא אלא בעלמא והא דאמ׳ באיזהו נשך ופשע ולא זכו ליה דינא הוא דליפלג ליה ההוא דרב חמא מיירי בקניין

תתכ"ב **מסור** שקר שהזיק לחבירו אפי׳ בפי׳ נשבע הנפסד כמה הפסיד לו וישלם . ואם אדם נותן לו פקדון לשמור או משאיל לו דבר דהדר בעין ותובעו לדין על ככה חייב להחזיר לו מיד ולא נימא זמן ב"ד ל׳ יום אבל מלוה לו מעות או יין דהיינו מלתא דלא הדר בעין יש לו זמן ב"ד ל׳ יום . וראייה משבת ריש פרק השואל מאי שנא הלויני כו׳ השאילני לא אתי למכתב פי׳ משום דחייב להחזיר לו מיד הלויני אתי למיכתב פי׳ והלואה משמ׳ לזמן מרובה דקיימ׳ לן בריש מסכ׳ מכת סתם הלואה ל׳ יום בין בעל פה בין בשטר ואתי מלוה זה לכתוב על פנקסו כך וכך הלויתי לפלוני שלא ישכח :

תתכ"ד **בתוספתא** דבב׳ מציעא הודאת בעל דין כמאה עדי׳ דמי בד"א כשתבעו והודה לו אבל הודה מפי עצמו לא משום שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ויכול לחזור בו :

תתכ"ה **ציבור** שהזמינו לדין ראובן וגזרו עליו גזירה לבא לפניהם עד יום פלוני : והוקטן הזמן לפניהם והרחיבו הזמן עד ר"ח פלוני אותו היום של ר"ח פלוני כלפניו או כלאחריו נראה שיש לקהל להקל ולהחמיר דאמרינן כל שיעורי חכמים להקל חוץ מבגדים ואמרינן באילו טריפות לוג כלמטה ט׳ ה"נ לחומרא אמרינן עד ולא עד בכלל משהגיע ר"ח נתחייב בגזירת הקהל ומתחייב דינ׳ .

תתכ"ו **וששאלת** ראובן תבע לשמעון לדין מחמת מלשינות שהלשינו והפסידו ליט׳ ושמעון משיב הלשנת עלי תחילה והפסדתני ליט׳ ואני שלמתי לך גמולך ויש לי עדים שהתחלת׳ וקבל עליו שמעון בפני ב"ד להביא עדים או לשלם ליט׳ ועבר הזמן ולא הביא עדים ונפטר לבית עולמו : ועתה תובע ראובן מן היורשי׳ ליט׳ שב"ד חייבוהו לשלם : נראה דישלמו היורשי׳ הליטר׳ ואפילו למ"ד מלוה ע"פ אינו גובה מן היורשים הכא דעמד בדין שאני . אמר רב ושמואל דאת׳ תרוייהו מלוה על פה אינו גובה מן היורשי׳ כו׳ הבא שעמד בדין ותנן נמי גבי ערכין חומרא בערכין כו׳ הבא שעמד בדין : ועוד תנן בסיפא אומר ערכו של פלוני כו׳ : מאי ניהו שעמד בדין כו׳ . כיון שעמד בדין אישתעבוד נכסיה : הכי נמי לא שנא : ודווקא שחייבוהו בית דין ממון אבל חייבוהו קנס ומת לא קנסו בנו אחריו :

תתכ"ז **ראובן** נתן לשמעון מ׳ אוקיאות למחצית שכר לסוף נתן לו י׳ אוקיאות ואמר לו שכן ריוח ושוב נתן לו ליט׳ ורצה לחשוב לו אותן י׳ אוקיאות בקרן . ואמר ראובן והלא בריוח נתתם אמר ליה שמעון כן הוא אבל לא היה ריוח באותו עסק כלל ומה שאמרתי פיתוי דברים בעלמא כדי שלא לקחת העסק מידי נראה שיכול שמעון לחזור בו מאותו י׳ אוקיאות שנתן לראובן בחזקת ריוח ולחשבו לו בקרן הואיל ועדיין יש בידו מאותו עסק כנגדו דמתוך שיכול לומר להד"ם בין מן הקרן בין מן הריוח בשבועה נאמן :

תתכ"ח **וששאלת** אחרים באו מקלונייא והביאו נמר כבשי׳ ובאו עליהם ישמעאלים ולקחו מהם ומכרו לראובן ושמעון והלכו ראובן ושמעון ושמוהו בספינה בשאי להוליכה אל מגע"ך ובקש שמעון מראובן להוליך הנמר לשם למכור כאשר תמצא ידו וכן נעשה והוליכה ומכרה ללוי ופרע לו לוי מן הדמים וקבע לו׳ זמן על השאר וכשהרגישו הסוחרים בדבר הלכו אחר הנמר למגענ"ץ כדי להוציאו מן הלוקח וכשנודע ללוי הדבר שיחד לשרי העיר והערכאות וניצל מידם וכשבא ראובן ללוי לגבות מידו הנשאר בידו א"ל נתתי שוחד בהצלת הנמר והילך הנשאר והשיבו ראובן מה לי לשחד וא"ל לוי שקבלת עליך לפנותו ולהעמידו בידי א"ל ראובן לא הי׳ דברים מעולם ואחרי זאת תבע ראובן משמעון מחצית החוב שנשאר לו לראובן ביד לוי ענה לו ראובן הילך חוץ ממה שנתן לוי לשוחד בהצלת הנמר ואמר לו שמעון מי ליוד לקבל אחריות לפנות ולהעמיד הנמר בידו ואמר ליה ראובן מעולם לא קיבלתי עלי אחריות כלל (ע"כ השאילה) נראה שהשוחד שנתן לוי להצלת הנמר יפה עשה שהציל המרובה במועט ואין לו לראובן עליו מאותו שוחד כלום שעל ראובן היה לפנות אותו נמר ולהעמיד ביד לוי דאמר בב"ק ובבב׳ בתרא מכריז רב הא בר ישראל דזבין לי׳ חמרא לישראל חברי׳ כו׳ דינא הוא דמפצי ליה ס׳ ואפילו לאמימר דפטר היכא דידיע מילתא דישמעאל קוסטא תבע ודאי אובעי ליה לפצוי ומה שתובע ראובן שלא קיבל עליו אחריות אין בכך כלום שאילו אמר לו ראובן ללוי בשעת משא ומתן הוי יודע שאינו מקבל עלי שום אחריות מ׳מר זה שאני מוכר או היה טענתי׳ טענה אבל בסתם לא נפטר ראובן מלוי דק"ל פרק קמא דבב׳ מציע׳ אחריות טעות סופר בין בשטרי הלוא׳ בין בשטרי מקח וממכר הלכך לא מצי פטר נפשי׳ הילכך אשום עדים ללוי כמינו נתן בהצלת הנמר לשוחד מוטב ואם . לאו ישבע כמה נתן ויפטר וכיון שנפטר לוי מראובן גם הוא נפטר משמעון בלא כלום .

תתכ"ט **ראובן** נתן פרקמטיא לשמעון באחראי לפני עדים ובזמן הפירעון תבע ראובן כ"ה דינר ושמעון השיבו איני חייב אלא כ"ד והעדים מעידים כדברי שמעון וא"ל ראובן לשמעון איני רוצה לסמוך על העדים כי שמא טעו בדבר או אני טעיתי אלא השבע והפטר או אני אשבע ואטול יש ביניהם שבועה או לא נראה שאין ביניהם שבועה ואין לו לראובן אלא בהעדאת עדים בלבד דתנן שנים אוחזין בטלית וכו׳ וסיפא בזמן ששניהם מודים או שיש עדים בדבר חולקין בלא שבועה

שבועה ואע״ת אין ביניהם שבועה דאורייתא אלא שבועה דרבנן לעולסליכא ביניהו שבועה כלל והך שבועה מדרבנן דאמר ר׳ יוחנן שבועה זו בתקנת חכמיםואפילו הכי כי יש עדיםשאולקין בלא שבועה אלמא לית׳לשבועה כלל:

תת״ל **ראובן** נתן לשמעון פרקמטיא באשראי והראה ממנו חפץ ללוי ויהודה למוכרו להם וראובן עומד שם ואמר שמעון ללוי ויהודה תנו כסף לזה ראובן והלך ראובן לדרכו וסחרו לוי ויהודה עם שמעון אמר להם שמעון הכסף שאני אמרתי אליכם ליתן לראובן אלא לי בידי בא ראובן ותובע כסף מלוי ושמעון גם הוא תובע מהן כמו כן כי אמר אחרי שאמרתי לכם אמרתי שלא ליתני הדין עם מי ועוד יורינו הרב ראובן נתן פרקמטיא לשמעון באשראי עד זמן פלוני בתוך הזמן בא ראובן אל שמעון ובקש ממנו להחזיר לו מכירתו כי אמר רואה אני שהפרקמטיא אינה מתבקשת כל כך ולא תוכל לפרוע בזמני ולא אבה להחזיר לו אמר ראובן לפחות אוקיא זהב מן הפרעון ולא אבה עד אשר אמר לו קח הליבר״ש של בכרוכ״ש והמותר פרע לי ונתרצה שמעון בדבר והחזיר לו כל השאר ועתה תובע לו הבכרו״ש כי אמר אנוס הייתי והטעתיך הדין עם מי כך דעתי נוטה שלא קנה ראובן הכסף מלוי ויהודה דאין אדם מקנה דשב״ל ופלגתא ביבמות ובקדושין מיהו קי״ל דאיןאדםמקנה כו׳ הילכךדבריו של שמעוןקיימי׳ וגובה כספו מלוי ויהודה ועל דבר הבכרו״ש נראה דזכה שמעון במה שבידו וכי האי לא שאין אונס דידיעה דלא מטא זמן פירעון של ראובן וכיון דאמר קנה לך קנה ותו לא צריך דאיתנו ברשותיה:

(תתל״א) **ראובן** רצה ללכת לעיר גדול אמר לשמעון קנה ממני ו׳ זהו׳ ותן לי הפשוט מיד ואתן לו הזהוב בשובי מדרכי וכן עשה נתן לו בפני עד אחד כפי תנאים ונפטר שמעון והושם ממנו ביד נאמן בציווי הקהל כר׳ שהדין עם ראובן ועל הנאמן יש לו להחזיר בציווי הקהל כל חובו ואין לחוש שמא פרע לו ראובן כל חובו לפי שזמן הפריעה לא בא אלא בשובו מדרכו והרי הוא לא שב וק״ל כריש לקיש דאמר חזקה אין אדם פורע בזמנו ואפי׳ מיתמי ואע״ג דאמר מר הבא ליפרע מן היתומים לא יפרע אלא בשבועה אתיא חזקה ועקרה ליה לשבועה ה״נ דזכה ראובן בחובו ואפילו שבועה לא בעי ועוד שטענת ראובן ברי וטענת יורשי שמעון שמא וברי ושמא ברי עדיף ועי״ל אילו היה שמעון קיים הוה מודה לראובן:

תתל״ב **וששאלת** ראובן הלוה לשמעון מעות לימים חלה ראובן עד למות וצוה לביתו ובא שמעון ומחל לו החוב ואם אמות יוסיפו לך ליט׳ מפשיטיי ושוב עמד מחוליו וחזר בו כר׳ דיכול לחזור בו ממה נפשך אם מתנת שכיב מרע משוית׳ ליה אמור רבנןמתנת שכיב מרע במקצת בעי קניין אי מתנת מלוה מחמת מיתה אמור רבנן עמד חוזר אע״ג דקנו מידו:

(תתל״ג) **ראובן** היה מלמד תינוקות ושמעוןהתנה עמו ללמד בנו שנה וכשלמד ד׳ חדשיםהוליכו אביו למדינה אחרת ועיכב ב׳ חדשים וחזר ולמד ג׳ חדשים ובשעת הגתות הוליכו לכפר ולא חזר וראובן טוען הואיל ועיסקתי במלאכתי עם הנשארים תן לי שכרי משלם ועכשיו יבאר הרב אותו ביטול שביטל התינוק על מי בין מה שהלך וחזר ובין מה שלא חזר: ראובן היה לו שני בתים מושכרות מא׳ י בידו ובא שמעון ותבעו ממנו לשכור אחד ושכר לו והתני יחד כשהוא ראובן פורע שכר ביתו שיפרע גםשמעוןשכר ביתו אע״פ שלא יוליא שנתןכדי שיתןראובן שכר שניהם יחד לא״י ולזמן פרע ראובן לשמעון לא אבה אמר ליה ראובן הואיל שכפרת בתנאי צא מן הבית ענה לשמעון לג׳ שנים שכרתיו וראובן טוען לשנה והכריע השליש לב׳ שניםועכשיו דר שמעוןבבית שנה ומשנייה לא דר בו כ״א ד׳ חדשים ויצא ממנה ולא רצה ליתן משכר שנה שנייה אלא שכר ד׳ חדשים וטען ראובן הואיל ולא יצאת׳ בתחילת שנתך תן לי שכר כל השנה ועוד שדברת בעודך בבית שהשכרתי לך לג׳ שנים ואע״פ שיצא משמעון מןהבית כלי תשמיש ונשתיירו בבית כל השנה ועכשיו יורני הרב אם עליו לשלם שכר כל השנה התשובה נראה שיש למלמד כל שכרו משלם שהרי לימד לנער רוב שנתו וישב עם הנשארים שבאו לפניו כל שנתו ושנו רבותינו השוכר את האומן והטעו את בעל הבית אין להן זה על זה אלא תרעומת במה דברי׳אמוריםשלא הלכו חמרי׳אבל הלכו חמרים ולא מצאו תבואה נותן להם שכרם משלם וכל שכן זה שלימד ותו לא מידי ועל שכירות הבית נראה שחייב שמעון לתת לראובן שכר הבית של כל השנה שנייה ולא מבעיא בית זה שדר בו שמעון ד׳ חדשים וכלי תשמישו היה בו כל השנה שמחוייב בשכר אלא אפילו דר בו ולא היו בו כליו חייב לפי שהיה לו להודיע לראובן קוד׳הגעת זמן יציאתו כדי לבקש אדם אחד לדור בו דאמר בפרק השואל בבב׳מציע׳ המשכיר בית לחבירו כו׳ אין יכול להוציא וקאמר בגמר׳ להודיעו קאמר:

תתל״ד **וששאלת** עכן גנב כסף משמעון ונודע לו: והיה לעכן פקדון ביד פלוני והלך שמעון עם חבורתו לבי׳ פלוני שלא ברשות ולקח הפקדון והיה לו לשמעון מלוה על פלוני ועיכב לו פלוני המלוה עד שישיב לו שמעון גזילתו שלקח מביתו · נראה דיכול פלוני לעכב המלוה עד שישיב לו שמעון מה שלקח מביתו דגר׳ בהגוזל נגנבה באונס: ואח״כ הוכר הגנב וכו׳ · ופסק רבא דדינא דשומר בהדי גנב הכי נמי דינא דפלוני בהדי שמעון הולכך תפיס פלוני מה שבידו עד דמהדר ליה שמעון מה דשקיל מביתיה:

וששאלת חנוך בן ראובן חלה ונפל למשכב וצוה מחמת מיתה בפני נמואל בן דודו ובפני עד אחד כשר לחלוק בין בניו ונפט׳ מתוך אותו חולי אםהצואה שצוה מקויימת היא אע״ג דחנוך ונמואל קרובי׳ זה לזה שכיון שמת חנוך ונסתלק לו ונפלו נכסיו לבנו כשר נמואל להעיד לבניו דהוה ליה שלישי בשני: ומנלן דאמר הכי אמר שמואל השותפי׳ מחזיקי׳ זה על זה ומעידי׳ זה על זה: וקשי׳ לן מעידי׳ נוגעין בעדותן הן ושני שקנו מידו אלמא תחילתן בכשרות והשתא נוגעין בעדותן הן וכי אסתלק חד מינייהו איתכשר ליה בסהדות׳ דחברי׳ ולא אית׳ כאן דתעיקר׳ לא חזי אלא חזי ומעידין זה לזה · ה״נ אף על גב דמעיקרא קרובים זה לזה כיון דמת חנוך ואיסתליק ונפלי נכסי קמי מתכשר נמואל לאסהודי ליה דלדידהו מעיקרא לא פסיל כלל:

תתל״ה **וששאלת** ראובן שחר מלאכה משמעון כך וכך אגודות בליטרא ומסר שמעון לראובן מפתח של תיבה שבתוכה וראובן רוצה לחזור יכול ראובן לחזור בו או לאו. שאילה זו היא מסותמת והוצרכתי לפרשה נראה אם כשמסר שמעון לראובן המפתח היתה המלאכה חוץ לתיבה ולקחה ראובן ונתנה כולה בתיבה נתקיימ׳ המכיר׳ במסירת המפתח ובמשיכת המלאכה הנתנה בתיבה ואין אחד מהן יכול לחזור בו: אבל אם שניהם נתנו המלאכה בתיבה לא נתקיימ׳ המכירה דמשיכת ראובן לא היית׳ שלימ׳ כי הוא לא נתן בתיבה תחילה ומסר לראובן המפתח אחרי זאת שאותה מכירה אינה כלום דמשיכת מפתח גריד׳ לא קני דא״ר אליעזר פר׳ שור שנגח את הפרה המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דלי קני היכי דמי אי בכספא ליכא בכספא וכו׳. כיון שמסר הדלי כמאן דאמר לו חזק וקני ואמר ריב״ל פרק קמא דפסחים המוכר בית לחבירו כיון שמסר לו כו׳: ואמר ריש לקיש בב״ק המוכר עדר לחבירו ויש לומר דמהני ג׳ שמעתת׳ דלא שנא מסירת דלי ולא שנא מסירת מפתח גרידא לא קניא:

תתל״ו **וששאלת** ראובןושמעון שירשו קרקע בנוייה מאביהם ושבאו לחלוק התנו ביניהם שיהא ראובן נוטל מן המערב ושמעון מן המזרח וקנו מידם על כך ומקצת מן הבניין של אבנים היה בחלק שמעון ובעת החלוקה היה רוצה ראובן לסתור אותו מותר הבניין ולחלוק האבני׳ והעפר ושמעון אומר איני רוצה לסתרו אלא אתן לך דמי האבנים והעפר לפי חלקך המגיע לך וראובן אמר תן לי שכר הבניין הראוי ליתן לבנאים · ושמעון אינו חפץ · נראה שאין לראובן בשבח הבניין ובעילויי׳ כלום שמשעה שקנו מידו ליטול חלקו מן המער׳ סילק עצמו מן השבח ומן העלוי וגלי דעתי׳דלמיסתר ומישקל קאי ואין לו אלא דמי האבנים והעפר · דאמר בהמקבל רב פפא קיבל ארעא לאספסתא קדחו בי׳ ונטלי כו׳ מאי פסיק כו׳: גלית אדעתיך למסתר ולסלוקי אין לו אלא דמי עצים הכי נמי אין לו אלא דמי אבנים ועפר בלבד ·

תתל״ז **וששאלת** ראובן מכר לשמעון מעיל בי״ב זהובים כסף ושמעון דחהו בדברים לסוף תבעו לדין והשיב פרעתי לך וחייבוהו ב״ד שבועה ודחה אותו גם מן השבועה ובתוך כך מת שמעון והנה תובע ראובן את בן שמעון על הכסף והוא מדחהו כמו אביו. נראה שאין לראובן על בן שמעון אלא שבועת יורשי׳ שאין לראובן עליו מאותו חוב כלום· ואע״ת מה צורך שבועה זו והלא אביו טען בב״ד שפרע מיהו צריך שבועה זו אלא אם כן אמר בשעת מיתתו אין לו עלי כלום כדתניא רשב״ג אומ׳ אם יש עדים שאמר בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע נוטלין שלא בשבועה:

תתל״ח **התובע** חבירו והשיב הלוה פרעתיך אינו צריך לפרש דק״ל בדיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה: וכי תימ׳ דין מרומ׳ הוא כיוןשאינו מפרש באיזה ענין פרע ובדין מרומ׳ צריך לבדוק מדחשו רבנן לקניא דרבא והצרכו׳ לישבע על דעת המקום ועל דעת בית דין למיעבד כי קניא דרבא ובהא לא אשכחן דאצריכו רבנן לפרושי ש״מ לא צריך לפרושי:

תתל״ט **ראובן** ושמעון לקחו תפלים בשותפו׳ונמכרו התפלי׳ ובאו לחלוק אמר ראובן לשמעון רצוני שתשבע לי בעסק השותפו׳ כי התפלים נמכרו בביתך ואתה מכרתם · השיבו שמעון אתה תשבע שגם אתה מכרתם וראובן אמר לא מכרתי כלום ועוד טענו ראובן מנה לי בידך ושמעון השיבו אין לך בידו כלו׳ וגם מזה רוציה להשביע זה את זה שזה אמר השבע והפטר וזה אמר השבע וטול: נראה שהשבועה על שמעון מאחר שמודה שמעון שנשא ונתן בעסק השותפות יש עליו שבועת השותפין דתנן ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין וכיון שיש עליו שבועת השותפין יש עליו לגלגל על שמעון שבועה אף על המנה דתנן חלקו השותפין כו׳ נתגלגלה לו שבועה כו׳ ושמעון אין יכול להשביע את ראובן כיון דאין מודה דעל ידו נמכרו התפלים על כן יכול ראובן לומר לשמעון השבע שאני מכרתי׳ ואני אשבע שלא נשאר עלי כלום. וכל זמן ששמעון אינו נשבע שבועה זו אינו יכול להשביע את ראובן שבועת שותפו׳:

(תת״מ) **וששאלת** יש בני אדם החשודים על השבועה ומאחר שמשביעין אותו שבועת הסית ומקללין לפניו ואינו מודה מהו להחרים ולקלל עוד על דבר זה עד זמן מרובה כדי שיפחד ויודה: נראה כיון שגזירה זו היא במקום שבועה אוקמא לא מצינו נשבע וחוזר ונשבע דכתב שבועת י״י תהיה בין שניהם ולא שבועה: ואם הוא חשוד הופכיןהשבועה על שכנגדו אבל להשביעו אחר השבועה לא. ופעמים שאיסור הוא דאמר מר החושד בכשרים לוקה בגופו וזה שמא נשבע על האמת ואתה חושדו על השקר: ועוד מיחזי כמאן דנקיט בכובסי׳ דלשבקי׳ לגליותי׳ שפעמים שאדם חשוב הוא וזילא ביה מילתא לאישתבועי׳ כל יומא ולהתקלל ופעמים שאדם מתירא אפילו מקללת חכם סבר במא קללת חכם אפילו על תנאי היה

היה בא ופורע שלא בדין ומשיב מה שלא גזל מפני הבושת שמתבייש בכל יום הילכך לקלל ולא לגזור אלא פעם אחת בשבועה · ואי כפר דינו יהא מסור לשמיסליפרע ממנו: ושמעון על חרמות של קהל ושלב״ד חשוב משויעליה ואי מחוייב שבוע׳ מהפכינא דתקנתא לתקנתא לא עבדינן וכעין זה תמצא בכייר בשבועות הועתק ממרדכי של ה״ה מהרר״ה טריום ז״ל בשם הר״ם ז״ל ומתחלת תשובת מר׳ שמשון שנים שנשבעו זה לזה וכו׳ ע״ש ·

(תתמ״א) **ושאלה** אנשים שנשבעו ביניהם בגזירה חמורה לסייע זה את זה מיד אחרים והאחד יוצא מתנאי השבועה אם חבירו פטור מלשמור שבועתו אעפ״י שלא נשבע לו בתנאי על מנת שתשמור לי אשמור לך יודיע הרב אל שואל אסיפער או על ידי הרב או בענין אחר שהשבועה שנשבע על אומת שופכי דמים ומלשינים נשבע: נראה אם נתחרט זה על שבועתו על שלא עמד חבירו בשבועה ובא לפני ב״ד הדיוטות או מומחה וישאל על נדרו ויאמר אדעתא דהכי לא נדרי ויתירו לו נדרו ·

(תתמ״ב) **ושאלה** עובד כוכבים בא לראובן ורצה לקנות כלי ואמר ראובן אין לי אלא ארחך ליהודי ואמר לו העובד כוכבים אתה קני לי והניח ראובן העובד כוכבים בביתו והלך אצל שמעון ואמר שמעון יש לי ואני אמכרנו לך ואמר לו ראובן העובד כוכבים אוהבי ואיני רוצה להטעותו אם הכלי של כסף אמכרנו לו אמר שמעון אינו צרוף כל כך אלא מעורב בו מעט נחשת ומשקלה כלי ג׳ ליטרא ואתנהו במ״ז דינ׳ ואמר לו ראובן על דבריך אני סומך ואמכרנו לעובד כוכבים: נטלה ראובן מיד שמעון בלילה ומכרה ליד העובד כוכבים בב׳ דינרים וקודם היום הלך העובד כוכבים לדרכו ונתן ראובן לשמעון דמי כליו מ״ז דינר לימים הלך ראובן למקום של עובד כוכבים ואמר לו העובד כוכבים למה רימתני ומכרת לי כלי של נחושת וכפאו וגבה ממנו כ׳ דינרין והחזיר לו הכלי וחזר ראובן לשמעון וא״ל לא יפה עשית שמכרת לי כלי של נחושת וסמכתי עליך ונמצאתי כפרן טול כליך והחזר לי מעותי: והשיב שמעון סברית וקבלית · נראה שאין בטענת שמעון כלום דהיכא אמר סבר וקבל גבי אונאה וביטול מקח ולא גבי מקח טעות וטעמא גבי אונאה וביטול אם שהה יותר בכדי שיראה לתגר אמרי׳ סביר וקביל דמוכר לא קאמר מטעי ללוקח טלית בכך וכך יהיב׳ לך אמר יהיב לי סלע או יהיבנא לוקח גופי׳ טעי בטלית ולא ידע אי שוה הכי לא שמכת אנפשך וקבילת אבל גבי מקח טעות דמוכר מטעי וא״ל יין ונמצא חומץ וסמיך אדיבורי׳ ודבין לא אמרינן סביר וקביל דאמרינן בפרק המוכר את הספינה ארבע מדות במוכרין מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות לוקח חוזר כו׳ יין ונמצא חומץ שניהם חוזרין וא״ת ה״מ בדלא שהא בכדי שיראה סביר וקבל ליתא חדא דתנא בקידושין גבי אמר לאשה התקדשי לי בכלי זה של יין ונמצא דבש אינה מקודשת אלמא גבי מקח טעות לא אמרינן סביר וקיבל ועוד מדלא תני גבי יין ונמצא חומץ שניהם יכולין להחזיר וגבי סלע מטלית קתני עד מתי מותרין לחזור ש״מ אעפ״י ששהא כדי שיראה חוזר וכי תימא תנא כי רוכלא למיחשב ותני הני וה״ה להני איכא למיפרך מה לטלית שכן מה שאמר ליתן לו נתן ולוקח עצמו פשע שלא החזיר לתגר וסמיך על דעת עצמו וקיביל אבל גבי יין ונמצא חומץ שלא נתן לו מה שאמר לו חוזר לעולם ומהכא נמי איכא למימר דמקח טעות חוזר לעולם דאמר בבבא מציעא ההוא אפוטרופא דיתמי דזבן תורא ליתמי לא הוי ליה ככי ושיני למיכל כו׳ עד דאשכחי׳ למריה דתורא ושקל יתמי זוזי כו׳ · מידע ידע דמקח טעות אלמא מקח טעות חוזר לעולם ·

ת תמ״ג **ושאלה** ראובן ושמעון הלכו בדרך אמר ראובן לשמעון שמור לי אלו המעות אמר שמעון אין לי מקום א״ל ראובן צרור אותו בסדינך לסוף נגנבו וטוען עשיתי כאשר דברת: וראובן טוען פשעת בהן כי ישבת בשוק בין הגנבים · נראה שאלו שתמא הפקיד לו מעות ס׳ דינר וצררו שמעון בסדינו יכול ראובן לטעון טענה זו אבל כיון שאמר ליה שמעון אין לי מקום לשומרן וא״ל ראובן צרור אותו בסדינך כדרך שבני אדם נוהגין להלך בו לישן בכל מקום שירצה ומכלן דדייקנא לישנא יתירה דת״ר שכיב מרע שאמר תנו מאתים זו לפלוני בעל חובי כראוי לו נוטלו ונוטל חובו כו׳ הא מני ר׳ עקיבא היא דדייק לישנא יתירא דתנן לא את הבור כו׳ ומודה ר׳ עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאו׳ כו׳ וקאמר לכופיו׳ מילתא ה״נ אילו הפקיד לו סתם הוייתי אמר פשע בשמירה ולא שמר שמירה מעולה השתא דאמר ליה לצרס בסדינך משמע אפי׳ בשמירה פחותה הילכך זו פשיעה שישן בין הגנבים שדרכו לישן במקום ראשון המוצאו אבל אם פשע שמעון בסדינו והניח במקום שאינו ראוי לשמירה דלא שמרו כדרך השומרים ונגנבו חייב ·

(תתמ״ד) **ראובן** ושמעון באו לדין וטען ראובן גנב אחד בא לביתי והביא לי זהב וקניתי ממנו ולאחר שיצא הלכתי לפני ביתו של זו שמעון וראיתי מקצת הקהל יוצאים עמו ואומרים זה לזה ראיתי אותו גלח היום וראיתי בכיסו ו׳ דינ׳ מפשיטי׳ חדשים ומצאתיו בבית זונה ואני יודע שלעולם לא יחזור לבית אביו על שהוא ריק ועל גניבה שגנב לשם ומכרה בכאן באותו פשיטי׳ שראיתיו בכיסו ענה שמעון אם ילך שום אדם ויגזול ממנו הפשיטי׳ לא יפסיד שהוא מפוחד ממנו שיצא עליו שם גניבה ויברח ויש לי בלבי שאלך למטרופיא שלי ואמר לו שיגזול ממנו וישלם לי ג׳ דינר שהוא חייב לי וכששמעתי הדבר אפי׳ שמעון פחדתי ואמרתי לו דע כי קניתי מאותה גניבה שמכר אותו גלח אם תלשין עליו שמא יצא הקול עלי ואני מתרה בך שאם אפסיד אתה תפרע לי וענה שמעון איני מקבל התראך ועוד השר הזה אוהבני ואם אני אתראה בו שלא יזיקני אלא מן הפשיטי׳ שיגזול לו ברור שלא יזיקני יותר ולא יתפרסם הדבר הלך שמעון ועבר על התראתי לאחר שהניחו השר יצא הקול על אותם תפיסה ותפסו הסרדיוט ודחקו עד אשר גילה הכל מה שגנב ומכר ועל דבר זה הפסדתי ממון תפרע לי כל ההפסד מן הקרן ומן הריווח ענה שמעון מכל זה אינני פושע כלום שלא השלכתי מכל מה שבידם ולא נתכוונתי להפסידך אלא רציתי ליקח מציאה מיד גלח זה דכל הקודם במציאה זכה ועוד שמאותם שדברתי עמו לא בא לך שום הפסד אלא הקול שיצא עליו גרם לו שנתפס והפסדת מה שהפסד:

תשובה נראה שאין לראובן על שמעון מאותו הפסד כלום אע״ג דדיינא דינא דגרמי גורם דגורם לא אשכחן דמחייב והאי גורם דגורם הוא וראייה מפ׳ שבועת עדות הכל מודים בעדי סוטה בעדי קינוי דפטור דכי גורם דגורם הוא משם יש להוכיח דגורם פטור מכל.

תתמ״ה **ירושלמי** דפרק שני דדייני גזירות חד בר נש אזיל לדין עם חביר׳ קמי׳ רב שרי מטען ליה חיטין ושעורים וכוסמי׳ א״ל רב כל מה דאת יכול למטען עליה טעון ומגלגל עלי׳ גלגל והוא משתבע לך חדא על כולהן מכאן אנו למדין אדם שרוצה וליטעון שישבע לו הרבה שבועות נאמן ליטעון עליו בפעם כל מה שיש לך לטעון עליו וישבע לך אחת על כולן וכל מה שתטעון אחרי כן על מי שנתחייב לך קודם ירידתך לדין עמו זה לא ישתעי בהדך מזה כלום · וכן פסק רש״י בתשובה:

תתמ״ו **ראובן** נתן לשמעון מנה בעסק למחצית שכר ומת שמעון והוציא ראובן שטר העסק שבידו על יתומי שמעון בדבר זה נחלקו דייני גולה · ודייני ארץ ישראל: דייני גולה אומ׳ נשבע וגובה מחצה שיכול לומר העסק נאבד: ועל ראובן לישבע שלא פרע לו שמעון כלום וגובה מיתומים של שמעון: ודייני א״י אומר נשבע וגובה מחצה שיש לומר העסק נאבד ועל ראובן ועל יתומי שמעון לשלם זה מחצה וזה מחצה: וכל הדייני׳ מסכימי׳ לדברי נהרדעי דאמר האי עיסק׳ פלגא מלוה ופלגא פקדון ובשטרא שבידי מאי בעי פלוגי: מ״ד כולן קסבר עסק זה לא נאבד ולא נפרע לראובן כלום · וביד שמעון נשאר הילכך נשבע ראובן וגובה כולן כי השטר שבידו מוכיח שכך הו׳ שהרי שמעון לא תבעו למ״ד נשבע וגובה מחצה סבר יש לומ׳ כל העסק נאבד או פרעו שמעון ולא את שטרא בידי מאי בעי ע״כ שמעון פורע מחצית העסק שהיה עליו כמלוה ותו לא דקיימא לן הילכתא וגובה מחצה ודייני גולה הכי מתמיתין: ומוקמינן הילכתא כוותייהו:

תתמ״ז **למר** שמשון כהן ולמר אליה בר׳ אליה מאפי גרשם בר יהוד׳ שלו׳: ותשוב׳ שאלת על היתום ונפטר וצוה בפני עדים ונתן כל אשר לו לשמעון דודו מקרקעי ומטלטלי חוץ משני למדי כרם שצייר ויהודה דודו לא היה שם לימים בא יהודה ושמע צוואת כהנו והיה מתרעם על שמעון: ואמר שהצוואה אינו כלום לפי שלא היה בן י״ג שנה ועדים אמרו שהיה בן י״א שנה · נראה שאין בצוואתו כלו׳ דאמרי׳ בבב׳ בתרא בודקין לגיטין כו׳ ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן ד׳. והכי הלכתא וה״מ שאינו יודע בטיב משא ומתן אבל יודע אפילו בן י״ג שנה ויום אחד מקחו מקח דשלח ליה גידול ב״ר מנשיא לרבא למדנו תינוקות בת י״ב שנה ויום אחד כו׳ · והילכת׳ כגידול · וה״מ לענין זביני אבל לענין מתנה אף על גב דלא ידע מתנתו מתנה דהא דאמר אמימר מתנתו מתנה אגידול בר מנשיא קאי: וה״ק אף על גב דלא ידע מתנתו מתנה ובקטן לא שייך ביה מצוה לקיים דברי המת דאמר רב מניין למתנת שכיב מרע איש כי ימות וכו׳: יש לך העברה אחרת בזו מתנת שכיב מרע איש אין קטן לא: ואפילו לרב נחמן דאמר מתנת שכיב מרע מדרבנן לא שייך גבי קטן מצוה לקיים דברי המת מדיוקי׳ דשמעתיה דטעמ׳ דש״מ דמתנתו מתנה שלא תטרף דעתו הא בריא בכסף ובשטר ובחזקה. ורב נחמן סבר קטן אין יכול להקנות לא בכסף ולא בשטר דאמר רב נחמן אמר שמואל למכור בנכסי אביו עד שיהא בן ד׳ הילכך גבי יתום לא שייך למימר מצוה לקיים דברי המת · ואין בצוואתו כלום וה״מ לגבי מקרקעי אבל לגבי מטלטלי מתנתו מתנה וצוואתו קיימת דתנן הפעוטות מקחן מקח כו׳ · כבר שית כבר שבע כו׳ . ולא פליגי כל חד לפום חורפי כו׳ · משום כדי חייו כו׳: הילכך כל מקרקעי שהיתום הניח נפלו לפני היורשי׳ וחולקי׳ בשוה ומטלטלין קנה בהן שמעון בצוואת היתום וכן הדין דהילכתא כמר בריה דרב אשי דאמר מתנתו מתנה ·

תתמ״ח **ראובן** היה לו בנים והשיא אשה לבנו הגדול ונתן לו כסף וספר ונפטר ראובן: ואמרו בני ראובן לנשוי לא תירש עמנו שקבלת חלקך אתן לכל אחד כמו שקיבלת והמותר נחלוק דנר׳ דזכה הנשוי במה שנתן לו אביו בחייו · ויירשו הירושה בשוה · דתנן בפרק מי שמת הניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסי׳ על הקטנים כו׳ בגמ׳ נשאו גדולים לאחר מיתת אביהם אמרו קטנים לאחר מיתת אביהם כו׳: כדרך שנשאתם אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן הכי נמי לא שנא ·

(אלו הדינים קצת מסדר נשים) ·

תתמ״ט **אשה** שאין לה נכסים שהיא עניה ולוותה ואכלה וניסת שוב לעשיר ואין לה נכסי מלוג זה היה בגרמייזא · ויש שחייבו הבעל לשלם כר׳ יהודה שהיה דורש לשון הדיוט באתקבל ופי׳ ר״ח בכל הני דרשי

דרשי לשון הדיוט · וכתנאי ב"ד דמו ובספרי כתי' התם א"ר יודא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו : וכן כל קרבן שהיא חייבת שכך כתב לה אחריות דאית לך עלי מקדמת דנא · אבל בפרש"י כת' דה"ג בת"כ אמר ר' יהודה לפיכך אם פטרה אינו חייב בהן שכן היא כותבת לו פי' בתוך השובר שכותבת לו על קבלת כתובה ואוחרין דאית לי עלך מקדמת דנא ופי' רבינו חננאל פי' אותן קרבנות שהיית' חייבת קודם שלקחה עליו לפרוע שכך כותב לה בכתובות אחריות דאית ליך עלי כלומר אותו אחריות שהיה לך קודם הליקוחים קבלתי עלי ובספרי גבי סוטה והביא את קרבנה עליה כל קרבן שעליה דברי ר' יהודה וחכמים אומר קרבן שמכשירה לו כגון זבה ויולדת מביאה משלו ואין מתמעט מכתובת' וקרבן שאין מכשירה לו כגון נזירות או שחללה שבת מביא משלו ומקים מכתובת' · ובירושלמי דיבמות פרק האשה שהלכה היא ובעלה : דרש ר' יודא מביא אדם ע"י אשתו כל קרבן שהיא חייבת אפילו אכלה חלב או שחללה שבת וכן היה ר' יהודה אמר פטרה אינו חייב בה ומעתה מ"ש הלואה מקרבן ·

(בתשובת רבינו גרשם)

תת"ן **אשת** ראובן שהפקידה אצל אשת שמעון פקדון ופשעה ונגנב כך הדין אילו אותה שפקדון אצלה פנוייה חייבת לשלם שהשוה הכתוב אשה לאיש וכו' : ואם יש לה נכסים שאין לבעלה רשות בהן חייבת לשלם ואם אין לה יכתבו לה ב"ד לכשתתאלמן או תתגרש שתשלם אבל בחיי בעלה אינה משלמת שאין לה מה לשלם כדתנן העבד והאשה פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו פטורי' ·

תתנ"א **הורה** רש"י על שהיאחרו הכתוב' בליל חמשי ונחתמה כשירה אף על פי שכתוב בה ברביעי וראייה ממסכת נידה שאני כתובה דמנהגי בה טפי · והורה לכתוב בכתובה הכל קבל עליו והוא תיקון יפה ואין צריך שך :

תתנ"ב **כתב** בעל החפץ אשה שאבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה גובה אפילו תוספ' ומביאין ב' או ג' כתובות של קרובותיה ונותנין לה בפחותה מהן ובשבועה וכן המנהג ·

תתנ"ג **נשאל** לרש"י אשת ראובן צועקת עליו שגרשה מביתו והוציאה בלא כתובה והוא טוען שמקח טעות נשאה כי סמני צרעת נראין בחוטמה ופניה פורחות שאין קודם הנישואין והיתה מרגשת בעלמותה: גם משפחת' כול' מחולי זה ובשעת שכנסתיה לא הרגשתי במומין שבסתר והיא אומרת בריאה היתה וגם טוען הבעל המאורעים רוניסלקלטה והעידו הקהל שבריאה נשאה ושקר דבר במה שהמאורעי' רנים לקלטה אלא הוא המוציא קול: (תשובה) · נראה שאין לו עליה טענת מומין ואם אינו רוצה לקרבה יגרשנה ויתן לה כתובה ואם אין לו יתן כל הנמצא בידו אלא שיסדר לו כדרך שמסדרין לב"ח מטה ושולחן וכסות לי"ב חדשים ושטר כתובה יהא עומד לגבות בכל שנה בכל אשר ישתכר עד שישלים כל כתובתה ואם תפילה להתגלגל ע"י מזונות יתן לה כל אשר יראו ז' טובי העיר לפי השגת ידו ואינו יכול לומר לאו מעשה ידיך במזונותיה וכל מעשה ידיה שתשתכר תתן לה או תחשוב למזונותיה ועליו אוסיף כדי הצריך או טוב לו לחת לבו לקרבה למען יתרחם מן השמים ויזכהו לפדות ולבנות ממנ' וירחיב לו מכל צרה שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך ומה שלותה ואכלה ישלם ותשבע כמה לותה שלמה ב"ר יצחק :

תתנ"ד **וששאלת** שסידך ראובן את בנו לבת אחיו וקיימו תנאיהם והניחו תשומת יד ביד קבלני' על מנת שהחוזר בו יפסיד ערבונו כדרך כל אדם וחזר בו ראובן והחזירו לו ערבונו ותלמיד אחר מסייעו ואמר דקבלן דכתוב' לא משתעבד דמשה בר עלורי ערב דכתובה דכלית' הוה ומותבינן ועד: דכתובת' מי משתעב' ומשנינן קבלן הוי ועוד מה ענין קבלנות זה אצל קבלנות דכתוב' קבלנות דכתוב' זה המתנים מעות מטלטלין לאשתו בכתובת' ומסרוהו ליד שליש והחזירו לבעלים אבל קבלנות זו אינה אלא ערבות לקיים תנאים ואסמכת' זו ודאי קני ונעשה לדבר זה לפני חשובי העיר ק"ל אסמכתא קניא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב ואפילו יש חשובים הרבה בשאר מקומות אנו אין לנו אלא בב"ד שבאותו מקום דאמרינן א"כ אין לדבר סוף ואומר אל השופט אשר יהיה בימים ההם וכל שלשה שנברא ב"ד על ישראל הרי הן כבית דין של משה לענוש ולהיות הפקרן הפקר וכ"ש על שדוכין של אשה שנהגו הראשונים כן שלא לבייש את בנות ישראל ויש מן הדין לקנסו ממון ובידוי הגוף ותלמיד המסייעו אינו חולק כבוד לתורה ולתורתו ולמוכיחים ינעם ועליהם ת"ב טובה שלמה ב"ר יצחק :

תתנ"ה **וששאלת** על שומרת יבם שהלך יבמה אם יש לה מזונות או לא בתלמודינו גרסינן ת"ר יבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעל מכאן ואילך אינו ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם עמד בדין וברח ניזונית משל יבם ולא פי' לנו משפט החולה ובתלמוד ארץ ישראל באמרה יבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל יבם חלה כמי שברח הלך למדינת הים חייב הוא לפרנס יבמתו ומן הדין שתהא ניזונית מנכסיו עד שיבם או עד שיחלוץ וכל זמן שלא פסק עניינו והיא מעכבה מזונותיה עליה ועליו ואם הוא מעכב מזונותיה עליו ותמצא במסכת נדרים פרק נערה הכא במאי עסיקינן כגון שעמד בדין וברח מחייב לה במזונותיה :

תתנ"ו **אשה** שהית' עושה מלאכה בבית בעלה והוא מדקדק במעשה ידיה ושגלה זהב וטבעות ותכשיטים וסמוך למיתתה קראה לשתי בנותיה שהיה לה ממנו והן נשואות ונתנה להן ונפטרה ונודע לאביהן אמר להן החזירו לי מה שנתנה לכם אשתי נראה ודאי צריכות הן להחזיר שאין האשה יכולה ליתן כלום לא במתנה ולא בירושה בחיי בעלה אלא ברשות בעלה ואם הבריחה מבעלה שום דבר והפקידה ביד אחרים חייב הנאמן להחזיר לבעל אפילו היה נכסים שאין ראוין ליפול לה מירושה ועדיין לא נפלו אם יכולה לזכות בהן לבניה ולבנותיה ·

תתנ"ז **ראובן** חלה ונתן גט לאשתו מהיום אם מתי מעכשיו ונפטר ולא הניחו לאשתו ליגע אליו ואפילו לבכותו ולא לנהות אחר מטתו כי אמרו שאם תעשה אחד מהם תיבטל הגט וגר' שאין ממש בדבריהם דלא מבעיא הספד ובכייה דלא מבטל גיטא אלא אפילו היתה היא מבטלת הגט לא בטיל דאינו בטול אלא באיש שהאשה מתגרשת לדעת' ושלא לדעתה מה שאמר כן באיש ולא אסרו לה חכמים אלא להתייחד עמו שלא בעדים דתנן לא תתייחד עמו אלא בעדים ואפילו עדים ואפילו שפחה חוץ משפחתה משום שלבה גס בה וכ"ש דלאחר מיתה דליכא למימגע על זה ועל זה וכיוצא בזה אמרו חכמים כל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהיה להם עסק בם :

תתנ"ח **ראובן** הלך למדינת הים והניחו אשתו ובתה והאשה קדשה בתה ופסקה ליתן לה כך וכך ונתרצה החתן עד שנעשה שמעון יבמה ערב ובקניין ולקחה האשה נכסים ונתנה לשמעון לתשלום בערבות ונפטרה האשה וחזר ראובן ותבע משמעון שנכנס לו האשה ואמר איני חושש במה שפסקה אשתי נראה שחייב שמעון להחזיר לראובן מה שקיבל מאשתו דת"ר בפ' חזקת הבתים אין מקבלין פקדונות מן הנשים כו' מתה יחזור לבעלה ולא מבעי' אשת ראובן שלא אמרה בשעת מיתתה כלו' שקנה ראובן הממון אשר ביד שמעון אחיו אלא אפילו אמרה בשעת מיתתה כך וכך בא הממון זה לידי כדי להפקיע מיד בעלה הרשות ביד בעלה לקיים ולבטל כדקתני סיפא וכו' כי אמרה בשעת מיתתה של פלוני הם יעשה כפיה' כו' ואם יאמר שמעון ממון זה שבידי שלי שיבמתי פרעת' לי בערבות יבמתו אלא מדעת אחיו ועל שלא העלה זה על לבו הפסו' דאמר רבי יוסי ב"ר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואמר בסוף יש נוחלין דהפסיד אנפשייהו דלא איבעי להו לאזבן מן אתתא דיתב' תותא גברא ה"נ ל"ש אבל אם אמר שמעון בפניו אמר ליתן לה ממון זה לצורך נדוני' בתה כו' והיא פרעתו לי טענתי' טענה מגו דאי בעי אמר לראובן אולך בידי כלום דאמר רבא אי אמר ישראל קמי דידיה זבנה ישמעאלית מינה וזבנה מיניה מהימן מגו דאי בעי אמר הנא זבינתי' מינך הילכך ישבע שמעון כדבריו ויפטר מיד ראובן אחיו וא"ת והא רבא לא מיחייב שבועה ישראל שמעון נמי לא מחייב שבועה יש לומר ה"נ בדורות הראשונים שלא הי' נשבעין על הקרקעות אבל לאחר שתקנו הגאונים לישבע על הקרקעות אף זה ישבע על דבריו :

תתנ"ט **וששאלת** ראובן נתן ממון לשמעון באשראי והלך שמעון למדינת הים ונשלל שם בחזירתו נתפשר עם ראובן בג' תנאי' וקבע לו זמן עליהם וכתב לו שטר חוב ופרע לו קצת ונפטר שמעון ותפסה אלמנתו מטלטלין שבידה לכתובתה לאחר זמן נפטרה גם היא וירשוה בניה בני שמעון ובנכסים שתפסה לא היה בהן אפילו עישור כתובתה לאחר י' שנים למיתת' בא ראובן ותבע את בני שמעון לדין והביא לפני בית דין שטר שאין בו זמן אלא כך וכך לבריאות עולם אבל קבלות נאמנו' היה בו ותבע מהן ג' תנאי' כולם הכתובים בשטר השיבו בני שמעון והלא כבר נפרע לך קצת והשאר שמא נפרע כמו כן ועוד אחד מעיד שודאי נפרע השתות ולבסוף הודה וגם אמרינ' היורשים מאמנו ירשנו הכל ולא מאבינו נראה שאין לראובן על בני שמעון ממה שירשו מאמם כלל לפי שהתפיסה שתפסה מאמם בכתובת' מנכסי אביהם תפיסה גמורה היא ולא מבעיא הכא ולא תפסה יותר ממחצית כתובתה ואין ראובן יכול להוציא אותו ממון מן היתומים ונחלקו הגאונים בדבר זה י"א אלמנה שלא נשבעה על כתובתה אין לה כלום ולא ליורשיה אחריה ומעשה כזה נשאל מרבי' משלם דין שהיה בין ר' בנימין ור' ברכיה והשכים עם האומר שיש לה מחלה וגם רב האי כתב בספר השבוע' הבא ליפרע בשבוע' ולא נשבע בין הוא בין יורשיו גובי' מחלה ומוקים הילכתא כרבי יוסי דאמ' יחלוקו דתנן היו חשודין שניהם כו' עבד ר' נחמן עובדא יחלוקו ואין לנו לנטות ימין ושמאל ממה שפסקו והכריעו שני חכמי' אלו הילכך ישבעו בני שמעון לראובן שלא ירשו מאביהם כלום זולתי אותן נכסים מאמם ואגב שבועה זו ישבעו שלא שמעו מאביהם שהתפים לאמם כלום בכתובת' ושאינו יודעי' שתפסה אמם יותר על מחצית כתובת' ואם ירצה ראובן להשביע יורשי שמעון כל אחד בפני עצמו לא כל הימנו שלא מצינו יתומי' שנחלקו בשבועתו דתנן וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ואמרי' בגמרא וכן היתומים מן היתומי' לא יפרעו אלא בשבועה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע אלמא אין נחלקין וגבי תובעי' נמי מצינו שאין נחלקי' דתנן היו חמשה תובעין אותו תן לנו פקדון שיש לנו בידך ואמ' שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא אחת כו' ע"כ לא פליגי אלא לענין חיוב קרבן דאישתבע בשיקורא אבל היכא דאישתבע בקושטא כ"ע לא פליגי דבחדא שבועה סגי לכולהון : ואם ירצו בני שמעון לומר לראובן השבע מה שנשאר לך ביד אבינו וטול הדין עמהם ואין ראובן יכול לומר איני נשבע שכבר קבלו אביכם נאמן עליו ועל יורשיו טענה זו אינו טענה שמשטה שהביא שטר חובו לב"ד ותבע ג' תנאי' שלמי' ולא היו לו אלא שנים ואי כלתה אמונתו ולא גבי אלא בשבועה . דתנן בכתובות ואלו יוצאי' שלא בכתובה העוברת כו' בגמרא אמרינן פלוני חכם עיהר לי הדם ואישתכח שיקרא והא הכא

דמדאורייתא מהימנא כדאמ׳ וספרה לה לעצמה וכיון דמשקרא תו לא מהימנא ומפסדא כתובתא ה״נ לא מהימן וא״ת היכי ילפינן ממונא מאיסורא כתובה נמי ממונא הוא ועוד התם מפסדו לכתובה לגמרי הכא נמי בשבועה ואם נפש אדם לומר שאפילו לא שיקר ראובן בנאמנותו לא היה לו לפרוע מנכסי יתומי׳ אלא בשבועה דתנן הבא ליפרע מנכסי יתומי׳ לא יפרע אלא בשבועה לאו כל הימנו דטעמא מאי אמרו רבנן לא יפרע אלא בשבועה משום תקנת׳ דיתמי ודאי כיון דקאים עליה בהימנותי׳ לא ניחא ליה בתקנת׳ דרבנן מאי עבדי כדרבא דאמר רבא האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זה שומעין לו וכו׳ ה״נ לא שנא ותו מדיוקא דמתני׳ י״ל דתני רבי חייא שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית מכדי פועליו טובא הוו אמאי קרו להו חד אלא משום דדיניהם בחד.

את״ם **ראובן** נפטר והניח בן ובת ואלמנ׳ ולא נשבעה האלמנה על כתובת׳ ונתפשרה האלמנה מן היורשי׳ בכך וכך ממון וקבלה עליה לזונם ולפרנסם עד היות כל אחד מהם כך וכך שנים ובתוך הזמן נפטרה הבת ועכשיו תובע הבן מאמו מזונות אחותו ופרנסתה שהיית׳ האם מוציאה עליהם אילו הייתה קיימת נראה שהאם פטורה דתנן הרי זה ע״מ שתשמישי על מנת שתניקי את בני ב׳ שני׳ ומת הבן ורשב״ג אמר וכו וכן הלכה וטעמא דיכולה היא לומר תן לי בנך ואניקהו הכי נמי תאמר תן אחותך ואזונה:

תתס״א **ראובן** ושמעון שותפי׳ היו והלכו למדינת הים וחלה ראובן ונטה למות וקרא לשמעון וצוה לו תן לפלוני מנכסי שבידך כך וכך ולפלוני כך וכך ונפטר ראובן והניח חיים לכל ישראל ושב שמעון למקומו ובבואו הושיב ב״ד וסיפר דבריו לפניהם כאשר ציוהו ראובן ועשה ראובן ציווי המת ועכשיו תובעת אלמנת ראובן מן המקבל מה שנתן לו שמעון כי אומר׳ שלא יכול ראובן כלום לפי שהכל היה משועבד לה בכתובתה. הדין עם מי: כך דעתי נוטה שאין אלמנת ראובן יכולה להוציא מיד המקבל כלום דדברי שכיב מרע ככתובי׳ וכמסורים דמו כיון דראובן אמר לשמעון תן לפלוני כך וכך מנכסיי נעשה כמו שהמשיכה לו וזכה בהן המקבל ושמעון זה נאמן הוא בדבריו לפי שעד שלא הוציא הממון הושיב ב״ד וסיפר דבריו לפניה׳ ושנו רבותינו הודאו׳ בעל דין כמאה עדי׳ דמו ושליש נאמן משניה׳ זה אמר בכך וזה אמר בכך שליש נאמן אימתי בזמן שהשלישו׳ בידו אבל אין השלישות בידו הרי הוא ככל אדם ואת״ת הרי נשתעבד לה בכתובת׳ הא ק״ל בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה דהניח בעל חוב ויורש שקידם אחד והחזיק במטלטלין זריז ונשכר ואי איכ׳ דמותי׳ מהא שכיב מרע שאמר תנו ד׳ מאות זוז לפלוני וד׳ מאות זוז לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה משלם אלמא מה שגבה לא גבה. הא לא קשיא התם במקרקעי דקתני גובה מכולם ואי במטלטלי ליתא ליה הכא מטלטלי אית לן ומטלטלי לב״ח לא משתעבדי אלא ז״מ מטלטלי שוה כך. וכך יהב להו ש״מ וכ״ל שכל הדברים ראויה למו׳ רבינו שמואל ז״ל דמתנת ש״מ מפקיע שיעבוד הכתובה ודלא כפי׳ ר״ז דאמר לא מפקיע: (תשובה זו הועתקה מספר הדינין מתשובת רבינו גרשם מאור הגולה)

תתס״ב **ראובן** מת והניח אלמנה ונתומה שנתן במתנת ברי׳ אבקניין גמור וזקוק ביד אשתו נוה לתת לאמו׳ בשביל׳ רפואתו והנה האלמנה תובעת כתובתה וגם האמות תובעת מכלתה מה שהוציאה בקבורת בנה וכלתה אינה חפילה לשלם נראה שזכת׳ האם והדין׳ שזכת׳ האם והדין חולק לכמה פנים אם ידוע שהיה בעת הקנייה ראוי לדעת שמה שנתן נתן במתנת בריא כדי ליפות כחה נתכוון כדאמר מתנת בריא שכתוב בה קניין כו׳ בפרק מי שמת ומייתי לה בפרק אף על פי הילכך מה שתפסה האם דמטלטלי לא בעי קניין האשה וכן כתוב בתשובת רש״י שכיב מרע נתן במשיכה לבניו ספרים והאלמנה רצתה לזכות מכח הכתובה נראה דזכו הבנים: ונראה שאפילו מה שביד כלתה זכתה האם מה שהיה בעין בשע׳ הקניין כסף שבכל מקום קניין סודר היינו חליפין והיינו משיכה ובש״מ אפי׳ בדיבור בעלמא מתקיים כדאמר בפ׳ מי שמת ובפ׳ אעפ״י הלואתי לפלוני הלואתי לפלוני ובבריא לית׳ ופרש״י בפ׳ אעפ״י משום דאין מטבע נקנה בחליפין ור״ל פי׳ משום דאינו בעולם דמלוה להוציאה נתנה ותשבע האם שאין לה משל בנה אלא מה שהקנה לה והשאר תטול האלמנה בשבועה בכתובת׳:

(הוה שבדא בהנ׳ הירץ ווירדא וכו׳)

מעשה באדם אחד שאירס מינקת חבירו תוך כ״ד חדש וחייבוהו להוציאה בגט כדאמר רבנן בהחולץ מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא ישא ואם נשא יוציא עד שיגיע זמנו לכנוס וקאמר מה יוציא בגט מדלא קתני יפריש: והרב ר׳ יוסף בכור שור מתיר לקיימה ולא הצריך לגרשה אלא להפרישו ממנה והביא ראיה מהא דקשיא ואפילו ארוסה ושומרת יבם מעוברת ומינקת חבירו לא שותות ולא נוטלות כו׳: וחכמים אומ׳ יכול הוא להפרישה עד לאחר זמן ובהחולץ אמר רבנן יוציא בגט ומי׳ דהת׳ מיירי בסוטה דאין צריך להוציאה בגט דלא חיישינן שמא יבא עליה תוך הזמן כיון שהיא אסורה אפילו לא היית׳ מינקת ולכך מפריש ותו לא אבל מינקת חבירו שאינה אסורה לו מטעם אחר אמרו חכמים תצא בגט א״כ אותו שאירס מניקת חבירו אין צריך להוציא בגט כיון שאסורה לו מטעם אחר משום דכלה בלא ברכה אסורה לבעל׳ כנידה ור׳ אומר דאינ׳ ראייה דמאי נתנ׳ לגבי סוטה דאסירין לו דאורייתא לא חיישינן שיבא עליה אבל אם אינה סוטה חיישינן ויוציא בגט וארוסה נמי כיון שעבר מדרבנן ואירסה אוכא למיחש שמא יבא עליה ויעבר על דרבנן ולכך יוציאנה בגט ואין להביא ראייה מדקתני ואסנסא נשוי דמשמע הא אירס יפריש דהא נמי קתני לא ישא וה״ה לא יארס כדאיתא הכא וליכא להביא ראייה מדנקט לא תתארס ולא תינשא כיון דאסר אירוסין לא תנשא למה לי אלא לומר שחלוקין זה מזה נשאה יוציא ארסה יפריש אין ראייה דהא נקט לא תינשא לומר דר׳ יהודה מתני ליגשא עד י״ב חדש. וכן ראיתי בחור אחד ושמו ר׳ וייבלין שאירס מינקת חבירו ורצו בני ווירצפורק לכופו לגרש והתיר לו מורי שלא לגרש׳ ועל גרושה מינקת פסק הר׳ שמשון שמותרת לינשא תוך כ״ד חדש משום שאינה מחוייבת להניק בנה כדתניא נתגרשה אינה כופה אלמ׳ מדאל הנדר לא משעבדה ליה: ואע״פ שאם מכירה כופה בב״ד להניקו מכל מקום אין שיעבוד עליה כל זמן שלא כפו אותה ומותרת לינשא ולא דמי לאלמנה מניקה שחייבת להניק בנה ואין נראה הדא דאם מכירה כופין אותה בב״ד כ״ש שלא תינשא: ותו לא אשכחן תקנה לאלמנה מינקת ואם כדבריו מיגנו אם תבעה כתובתה בב״ד השתא אין לה מזונות ואין מעשה ידיה שלהן אלא שלה ואינו משועבדת בהניקה וגם אמרה איני נזונית ואיני עושה או קבלה כתובתה וכן פסק ר״ת דכולן צריכות להמתין כ״ד חדש גרושה או אלמנה וכן פסק בשאלתות וכן הורה ר״ת הלכה למעשה ומייתי ראייה לדבריו בהחולץ דמעוברת חבירו משמע בין אלמנה בין גרושה ואמר דכ״ש גרושה צריכה להמתין שהרי אלמנה אינה טעם אלא משום שבושה לבא בב״ד והורגת בנה כדמוכח בהחולץ וכ״ש זו שבושה לבא לב״ד לתבוע הבעל כדאמר לעיל בפ׳ ב׳ אין נזקקין להו ורב פפא אמר שמותי׳ כו׳: ועוד שהרי משנה שלימה היא בסוטה מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא שותות ולא נוטלות דברי ר׳ מאיר וחכמים אומר יוציא ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס מ״מ מודים שלא ישא שהרי אין חולקין אלא בכתובה ועל כרחך טעמא דלא ישא אינו אלא בשביל שהורגת את בנה לפי שפעמי׳ מיעברא ומיעכר חלבה כדמוכח הכא ועוד בא מעשה לפני ר״ת ביבמה שמת היבם והצריכה להמתין ג׳ חדשים ממיתת היבם כמו בארוסה דכך היא קרובה לביאה כמו חלולה וארוסה מיגנו בהחולץ שאינה צריכה להמתין ג׳ חדשים לפי שהחליצה מוכחת שלא בא עליה אבל בלא חליצה לא: (דין זה שייך בפ׳ אע״פ בכתובות)

תתס״ד **בהחולץ** מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא ישא מעשה בכהן אחד שנשא מינקת חבירו וקודם שנשאה נתנה בנה למניקת והדירו את המניקת בנדר על דעת רבים שלא תחזור ועל פי הרב רבינו יעקב כהן מקרקוב ז״ל עשו כן: והביא ראייה מדאמר פ׳ אע״פ דרב נחמן שרא להו לדבי ריש גלותא ליתן הבן למניקת ולינשא מיד משום דבי ריש גלותא לא הדרי להו שלא היתה המניקה רשאה לחזור מאימתן כ״ש הכא כיון דנדרה על דעת רבים לא הדרה ונחלקו עליו ואמר דלא דמי מוראת המקום למוראת בשר ודם כדאמרינן בברכות ולואי שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. כי י״י אל רחום וחנון הוא כי רחמיו רגע באפו חיים ברצונו וגם החוטא מחשב בלבו שיעשה תשובה לאחר זמן: אבל דבי ריש גלותא אילו היית׳ עוברת על דבריהם הוו מיד הורגים: ולי נראה דכמ׳ דלית הילכתא כרב נחמן דשרא להו לדבי ריש גלותא דתלמודא מסיק התם הילכתא מת מותר גמלתו אסור אלמא דסבירא להו לבעל התלמוד דאין שום צד היתר אלא שאין יכול לבוא בשום ענין לידי תקלה דאם איתא שהיית׳ צד היתר בענין אחר א״כ נישמעינן הא וכ״ש מת וכן משמע באלפס שדילג ההיא דבי ריש גלותא: וכן אני שמעתי שהמניקה היה לה בעל: וא״כ יכול הבעל להפר לה כל נדרי עינוי נפש ואע״ג דאמר דנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה ה״מ חכם אבל בעל מיפר כמו שפירש״י בפ׳ השולח אהא דאמרינן אבל ניסת אין מתירין אותה משום דמיפר לה בעל והקשה ר״י ודירוה על דעת רבים ותירץ דבעל מיפר אפילו נדרה על דעת רבים דטעמא הוי משום דנודרת על דעת בעלה נודר ושמא הם נוחת הבעל של מניקה לקיים דשוב אינו יכול להפר וא״כ אמר הר״ר יעקב אפילו לדברי אחרו שכינם לא יוציא דכיון דאיכא תנא בפרק אע״פ נתנה בנה למניקה מותר דלית הילכתא כוותיה באשת כהן דלא אופשר סמכינן עילוויה כיון דאילו היה מוציאה בגט לא היה יכול להחזירה עולמית והביא ראיה מהא דאמרינן בשמעתין כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב״ג גבי אשת כהן דלא איפשר דעבדינן כרבנן אבל הכא כמאן נעבוד אי כר׳ מאיר דאמר יוציא כו׳ משמע דאם היינו מוצאים שום תנא דהיינו יכולים לסמוך כיון דאילו היה מוציא׳ בגט לא היה יכול להחזיר׳ עולמית והביא ראי׳ מהא דאמרינן בשמעתי׳ כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב״ג גבי אשת כהן דלא אפשר עבדינן מרבנן אבל־ הכא כמאן נעביד דכיון דהיינו מתירים בדיעבד באשת כהן ואין זו ראייה דדווקא אדרבנן סמכינן באשת פגם נפל שהרי מן הדין הוה לן למימר בכל דוכתא הלכה כרבנן דהוה לן למיזל בתר רוב וולדות שאינו נפלים דהא בכל דוכתא אזלינן בתר רובא אלא חומרא בעלמא הוא ולהכי באשת כהן סמכינן עלייהו אבל בנדון זה לא סמכינן כלל אמרה נתנה בנה למניקת מותר והא דקאמר תלמודא אי כר׳ מאיר כו׳ משמע דאי הוה שרי ר׳ מאיר הוה סמכי עליה באשת כהן לאו משום דאי הוה שרי ר׳ מאיר הוי סמכי עלייהו אלא השיב לו לפי טעותו כלו׳ תוכל להסתפק אי ר׳ מאיר הוי שרי יכול לומר דמספקא לן אי עבדינן כר׳ מאיר אבל השתא דכ״ע מגרכי גיטא תמיהני מה עלה על רוחך להסתפק בזה כלל־ ועוד אין הכא כמי דמצי למימר אי כר׳ מאיר דשרי לא עבדינן כוותיה. אלא האמת משיב דרכו דר׳ מאיר מחמיר טפי:

תתס״ה **ראובן** נשא אשה ואח״כ נשא אחרת והראשונה הקפידה ותבעה גט וכתובה וענה ראובן רוצה אני לנהוג כך מנהג הנשים ומה שנשאתי אחרת ניבנות הימנה שאת זקינה ואין את ראויה לבנים

לבנים ולא אתן לך לא גט ולא כתובה דאמר רבא נושא אדם כמה נשים על אשתו והוא דאית ליה למיקם בסיפוקייהו : ואם רוצה להתגרש דינא כמורדת ואע"ג דפליגי ר' יהודה ורבנן ורעותינו חזרו ונמנו שמכריזין עליה וכו' דרש רב נחמןהלכ ה כרבותינו ואיתמר אמר רב ששת הלכה נמלכין בו ורב הונא הלכה נמלכין בו כי הא דכלתי' דרב זביד אימרדא ואמר בסיפרא הפתא דלא איתמ' הילכת' לא כמר ולא כמר תפסה לא מפקינן מינה ואי לא תפסה לא יהבה לה ומשהי' לה י"ב חודש אגיטא וצריכה התראה בב"ד קודם לכן הילכתא כך היא ומיהו רבנן דאי בתר הורא' תקינו למשקל מינה אפי' מאי דתפסה וליתן לה גט לאלתר כדי שלא תצאנה בנות ישראל לתרבות רעה וכן עמא דבר ואין לזוז הימנה וכי מפקינן מינה עיקר כתובה ותוספת אבל נדוניא שלה אפי' בעטרה נוטלת נדוניית' ואם רוצה להתגרש בלא כתובה והוא אינו רוצה לגרשה צריכין לכופו שיתן לה גט כדתניא יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו : ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן הדין : גרשם ב"ר יהודה :

תתס"ו תשובה בטרויש המדינה יבמה נפלה לפני בחור אחד שהיה נשוי אשה אחרי כן מתה אשתו

ושלח לר"ת אם מצות חליצה קודמת למצות ייבום או להיפך ושלח ר"ת פסק דמצות חליצה קודמת כאבא שאול חדא משום דדריש במסכת יבמות יבמות כותי' ובמסכת בכורות עכשיו שאין מתכוונים כאבא שאול ובפ' בית שמאי בג' דברים בחליצה כאבא שאול וגם רבינו עזריא ב"ר נתן פסק כאבא שאול מאלו ראיות וכן פסק בתשובת הבבליים ואפי' חסידים הראשונים דור התנאים כשהיו מייבמין היו בועלין דרך סדין כדמשמע בירושלמי ר' יוסי ב"ר חלפת' בעל יבמתו דרך סדין ונטע ה' ארזים בישראל • וכן בתשובת ר' יוסף בר הושיעי' פסק כן . ואע"ג דפר"ח כרבנן פסק בכתובות עיקר דפסק כשמואל סלקא שמעתא : וגאונים אחרים פסקו כרבנן : והיבמה שמסרבת בכך היית' מורדת וראייתם מדרב נחמן אכשיר דרי כו' : ובשאלתות דרב אחאי פסק נמי כרבנן ולית להו הא דכתובות ובכתובות כשילא האשה בעא אחוה למיפסל כו' : ובפ' מצות חליצה בתו עמודי כו' . ופי' רש"י שאמרה עמדי עמו והתייבמי לו מכל הני משמע שהיו מייבמין וכן עמא דבר בכל המלכות . ואני הייתי סבור שבזה אותם מספקים שהיה נשוי אשה בשעה שנפלה לו יבמתו ולא יטל ליבמה מפני חרם רבינו גרשם שהחרים שלא ליקח ב' נשים והרי אין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא עליה . ואמרי' בפרק ד' אחים כל יבמה שאין אני קורא בה כו' • מיהא הא פליג ר' יוחנן וק"ל דיבורא כר' יוחנן הלכה כר' יוחנן • ואפי' הכי אין לחוש דא"ל כל יבמות אסורות שהרי צריכות להמתין ג' חדשים וגם מפני איבול : ורבי' יקר שאל יבמה נידה בשעת נפילה איך מותרת ליבם הא אין אני קורא בשעת נפילה יבא עליה : ותימא משום דרכיה דרכי נועם . שהרי יודעת שתפסוק ותטהר ויהא לה היתר ולא תינשא לאחר ותמתין עד שתתייבם • ועוד יש לומר איסור דבר אחר גרס כגון ע"ו נשיםשפוטרות צרותיהם אבל נידה מחמת עצמה היא : ושלחו והגיעו הדברים להרי"ס: והשיב אעפ"י שר"ת פסק דמצות חליצה קודמת מ"מ אם מוכיח מתוך מיאונין של יבם שממאן ליבם מתחילה אלא שמר.ין אותו על כך שמתכוין לשם מצוה או ודאי מצות הייבום קודם כיון שידוע הדבר שאינו מתכוין לשם נוי ולשם עושר אלא לקיים מצות ייבום כמו שפייסוהו על כך להקים שם המת . וכן אם היה ידוע שהיה מוצא נאה הימנה וגדולה בעושר ומתוך מעשיו ניכר שלשם מצוה מכוין תבא עליו ברכה . תדע שהרי רבי יוחנן דאית ליה בפרק אע"פ דמצות חליצה קודמת אית ליה פרק החולץ דמצות ייבום קודמת אלא ודאי יקיים מצות ייבום ואע"פ שלא היתה ראוייה לו בשעת נפילה מחמת תקנת רבינו גרשם ז"ל שהיתה אשתו קיימת בשעת נפילה קורא אני עליה יבמה יבא עליה דהא גריע טובא מחייבי לאוין דבני חליצה ויבום נינהו ולא אסירי אלא משום גזירת ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה : ואם כן קורא אני עליה כאן בשעת נפילה יבמה יבא עליה • ועוד דלא דמי כלל לשאר איסורי דהא מישרא שריא ליה בהתרת החרם וכן נראה הדברים לכאורה ושלום יצחק ב"ר אברהם תנ"בה : סוף דבר עתה בזמן הזה החרימו הקהילות יבמה שנפלה לפני יבם ויש לו אשה שאינו יכול לקיים מצות היבום מפני החרם שיש לו לחלוץ בלא כסף ואם אינו רוצה וכופה אותו ואם נפלה לפני יבם ואין לו אשה ורוצה לייבם והיא אינה רוצה ואין בו ממון הוא יעגנה לעולם או תתן לו כסף שיחלוץ לו :

תתס"ז מיחזי כשכיר שבת כתב רבינו ברוך מכאן יש לי חשש על החזנים כגון הה"ר יעקב מנוי"א"מגין שמשכירין אותו להתפלל בשבת לנישואין דמיחזי כשכיר שבת : והר' שמואל אמר שאין איסור בדבר דהא נותן לקיים המצוה להתפלל אין זה שכר שבת •

תתס"ח וששאלת ראובן שידך דינה בת שמעון אחיו בשביל חנוך בנו עמדו וקנו וקבל עליו האב

קידושין ונפטר ראובן וחנוך נשא ארוסתו בעודה קטנה וזקף פסקות כתובה על פה על שמעון ובלילה ראשונה לנישואין מצאו בשמלה כמ' טיפי דמים כשבורי' עדם בתולים הם נתברר שלא בעל : וחקרו שאין דמיה נפסקים שכל זמן שצריכה לנקביה רגילה בזבות ושלא בשעת מימי רגליה דשה בהן או לב' ימים או לג' ימים . ופי' ממנה חצי שנה לסוף באו קרובות הבן והבת ואמרו דמים הללו אינו מן המקור שמא מוכת עץ היא יבא עליה בעלה ותחיה המכה • ועשה מעשה ורבו דמיה מאד בלי ספק ורחה חנוך שנסתפח' שדהו ושברה בבית אביה ואמר לה בלכתה אין לך עלי מאומה ולאחר י"ח חדש הסיבה שמעון לחנוך אמר לו הגעתה דאיתרע מזלך ולאה אם חנוך אומרת עד שלא נכנסה היו בה מומין אלו ומקחו טעות בעודה ארוסה ובבית אביה מצאתיה שדחפו חברותי' בזבל והיתה מתגלגלת בטיט והפשטתיה ערומה להלבישה בגדים אחרי' ומצאתי כל איבריה מלוכלכי' בדמים והייתי סביר שיפסוק ושמעון משיב משנכנסה נסתפחה שדהו (יורנו מורינו עם מי הדין) : ואם היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה יש לה כתובה משום דמצי אמרה מסרת לך גופי ולא כדידי קיימא פירסה נידה ומת הוא מהו : א"ת לפירסה נידה יש לה כתובה משום דדרך נשים כן ובחיבת חופה זוכה בכתובת' אבל בהאי מילת' דלא שכיחא דין נשים אין לה . או דילמא לא שנא או נימא כיון שאין לה ביאה בכשרות אין לה כתובה או נימא כיון שבא עליה בעבירה דין הוא שיענישוה ליתן לה כתובתה שלא יהא חוטא נשכר : תשובה דין הוא שלא תפסיד כתובתה או משום דלא נבעלה לילה הראשונה הא תנן ר' אלעזר בן עוריה אמר מן הנישואין גובה את הכל וכו' וכן הלכה ובעי רב ששת נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי ופשיט א"ת חיבת חופה קונה ס"ת חיבת חופה קונה ואית לה כתובה ועוד שמא בעל ודמים אלו מחמת בעילה הם : ואם כדברי לאה שהרגישה בה כשהיא ארוסה וקטנה : אי איפשר שלא הגיעה להנוך בנה והיה לחנוך לחוש בדבר כיון דרוב נשים קטנות אינו רואות וזו מתבוססת בדמיה ואם יאמר לא שמעתי זו שנינו אם יש עמו מרחץ בתוכו העיר אף מומין שבסתר אין יכול לטעון שבודקה בקרובותיו ואמאי הא יכול לומר לא שמעתי אלא לא כל הימנו ה"נ לא כל הימנו • ואמרינן כאן נמצאו כאן היו עד שיביא חנוך ראייה קודם שנתארסה היה בה מום זה מהני : אמר שמואל כל שנולד לו ספק ברשותו עליו להביא ראייה . תגוך זה שבעלה בידיעתו דינא הוא היא לא הפסידה כתובתה בכך דתנן ואלו יוצאין שלא בכתובתה כו' ומשמשתו נידה כו' בגמרא אי דידע מפרש כו' כי האי גוונא אבדה כתובת' אבל זו שהודיעה לו שהוא טמאה והוא הזיד בכרת לא אבדה כתובת' אא"כ מביא ראייה שעד שלא תתארס היה בה מום זה תשובת מאור הגולה :

תתס"ט ראובן ושמעון ולוי פרשו ליס ונתנו שכר בשוה וכל הוצאתם עד שהגיעו לסכנה ובקשו מרב החובל שיוליכם

דרך היבשה ויוסיפו לו שכרו והניחו לו בגדיהם למשכון עד שתבא הספינ' למחוז והגיעה הספינה לנמל ופרקו וטענו והלכו להם עם הערבונות שלהם בטרם בואם שם עם השכר שחייבים לו לוי הי' לו שם נכסים יותר לראובן יותר לשניהם לוי לא המתין והלך לדרכו ראובן ושמעון המתינו עוד הלך שמעון לדרכו ונתעסק ראובן להציל עד ט"ו חדשים לסוף כשהציל מהנכסים נאבדו מהן הרבה מנכסי ראובן יותר מכולם • ומנכסי לוי לא הושב כלום וההוצאה יתירה על התנאי פי שלשה לימים פגע ראובן בשמעון אמר לו מה עשיתה בשלי : אמר לו הפסדתי הרבה ועתה תן לי מחצית כל ההוצאה חלק שלישי שלך ומחצית חלק של לוי ואתן לך מה שהצלתי משלי : ושמעון אומר איני אתן לך מאומה שעסקת' בשביל חפצי' שלך ובשביל שלך הצלת' ומחלק לוי לא אתן לך שאם כן אינו שוה שלי כנגד הפדיום וראובן משיב ואפילו לא הושב לך משלך כלום אתה חייב שליש ההוצאה וכן היה תנאינו• ושמעון אמר אפי' כל הנכסים שלי מוחזרים משלם הואיל והנכסים שלך מרובים כשנחשוב לא יגיע לחלקי מן ההוצאה אלא דבר מועט כ"ש שאבדו קצת מנכסי וראובן משיבו אין אילו החפצים לסחורה ומתחילה לא הקפדת אלא כתרצית' ליתן בשוה לפי נפשות ועכשיו אתה רוצה לפי ממון • ועוד שאינם לסחורה • נראה שאין לראובן על שמעון מן ההוצאה אלא כשיעור דמי ההשבה שמעון משיב לו דתנן המוציא הוצאת על נכסי אשתו כו' : מה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול ואמרינן בגמרא לקמן בפרק האשה שנפלו והוא שהיה שבחו כנגד ההוצאה כו' : עד אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה ה"נ לא שנא תשובה זו פרק האש' שנפלו :

תת"ע מה שהאלמנה טוענת כי יעקב בעלה נתן לה במתנת שכיב מרע כל אשר לו ואין לה עדים ולא שטר נראה אם לא היה

ידוע מה יש בידה משל בעלה תהיה נאמנת לומר כל מה שהיה לו לא נתן לי ואפי' הודתה שיש בידה יותר מכדי כתובתה מגו דאי בעי אמר אין בידי משלו אלא דבר מועט ובשבועה ואף על גב דק"ל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופס ואפילו אשה אצל בני הבעל מיהו מחמת מיגו נאמנת לומר בתורת מתנה נתן לה אך מתוך הלשון שכתבת ניכר שהדבר ידוע שיש בידה יותר מכתובה ואפילו אינו גלוי ממש אלא על ידי קול שיש בידה יותר מכדי כתובתה מחמת עושר בעלה אין כאן מגו דמגו במקום קול לא אמרינן כדמוכח בחזקת הבתים גבי רבה בר שרשם דקאמר לקוח הוא בידי לא מצי אמרינן דנפק קלא דארע' דיתמי דאף על גב דאי שהטעין לקוחה בידי נאמן מכל מקום אינה נאמן לומר זוזי אית ליה בהדייהו מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי דירא הוא להכחיש הקול וכן שמעתי שהיה ר"ת דן ואם הדבר ידוע שתפסה יותר מכתובה נראה שתקח מהן כתובתה והמותר ליורשים ומה שטוענת שמה שתפסה בעבור מזונותיה ואינה רוצה עתה לתבוע כתובתה דהלכ' כשמואל שפוסק כאנשי גליל בפרק נערה זה ודאי יכולה לטעון כדאמר בפ' אלמנה שתפסה מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה: ומעשה בבתו של ר' שבתאי שתפסה דסקי' מליאה מעות ולא היה כח ביד חכמי' להוציאה מידה

וגם בירושלמי דפרק אלמנה שתפסה אלפזוז למזונותיה אין מוציאין מידה אמר ר' יוסי ב"ר בון כיון שהוא צריכה לישבע לבסוף אפילו חזי מאי בידך לא אמרינן ליה אעפ"י שבה"ג פי' דמיירי בתפיסה מחיים מיהו אין נראה דבריהם ויש ראיות ואין להאריך ובדברי ריב"ן נראה דמיירי אף בתפיסה לאחר מיתה ואפילו לפי' הה"ג נראה דכיון שתקנו הגאונים דכתובה ומזונות גובין ממטלטלין מועלת תפיסה אף לאחר מיתה שהרי אפילו ב"ד מוציאין מידה להגבות מזונות וכתובה אך יש לי תשובה מר' יצחק ב"ר אברהם ששלח לרבינו שמשון אחיו שאם תפסה יותר מכתובתה דכיון דק"ל בפ' אלמנה שאין מוכרין קרקעות למזונותיה פעם אחת על י"ב חודש אם תפסה יותר מכאן מוציאין מידה וז"ל מה שכתב אתי דכיון שתפסה מזונותיה כל מה שתפסה יכולה לעכב אפי' כמה וכמה מההיא דאלמנה ודירושלמי לפי זה לא שבקת חיי לכל ברי' דנשי' שהן ג' גבירות ולהן בנים קטנים יקחו הכל ולא ישבעו לעולם כתובה ויתפסו הכל בעבור מזונות וכן שאינו גבירות אם יש מטלטלין גדולים בתוך הבית או כסף או זהב יקחו הכל ביורשי' אלא יש ללמוד דהאי מילתא דקאמר התם אמר רבי יוסי בר' בון מכאן שהיא עתידה לישבע בסוף אפי' הזי מה שבידך לא אמרינן אבל אינה עתידה לסוף לישבע אמרינן לה ומוציאין מידה כל היתור במזונות הראויי' לי"ב חודש כי יותר אין ראוי לישאר בידה ממה שראוי למכור בפעם אחת בקרקעות ואהאי שיעורא קאמר מה שתפסה תפסה : ואלף זוז דקאמר לאו דוקא א"כ בעשירה הראויי' לכך לי"ב חדש אין נראה מה שתפסה אפי' ביותר מי"ב חדש ובלבד שתפסה פחות מכתובתה שסופה עדיין לישבע בסוף על כתובת' אבל אם תפסה יותר על כתובתה שאין סופה לישבע לא והא דקאמר אפילו חזי מה שבידך לא אמר לה היינו היכא דידעינן בה לא תפסה כדי כתובה שעדיין סופה לישבע : אבל לא ידעינן כמה וכמה : ולכאורה אם היתה חוזרת ותובעת מזונות לאחר ימים ואמר שכבר כלו לא היו מוכרים קרקעות היתומים למזונותיה עד שתשבע כמה לקחה עכ"ל : ומה שאת' מסופקי' ממה שמוגח בבית יעקב מן הירושה דעדיין היא דרה בו אם הוא בחזקתה או בחזקת היורשים לא הבנתי ממה אתם מסופקים דכיון שהיא דרה בבית ותפיסה דמזונות מהני אף לאחר מיתה אם הן בידה עדיין לתופסם ועתה רבותיי כתבתי מה שנראה לנו והטוב בעיניכם עשו . ושלום יעקב ב"ר שלמה ז"ל במציאת האשה :

(תתע"א) **ואישתיק** ולא אמר להו ולא מידי מכאן הי' מדקדק ר"ת אם הדיין שומע שטועים הבעלי דינים בשום דבר אע"ג דלפי טעותם הוי דן כשורה אפ"ה צריך להדריכם בדרך ישרה דאם לא יעשה כן יהו סבורים שהוא מודה להן ויעשו מעשה מכאן קשה לר"ת בשעה שהיו יושב בדין ואחד מבעלי דינים מגזם את חבירו ואמר כך וכך התחייב לי בדין ושכנגדו אינו בקי בדינים רגיל ר"ת להכחישו ולומר שקר אתה דובר ולא יתחייב שאם אין לדיין לומר כן מה הוכחתו מדאישתק אמימר מפ' האשה שנפלו :

(הא לך שאילות רבינו ברוך לרבינו דוד בר' קלונימוס ז"ל) :

תתע"ב **אל מי** מקדושים אפנה הלא אל הרב הגדול רבינו יב"ק נשאלתי על עסק ראובן ושמעון שבאו לדין וטען ראובן רצועה אחת של קרקע יוצא מחלקי אצלך ובית בנית על קרקעית שלי על אותו רצועה בגזל ושמעון ענהו חלילה לא היה שלך מעולם ועל כל זאת לפי שהיתה מערער עלי פייסתידער שנתת לי במתנ' בקנין גמור והנה שטר מתנתי וראובן משיב לא נתתיו לך מעולם ויום אחד בא שלוחך אל ביתי ושאל על שם אשתי ואמרתי בלבי לא על חנם הוא זה ושיניתי ואמרתי רבקה שמה ואין שמה כי אם רייכן ושטרך פסול שכתוב בו רבקה והלא אמר לא כי רבקה שרה המובהק כי רוב היהודית שבזה במלכות הנקראות רייכן שמה המובהק רבקה והלך ראובן לבקש כתובת אשתו ולא מצא והלך והביא כתובת קרובהו אשר שמה כשמה רייכן : והעדים החתומים השטר האחד קיים חתימתו והשני מת וצריך שנים מן השוק להעיד עליו וכ"ל כיון שכתוב בו שם ראובן ואין לו אשה אחרת אלא אותה וגם כתוב בו שם המקבל ושם עירם והמצרים כהוייתן מה איכפת לן בשינוי שמה רק אם יתקיימו חתימות ידי העדים הוי בודאי השטהקנו ומשעת קניין קנה המקבל· ושטרא ראייה בעלמא הוא כדאמר פ"ק דגיטין בשלמא מכר מדיהיב זוזי קמייהו קנה ושטרא ראייה בעלמא והא דמסיק אלא מתנה במאי קני בהאי שטרא האי חספ' בעלמ' הוא י"ל דההוא מיירי בשטר בלא קניין · והא דגר' בפרק הכותב אובעיליה פוחתת כתובת'מהו כו' . ע"ד במאי גבית בהאי שטרא כו' חספא בעלמ' הוא הרי משמע אע"ג דכתובת מקמת תנאי ב"ד אתיא אפי' הכי מסיק חספא בעלמא הוא : וי"ל שאני התם כיון שכתוב בכתובה אלף זוז והיא אומרת אינו אלא מנה הרי מזייפת' מתוכה לגמרי ומכחשת ומשקרת הכתובה דהודאת בעל דין כק' עדים · ובכה"ג מודינ' : והא עובד' דהכ' יש לדמות להא דריש לקיש הזקה אין העדים חותמי' על השטר אלא אם כן נעשה גדול : ולהא דאמר בשנים אוחזין אחריות טעות ה"נ הכא יש לתלות בטעות סופר שלא כיון את שמה אפי' לדברי ראובן וגדולה מזו אני אומר דלקניין האשה מהני לגמרי וקניין האיש קניין בלא קניין והאשה וראייה מפ' האשה שנפלו שלח ליה רבא לאביי כדרב שמעי' כו' : אי בעי לזבוני ה"נ לא מצי מזבן כו' · והא דאמר לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל י"ל באותן ג' שדות דווק' אבל בשאר שדות לא מצי מעכבא כיון דכתב לה בכתוב' דקנאי ודקנינא כדאוכח בשילהי האשה שנפלה ובשלהי מי שהיה נשוי וכי קנו מידה מאי הוי מצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ופרש"י באחת מג' שדות כדמוקי לה בבב' בתר'. ומיהו אין מתי שבעל לבי כל כך · וגם קשה על פרש"י מחזקת הבתים שגם ראיתי התם בפ' האשה דרבנן שמואל חולק על רש"י וכתב מה שפרש"י דבשאר נכסים לא מצי מעכב' הואיל וכתב לה דקנאי ודקניג' לית' דהא בחזקת הבתים סדחי לה והא דאמר בפרק המקבל ההוא דהוה קרו ליה נפחא' כו' יש לומר גט אשה שאני : ומיהו בהזורק מוכיח דאפי' רבנן לית להו כל המשנה כו' דאם שינה שמו ושמה מודו דהוה ממזר ומשמע דבשינוי השם כולהו מודו דהוה דחספא : והכי נמי מצי למימר ואת ריכא בר ריכא: והאר עיני בהלכה : ולך תהיה לצדקה וברכה . ברוך ב"ר שמואל ·

תשובה כן נראה בעינינו : שדברי של ראובן אינו כלום : ושמעון זוכה בשלו אך אם יתקיים השטר כי בכל שטרי ראיות כתוב הוו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות ונמצא כי העדים עומדים בשעת הקניין שכתבו לשון השטר ובשעת הקניין אחרי אשר רואים הקניין מה הקניין מה לחקור או איך הש' וגלוי וידוע הוא כי רוב נשים אשר שמם רייכן קורין אותה רבקה ועביד דטעו אינש' בהכי וגם ראובן מודה שאמר שם אשתו רבקה ועל זה סמכו העדים לכתוב בשטר כן: ומכל מקום בשעת קניין לאה וצריך להזכיר את שמה על כן אין להפסיד בדבר אחרי שנתגלה הדבר על השטר ודמי המתנה מתנה · ואין לומר אמאי סמכינ' אהאי שטר חספא בעלמא הוא דאין שטר זה אלא לגלות על המתנה וראייה דאמרינן שטרי חוב המוקדמי' פסולי' לענין מטרף לקוחות מכל מקום מבני חרי גבי באיזהו נשכנהי דמזמן ראשון כו' ומעובד' בפרק חזקת הבתים שטרא זייפא הוא כו' ואמר רבה מה לי לשקר אלמ' כל היכא דהוה ידעי' דהוה ככתוב בשטר דאין להפסיד בעל השטר בדבר זה . ואפי' רב יוסף דאמר אמאי כו' : היינו משום דמודה דזיוף אבל הכא לא: ולא דמי האי להאי דא"ר הכל מזוייף מתוכו שהוא פסול דלא מייתינ' ליה אלא גבי גיטין או גבי עידי מסירה או בשטר דדמי לגט דהמתנה אינה מתקיימת כ"א בה ואין שם קניין · אבל הכא דלגלות הדבר הוא לא דמי ושינוי שסדגט לא שייכא הכא דאין האשה מתגרשה אלא בכתובה ולא מהני בה מילתא אחריתי' ושלום דב"ק . אלעזר הקטון בן רבינו יהודה .

תתעג **וששאלת** ראובן היה לו שתי בנות אחת נשוא' ואחת אינה נשואה ושני זכרים שידר שמעון שלוחו אל ראובן לדבר בבתו הבתולה לקחת לו לאשה : ענה ראובן בתי איני מונע ממנ' אבל איני מקבל לתת בה לא כסף ולא זהב ולא תכשיטין ולא קרקע ולא סעודה אלא שיהא משתמשת בהן בחול החזירו שליחותו לשמעון ונתרצה בדבר ונתן קידושי' בפניה' · לימים נטרפה השעה ונהרג ראובן ולא צוה כלום · ועתה שמעון טוען לא היא ארוסתו ליתן לה עישור נכסים או כמו שנתן ראובן אביהם לבתו שהוא לא קיבל עליו לתת לבתו כלום : ואעפ"כ נתן ואם היה בחיים היה נותן לארוסתו כמו כן : והיתומים משיבי' לפיכך התנה אבינו עמך כך שלא תטעון היום או מחר טענה זו וכיוצא בה כך דעתי נוטה שטענת הארוס טענה היא והדין עם הבת ודברי ראובן לא היו אלא כסלק עצמו מטענות שלא יבריחנו הארוס במיתת הבת וכיון שנטרפה השעה ומת ראובן ולא ציוה זכתה הבת בעישור נכסים והבנים זכו בכל השאר וכי זכתה הבת במקרקעי או במטלטלי אין לה כלום : דאמר רבא הילכת' במקרקעי ולא במטלטלי בין למזונות בין לפרנסה : ואם רוצי' האחים לסלקה במעות כשיעור הקרקע הרשות בידם : דק"ל הילכת' כרב אשי דאמר בעלת חוב היא :

תתעד **וששאלת** לאה השיאה את בתה לראובן ונתנה לה מה שנתנה והיית' הבת מתגדלת עם רבקה אם אביה ונתנה גם היא לה תכשיטי זהב חצי ליט' ולאחר שהראו את כל הנדוני' עמד אחי רבקה ואמר ליושבי' שם אלו שנתנה אחותי לנערה רוצה היא שיהו בידה כל ימי חייה ולא שיירה בהם לעצמה כלום· ובתוך שנתים פגעה בה מדת הדין באותה נערה ומתה ונמצאו קצת מן התכשיטין ביד ראובן : ורבקה תובעת אותם מראובן ואומרת רצוני שיהא בידי כל ימי חיי כאשר דברתי או שאני לא נתתים לה אלא על מנת שתחזירם : וראובן טוען בחזרה זו לא שמעתי מעולם כי לא היה לך בהם כלום · והמתנה מוחלטת היתה · כך דעתי נוטה שהדין עם ראובן ואין לו להחזיר מה שבידו שלגמרי הוחזרו לאשתו ועוד שהרי רבקה לא ערערה בשעת מיתת האשה על כן אין לה בהן כלום דתנן נתן את הכסף לאנשי משמר ומת אין היורשי' יכולי' להוציא מידו : שנ' איש אשר יתן לכהן לו יהיה · ואיכא למילף מינה מה התם' דאנן סהדי אדעתי' דכפרה יהב להו ולא קמי כפר ליה אלא פלגא ואפי' הכי זכו בה אנשי משמר מדאתא לידיהו הכא דבשתמ' אהדרה לה לא כ"ש דזכה בהן ראובן : וכתב על מנת להחזיר לה אהדר' לה · מי יימר דהכי דדילמא לגמרי אהדר' ליה וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי ממונ' בחזקת של מריה וליהוי איהך המוציא מחבירו עליו הראייה ואי איכא דמקשי ואמר לא דמו להתם דהתם אילו הוה כספא בידי דיורשי' למיפק הוה קאי · והכא אילו הכל היה בידה ולא למיפק הוה קאי כל חייה לעולם דמו להדדי דהתם נמי לא למיפק קאי דתנן היה מעלה את הכסף ואת האשם ואת הכסף יגתן ליורשי' והאשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו נדבה ועוד מהא נמי איכא למילף דאמרי דביתהו דרבה בר רב הונא כי שכיב' אמרה הני כיפי דמרתא ובני ברת אתו לקמי' דרב א"ל אי מהימנ' לך עשה כפירוש ואם לאו עשה פירוש לפירושה ואיכא דאמר הכי א"ל אי אמרה לך עשה כפירוש' ואי לא עשה פירוש לפירושה השתא ומה היכא דקאמר' היא לא מהימנא לאודועי לזכות'דבעל

הכא

הכא דלא קאמרה ולא מידי לא כ"ש דלא מרעיב' לזכות' דבעל :

תתע"ה **ראובן** נשא לאה ונולד בת ממנה ומתה לאה ונשא רחל ונולד לו שני בנים ממנה ואח"כ חלה ראובן חולי שלפעמים הולך על רגליו ולפעמים שוכב ובא לו ראובן אצלו שמעון ואמר לו יודע אני בך שאתה איש יועץ בבקשה ממך שתיעצני היאך אחלק מנכסיי לבתי בת לאה ענה לו שמעון כיון שאתה רוצה לעשות אחר עצתי אמור לי כמה אתה רוצה ליתן לבתך מנכסיך ואמר לו ראובן ליטר' של זהב ותן אתה לי בפני עדים ואמור לו בפניהם ליטר' זהב שאני נותן ביד שמעון לבתי אני נותנה ורצוני להקנות לה בפניהם מהיום ולאחר מיתה וכן עשה ונטל משכונות י"א ליט' של כסף ונתנם ביד שמעון ואמר לו שמעון עדיין פחות ליט' של כסף מן הליט' של זהב ואמר לו ראובן מר' אלכסנדר ב"ר חכים חייב לי ל' ליט' של כסף אותו כסף יבא לידך ממנו טול והשלם שיהא ליט' של זהב שלימה מה שבידך ומן הג' ליט' הנשארים פרע רביע למר אפרים ורביע וחצי למר אליעזר ב"ר גרשם שאני חייב לו ומן השאר קנה לי תכריכין ואם ישאר על התכריכין תנאותו לבתי והקנה לו הזהוב בפני עדים מהיום ולאחר מיתה וכתבו וחתמו העדים המתנה המשכונות מליט' של זהב ביד שמעון ואחר שכתב לבתו ליט' של זהב אמר לו שמעון ולבניך יש לדמרחל אין אתה מחלק מנכסיך ענה לו ראובן רצוני לחלק להם שותפות שיש לי עם לוי אבל איני יודע מה לעשות שהיא אינו בכאן אם יש בלבך לחלק לבניך כמו שאמרת יש לו תקנה קנה להם בקניין בפני עדים השותפות שיש לך עם לוי וקרא עדי' והקנה ראובן לבניו שהיה לו מרחל השותפות שהיה לו עם לוי לו' ליט' של כסף וג' אוקיאות של כסף הקנה להם מעכשיו בלא הזרה וכתבו וחתמו העדים במתנה בין של בת בין של בנים ושאר המתנה ביד נאמן ואמר לו ראובן לשמעון עוד ישאר לי ליט' של זהב ואותו ליט' יהא לאשתי לאחר שנכתבה המתנה באו קרובי רחל שהיו במדינת הים בשעה שחלק נכסיו ומצאוהו שוכב על מטתו והיו פני קרובו רחל זועפים ואמר להם ראובן למה פניכם רעים אינכם עמי כתמול שלשום אבל כמדומה לי מפני שחלקתי מנכסיי לבניי אתם זועפים גלוי וידוע שלא היה בלבי לעשות אלא כניסותו והסהייתי יכול לחזור מבניי הייתי חוזר וענה לו א' מקרוביה אם בלבך לחזור יכול אתה לחזור בך ומתוך כך בא לוי שותפו של ראובן ממדינת הים ושלח לו ראובן לבא אצלו ובא לו אצלו ואמר לו ראובן ללוי אתה יודע כמה יש לנו בשותפו' וכמה מגיע לחלקי והוד' לו לוי י"ד ליטר' כסף וג' אוקיאות כסף וענה לו ראובן הבא לי חלקי וענה לוי הלא ידעת' שמשכונות יש לנו שחייבים עליהם י"ח ליט' כסף ואמר לו ראובן הבא לי חלקי מן המשכונות כנגד ט' ליט' וכן עשה והביא לו מן המשכונות כנגד ט' ליט' כסף וראובן קבל' מיד לוי ונתנם לרחל ורחל שמם ביד אחר מקרוביה ולאחר שקבל ראובן המשכונו' מיד לוי קרא לשני עדים ואמר להם הוו יודעים שבין המשכונות שקבלתי כבר מיד לוי שעולין לחלקי כנגד ט' ליטר' ובין השאר ה' ליט' כסף וג' אוקיאות שעדיין יש תחת ידו הכל הקניתי לבניי בני רחל שהשיאוני בני אדם ועכשיו אני חוזר בי ממה שהקניתי להם ואין רצוני לחלק להם מנכסיי כ"א ו' ליט' של כסף וג' אוקיאות שביד לוי וג' הלאוג' אוקיאות מן המשכונות שתחת יד אמשכשיפלו המשכונות וממתנת הבת לא חזר בו מעולם וכתבו וחתמו העדים המתנה שנייה ומתוך כך נפטר ראובן לבית עולמו וחיים לכל ישראל הניח ועתה תובעת האלמנה כתובתה ומנו לה ב"ד אפוטרופ' ומנו ליתומים אפוטרופ' ובאו לפני ב"ד וטוען אפוטרופ' של האלמנה שכל מה שעשה ראובן אינו כלום ורוצה לבטל המתנה ואמר שכל מה שהיה לראובן מטלטלין היו והיו לה משועבדים לכתובה ועוד שלא חולק בפניה מה שחולק אלא מבריח ומחלק ואפטרופ' של יתומי' טוען כל מה שעשה ראובן עשוי מפני שבמתנה ראשונה בריא היה ואף על פי שחזר בו אין חזרתו חזרה ובפניה חולק כל מה שחולק בראשון ואפוטרופ' של האלמנה טוען שכיב מרע בין בראשונה ובין בשנייה ' ועתה יורינו מורינו עם מי הדין וזה השטר השני אנו ח"מ נתקבצנו אל מר נטרונאי ומצאנוהו חולה מוטל למטה ומילולו בפיו ודעתו עליו מיושבת כאדם שהולך על רגליו ואמר לנו הוו יודעים כל מה שחלקתי מנכסיי לבניי ולבתי ולאשתי בכולן אני חוזר בו והנני מצווה בפניכם שכל כסף וזהב שיש לי בין ברשותי בין ברשות אחרים חוץ מליטר' של זהב שנתתי לבתי שבה אני עומד בדבורי ובכל השאר יטלו שני בניי ב' מרק"ש ואשתי תטול כל השאר כי השיאוני בלאה ראשונה וכיוםתי ועכשיו אני חוזר בי כלרך שאמרתי בפניכם ומתוך אותו חולה נפטר לבית עולמו ומה ששמענו כתבנו וחתמנו : כך דעתי נוטה שהמתנה ראשונה שכתב ראובן לאשתו לבתו ושני בניו אינה כלום בין שהיא מתנת בריא בין שהיא מתנת שכיב מרע כי האשה לא נסתלקה מכתובתה וכתובת' קודמת היתה שאותו מעשה נעשה שלא בפניה ושלא מדעת' ומאחר שכתובתה קיימת והיא באה מכתובת' והם באין במתנתו וכל הקודם זכה וא"ת על הזכייה שזיכה ראובן לבתו ביד שמעון אף היא אינה כלום חדא שהמשכונות היו של ישמעאל ועוד שלא הקנה לה בגוף המשכונות כלל אלא מה שזיכה לה לא הקנה לה ומה שהקנה לה לא זיכה לה ואמר רבא אמר רב נחמן האומר לאשה התקדשי לי במנה ונתן לו משכון עליהם אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן ותו אמרינן רב הונא ב"ר אבין זבין ההוא אמתא בפריטי אותיבו נסכא עלה לסוף אייקר אמתא אתו לקמיה דר' אמי אמר להו פריטי אין כאן נסכא אין כאן ואי איכ' דמקשי הא דאותבי' רבא לרב נחמן קדשה במשכון מקודשת ואוקימ' במשכון דאחרי' דומיא היכא דאמר התקדשי לי במשכון זה דישראל המומשכן ביד ישראל והוא שמשכנו שלא בשעת הלואתו וכדר' יצחק אבל משכונו של ישמעאל הממושכן ביד ישראל לא קשה דהכי קיימא לן בפ' כל שעה דישראל מישמעאל לא קני אלא א"כ אמר לו מעכשיו ואף על פי שהמתנה ראשונה אינה כלום שהמתנה האחרונה מקויימת היא בין לבת בין לבנים בין לאשה וזכתה הבת בליט' זהב שנתן לה אביה והבנים בעשרים אלאים שנתן להם אביהם באחרונה והאשה בשאר כל נכסים שנתן לה בעלה כי אין לפקפק במתנה האחרונה כלל כי בכל צדדים נעשתה כראוי לדעת האשה ובפניה ובקבלתה .

תתע"ו **ושאלה** אלמנת ראובן טוענת לאלמנת שמעון שותפי' שהיה בין שניהם היה בידך וכשבאנו לחלוק נטלת בתחלה לעצמך מן השותפות ליטר' מן הכסף והשאר חלקנו ואותה חצי ליט' המגעת לחלקי אני תובעת ממך משיב' אלמנת שמעון את שותפות ביני ובין בעליך והיו לי תביעות רבות עליו ולו עלי עד שבאנו לדין ונתחייבו שבועות ומתוך הדין נתפשרנו ונתרצה ליתן לי ליט' כסף וקנו מידינו בקניין גמור על אותן התביעות ובלשון הזה אמר לו השותפות הנה בידך או את טלי מן השותפות ב' ליט' כסף או אתן לך משלי ליט' כסף ממעו' שיש לי בבית . והנה אחד מעידי הפשרה מעיד כדבריה ולאחר פשרה זו קנה ראובן בעליך משל נורכו ונתן לי ממונו שוה חצי ליט' של כסף ויצא לדרך וקדם החטא ולא חזר ולפי שתלה בדעתי ואמר לי או את טלי מן השותפות ב' ליט' כסף או אתן לך משלי ליט' כסף ואני הייתי תפוס' ועומדת מחיוו נטלתי בתחילה ליטר' של כסף והשאר חלקנו כך דעתי נוטה שהדין עם אלמנת שמעון וידה על העליונה לישבע על הפשרה ועל התנאי כי כן היה כדבריה ותיפטר או להשביעה שאינה יודעת מן הפשרה הזאת ומן התנאי הזה ולא שמעה מבעלה כלום ותתן לה אלמנת שמעון חצי ליט' כסף שלקחה בפניה ומן אות' חצי ליט' של כסף שפרע לה ראובן במשי ובאלמנתו לא תבעה בכך אין לה עליה כלום . כי נאמנת היא לומ' שבחובה נטלה דתנן ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה של אביך היית' ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ועוד תנן העיד ר' יוסי הכהן ור' זכריה בן הקצב על תינוקות שהמתנה באשקלוף ורחקוה בני משפחתה ועידוה מעידים אותה שלא נאסרה ולא נטמאה אמרו להם חכמים אם אתם מאמיני' שהמתנה האמינו שלא נטמאה ושלא נסתרה ואם אין אתם מאמיני' שלא נטמאה ושלא נסתרה אל תאמינו שהירתנו ה"נ האמין שלקחה משמעון חצי ליט' של כסף במשי יאמין שלקח' בחובה ואם אינו מאמין שלקחת' בחובה אל יאמין שנתן לה כלום כי אין עדים בדבר אלא הודאת עצמה :

תתע"ז **ושאלה** ראובן קנה חפץ בכך וכך והראה לשמעון חבירו ובקש ממנו שמעון ליתנו לו בדמים שקנאו השיבו ראובן רוצי' ליתן לי ממנו יותר על דמיו שנתתי בו ג' זהו' ענה שמעון איני רוצה לקנותו כדי להשתכר בו אלא רצוני ליתנו לאשתי לעשות לה ממנו תכשיט א"ל אם כדבריך בתנאי כן אני נותן לך בדמים שקניתיו ע"מ שלא תהא רשאי למוכרו מכאן ועד כ' שנים ואם תמכרנו בתוך כ' שנים יהיה כל המותר שלי ואין לך במכירתו אלא הדמים שנתת לי ונתרצו שניהם בדבר והלך ונתן לו ראובן לשמעון כתנאי הכתוב ומכר החפץ תוך הזמן ולא המתין אפי' ג' חדשים וכשנודע הדבר לראובן תבע המותר משמעון ושמעון לא רצה ליתן לו כלום ועתה עם מי הדין כך דעתי נוטה שהדין עם ראובן ושמעון חייב להחזיר לו המותר שראובן לא מכרו לו אלא על מנת שלא למוכרו תוך כ' שנים וכיון שלא קיים התנאי בטל מקחו של שמעון ועמד חפץ בחזקת ראובן ואין לו לשמעון בו כ"א הדמים שנתן לו ראובן בו דתניא הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים שתניק את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט דברי ר' מאיר וחכמים אומ' נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט והלכה כדברי חכמים ותו מהא נמי איכא למילף דתנאי שהתנה ראובן עם שמעון תנאה הוי ומותר דמי חפציו דראובן הוי ולית ליה לשמעון בההוא חפץ אלא כשיעור זוזי דיהיב ליה לראובן דהא לא קיים תנאה דאתניה בהדי דאמר ההוא גברא דזבין חמרא לחברי' ופרעיה ופש לי' חד זוזי וקעייל מפיק עילוה יתיב רב אשי וקא מעיין כי ההי גוונא מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמ' אבימי מהגרוני' משמי' דרבא זוזא כזוזי דמי ולא קני והשתא ומה ההי מוכר דאתני בהדי לוקח למיתנליה זוזי בפריע ויהבינהו ניהליה ולא פש לגבי' אלא חד וכיון דקא עייל ונפיק מוכר עילויה לא קני לוקח דלא קיימי' לתנאיה אההוא זוזא שמעון דעקריה לכוליה תנאיה דאתני ראובן בהדי ולא קיימי כ"ש דלא קנה בההוא חפצא אלא כשיעור זוזי דיהיב ליה לראובן ותו לא מידי :

תתע"ח **ושאלה** הא דאמר רב אין האשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה . ור' חנינ' אמר עושה שליח לקבל כו' ואמרינ' במסקנ' שלחוה קמי' דרב אמי ואמר לא תורה שליחות אצל הבעל . ור' חייא אמר נתיישב בדבר הדר שלחו קמי' דר' חייא ב"ר אבא אמר כל היכא שלחו ליה ואזלא כי היכי דמספק' להו . ה"נ מספק' לן לדידן הוי דבר שבערוה ודבר שבערוה הולכת וקמיבעי' לן גבי קידושי' בהאי גוונא מאי כך דעתי נוטה גבי קידושין נמי הולכת דהתם נמי הוה דבר שבערוה ודבר שבערוה הולכת ועובד' הוי ואצרכוה ר' יצחק ב"ר שמואל בר מרת' גט וחליצה תרתי גט מחיים וחליצה לאחר מיתה והוא בקידושין דספיק' דתרווייהו הולכת דתנן וכולן שהיה בהן קידושין או גירושין בספק הולכת ולא מתייבמת .

ושאלת

תתע"ט **וששאלה** ראובן ושמעון באו לדין וטוען ראובן בהיותי בביתי בכפר שלי נדרתי צפוי זהב לעשות בראש ס"ת וכשבאתי למעגנץ לקחתי חצי אונקיא זהב טוב ונתתי לשמעון לעשות ופסקתי עמו לתת לו בשכרו ה' דינ' ודחני מיום ליום עד יום נסיעתי ובא אלי מבערב והביא לי הציפוי בלילה ונתתי לו שכרו ושמו בחבילתי וכשבאתי לביתי ראיתיו שהיה לבן כי לקח מן הזהב ושם כסף תחתיו ובראותי כן חרה לי מאד : ועתה אני רוצה שישיב לי מה שלקח ממני ושמעון משיב חלילה לי מגנוב ממון הדיוט כ"ש ממון של הקדש אלא מה שנתת לי עשיתי בו מלאכתי והשבתיו לך ולא עירבתי בו ולא חסרתי ממנו כלום וכבר עברו יותר מחמש עשרה שנה שהיה דבר זה ופעמים רבות היית בכאן ולא תבעתני כלום ולמה לא הבאת אפי' חתיכה אחת להראות לי אמתת דבריך · וראובן משיבו כי לא הופניתי ועתה יש לראובן להשביע שמעון או לאו. כדדעתי נוטה שאין לו לראובן על שמעון כלום לפי שאין משביעין על הקדשות ודינו מסור לשמים דתנן אלו דברי' אין נשבעין עליהם העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות ואפי' היה ממון הדיוט כענין זה אינו יכול להשביע שזה ראובן נטל את הציפוי ושמו על העמודים וגילה בדעתו שמותר בדבר ולא הביא מאותו זהב כלום לא אז ולא עתה אלא בדברי' בעלמ' ומצינו שמותר הנותר אפי' יש לו תביעה בדבר אינו יכול לחזור ולתבוע מאחר שלא מיחה ולא ערער וזה ראובן עברו כמה עתים וכמה זמנים ולא ערער ולא מיחה ויתר על כן אין לו עתה לשוב ולתבוע מן שמעון דת"ר הבנ' בין בגרו עד שלא נשאו בין שנשאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיה' ולא אבדו פרנסת' דברי ר' ואמ' רב נחמן אמ' לי הונא הילכת' כר' ואותביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאה אמה או אחיה וכתבו לה כמאה או כחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מה שראוי' ליתן לה טעמ' דקטנה הא גדולה ויתרה לא קשיא הא דמחאי הא דלא מחאי ה"נ מסתבר' דא"כ קשיא דר' אדר' דתני' ר' אומ' בת הניזונית מן האחין נוטלת עישור נכסים ניזונית אין שאינה ניזונית לא אלא לאו ש"מ הא דמחאי אלמ' היכא דלא מחאי אובד' זכות' וראובן כמי שויתר ולא ערער ולא מיחה איבד זכותו שאפי' סתם גזירה אינו יכול לחזור מחמת תביעה זו כי ציפוי זה לנוי ס"ת נעשה ואין להשתמש בו כדתניא בפרק הכל מעריכ' לבדקה הרי היא בבל תאחר ואיג' כהקדש דאילו הקדש אסור להשתמש ביה לבדקה שרי לאישתמושי ביה הילכך ציפוי זהב ממון הקדש הוא ואין נשבעין עליו :

תת"פ **וששאלה** ראובן נשא אלמנה אחות שמעון והביאה עמה תכשיטין ובגדים ושאר נכסים בכסף ובזהב וכל אשר לה ושבתה עם בעלה ימים ושנים לימי' הלך שמעון לדרכו לסחור וארע שנפטרה אחות שמעון קודם ביאת שמעון לביתו ועיכב ראובן תפילו' על שמעון עד שבררוני לקבל טענותיהם לשאל דינם מאת אדוני וגזרו קהילות עליה' את הדין בהוראת דין אדוני וכן טען ראובן על שמעון ואומר הנה זוגתי אותך נתנה לך בחוב כשהלכת בדרך שני ליטרים וחצי של כסף כי לא היתה מאמנת לי כי ברוב עונותי לא ראתה מזלי צומח כ"א שוקע ועל כן האמינה אותך יותר ממני וגם עוד נתנה ללוי באמנה ליטרא וחצי של כסף וגם צותה לי בשעת פטירתה לקבל לי מלוי ליטר' וחצי כסף סך כולו ד' ליטרא של כסף ומאותן ד' ליטרא צותה לפרוע לי דמי הסוס שקבלה לי מתוך באמנה על ידיה כשראיתי להחזיק בדרך כשאר כל אדם כי לא הייתה מאמנ' אותי ועתה הנה לוי מיהר לבוא קודם ביאתך ומיד תבעתיו ליטר' וחצי של כסף דצואת אשתי והשיבני ואמר גיסך שמעון בא עלי כי אחותו מנתה אותו אפטרופא עלי לגבות את שלה מידי והכל גבה מידי עד פרוטה אחרונה והבאתיו לב"ד ופטרוהו כי העידו שהיו נשם באותו דרך שקבלת את של אשתי מיד לוי מה שלא ידעה ולא צותה לך מעולם לקבל מלוי אפי' שוה פרוטה ועתה הנה יש לך בידך ד' ליטרי' של כסף וקבל לך דמי הסוס שלך והשאר פרע לי כצוואת אשתי : והשיב שמעון ואמר בודאי קבלתי מלוי החוב של אחותי כי קניתיו מאחותי ולא כלו אלא פשרוני כמעט בג' מאות על מלאכת עורות אדומים לפי כשהייתי רוצה לילך לסחורה כבר היה הולך לוי מימים הרבה לדרך לסחורתו ופייסה אותו אחותי לומר אי אחי נעימי הנה שמעתי כי לוי הפסיד בסחורתו ונשבע ליך שאין בך כל כך ועתה הנך הולך לשם ותקנה ממני החוב שיש לי על לוי והנה אני מתעטפת בעטיפת ראש של אמנו ובנזמים שלה אני מתקשטת ולך תשפע הירושה ותן לי אותם על אותו חוב שיש לי ביד לוי ומה שתוכל להוציא מיד לוי יהא שלך ועל כן אין לך עלי מחמת החוב שביד לוי כלום כי קניתיהו מיד אחותי ועוד אם יחייבוני לפרוע לך לא אפרע כ"א דמי הפשרה שקיבלתי ומה שאמרת' כי כשצותה אחותי בשעת פטירתה בעדים שיש לה עליכם ליט' של כסף וחצי לא כל הימנה להעליל עלי ברוח דבריה לחייבני ממון שלא בפניי ואני לא הייתי בפניה כ"א בדרך אלא היה בידי פרקמטיא שלה שוה ליט' וחצי של כסף והחזרתי לה קודם הליכתי לדרך ועוד אם כן הוא שהיה לה עלי שום חוב על מה שהית' מקבלת לך בחוב ממני שום היה לך ליטול בחוב שלה וגם היתה ממשכנת עראיה בידי היה לה ליטול על חובה שבידי : השיב ראובן ואמר מה שנטלה לי שום ממך בחוב ומה שמשכנה עראיה בידך כל זה היה קודם שנתנה לך בחוב ומה שאמרת כי מכרה לך החוב שהיה לך על לוי בעטיפת הראש ובנזמים הנה אות' הנזמי' קודם שנתנ' אשתי לך שום דבר בחוב הייתי מוטב לפניך ליהודה והיה לך להתרות לי ולומר הנזמים הללו לא של אחותי היא אלא של אמנו היו ושלי הן : ומה שאמרת' שלא קבלת' מלוי כל החוב אלא פשרוך אלא מעט לאו כל הימנך לפשר את שלי בלא הרשאתי ובלא הרשאת אשתי ואם ירחמוני מן שמים אגבה מתוך הכל ועוד מה שאמרת' שמכר' לך זוגתי החוב שביד לוי בעטיפת וכו' לא כי מעולם לא שמעתי מאשתי שהיה לה אפילו שוה מחט לא משל אמה ולא משל אחיה ולא משום אדם כי מה שהביאה אצלי שלה ושלה היה וגם לא היה לך לקנות ממנה שום דבר במטמוניות בלא דעתי ובלא רשותי ולא שמעתי מפיה מכירת אותו החוב של לוי לא בבריאותה ולא בשעת צואתה של פטירתה כי בשעת פטירת אדם מודה על פשעיו ואף כי לא הייתי מדברת תרמית ושקר על שום אדם כ"ש על אחיה ועוד הנה עידי צואה יוכיחו אם שמעו ממנה מאותם הנזמים ומעטיפת הראש שום מכירה לקש"ה וגזרו גזירה על אותו העדים שהיו בשעת צואתו והעיד מר שמחה ב"ר דן ומר משה בר יצחק ומר איתיאל ברבי משה ואמרו נכנסנו אצל זוגת ראובן ומצאנוה חולה מוטלת במטה ודבריה מכוונים בפיה ובדעתה מיושבת עליה כשאר בני אדם המתהלכת על רגליהם בשוק ועמדה וישבה על מטתה וצותה ואמרה לנו הוו עדים לבעלי לראייה ולזכות שיש לו על אחי שמעון ב' ליטר' וחצי של כסף ונתתי לו לשמעון אחי שיעשה לי ריסלא וכשהזמין עצמו לדרך א"ל אחי רצוני לעשות לך שום ריסלא אלא אם רצונך אקבל פרקמטי' שלך עלי בחוב ביותר. ואם יש לך שום דבר עוד תני בחוב אלי וכן עשיתי נתתי לו הפרקמטיא וגם מכרת מחמת חולי שלי מעט זהב ונתתי לו בב' ליטר' וחצי של כסף ועתה יש לי עליו ב' ליט' וחצי של כסף ביד לוי ליטר' וחצי של כסף הכל ד' ליט' ויפרע מהן דמי הסוס לאחי שקבלתי לבעלי זה בחוב והשאר יקבל לו ויהא לו ולבני שנתן לי קוני ממנו כדדעתי נוטה שחייב שמעון להחזיר לראובן בעל אחותו ליט' וחצי של לוי בשום טענה בעולם מחמת החוב שקיבל מלוי ומה שטוען שמעון שקנה אותו חוב מאחותו בתכשיטי' אמו ובנזמיה שהיו בידיה אין ממש באותו טענה אין ממש אלא אפילו אם אחותו אשת ראובן אמרה בצואתה תכשיטין אילו של אמי הן אין בכך כלום שאין לשמוע לה לתת ממון בעלה לאחרי' דאמרי' דביתהו דרבה בר רב הונא כי קא שכבה אמרה הני כיפי דמרת' ובני ברת אחא לקמיה דרב א"ל אי מהימנא לך עשה פירושה ואי לא עשה פירוש לפירושה אלמא אין לסמוך על דבריה כ"ש אין לסמוך על דברי שמעון ואין ממש באות' טענה ומשאר החוב שתובע ראובן משמעון ישבע ראובן שפרע הכל לאחותו קודם הליכתו ולא נשאר יותר מדמי הסוס שהאמין ושוב אין לזה על זה מתביעות אלו לא שבועה ולא פרעון ·

תתפ"א **וששאלה** ג' אחין ראובן ושמעון ולוי והיו שמעון ולוי מיושבי' יחד בעיר אחת וראובן היה יושב בצפון ונפטר לוי לעולמו בלי בנים וצוה לשמעון שלא יקניט אשתו עבור בגדיה · ובא שמעון עם אשתו וגירש יבמתו בלא מזונות ובלא בגדיה מביתו ובאה בוכה וצועקת לפני הקהל וגערו הקהל אצלו ואמרו שלא כהוגן עשה שגירש יבמתו בלא מזונות וגם אשתו עשתה שלא כראוי שתפס' בגדי יבמתה והניחתה ערומה והשיב לשלוחי קהל לא יש לי ולאחי לא שנה ולא שנתים ליתן לה חליצה וראו הקהל שלא השיב כהוגן שלא נתן לה מזונות וגם לא רצה לפוטרה בחליצה ובידו היה ממון אחיו חזרו הקהל על ראובן כדי לחלוץ ליבמתו ולקבל ממון אחיו ועל כן כי ראינו שגם ראובן נדחה אותנו עד שנוציא כל הממון מיד שמעון כי אמר הואיל ואחי שמעון לא נשגח עלי ונטל לו כל ממון אחי ולא חילק לא תמני לא דרך ירושה ולא דרך חלוקה בעולם וגם על יבמתו לא רחם ועל דבריכם לא חשש חלילה לי מלסרב על דבריכם אני אעשה צוויכם לחלוץ יבמתו אבל עשו לי תקנה שיתן לו שמעון אחי כל ממון אחי לוי הואיל ואני אחלוץ יבמתי כי אני ראוי לירש את אחי המת ועל כי לא יכולני לשדלו בשום ענין ושמענו מזקנים הראשונים שהמיבם יבמתו יורש נכסי אחיו המת : אבל חולץ לא עניינו כל כך ברור לנו אם הוא יורש כמו מיבם על כן עשינו בזה הענין כדי שלא תשב עגונה שכתבה לו במתנה כל כתובתה וקנינו מידה וכתבנו לו המתנה וחתמנוה וכתבנו לו ומסר' לו את הכתוב' ואחר כך חלץ לה .

ועתה יורינו אדוני אם יוכל ראובן להוציא כדי לבטלה ויחלוק הכל עם ראובן וגם יש להם בן יהודה אחיהם אם יוכל גם הוא לטעון על חלק שלישי ולומר גם אני אטול חלק שלישי כמותכם: שאלה זו לא נתפרשה כל צרכיה כי לא נזכר בה אם אבי היתומים קיים או לא וגם טופס המתנה לא נכתב בה על כן הוצרכתי לפרש כך דעתי נוטה שהכונס יבמתו זכה בנכסי אחיו אבל החולץ יבמתו אם האב קיים זכה האב בנכסי המת שהאב קודם לכל יוצאי יריכו כדתנן החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה אם יש שם אב הנכסים של אב וגם בן יהודה זכה בחלק אביו לירש עם אחי אביו כאחד מהן בנכסי לוי שכן מצינו בנו' צלפחד שירשו חלק אחי אביהם החי שנאמר נתן תתן להם אחוזת נחלה ותני' נתן תתן להם זה חלק אביהם המגיע להן בארץ ישראל בתוך אחי אביהן זה נחלת אחי אביהם חלק המגיע לצלפחד מנכסי חפר והעברת זה חלק בכורה של צלפחד · ר' אלעזר או' אף חלק אחי אביהם שמת שלו וחלקו עם אחי אביהן דכתב נתן תתן אלמא אחין שמת אחד מהן והניח בן ואחר כך מת אחד מן הנותרים והניח נכסים בן אחיהם יורש עמהן וכולן שוין בנחלה ומעסק המתנה אם קניית המתנה וכתובה נעשית כתיקון חכמים מקויימת היא וקנאה ראובן הכתובה כולה או חצייה הכל כמנהג המקום ואם קניית המתנה והכתובה לא נעשה כראוי תגבה היבמה כתובתה מה שראוי' לה לגבות כמנהג מקומה או כל כתובה או חצייה ושאר כל הנכסים של מת יחלוקו ראובן ושמעון ובן יהודה בשוה כמו שכתוב למעלה :

תתפ"ב **וששאלת** ראובן ושמעון ולוי אחי' והיתה דינה אחותם ונפטר ראובן בתחילה ונשארו בניו אחריו ונפטר אחריו שמעון בלא בנים: ויורינו אדוני אם יורשין בני ראובן עם לוי בנכסי שמעון או לא: ועוד יורינו אדוני אם נפטר גם לוי בלא בני' מי הוא היורשים בנכסי שמעון ובנכסי לוי בני ראובן מתחלה האחר ואם מת גם לוי זכו בני ראובן בנכסיו ואין לדינה במקום רחל כלום שלא זכה אביהם בירושת אחיו בחייו כי נפטר קודם שמעון או אחותם דינה: כך דעתי נוטה שבני ראובן יורשים עם לוי בנכסי שמעון וזכה לוי ליטול מחצי' הנכסים ובני ראובן מחצית האחר ואם מת גם לוי זכו בני ראובן בנכסיו ואין לדינה במקום רחל כלום דתנן כל הקודם לנחלה יוצאי יריכו קודמי' וכיון דאילו ראובן חי קודמה לדינה בנכסי שמעון ולוי בניו נמי קודמי' להכי להם משפט הירושה:

תתפ"ג **וששאלת** ראובן הלוה פשיטי' לבנו של שמעון והוא הבן עדיין ברשות אביו הוא ובלא ידיעת שמעון הלוה ראובן פשיטי' לבנו והפסיד הנער הפשיטי' כמנהג הנער בהוצאתן ונשיה לו לראובן לגבות שלו מן הנער לא היה לו במה לפרוע לו ועתה מערער ראובן על שמעון אביו לומר דיך לפרוע לי בשביל בנך והשיב שמעון ואמר לא כי הפסדת' מה שלוית' לבני בלא ידיעתי ותמתין עד שיגדלנו המקום וישיגנו יד במה לפרוע ומשלו יפרע לך כך דעתי נוטה שאין לשמעון לפרוע חוב בנו כי הלוהו שלא מדעתו:

תתפ"ד **וששאלת** יעקב נשא לאה וילדה לו שתי בנות ובן והשיאו הגדולה לראובן בחייו והקטנה נשאת לשמעון אחר מיתת אביה והבן גידל ונשא אשה אחר מות אביו והיה דואג בן אחותו של יעקב גדל בבית יעקב לימים נטרפה דעתה של לאה וחיה יעקב אחרי זאת זמן מרובה וסוף הוכה וחיה יושאחד ולוה את ביתו והיה דואג שם בביתו ונפטר יעקב לבית עולמו ונפטרה גם אשתו אחריו לזמן מרובה חלק בנו כשתי שבועות ולוה לואתו וחילק נכסיו לעניים והיה דואג שם לפניו ולא ערער לא בצואת יעקב ולא בצואת בנו כלום לימים אחר כל זאת נתחייב דואג לראובן חתן יעקב כך וכך ממון · וגם חלה ראובן ונפטר לבית עולמו והניח אלמנה ובן קטן ובא אפוטרופ' האלמנה והיתום ותבע דואג לדין מחמת אותו חוב שנתחייב לראובן חתן יעקב ענה דואג ואמר לא אתן כי לאה אשת יעקב צותה לי בחיי בעל' לקחת פרקמטיא בכרוכדמיס מןהישמעאלים בני עירם ולהביא לה וכן עשיתי ולא פרעה היא ממון זה לא לי ולא לישמעאלים ופרעתי אני לישמעאלים משלי · ועל אותו ממון תובע אני חוב זה: ואין לו לדואג על חוב זה לא עד ולא ראייה ולא שום זכות שבעולם ולא שמע מפיו עירער לא בחיי לאה ולא בחיי בעלה ולא בחיי בן יעקב ולא בחיי ראובן חתן יעקב כך דעתי נוטה שאין בטענת דואג ובתפיסה שלו כלום כי מי הזקיקו ליקח משלמו ממונו וליתן לישמעאלים בכדי ולא היה לו להביא הישמעאלי' ליעקב וללאה אשתו להפרע מהם כי היכולת היה בידם ולא לגבי דברים שאין בהן ממש לא מבעיא זה שאין ממש בטענתו אלא אפילו היה לו עדים שפרע לישמעאלים אין בכך כלום דאמרינן יעקב או לאה נתנו לו משלהם לפרוע לישמעאלים ולא משלו כתנלהםדא"ר ההוא ערב' דישמעאלי דפרע ליה לישמעאלי מיקמי דליתבעינהו ליתמי מהו א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרונוי' אפילו למ"ד חיישינן לגררי ה"מ בישראל אבל ישמעאלי כיון דדינן בתר ערבא אזיל אי לאו דאתפסיה גררי מעיקרא לא הוה מקבל עלה הילכך אין ממש בדבריו כדאמרי' ולדבריו מה ראיה הוא ליפרע מראובן יותר משמעון אחיו והלא שניהם הי' חתני יעקב ולאה אלא לפי שבא ממון ראובן לידו הכנים בו עין רעה שלא כדין ואפילו לדברי דואג שאמר שראובן ירש יעקב והלא לא טוען ולא שמעון ירשו יעקב ולאה כ"א בן יעקב כי הירושה שלו היית' דקיימא לן אין לבנות במקום הבנים כלום: הילכך בכל נדדין אין בדבריו כלום:

תתפ"ה **יהודי** אחד הביא פרקמטיא מארץ פולו"ס ובא ראובן ושמעון והלכו להם ובאו בנגעא וקנו אותה ובתוך כך חלה לוי והלך יהוד' אצל ראובן וא"ל מדוע רמיתם וקניתםהפרקמטי' במטמוני' אמר ליה ראובן ה"ו הנה חלקך וחלק לוי ביד שמעון ולך' אצלו וקבל מחצית כל הפרקמטיא חלק שניכסוהלך יהודה אצל שמעון וקיבל הפרקמטיא משמעון בציוו דראובן ולא דברו זה עם זה מעסק הקנייה כלום והביא הפרקמטיא לביתו ולא הודיע ללוי כלום ונשתרפה לוי הלך גם הוא לראובן ובקש ממון תבעו לשמעון על חובו ולא נמצא ביד ראובן כ"א מעט תכשיטי זהב שנתן לאשתו כשנשאה והיה רוצה שמעון שישלם ראובן מאשתו ויתנם לו וראובן לא היה רוצה להקניט אשתו הדין עם מי כך דעתי נוטה שאין ב"ד יכולין לכוף את ראובן להקניט את אשתו וליטול ממנה תכשיטי' שלא מדעתה ולתת לשמעון בחובו דתנן אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבעו לשמן ולא בסנדלי' חדשי' שלקחו לשמן ואם כפש אחד לומר א"כ מה הפרש בין תכשיטי' שהכניסה לו לאותן שהוא נתן לה · יש אומ' שאותם שהכניסה לו אם מכרם הבעל הוא מוציאם מיד הלקוחות משום שבח בית אביה · אבל אלו אם מכרן הבעל שלא מדעתה אין לה על הלקוחות כלום אבל לכוף הבעל שיטול תכשיטי אשתו ויגבם לבעל חובו בחובו שלא מדעתה דאין ב"ד יכול לכופו:

תתפ"ו **ראובן** היו לו שני בנים חנוך ופלוא וחלה ראובן ולוה מחמת חוליו וחילק ביניהם ונפטר מאותו חולי ובאו שני בניו לחלוק שאר נכסיו ואמר חנוך ופלוא רוצה אני לידע מה נטלת' מנכסי אבינו לאחר מותו וקודם מותו ורוצה אני להשביעך על כך וליטול כמו שנטלת · השיבו פלוא לא נטלתי כלום אלא מה שנתן לי אבי מידו ואפילו נטלתי אין לך עלי כלום לפי שלא ערער אבי עלי כך דעתי נוטה שהדין עם פלוא ואין לו לחנוך להשביעו ולקחת כנגד מה שלקח פלוא שאפילו בידו מאחר שאביו לא הקפיד ולא מיחה ולא הזכיר בשעת חילוק נכסיםאינלו על פלוא כלוםדתנן הניח בני' גדולי' וקטני' איןהגדולי' מתפרנסי' על הקטניםואיןהקטנים ניזוני' על הגדולים אלא חלקו בשוה נשאו גדולים ישאו קטנים ואם יאמרו קטנים הרינו נושאים כדרך שנשאתם אין שומעין להן אלא מה שנתן לנו אביהם נתן: ואמרינן בגמ' מאי קאמר הכי קאמר נשאו גדולי' לאחר מיתת אביהם הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אין שומעין להן אלא מה שנתן להם נתן אלמא זכו גדולים במה שבידם ה"נ זכה פלוא במה שבידו ואם נפש אדם לומר מעשה זה אינו דומה למשנתינו דהכא נטל פלוא מעצמו שלא מדעת אביו ומשנתינו משמע שהאב מעצמו נתן להם דקתני מה שנתן להם אביהם לאו כל היומנו שנתינה זו לאו נתינה ממש היא אלא מאחר שלא הקפיד האב בדבר ולא עירער ולא מיחה נעשה כמו שנשא ונתן: ולעולם שנטל מעצמו דקתני נשאו גדולים ישאו קטנים ואוקימנ' לאחר מיתת האב: ומיהא נמי איכא למילף דאין לו לחנוך על פלוא מדבר זה כלום לא שבועה ולא פירעון: דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא עשתה אפוטרופוס אין היורשים משביעין אותה לעתיד ואין משביעין אות' לשעבר אלמא לשעבר אין לה עליה כלום: הכי נמי לשעבר אין לו לחנוך על פלוא כלום:

(תתפ"ז) **אל** האלוף המסובל מרנא ורבנא יהודה כ"ץ אנ' חזקיה תלמידו מבקש פניו להשיבני על שאילתי: אותו כנען סוימיל לא לוה דבר כשנפטר מן העולם ומה שנשא ונתן עמו הכל ביד מר אליקים הלוי ומזומן הוא ליתן הנכסים כולו ביד ב"ד כי לא נמכר מהן כלום ולא הוחלף בעסק אחר ותבעו ר' יעקב בר' נעמןלפני לדין מחמת שנשא לו אשתו טבעת של זהוב · וזהוב אחד לקנות עורות מורמורי"נש ואמר שר' מנחם בעל אחות אשהו יודע ובן אחותו של סוימיל הידה בפני שכך אמר לו דודו אבל לא הראהו הטבעת ולא הזהוב ורבי מנחם גם הוא תובע את הממון שנתן לסוימיל ומקצת הסימנין שהוא נותן מכיר רבי אליקים ומקצת חבירים שבעירי אמר שאין בן אחות סוימיל ראוי ליורשו שהיתה הורתה ולידתה בקדושה והוחזקו למכיריהם שהייתה אחיותם מן האב ומן האם ושניהם נשתחררו י"א שארוסה של סוימיל ראויה לגבות תחלה מה שהכניסה לו בעדים ועתה יבאר לי הדין כך דעתי נוטה שאותו בן אחותו אינו נוחל ונוחל' מאמו לפי שאמו ואחיה נולדו מן השפחה וולד שפחה כמוה דכתיב האשה וילדיה תהי' לאדוניה ותנן נמי מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשת אחיו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר חוץ ממה שיש לו מן השפחה והנכרית אלמא בן השפחה לאו בנו הוא ולא פטר וה"ה דלא דירש הילכך האלמנה תיטול מה שהכניסה לו ותטול. ואילו היה רוצה מר אליקים לזכות במותר הרשות בידו עכשיו שאינו רוצה ישבעו ר' יעקב ור' מנחם כפי טענותיהם ויטלו גם הם ואם יש שם מותר יתנן לקופה ואם ירצה מר אליקים למחול השבועה לשלשתן הרשות בידו:

(תתפ"ח) **ראובן** ושמעון היו להם ב' חפצים אחד ביד ראובן ואחד ביד שמעון שביד שמעון היה אומר עליו ראובן שהוא שלו ושביד ראובן היה אומר עליו שמעון שהוא שלו לסוף נתפשרו והחזירו זה לזה בקניין כל דין ודברים ושבועה וקודם המחילה וחזרת החפצים הלך שמעון והקנה ללוי החפץ שבידו ואגב ד' אמות קרקע הנכתב בשטר ואחרי זאת החזירו לראובן לימים בא לוי ותבע את ראובן לדין מחמת החפץ שבידו והביא מתנתו בפני ב"ד וראובן טענו אותו חפץ שהחזיר לי שמעון שלי היה ובא ליד שמעון ולא יכולתי להוציאו מידי עד שנתתי לו טוב ממנו · עתה אם טוב בעיניו מה שעשינו הרי מוטב ואם לאו יחזיר לי מה שנתתי לו ואני אחזיר לו מה שנתן לי השיבו לוי השב לי החפץ הניתן לי קודם שבא לידך והשוה עם שמעון במה שתרצה · כך דעתי נוטה שאין ללוי על ראובן מאותו חפץ כלום דקיי"ל בעל חוב מאוחר שגבה וקדם במטלטלין מה שגבה גבה ולא תימא במטלטלין אלא אפילו היה אותו חפץ מקרקעי והיה לו לשמעון נכסים אין לו ללוי על ראובן כלום כל זמן שיש לו נכסים לשמעון דתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין אפי' מן זיבורית:

(תתפ"ט **ראובן** היה לו מטלטלין מסויימים ולוה מעות משמעון ושעבד לו מטלטלין אגב ד' אמות קרקע אשר נהגו לכתוב בשטרות כי לא היה מקרקעי ומכר כל מטלטלין ללוי ולא שייר אצלו כלום עכשיו אין לשמעון להתפרע מראובן כי נשתעבדו לו קודם לכן או לאו כך דעתי נוטה שאין שמעון יכול להטריף מלוי מאותו מטלטלין שקנה מראובן כלום כדאמר לעיל בעל חוב מאוחר

מאותם כו׳ וכי תימא הא אקנינהו רבנן מה לי אגב קרקע · ואמר רבא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי יגבה ממטלטלי קרקע דידיע דוכתא וקא מסיימא אבל היכא דלא ידיע דוכתא ולא מסיימא לא דמטלטלי לא מיגבי אלא אם כן גבי מקרקעי ברישא דהכי אמר רבא גבי מקרקעי וגבי מטלטלי . ותו הא דאמר רבא ב"ר יצחק אמר רב שני שטרות הן אמר וכן זכי בשדה לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה על מנת שתכתוב לו את השטר חוזר בזה ובזה ; ר׳ חייא בר אבא אמר רב הונא ג׳ שטרות הן תרי הא דאמר : ואידך אם קדם מוכר וכתב לו השטר כאותה ששנינו כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו כיון שהחזיק זה בקרקע נקנה שטר בכל מקום שהוא וזהו ששנינו נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריו׳ בכסף ובשטר ובחזקה אלמא מעיקרא גבי מקרקעי והדר גבי ממטלטלי והכא דלא מצי גבי ממקרקעי דהא ליתנהו מטלטלי נמי לא ודווקא מאחרי׳ אבל מיניה ואפילו מגלימא דעל כתפאי וכי תימא הא מעשים בכל יום מאן דאתי באדרכתא גבי ממטלטלי אע"ג דלא גבי ממטלטלי ה"נ לא שנא לא דמי להדדי דהתם מקנה לא מיכוין לאקנויי וקונה לא מיכוין למקני אלא תרוייהו באהדורי ממונא למרי׳ קא מיכווני :. ואף רבנן קמאי דתקינו לאקנויי אגב אסיפא דביתא להכי נמי איכוין ומוכחי מילתא דתיקון למיכתב בשטר אדרכתא זיל דון וזכי ואפיק לנפשך דמשמע ולדידי קאמר מזכו ליה ואנוק"ל דשליחא בעלמא הוא דשוייה אלא שמע מיניה כדאמרינן:

תת"ג **ראובן** ושמעון באו לדין וראובן טוען ששמעון בא אלי ואמר יש לך גמיות ואמרתי לו הן מכרתים לו ונתן לי הכסף בתנאי כך שאוליכם בווירמ"שא אם יטיבו בעיניו אז יהא המכר קיים : ואם לאו שיחזירם לי הכסף ובכך נתתים לו והלך לו ובא והשבוע הייתי הלך לווירמ"שא ופגעתיו והשאלתיו על עסק הגמיות ואמר לי לא ישרו בעיני והכס בקספיא שתחתי אמרתי לו חזור אתי לווירמ"שא כי יש לי צורך במגנצ"א אלא אתן הגמיות לבתך ואשוב אחריך לקבל הכסף ועשה בטובתך[והמתינני שם עד בואי אליך אמרתי לו איני יכול לעכב שם אבל הכסף אתן ביד נאמן להגיע לידך ואתה תן הגמיות לבתי ובאתי לוורמ"שא ועכבתי שם עד סמוך לשקיעת החמה · וכראותי שש[מעון] לא בא לקחתי הכסף ונתתי ללוי לפקדון עד בא שמעון לפי ששמעתי משמעון שאמר כסף זה נתקלי לוי ע"כ נתתיו לו לערב בו שמעון ובאתי אצל לוי ואמרתי לו השב לי הכסף שנתתי לך אמר לו לא אשיב לך שהוא שלי ואני נתתיו לשמעון וגם אתה החזרתו לי באמת שהוא שלי והלכתי לשמעון ושאלתיו על עסק הגמיות אם נתנם לבתי ואמר לי נא השב לי כספי ואחזירם לך ועתה דינו של ראובן עם מי · כך דעתי נוטה שדינו של ראובן עם לוי ולוי חייב להחזיר לו הכסף שנתן לו ראובן כי לא היה ביד ראובן של שמעון כלום שהרי שמעון דמי כספו בידו . ודין זה אינו דומה לרבי נתן כלל דתניא ר׳ נתן אומר מניין לנוש׳ כו׳ . הילכך אין לו ללוי זכייה באותו כסף כלל שאפי׳ בטענת ראובן שראובן החזיר לו הכסף בחזקת שהוא שלו אין בכך כלום לפי שאותו נתינה בטעות הייתה שאילו היה ראובן יודע ששמעון לא החזיר הגמיות לבתו לא היה נותן הכסף ללוי · ותניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו וכו׳ . וקיימא לן דהלכת׳ כרבי שמעון בן מנסיא דההוא מתנה לאו כלום הוא . ועוד מצינו שמחיל׳ בטעות לא הוי מחילה דאמר רב נחמן שקיל בידקא בארעיה אזלא הדר גודא בארעא דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה זיל אהדר והא אחזוקיה כמאן כרבי יהודה וכר׳ ישמעאל ב"ר יוסי דאמרי כל שבפניו לאלתר הוי חזקה בהא לית הלכתא כר׳ יהודה וכר׳ ישמעאל מי הוה עבדת׳ כי היכי דאת לא הוי ידעת איהו נמי לא ידע אלמא מחיל׳ בטעות לא הויא מחילה וכן לענין אונאה נמי אשכחן דמחילה בטעות לא הויא מחילה דאיתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה ופליגי בה רב ושמואל ובמסקנא אמר רבא לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש בסתם בטעות הוא לא הויא מחילה במפרש דלאו טעות הוא הויא מחילה דתניא בד"א בסתם אבל במכ׳ מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך במאתים יודע אני שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך אונאה· אין לו אונאה· אין לו עליו אונאה וכן לוקח שמכר למוכר כו׳ · הילכך דינו של ראובן עם מי ולוי חייב לשלם לו : ודינו של לוי עם שמעון :

תתג"א **ראובן** טוען לשמעון פרע לי ק׳ מרק"ש ורביע שאתה חייב לי ענה לו שמעון כבר בא לוי שלוחך ונתתי לו הכל עד ג׳ רבעים השיב לו ראובן ח"ו מעולם לא שלחתי לך שליח על אותו חוב : ואם אתה נתת׳ ללוי לך והפרע ממנו ואמרנו לשמעון והלא לוי בכאן ויאמר דבר מי יקום וקראנו ללוי ואמר לו שמעון הלא באתה בשליחות׳ של ראובן ליפרע לו חובו ופרעתיו לך הכל עד ג׳רבעים ענה לו אמת פי בקש ממנו ראובן לקבל ממך תמש הונ׳ ורביעי בפורשי בכפינה ובשבאתי אצלך אמרתי לך ראובן ביקש ממני לקבל אותו חוב ממך וכתב לי הרשאה עליך וכשמוע ראובן את דברי לוי וחזר גם הוא והודה ששלוחו היה לקבל חובו משמעון ואמרנו לשמעון הואיל ולוי בא עליך בהרשאה היה לך לקבלה מידו ענה שמעון לוי זה בא אלי ואמר לי ראובן שלח אותי לקבל חובו ממך והרשאה שכתב לי טמונה בחיקי והתחיל למשמש בחיקו כאן וכאן לא מצאה ואמרתי לו מה לך לטורח זה אני מאמין לדברי חשוב כמוך וסמכתי על דברי לוי ועל שליחותו ופרעתי לו כל החוב עד ג׳ רבעים ואם יאמר · לוי שלא פרעתיו כל החוב ישבע ויטול פעם שנייה ולוי משיב לא נתת לי כל החוב אלא לפלוני נתת בשבילי כך ולפלוני כך וכך עד שעלה חשבונינו לג׳ זהובים וראובן משיב לשמעון אם תרצה לדון עם לוי הרשות בידך שאני לא אתבע את שלי משום אדם אלא ממך אתן שלשה הזהובים באו לידי ולא יותר כמו שלוי עצמו טוען שקבל ממך כך וכך ולא יותר ונשאר רביע פחות מליטרא של כסף ואותו כסף אתבע ממך · ושמעון משיב הרי כבר הודית שעשית שליח ישבע השליח שלא קיבל כל החוב ואשלם לך וראובן משיב פייסתיו לקבל את חובי מה שלא קיבל לוי משמעון יפרע לי שמעון . ועתה יורינו הרב הואיל וראובן מודה ששלוחו היה לקבל אותו חוב משמעון ; וגם הוא מודה שעשאו שליח אם יכול שמעון להשביע את שניהם דחיישינן לקנוניא או נאו אז יש לו ליתן שמעון לראובן מה שלא בא ליד ראובן כמו שלוי אומ׳ שהיה שליח ביניהם ועושה לו חשבון שנשאר בידו ליט׳ של כסף פחות רביעית ליפרע לראובן את שלו הואיל ולא קיבל ההרשאה ולאח"כ יעמוד לוי בדין עמו : כך דעתי נוטה שאין שמעון יכול לצאת מיד ראובן אלא בפריעת חובו או בשבועה שהרי הוא מודה שידע בהבאת ההרשאה על כן לא היה לו לקבלה מיד לוי בשעת הפריעה וכיון שלא קיבלה נמצאו דבריו מסייעי׳ את לוי ומכחישי׳ את עצמו . וזה שאמר לראובן להשביע את לוי אינה טענה כי מה פשע לוי בשליחותו ומה העוה ולא החזיר את הרשאתו וגם תקנת חובו : על כן צריך להחזיק לו טובה ולא להשיב לו רעה : ועוד שלא מצינו שנשבעי׳ שלא בטענה כ"א הנקובי׳ כדתנן ואלו נשבעין שלא בטענ׳ השותפים כו׳ ואמר בגמ׳ אטו בשופטני עסקינן ה"ק ואלו נשבעין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא ואילו שליח לא נמנ׳ עמהן הילכך אם רוצה שמעון יפרע לראובן את חובו ויתבע כספו מלוי : או ישבע לראובן ויפטר ואחרי שבועת שמעון יתבע ראובן מלוי מותר חובו שרגלים לדבר : ואם ירצה לוי להאמין לו לשבועת שמעון ולפרוע לו יעשה ואם לאו ישבע גם לוי ויפסי׳ ראובן . כדתניא רבי חייא שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית הכא נמי שניהם נשבעין ויפסיד ראובן ומה שאמרת׳ לחוש לקנוניא אין כאן לחוש לה אלא היכא דחיישי׳ כגון הבא ליפרע מנכסי משועבדי׳ אע"ג דחייב מודה ובהא נמי דתנן כיוצ׳ בו אמר רשב"ג הערב לאשה בכתובת׳ ויהי׳ בעלה מגרש׳ ידירנה הנאה שמא יעשה קנוניא על נכסיו של זה ויחזור את אשתו אילו וכיוצא בזה חיישינן לפי שכאן בעל דין תובע ממון ולא שבועה אבל בזמן שהבעל דין אמר לחבירו הטוב בעיניך עשה או פרע לי ממוני או השבע לי אין לחוש לקנוניא כלל : ועל נדיבות יקום הוא מרנא ר׳ יהודה הכהן תשוקת נפשי ומחמד עיני רועי שלו׳ ישחופפו בצילנו אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לו כחשק לוי נאמן בכל ביתו שלו׳ וכרב׳ יבאו לנדיבי וקנייני מאת אדונינו ומבקשני ממנו יאשימני על שלא פירשתי לו כל צורכו של השאלה כי דחקני ראובן בעת ערב יום כיפור בעת המנחה ואני כותב על הספר וכדין ונשכח לי קצת מן הטענ׳ וזכרנו שכך טען שמעון לוי זה הבא אצלי בשליחות של ראובן שותפו היה באותו חוב ואמרנו לו איך אתה יודע ששותפו היה באותו חוב והשיב לנו בואתי לוור"משא קודם פריעת החוב · וא"ל ראובן עשה בטובתך ופרע לי עכשיו ואמרתי הלואי שיפרע אדם בזמנו אבל אם תותר לי הרביע המוסיף על ה׳ חצאין אני אפרע לך מיד ואמר לו המתן עד שאדבר לשותפי והלכנו שנינו לבית לוי שותפו ואמר לו כך וכך אמר שמעון ענה לו לוי אינו מותר לו אפילו כשוה מחט ובכך הבנתי שהיה שותף באותו חוב לפיכך פרעתי ומה שכתב מר שידע בהבאת ההרשאה הכל יודעים שהוא משתים עשרה ריבוא :

ומה שכתב מר והלא החזיר לו הרשאתו לראובן אפבזה לא פירשתי יפה כי ראובן ולוי שניהם הודו שלא בא בהרשאה אלא הטעהו ורמז לו שמשמש בחיקו כאילו בא בהרשאה ולא היה שם הרשאה לגמרי · ועכשיו יבין מורי בטענות הללו אם מחויבן הוא במקומו או יכול להפך השבועה על לוי ויגיע התשובה מפורשת ליד ר׳ יצחק לוי לוור"משא כי עיכוב התפילות רב ויצוה לכתוב הטופס ויגיע לידו · עיינתי בתוספת הטענות שהובאו לפניי ולא נ"ל לפתור הדין מקדמתו בין שהיה לוי שליח בין שהיה שותף בחוב בין הרשאתו בידו בין שלא בא בהרשאה שהרי מודה שמעון שיד לוי לא הייתה באמצע בשעת משא ומתן והיה לו לצוי להשמט מיד ראובן בלא שמעון נתן לו ולא אבה אלא מה שבא לידו נתן לו ונמצא כמשיב ומצינו בכמה מקומות כל שהוא משיב אבידה פטור משבועה דתנן מנה נאבא בידך והלא אמר אין לך בידי אלא נ׳ דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבידה ותו תניא שלשין דכרין מלוה אומר חמש ולוה אמר שלש כו׳ וקיימא לן הילכתא כר׳ עקיבא ותו הא דתניא ר׳ אליעזר ב"י אומר פעמי׳ שאדם נשבע על טענות עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס כו׳ וק"ל דלית הילכתא כר׳ אלעזר ב"י אלא כרבנן דפטרי ולוה זה נמי ל"ש ומה שנכתב שהנותן לא ידע בין ימינו לשמאלו אינה טענה לפי שמצינו שהיודעים נשכרין ושאינו יודעים נפסדין שהיה להם ללמוד ולא למדו ועוד מצינו שטענת אינו יודע אינה טענה לסמוך עליה דתנן בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקים בת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימים

קיימים וכו׳ ואמרינן בסיפא קודם הזמן הזה אף על פי שאמרו יודעים אנו לשם מי נדר בו לשום מי הקדישנו כו׳ הילכך קם דינא כמעיקרא ותו לא מידי .

תתנ״ב **וששאלת** ראובן היה לו עור א׳ של שועל טוב ומעולה בא שמעון אצלו ואמר בכמה תתן לי העור שלך כי הפחה בקש ממנו לסחור אותו אמר לו ראובן אתננה בכך וכך ולא בפחות לקחו שמעון מיד ראובן להוליכו לבית אומן כדי לעשות ממנו כובע לפיחה וראובן הלך עמו את׳ שמעון לראובן אניחנו כאן עד בא האומן טנה ראובן הנח והניחו שם שמעון וכשבא האומן ומצאו מונח בביתו לקחו לעשו׳ ממנו כובע לפחה ובכך נתקלקל העור ולא חפץ בו הפח והחזירו על מי אותו קילקול על ראובן או על שמעון כך דעתי נוטה שמאחר שהעור בא מיד שמעון והוא הניחו ביד האומן ונתקלקל על ידי האומן נתחייב שמעון בדמיסשקל״ב לו ראובן אעפ״י שאמר לו ראובן הנח שבאותו דיבור לא נפטר שמעון מיד ראובן אא״כ אמר לו הנח והפטר דתנן קרע את כסותי ושבר את כדי חייב ע״מ לפטור פטור וקלעביין ריבית אובעי ליה למימר הניחם על גבי קרקע והיפטר ואי לא הוי יד ישראל באמצע אלמא בהניחם גרידת׳ לא סגי ליה ועוד דקיימא לן הילכתא בסתמא לא קביל עליה נטירותא הילכך קילקול זה חייב שמעון לראובן לעולם :

תתנ״ג **וששאלת** ראובן היה חייב לשמעון אונקיא של פשיטי׳ ונתן לו משכון עליה׳ והתנה עמו שאם ירצה שמעון שיהא רשאי ללותו מן הא״י על משכונו בריבית לדעת ראובן באותו תנאי שנותן לו ביום אחד בא לוי אצל ראובן ואמר ליה תן עתה לי ג׳ אונקיאות מפשי׳ מאות׳ פשי׳ שאתה חייב לשמעון על המשכון בידי כי צריך אני לדבר מאוד ולא אשים משכון שלך בריבית על ה׳ אונקיאות הנשארות וכן עשה ראובן נתן לו ללוי ד׳ אונקיאות שביקש ממנו והלך לוי ועבר על דבריו לוה על המשכון שבידו ד׳ אונקיאות בריבית לגוים בא ראובן והביאו ללוי ה׳ אונקיאות הנותרות ורצה לקבל מיד לוי משכונו אמר לו לוי שמתים בריבית בד׳ זקוקים הנותרות בידך כי ד׳ אוקיאות שנתת לי קבלתי מהם שנים בחובי שהייתה חייב לי מקודם לכן והשנים קבלתי בחוב זה ומה שאמרתי לך שלא אשים משכונך לריבית הטעיתיך ועלה הריבית לששה דינר על מי לשלם הריבית כך דעתי נוטה מאחר שלוי קיבל מן ראובן אוקיאות מן החוב שנתחייב ראובן על המשכון וגם ראובן נתנם לו על קיאון לוי יכול לנטותםלצד אחר ולומר בלבי הסכמותי לצד אחר שדברי׳ שבלב אינם דברים ועוד שדעת הנותן הוא עיקר ולוי בעצמו קבלם על כך הילכך חייב לוי ליתן לא״י ריבית שני אוקיאות לפי חלק המגיעו :

תתנ״ד **ראובן** היו בידו פשי׳ ובא שמעון ונוטל שנים מהן דרך שחוק והלך לו לשער חזר אליו ועמד ראובן ותפסו וקרא לצבעון העומד שם לעזור לו ולקחת ממנו הטבעת שבידו וכבש ראובן את שמעון עד שלקח לבעון הטבעת שבידו והחזיר שמעון לראובן הפשיטי׳ולבעון לא רצה להחזיר הטבעת כי לא הגיח אלא כי רוע מעללים הוא ומוחזק לרשע וכיוצא בהן עתה תובע שמעון מראובן טבעת כי אמר מעל ידו נקלתה מי נתחייב ראובן בכך או לאו כך דעתי נוטה שחייב ראובן לשלם לשמעון הטבעת שלקח ממנו לצבעון לפי שראובן העמידו עליו וגם כבשו שמעון עד שנלקח ממנו ותנן אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה בדאתיי אתווי ותו הא דאמר רבא ואם הראה בעצמו כאילו נטל ונתן ביד דמי ותו הא דאמר ליה אביי לרבא אשכחי׳ רועה וא״ל גנבא סריא בדוכתא פלניא יתביג׳ כך וכך בלבי כו׳ ואזל ושקל מיניה מאי א״ל הרי הוליכו למקום גדודי חיות וליסטין וכ״ש זה ודווקא שלבעון זו מודיע לרשעו אבל ישראל סתם דינו של שמעון עם השני מפני שיכול ראובן לומר לו אין לך בידי כלום וגם לא לקחתי כלום ממך דתניא התופר בור ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב ותו הא דאמר רבא הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור מ״ט דא״ל הא מנח קמך זיל שקליה ולא אמרן אלא בצלולין דקא חזי ליה אבל בעכורין דלאו קא חזי ליה חייב ולא אמרן אלא דקא אדיא אדוייה אבל אתי לידו הכבה בעי׳

תתנ״ה **ראובן** נתן לשמעון מנה בעסק ורווח בו שמעון עד שעלה למאתי׳ וכשבאו לחלוק השכר רצה ראובן ליטול מחציתו אמר לו שמעון אין לך בה אלא שליסתו שאילו היה הפסד בדבר לא היית רוצה לקבל אלא מחציתו על כן אין לך בשכר אלא שלישית כך דעתי נוטה שאילו הזכיר ראובן בשעה שנתן המעות לשמעון ליטול מחצית שכר ואירע הפסד בדבר דינו שיקבל עליו ראובן שני שלישי הפסד הואיל ולא נתן לו לשמעון שכר טרחו כפועל בטל ולא טבל עמו אפילו ניכר דהכי אמור רבנן אי תילתא באגר תרי תילתי בהפסד ואם הזכיר לו לשמעון לקבל עליו חצי ההפסד ואירע שכר באותו עסק ולא נתן לו ראובן בשכרו כלום דין הוא שלא יטול ראובן אלא שליש הריוח כדאמור רבנן אי פלגא בהפסד תולת׳ באגר : וזה המעשה שנעשה בסתם והיה בו ריוח דין הוא שיטול ראובן מחציתו שמאחר שלא נתן לו שמעון כלום משכרו : אילו אירע שום הפסד היה לו לראובן לקבל עליו שני שלישי ההפסד בעל כרחו שאם אי אתה אומר כן היה שם ריבית . הילכך כיון שנתחייב ראובן בהפסד זכה בחצי הריוח :

תתנ״ו **ראובן** נתן לשמעון פרקמטיא בחוב בנ׳ חצאין של כסף וקבע לו זמן לפריע׳ חובו ובתוך כך התקין שמעון דרכו ללכת למדינת הים וכשהגיע זמן הפרעון תבעו ראובן לשמעון ביקש שמעון להניח לו אותו ממון בעסק למחצית שכר להוליכו עמו ונתרצה ראובן בדבר ואמר ליה כן יהא והניחו בידו . ואותו ממון לא הגיע ליד ראובן ולא ראהו ולא נתייחד ולא ידע מקום המקח שניקח ממנו אלא שדברו הדברים ונתן ראובן לשמעון חצי זקוק להוצאת הדרך וקבל עליו שמעון כל הוצאת הדרך בפני העדי׳ וקנו מידו והלך שמעון לדרכו ופגעה בו מדת הדין ונטב׳ ולקחו בני חבורתו חבילתו וכל ממונו שהיה שם עמו ושבו לשמים והוליכו עמהם ומכרו מה שמכרו ולקחו מה שלקחו · ובשובם הביאו הכל לפני ב״ד וב״ד מינו אפוטרופ׳ ופרע לראובן חובו וכן לשאר בעלי חוב והוצרכנו לשאל אם יפה עשה אותו אפוטרופס שפרע לראובן כל חובו או לאו כך דעתי נוטה שמאחר שממונו של ראובן בא ליד שמעון מתחילה בתור׳ מלוה אף על פי שאחרי כן אמר ראובן להניחו ביד שמעון בתור׳ עסק למחצית שכר לא נשתנה הדבר מתחילתו ולא יצא מתורת מלוה שהרי לא נתייחד ולא נראה לראובן לא הכסף ולא הנלקח הימנו ולא נודע לו מקומו אלא להוצאה ניתנה :דקיימ׳לןמלוה להוצאה ניתנ׳ אפילו בקידושין וכ״ש בממוןהקל על כןממונו של שמעוןלפריע׳ ממונו של ראובן לא נכנס בעסק השותפיןכלל ועוד מצינו שאין המעשה משתנ׳בחליפת דברי׳ דתנן האומר קרע כסותי שבר את כדי חייב ורימנהו עלה לשמור ולא לקרוע לשמור ולא לאבד לשמור ולא לחלק לעניים . ואמר רבא לא קשי׳ הא דאת׳ לידו בתור׳ שמירה הא דאתא לידו בתורת קריעה אבל הכא דאתא לידו בתורת שמירה אף על גב דהדר ביה וא״ל לקרוע לאו כלום היא . ובתורת שמירה קאי ה״נ בתורת מלוה קאי ולא מישתני לעסק ותו מהא נמי איכא למילף דתנן מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם ונושא שכר והשוכר להיו׳ פטור מלשלם ומשבועה ואמרינן בגמ׳ ואמאי מתנה על מה שכתוב בתורה הוא ותנאו בטל : ואמר במסקנ׳ לעולם רבי מאיר היא ושאני הכא דמעיקר׳ לא שיעבד נפשיה הא שיעבד נפשיה לא מצי מתנ׳ הכא נמי כיון דמעיקרא בתור׳ מלוה אתי לידי שמעון במילי׳ דברי׳ לא פקע שיעבודי׳ דראובן הילכך מה שנתן האפוטרופס לראובן אין להשיב ותניא היה מביא פירות מן הגורן לעיר הפריש תרומה ונתן לכהן מעשר ראשון ונתנו ללוי מעשר עני עני ואין מחשב עמהם דמי הבאה אלמ׳ היכא דלא קרא עליהם שם בגורן במילת׳ קמייתא קיימי ה״נ כיון שלא נתייחד ממון העסק ולא הוברר באחריות של שמעון הוא ובתורת מלוה הוא עומד :

תתנ״ז **ראובן** ושמעון שותפין היו ונתנו לישמעאל אחד ממון בחוב ומאותו ממון היו שני חלקים של ראובן וחלק השלישי של שמעון ומת הישמעאל ותבעה את המשכונות מראובן וכפרה בחוב וכראות ראובן כפר והוא גם במשכונות וחלקם עם שמעון לפי חובה ועמד׳ הישמעאלית וקבלה על ראובן בפני הפחה ושופט העיר וענה לה ראובן בפניהם שאין לה בידה כלום ונתן ראובן לשרים שוחד וחייבוהו שבועה ושמעון עזרו במתת השוחד כפי חלקו ולא רצתה הישמעאלית לקבל שבועה מראובן : והביאה הדברים לפני שרים גדולים מן הראשונים עד שעלה הדבר לממון גדול ואמר ליה ראובן לשמעון תן חלקך בדבר זה א״ל שמעון לא אתן לך כלום שדבר זה אנוס הוא שאונסין לך השרים כי אין לה לישמעאלית עליך אלא שבועה והם אינם רוצי׳ לקבלה מה אני יכול לעשות אילו היו אונסי׳ אותי גם אתה היית׳ עומד מנגד א״ל ראובן והלא כבר נתת חלקך פעם ופעמים א״ל שמעון זה שנתתי חלקי בטובתי נתתי שלא היה הדבר גדול אבל עכשיו שגדל השוחד אין רצוני להשתתף עמך התפשר כמו שתוכל :

התבוננתי בטענת ראובן ושמעון וכך דעתי נוטה שהדין עם שמעון הואיל והמשכונות לא היו שוים אלא כנגד החוב ואין לה לישמעאלית על ראובן אלא שבועה וזו שאינה רוצה לקבל השבועה אונס הוא ויכול שמעון לומ׳ לראובן כיון דקיימא לן הוא לך הוא דאפסי לך כדאמ׳מר ועוד שבשעת החלוקה לא עשו שום תנאי ביניה׳ ראובן ושמעון להתפשר עם הישמעאל על כן אין לו לראובן על שמעון כלל ואי איכא דמדמיה האי מעשה לאחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן כו׳ לא דמי להדדי דהתם ב״ח כדין טריף מש׳ הכי בטלה מחלוקת דכולהו חייבין לפרוע חובת אביהם אבל הכא אונס הוא דהא לית לה גביה אלא שבועה הילכך לא דמי להדדי אבל אם רוצה ראובן לומ׳ לשמעון הואיל ואין רצונך לתת בשוה אתפשר אני מתני וגם תתפשר עבורך אם תתבער הישמעאלית הרשות בידו לומר כן ובלבד שלא יתכוון לשום דבר לישמעאלית כדי להפסיד לשמעון זה :

תתנ״ח **וששאלת** שני שותפין שהיו להם מעות בשותפות ואחד מהם צריך לזוזי שבא לידו מקח יפה לקנות הוא יכול

יכול לקנות מהם בלא דעת חבירו אותו מקח לעצמו ולהשיב אזוים אחרים במקומם לפי שהיו לו זוזי אבל באותה שעה לא היו בידו היתה להא דאמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו ויכול לחלוק וליקח מהן כל עת שהוא רוצה ואין בו משום גונב דעת חבירו ראובן ושמעון שהיו בעיר אחת והיה לראובן ספינה אחת טעונה דגי' מלוחי' כדי להוליכה לעיר אחרת ומצא שמעון שהיה רוצה ליטען ספינה אחת דגים להוליכ' גם לאות' העיר אמר ליה ראובן מה לך עתה לדגים יש לי ספינה אחת טעונה מהן לקוחי' בכך וכך ליטרי' לך לאותו יריד פלו' וקנה שם פרקמטיא בדמות אותו הכסף שנתתי בדגים ואני אמכור הדגי' ואתה תמכור מה שתביא וכשנבא יחד נוציא כל אחד קרן שלו והריוח נחלוק ביחד וכן עשו והתנה תנאי זה ביניהם בפני עדים הלך שמעון והביא ארנקי אחד והראה ראה אותו שלא היה בו השלמת הכסף שנתן בדגים אמר ליה ראובן לשמעון כזה אין השלמה אמ' ליה שמעון מה לך אלא שאקנה ליריד פלוני פרקמטיא כנגדך כמו אותו הכסף שנתת בדגים הלך לו ראובן עם ספינתו בין כך ובין כך בא לשמעון זהב לקנו' ולא היה רוצה בעל הזהב כי אם פשי' מאותו ג' ערים מעג"ץ וויר"מש שפי"רא והלך שמעון בעיר לחלו' מאותו הפשיטי' ומצא בארנקי שלו מקצת' ושם במקומו פשי' טובי' מהם ולקח אותם הפשיטי' ונתן באותו הזהוב והלך שמעון לאותו יריד וקנה פרקמטיא כנגד הכסף של ראובן שנתן בדגים מכר ראובן שלו ובאו לחשבו והיה השכר של ראובן גדול משל שמעון והיה ראובן רוצה לחזור מן התנאי והיה אומר משעה אני בך ובאו לב"ד וחייבוהו לקיים את תנאו וכששמע כן אמר הואיל וחייבוני ב"ד לקיים תן לי חלק מאותו זהוב שקנית' וענהו שמעון אותו כסף שלי היה ולא היה משותף עם שלך ועוד כי לא התנתי עמך כ"א ליריד פלוני לקנו' מאותו פרקמטיא הבאה לשם וטען ראובן מה שדברתי ליריד פלוני מראה מקום לך הייתי אבל אם היית' סחורה באה לידי שיברה בעיני הייתי רוצה בה וטוען שמעון הואיל ורצונך היה בסחורה אחרת והיית שם במקום שסחרתי והיית בעזרתי למה לא אמרת לי קנה מאותו הכסף שהיה לך לסחר כנגדי :

כך דעתי נוטה שאותו שותף שלקח שמעון ממעלת השותפות שלא מדעת חבירו ולקח מקח יפה לעצמו לא עשה ולא כלום וכל מה שלקח מאות' מעות לקח לאמצע דתנן הניח בנים גדולים וקטנים והשביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע ואם אמרו ראו מה שהניח לנו אבינו הרינו עושי' ואוכלין השביחן לעצמן : וכי תימא מתני' דהכא בשאר נכסים דקתני אבל לזוזי לא הא מגמרא איכא למשמע דה"ה לזוזי דאמרינן בגמרא רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלים ועבד בהו עיסק' תבעוה אחוה לדינ' קמיה דרבא ואמר רב ספרא רב' גבר' הוא אבל אוכים דעלמא לא דתנן וכן האשה שהשביח' מן הנכסים השביח' לאמצע כו' ואמרינן בגמ' אשה מאי עבידת' · א"ר ירמיה באשה יורשת פשיט' מהו דתימא כיון דלא דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמאן דפריש דמי קמשמ' לן והא דרב נחמן לא תקשי לך דכי אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליג דמו הני מילי דלא צריך למיפלג בי תלתא בלא דעתי' דחבריה אבל בי תרי ודאי צריכא כדאמר באידך מעשה דרב ספרא דאיסור ורב ספרא עבוד עיסקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג בלא דעת' דאיסור באפי תרי אתו לקמיה דר' אבא א"ל אייתי תלתא דפלגו קמייהו א"כ תרי מגו תלת א"כ תרי סהדי דפלגת' באפי תלתא א"ל מנא לך הא אלימ' מדתנן אם יש בית דין מתנה בפני כו' הילכך לאפוקי ממונו ממר ומיהב למר בעינן ג' מומחי' למיפלג ולמשקל דידיה בלא דעתא דחבריה בג' הדיוטות סגי ואי אית להו זוזי לפלוגי בתרי סגי ועל דבר הזהב כך דעתי שאין לו לראובן חלק בו ממה נפשך אי משום מקצת הפשיטי' שלקח מן הכסף אות' הפשיטי' שלו היו : וא"ת וכבר משכם ראובן אותה משיכה אינה כלום משום דלא הוה משיכה מעליית' לא קני דתניא הרי שהיה תופס פרתו ועומד ובא חבירו ואמר לו פרתך בכמה בכך וכך חמורך בכמה בכך וכך משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור לא קנה בעל החמור את הפרה ואמר במסקנ' הב"ע דא"ל חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך הטלה דלא הוה ליה משיכה מעליית' ומשום הכי לא קני ועוד שראובן בקניית הזהב לא אמר לשמעון לקנותו ביניהם על כן זכה שמעון בו :

תתצ"ט **ושאלה** מי שמת ונמצא דייתיקי קשורה על ירכו הרי זו אינו כלום כך היא הוצאה של מתנה אע"ג דידיע

מילתא דניח' ליה למיתני במאי דכתב בדייתיקי אינה כלום שהרי לא כתן מחיי' וכיון שמת פקעה רשותו וזכו יורשי' בנכסי' ואם זיכה בה לאחד בין מן היורשי' בין שאינ' מן היורשי' ואמר לו זכה בדייתיקי זו לאלו הכתובי' בה וטול מן הנכסים אלו שבפנינו או מן הנכסים שיש לי בידך ותן לפלוני כך וכך ולפלוני כך וכך דבריו קיימי' אע"פ שלא הקנה להם לא בכסף ולא בשטר ולא בחזקה ולא בחליפין ולא במסירה ולא במשיכה שהרי עשאו שליח וכיון דא"ל הכי נעשה כמי שהמשיכו ומסר לו הנותן למקבל הדייתיקי אלא זה שאם יתן מן נכסיו כך וכך לפלוני כך וכך לפלוני אע"פ שהנכסים היו למקבל בבית לא זכו בהם מקבלי המתנה דהיכא אמרי' דברי ש"מ ככתובי' וכמסורי' דמו היכא דא"ל לשלוחו הולך כך וכך לפלוני אותו כך וכך לפלוני כי כבר זכה בהן השליח א"נ היכא דאקפיד באפי תרי סהדי ואמר כך וכך לפלוני מנכסי דכיון דאיכא תרי סהדי אמרינן ככתובי' וכמסורי' דמו ואי איכא דקשי' ליה הא דתנן אם זיכה בהן לאחד בין מן היורשי' בין שאינו מן היורשי' דבריו קיימין מאי איריא זיכה בה אפילו לא זיכה בה שאם אמר לאחד טול ממון זה שבפנינו ותן לפלוני כך וכך דבריו קיימין הא לא קשיא מתני' קמ"ל הא דקאמר ר' אליעזר בגיטין אבל בשאר שטרות לא דווקא בבריא אבל בש"מ כה"ג דבריו קיימין ודברי ש"מ ככתובי' וכמסורי' דמו :

תת"ק **ושאלה** ראובן חייב לשמעון ממון והיה לו לשמעון עדים והלך ראובן למדינת הים וקודם הזמן שהיה חייב

ראובן לפרוע החוב אל שמעון רצה אחד מעידיו לילך לדרכו בא שמעון ותבעם לדין ושאל להם מפני מה לא תכתבו לי זכותי השיבו עדים אל שמעון לפני ב"ד בעבור זאת שראובן בעל חובך אמר לנו שלא נכתו' שום כתיבה בעולם החזיר להם שמעון הואיל ולא תרצו לכתו' תאמרו לי את העדות בפני ב"ד ענו אין אנו מעכבין אותך וזה עדות' שהעידו לפני ב"ד שמעון הביאנו לפני ראובן בעל דינו ואמר לנו ראובן הוו יודעים שאני חייב לשמעון כך וכך ממון לזמן פלוני וקנו ממני לפרוע לו לזמן פלוני וכן עשינו וקנינו מיד ראובן לשמעון על כך כך דעתי נוטה שרשאין העדים או הדייני' לכתוב עדות זו ולחתום ולתת ביד שמעון ואין לחוש להתראת ראובן לא לעדים ולא לב"ד שכבר קנו מיד ראובן וק"ל סתם קניין לכתיבה עומד ואין לאחר קניין כלום ואמ' רבא מקיימי' את השטר לפני בעל דין ואפי' עומד וצווח :

תתק"א **ושאלה** ראובן נשתתף עם שמעון בממונו ובעניין זה נשתתפו שהיה לו לראובן לילך לדרך לסחורה והיה

ממונו של שמעון רב משל ראובן וא"ל ראובן לשמעון תן לי מקצת ממון שלך למחצית שכר וכנגד שאר ממון שים לך אשים ממון שלי עד שנחלוק שכר כל הממון שאני מוליך עמי למחצה והלך לו ראובן לדרכו לסחורתו ובא למקום אחד ומצא שם קרובו שהיה בעל אגר והיה הולך ג"כ לסחורה לאותו הדרך עצמו שהיה ראובן רוצה לילך והוליך זה ראובן עמו והציל כל מכסים שבדרך לראובן וכשחזר ראובן לביתו אצל שמעון והיו רוצים לחלוק השותפות אמר לו ראובן לשמעון הנה אני נוטל בתחילה מהשותפות זה כל מה שהציל לי קרובי מן המכסים שהיה ליתן למוכסי' ואיני משגיח עליך בכך כי מתנת שמים היו לי כי נזדמן לי קרובי בדרך והשיב שמעון ואמר הנך נועל הדלת בפני מקבלי באמנה ושותפות שאם לא הייתי מאמינך את שלי עם זה מה היית' הולך לקרובך כדי לקבל מתנת שמים ומתנת קרובך : ועוד אם היו מרגישי' בך המוכסי' ונמצאת מפסיד ממוני לא היית אמר ההפסד עלי אלא היית' אמר שיש לי לקבל ההפסד למחצה ונמצאת קרוב לשכר ורחוק להפסד כך דעתי נוטה שכל מה שהציל קרובו אצל ראובן מן המוכסי' לא של ראובן לבדו הוא אלא שלו ושל שותפו דאם כדברי ראובן היה לו לקרובו לפרש ולומר לך לבדך אני מציל ולא לשותפך ומאחר שלא פירש זכו בו שניהם דתניא שותפין שמחלו להם מוכסי' מה שמחלו מחלו לאמצע ואם אמרו בשביל פלוני מחלנו מה שמחלו מחלו לו וכן הדין ·

תתק"ב **ושאלה** ראובן ושמעון היה להן סוס אחד בשותפות ואמ' לו ראובן לשמעון השאילני סוס זה שלנו לרכוב

עליו למקום אחד ששניהם יודעין בו ואמר שמעון יהיו כא מושאל לך לאותו מקום לרכוב עליו וכן עשה ראובן נטלו ורכב עליו לאותו מקום וביום שהחזיק בדרך מיד באותו לילה אחזתו חולי לאותו הסוס וכשחזר לביתו מת הסוס ועתה באו לדין טען שמעון ואמ' שואל אתה ושואל משלם את הכל אפי' מתה ושבורה ופרע לי חצי הסוס שלי משיב ראובן לדבר שהשאלתני לרכוב עליו לאותו מקום שאמרתי לך ולא עשיתי בו שום מלאכה אחרת ולא טענתי עליו משאוי ולא רכבתי עליו רחוק מאותו מקום שאמרתי לך ולא יותר ואיך הייתי יכול לשומרו ממלאך המות ועוד אני הוא בעל של חצי אותו הסוס וכשהבעלים לשם אינו חייב השואל ועתה יורינו מורי' הדין היאך אם השואל חייב במתה כשלא שינה על דעת בעלים או לא כך דעתי נוטה שחייב ראובן לשלם לשמעון מחצית דמי הסוס שהשאילו בכך שינו השואל משלם את הכל ואינו נפטר אלא בשאלה בבעלים או במתה מחמת מלאכה ואין כאן לא לזה ולא לזה הילכך משלם לו את חלקו ·

תתק"ג **ראובן** ושמעון באו לדין ראובן טוען פייסני בארץ הגר לדבר עליו למלכה שתצוה היא לבעל המטבע לעשות

לו לשמעון פשיטים מכספו עד ק' ליט' וכל הריוח שיזומן לו תחלוק עמך אמרתי לו והלא אין לך כסף אמר לי אטרח אחריו אולי ימציאני הבורא לידי ושמעתי לדבריו ודברתי עם המלכה וצותה לבעל המטבע לעשות לשמעון הפשיטי' והלכתי לדרכי בשליחות המלכה והנחתי שותפי במקומי והרשיתיו בקניין עדים לקבל חלקי המגיע לי מן הריוח מיד שמעון ונתן לו שמעון שבעה חנאו של כסף ולא יותר והשאר אני תובעו השיב לו שמעון

שמעון ודאי עלה בדעתי לשאול מאת המלכה אם יזמן לי המקום כסף לעשות פשי' וירא' ממך שמא תלשין עלי למלכה לתקן לי המעשה וקלקלת בדבר בכל כחך ודברתי אני בעצמי למלכה ועשיתי לי כל יכולתי ואע"פ שהלכת לדרכך נתתי לשלוחך זקוק אחר שנדרתי לך ושמה הלויתי לו לעצמו כי הוצרך מהם וטרחתי בעצמי בדבר אשר יכולתי : כך דעתי נוטה שאין לו לראובן על שמעון כלום כי כל דבריהם דברים בעלמא הוא . ותנאים שהתנו על דבר שלא בא לעולם היה כי הכסף אופוא היה וביד מי היה והלכה רווחת בישראל שאין אדם מקנה דשלב"ל על כן אין לו עליו כלום :

(תתק"ד) וששאלת

ראובן ושמעון היו בארץ הגר ונתן ראובן לשמעון ליטרא זהב לקנו' חפצים ולהוליך למעגנץ ולמוכרו שם ולקנות שם חפצים שהם מבקשים הנה בארץ הגר ולמוכרו ולחלוק הריוח . וכן עשה שמעון קנה מה שקנה והוליך למעגנ"ץ ובבואו שם פגעוהו בעלי חובים של ראובן ובקשו מן הקהל להוציא ממון ראובן לפורעו להם וכן עשו הקהל גזרו עליו להביא ליד נאמן כל מה שהיה בידו ממון של ראובן חוץ מן הריוח וכן עשה הביא הקרן אבל הריוח נטל לעצמו וחלקו המגיעו כי אמר הואיל ונתמשכן הקרן שלו בשבילו ואינו יכול לסחור ולשוב אליו אין לו חלק בזה הריוח ולעצמי אני נוטל חלקו המגיע לו בריווח . והוצרכתי לידע אם הדין עם שמעון . כך דעתי נוטה שאין לו לראובן חלק בריוח הנעשה כי כבר קבל הריוח שלו ונחלק השותפות וזכה שמעון במה שבידו דהוה ליה ראובן כמי שחזר בו . ותנן כל החוזר בו ידו על התחתונה כדתניא המוכר שדה לחבירו באלף זוז ופרע לו מהן חמש מאות זוז בזמן שהמוכר חוזר בו יד לוקח על העליונה רצה אומר לו תן מעות או תן לי קרקע כנגד מעות : ומהיכן מגבהו מן העידית . ה"נ יד ראובן על העליונה וזכה שמעון מה שבידו ואם יעלה על לב אדם לומר שזה הריוח שביד שמעון יחלוק לשני' מחציתו יתן לראובן ומחציתו לשמעון שאם אין אתה אומר כן לא ימצא מן הריוח ביד ראובן כלום שכבר נטלו בעלי חובים את הקרן בחובם ולא נסחר בו : ועוד מי אמר שיהיה בו ריוח . נמצא ראובן מן הריוח מסולק לגמרי על כן יחלוקו . דבר זה לא יעלה על לב איש ולא יאמר שאם אתה אומר כן נמצא יד החוזר בו ידו על העליונה ויד שכנגדו על התחתונה . ואכן חילוף שנינו במשנתינו על כן אי אפשר להעשות כן : ועוד מצינו שלא חשו חכמים לדבר זה וכיוצא בזה שמא יהיה . דת"ר השוכר את הספינה ופירקה לה בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך : ואוקימנה בשכיח לאוגורי דלא קפסיד ולא מידי אבל לא שכיח לאוגורי כולי אגריה בעי למיהב ליה וניחוש דילמא לא מטי להתם דמתברא ליה לספינתיה אלא לאו ש"מ דכהאי גוונא ליכא למיחש :

(תתק"ה) וששאלת

ראובן היה לו גובלד ביתו של ישמעאלי והיו רהיטן הישמעאלי יוצאין לגינתו של ראובן ליתומים מכר ראובן אותו בן לשמעון ובנה בו שמעון בית וקירב אותו בית נגד רהיטין של ישמעאלי והניח רצועה אחת בין ביתו לבית הישמעאלי והיה משתמש בה לסוף מכר גם שמעון אותו בית ללוי והיה לוי משתמש בה באותה רצועה כדרך שנשתמש בה שמעון ולסוף מכר הישמעאלי את ביתו ליהודה כי שכן הישמעאלי ללוי ויהודה ופרץ יהודה אותה החומה שלקח מן הישמעאלי הסמוכה לרצועה ועירב אותה רצועה בקרקע החומ' כי נסתרה החומה לגמרי ולוי התחיל להיות צוח על יהוד' מחמת אותה הרצועה ויהודה משיבו אותה רצועה של ישמעאלי היתה שהרי רהיטין יוצאין עליה ולוי טוען אותה ישמעאלי סרדיוט היה ואנס ואעפ"כ הרעת לי יותר ממנו שהוא לא אנס אלא האויר והייתי משתמש כל צרכי בקרקע . אבל אתה גזלת' הכל האויר והקרקע : ונמשכו הטענות ימים רבים לסוף תבע לוי את יהודה לדין על אותה הרצועה השיבו יהודה אותה רצועה שלי הוא כי כשנתפשרתי על חומת הבית שמקלתה בנויה על קרקע שלך נתפשרתי עמך גם ברצועה והרי הוא בידי כמה שנים בלא עירעור השיבו לוי מעולם לא נתפשרתי עמך על אותה רצועה כי בגזל ובאלמות הוא בידך מעולם כי כן גזלתני בכל צדדין והדבר ידוע לכל כי מעולם לא נשגחת' לדברי ב"ד שעל דין זה עברו יותר מכ' שנים באני עשוק וגזול בידך : כך דעתי נוטה שאין ממש בטענותיו של יהודה לא בראשונה ולא באחרונה אלא אם כן יש לו עדים שהקנה לו אותה רצועה בקניין טענתו הראשונה אינו כלום דהכי אמר רב יהודה אמר רב הבא מחמת הישמעאלי אין לו חזקה אלא בשטר טענתו שנייה נמי אינה כלום הואיל ומתחלה החזיק בה ברצועה מחמת הישמעאלי וגם הרע לעשות יותר ממנו נמצא שהוחזק עליה בגזלנות : וגזלן אין לו חזקה אע"ג דטעין ואמר בתר הכי זבנת' ניהליה אמר ר' יוחנן גזלן אין לו חזקה היכי דמי אילימא דקא טעין ולא מידי מאי אוריא גזלן אפי' אינש דעלמא נמי דהא תנן כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה אלא דקא טעין ואמר בתר הכי זבנה או יהבה ניהליה . ואפילו הכי אין לו חזקה . ותו ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה זבנית' מההוא דזבנ' מינך והכלה שני חזקה . אמר ליה פלניא גזלנ' הוא : אמר ליה הא אית לי סהדי דאתיתי לגבדואימלכי בך ואמרת לי זיל זבין אמר ליה אמרי השני נוח לי והראשון קשה ממנו ואמר רבא דינא קאמר ליה כנאמן כאדמון : דתנן העורר על השדה והוא חתם עליה בעד אדמון אמר השני נוח לי הראשון קשה ממנו וחכמים אומרים איבד זכותו . אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דאדמון אלא כאותם דקא עביד מעשה אבל דיבורא מיקרי ואמר ותו ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מפלניא זבנת' והכלת' שני חזקה אמר ל' פלניא גזלנא הוא . אמר ליה הא אית לי סהדי דאתיא לגבי' ואמרת לי זיל זבנה ניהליה אמר ליה אמינא איזבון דינאי אמר רבא עביד איניש דזבין דיניה אלמא גזלן והבא מחמת גזלן אף על גב דהוזקה ויש עמה טענה אין לו חזקה על כן דינא של יהודה תלוי בעידי הקנאה לפי שיהודה טען בטענתו פשרה שנתפשר ואין פשרה בלא קניין הלכך אם קנו מיד לוי הרצועה נתקיים הקניין ואם לאו לא נתקיים ולא מבעיא יהודה זה שהוחזק בגזלנות על אותה רצועה שאינו נאמן עליה בשבועה אלא אפי' איניש דעלמא שעשה מעשה בעדים והיום או למחר מוסיף בו דברים לאו כל הימנו לישבע ולהאמין דבריו אלא יבאו עדים ויעידו דתניא איסי בן יהודה אומר אין רואה שבועת יי' תהיה בין שניהם הא יש רוא' יביא עדים ויפטר . ותו האי גברא דהוה מעבר חביתא דחמרא לחבריה בדיסתק' דמחוז' ותבריה בזוזא דמחוז' אתא לקמיה דרבא אמר ל' דיסתק' דמחוזא שכיחי בה איכשי זיל אייתי סהדי דלא פשעת' בה ופטירת . אמר ליה רב יוסף בריה כמאן כאיסי . אמר ליה אין כאיסי דסבירא לן כוותיה הילכך יגזור יהודה סתם כל מי שנתפשר עמו על הרצוע' ועכשיו חוזר :

(תתק"ו) **ראובן** בנה קצת חומתו על קרקע של שמעון והשיא אשה לחנוך בנו באותו בית ושמעון עומד וצווח על גזילת קרקעו וראובן אינו משגיח עליו אלא מחזיק ביד בנו לבלתי שמוע לו וספק לא היה ביד הקהל וביד ב"ד להושיע את שמעון מיד עשקו כי איש אלמות ראובן ולא ציית דינ' בה עשה שני' רבות עד שמת חנוך והניח שני בניםקטנים ועמד ראובן ונשתרש בחטא שתם אותו בית ליתומים של חנוך ושמעון צווח ואין שומעין לו ועתה דינו של שמעון עם מי עם ראובן או עם היתומים : כך דעתי נוטה ראובן יכול לצאת מיד שמעון בלא תשלום דתנן הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה היא אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת גזלן חייב להעמיד לו שדה ואוקימנא כגון דאחוי' ואחוי' וכ"ש שראובן זה שחפר ובנה כמה פעמים ועודנו עומד במרדו .

(תתק"ז) וששאלת

ראובן היה לו ב' בתים אחד גדול ואחד קטן ופתח פתוח מגדול לקטן ונגר לקטן מכאן ומכאן והיתה אמו דרה בגדול וראובן בנה הקטן ונפטרה אמו לבית עולמה ונכנס הוא בגדול והשיא את בתו אל שמעון והכניסו בקטן ודר בו שמעון כל ימי חיי ראובן ובנה ופרץ וגדר ונעל באותו בית כרצונו ובפני ראובן וראובן לא מיחה ולא ערער ולא עיכב על ידו : וגם נתן שמעון את המס לבעל הקרקע בכל שנה ושנה ובפני ראובן בנה ובנה כהגו שניסרבות לסוף קנה שמעון בית אחד מלוי בצד אותו בית ופרץ כותל אבנים מאותו בית אשר קנה כי עקום הוא והתקינו וישרו ובנה מקצתן על אותו קרקע של בית הקטן ומקצתו על הקרקע חבירו של חמיו וחמיו ראה ולא עירער אלא מתעסק בדבר בכל כחו ופתח שמעון פתח באותו כותל אשר בנה להשתמש מאותו בית שקנה לאותו בית הראשון והעמיד פלימין של אבנים מאותות ואות ארבעתן ושתי דלתות לפתח ונשתמש שמעון באותו בית הראשון כל ימי חייו של ראובן וגם נתן מרזב על אותו בית הראשון לקבל ניטוף מגגו של אותו בית שקנה ראובן מקלחן לר"ה : וכשנפטר ראובן לבית עולמו בא חנוך בנו ונתרעם על שמו מחמת אותו בית ושמעון טוען חמי נתן לי במתנה וטוען ככל הכתוב למעלה וחנוך משיבו מאחר שאין לך שטר ולא עידי מתנה לא הועלת' במעשיך כלום כך דעתי נוטה שקנה שמעון אותה בית שהיה של ראובן חמיו אע"פ שאין בידו שטר מתנה ולא ראייה בעדים שדיי לו שהחזיק בו ואילו לא קנאו אלא בחזקה אחת היתה נקנה כ"ש שקנהו בכמה חזקות האחת שדר בו כל ימי חיי חמיו והם שנים רבות ולא מיחה ולא עירער ושכר לא קיבל . ותנן בחזקת הבתים הבורות השיחי' והמערות והמרחצאות והשובכין ובית הבדים והעבדים וכל שהוא עושה פירות תדיר חזקתו ג' שנים מיום ליום והשנייה שנתן המס לבעל הקרקע בכל שנה ושנה והמיו ידע ושתק ומצינו שנתינת המסים חזקה היא כדאמר דיהיב טסקא וכדי בירא והשלישית שפתח ובנה בו כרצונו בפני חמיו ואפילו לך חזק וקני לא איבעי' ליה למימר כרבא דאמר רבא בפניו לא צריך למימר לך חזק וקני והרביעית שקנה שמעון הבית מלוי שהיא בצד אותו בית והיתה חומת הבית שקנה עקומה ולא היה יכול שמעון לישרה אלא אם כן כונסה לחצר חמיו מקצתה ומקצתה לאותו בית הקטן וכן עשה וויתר לו חמיו מקרקעי חצירו ובנה אותה חומה ישרה מקצתה על קרקע אותו בית הקטן ומקצתה על קרקע החצר ובנה ופתח פתח גדול באותו חומה והעמיד פלימין של אבנים וגם דלתות ונשתמש בו כל ימי חייו ואין עובר ואין מוחה ותנן לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנו לחצר השותפין וכ"ש לחצר חבירו וכ"ש לבית חבירו אלא הדברי' נראי' שדעת

בגיהם שוין זה להקנות וזה לקנות : ואילו היה ראובן קיים ואמר לא כחתי ושמעון אמר נתת היינו שומעין בשמעון ולא היינו משגיחי׳ בראובן כי הדין עסשמעון. עכשיו שמת ראובן ולא מיח׳ ולא ערער מכל אשר נעש׳ לפניך היאך יכול הגוף לבא ולערער במה שלא ערער אביו . ואי איכא דקשיא ליה הא דאמר רב לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר : אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר וכיון מקום שכותבין את השטר הוא ולא קני הא לא קשיא דכי אמר רב הכי במכר: אבל במתנה לא ומנלן דקא בסיומא איפרים פריש כי הא דרב אודי ב״ר אבין וכו׳ : מדקאמר אי בעינא בכספא איקני ש״מ דבמכר קאמר אבל במתנה אי בשטר לחודיה או בקניין לחודיה או בחזק׳ לחודיה סגי .

תתק״ה **וששאלת** ראובן שהי׳ חשוד על השבועה ותבעו שמעון מחמת קרקע ונתחייב עליה בב״ד שבועה יש להם להשביעו על אות׳ קרקע או להפכה על מי שכנגדו כך דעתי נוטה שבועת קרקע גזירתא לא מפכינן לה על שכנגדו דשבועת קרקע לאו דאורייתא היא דתנן אלו דברים שאין נשבעין עליהם הקרקעות והעבדי׳ והשטרות וההקדשות וגאונים מהם תקנוה וכיון דתקנתא היא תקנתא לתקנתא לא עבדינן אבל אם נתחייב הנתבע שבועה על מטלטלין ואפכוה אשכנגדו על גילגול מי שתבע נמי אקרקעות דתנן זוקקים הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן׳

תתק״ט **וששאלת** ראובן שגזל שדה משמעון ותבעו לוי מטלטלין ונתחייב עליהןשבועה מי משביעינן ליה או מפכינן אשכנגדו כיון דקי״ל דקרקע אינה נגזלת לא מיפסל או דילמא איפכא ולא משביעינן ליה כך דעתי נוטה שאותו ראובן שגזל את השדה ועבר על לא תגזול נפסל מן השבועה דלא תגזול בין מקרקעי בין מטלטלין משמע ושניהם שנינו במשנתינו מטלטלין דתנן הנגזל כיצד הי׳ מעידין אותו שנכנס לביתו למשכנו שלא ברשות ב״ד א״ל כליי נטלת והוא אומר לא נטלתי הרי זה נשבע ונוטל : ר׳ יהודה אמר עד שתהא שם מקצת הודאה כיצד אמר לו שני כלים נטלת והוא אומר לא נטלתי כ״א אחד ומקרקעי נמי הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה היא אומר הרי שלך לפניך אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ותניא אמר ר׳ שמעון מפני מה אמרו הניזקים שמין להם בעידית מפני הגזלנים והמסכים כדי שיאמר אדם למה אני גוזל למה אני חומס למחר ב״ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להם בעידית ומה שכתבת שהקרקע אינה נגזל׳ לא: כשאתה סבור אלא מאי אינה נגזלת דלא מיקניא לגזלן ולא למתן דאתי מחמתיה לא ביאוש ולא בשינוי רשות ולא בשינוי מעשה ואם שטפה נהר או נטלוה מסיקין שלא מחמת הגזלן הדרא למרא בעינא הילכך לא משבעינן ליה ואפכינן לה אשכנגדו .

תתק״י **וששאלת** ראובן ושמעון היו שותפים ותקנו דרכו ללכת אחד מהןלקלוניא בספינה וכשנכנס ראובןבספינה ללכת שם באאליו לוי ואמר לו הא לךזהב זה וקנה פרקמטי׳ בו למחצית שכר וקיבל ראובןהזהב ונתנו בחיקו והלך לדרכו וקנה והביא אמר ליה שמעון רצוני שתפרע לי קצת מןההוצאה שהוצאת׳על עצמךבדרךזה לפי חשבון המגיעו לזהבו של לוי א״ל ראובן בשביל זהבו של לוי לא הוספתי על הוצאתי אפילו שוה מחט אמר ליה שמעון ומה לך להשתכר בשלי אמר ליה ראובן והלא על שותפות שלנו ניתכן הדרך ולא על אותו זהב הדין עם מי. כך דעתי נוטה הואיל והדרך ניתכן תחלה על השותפות ואחר כך בא הזהב ליד ראובן אין לו לשמעון על ראובן מאותה הוצאה מחמת אותו זהב כלום דתנן השוכר את הפועל לעשות ביין נסך שכרו אסור : שכרו למלאכ׳אחרת אף על פי שאמר לו העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר בין לאביי דמוקי לה סיפא דמתניתין קא״ל לעיתותי ערב בין לרבא דמוקי לה דקא״ל העבר לי חבית בפרוטה שכרו מותר שחבית ויינה נבללת עם השכר זהב נמי לאו בכלל הוצאת הדרך שלאחר מעשה הוא בא על כן אין לו לראובן על שמעון מעסק זה כלום דכל כה״ג לא מתפים אפי׳ באיסור וכ״ש בממון :

תתקי״א **וששאלת** ראובן תבע שמעון לדין אמר חפץ אחד מכרתי להגמון אחד בג׳ ליט׳ פשי׳ ולבסוף אמר לי אותו הגמון אין לי פשי׳ אלא אתן לך ה׳ חצאי׳ של כסף כנגד אות׳ג׳ ליט׳ ושמחתי בדבר ואמרתי לו כן תעשה ושלח עמי שלוחו לגזבר שלו וצוה לתת לי ה׳חצאי׳של כסףומצאתיהו עם שמעוןזה וכשדיבר השליח עם הגזבר אמר שמעון כבר חלפתי הכסף שלו באותו חשבון ובנו בידו והפשוטי׳ מוכנים : הנני אמרתי לו לא אקח כ״א כסף ודיבר שמעון עם הגיזבר מה שדיבר ולא נתן לי אלא ג׳ ליט׳ מפשיטי׳ ועכשיו תובע אני המותר שנפסדתי על ידו השיב שמעון אני לא הפסדתיו אלא הוא הפסידני בי רצה להוציא הכסף מידי עד שנתתי לו שוחד לגזבר והניחו לי אותו שוחד נפסדתי על ידו כך דעתי נוטה שאין לראובן על שמעון אפילו לדבריו כלום שלא חיסרו ולא הזיקו שהרי תשלום חפצו בא לידו משלם וא״ת מילוי הכסף לא היו לו לראובן באותו הכסף זכייה כלל שכך שנו רבותינו ראה את המציאה ונפל לו עליה ובא אחר והחזיק בה מי שהחזיק בה זכה בה וזה שלא בא הכסף לידו ולא נגע ב״ש שלא זכה בו :

תתקי״ב **וששאלת** ראובן ושמעון באו לדין וטוען ראובןשמעון זה היה לו עבד ובא זמרי וגנבו ממני והוליכו לדוקי״א לימים תיקנתי אני לדרכי ללכת לשם לסחורה ובא אלי שמעון ופייסני להשתדל בשבילו להוציא מיד זמרי העבד ונתנו ביד נאמן להוליכו עמנו עד יקראהו כי היה מתיירא מקלקולו על שמעון וכשבאנו לשם נשמע לו קילקולו ועשה רעה ובא בקהל וצעק עליו ועלי . וצוו הקהל להחזיר לו דמי העבד וגם לקחו ממני ג׳ חצאי׳ של כסף ונתנו לו כי אמרו לא נשמע כזאת מעולם שהלך שמעון בכח של ישמעאלים ולקח שפחתו של זמרי שהיא פילגשו של זמרי והבריחה ממנו למורא ונפסדתי על ידו ג׳ חצאי ואותם אני תובעו השיבו שמעון אני לא פייסתיך מעולם להשתדל באותו דבר אלא אתה הלכת׳ מדעתך וכתבת׳ הרשאה מזוייפת על שמי ולקחת׳ ממנו דמי העבד והכעסתו ובא עלי בחימה והפסדתי העבד על ידך וגם כ״ב זהו׳ שנתתי לו בפשרה וכל זה הממון אני תובע ממך כי על ידך הפסדתיו טנהו ראובן לא הפסדתיך את שלך אלא על פחזותך ששלחת׳ את פלגשו של זמרי למרחקיםועל זאת הפסדתני ג׳ חצאי׳ ומה שאמרת על ההרשאה לא עלה בדעתי מעולם ומה בלע היה לי בדבר : כך דעתי נוטה שאין לו לשמעון על ראובן ולא ראובן על שמעון כלום : מחמת תביעה זו לראובן אין לו לשמעון כלום שאפילו כדבריו של שמעון לא היה לו לסמוך על אותו פיום ולהחזיק באזני כלב אלא היה לו להחזיק עמו בחכאי שאפי׳ הביא לו שמעון ולא התנה עמו או שהתנה עמו ולא הביא לו לא היה לו לראובן עליו אלא שכרו דתנן שטף נהרו חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו יפה מאתים והניח את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואם אמר אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי חייב ליתן לו. ואמרינן בגמ׳ בעא מינה רב מרי ירד להציל ולא הציל מהו א״ל זו שאילה אין לו אלא שכרו וראובןזה לא התנה עמו ולא הביא לו אין לו עליו כלוםומצא לך דאפיים ליכא למסמךלשמעון נמי אין לו על ראובן כלום שכל שהפסידו מעשיו גרמו לו ולא ראובן גרם לו וטענת ההרשאה דבר שאי אפשר הוא דאין אדם חוטא ולא לו׳ ומשעה שנתפיים עמו ראובן נסתלקו לו מעשיו כדתנן כשהו כראוי ונפל בו שור או חמור ומת פטור .

תתקי״ג **וששאלת** קדירה של חרס חדשה ונתנו לתוכה חלב ושמו בה קיבה ונתחבין ואח״כ הוחמו בתוכה חמין ולשו בהן את העיסה אותו הפת מהו לאכילה : כך דעתי נוטה שאותו הפת אסור באכילה דאשכחן דאסר רחמנא טעמא דאיסור בודאי איסור באותה חתיכה מדגלי רחמנא גבי נזיר מיין ושכר יזיר ות״ר משרת ליתן טעם כעיקר כו׳ : ותנן טיפת חלב שנפלה על חתיכה בשר אם יש בה בנותן טעם : ואמר אביי ש״מ טעמו ולא ממשו דאורייתא וה״נ מיין כיון דאית להו טעמא דחלב׳ הוא להוכח ותניא אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה כו׳ לא מיבעיא היכ׳דהרתית האיסור בכלי אחד ונתנו רותח בכלי אחר נאסר אף הכלי האחרון דתנן אחד שבישל בו ואחד שעירה בו רותח אחד קדשי קדשים ואחד קדשי׳ קלים טעונים מריקה ושטיפה . וה״ה לכלי חרס שטעון שבירה דכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר :

(תתקי״ד) **מעשה** באחד שקיבל מעות מחבירו למחצית שכר והלוה ב׳ דיני׳ על המשכון ואבד או נגנב ואמר לנו ר׳ לפי ראות שאין על המקבל לשלם אלא חצי ההפסד שלא נעשה שומר שכר על המעות אא״כ נותן לו שכר עמלו ומזונו משלו דאין עליו אחריות על המעות אלא מחצה דחצי׳ של מעות הרי הם שלו וכי משתמש בשלו משתמש : ואידך פלגא שומר חנם הוא עליהם וכל החצי הריוח שהוא נותן לבעל הפקדון הינו אלא דבית הואיל וקיבל בסתם ולא נתן לו חבירו שכר עמלו ומזונו מכיסו תחילה : אבל נותן שכר עמל ומזון אין בו משום רבית : ובישראל מקבל מעות מחבירו למחצית שכר ומפרש ואמר לו תן לי שכר עמלי ומזוני כדי שלא יהא משום ריבית כמה שאתן לך מן הריוח ואין שום בהם משלם קרן היוצא ואם אינו מספק ישלם מביתו :

(תתקט״ו) **על** אודות ראובן שקיבל עליו ב׳ עדים שנגעו בעדותם ולאחר שהעידו עליו בב״ד רצה לפוסלם יען כי נגעו בעדותן נראה דראובן אינו יכול לחזור מאחר שקיבלם והעידו בב״ד דהא אחר גמר דינו אינו יכול לחזור בו והלכה כחכמים ועדים כגמר דין דמו כדאמר בפרק שבועת העדות הוה ליה כההוא דיש נוחלין עבדי גנבת כו׳ עד רצונך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו . ומה גמר דין יש לשם או מי ישב בדין אלא ודאי כל דבר שאין אחריו עוד כלום כגון העדאת עדים דתו לא מצי משהדי בעניין אחר דכיון שהגידו שוב אינם חוזרים ומגידים . וכן כשנשבע הבעל דין על פי שכנגדו הוה ליה כגמר דין לגבי דיינים משאמרו איש פלוני אתה זכאי וכו׳ . שוב אין רגילין ליטא וליתן בדין : ועוד מהגין בכל המלכות שאם יש ליחיד דין ודברים

ודברים עם הקהל עבור המס שהוא צריך ליתן המס ואחר כך יתבע את הקהל לדין כי הקהל רוצים להיות מוחזקים כל שעה · וראייה אני מביא להם מפרק איזהו נשך מהא דאמר מוהרקיהו דהני בטפסא דמלכ׳ מנח כו׳ · ודינא דמלכותא דינא ואם כן כגון השר שרגיל לגבות מס שלו משלם ביחד הרי חלק כל אחד ואחד כגבוי דמי . ועוד שכל הקהל שותפין במס ושותף אינו חולק שלא לדעת חבירו ורשאין בני העיר להסיע על קיצתן · כ״ש לגבות ממנו המס . והבא לשנות עליו הראייה :

(תתקי״ו) **וששאלת** אתה אלופי ומיודעי הר׳ יצחק על שנים שותפי׳ בחוב אחד ופרעו מקצתן ורוצה האחד לשכבו ואמר לחבירו לך קח חלקך מן הא״י לא כל הימנו ויפה הבאת ראייה מהגוזל בתר׳ ועוד אמר בפר׳ המקבל אמר רבא הנהו בי תרי דעבוד עיסקא בהדי הדדי וא״ל חד לחבריה תא וניפלוג כו׳ עד ואי א״ל הב לי פלגא דידי ופלגא דידך אי מטי ליה פסידא דדינא בהדך ואמר מלא דבי תרי עדיף כ״ש וכ״ש שלא כל הימנו ליטול את חלקו ולהסמיך את חבירו על קרן הגבי פי׳ על הא״י אשר פיהם דבר שוא וגו׳ ושלום מאיר בר׳ ברוך שי׳ ·

(תתקי״ז) **נתנו** א״מ הוברנו להיות ב״ד בין ר׳ יצחק הבא בהרשאת אמו אלמנה ובין ר׳ אברהם וכבר באו לדין בנורנ״בערג וטענו ולא נפסק שם הדין ונתרצו שניהם לבא לדין לפנינו וטענו בפנינו כאשר טענו בנורנב״ערק ופסקנו על פי הטענות ועל פי העדות שר׳ אברהם פטור אפילו משבועה שלא מעל באתרם ומן הדין לא היינו צריכים לכתוב מאיזה טעם פסקנו כך אחר שנתרצו שניהם לבא הנה לפנינו לדין אך מפני והייתם נקיים מה׳ ומישראל כתבנו להשמיאוה טעם פסקנו כך הדבר שאין בכל העדיות מתם שהרי אין עדות שמכר טרניס אלא עד מפי עד ועד מפי קרוב ואפילו לפי אותו כתב שחתומים עליו ר׳ פסח ור׳ יהודה וכתב בשתם והעידו לפנינו שר׳ אברהם מכר טרי״נם הרי כל הקהל שבווירצפורק חתומי׳ על כתב אחד והם מעידים כולם פה אחד שבשעה שנתנו חרם שתה שלא בא שום עדות אלא שרבי ירחמיאל אמר שר׳ שמואל אמר לו שקנה טרינ״ש מאחיו זה ר׳ אברהם ואין זה עדות אלא עד מפי קרוב ור׳ פסח ור׳ יהודה חתומים על אותו כתב עם שאר הקהל אבל הוא שני כתובי׳ המכחישין זה את זה ואפילו אי לא כל כמינייהו של פסח ור׳ יהודה לחזור בהם מדבריהם הראשונים הרי שאר ראשי הקהל שהיה בשעת קבלת העדות עמהם מכחישין אותם ואומר שלא בא שם עדות אלא עד מפי עד ואוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקי׳ ושל לדברי הכתבים לדברי הראשונים והאחרונים אין כאן עדות כלל שהרי מה בכך שמכר טריצ״ש אפילו היה עדות שראו שמכר טריצ״ש היכא למימר שלא הי׳ של כנגדו ואפי׳ היה לשל כנגדו שמא הוא לא גנבם אלא א״י גנבם ומכרן לו אע״פ שאמר מעולם לא מכרתי טריצ״ש לא מוחזק כפרן דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתי׳ כדאמר בפרק שבועת הדיינין גבי ההוא דא״ל לחברי׳ הב לי מאה זוזי דמסקינא בך א״ל ולא פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני ואסהידו ואמר להד״ס כו׳ עד א״ל רבא כל מילתא דלא רמיא וכו׳ וכן בעובדא דבתר הכי אמר רמי־ב״ר חמא כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש וכו׳ורבא לא פליג עליה אלא משו׳ קיטוא דפרעא ובעניין הפרעון וכן בפרק שבועת העדות ההוא דא״ל לחבריה מניתי לך בלד עמוד זה א״ל לא עברתי בלד עמוד זה מעולם אתו סהדי ואסהידו ביה דהשתין מים בלד עמוד זה ומסיק רבא לבסוף כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתי׳וכןבפרק זה בורר אמר אביי לא שנו אלא דא״ל משטה אני בך אבל א״ל להד״ס הוחזק כפרן ומסיק אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב דכל מילי דכדי לא דכירי אינשי והכא הילכת׳ הרי הוכחנו שלא הוחזק כפרן כלל ולא הפסיד ייפוּבו כמו כן שהרי דיבור בעלמא שאמר אם יבא עדות שמכרתי טרי״נם שאפסיד ייפוּבי והרי לא בא שום עדות אלא עד מפי עד ועוד אפי׳ אם בא עדות גמור שמכר טריצ״ש לא הפסיד ישיבו שהוא מוחזק בו דאסמכתא היא דגזים ואסמכתא לא קניא וגם פטור משבועה שהרי אין באין שלא בטענה ברורה אלא ששמעו מפי אחרים שגנב להם ואותם אחרים במו כן אינו יודעים אלא עד מפי עד מפי קרוב שאמרו דברים בעלמא שאין בהם ממש ולהכי אין לו לישבע דאין נשבעין בטענת שמא חוץ מן אותן המנויין בפרק כל הנשבעין דמורי בהו היתירא ותו לא מידי וכאשר הראינו מן השמים פסקנו וחתמנו :

תתקי״ח **על** אודות ראובן הפורש מן הציבור שלא לתת לתוך כיס של צדקה ושלא לתת עמהם מס אם כך נהגו בעיר מימי קדם ושלא לתת ביחד אלא כל אחד נותן לבד אינם יסלוי׳ לכופו ולשנות מנהגן אם לא מדעתו אך אם נהגו לתת יחד אינו יכול ליפרד מהם דקי״ל בפרק הגוזל בת׳ דשותף אינו חולק שלא לדעת חבירו . וכה״ג נמי משמע בהמקבל ואפילו אם היא עיר חדשה דאכתי לא נהגו בה עלמא נראה דכופין אותו לתת עמהם לתת לתוך הכיס כדתניא בתוספ׳ כופי׳ בני העיר זה את זה לבנות בית הכנסת ולקנות להם ס״ת נביאים וכתובים וה״ה להכניס אורחים ולחלק להם צדקה וכן משמע פ״ק דבב׳ בת׳ כמה יהא בעיר ויהיה כאנשי העיר ל׳ יום לתמחוי ג׳ חדשים לקופה ו׳ חדשים לכסות כו׳ אלמא דכופין הבא לגור ליתן עמהם למילי דצדקה אף על פי שלא נשתתף עמהם מעולם וה״ה שכופין אותו כדי להשתתף במס מהא דאמר בפרק חזקת הבתים פרדכת מסייע מתא וכו׳ : אלמא דאפילו פרדכת צריך לתת עם בני העיר ואע״ג דמסיק ה״מ דאגילתי׳ מתא וכו׳ הכא באדם שאינו פרדכת צריך ליתן עמהם אף על גב דלא אגילתי׳ מתא : וכן משמע בההוא דרב נחמן בר רב חסדא רמא כרגא ארבנן אמר ליה רב נחמן ברב יצחק עבר מר אדאורייתא כו׳ משמע דווקא מדרבנן לא אבל כל בני העיר חייבים להשתתף וליתן בשותפות לפי ממון וכן משמע בתר הכי בעובדא דההוא כותם דכלבבי העיר חייבין והוי כמו לפסי העיר ולשורא ולפרשא ולטור קינ׳ ולאיגלי גפא דכולן חייבים ושלום מאיר ב״ר ברוך שי׳ .

תתקי״ט **שני** כתבים הבאים כאחד זה מדבר וזה בא מו׳ אבי הר׳ ברוך אתה וריעיך שאלתוני על זה הדבר שכבר נשאלתי עליו והנה תשובתי שכתבתי להם שהיא לכולנו והוא הנדון והוא התשוב׳ מה שכתבת׳ שאחד מן העדים הוא עתה קרוב דבר זה מפורש סוף פרק מי שמת היה יודע בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על כתב ידו ואמר רב יוסף ב״ר משמי אמר רב נחמן אף על פי שלא הוחזק כתב ידו בב״ד קודם שנעשה חתנו ולא נראית חתימתו כ״א עתה אחר שנעשה חתנו ובגזלן אינו כדמפ׳ התם ושלום בכך מאיר .

תתק״ך **אילו** פסולין לעדות ומעלותיה׳ כאשר סידרום הגאונים וקרובי׳ הפסולי׳ שמונים הם והם ד׳ מעלות מעלה ראשונה ראשון בראשון ישמעאל ביצחק · מעלה שנייה שני בראשון יעקב בישמעאל מעלה שלישית שני בשני עשו בן יצחק נביות בן ישמעאל ג׳ מעלות אילו מן התורה ואחת מדרבנן והוא שלישי בראשון ראובן לישמעאל בג׳ מעלות הראשונות מדאורייתא אם קידש כהן את האשה בעדות אחד מהן אינה מקודשת ומותרת לעלמא בלא גט והרביעית מדרבנן מקודשת וצריכה גט מספיקה ויש מי שחולק ואומר כי שלישי בראשון כגון ראובן לישמעאל נחלק לב׳ חלקים·חלק הראשון לגבי אבות אינה צריכה גט לגבי אחי דאבהתא מקודשת וצריכה גט הילכך מתמירינ׳ עלה ומצרכינ׳ לה מספיק׳ גט ואילו הקרובים שאינם מעידים זה לזה: אברהם ואחותו מאביו ואחיו ואחותו מאמו הרי ה׳·שרה ואחיה ואחותה מאביה : ואחיה ואחותה מאמה הרי ה׳· בתואל אבי רבקה ואחיו ואחותו מאביו ואביו ואחותו מאמו הרי ה׳·אשת בתואל ואחיה ואחותה מאביה ואחיה ואחותה מאמה הרי ה׳·אלו כולם פסולי ליעקב ויעקב להם שהן שלישי בראשון· יצחק ואחיו ואחותו מאביו ואחיו ואחותו מאמו הרי ה׳·רבקה ואחיה ואחיתה מאביה ואחיה ואחותה מאמה הרי ה׳·והן ראשון בשני ופסולין להעיד אלו לאלו אפי׳ עם אחד· בן אחי יצחק ובתו מאביו·בן אחי יצחק ובתו מאמו·ובן אחות יצחק ובתה מאמה·וכן בן אחי רבקה·וכן בת אחי רבקה מאמה ובת אחות מאביה·ובת אחות מאמה·הרי אילו י״ו והם שני בשני ופסולין להעיד זה את זה·אחי יעקב מאביו ואחי יעקב מאמו והם ראשון בראשון·ואין מעידין זה בזה·בן אחי יעקב ובת אחי יעקב מאמו ובן אחות יעקב ובתה מאביו·ובן אחות יעקב ובתה מאמו הרי ח׳·ואין מעידין זה לזה·בן בן ובת בן ובן בת ובת בת·אחי יעקב מאביו ובן בן ובת בן ובן בת ובת בת אחות יעקב מאביו ובן בת ובת בן ובן בת ובת בת אחות יעקב מאמו הרי ד׳· והם שלישי בראשון ופסולין להעיד:הרי אלו שמנים מחמת קורבה :

ואילו פסולין להעיד מחמת מעשיהם כופר בעיקר עובד עבודת כוכבים ומזלות נוקב שם·ואי קשיא לן מסית לפי תומו החושד בכשרים אבל האידנ׳ לא·משומד ליין נסך כותי · מי שמתפלל מינו : נשבע לשקר שופך דם נקי . מגלה עריות·הרובע בהמה · והנרבע לבהמה : מחלל י״ט· מחלל יום הכיפורים · מחלל שבתות בפרהסיא· עד זומם· משחק בקובייאות·מלוה בריבית·הלוה בריבית·מפריחי יונים·סוחרי שביעית·עבדי׳ גזלנים גנבים חמסנים רועים לעצמן גבאים מוכסין אוכלי טריפות מוכרי נבילות וטריפות לישראל : ערל יהודי שלא נימול·הנוטל שכר ומעיד אוכל בשוק : מי שלא הגיע לזכות בנכסיו אלא הם תחת יד ב״ד·כופר בפקדון · סומא חרש אלם שוטה קטן . שיכור : אשה·חוץ מה׳ דברים שמעידה·אנדרוגינוס : מי שאינו יודע לקרות·מי שאינו יודע לחתום את הגט בית דין מקרעין להוציא השטר ואותיות משום עיגונין·מכחש בפקדון· אפוטרופוס שמינוהו אבי יתומים בכל דבר שזה טוען עליהם אפוטרופוס מעלמא . כ״א כל הקרובים הכתובים לעיל :

האדון לעבדו·אריס דאית ליה פירי בההיא ארעא · השושבין אבל לא נחשדו ישראל על כך : השותף לחבירו שהוא נוגע בדבר ומעיד בחלק פניהם·הדר בבית או בחצר חבירו בין בשכר בין בחנם פי׳ כגון שמעיד על אותו בית כדמוכח בחזקת הבתים· החשוד על שבועות הערב והקבלן והוא דלית ליה קרובי ערב וקרובי קבלן· הלוה והמלוה אפי׳ במשכון· לוקח ראשון והוא דלית ליה·מכר לו בית מכר לו שדה · הרי אילו ס״ב וכולן פסולין מחמת מעשיםועוד יש לנו שפסולין מחמת קורבה: שני אנשים נשואים ב׳ אחיות ובעל אחותו . ואחי אשתו: החותן לחתנו והחתן

והחתן לחותנו אותי בזמנים להם מאותן הנשים אבל מתו נשיה׳ אין להם לד קריבות ומעידות אם לא הניחו להם בנים ולית׳ דהיינו כר׳ יהודה ואין הלכה כמותו כל אילו פסולין מחמת מטשיהם ומחמת מלאכתן ומחמת קריבות נשים׳ אבי חתן ואבי כלה׳ מעידין זה לזה לעולם ואילו ח׳ דברים שנאמנ׳ אשה בעדות׳ א׳ נאמנת היה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר: בד״א שלא קרא עליו ערער אבל קרא עליו ערער אינה נאמנת ב׳: ועוד אמר רב ג׳ נאמנין על הבכור אביו ואמו וחיה לאלתר. אמו כל שבעה׳ ואביו לעולם׳ ועוד תנן שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני נאמנת ואשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת ואם יש עדים שאשת איש היית׳ ואומר׳ גרושה אני אינה נאמנת: וכן אם יש עדים שנשבית ואמרה טהורה נאמנת ואם משניסת באו עדים הרי זו לא תצא. והיות שנתנה אמתלא לדבריה. ונאמנת אשה או קטן לומר עד כאן יצא נחיל זה ומעידין לפי תומו ועוד ביבמה ומשתמודיע׳ פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר אפי׳ קרוב אפי׳ אשה׳ ולהתיר העגונה דתנן האשה שהלך בעלה למדינת הים כו׳: וכן האשה עצמה מביאה גט וצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכן הלכה אין הלכה כר׳ יהודה כיון שמתה אשתו אפי׳ יש לו ממנה כמה בנים כשר להעד בחמיו וחמיו לו דאמר רבא אמר רב נחמן אין הלכה כר׳ יהודה: ואמרינן בניה אחיה דמר עוקב׳ קרוב ונתרחק אתא לקמי׳ לדינא אמר להו פסילנ׳ לכו לדינא א״ל מאי דעתיך כר׳ יודא כו׳ אלא משום דלא לייתי דינא כל שנים הנושאים בנות שתי אחיות או בנות שני אחין כשירין: האוהב והשונא כשירין. דלא נחשדו ישראל להעיד שקר אבל לדון אמרינן בכתובות לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסניא ליה וכן פרש״י ור״ח ורב האי. משחק בקוביא פסול אם אין לו אומנות אחר מי שקדש אשה אע״פ שלא כנסה פסול להעיד לה בין לזכות בין לחובה ידע לו עדות לחבירו כשהוא רחוק ונתקרב פסול לעדות׳ ידע לו עדות עד שלא חתנו. ונעשה חתנו ומתה בתו כשר וזה הכלל כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר. וכן גזלן דפסול פסול אף לעדות אשה גזלן דרבנן כשר לעדות אשה:

כל זה נעתק מתוספ׳ פרק זה בורר:

תתקכ״א **שאל** הר׳ שמעון את פי הרש״י ישראל אם היו שנים בחותם של א׳ ישמעאל ופרע הישמעאל החוב ועכב אחד מן השותפין החותם ולאחר זמן גבה החותם הן רב הן מעט יחזיר החצי או לא והשיב מה שגבה לעצמו גבה ואין לשותף שני אפילו תערומת עליו שיכול לומר לו מציאה מצאתי ואין לך זכות בה והביא ראיה מן הירושלמ׳ דאית׳ כי ה״ג התם אימור מציאה אשכח.

תתקכ״ב **על** שטען ראובן שתקע לו שמעון אמוכתו יש לו עדים או שטר שראהו תוקע על בית דין לצוות לשמעון לקיים שבועתו כי גדולה אמוכה כאילו נשבע בהקדוש ברוך הוא וכשהוא עובר כופה בעיקר ומאד החמירו בדבר שנאמר בני אם ערבת לרעך תקעת כפיך לזר: ונאמר אל תהיו בתוקעי כף וראיתי את רבי יוסף ב״ר יצחק שהחזיר ממון על ידי תקיעת כף אחר שעבר האיש על אמוכתו אבל אין עדים ושמעון טוען לא תקעתיה אלא בתנאי כך נאמן אם יזהירוהו בית דין על שבועתו שכך אמר ולא אותחייבתו שבועה אחריתי כדגמרינן היה חייב לחבירו שבועה וחזר ואמר נשבעתי והעדים מעידי׳ אותו שלא נשבע הוחזק כפרן לאותה שבועה טעמא דעדים מעידין אותו הא אין מעידין אינו נשבע דמתוך שיכול לומר לא תקעתי כפי כי אמר תקעתיה ובכה״ג נאמן בלא שבועה ובלבד שיהא מוזהר באזהרות ב״ד כאשר פי׳ ותו לא מידי יצחק ב״ר מנחם:

תתקכ״ג **באלפסי** איכא מ״ד לא אמרי אית דינא דגוד או איגוד אבל היכא דכל חד מנהון אית ליה דמי למיגד ביה אבל היכא דחד מנהון לית ליה דמי לא אמרינן דינא דגוד או איגוד וראייתו מהא שני אחין אחד עני ואחד עשיר שהניח להן אבוהון כו׳: ואנן לא סבירא לן הכי אלא בדא״ל תובע לנתבע גוד או איגוד אמרינן ליה דינא קא״ל ולא איכפת לן בנתבע בין אית ליה ומתני׳ דשני אחין היינו טעמא משום דלא אמר ליה עני לעשיר גוד או איגוד והוה איכא כאן דינא למימר לעני אית לך למיגוד גוד ואי לא תגוד לאחיך אלא כיון דעשיר לא בעי למיגד ולא לאוגודי ועני הוא תובע ולא יכול למימר ליה לעשיר איגוד אנא משום הכי אובטיל ליה דינא דגוד או איגוד ולא ק״ל ג׳ דינא דגוד או איגוד עד דאמר לי׳תובע לנתבע גוד או איגוד אבל אי אמר תובע גוד ולא אמר איגוד או אמר איגוד ולא אמר גוד לא כייפינן ליה לאידך הילכך כדאמר לי׳ תובע גיד או איגוד איכפת לן כנתבע בין אית ליה בין לית ליה ואע״ג דלית ליה אמרינן ליה איגוד ליה לחברך ע״כ: ומשמע דהעשיר יכול לומר להעני וליכא למימר גוד ליכא דמה יכול העשיר אם זה עני וככ״ל דברי ר׳ אב״ן הילכתא אית דינא דגוד או איגוד וה״מ בעבד או שפחה או בהמה טמאה או בית ושדה שאין בה דין חלוקה. אבל בשני עבדים או שתי שפחות ואין אמוכתו שוה לית בה דינא דגוד או איגוד אם אמר קח לך האחד ואני השני אלא ע״כ יאמר קח לך שניהם בכדוכך אומר אני אקח כדאמר רבין ב״ר חנינא ורב דימא ב״ר חנינא הוו להו תרתי אמהתא חדא אפאה ובשלה וחדא טויא ונולא ביסתרקי אתו לקמי׳ דרבא כדי לשאל אם יכולין לומר אחד לחבירו קח לך אחת ואני השנייה ואמר להו לית דינא דגוד אלא א״כ יאמר גוד בשתיהן דמי ניחא להו בתרווייהו ולהכי ליכא גוד אלא בתרווייהו:

תתקכ״ד **בבבא** בתרא פרק ב׳ אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד וכו׳׳ וכגון שאין העני מוצא למי שישכיר חלקו ואין העשיר יכול לומר תשאר אתה בעלמך בבית: וכן ראיתי בשני אחין שאחד רצה להחזיר הלקו לאדם אחד ואחד עיכב על ידו ולא הניח בשבילו והוא השכירו לאחרים:

תתקכ״ה **ראובן** טוען על שמעון שיש בידו חפצי ס״ת אשר שמתי בארון הקודש שמשכנתי להקד׳ וקנה אותם שלא מדעתי ובלא רשותי. ועוד אמר בפני עדים אם היא עדיין כאן בעיר הזאת יהיו שלך כי אמר לי שמעון ועוד היית׳ כאן על כן אני שואל ממנו שיניח לי חפצי מן הדין כי לא הודיע לי בשעת המכירה והייתי מזומן לתת להקדש בכוס ברכה נדבתי ובגזל לקחו הפרנסים ממני ונתנו לו וקנה אותו בדמיה שלא כדין על כן ישיב אותה למקומה׳ ושמעון משיב אין לי עמו לא דין ולא דברים על אותה ספר תורה כי קניתיה. כנגד ראשי קהלך במעמד הרב והשמש הוציאה מן הארון ונתנו בידי והגבאי קיבל כסף מקנתה ממני והושבתי הקהל פעמים ושלש ובקשתי למכור לי ס״ת ולא רצו לפחות לי מה׳ ליטרי׳ וחצי ואני אמרתי להם פחתו לי מאותו חצי ליט׳ ואקננה על מנת שאני רוצה להקדיש׳ לבני עירי שאני דר בה ונתפייסו לי הקהל והקדשתי לבני עירי ועכשיו רשות קהלי עליה כי להם הקדשתי׳ וגם קניתיה בקנייה גמורה ולא גזל בא לידי ומורי לא שפל בדין וגם היינו מקבלי טענות משום הא דאמר בפ׳ חזקת הבתים העיר שנגנב ס״ת וכו׳׳ ומורי הר׳ ידידיה אמר לקהל יש לכם להודיע לראובן בשעת מעשה ולא עשו ומאחר שלא זרזו אותו נראה למורי הר׳ ידידיה שהקנייה אינה קנייה משום דאמרי׳ מזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין בשעת מעשה בצנועי׳ מושכין ידיהם בדבר זה שהוא פחות מביעת׳ בכותח׳ דבר פשוט הוא שאין לו לראובן על שמעון כלום שהרי לא יצא לו שם גניבה וגזילה בעיר ושאר מילי טובא דמגריך בגמרא בהגוזל בתר׳ דאף על פי שמיחה בו אל תקנה אותה כי שלי הוא אחרי שלא קנאה מגנב מפורסם אלא מבני אדם כשירים ומן טובי העיר אין בדברי ראובן כלום ומה שטוען ראובן שמשמעון אמר לו אם היא בעיר תהא שלך במה יקנה בלא משיכה ובלא קניין ובאנס פוזרתם מעות ולית דין צריך בשם. ואם תוכלו לעשות שיחזיר שמעון ספר תורה לבעליה דרך בקשה ויטול מה שהוציא טוב היה שלא יהא כחוטף מצוה מן השוק:

תתק״ו **הבל** מעריכי׳ ונתערכי׳ חוץ מפה מפק סנדלכ׳ המהולל בכל פלכים הוא מור׳ הנה דין לפנינו שהלותה אם לקבור׳ בנה והאשה אינה רוצה לפרוע אלא חפילה לעכב כל הנכסים לכתובתה כ״ל דמוציאין מידה כדאמר פ׳ נערה האומר אם ימות אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו אלמא לגבי יורשי׳ לאו כל הימנו ואשה גרעה מיורשים כדאמר פרק הכותב מי שמת והניח יורשים ואשה וב״ח ר׳ עקיבא אמר ינתנו ליורשיו שכולם צריכים שבועה וא״כ ה״כ מכ״ש גבי אשה אפילו אם היה כותב לה בשעה שנשאה הריני משעבד לך כל מה שיש לי וכשימו׳ שתטול הכל בכתובתה ולא תשייר לו כדי קבורתו ויקברוהו משל ציבור לא כל הימנו שיעשיר אותה ויטיל עצמו על הציבור וא״כ כל שכן היכא דלא כתב לה וה״ה גבי בעל חוב שלא היה יכול לגבות בחובו הכל ויטיל עצמו על הציבור או שמא לא דמו דבשלמא בעל חוב ניתן לגבות חובו מחייסועוד אינו משעבד לו אלא כפי מה שהלוהו וא״כ למה לא יטול הב״ח מה שהלוהו ואם יש נכסים ולא יתנו לו לבעל חוב נמצא זה קבור בשאינו שלו נמצא כבודו קלונו שמה שאנו חוששין לכבודו שלא לקוברו מן הצדקה נהפך לו לקלון לקוברו מן הגזל אבל כתובה לא ניתנ׳ לגבות מחיים וא״כ עיקר הגבייה לאחר מיתה ואם כן לאו כל הימנו שישעבד לה שתגבה לאחר מיתה ולא תשייר לו כדי קבורתו׳

ועוד הכתובה הוא כותב לה מדעתו ומשלו והתוספות והיא אינה נותנת לו כנגד זה שום דבר וא״כ לאו כל הימנו שיתן לה כו׳ ואף על פי שמכנסת לו נדונייא לא דמי לבעל חוב שמלוה׳ לו מעות ואין לו תתתיהן דבר להכי יגבה חובו הכל ואפיל׳ לאחר מיתה אבל הכא יש לו קבורה תחת נדונייא כתובה וא״כ כשאין בנכסים אלא כדי קבורתו לא תטול כלום דלאו כל הימנו כו׳׳ ועוד הריני דן הכי נמי דאפי׳ כי אמר אל תקברוהו אין שומעין א״כ חשו חכמים לכבוד המת בעל כרחו אפי׳ בשעל עצמו לא חס כ״ש כשהוא חושש כי הכא דלא אמר אל תקברוהו שלא תקנו חכמים לכל שתם נשים שיעבוד על הכל שלא ישיירו אפי׳ לקבורתו נמצא תקנתו קלקלה והלא כל דרכיה דרכי נועם: וכל נתיבותיה שלום: ועוד דאפי׳ גרשה בחייו והייתה באה לגבות ממנו כתובת׳ מסדרין לו לבעל דקיימא לן בהמקבל מסדרין לבעל חוב כמו שהשיב אליהו ז״ל דגמר מיכה ומיכה והיינו מיטה ומיטה ומפץ דמזונות למ״ד יום וכסות י״ב חודש כדאמר

פרק שום היתומים וגמר לה התם מקרא וכ"ש דלאחר מיתה מסדרין שמניחין לו תכריכין ושאר צרכיו והשאר יגבה בעל חוב ואם' לא עדיפא מבעל חוב אבל גרעה דלא שייך בה כעילת דלת . ועוד יותר ממה שהאיש רוצה וכו' ושלום :

(תתקכ"ז) **אחרי** כותבי כתבי הראשון קבל לפנינו ר' ירמיה על חתנו שהיה מכה בתו תדיר ומבזה אותה בפריצות ראשה שלא כדת יהודית דלחיים ניתנה ולא לצער : ואפי' קונה אמה העברייה כקונה אדון לעצמו כ"ש אשתו ועל כל הכאה עובר בפן יוסיף וענשו גדול ממכה חבירו כי היא יושבת לבטח ודמעתה מצוייה ; והמזיק את אשתו בתשמיש המטה קמיבעיא ליה בפרק המניח את הכד אבל בכל מיני היזיקות אחרים פשיט' ליה דלא גרע' מאחר ואם דבריו אמיתים תקנסוהו קנס חמור בגופו ובממונו על מה שעברו אמנם צריך כפרה גדולה ותכבידו עליו כפי הכר' שיכול לעמוד בה שיהא כמותרה ועומד מכאן ולהבא והטילו שלום ביניהם מסוייס ומקויים ותבררו ב' או ג' שיהו מוכיחי' ביניהם וכל קבלה שיהא להם זה על זה ישפטו הם ואם לא יעמד הבעל בקיום השלום שיוסיף להכותה ולבזות' אנו מסכימי' אחריהם להיות מנודה בבית דין עליון ובבית דין התחתון ויעשוהו על ידי ישמעאלים לתת גט עשה מה שישראל אומר לך כי כן הסכמתי עם חביריי שיהא גט מעושה בישמעאלים כדין ואפילו לשמואל דאמר בפרק המדיר עד שיכפוהו להוציא יכופוהו לזון ה"מ מזוגות שיש תקנה בידינו לעשות לדבר דיורדי' לנכסים וזנין אותה אבל להכותה ולבזותה שעייה זו מסורה בידו ואין בידינו לעשו' תקנה לדבר אפילו שמואל מודה דאין אדם דר עם נחש בכפיפ' ואפי' בההיא גופ' דזן ומפרנס סברי כרב קיימא לן כיון דר' יוחנן קאי כוותי' ומדאכשוה שעדי לאלעזר ליכא ראייה דשמואל לטעמיה לפי סברתו קאמר והכאות קשות לסובלן מההיא דהמדיר את אשתו ליהנות עד ל' יום יעמיד פרנס מכאן ואילך יוציא ויתן כתובה באמת לא מוטעת ומוציא ויתן כתובה משום דברים קטנים שאינה מספקת הוא מודה ב"ש השת' לא דאמר לא מצינו אוגלגל בהדך אף על גב דבירושלמ' פרק אלמנה ניזונית ובירושלמי דיש מותרות דאיכן לדשמואל דאמר אין מעשין אלא לפסולות שמעט שמצינו שכופין בתרווייהו דמשמ' דלא כפינן גם יש מוצא שהוא בכפייה · הכונס יבמתו ונמצא מעוברת בזמן שהולד של קיימא מוציא מיהו רב תחליפ' את' שמואל מפ' שיוציא בכפייה כמי ההוא דהמדיר : כל שכן בהכאות דלכ"ע יוציא על ידי כפייה ועשוי ואפילו קיבלה עליה יכולה לקבל שהן הכאות שאין להן קצבה שהרי אמרו חכמים בצרוף שיש בו כדי להמית · ואם יעלה הפץ בידכם להשלים תתירו לו החרם שקיבל עליו לגרש עד זמן מרווח אם תראו בתוך הזמן שינהג עמה כראוי תתירו לו לגמרי · ואם נראה בעיניכם שאין עצת השלום מתקיים ביניהם תפייסהו כהכמתכם לגרש מרצונו ואם לא יאבה יקוב הדין את ההר ותעשוהו וכתורה תעשו ·· ומה שבררנו באוני זן ומפרנס דקיימא לן כר' יוחנן וכרב לפי ראות עינינו כפר"ח לא פסקינן שמחה ב"ר שמואל :

תתקכ"ח **בפרק** קמא דקידושין א"ר חייא ב"ר אבין א"ר יוחנן עוב'כוכבי' יורש את אביו דבר תורה דכתיב כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר ודילמא ישראל משומד שאני אלא מהכא כי לבני לוט נתתיה ירושה : והשיב הגאון מאור הגדול כך הראוני מן השמים המיר אינו יורש את אביו · מ"ט כיון דהמיר נפק מרשותא דאבוה ולא מקרי זרעי' דכתב להיות לכם לאלהים ולזרעך אחריך מי שזרעו מיוחס אחריו יצא משומד שאין זרעו מיוחס אחריו שאין מייחס אחר אביו ומגלן דלא ירית דהכי אשכחן באברהם ויצחק אף על גב דאמר ליה הקדו' ברוך הוא לאברהם ונתתי לך ולזרעך אחריך את כל ארץ כנען כו' וכתיב ביום ההוא כרת ה' אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי וגומ' את הקני ואת הקנזי וגו' והוו ליה לאברהם תרי בנין יצחק וישמעאל ולא ירית ישמעאל מכל ארץ כנען ושאר אומות שאמר ליה קודשא בריך הוא לאברהם נתתי לך אלמא לאו זרעי' איקרי ולא ירית בנכסי וכן אשכחן ביצחק אבינו דאמר ליה קודשא בריך הוא כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אע"ג דהוו לי תרי בנין יעקב ועשו לא אשכחן דירית עשו נכסי יצחק אלא וישב עשו בהר שעיר ובבני יעקב כתי' והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וגו' לכם מורשה ולא לבנו עשו מורשה וכן מצינו בענין פריעת החוב דכתי' ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגומ' לא פרע אבו לא בן ישמעאל ולא בן עשו אלא יעקב ובניו דכתיב יעקב ובניו ירדו מצרימה אלמא לא מיקרי זרעיה אלא מי שמתייחס אחר אבוה : והאי משומד עם אחר הוא אינו יורש את אביו דלא בנו מיקרי · ואי איכא דקשיא ליה הא דאמר רבי חייא ב"ר אבין אמר ר' יוחנן ישמעאל יורש אביו דבר תורה דכת' כי ירושה לעשו נתתי דמשמע דעשיו ירש את הר שעיר מיצחק אלמא משגמד יורש את אביו התם ה"ק עוב'כוכבי' יורש את אביו דבר תור'שכך מצינו בבני עשו שירשו את עשו אביהם שנ' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר להורישו לבניו אבל עשו לא ירש את יצחק שהרי הר שעיר לא של יצחק היה אלא של עשו היה שנאמר ואתן לעשיו את הר שעיר לרשת אותו הילכך האי משומד אינו יורש את אביו : גרשם ב"ר יהודה :

וכן פסק מר רב צדוק גאון וכן פר"ח כי לבני לוט נתתי להורישם לבניו וריב"א אומר שמשומד יורש את אביו שמצינו בפרק חזקת הבתים שיצחק זכה בהר שעיר מכח אברהם דאמר רב יודא אמר שמואל כל שהראה ה"ק למשה חייב במעשר והן הן שבע עממי' הכתובים בכל מקום לאפוקי קני וקניזי קדמוני שניתנו לאברהם אבינו בין הבתרים לא יתחייב במעשר לעתיד לבא · ופליג' תנאי בפי' קני וקניזי ר' מאיר אומר נפתוחאה ערבאה שלמאה רבי יהודה אמר שעיר עמון ומואב : ר' שמעון אמר עריסקא אסיא אספריא אלמא אליב' דר' יהודה דהילכתא כוותיה ניתן לאברהם את הר שעיר וירש יצחק את אברהם וירש עשו את יצחק אלמא משומד יורש את אביו וכן כתב רבי' אבי העזרי שכיון שהוא מוריש לבניו כך הוא יורש את אביו ואף על פי שחטא ישראל הוא אף על פי שיש לחלק בין קנס לירושה מיהו בכל ענין ראוי לקנסו דהבא על הכותית קנסוהו כדאיתא פרק שור שנגח ובירושלמי פ"ק דעבודה זרה גרסינן הני כותאי דקיסרין מותרי' להלוות' בריבית שקילקלו נעשיהם ופי' דקסבר דגירי אמת הם אלא מפני קילקולם קנסם כדקנים רבי מאיר שלא יטמאו בהם ואף על גב דלר' מאיר גירי אריות הן והא דאמ' בפרק אין מעמידין הוא שנה לכל אבידת אחיך לרבות המשומד ומיירי במשומ' אוכל נבילות לתיאבון ולא במשומד להכעים ואפי' לדברי הגאונים נראה למו' רבי' אבי"ה ז"ל שהאב ישראל יורש את בנו משומד שהרי למה יקנסו את האב · וכדבריו כת' רבינו משה מיימו' ז"ל ישראל שהמיר יורש קרוביו ישראל ואם יש לו בנים בישראל תינתן ירושת אביהם המשומד להם וכן המנהג תמיד במערב עד כאן לשונו :

ומורי רבינו שמחה בר שמואל אמר דאפילו לדברי הגאוני' שאמר דמשומד אינו יורש את אביו בן משומד יורש את זקינו מדברי תורה דאמר מכח אבוה דאבא קאתי · תדע דכתי' תחת אבותיך יהיו בניך כההיא דשילהי מי שמת דשלחו מתם בן שמכר בנכסי אביו ומת הבן אביו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות ולימא ליה אביך זבין ואת מפקת ומאי קושיא דילמא דאמר להו מכח אבוה דאב' קאתי דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך ואף על גב דמס:כ' אידחי מכל מקום ממאי דקאמר וזו היא שקשה בדיני ממונות · ש"מ דהכי הילכתא מוציא מלקוחות דשלחו מתם דסברי מכח אבוה דאבא קאתי אלא שקשה היא בדיני ממונות שאין ראיה מן התורה דקרא איכא לאוקמ' בברכה . ואמר כמי בירושלמ' ואםשלבנו ייעדנה מייעדה לבנו ואין מייעדה לבן בנו ר' בעי קמיה ר' זירא גבי נחלה את עביד בן הבן כבן ואם כן ראובן בא מכח ראובן ויורש כראוי לראובן דווקא א"כ איך עושה חנוך לענין נחלה כאילו הוא בנו של יעקב אלא בנו של ראובן . ומיהו הא דפריך אבל לענין דינא לא והתנן נפל הבית עליו ועל אביו כו': אתיא לי'בגמגום וכולי' סוגיא משמע דזו היא קשה בדיני ממונות הויא כמילתא בלא טעמא ודווקא במכר הבן בנכסים שהבן מוציא מיד הלקוחות וכן השיב רבינו שלמה ז"ל שקרובי המשומד יורשים המשומד ותשובתו כתוב למעלה בסימן ת"ת ומיהו אםבןהמשומד יורש את זקינו אבי המשומד מזה לא כתב כלום:

תתקכ"ט **מעשה** בראובן שהיה לו שתי בנות ונישאו ואחר מות ראובן נשתמד האחת ושוב מתה האלמנה ולא נשבעה על כתובתה ונתנה הכל במתנת ש"מ לבתה שבישראל ושוב מתה המשומדת ובעל המשומד' תבע אחות אשתו לדון על דבר הירושה כי לא היה להסאת ונשאל לרבי' אבי העזרי ז"ל אם יורש הבעל לאשתו המשומדת ואז מיקרי שאירו כיון שזיכתה ואסורה לו והשיב וז"ל נרא' לי שיורשת כי מעת שמת אביה זכתה בנכסין ואז הייתה עדיין ישראלית אפילו לדברי הגאוניםשפי' שהמשומד אינו יורש את אביו היא יורשת את אביה והבעל למה נקנסנו וכמו שהאב יורש לבנו משומד ה"נ הבעל יירשנה אע"פ שאינה ראוייה דבפרק יש מותרת בירושלמי אמרינן גבי סוטת תניא יורשה ומטמא לה דתניא ר' חייא מטמא אדם לאשתו כשרה ואינה מטמאה לפסולה ופי' מאחר דמדאורייתא פסולה הויא כאשתו ואפילו אי אמר דהא דאמר רבנן תקנין על ידי אינו יהודי ואמר התם הא ואביו עליה וקיימין דהוי איסור דאורייתא אף לגבי אינו יהודי מוציא נתפסה שאפילו אינו יהודי במשמע ולגבי אסתר דשינן כאשר אבדתי אבדתי שנאסרה לבעלה מיהו כל קנסות דכתוב בפרק האשה רבה הם לגבי דידיה ולא לגבי דידה אף על גב דאיסורא דאורייתא הוא לבד ממציאתה שמפורש שם הטעםכי היכי דתיהוי ליה איבה ומעשה ידיה כדי שלא תמות ברעב שפעמים עניה ואין לה מזונות מתנו ושאירו מיקריא בר מלגבי טומאה דאיכא קרא לא יטמא בעל בעמיו ודרשו רבותינו יש בעל מטמא ויש בעל שאינו מטמא הא לאו הכי שארו מיקריא לטומאה אכן לירושה תדע דלא קנסו לבעל מדפריךבהאשה רבה יורשי כתובה מאי עבידתיה ותסני כתובת בנין דכרין מהו דתימא איהי דעבד' איסורא קנסוה רבנן זרעה דלא עבד איסורא לא קנסוה רבנן קמ"ל פי' משום דתנאי כתובה ככתובה דמי כדאמר פרק אע"פ ולא עדיפא איהו מדידה כיון שמכחה הסבאיםאבל הבעל למה יפסיד כח ירושתו אם ממזר יורש את אביו ואח ממזר יורש לאחיו וגם מטמא להם כדאיתא בתסולא גמר טומא' מטומא' כל שכןדירושל'לא גמר מינה ובנו לכל דבר כמו אחיו לכלדבר והבעל לא דמי לזרע' דידה ומה יפסיד ודמיא למורד' שכל זמן שלא גירשה אם מתה יורשה כמו שפסקו הגאונים וההיא דתותי' בפרק מי שמת נראה כלברי המפרש דבארוסה מיירי ואפילו אם נפרש בנשואה התם הוא פושע כי תותרנית איכה ראוייה להוציא על מום זה לכן יפסיד הפירות אבל הכא דמי להא דאמרינן פרק האשה מציאתה ומעשה ידיה מדידיה לא קנים כתוב דמדידה לדידה קנים ות"ק דקנים טעמא כדפי' לעיל אבל ליורשה לא לישתמיט תנא דפרק האשה ליתני זה וזה איןיורשין אותה כיון דתנא ירוש' בנין דכרין והא לא קתני ש"מ דהבעל יורש'ותנא

דווקא הוא לגרסינן בירושלמי בהאשה רבה לא זה וזה מטמא לה הדא הוא דתני ר' חייא מטמא הוא לאשתו כשירה ואינו מטמא לאשתו פסולה ואית תנא תני הכא תנא בי"ג דברים ואית תנא י"ד פי' י"ד קנסות מאן דתני י"ג עבידת' מציאתה ומעשה ידיה הוא ומאן דתני י"ד עביד כל הדא וחדא חד ואם אינה יורשה כפיסיה להו ובפרק יש מותרות לא תני לגבי אלמנה לכ"ג ושניות אינם מטמא להו ואלמנה לכ"ג יש לה כתובה כמו שמפרש שם הטעם ואמר התם איכא בינייהו סוטה ודאי קאין של דבר רואה אני שבעלה יורשה עד כאן תשובתו ·

תתק"ל **בפרק** חזקת הבתים אמר רב אסי פרדכת מסייע מתא וה"מ דאגליה בני מתא אבל אנדיסקאי סייעתא דשמיא הוא פי' רשב"ם ז"ל פרדכת אדם בטל ממלאכה ודרך ארץ ומתלמוד ואיננו עוסק ביישובו של עולם כלום חייב ליתן בעול עם הקהל ואף על פי שאינו עושה ריווח בעיר וה"מ דמסייע ליתן במס של הקהל כגון דאגליתיה מתא עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הגילוהו והקיליהו ממשאו בטענותם שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כדנתרבה מס שלהם והכביד עולם יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולם מס קצוב לשנה ובאו לתבוע מכולם כפי אומד דעתן עד שעלה גיבויו להשבון מס הקצוב והי' שואלים יותר מדאי והם הפילוהו ופטרוהו ומה שפיחתו מזה יגבו מן השאר אבל אנדיסקאי ממונים של מלך הרגילים לגבות מכל בית ובית ומכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב ושכחוהו לזה ולא רצו לשאל לו כלום לפי שהוא אדם בטל וסבורים הי' שאין לו ממון פטור וגבי כל המס מן השאר אעפ"י שהכביד עליהם מס כפי מה שהיה לזה פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחל לו עכ"ל וריב"ם כתב פרדכת אדם יושב בטל ואינו פורע מנת המלך אם בני המקום הגילוהו מיד השלטון מסייע להו כלומר נותן קצת מה שישימו עליו ומשמע לפי שאינו נותן כשאר בני המקום אלא פחות ולא נתפר' שיעור אלא כשמות בני המס ואם נמלאו בני אדם שהלינו עליו יושר לפני השלטון ואמרו כי זה פרדכת עני הוא ומבוטל ממלאכה ונתרצה השלטון וכתב לו אנדיסקי שהניח לו המס שעליו אינו נותן לבני העיר כלום שמן השמים הגילוהו והכי מוכח בפירושו דאנדיסקי לשון שטר כדאמר בהגוזל בתרא דנקיט דיסקיא מבית דין הגדול עכ"ל · וכן כתב בערוך פר"ח אנדיסקאי אם נמלאו בני אדם שאינן בני המקום ואמרו לשלטון כי זה פרדכת עני הוא ונתרצה השלטון וכתב לו אנדיסקי שהניח המס שעליו אין נותן לבני העיר כלום ע"כ: ורבינו אליקים מחמת שהיה קרוב למלכות הוה פוטרו המלך בכל שעה והיה מחלק עם הקהל :

תתקל"א **מעשה** בשני שותפים שהלוו על משכון אחד אנס בעיר והלך אחד מהם לדור בעיר אחרת והניח המשכון ביד חבירו ובא האנס בגיזומים להחזיר משכונו בלא דמים השיב זה לאנס אתה יודע שאני ופלוני חבירי הלוינו לך ואיני רשאי למחול חלקו ונתפשר עמו בחצי דמים להחזיר משכונו ולמחול לו חלקו ולתת חלק חבירו ואח"כ בא חבירו אצלו ותבע מחצית הדמים שקיבל כי חלקך הוצרכת למחול לו והלה משיבו לא נתכוונתי כ"א להציל לאמצע ולסלקו בדברים בעלמא שאמרתי שאיני רשאי למחול לו חלקך ושאל לרבינו שמחה זצ"ל והשיב נראה לי לדמותו להיא דחזק' הבתי' דפרדכ' מסייע מת' וה"מ דאגיל בני מת' פי' בערוך שהמלך גובה מס מבני העיר איש לפי משאו והשיג ידו ואמרו על זה שהוא בטל ואינו יכול לסייע במנת המלך ומאחר שעל ידו ביטול מסיועם אלמא אף על פי שפטרוהו גובי המס בפירוש לא נאמר שיפטר בכך אלא כיון שהם פטרוהו מתחילתו שמחל לו מחיל לכל בני העיר ונאמר הגילו לאמצע ה"נ לא שנא ותניא בתוספתא בפ"ח דבבא מציעא שותפין שמחלו להן המוכסים מה שמחלו מחלו לאמצע ואם אמר בשביל פלוני מחלנו מה שמחלנו מחלו לו . לעיל מניה מיירי בליסטים מדשבק ליסטים דמיירי ביה ונקט מוכסי' ש"מ דווקא מוכסי' שהמכס שלהם בידם למחול לכל מי שירצו אבל ליסטי' שלא זכו בממון זה מעולם אפילו אם יאמרו חלק פלוני אנו מניחין מה שנשאר לזה נשאר לאמצע והא לא דמי לנשא ונתן ביד דפרק הגוזל בתרא אלא ברייתא אמר לו אנס הושיט לי פקע עמיר זה והושיט לו חייב ומוקי לה דקאי לה בתרי עברי נהרא מדקתני הושיט לי ולא קאמר תן לי מכלל היכא דלא הראה ממון חבירו אלא האנס יודעו מעצמו ויכול ליטול בעצמו אפי' נשא ונתן ביד פטור ה"נ אם לא היה מוציא המשכון מחדרו והיה נכנס ונוטל מעצמו ואמר נמי בההוא פירקא ההוא גברא דאפקידו ליה כסא דכספא אתו גנבי עליה שקליה יהביה גיהליה אתא לקמיה דרבא פטריה א"ל אביי האי מציל עצמו בממון חבירו הוא : אלא אמר רב אשי חזינן אי אינש אמיד הוא עלו' דידיה אתו גנבי לא אמיד אההוא כספא ודאי הוא דאתו · שמחה בר' שמואל ושיטת רשב"ם ז"ל כפי' ראשון שבערוך וראיה לדברי הרב ז"ל לקמן :

(תתקל"ב) **יהודי** אחד לא רצה ליתן מס עם הקהל מפני שמחל לו ההגמון לאו כל כמיניה והציל לאמצע : ואם נתן והחזיר לו ההגמון הציל לאמצע מידא הא דאמר בהגוזל בתרא שיירא שירת' למדבר כו' מדקא' וטרפה משמע שהציל מה שלקחו כבר ומוקי בשותף : ואחד מן הציבור שרצה לפרוש מן הציבור להתפשר בפני עצמו לאו כל כמיני' בלא דעת חבירו ואם יתפשר לעצמו והקל ההגמון עליו הכל לאמצע ועוד אית לן למיזל בתר אומדנא שכל מה שמיקל לזה מכביד לאחרים ותני בשותפת' שותפין שמחלו להן מחלו לאמצע ואם אמרו בשביל פלוני מחלו לו ולפי משמעות הברייתא דקתני מה שמחלו מחלו לאמצע למי היה לו להיות כ"א לאמצע כאילו היה שלוחם ואם אמר בשביל פלוני מה לנו שמעלמן אמרו בלא פיוס שלא ביקש אדם למחול לו מהתם משמע שאפי' במקום שאין אחרים מפסידי' במחילתו של זה אפ"ה מה שמחלו לאמצע והיא דפרק חזקת הבתים פרדכת מסייע מתא פירשו רש"י ז"ל התם אם נמצאו בני אדם שם שאינו בני המקום ולא קאמר שהוא הציל ונתחנן לפני השלטון לפייסו · אבל אגילתיה בין הוא בין אחר חייב לשלם ומסייע מתא דכולהו שותפי נינהו וכולהו שלוחי אהדדי · ודודי הרב רבינו קלונימוס ז"ל כשהמלך שאל מס היה מסייע לקהל בפרשה ואחר כך שאל מן המלך לנכות לו מן המס שליש או רביע מה שהיה מגיע לחלקו ואמר למלך אני עובדך בכל מס אני רוצה שתפטרני ודיני ליתן עמהם ונתרצה למחול לו חלקו והיה חוזר ונותן מס עםהקהל והייתי סבור שמדת חסידות היתה ואם רואה שמידת הדין כאשר פירש לעיל כי כל ישראל ערבים זה בזה לקבל עול גלותם וישתתפו עמהם בנחמת' ושלום שמחה בר' שמואל :

(תתקל"ג) **ראובן** טען על חמיו אחרי מות אשתו תן לי נדונייתא מה שפסקת לבתך בשעת קידושיה כך וכך ועמדתי וקדשתי והן הן הדברים הנקנין באמירה : וחמיו משיב אין לך עלי כלום מכמה טעמים חדא שלא פסקתי לך אלא על מנת שלא הייתה שוחק בשום שחוק ואם היית שוחק שלא היה לך עלי כלום ועברת על תנאי : ועוד שנתת עיניך לגרשה ומתוך כך נפטרה : ועוד שלא גבית הנדוניא לא אתה ולא אשתך כלום ולא בא לידכם אפילו פרוטה מתוך אילו הדברים ראינו זכות לחמיו של ראובן ואין לחתנו עליו כלום כדפסק רבינו תם ורבי' שמואל אחיו . והא לך לשון ר"ת בפרק נערה כתב לה פירות כסות וכלים שיבא עמה כו' כתב לה בשעה שקידש וה"ה אם לא כתב לה אלא באמירה דהן הן דברים הנקנין באמירה וכ"ש בכתיבה ונשאת ואחר כך מתה אף על גב דנקנה באמירה ובכתיבה לגבות' לאחר נישואין כדרך כל מכנסת שום לבעלה ושטרי פסיקתא דרב גידל לא זכה הבעל בדברים הללו וכיון שלא הספיקה לגבות קודם מיתתה וה"ה אם נתגרשה דלא כתב לה אלא על מנת לכונסה וכיון שמתה או נתגרשה פקע לה · ותדע דלאו במתה מן האירוסין מיירי דקתני לה אמתניתין דקתני נישאת יתר עליו הבעל כו' . ועלה קתני ת"ר כתב לה ולשון איתון דסוף הלכה נמי משמע דאחר נישואי' מיירי וכו' : עוד מהכא שמעינן דפסק נדוניית התני' שלא גבו קודם מיתת נשותיהם אפילו לאחר נישואיה שלא זכו בהן ויתירו מהילכתא שותיה ושינוייא דר' נתן דיחוייא הוא וכן בפר"ה רש"י שפי' מן האירוסין קשיא ליה טובא דהכי הוה ליה למיתני כתב לה פירות כסות וכלים מן האירוסין לא זכה . ועוד דלשון איתון לא שייך באירוסין אלא בנישואין כדמוכח בריש אף על פי ואחר רבי יעקב נעקב ונפסוק הלכה ובמי שמת הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה ומתה אינ' יורשה · ופסק רבי' שמואל מהכא שמעינן שמי שמתה אשתו מתוך קטטה שיש בדעתו לגרשה שוב אינו יורשה כדאמר בגיטין משנתן עיניו לגרשה אין לו פירות וכ"ש הכא ע"כ : ועוד שטוען תנאי עמו על כן נר' לנו דפטור מ"מ והמוציא מחבירו עליו הראייה · וכאשר משמים הראונו : כן הודענו דעתינו . ושלום ברוך בר' שמואל זצ"ל .

(תתקל"ד) **מטעם** מגזירת רבותינו יושבי נרבונ"א אשר שמענום ונדעם ומוזקנים נתבונן ונאמר תהי נא אלה יושבי צרפת ונורמדיאה כאשר גדרו גדר גדולי נרבונא מסביב וגזרו באלה חמורה כל נושא אשה ומתה תוך שנתה בלא וולד של קיימא עד עבור שנת נישואין שיחזיר כל הנדוניא ותכשיטי האשה לנותני הנדוניא או ליורשי' מה שישאר בידו שלא להוציא מן הנדוניא מה שלא כלתה · ומה שלא יערים לכלות רק מן הוציאה עסק קבורתה לפי כבודה ועד זמן בית דין ל' יום שיבם להם אם יתבענוהו ולא תחול עליו גזירה כי אם מיום תביעה לאחר ל' יום ח"ו אם לא היה משיב ·

ועוד גזרנו מן העתיד לגבות שלא יגבה החתן לעולם אפי' מתה אחר שנה אפילו ילדה ודבר זה קבלנו מיושבי טריו"ש ורומ"ש ושלחנו לסמוכי מהלך יום ושמחנו בדבר וגזר עלינו ועל כל הנלווים עלינו ועל זרעינו מה שכתוב למעלה ועל יושבי צרפת ונורמדיאה ואנגויא ופייטו סמוך ליושבים הללו מהלך יום או יומים עליהם ועל זרעם כי מי יוכל ומי יחוש מה שקופץ או המשנאה וכותן לחתן אחרי מות האשה חוץ ממנו וראינו שיעור לדבר שנה ולא יותר כי אחרי שנתה נשכח מן הלב ואין שוב עצב: ומה שגזרנו כתבנו וחתמנו ואחרי לכת השליח זה נזכרתי מה שכתוב בפר' תוכחה בת"כ ותטלריק בחכם יש אדסמשיא את בתו ופסק לה ממון הרב' ולא הספיקו לעבור ז' ימי המשתה עד שמת הבתו ומאבד ממונו ואשרינו שלא עמדנו באות' גזירה וכששאלנו מזאת כדנלא מכל גזירות רעות. יעקב ב"ר מאיר מורינו הגאון הרב רבי' מאיר תורינו על שלא שהא אצל אשתו החדשה כ"א מנחמי' ובאנו להמלך גסכך מה התקנ' שעשו הקהילות ותרא' מה שכתב מו' הר' ידידיה מרבינו ברוך · ואנו העתקנו ממכתב יד הר' זוסקינד כהן מטרפור"ט בס' ברודים תקנ' קבועה עשו הקהילות איש ואש' שעשו נישואין ומת א' מהן בלא זרע בתוך שנתים שחצי הנדוניא יחזיר ליורשי המת ורבינו ברוך ורבינו דוד בר קלונימוס עשו מעשה והחזירו ליורשי אשה שמתה כו' ע"כ : ועתה מורינו תמצ' תקנה : גם ידענו שאין בדבר זה כי אם תקנה : ולפי מה שנראה נעשה מעשה ותכתוב לנו ושלום :

בעל נחמות יכחכ׳: דעו כברוך כי לא שמעתי מעול׳ תקנה היכא דנפטר האיש שיש להחזיר ולהפסידה כתובתה כ"א הרב ר׳ יוזקינע כהן אמר לי שכך מצא בספר זצ"ל ותמהתי הרבה על הדבר ואיפשר שלא פשטה אותה תקנה · הואיל ולא שמעתי ואם הלכה רפופה בידכם שלחו אל רבותינו קהל ווירצפורק והם יגידו לכם אבל פליאה בעיני אם הפקיעו הכתובה לגמרי אם כן נמצאו כל הבעילות דומין לבעילת זנות · ולכל זנות יתנו כדן אתנן לא ניתן לה ותהי להפך ואיפשר אם הפקיעו תוספת אבל מנה ומאתים וכדומה לא · סוף דבר אין לנו בזה אלא דברי רבותינו שבווירצפורק והקהילות :

ושלום מאיר בן ר׳ ברוך ז"ל ה"ה :

תתקלה **ראובן** ושמעון היו בארץ הגר ונתן ראובן לשמעון עשר מוזהבות וב׳ קופ׳ ריכש להוליכו למטגנ"ץ ולתת המוזהבות לפלו׳ והקופ"ריכש לפלו׳ ובא שמעון למטגנ"ץ · ולא נתן החפצים לפלוני לאחר זמן גדול בא אחיו של ראובן למטגנ"ץ ושאל אל שמעון נתת החפצים שנתן לך אחי למי שנשתלח וענה לו שמעון הזכרתני שמיום שנתנם לי ראובן לא ראיתים ולא זכרתים ולא ידעתי היכן נאבדו אבל וודאי נתחייבתי בתשלומין ועכשיו רוצה שמעון לשלם כשוין שהיו שוין בארץ הגר : והתובעי׳ רוצי׳ כשוה שהן שוים במטגנ"ץ עתה הוצרכנו לידע עם מי הדין . כך דעתי נוטה שאילו היה יודעי׳ באיזה מקום נאבדו החפצים שהיו לשלם כשוים באותו מקום · עכשיו שזה אומ׳ כך וזה אומר כך נראה לנו שהדין עם התובעי׳ שיש לומר שהובאו החפצי׳ למטגנ"ץ ושם נאבדו ונתחייב שמעון בתשלום כשוים במטגנ"ץ : כדתנן המביא פירות להיות מפריש עליהם תרומה ומעשר ומעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהם בחזקת קיימי׳ ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת ר׳ יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה ר׳ אלעזר בן אנטוגנוס משום ר׳ אלעזר בר׳ ינאי מעת לעת של הנחה וקיימ׳ לן כר׳ יוחנן דהא איתותב ר׳ אלעזר אלמא שמודים היו מעת לעת להרגשת אבדתו : הילכך יש לשלם לשמעון כשוים במטגנ"ץ .

תתקלו **שותף** שהודה לחבירו שיש בידו כך וכך ואחר כך אמר טעיתי במה שהודיתי ואין כל כך הרבה אינו נאמן ספ"ק דעובדי כוכבים הנהו גנאי דעביד חושבנא בהדי הדדי כו׳ : לסוף עביד חושבנא בין דיליה לנפשיה ולא פש לגבי׳ ולא מידי ופר"ח ור"ת וז"ל שהיה מודים לו בעלי דינים אי היה הדבר ידוע בעדות ברור דלא פש לגביה מידי ומתוך דבריהם משמע דמנפשי׳ לא מהימן לומר טעיתי במה שהודית׳ אע"ב דאית ליה מגו דאי בעי אמר חזרתי ופרעתי : וכן משמע מיהא דתנן מנה לי בידך אמר לו. הן למחר אמר תניהו לי נתתיו לך פטור · אין לך בידי חייב ובפרק קמא דב"ב מפרש טעמא כל האומר לא לוויתי כאומר לא פרעתי דמי ואמאי לא המימ׳ ליתא אין לך בידי שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב לך ואין אני חייב לך במיגו דאי בעי אמר פרעתי אחרי כן אלא ש"מ אינו נאמן לומר טעיתי : וקשה לר׳ מס"פ גט פשוט ש"מ שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים חזר ואמר לא פרעתי נאמנים תנו מנה לפלוני וכו׳ · משמע דיתומי׳ הוא דאין נאמני׳ במה שחזר הא ואמר פרעתי וטעה במה שאמר תנו אבל איהו גופיה הוה מהימן לומר טעיתי מגו דאי בעי אמר אח"כ פרעתי וא"ר דאי אית דאיהו הוה מהימן אם כן יתומי׳ ליהמני בהאי מגו דאי בעי אמר פרענו אחריכן . אן שאביגו פרע אחריכן אלמ׳ ש"מ דהאי דש"מ גופי׳ הוה מהימן אי הוה ידעי שחזר ואמ׳ שבועה ולא מטעם מגו אלא דש"מ גופי׳ אין דעתו צלולה עליו ורגיל לטעות אבל אינים אחריני׳ אינו רגיל לטעות ואין יכול לומ׳ שטעה אפי׳ במגו מאח׳ שכבר הודה :

תתקלז **שיקול** הדעת פ"ק דסנהדרין אמר היכי דמי שיקול הדעת אמר רב פפא כגון תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי מר אמר הכי ומר אמר הכי ולא אתימ׳ הילכת׳ אליבא דחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך היינו שיקול הדעת פי׳ מה שנעשה עשוי תשלם מביתו ואמר מו׳ רבי׳ יואל הלכה למעשה דדווקא כה"ג לא הוי שיקול הדעת אבל היכא דתרי תנאי או תרי אמוראי פליגי והדיין לא ידע כל אחד חולק עליו והורה ודן כה"ג לא הוי שיקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו וכן הורה רבינו יהודה ז"ל וה"ה אם יש טענה אחד בתלמוד מפ׳ בענין אחד ושאר גאונים בע"א ולא ידע כ"א פירוש אחד ודן והורה כפי אותו הפי׳ כה"ג לא הוי שיקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו : והביא ראייה מפ׳ זה בורר גמ׳ כיצד בודקין את העדים ההוא דקרו לי׳ עכברא דשכיב אדנרי כי קא שכיב אמר פלוני ופלוני מסקו בי׳ זוזי אתו תבעי ליורשי׳ אתו לקמיה דר׳ ישמעאל ברבי יוסי אמר כי אמרינן אדם עשוי שלא להשביע את עצמו ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לא פרעו פלגא ואידך פלגא אתו לקמי׳ דר׳ חייא אמר להו כשם שאדם כו׳ : אמרו ליה ניזיל ניהדר אמר לאו כבר הורה זקן אלמא אף על גב דר׳ חייא פליג עלייהו מכל מקום כיון שלא ידע חולק עליו מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו : כך שמעתי מפי ר׳ לשון הר׳ יצחק :

התקלח **להאריך** אין פנאי ובקצרה אשיב הנראה בעיני כאשר הראוני מן השמים שא"כ הוא שכתב מדבר שאין באותו חרם ממש ואינה צריכה לקיימה כיון שאנוסים היו שהן מייסרים אותו בכמה מיני ייסורין ומגזמין להורגם ולתלותם דאפי׳ תלוה ויהיב לא הוי מתנתו מתנה וכ"ש בנדון זה דאכתי לא יהב מידי אלא נדרו ליתן ולא בא עדיין הממון ליד האנסים ולא דמי לגזירה קמייתא ומציעת׳ דסיקריקון דאמר פרק הניזקין כיון דקטלי אגב אונסיה גמר ומקני׳ חדא דהכא כמי שהיו מגזמים לתלותם ולהורגם לא היו רשאים לעשות דבר זה מפני השר שהיו דורש דמים מידיהם גם מפני העונש על שפיכות דמים ונהי שניתן להם רשות מן השר לענותם בכבלי ברזל להרוג שמא לא היו רשאים ·· וכ"ש שמפני עונש דיני שמים לא היו יראים טפי כיון דבגזירת קמייתא אמרי כל דלא קטיל ליקטוליה ; א"כ היו צריכים להורגם ולהכי ידעי וגו׳ וגמרי ומקרי ואפילו במציעתא כל דקטיל ליתיב זוזי ולא הוו צריכין להורגם מכל מקום היהודים היו יראים כיון דכבר שייכי בה והורגלו להורגם נעשית בהיתר בגזירה ראשונה אכתי כרכייהו נקטי והיו יראים טפי ואגב אונסי׳ גמרו ומקנו : אבל הכא לא שייך האי משום דמגזמו להו עביד איניש דגזים ולא עביד אפי׳ בממון כגון איזיל ואיקטיל דיקליה דפלניא כ"ש למקטל איהו גופיה ואף על פי שקבלו עליהם חרם על דעת המקום ועל דעת הקהל . חלילה שתהא דעת המקום מסכמת זולתו לטובה ולא לרעה ואע"ג דתלו מיהת דעתם לדעת הקהל כיון דאנוסים הוו בטלה דעת׳ תדע דהא אשכחן כשהשביע משה ע"ה את ישראל בערבות מואב לא על דעתכם אני משביעכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנ׳ לא אתכם לבדכם וגו׳ : ואפי׳ הכי אמרינן בפ׳ר׳ עקיבא ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית ואמר רב אחא בר׳ יעקב כאן מודעה רבה לאורייתא פי׳ משום שאם יתבע הקב"ה ממנו למה קבלתם את התורה יש לנו להשיבו אנוסים היינו לקבלה אמר רבא הדר קבלוה בימי אחשורוש כו׳ : והקשה ר"י אמאי לא קאמר כבר קבלוה בערבות מואב ותירץ דהתם נמי יראים היו מהקב"ה שמא לא יביאם לארץ : שהיה להם ליכנס בה לאלתר ורואה אני שהדברים ק"ו : ומה התם אי לאו הדר קבלוה בימי אחשורוש מדעתם מחמת שמחת הנס לא הוו מיענש אשבועתה דערבות מואב אף על גב דאמר להו על דעת המקום ועל דעתי דאי לא הוי אונס לית להו התרה כלל כדאמר בפ"ג דשבועות להכי אמר להו על דעת המקום ועל דעתי כי היכי דלא תיהוי התרה לשבועתה ואפילו הכי כיון דאנוסים היו על פי הדיבור, מפחד שלא יביאך לארץ ויניעם במדבר קרי ליה אונס ולא מיענשו עלה ואף על גב דנעשית רצונו יש שכר גדול מה שאין הפה יכול לספר כ"ש וכ"ש בשר ודם האנס חברו ומייסרו ומשביעו לדעתו דבעשיית רצוני אין שכר כלל רק שיפטור אותי ולא ייסרנו עוד שאין באותו שבועה או באותו חרם ממשות כלל · וא"ת והאמר בפ"ד דנדרים נודרין להרגין ולהחרימס ולמוכסי׳ שהיא תרומה אעפ"י שאינה תרומה שהן של בית המלך ופריך כיון דאמר יאסרו איתסר ליה. ומשני בלבו היום ואע"ג שדברים שבלב אינם דברים אונסים שאני אלמא טעמא דאמ׳ בלבו היום או לאו הכי לא הוי שרינן וא"כ הכא בנדון זה שהן מנדין בעצמו שלא חשבו בלבם שום ערמה א"כ ליסתרו לא דמי כלל דהתם ההרג והחרם והמוכס אינם מכין אותו כלל אלא רוצים לחטוף מידו הפירו׳ או כבר חטפו והוא מבקש שיחזיר לו כי אמר שהם של תרומה או של בית המלך:

אבל היכא דאיכא ייסורין והכאה שאין לו קצבה בטל הנדר לגמרי דהא אמרינן כ"ש אונס דייסורין דפטור לגמרי מקרבן ומלקות ומאיסור אילמלא נגדוה לחנני׳ מישאל ועזריה פלחו לצלמי׳ ואין לומר כיון דבידיהם לקיים הדבר ליתן הממון חלה החרם ויתנו הממון חדא שהרי כתוב מעבר שאין בידם ליתן :

ועוד הא אמרינן מודעה רבה לאורייתא אעפ"י שבידם לקיים המצות קאמר כיון דאנוסים היו לקבלן לא מיענשי עלייהו אע"ב על דעת המקום ועל דעתי קאמר והסכימה דעת מקום כ"ש וכ"ש בנדון זה דאכן סהדי שלא הסכימה דעת המקום שייסיר׳ ייסר וישפך דם יהודי אחר עד שיתן לו ממון דבטלה דעתם אצל דעת המקום אע"ג דנדר שהודר על דעת רבים אין לו התרה הכא דאמר על דעת שלשה אילו הכא לא חל כלל כיון דאנוסין היו ועוד דלא קבלו עליהם אלא על דעת המקום ועל דעת הקהל ודעת המקום עיקר ולזה נתכוונו להסכים לדעתו . מיהו לרווחא דמילתא טוב בעיני לשלוח שמה ולבקשם שיתירו להם החרם ברשותם כי אולי כשיראו שאין ממש באותו חרם יחזרו בהם ואף על פי כן אם לא יתרצו אין בכך כלום כדפי׳ כי אין ממש באותו חרם דאפי׳ שאלה לחכם לא בעי דהא פסק ר"ח דדינא אין צריכין שאלה לחכם כדשמואל בהפרת נדרים ולא כרב אסי דאמר כולן צריכין שאלה לחכם דהא רב סבירא ליה כשמואל בירושלמי ובפ"ב דנזיר מוקי פלוגתייהו דשמואל ורב אסי כרבנן ושמואל ור׳ שמעון כרב אסי והלכתא כרבנן לגבי ר׳ שמעון ומה שכתבתי שיתירו החרם ברשותם לרווח׳ דמילתא כתבתי בשביל הקול כי מי מפים ברחוק מקום אם אנוסים היו או לאו ומה שכתב מה אדם שבוע׳ פרע לאנוס · הכי משמע האדם שיהא לפו מושב עליו וברשות עצמו הא נמי לא קריני׳ ביה האדם כיון שמייסרים אותם וא"ת כי קאמר תלמודא עלה דרב כהנא ורב אסי אמאי לא קאמר כה"ג שמייסרין אותו נשבע שיבוש הוא להקשות זה דלהכי אצטרך קרא לגבי שבועה דבכל המצות נמי פטור מולנערה לא תעשה דבר כדמשמע בפ׳ א"ר עקיבא דבכל המצות הוו פטורי כיון דאנוסין היו אי לאו דהדר קבלוה בימי אחשורוש

ושלום מאיר בר׳ ברוך :

התקלט **ראובן** היה לו בן קטן ושמעון היה לו בת קטנה וכתב לו שמעון לראובן לכשיהיה בנך ראוי לקדש אם לא תקבל קידושין או בתי בעצמה לא תקבל הקידושין אם תהיה ראויה לקבל קידושיה אתחייב לך מעכשיו ב' זקוקים ומת שמעון קודם שהיה בן ראובן י"ג שנה וגדלה ועמדה וניסת לאחר ועתה תובע ראובן הקנס מבניו · יפה דן האומר שהיתומים פטורים שהרי מת שמעון בתוך הזמן וכיון דאנים פטורי' מדאמרינן פ"ק דכתובות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא אינו מעלה לה מזונות ומסיק ולענין גיטין אינו כן כו' עד עכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אין זה גט מאי לאו מת וה"ה לחולה כו' אלמא דגבי ממון כה"ג אם היה אומר אתן לך ב' זקוקים אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש פטור שהרי אונס אירעו: ואף על גב דגבי גט מפליג בין אונס מיתה לשאר אונסין ה"מ התם משום דלא תיפול קמי יבם: אבל בעלמא חשיב אונס כ"ש מיתה דאין לך אונס גדול מזה שאילו היה חי היה מפייס בתו שלא תינשא כ"א לזה וכיון דמת מאן ניהליה למיעב' והבנים לא ידעו בתנאי אביהם · ועוד כיון דאביהם פטור שלא יכול לקיים תנאו: גם היתומים פטורים שהרי לא נדרו לו שום דבר ולא שייך הכא מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם שהרי לא נתחייב בממון זה לא בחייו ולא במותו ולהא דהאשה שנפלו לא דמי כלל דהא דבעינן עומדת באגם חשיב בתשיכ' ארוכת' ה"כ כל כמה דלא נתקוע השטר או שנאסר לו נתבטל קניין הראשון ואף על גב דמתני מיירי אמעכשיו אם לא באתי מעכשיו עד י"א חדש ומת בתוך י"ב חדש דהוי גט הילכך אין לפוטרן מטעם זה אלא מטעם אונס כדפי' ולא דמי נמי גדר' יהודה בן תימ' דאמר כל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים דהני מילי כגון ע"מ שתעלה לרקיע או שתרד בתהום וכיוצא בהם דבשעה שהתנ' היה ידוע לכל שאי אפשר לקיימו כלל: אבל אין לפוטרם מטעם אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דקטן אין לו קידושין ונישואין לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים כדאית' פ' חרש וא"כ הוה ליה כאילו אמר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' · דקי"ל כרבנן דאמר אינ' מקודשת הא וודאי לית' דאף על גב דאמר דאין אדם מקנה דשב"ל מכל מקום להדבר הנקנה בא לעולם וגם הקונה ומקנה באו לעולם. קנה אף על גב דתלה תנאו בדבר שלא בא לעולם: וראייה דאמר בפ' המפקיד דפריך והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: ואפי' למ"ד אדם מקנה ה"מ כגון פירות דקל כו' עד אמר רבא נעשה כאומר לכשתגנוב ותרצה ותשלמני הרי פרה קנ' יה מעכשיו לך אלמא אף על גב דהלכה בדשב"ל קנה אף על פי שיכולני לדחו' ולומר דהתם משני אליבא דר' מאיר משום דסתם מתני' ר' מאיר היא וקאי אהא דפריך ואפי' למ"ד אדם מקנה דשב"ל מי יימר דמגנב' ומי יימר דמשתכח גנב ומי יימר דמחייב' דילמ' מודה ומיפטר' והא משני תלמוד' דעבי' דאתו הו' דמי דכי גנבה קניי' למפרע מעכשיו ואין כאן אלא חד דמי יימר דמי גנב' ותשי' דעבידי דאתו ואתי כר' מאי' ולא כרבנן אך נ"ל דוחק לאוקמ' התם דלא כהילכתא מדלא קאמר בהדי' לעולם כר' מאיר ונעשה כאומ' כו' · אלמא דאתיא ככ"ע וכן משמע נמי פ' בכל מערבין א"ל אביי אלא מעתה היו לפנינו שני רימונים של טבל ואמר אם ירדו גשמים היום כו' · אלמא אף על גב דתולה תנאו בדשב"ל תרומתו תרומה ומשתמא כיון דסתמ' קאמר להו: ומה כותב נכסיו לבנו צריך שיכתוב לו מהיום ולאחר מיתה דמשמע הגוף מן היום ופירות לאחר מית' אין ראייה דקנה פירות אף על גב דתלה במיתתו דהוי דשב"ל וכן מכל מצוה מחמת מיתה אין ראייה דמתנת ש"מ דרבנן שלא תטרף דעתו עליו על כן אין נראה לי לפטור היתומים מטעם זה אלא מטעם אונס כדפי' לעיל: ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה:

(תשובת רבינו יוסף טוב עלם)

התקמ **כתב** לבני טריוי"ש בסוף התשובה לא מצינו בכל מקום שפירש עיר אחת יכולין להטיל ממון על עיר אחרת לא משום רוב חכמים ולא משום רוב מניין ואע"ג שזו מצוה רבה היא כי בגלל הדבר הזה יברכך. ואין דבר זה אלא בנדבת הלב ובהרצאה שנאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו שאפי' אנשי עיר אחת המתקבלים לעיר אחרת לכנופיא דכלה או דתעניות' ופוסקים עליהם צדקה נותנין וכשבאין מביאין אותה עמהם · ומפרנסים בהן עניי עירם. כללו של דבר אין לאילו כח כפייה על אילו חוץ מרידוי עבירות שבאין מחמת טענה שנתפסין תחתיהן דכתיב וכשלו איש באחיו: איש בעון אחיו. מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה והיינו דתני ר' אב"י שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא כדין כו' וכה"ג אמר דהפקר ב"ד הפקר אבל הפקיעו ממונ' דאינשי בכדי לא: עכ"ל:

(הלכות מס' מרבי' יוסף טוב עלם)

התקמא **בני** העיר הבאים להכנים מנת המלך ומטילי' על כל איש ואשה הגזירה לתת מכל ליטרא או שויה בדבר העומד לסחורה כמו שעיניהם רואות לפי צורך שיעור וללאה יש לה כרמים וכן פוסקים על כרמיה ועל הפירות ועל כל שאר עמלה כאיש רעהו וטוענת שהכרמים ממון בפ"ע ועל הפירות בפ"ע שמשבצרן יכול אדם למוכרם: אע"פ שאין בהם הנייה עם הפירות על שיגאו כמו ליטרה העומד בריבית שנה או חצייה אין בם הנייה עד שיגא קרן ורבית ואני מטילין עליהם על הקרן והריבית ולאה טוענת אין הכרם באותה ליטרה שהכרם צריך הוצאה מרובה וטרח כבד בין בעבודות מרובות שלו בין באסיפתו ולא עוד אלא שבכל שנה באין פירי הארץ ונוטלין מסם מנותיהם כמלא המטיל בו מוציא הרבה בזיעת אפו ואוכל קמעא ופעמים נשרף ונמוק והולך לו ומאומה לא ישא בעמלו אבל ממון העומד לריבית אין סחורה נוח הימנה שהרי משכונו בידו וממונו הולך וגדול ואוכל בלא עמל ובלא יגיעה ובלא עין ובלא שום הוצאה · ואם מצטרך למעותיו יכול לעשות בו צרכיו וטוענין זה כנגד זה א"כ הוא כמו שכתוב נ"ל שבדין טוענת לאה וטענת' טענה ואין נוחה בכל הסחורה שכרה מצוייה כמו רבית ליטפל בהן והן דברים הנמכרים. ועוד מאוכלי ריבית אתה למד שמשימין משה רבינו חכם ותורתו ואומרים אילו היה יודע משה שיש ריוח בדבר זה לא היה כותבו וכל פרקמטיא נוחה ומצלחת וכספו ותמורתו תמיד בידו אפשר בלא ספסר דזוזי דאינש עבדין לי ספסרות' לאפוקי ארעא דבעי אינש דשקיל מאלה ואיכא עלה כמה הרפתקי כגון רוב המטר או רוב ציגה מיעוט גשמים רוב גשמים ברד ארבה חסיל ילק גובאי שא"א להחביאו ולעשות שישמור לו בשאר עמלו: וכן פירש חכמים א"ר אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע כו' · וירדו מאניותיהם כל תופסי משוט וגומר. ותו אמר רב על ביני שובלי חזינהו דהוו קא כייפי וכו'. והילך מפיס דבר שטעמו קשה ושכרו מועט לדבר שטיפולו במנוחה ושכרו מרובה לדבריהם אם נוטלים אותו שכר מועט. הכא מתוך צער ובאין על הקרקע כמלאו מכלין קרן ופירות ונשמט בעל הקרקע ויצא ריקם ח"ו לא תהא כזאת בישראל ולא שום פסוק זה אלא בבני עשו שנ' דרך עגל וגו': ופי' רבינו יעקב בן אחי עגל זה עשו שנתפגל מתלמוד תורה כמסוכת הדק כמסוכת של קוצים שמחזקת בבגדים של אדם הוא מושך בצד זה והיא מתחזקת בצד אחר גובה את הארנון מישראל ועד שלא יגבה את הארנון הרי הגולגלות באה עליהם ועד שזו נגבית באים עליהם לעסק טירונים אבל דרכך של ישראל אינו כן אלא כמו שנאמר בסוף המקרא ואורח. ישרים סלולה שיושבים ומעדנים בכל מעשיהם ומסדרין ביניהם כדרך שמסדרין בערכין שנאמר איש כמתנת ידו. ואין להפך ולגלגל ולכלות את הקרן אלא כענין שנאמר ואהבת לריעך כמוך: וכן חרבות ישראל ומנהג הקהילות נותנין עיניהן על הפקחין כעניין שנאמר ואתה תחזה מכל העם וגומר · ויושבין ומדקדקים ומטילין על אחד ואחד בצדק איש לפי עמלו ולפי טיפולו ודנין על אחיהם כאלו הן גופם לקיים דאמרי דעלך סני לחברך לא תעביד: ומה שמטילין על ליט' של פרקמטיא דין שיקבלו על ליט' של קרקע שפחותה זו מזו וכן נוהגין חכמים חכמי הקהילו' ורואים אם נוחים להטיל על הקרקע שומטין את קרקע לגמרי שאם באים לאוכלין מכאן ומכאן אין לו תיים ולא מצינו בכל התורה ששיעבד הק' כלום את ישראל בקרקע היוצא השדה לשנה. וכן בלקט שכחה ופיאה ועוללות ובהענקה ובמלכות' דארעא כמו כתב והיה בתבואות ונתתם חמשית לפרעה ולא כלום בקר · ומה שטוענין והלא יש מכר לאחר בציר אין בכך כלום וכלום יש נו מוכר אלא על עסקי פירות אם כן אין לדבר סוף. והלא אדם קונה לעצמו כלי תשמיש ע"מ למלא פרנסתו כגון העול והמזרה והקנקן למחרישה וכל כלי העגלה תיבות וחביות בתוך הבית ומלפה למלא על ידיהן שום פרנסה כלום מטולים עליהם מתנות אמרת לא כך היה אלא דרך בני אדם להכין מלאכתו בחוץ וללכת ולשוטט בכל ענין שיוכל וכשבאה פרנסתו נותן מנתו לפי פנייכם אבל להתנפל ולהכביד עליהם לא שמעתי עכ"ל:

ושאלת על ראשי הקהל הבאים לשנות ולהטיל מס כל כך על שוה ליט' קרקע בשוה ליטר' מעות בכל מלכותינו אין נותנין כלום מס מן הקרקעות: ופעמים רצו בעלי כיסין לשנות ובא המעשה לפנינו ולא הנחנום דהא דאמר רשאין בני העיר להסיע על קוצתו היינו קיצת שכבר נהגו קודם לכן בעיר מימי קדם. או שהן עצמם באין לתקן תקנות מדעת כולם: וקמ"ל דנתקיימו הדברים ואע"ג לדיבור בעלמא קאתנו דגרע טפי מאסמכתא דכל דאי לאו כלום היא הכא ודאי מהני בההיא הנאה דקא נוותי להדדי במידי דאיכא רווחא להאי כמו להאי איידי דקני גמר ומקני כי ההיא דפ' הפועלים מתנה שומר חנם להיות כשואל ואפילו בדברים ההיא הנאה דנפיק עלייהו קלא דאינש מהימן הוא גמר ומשעבד נפשיה · והכא לא שמעתי' להא דר"ת וקיימתיה מסברא אבל לשנות שלא מדעת כולם במידי דאיכא פסידא לזה ורווחא להאי ולא למיגדר מילתא הוא אין שומעין להן לעשות תקנה לעצמו שלא כתורה כמו שכתב בשם רבינו יוסף ט"ע מ"ך:

ועוד יש להביא ראיה ברורה מדתנן במסכת פיאה מי שיש לו מאתים זוז לא יטול פיאה כו': ומשמע אע"פ שיש לו קרקע ששוה מאתים זוז מדקתני סיפא היו משועבדי' לכתובת אשתו או לבעלי חובו · ולשון שיעבוד שייך קרקעות:

ועוד תניא ומייתינן לה בפ"ק דב"ק היו לו בתים שדות וכרמים ואינו מוצא למכור כו' · היכי דמיא אילימא דאלאדעתא דכ"ע ודידי' זול בהדייהו אפי' טובא נמי ליספו ליה ופרש"י דהא תנן היו לו מאתים זוז חסר דינר אפילו נתנו לו אלף זוז בבת אחת הרי זה יטול · ותנן בפרק בתרא דפיאה מי שיש לו נ' זוז והוא נושא ונותן בהן הרי זה לא יטול ומפ' עלה בירושלמי נבין חמשין דעבדו ממאתן דלא עבדו דעל זה סמכו הקדמונים שלא להטיל מס על הקרקעות כי כל המס אינו אלא מן המשא ומתן: ותדע שהרי איכא דבני העיר עניים ואינם נושאי' ונותנים במעות ובפרקמטיא אע"פ שיש להם קרקעות אין השר לוקח מהם מס אלא כה"ג שתהא הקרקע עצמה משועבדת למס והכי משמע בחזקת הבתים הני זהרורי דובין ארעא לעסקא וביניהו זביני וה"מ לעסקא אבל לכרגא לא:

ת"ס כרגא אקרקף דגברא מנח אבל מסקא דארעא לאו חובת גברא הוא על הקרקע מוטל׳ ועוד יש ראיה מקרקעות גריעי טפי ממטלטלי דאמר כל מילי מיטב הוא אי לא מזדבן הכא מזדבן במתא אחריתי :

תתקמב **ואשר** שאל אדוני על ראובן שנתן ממונו לצדקה ואמר זה הממון יכתן לצדקה בריוח ומן הריוח ישלחו הקהל אחר רוב אחד היושר בעיניהם והקרן יהא קיים ונאסף האיש על עמו וחיים לכל ישראל הניח ־ ואחרי מותו השכירו הקהל רב שהיה קרובם ומנאלת אחד נשוי מבנות שהיה גדול כמותו אם שייך כאן אומדנא דר׳ שמעון בן מנסיא דפרק יש נוחלין או אם יתמוטטו ב׳או ג׳מבניו אם שייך כאן אומדנא דר׳ שמעון כ"ל אחרי שנתנו לקהל וכבר בא ליד גבאי אין לבניו וליורשיו בהן שום כח יותר משאר עניים והקהל עשו הטוב והישר בעיני אלהים ואדם דכל מה דאתו ליד גבאי אדעתא דידהו קאתי מאי דבעינא עבידנא ־ ה"נ רשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו : וכן היה אומר ר"ת לתת מן הקבלה לשומרי העיר מהאי טעמא דכל מה דלא מטיא ליד גבאי יכול ליתן לקרוביו עניים דטובת הנאה שלו ואפילו לשנותו למצוה אחרת כדאיתא פ"ק דערכין וגר׳ נמי בירושלמי דפ׳ בני העיר ר׳ חייא ב"ר אבא אזל לתמן יהבין ליה פרוטה למיפלגא ליתמי ולארמלתא נפק ופליגהון לרבנן מהו שיהא צריך להפריש תחתיהן ר׳ יעקב ב"ר אחא ר׳ אבא בשם ר׳ אלעזר כל המצות עד שלא יכתן לגוברים אתה רשאי לשנותה משנתנו ליד גוברין אי אתה רשאי לשנותן : ומשבא ליד גבאי מה שירצה יעשה במצות הקהל :

ומה ששאלת׳ אם שייך אומדנא דר׳ שמעון גבי נדרים ונדקות לא שייך אומדנא דלאחר זמן ודאי אם בשעתו טעה טעה בדבר שהיה סבור שהוא כך ואינו כך כגון שור שחור שילא מביתו ראשון יהא הקדש וילא לבן פ׳ ־ כדאיתא פ׳ ב"ש בנזיר דהקדש טעות אינו הקדש אבל בההיא שעת׳ לא טעה אל הנדר ולא בטול בשום מילתא דאתיא לאחר זמן דהא חזינא דכלבא שבוע הוצרך להתיר נדרו כדאיתא פ׳ אע"פ ובפרק הנודר מן המבושל אכדרים . אע"ג דאין לך אומדנא גדולה מזו דאדעתא דגברא רבה כמו ר׳ עקיבא לא נדרי ועוד שבעצמו היה אומר כן דאדעתא דגברא רבה לא נדר ואפילו הכי הוצרך התרה דבשביל דברים שלאחר זמן אין לבטל הנדר ולא דמי לאומדנא דר׳ שמעון בן מנסיא : דהכותב נכסיו לאחר ולא ידע שיש לו בן ושוב שמע שיש לו בן או שאשתו מעוברת אין מדעתו מתנה דשאני התם מתנה בטעות הואי דבההיא שעתא דיהיב לאחרים היה לו בן והוא היה סבור דבן אין לו : אבל בכדון זה דהוי דבר הבא לאחר זמן מילתא דשכיח׳ הוא שבני אדם מתמוטטין וגלגל החוזר בעולם הוא : וכיון דמילת׳ דשכיח הוא אם איתא דסלק׳ אדעת׳ שיהו בניו קודמים לכל אדם איבעי׳ ליה לאתנויי ואי לא אתני איהו הוא דאפסיד אנפשיה כ"ש במילי דלדקה בעין יפה נותן לו היה בלבו שום תנאי ־ וגדולה מזו כ"ל אפילו בחיין אם כבר הודיעו לקהל שהוא נותן כך וכך ליד גבאי לעניים שבעיר ושוב העני אפילו הוא גופי׳ לא מצי למיעכבי׳ לנפשיה ודמי הא מילת׳ להא דאמר בערכין בפרק המקדיש בכהן שהקדיש פודה שדהו ובפ׳ הגוזל קמא אחוזתו מה ת"ל לשדה היוצאה לכהנים ביובל ונאלה אחד מן הכהנים מניין שלא יאמר הואיל ויוצאה לכהנים ביובל והרי היא תחת ידי יהא שלי ומן הוא בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי כ"ש וכו׳ עד יוצאה מתחת ידו ומתחלק׳ לכל אחיו הכהנים וה"נ אמר בכהן הגוזל את הגר ומת הגר מוציא מתחת ידו ומתחלק לכל אחיו הכהנים ולא מצי אמר בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש ה"נ כי אמר בפני הקהל אני נודר ליתן ליד הגבאי כך וכך לעני העיר או לעניי עולם הוה ליה כאילו מסא ליד גבאי ולא מצי למיהדר דאכן יד עניי אכן ויש לנו לסמוך לקיים נדרו שנדר לתת ליד גבאי לחלק לשאר עניים דאטו משום דעני הוא אין לו לקיים את נדרו ועוד הא אמרינן לא תלקט להזהיר העני על שלו ולא מצי למימר בשל אחרים אני זוכה ק"ו בשל עצמי והכי אמרינן פ"ק השוכר את הפועל למחצה לשליש ולרביע לא ילקט בנו אחריו וה"ה לעני שמפריש מעשר עני לא מצי מעכבו כי בזה לא יצא ידי נתינה כ"ש בנדון זה שבא ליד גבאי אין לבניו לד זכייה טפי לעניים אחרים אלא תלוי בדעת בגבאי והקהל אדעת׳ דידהו יהב כדפי׳ :

ושלום מאיר בן ר׳ ברוך ז"ל :

התקמג **וששאלת** אם המלך הפציע הקהל והטיל עליהם בשביל ראובן שלא בא ליום מועד ולקח מהם ממון אחרי שראובן אמר שלא נתערבו עבורו אין לו לשלם חרא כי זה דין שיעבים יהודי אחד בשביל חבירו כמו שכתבת׳ מירושלמי דפרק אין בין המודר אין אדם נתפס על חבירו אלא בארנונא וגלגולת׳ בלבד ואיתא נמי בירושלמי דפ׳ הגוזל בתר׳ ר׳ יהושע ב"ל אין אדם נתפס על חבירו בחיוב ליתן לו אלא בארנון וגולגולת ואע"ג דרב פליג עליה הלכה כר׳ יהושע ב"ל אפי׳ לגבי ר׳ יוחנן כ"ש לגבי רב כמו שפסק ר"ת מכח ההיא דבני העיר : ועוד דהכא ר׳ יוחנן נמי סבר כר׳ יהושע ב"ל כדאית׳ בירושלמי ואין בין המודר רב אמר כל הנתפס על חבירו חייב ליתן לו : חוליה דרב מן הדא הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקו׳ כו׳ ולא שמע׳ להא דא"ר יוחנן קנס קנסו הגזלן ובגמ׳ דידן איכא נמי כה"ג פ׳ הגוזל בתר׳ בר מתא אבר מתא מנבע וה"ת בכרגא דההיא שתא כו׳ : ועטמא משום דינ׳ דמלכ׳ת׳ דינ׳ בכה"ג :

מאיר בן ר׳ ברוך ז"ל :

התקמד **תשובה** על ראובן עשיר שהיה בעיר ודר עמו שמעון ולוי שאינ׳ עשירי׳ כלל כמותו : והשר שולח תדיר אל ראובן כדי שילוה לו ורגיל לפרוע לו ולפעמי׳ שאינו מעכבו ולפעמי׳ מחסרו מן הריוח ואם לא היה משרת בזה יכול להיות שהיה גובה ממנו בפעם אחרת הרבה ולפעמי׳ מטיל עליהם דרדמס ב׳ זקוקי׳ או ג׳ ואמר תנו אותם אתם ולא ראובן : ופעם אחת הטיל עליהם ב׳ זקוקי׳ על כולם . ואחר שבוע או שבועים שיגר אחר ראובן שילוה לו ב׳ זקוקי׳ ואמר ראובן לשר אדוני מכביד עלי במס ובהלואה ואמר לו השר כמה נתת למס כך וכך הנה לך אל גזבר שלי שיתן לך מן החיטי׳ ונתן לו החיטי׳ שנתן לו זכה באמצע מדתני׳ בתוספות׳ שותפי׳ שמחלו מחלו לאמצע כו׳ . בסימן תת"קל : ותתק"לא :

התקמה **מה** ששאלת על זמן פרעון כמה נר׳ דזמן ב"ד לפרעון ל׳ יום ואע"ג דלא אשכחן הא מילתא אלא בפ׳ הבית ועלייה גבי נתנו לו זמן לקוץ האילן או לסתור הכותל וכו׳ ־ ומבעי׳ בגמרא וכמה אמר ר׳ יוחנן זמן ב"ד ל׳ יום וי"ל ה"ה בכל דבר שצריך ילאה ותדע דאי ס"ד דההיא מילתא לחודא א"כ להכי הוה ליה למימר א"ר יוחנן ל׳ יום וכן פירוש ר"י ריש פ׳ הפרה דזמן ב"ד לפרעון ל׳ יום גבי נזקים ולתובע תחילה אבל היכא דנתחייב שבועה כר׳ דאין כותבין זמן למד יום ־ אלא ביום כניסה ראשון אם יש לו לישבע כי ההוא דפרק הגוזל בתרא דאי אמר לא אייתינן לאלתר כתבינן והתם נמי משמע דזמן פרעון ל׳ יום דקאמר תלתין יומא קמאי לא נחתו לניכסי׳ דאמר דילמא קא טרח בזוזי למיזן כו׳ והיינו נמי טעמא דזמן ב"ד ל׳ יום וכ"ל לפי דווקא היכא דאמר אין לי מעות אבל אמר יש לי ואיני חפץ לתת לאלתר כתבינן ושלום מאיר ב"ב ז"ל :

דין מורדת

תתקמו **כי** הוינא בדינא דמורדת לא מפקינן מינה כדמסיק תמלא מבי כרבא כי רבו בה דיני׳ דמתני׳ ודיני׳ דמתיבתא ועוד הליבו לה ניזונין האחרונים ואנו יתמי דיתמי לא ידעינן איך נפתח לפניכם וכמה על דבר המורדת ואמרה מאיס עלי׳ כך בתשובת הגאונים דנכסי מלוג יהיב לה בעל אי איתא בעיניה ואי ליתא בעיניה לא יהיב לה ונכסי׳ צאן ברזל אפי׳ ליתנהו בעינייהו כגון דכלו לגמרי או איגנוב באחריות׳ קיימי׳ ומשלם לה דמיהם וכן נהגינו . ומה שתמהתם היכא דחזאי דמתמוטט נכסי תמרוד ותתפוס בנכסים ותאכל היא ותחדי והוא ישאל על הפתחים לא חד שליט׳ הוא אחרי שהרשות בידו לעגנה והרי שגם הוא מתעגן בדורות הללו מתקנ׳ רבינו גרשם מ"ה ואילך איהי נמי מיעגנה מ"מ וכ"ש לדברי ר׳ אב"ן דניחא טפי שהתיר את הבעל לישא אחרת והיא תתעגן עכ"ל ־

וששאלת׳ כי משהינן לה י"ב ירחי שתא אגיטא דלית לה מזוני מבעל והבעל יכול לעגנה מלתת לה גט כדברי ר"ת ואם תחזור והוא מורד אם חייב במזונותיה או לא דבר פשוט הוא : כל היכא דמרדה כל כך עד שהפסיד׳ כתובת׳ אפי׳ אם הדרה בה תו לא יהיה לה לא כתובה ולא תנאי כתובה דהא מ"ד ממלאכה ע"כ היינו שמרדה מקצת הימים ממלאכה דלא בעיא לעשות מלאכה ובתוך כך פוחתין לה מכתובה עד שתכלה וכי הדרה תו ואמרה רוצה אני לעשות מלאכה לא הועיל לה כלום : דאי לא תימא הכי א"כ מה הועילו חכמים לפחות כתובתה והא כשמרדה הרבה עד שכלתה כל כתובתה יכולה לומר עושה אני מכאן ולהבא וליכא למימר דחזרה איכו מועיל עד שתאמר עושה אני מכאן ואלך ומשלמת אני כל מה שנטלת למפרע דהא ליתא דומיא דמורדת מתשמיש יש לנו לפרש מורדת ממלאכה והא מהניא חזרה גבי מורדת מתשמיש ע"כ אפילו מכאן ולהבא מהניא לא שייך חזרה ותשלימי׳ למפרע וכי היכי דמורדת דמתניא שכלת׳ כל כתובתה בפחיתת ז׳ דינר לשבת אי הדרה בה לית לה ולא מידי אלא א"כ נתרצה לה הבעל וכן המודר על אשתו מוסיפין לה על כתובתה ואי מהניא חזרה מה הועיל לה התוס׳ כיון דמצי למיהדר ביה :

וששאלת׳ על שבלונות שאינה עשוי׳ ליצלות אי הדרי הא פסקי׳ בפ׳ מי שמתה הדרה בה איהי מוהרי ושבלונות הדרי ואפי׳ בישא דירקא הדרא .

אבל קידושי׳ לא הדרי גזירה שמא יאמרו קידושי׳ תופסי׳ באחותה : ועוד על דין מורדת כו׳ . על מעשה של בן מגדל קארן ואמרתי להם הכל וגם כאשר פסק ר׳ אב"ן אמנם לא התיר לו לישא אשה עד שיתיר לו הגאון מו"ה והרבה דברים אמרה שהיתה רוצה לילך לבין העובדי כוכבים ועד בלי די אמרה שאין ספק להגיד ולכתוב ־ ויען כי גבהו בנות רוגנספורק על בעליהן מאז ומקדם וכ"ש עתה על כן עמוד בפרצות והתיר לו לישא אחרת כדברי הגאון רבינו אב"ן כאשר פסקת׳ ולהתיר לו מיד לישא כי אתה ראש :

ועתה מורינו תן דעתך על זאת ואם תתיר לו לישא אשה אחרת מיד או לאחר י"ב חדש הכל תבאר לנו : וגם אם רוצה לעגנה עד מתי יכול לעגנה כ"א תתיר לו לישא אשה שמא לא יקח כל ממון שבעולם שיתן לה גט : ואם נראה לך לעגן אותה עד שתתן לו מה שהוצרך להחזיר לה מנכסי צאן שלה : ומה שתפסה כ"א יעגן אות׳ ביותר אין זו תקנה לבנות ישראל ושמא מחמת שנתגנה עלם בין שיניו יעגן אותה כמו שירצה ואם נראה לכבודך שיעגן אותה עד שתתן לו כפי מה שיתראה לדיינים שאם כפי מה שהוצרך להחזיר ומה שתפסה אם כן נראה דצריך לשיעורי׳ או אם כאשר עשתה כן יעשה לה הכל יבאר לנו הגאון כי מצוה רבה לעשות תקנה לבעל . ושלו"ס :

תשובה על המורדת אמת דרבינו אב"ן כתב דמותר לו לישא אחרת והיא תשב ותתעגן וטעמא הוי דמקום ביטול פרייה ורבייה

לא החמיר הגאון לעקור עשה פרייה ורבייה ויש כח לרדותם קצת בעיגון שאם נצרפו לגרשה כמצא' חוטא ונשכר אמנם בשביל שלא תלאן בנות ישראל לתרבות רעה : וגם בשביל שלא יאמרו זו אשתו וזו זונתו יגרשנה על תנאי מעכשיו ע"מ שתתן לו מקצת ממון ואז יתירו לו מיד לישא אשה או יגרשנה מעכשיו ולאחר י"ב חדש או שנתים הכל לפי הנרא' בעיניך כדי שלא לרדותה קצת אי אפשר ואסרו כל הגשים ויתנו יקר לבעליהן ומיד כשיגרש על תנאי יהא מותר לישא אחרת והיא תתעגן עד בא קולה כדי לרדותה קצת ואני תולה דעתי בדעתך שתעשה לפי הנכון והישר הכל לפי מה שהוא : ואם יש לה אמתלא לדבריה שאינו מתקבל אין להחמיר בה כלל כך ושלום :

גם תודיעני דין זה על ראובן שטען על אשתו היא יצתה מביתי בשלום בלא קטטה ובלא שום דבר מחלוקת ולא ידעתי מה היה לה או מי יעץ לה שאינה רוצה לשוב אלי עוד ועכשיו אני תובע אותה שתחזור לביתי לעשות לי כל דבר שאשה עושה לבעלה בין מלאכה בין שאר עינייני' וגם אני מזומן לשאר כסות ועונה . ואפוטרופ' שלה השיב הוא הכה אותה כמה פעמים ואפילו בימי נדות' וכל כך עשה לה צער ובזיון עד שסוףדבר היא אומרת מאיס עלי : והבעל משיב חס ושלום לא נגעתי בה בימי נדותה אפילו באצבע הקטנה רק מעצמה הלכה לבית אמה וילדה שם : והשתא דאתי לידו הודיענו גם המורד באשתו ונתן ממונו לאחרים כדי להפקיע ממנה את כתובת' וכל מיני חילוקי' דמורד ומורדת : והיכא שיש לה בנים : ועתה מורינו אל תניח מלברר לנו היטיב : ושלום וכו' :

תשובה הכי דייניג' אנו אין אנו חורמין אותה לפניו לדור עם הנחש בכפיפה גם אין אנו כופין אותו להוציא כדברי הגאונים :

ורש"י אחרי שר"ת אוסר ופירוש השמוע' דפרק אף על פי בע"א : אך יתעגנו שניהם עד שיאותו לרחק או לקרב ומה שהכניסה היא מחזירין לה בתוך כך אם ישנו בעין ואף על גב שיש לה בנים ממנו שאמרה עד עכשיו הייתי סבורה לקבל אבל עכשיו לא מצינו לקבל . והמורד על אשתו אם מורד מתמזונות לחוד כופין אותו לזון כשמואל ס"פ המדיר או מוסיפין על כתובתה אם היא רוצה : ואם מורד רק מתשמיש המטה אמרינן ליה חכמים חייבוך להוציא : ואי לא צריך למקרייך עבריינא אבל לא כפינ' בשוטי' וכן פר"ח תכח ירושלמי אבל המורד מן הכל כופי' אותו להוציא במילי ובשוטי כיון דמונע ממנה כל ענייני דאישות : וראיה מההיא דפ' החולץ מצוה בגדול לייבם וכו' עד לארצו חוזרי' אלא גדול למיכפיי ואין פנאי להאריך ושלום מאיר ב"ר ברוך :

חתקמז **דין** האומרת על בעלה ישנן על ביתו ולא יעמוד : נאמנת כדמוכח בשילהי נדרים דכל מילת' דידעה דבעלה ידעה

בה מהימנא דהילכתא כרב המנונא דסתמ' דתלמוד' מייתינ' למילתי' בכמה דוכתי : ושוב מצאתי כדבריו בתוספת' ר' זצ"ל בפ"ק דבבא בתרא דסמעתין הקובע זמן לחבירו שכתב אהא דמיבעי' לן אי אמרינן מגו במקום חזקה אי לא וז"ל רבי' שמשון תפשוט מיהא דתנן ביבמות פ' בית שמאי היבמה שאמרה תוך ל' יום לא נבעלתי נאמנת וכופין אותו לאחר ל' יום מבקשין ממנו וכו' עוד את"ל דאמרינן מגו במקום חזקה לאחר ל' מ"ט אין כופין דכי אמרה אינו רוצה לבא עלי מנלן דליהמניהו במגו דאי בעי אמרה אינו יכול לבא עלי דנאמנת היא לומר כדמוכח בסוף נדרים דכל מילי דידע בה בעלה נאמנת משום דאין מעיזה פניה בפני בעלה עכ"ל : הרי שבהדיא כתב דהוא נאמנת ומדבריו יש ללמוד דאפי' לרבה מהימנה אחרי שכתב הך בסתם מהימנה משמע ליכא מאן דפליג דלא פליגי רב המנונא ורבא אלא באומרת לבעלה גירשתני וכוונא דלא מיכוין לבזויי נפשה : וכן בהשמים ביני ובינך קא תלמוד' דלא שקיל לרבא משום דלא סגי דלא אמרה יורה כחץ מאי לאו דאיתא כדקאמר לא אמרה ליה אלתא דלא פליגי בגרשתני : וא"כ כיון דמוכח' התם לרב המנונא מהימנא כל היכא דידעה דבעלה ידע בה מניין לנו לברר מחלוקת חדש ולמימר דלרבה לא מהימנא הא ודאי איכא למימר במאי דפליגי פליגי במאי דלא פליגי לא פליגי והאריך הרבה הרב כפי' שמעת' דיבמות ונדרים אך מסקנא לדבריו כתב ג' לדדים יש בדבר היכא דידעה דבעלה ידע בה דאיכא בושת קצת כגון בביאה שלא יכול לבא עליה וזהו גנאי להוציא דבר זה מפיה בהא מהימנא לכ"ע והיכא דאיכא ביזוי דבעלה לא ידע בה כגון טמאה אני לך והשמים ביני ובינך למשנה ראשונה מהימנא למשנה אחרונ' לא מהימנא והיכא דבעלה לא ידע בה ולא מיבזיא נפשיה כגון גרשתני בהא איפליגו רב המנונא ורבא לרב המנונא מהימנא ורבא לא מהימנא והילכתא כרב המנונא ע"כ דבריו :

אמנם בדורות הללו שאין בנות ישראל נגועות כאשר היו בדורות הראשונים יעשו דרך בקשה אם לא שיש רגלים מוכיחות שדבריה כן הוא ומיהו מתוך דברי הרב ר' אברהם בר' דוד משמע דאינו נאמנות יותר מן האיש : ודבר לא קים ליה בגויה טפי מיניה וראייתו מפ' הבא על יבמתו הוא דאמר מינה וכו' :

חתקמח **וששאלת** אם השותפי' יכולין להכריח את ראובן שיטול חלקו במערב והמה יטלו חלקים במזרח לפי שלמקצתם יש להם קרקע שם אצלו ודאי לפרש"י שחילק בין שדה בית השלחים לשדה בית הבעל דבשדה בית הבעל דווקא שפעמים זו מתברכת שייך לומר מעליטו ליה כו' : יפה כתבת דדוחי' ראובן ליטול במערב דכגון זה כופין על מדת סדום דבבתים לא שייך לומר מעליטו ליה אבל לפר"ת דפי' שאין לחלק בין שדה בית השלחין לשדה בית הבעל והא דפלוגתא קמייתא אמר רב יוסףמשום דמעליב' ליה ובאידך אמר טעמא אחרינא פי' ר"ת משום דפלוגת' קמיית' איירי דהוי תרי אדעת' : ואמר ראובן שקול את חדא ואני אשקול חדא אמצראי : ושמעון אמר נטיל גורלות ואתה שדה שתעלה לגורלך קח ואני אקח כמו כן שלי כאשר יעלה הגורל להכי אמר רב יוסף כיון דשמעון גם הוא חפץ שיטול כל אחד שדה אחת שלימה לאו כל כמינ' דראובן למימר הב לי חדא אמצראי כיון דיש לשמעון טענה מעלית' מצי למימר אם אות' השלימ' דקיימ' אמצרך תעלה לחלקי לא אמכרנה אלא בדמים יתירים בנכסי דבר ממון שמעלין קרקעות בדמים יקרים . אבל אידך פלוגת' מיירי דלית לשום חד מנייהו אמצרא מידי ואית להן תרי אדעת' למיפלג אתרו נגרי דראובן אמר נחלוק על פי הגורל אתה שדה אחת ואני שדה אחת שלימה כי היכי דליהוי כל חד וחד כל חלקו ביחד ושמעון אמר נחלוק כל שדה לב' חלקים ויטול כל אחד חצי חלקו בזו וחצי חלקו בזו והשתא מעליב' וכו' לא היינו שומעין לשמעון דאטו אם נחלוק כל אחת לעשרים חלקים משום דמעליב' וכי היה לנו לשמוע לו : אבל מטעמ' דהאי מידויל והאי לא מידויל שומעין לחלוק כל אחת לשני חלקי' ולא יותר : א"כ בנדון זה כיון דאידי ואידי אינם מבקשים לחלוק החדר אלא לב' חלקים אלא דהשותפי' אמרי הב לן אמצרן מצי אמר להו ראובן נפיל גורלות . ואם יעלה לחלקי חלק שבמזרח מעלין לך כו' : וק"ל מאחר דלא כמר לו אי הילכת' כרש"י או כר"ת יש להפיל גורלות אם יעלה לשותפי' חלק שבמזרח יטלו חלק שבמזרח וראובן יטול חלקו שבמערב : ואם יעלה חלק שבמזרח לא יזכה לאלתר דדילמא קיימא לן כרש"י ונמצא דשלא כדין הטלנו גורלות היו לנו להחזיק השותפי' במזרח : הילכך נימ' כל דאלים גבר : אם תגבר יד השותפי' להחזיק בחלק שבמזרח יחזיקו :

חתקמט **ילמדינו** הרב ר' מאיר ראובן נולד לו בן לשמנה חדשים ונתן ללוי למול : והיה קטן וחלש ושאל לו לאבי הבן מתי נמול אותו : ואמר לו לסוף חדש שיצא מכלל נפל . ועוד בתוך אותו זמן נתייעץ אבי הבן להמתין יותר עד שיחלימ' ורכב המוהל חוץ לעיר לצורך קהלו כי לא היה סבור שימול הילד במהרה כל כך כי עדיין היה הילד חלש . ואח"כ נתייעץ האב עם קרוביו למול את בנו לאחר חדש והמוהל לא היה בעיר ולא רצה להמתין עד שיבא ושלח אחר מוהל חוץ לעיר . והודיעו בין יבא לוי בין לא יבא נתתיו לך למולו . ועתה בא ביום אחד וגם קדם לוי למוהל אחר וקובלי לוי על אבי הבן ואמר לו אתה נתת לי למולו ובאתי יום אחד קודם המילה ולא אבדתי זכותי : ואבי הבן משיב אמת שנתתיו לך למולו סתם : וקודם שבאתה אמר לי הרב וגם קרוביי למולו ולא היית' בעיר. וגם עברו ל' יום וראיתי ויראתי פן תעכב לבא יותר על כן נתתיו למוהל אחר בין תבא בין לא תבא . ועתה מורי' אדו' תודיעני למי יש לו לאב לתת את בנו למוהל ראשון או למוהל שני על פי ראיות ברורות . גם תודיענו אם אבי הבן נתן את בנו למוהל אחר או לבעל ברית אם יכול לחזור בו ותפרש לנו כי מעשים אילו בכל יום ושלח לנו הפסק במהרה :

ושלום מאיר בן ר' ברוך ז"ל :

תשובה מעשה אירע בימי ר"ת באדם אחד שנולד לו בן ונתנו למוהל למולו . ובא אחר וקדמו הראשון לדין על שכר הברכה ושאלו לר"ת והשיב דמילתא דלית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחות' : ואפי' תפס מפקינן מיניה כיון דענה אמן דגדול העונה אמן יותר מן המברך ואפילו ענה אמן כיון דשמע הקול ולא ענהו איהו דהפסיד אנפשיה . אבל אם עדיין לא קדמו והרי שניהם עומדים לפנינו אז ודאי אותו שנדר לו תחילה הוא קודם דלא גרע ממכרי כהונה ולויה דלפי שרגילין לתת להם חשיב להו בפ' כל הגט גבי המלוה מעות לכהן וללוי כאילו אתא לידייהו . ואמרינן בפרק הזהב ישראל שאמר לבן לוי עוד מעשר יש לי בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומה ומעשר על מקום אחר ואפי' ר' יוחנן מודה בה כיון דמתנה מועטת היא דאין לישראל בו אלא טובת הנאה סמכה דעתי' דבן לוי ולא מצי למיהדר ביה הכא נמי אילו במילתא בנו אלא טובת הנאה ולא מצי למיהדר ביה ליתנו לאחר : ואשכחן בכה"ג בפרק יש נוחלין דאשיב מוחזק ולא ראוי דבכור נוטל פי שנים אע"ג דלא אתו לידי דאבוה דכיון דמכרי כהונה הוי תיהו אי הדר ביה פי' ריב"ס שאין ב"ד יכולין לעכבו מלחזור אבל הוא עובר משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע : ושלום מאיר ב"ר ברוך :

התקן **עביד** איניש דינא לנפשי' וכו' : רבותי' שבשפירא פסקו בראובן שהיה חייב לשמעון ולא פרעו שיכול שמעון ליקח ולתפוס בכל מה שימצא משום דעביד איניש דינ' לנפשי' וכתבתי להם לא תיתלו בוקי סריקי כרב נחמן : דא"כ עשיתם רב נחמן טועה בדבר משנה ואפי' מקרא נמי לא קרא : דתנן בפר' המקבל המלוה את חבירו לא ימשכנו . ואמר שמואל התם יאפי' שליח בר' מנתח נתוחי בשוק דווקא ולא יכנס לביתו אבל המלוה עצמו אפי' בשוק לא : וקרא נמי כתיב בחוץ תעמוד והאיש וגו' . והא דאמרינן הכא עביד איניש דינ' לנפשי' אפי' ליכנס לבית חבירו היינו החפץ שלו המבורר שכיון שזה החפץ עצמו שלו הוא יכול ליקח בו בכל מקום שימצא אבל למשכנו וליקח משל חבירו בשביל חובו אינו רשאי בלא שליח ב"ד וכן נוכח כל ההלכה דווקא דבר שהוא שלו :

מאיר ב"ר ברוך ז"ל :

תתקנב **בהגוזל** בתרא טול דינר והעבירנו אין לו אלא שכרו: מכאן נ"ל דהאומר לאותו שדכנים אני אתן לך כך וכך שפלוני יזווג לו או לבני בתו אין לו אלא שכרו שכר טרחו ותו לא: אבל אם המשדכן אומנתו בכך שהולך במלכות תדיר ומזווג זיווגין שמא זה ראוי לדמותו לסיפא לצוד הצולה דגים מן הים דא"ל אפסדתי כוורי בזוזי: או שמא לא דמי דהתם שמא הריוח ברור יותר התעלה מצודה מן המים וללכוד לא תלכוד: אבל המשדכנים פעמים רבות הולכים ואינם עושים ורפוא בידי או דמיא לסיפא והבא להוציא צריך ראייה ברורה לכן טוב שיעשו בקניין סודר מה שנודרים להם: ומורי ידע התשובה הכתובה ברמז תש"ו תנ"ע: ולא רצה לחזור מפני בני ארפור"ע:

מחידושי בבא מציעא

תתקנד **ונחזי** זוזי ממאן נקט לפר"ת שמפ' למי שהמוכר מסייעו יטול בלא שבועה יש ראיה מכאן דמי שחייב לחבירו שבועה ויש לו עד מסייעו שהעד פוטרו משבועה: ועוד יש ראיה מדדרשינן לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם לשבועה מידי לחייב שבועה כתיב דהא לא אימעוט אלא שאינו קם לכל עון ולכל חטאת הא לענין שבועה דלא מעטיה קרא קם הוא בין לחייב שבועה בין לפטור מן השבועה: ועוד ק"ו הוא איזה כח מרובה כח המוחזק או כח שאינו מוחזק הוי אומר כח המוחזק: וא"כ ק"ו הוא: ומה כשהעד מסייע למי שאינו מוחזק זוקק העד את המוחזק לישבע כ"ש שמסייע למוחזק שיפטרנה משבועה ועוד יש לי ראייה מדגמר ר' חייא לקמן בסמוך דעדים מחייבין שבועה מבנין אב דפיו ועד אחד · ואי ס"ד דעד אחד אינו קם לפטור מן השבועה ליפרוך מה לפיו ועד אחד שכן כשהן מחייבי' שבועה אין כיוצא בהן פוטר מאותה שבועה שאם אחד בא ומעיד כדברי הנתבע אין יכול לפוטרו מן השבועה וכן פיו אם היה בא אחד ואמר אינך חייב כלום: ואפילו שנים אומר כן אינו פטור אותו מן השבועה שהוא חייב את עצמו דהודאת בע"ד כק' עדים דמו: תאמר בעדים שאפילו אם תאמר דמחייבי שבועה ישנו בהכחשה דכיוצא בהן אי הדר אתו תרי סהדי אחריני ומסייעו לנתבע פטור מן השבועה. ועל מה הלך פקעי' כל דהו אע"ג דלא הוי לא קולא ולא חומר' כ"ש הא דפירכא חשובה היא דפרכינן לה אע"כ אחד פוטר מן השבועה כשם שהוא מחייב שבועה:

ועוד ראיה היינו טעמא גבי נסכא דר' אבא דפטור מן השבועה מפני שהעד מסייעו לתובע דע"י שבא ואמר חטף חשבינן ליה לאידך אינו יכול לישבע ולהכי אף שכנגדו לא ישבע מפני שהעד מסייעו ליטול בלא שבועה · ומכאן יש ללמוד דאם ראובן סייע לשמעון נתחייב שבועה וא"ל אישתבע את ושקול ושמעון יש לו עד אחד שהוא כדבריו שיטול שמעון בלא שבועה אם ראובן אינו רוצה לישבע דהיכא דהעד מסייע אפילו ליטול יטול בלא שבועה וכ"ש היכא שהעד מסייע לנתבע שנתחייב שבועה ואח"כ הביא עד אחד שהוא כדבריו פטור משבועה:

תתקנה **והילכתא** כעובדא דרב אחא מכאן יש ללמוד דמותר להלוות מנה לפלוני חבירו שילווהו לריוח של המלוה לבדו עד זמן שיהא ב' מנים ויהיו פד אותה שעה פקדון שוהא כל הריוח של המלוה וכשיהיה מנים שמשם ואילך יהיה כל הריוח של המקבל לבד מאותו ב' מנים: מיהו צריך לתת לו שכר עמלו כל זמן שהוא טורח ומלוה אותם לריוח המלוה כדאמר הכא דנקטי להו שוקא ושבקי להו מוכסא דחשיב כאילו נותן לו שכר עמלו וכדאמר לקמן בפירקי' האחרון מעלין לה במקום היוקר כבמקום הזול ומפר"י והבעל הבית מקבל עליו האחריות דהליכה. ואפילו הכי בעי התם מ"ט ותפ' ניחא להו דמגלי להו תרעא: א"כ דמחלי גבייהו: והיינו שכר עמלם דטורח הליכה דאי לא יהיב להו שכר עמלם דהליכה נראה כטורח בחנם בהליכה כדי שילוה להם בחזרה: ומיהו בכל דהו סגי הכא נמי אם המקבל לוקח לעצמו הדורונות שמביאין העובדי כוכבים כשבאין לפדות משכונותיהם בהא נראה דסגי במקום שכר עמלו:

תתקנו **בנט** פשוט נכסוהי דבר אינש אינס ערבין בה ותנן המלוה ע"י ערב כו': מעשה היה בראובן שנעשה ערב בשביל לוי ושמעון וטען לוי אני פרעתי לשמעון · ושמעון אמר לא פרעתני ותבע את ראובן הערב והבאתי ראייה מכאן דאם ישבע ישבע לוי שפרע לשמעון אז הערב פטור מדאמר הכא דניכסי דאינש אינון וכו': וכשאדם טוען פרעתי ונשבע שפרע לא נחתינן לניכסי' לפרוע מהם לבעל חובו: ה"נ הערב פטור כיון דדינו כדין נכסי האדם החייב: וה"נ אמרינן בפ' יש בכור גבי מי שלא ביכרה אשתו וילדה שני זכרים שמת האב וכו' ודייק בגמר' דמת האב אימת כו': עד מכדי נכסי דאינים אינון ערבין ביה ומי איכא מידי דלזוזיה לא מצי תבע ומה שלוקחין ערב זהו בשביל שאם לא יהא לו ללוה לפרוע שיפרע מן הערב דכל היכא שהלוה טוען פרעתי פטור הערב: וגדולה מזו אמרינן רבה ורב יוסף לעיל גברא אשלמת לי גברא אסלימת לך ופטור הערב אפילו לית ליה כיון דהחייב קאי קמן ואע"ג דרב נחמן פליג עלייהו: ואמר האי דיינ' פרסאה הוא בנדון זה היה מודה:

תתקנז **בנזיקין** יתומים הן כהקדש נ"ל שאדם תובע את היתומים ואמר אביכם היה חייב לי והם טוענין להד"ת אין אנו יודעים שאין יכול להשביע' שבועת היסת ואפי' ביתומים גדולים כי לא ניתקנה שבועת היסת אלא בטענת ברי' משום חזקה אין אדם תובע אלא א"כ יש לו עליו והכא הוא אינו טוען טענת ברי' שהן יודעין אלא אומר אביהם היה חייב לו. ויכול להיות שהיה חייב לו · וכיון שאין לו לא שטר ולא עדים שהודה בשעת מיתתו ולא צוה להם אביהם מקודם לפורעו אין מצוה עליהם בכה"ג לפרוע חוב אביהם ואם הוא טוען שמא צוה לכם אביכם לפרעני: אין נשבעין בטענת שמא: אלא בהנך דפרק כל הנשבעים: השות' וכו'. והיינו יתומים מן היתומים. וכשיש להם שטר ובאו' ליטלו' או נשבעין שלא פקדנו אבא: וגובין מה שכתוב בשטר שלהן אבל לישבע וליפטר לא מצינו שנשבעין בכה"ג: וכן הר' ישעיה מטרנ"א וכן שמעתי בשם מורי קרובי הרב ר' שמואל משפנבערק ואחר זמן מצאתי בתוס' ר' יהודה מפרי"ש ז"ל וז"ל שכתב בסוף פרק המוכר הבית גבי שטר כים היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה פי' רבינו שמואל ובאידך מחצה משתבעי יורשיו שבועת יורשין שבועה שלא אמר לנו אבא חייב לזה חצי הפקדון: ואין נראה לר' דהא שבועה זו לא מצינו בתלמוד ליפטר כ"א לגבות דהא ההיא דפרק כל הנשבעין דאב גובה בשבועה והבן גובה בין בשבועה בין בלא שבועה דמוקי לה כב"ש דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי ואפי' הכי נשבע הבן שבועת יורשיו אע"פ שהאב חשוב כמוחזק ע"י שטר שבידו ודומה בכך הבן כאילו בא ליפטר ע"י שבועת יורשיו מ"מ אין ליפטר זה אלא לגבות שיגבה ע"י השטר ואפי' שבועת היסת לא אשכחן כי אין להטיל עליהם שבועת יורשי' כיון שאין להם לידע אם פרע להן אביהם אם לאו עכ"ל: ולא דמי למנה לי בידך והלה אמר איני יודע דפטור וק"ל: תשבע שבועת היסת שאינו יודע שכנגדו טוען טענת ברי' כי היה לו לנתבע לידע: ומכאן אין להביא ראייה מדקאמר יתומים הרי הן כהקדש אלמא אע"ג דתיקון משיכה גבי יתמי אקמוה מדאורייתא לטובתם א"כ שבועת היסת נמי לא תקנו איתתי כי אין ראייה דאיכא למימר הא דהכא איירי בקטנים אבל לא בגדולים ואע"פ שהן פטורין מן השבועה היתומים יחושו לעצמן אם יודעין הן שאביהן היה חייב לו יתירו לו פיסת יד דיתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקייהו ואם היה טוען טענת ברי' בפני צוה אביכם לפורעני או לפני עדים צוה לכם והם הגידו לי והלכו להם או ודאי נשבעין שלא צוה להם אם הם גדולים אבל אם הם קטנים אין נזקקי' לנכסי יתומים קטנים אלא א"כ רבית אוכלת בהן:

תתקנח **בהניזקין** והילכת' מסלקינן ליה. נ"ל שאותן נשים יקרות בנות משא ומתן שהכותב כותב להן כל נכסיו בשעת מותו וק"ל בפ' יש נוחלין הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופ' א"כ יש עדות שמפסידות נכסי' או נותנות כלום לשום אדם שלא לצורך ריוח הנכסים מסלקי' להו כדאמר הכא אפוטרופ' דמפסיד מסלקינן ליה לא שנא מינהו ב"ד לא שנא מינהו אבי יתומים:

תתקנט **ההוא** תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוה · נ"ל דהיכ' דאמרינן היכא דאית ליה זוזי לבעל חוב דצריך לשלם מעות ולא שוה כסף ה"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אם הוא אמר אין לי מעות וכשנגדו אמר איני מאמינך השבע שאין לך מעות אין צריך לישבע חדא דלא אשכחן שבועה דכותא נשבעין ומשלמין: ואם נשבע שאין לו מעות ומשלמין שאר שוה כסף אשתכח דנשבע ומשלם: ועוד דאין נשבעין בטענת שמא אלא אהנך דתנן בפרק השותפי' והאפוטרופס כו'. ואפי' היכא דחזינן שיש מעות בידו · והוא אמר שאינ' שלי של פלוני הם לא משביעינן ליה מדאמר הכא תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוה ולא דחינן שהשביעוהו דלא דקאמר אלא הוא עשה שלא כהוגן שהערים להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר והיכ' דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהימנ' ליה בזה החוב: אם יאמר אין לי מעות אלא צריך למיטרח ומיזבן וליפרוע מעות כדאמר הכא · (ברמז מ"ז ק"ט): מפרק אלמנה ראובן טען על שמעון דעו שבקשתי את שמעון לקנות לי בגדים וקנה אותם ונתתי לו כל המעות כאשר קנאה והוא לא נתן כל המעות לעובדי כוכבים רק מקצת' והמותר שכח העובדי כוכבים ועבר יותר משכתים שלא שאלה ממך ע"כ תן לי השכחה: ואם ישאל' העובדי כוכבים עלי לפרוע והשיב הכל כדבריך כו' נרא' בעיני שיש לשמעון להחזיר לראובן כל המעות שנשארו בידו דודאי היכ' דראובן היה שואל את שמעון לקבל לו מעות מן העובדי כוכבים וטעה העובדי כוכבים בחשבון והוסיפו בהא איכא פלוגתא דרבוות' והמה בכתובו'. בתו' דכתובות בפרק אלמנה: אבל בנדון זה מאיזה טעם יקנה השליח כו' כדלעיל ברמז תתקנג:

תתקס **על** אודות ראובן שתובע את שמעון לדין ושמעון אומר לדון כאן וראובן אמר נטעון כאן והדייני' ישלחו הדין למקום אחר אף על פי שר"י כתב בפרק זה בורר דלאו דווקא מלוה מעותיו כופה את הלוה והולך לבית הוועד כמו שאמר התובע ואם אמר הנתבע נלך לבית הוועד: והתובע אמר נדון כאן כופין אותו ודן בעירו אלא אם כן שניהם תובעין זה את זה או היכא דנתבע כופר הכל או יש כח לכל אחד מהם נלך לבית הוועד לא נהירא לי מהאי פריך בזה בורר ואפי' לוה מצי מעכב והא"ר אליעזר לא שנו אלא מלוה כו': ליתני מתני' כששניהם תובעי' זה את זה א"כ כשהנתבע כופר הכל על כנ"ל בשאר תביעות איזה מהן שאמר נלך לבית הוועד כופין אותו ודן בעירו כו' ה"ק לא שנו אלא מלוה דווקא ולוה אע"ג דהוה לן למימר כי היכי דמצי מלוה למימר נלך לבית הוועד. ה"נ לוה דלמה יגרע ממנו להכי איצטריך למימר דודאי גרע דעבד לוה לאיש מלוה אבל בשאר תביעות לא תובע ולא נתבע מצי למימר נלך לבית הוועד. והשתא פריך אמתני' בפשיטות במאי מוקמת לה אי בשאר תבועות קשיא והיכי קאמר זה בורר וזה בורר והא כופין איזה מהן שמעכב לדון כאן ואי בהלוואה איירי זה בורר לו ב"ד אחד המלוה אבל זה בורר

היכי מצי מעכב והא"ר אליעזר כו'. וכמו שפירשתי כן פסקתי בשכבר על מעשה שנשאלתי משמואל ולטעון לב"ד הגדול קאזילגא אם היה יודע לאי הוא בהא היכא פלוגתא דרבוותא בנתבע ולא תובע ומספיקא לא דחקינ' הנתבע לצאת ממקומו היכא דרוצה לדין בעירו הילכך ידונו בעירם· ואם הדיינים יודעים הדין יפסקו להן· ואם הוצרך הדבר וישאל הדבר תלוי בדיינים וישאל למי שירצו ואין זה הדבר תלוי בבעלי דינים כלל לישאל למי שהם רוצים אלא בדיינים :

מאיר בר' ברוך זללה"ה :

התקשא **ראובן** ושמעון ולאה היו שותפין בחוב אחד של ק"ה ליטרא ובא האינו ישראל ורצה ליתן להם יין בפרעון החוב כמו שנתן להם בשכבר בשנים שעברו וראובן ולאה רצו ליקח ה' עגלות בל' ליטרא כל עגל' בו' ליט' ושמעון היה אצלם באותו מעמד כשדברו עמו ונתפרדו זה מזה שלא קנו אז באותם פעם ושוב האינו ישראל פגע ביעקב בנו של ראובן וקבל לו על אביו ועל שני חביריו וקנה יעקב מן האינו ישראל ו' עגלות במ"ז ליט' עגלה אחת יותר ממה שרצו ליקח תחלה וגם הוסיף לו ליט' בכל היין· ובא יעקב אצל אביו שמעון וסיפר לו ונתרצה אביו וגם לאה במקח האינו ישראל. ואמרו לשלוח להם יין לפני פתח ביתה על אחריותו :

ועתה אמר שמעון אינו חפץ ביין אך רוצה לגבות חלקו מן האינו ישראל מן מעות מזומנים ואמר שאפי' ה' עגלות לא נתרצה ליקחם ומודה שהיה במעמד כשרצו לקנותו ושתק וגם אמר שאין יודע לו איך וועדו עמו ומה רצו ליתן עבורו : ואמר שמאד היה שמח שנפרד הישמעאל מהם בלא סוף ומה שקנאוהו אח"כ זה היה בלא ידיעתו לכן אינו חפץ ליקחנו· וגם הישמעאל מודה ששמעון לא לקח ממנו כלום : וראובן משיב מה שנתנו לנו בחובינו אחלק עמך כי גם אני לא קניתי היין מן הישמעאל אך שבני קנהו במקומו נתרצינו אני ולאה כן כי לא חפצנו להכעים את הישמעאל בשביל דבר מועט כי נצטרך עליו ברחוב שנתן לנו אלף ליט' בריבית לכן לקחתי היין וזה אחלוק עמך וגם חפצת' לקנות עמנו תחלה אילו ה' עגלות ונרצית ליקחם בל' ליט' : ושמעון אמר להד"ס לא היה בדעתי לקנותו ואין לי שום עסק במה שלקחתם היין לכן שתקתי· וראובן אמר שגרם לו שהכעים הישמעאל עד שפרע לו במעט כל החוב וגרם לו הפסד גדול. ועוד טען שמעון שראובן אמר לו כשקנה היין אם היין טוב אקחנו לעצמו ואם לאו תקחנו אליו בעל כרחך : נראה דשמעון צריך ליקח עמהם היין דק"ל שותף כיורד ברשות דמי לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים ובשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע כו' : ה"ג ר"ת ובשדה כו' : ומילתא אחריתי קאמר כלומר אם אחד מהם טרח בשדה וחבירו לא טרח לאשר לא עמל יתננו חלקו כאילו טרח גם היא דאורחי דשותפי למיטרח בשביל חביריהם ובשדה שאינו עשוי ליטע כו' : ועוד איכא מילתא אחריתי בשותפין דלא הוי בעלמ' דהיורד לתוך שדה של חבירו ונטעו שלא ברשותו אם אינה עשוייה ליטע ידו על התחתונה כדאית' פרק השואל אבל שותף היורד ליטע שדה של שותפות שאינה עשוייה ליטע לא אמרינן ידו על התחתונה אלא יטול כמו שדה העשוייה ליטע ואומדין אדם רוצה ליקח בשדה זו לנוטעה אלמ' אפילו סתמ' שלא גילה לחבירו כלום ואפילו בשדה שאינה עשוייה ליטע חשיב כמו יורד ברשות כל כמה דלא מיחה חבירו בהדיא אמרינן שליחות' קא עביד כ"ש בנידון זה ששמעון ראה ושמע שהיו מתוועדין עם הבעל חוב ליקח יין בחובם ושתק ולא מיחה דחשיבי שותפי כיורד ברשות ושליחותיה קא עבדי : ואמרינן פרק מי שהיה נשוי הני תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו ודן בהדי ואידך אזיל במתא לא מצי אידך למימר לא ניחא ליה אלא שליחותא קא עביד : כ"ש הכא דידע שהיו רוצים ליקח יין בחובם : ואפילו גלוי דעת' לא עבד לגלות דעתי דלא ניחא ליה ביין הילכך שליחותא קא עביד ויחלוקו עמו ביין לפי חשבון שיש לכל אחד בחוב :

ושלום מאיר ב"ב זללה"ה :

תהקשב **ראובן** טען על שמעון תן לו שכרי ששהיתה כבר בביתו ט"ו שנה· ושמעון משיב כתתי לך שכרך אדרבה תן לי מה שבניתי בביתך שהיתה צורך לו : וראובן אמר לא אמרת לך לבנות כ"ל ישבע שמעון שנתן שכרו לראובן ופטור ואף על גב מרב דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת בפ' שואל ובפרק המקבל ה"מ לענין גוף הקרקע או מה שגדל עליה אבל לענין שכירות אמרי' פ' השואל משכיר אומר לא נטלתי ושוכר אמר נטלתי מי נאמן ה"ד או בתוך זמנו תנינא או לאחר זמנו תנינא לא צריכא ביומא דמשלם זימני' דשוכר נאמן בשבועה וכ"ש בדין זה דלאחר זמן הוא ואע"ג דאיכ' למידחי דמיירינן במטלטלי או במקרקע דיכול לטעון עליה לקוח הוא בידי : ועל אודות הבניין יקח לו בניינו אם מודה ראובן שבנאו ואם אינו מודה צריך להביא שני עדים שבנאו משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת ותו דדמי לדאיסי דאהא יש ראיה יביא ראיה ויפטר ואין שמעון נאמן לומר כך וכך הוצאתי אם לא היה יכול לומר לקוח הוא בידו :

מאיר בן ר' ברוך זלל"ה :

תתקשג **ראובן** טען על שמעון תן לי ספרי שהשאלתך לך : ושמעון משיב תחזיר לי ספרי שהוצרכתי לשום משכון בידך שלא רצית' להשאיל לי בלא משכון טוב כפלים : וראובן משיב לא בא לידי ספרך משולם ולא ראיתיו והביא שמעון עד שהוצרך ליתן לו משכון ספר אחד. וראובן אומר אני רוצה לימלוך מה להשיב : ולערב אמר ודאי ספרך בא לידי דרך שאלה שהשאלת לי ונתת לי רשות לשאל לבניי ללמוד בו· ושמעון אמר להד"ס שנתתי לך שום רשות וגם למשכון לך מסרתיו : וע"ז הביא עד וראובן אמר ספרך שם חתני בבית אבנים ונשרף ואין לך אונס גדול מזה : נ"ל אם לא היה לו עד לשמעון היה שמעון נאמן בשבועה שהוא כדבריו ונמצא ראובן שואל שלא מדעת וקיי"ל שואל שלא מדעת גזלן הוי והיה נאמן כדי שוה הספר שבידו : ועוד דמעביר על דעתו הוא וקיי"ל כל המעביר על דעתו של בעל הבית נקרא גזלן פרק האומנין והשת' דעד אחד מעיד כמוהו או פוטרו מן השבועה כפי' ר"ת (ברמז תתקעד) והמותר על כדי הספר ישבע ראובן שנתן לו רשות להשאיל ויפטר כדאית' פ' המפקיד כגון שנתנו הבעלים רשות להשאיל ואע"ג דבאין לידי שבועת שוא לא ק"ל כבן ננס ולפי דברי ראובן הוה ליה השאילני ואשאילך דנעשו שומרי שכר ולא שייך למימר שאלה בבעלים היא מדלא פריך גבי השאלני ואשאילך אמאי שאילה בבעלים היא כמו גבי שמור לי ואשמור לך : ואמנם חתן ראובן שהשאילו ראובן אפילו ברשות שמעון חייב לשמעון אם מודה שהשאילו לו תמיו חייב כל הספר לפרוע מדר' יוסי דאמר גבי השוכר פרה מחבירו השאילה לאחר ומתה כילד הלה עשה סחורה בפרתו של זה אלא תחזור פרה לבעלים הראשונים וכ"ש הכא דשניהם שואלים· ומיהו אוכפי צריך לישבע ולא מצי אמר לאו בעל דברים דידי את וקנית דמי לדר' נתן :

משה עזריאל בן הר' אלעזר דרשן

תשובה שאלתכם הוה השאילני ואשאילך דאמר בפרק האומנים דנעשו שומרי שכר זה לזה שזה השאיל לזה סדר קדשים והעתיק וזה השאיל לזה סדר מועד ללמד בו בניו ושניהם חייבים בגניבה ואבידה ולא באונסין : והא דפריך הלמודא היא שמירה בבעלים היא אשמור ואשמור לך דווקא פריך ואיצטרך לשנויי דה"ל שמור לי היום ואני אשמור לך למחר : אבל מה שאילני ואשאילך לא שייך למפרע וכן פירש"י שם וההוא ודאי בכל ענין נעשו שומרי שכר זה לזה וחייבי' בגניבה ואבידה ולא באונס ואין לחייב ראובן מטעם שומר שמסר לשומר דק"ל דחייב אפילו באונסין שהרי יתן לו הבעל רשות להשאיל ואמר בפרק המפקיד היכא שנתנו לו הבעלים רשות להשאיל לא הוי לחייבי משום שומר שמסר לשומר ואין לומר דווקא לבניו נתן לו רשות להשאיל ולא לחתנו דהא לאו מילתא הוא דבלשון בני אדם חתן בכלל ביתו : בעל כאשתו : כל הסומכין עליו בכללי וגדולה מזו אמרינן אפילו היכא דאפקיד גביה סתמא אמרינן כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד : ואפילו שאר בני ביתו ילפינן מינה דמייתי ליה מההוא גברא דאפקידו גבי זוזי ואשלמינהו לאו מיוכו'. ופטרי ליה מהאי טעמא דכי היכי דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד וה"ה על דעת אמו וכל בני ביתו הם בכלל והשתא אף אם כדברי שמעון שטוען שלא הרשהו מעולם ללמוד בו הוה ליה ראובן מלוה על המשכון ולא הוי אלא שומר שכר : וכל הגאונים פי' דר' יצחק דאית ליה דב"ח קונה משכון שלא בשעת הלוואתו להתחייב בגניבה ואבידה ולא באונס חוץ מרש"י אפילו באונסי' ושומר שכר שהיה לו לקדם ברועים ומקלות ולא קודם חייב ואף לא מצא בחנם היה לו לקדם בשכר דשומר חנם בחנם : וש"ש בשכר כדאמר בפ' הפועלים ה"נ היה לו להציל אם היה אפשר לו להציל אבל לפי דברי ראובן ישבע שנתן לו רשות להשאיל לבניו וכן עשה והשאילו לחתנו ואינו ברשותו ובהכי מיפטר ראובן משמעון אף אם חתן ראובן פשע מי פטר ראובן בשבועתו כדפ' וכדאמ' בפ' המפקיד משתבע איהו דהנהו זוזי אשלמינהו לאימיה כו' והדר משתעי שמעון דינא עם חתן ראובן ואותו חייב לשלם לו : דשואל הוא וחייב באונסין כר' יוסי דתנן השוכר את הפרה מחבירו כו' : ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר וכו' : ופסקינן הלכה כר' יוסי ואם החתן יכפור ואמר לא השאילני תמי יפסיד שמעון כיון שנשבע ראובן שנתן לו רשות להשאילו והשאילו ובאות' שבועה שכתבתי שישבע ראובן שנתן לו שמעון רשות להשאיל ס' : ובזה יפטר ראובן משמעון מלשלם מה ששמעון תובעו לשלם מה שהמועד שלו שוה יותר מן הקדשים שלו· אלא יעכבנו בשבועה אם רוצה לישבע שלא הרשהו ללמוד בו בניו· וליכא למימר אדרבה יהא ראובן נאמן לומר נתת לי רשות להשאילו במגו דאי בעי אמר לא השאלתיו ונשרף בביתו באונס במגו להוציא הקדשים מחזקת שמעון דברשותיה קאי לא אמרינן כמו שפרש"י בפ"ק דב"מ דלא דמי לההיא דמשארסתני נאנסתי דפ"ק דכתובות דמיהמני' ליה במגו דאי בעי אומרת מוכת עץ אני תחתיך אלמ' אמרינן מגו להוציא מן הבעל כתובת' דשאני התם דאמר מגו להעמיד הגוף על חזקתו :

ועוד דאיהי טענת בריא ואיהו טעין שמא אפילו השת' לא ידע בעל אם כדבריה אם לאו : אבל הכא נהי דמעיקרא לא ידע שמעון אם ראובן חייב לשלם המועד אם נשרף באונס אם לאו ואם השאילו אם לאו : אלא ע"פ הודאת ראובן שהודאה שהשאילו לחתנו· מ"מ השתא מיהת שהודה ראובן שהשאילו לחתנו יודע שמעון מתקלת דברי הודאת ראובן ומדברי עצמו שהוא ידע שלא נתן לו רשות להשאילו הוא טוען כדי שרוצה לישבע ולעכב הקדשים עבור ספרו : ודמי לכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי : וק"ל· הילכך כיון דראובן מודה שהשאילו לחתנו ללמוד בו ושמעון טוען שלא נתן לו רשות הוה ליה לדברי שמעון שטוען שלא נתן לו רשות· ובהודאה שמודה ראובן שהשאיל כשומר שמסר לשומר ויעכבנו שמעון בשבועתו וישבע שאינו יותר מספרו ויעכבנו עד שיפרע ראובן בשמו וכ"ש אפילו היה אם [illegible] יש

וש עד אחד שיודע שהמועד בשעת הדליקה היה באות׳ בית שנשרף שם דתו ליכא מגו אפילו לראובן דלא שייך למימר מגו דאי בעי אמר בביתי נשרף באונס דלא אמרינן מגו להכחיש העד בשבועה כדמשמע בנסכא דר׳ אבא היכי טענתי׳ גרועה כגון דידיה חטפי : ה"ל טענה גרועה כגון דידי חטפי ׳ ה"נ טענה גרועה להוציא ממון מחזקת שמעון על ידי מגו שהוא צריך להכחיש העד וכיון דראובן מודה דהשאילו לחתנו והודאת בעל דין כמאה עדים דמי לחובתו מהשתא׳ מהימני לשמעון לא נתתי לך רשות להשאילו במגו דאי בעי אמר אין ספרך בידי והחזרתיו לך דמגו דידיה להחזיק הוא:

ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקשר **על** ראובן שמת ולא הניח כדי כתובת אשתו ואינה חפוצה שיקבר מן הנכסי׳ שהניח לה: מצאתי בתשובת רב כהן צדק וז"ל ח"ל מי שמת ולא הניח שיעור כתובת אלמנתו אלא שליש ואין לו תכריכין והוצאת קבורתו ׳ ומשאלת מי קוברו אלמנתו קברו או קופה של צדקה אלמנה ענייה במה נתחייבה לקבור את בעלה ׳ והיכן מצינו שהאשה חייבת בקבורת בעלה ואפילו הניח לה כל כתובה אינה חייבת שהוא בעלת חוב ובעלת שטר היא ׳ וחוב שלה היא נוטלת מתנו וכ"ש הכא שלא הניח׳ לה אלא שליש כתובה וכדין שיקבר מן הצדקה ואין לו עליה שוה פרוטה והוא שאבדה שני׳ שליפי כתובה וכן הלכה עכ"ל ועוד הבאתי ראייה מתוס׳ דכתובות מי שמת והניח נכסים מטלטלי ויש עליו כתובת אשה לבעל חוב כל הקודם זכה הוא נקבר מן הצדקה :

מאיר ב"ר ברוך

ברמז תתקנו) :

התקשה **סופר** של ראובן שנתן תקיעת כף לשמעון כשיגמור מלאכת ראובן שלא יכתוב לשום אדם כי אם לשמעון : ואח"כ נשרפה העיר ונשרף קונטרים אחד של ראובן מה שכתוב הסופר : ועתה שואל הסופר אם יכול יכתוב אותו קונטרים כשיגמור מלאכתו טרם יכתוב לו לשמעון וכשנשרף הקונטרים עדיין לא גמר ראובן את הספר ודאי יכול לכתוב כי לא נגמרה מלאכת ראובן שאם ודאי נשרף הקונטרים לאחר שסיים כל הספר או ודאי היתה׳ נגמרה המלאכה ולא היה יכול לכתוב : וראייה ממסכת כלים פ׳ כ"ד בגד שארג בו ג׳ על ג׳ מטמא מדרס השלים עליו כל הבגד נטל חוט אחד מתחילתו טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס נטל אחד מתחילתו ואח"כ השלים עליו את הבגד טמא מגע מדרס וכן בגד שארג בו ג׳ על ג׳ מטמא טמא מת השלים עליו כל הבגד נטל חוט מתחילתו ואחר כך השלים עליו כל הבגד טהור אלמא כשינטל חוט אחד קודם שנגמר כל הבגד ואחר שהשלים הבגד טהור משום דלא נגמרה מלאכתו : אבל כשהשלים כל הבגד ואחר כך נוטל חוט אחד או לא הוי טהור כי נגמרה מלאכתו קודם שניטל החוט :

משה עוריאל במה׳ אלעזר דרשן

התקשו **דבר פשוט** הוא מביעת׳ בפותחא שהאשה גובה כתובת׳ מאותה מעות שהשליש ראובן ביד שמעון ואמר תנם לבני בנישואין ובריא היה ראובן באותה שעה ושוב מת ראובן ושוב מת בנו קודם הנישואין הרי לא זכה בהן הבן מעולם באותה מעות ולא יצאו מרשות ראובן דק"ל אפילו אמר תן לו לאלתר הוי מצי ראובן למיהדר ביה לומר החזירם לי כל כמה דלא אתו לידי׳ דבן : דתו לא שכי דמי במתנה אלא בחוב כמו שהוכיח רבינו תם בספ"ק דקידושין אם לא במועמד שלשתן כל שכן בדין זה שלא רצה שיתנו לו אלא בשעת נישואין ואפילו באו ליד הבן קודם נישואין היה צריך להחזיר שלא יצא מרשות ראובן מעולם :

ואם תקיעתני אומר אני אפילו לא מת הבן ונשא אשה אלמנת ראובן גובה כתובתה מאותן מעות דכיון דלא זיכה לו ראובן אותו בחייו אלא לכשישא אשה . ובההוא שעתה כבר מת ראובן ואי אפשר לו לבן לזכות באותן מעות אלא מכח מצוה לקיים דברי המת : וכל מתנה שאדם זוכה בה מכח מצוה לקיים דברי המת או מתנת שכיב מרע בכל נכסיו או מצוה מחמת מיתה דכולהו הויל׳ לאחר מיתה כדמשמע סוף פרק יש נוחלין אשה גובה פרניא מהם פי אף ממתנת בריא איכא רבוותא דאמר דגביא מיהו לא עבדינן עובדא הכי לא גבויי ממתנת בריא דחיילא מחיים אלא ממתנת שכיב מרע דהוי לאחר מיתה: וראייה מפרק נושאין דגביי׳ ממתנה שכיב מרע גבי יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה וכו׳ : ולכל הפחות משמע מינה דגביא ממתנת שכיב מרע דפריך ומוקמה במתנת בריא וכן משמע פ"יש נוחלין דפריך השתא ירושה דאורייתא אלמנתו ניזונית מנכסיו מתנת שכיב מרע מדרבנן מיבעי ובודאי כן הוא דאפילו אם לא מת הבן ונשא אשה הייתה אלמנת ראובן גובה מאותם מעות כמו שהוכחתי : ובפ"ק דגיטין האומר תנו מנה לפלוני ומת ותנו לאחר מיתה ודייק בגמר׳ במאי עסקינן אלימא בברייתא כי מצוריקתאי הוי והא לא מסך ומוקמינן מאי פריך ליתני משום דמצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש לכך כי ההיא דסוף פרק מציאת האשה וההיא דגיטין לא הושלש לכך מ"מ ש"מ דאפילו הושלש לכך אי אמר תנו מנה זו לפלוני לאלתר ומת קודם שבא לידו לא זכה בחיוו אלא לאחר מותו מטעם דמצוה לקיים דברי המת אם כן בשעת מיתת הנותן הנכסים היו בידו וכל שכן בדין זה דלא צוה לתת לו לאלתר אלא לנישואין וקדמתו כבר שיעבוד הכתובה : הלכך לית דין ולית דיין מכתה ראוות בדורות שהאשה גובין כתובתה מאותן מעות וכל דיינא דלא דיין כי האי דינא לא דיינא הוא:

ושלום מאיר ב"ב ז"ל ה"ה :

התקשו **כתב** רשב"א אותו רייזוניל"ש שנותנין בשעת שידוכין קריא שתקנו העולם כמו שתקנו סיטומתא שקונין כמנהג וגם כתו כן יש להועיל שידוכין כיון שכל העולם נוהגין אותו חשוב כשידוכין : ועוד כי אין לה גוזמא מה שנוהגין לקנות את החוזר בו בדין הוא להתחייב מי שחוזר בו מן התנאי שהתנו ביניהם לפי הבושת שמתבייש חבירו כמה שהוא חוזר בו וכן כשמשדכין מלמדי תינוקות ומקבל קנס על עצמו אם יחזור בו וחוזר בו ולא מצא מלמד אחר במקומו אין זה אסמכתא ולא חשיב גוזמא שמפסידו בחזרתו והוי אוביר ולא אעביד משלם ממיטבין . עכ"ל :

התקשה **על** בני העיר שנתקשרו יחד מקצתו או רובו ושמו להן ראש אחד שלא מדעת כולן ורוצין להשתרר על השאר שלא כדת להטיל חרם וכל מילי דשמיא ודמת׳ ברצונם להקל ולהחמי׳ לא אדונים הם בדבר זה כי אינו רשאי לחדש דבר בלא דעת כולם ׳ דהא דאמר ורשאין בני העיר להסיע על קיצת׳ היינו מדעת כולם ׳ וקמ"לן דבדיבור בעלמא בלא קניין הן הדברי׳ הניקנין באמירה ורשאין לקנוס את מי שקיבל עליו תפילה ועבר על תקנתו רשאין לגבות הקנס כאשר קיימו ו. בלו עליהם לקנות בכך או בכך העובר או ז׳ טובי העיר שהוברו מתחילה מדעת כל אנשי העיר לעיוני במילי דמתא לקנוס ולענוש גם הם רשאין על קיצתן אבל כגון אילו שמלכו מעצמן לאו כל כמינייהו היכא דאיכא גברא רבה כדאמ׳ בפ"ק דבב׳ בתר׳ גבי הנהו טבחי דאתנן בהדי הדדי דכל דעביד ביומ׳ דחבריה ניקרעיה למשכיה כו׳ ׳ אבל היכא דאיכא עדים חשוב לאו כל כמינייהו דמתנו אלמא אפי׳ התנאי שעשו ביניהם בעלמא כיון דלא עביד מדעתי׳ דאדם חשוב שביניהם ׳ כ"ש דלא כל כמינייהו לעשות תקנתן על גברא רבה וכלל כלל אין הדעת סובלתו אחרי שזה הר׳ מאיר כהן חפץ לישא עמהם בכל מיני עול שיתנו מכל אשר להם ע"פ החוב או יבררו מטילי׳ מם מדעתו כמו מדעתם ואם בכל זאת לא ישמעו לו להעביטו ביד עובדי כוכבים ע"פ עצמו רשאי הוא להציל את שלו מהם בכל מה שיוכל אף לכנס לבית חבירו וליטול את שלו ואף בידי עובדי כוכבים דק"ל עביד איניש דינ׳ לנפשי׳ דנהי דהמלוה את חבירו תנן פ׳ המקבל לא ימשכננו ואף שליח ב"ד מכתת נתוחי ותו לא ה"מ למשכון דבר אחר עבור שלו : אבל ליטול חפץ שלו עביד איניש דינ׳ לנפשי׳ למחה פנדו בפנדא לימחי׳ ולינקוט פוזרא וליתיב כדאמ׳ פרק המניח ואם בשעה שהעבטתם אותו מדעת עובדי כוכבים שלא כדת או דבר עשה כנגדם להציל את שלו מידכם יפה עשה וכדין וכשורה כדפי׳ לעיל ׳ לכן חדלו לכם לעשות עוד כדבר הרע הזה ׳ ואם תאבו ושמעתם ׳ כי יבא דבריכם וכבדנוכ׳ :

ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל :

התקשו **יפה** דנתם ודבר פשוט הוא דמעות של יתומים אסור להלוות׳ בריבית קצוצה דיתמי דאכלו דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקוהו ואפילו אם גם מחזירים דריבית קצוצה יוצאה בדיינים מיהו נראה כהי דריבית קצוצה לא יהבו ליה ולא טוב עשה האפטרופא שהלוו בריבית קצוצה מכל מקום אימתי ליה רווחא יהיב לה כמו שהתנה רביע על כל זקוק כיון דהרויח כל כך או יותר איבעי להו לקיים התנאים דאע"ג דתנאה דאתני בהדי אפוטרופ׳ לאו כלום היא ׳ ותנאי בטלי׳ אנן יד יתמי אנן והוה ליה כאילו ב"ד אתנו בהדי קרוב לשכר ורחוק להפסיד כדאמר פרק השולח יתומין אין צריכין פרוזבול ר"ג ובית דינו אביהן של יתומים ה"נ כיון דאמור רבנן הני זוזי דיתמי היכא עבדינ׳ להו בדקי׳ גברא דמשפו כו׳ : עד ויהבינ׳ להו ניהליה קרוב לשכר ורחוק להפסד אפי׳ היכא דלא אתנו כמאן דאתנו דמי הילכך מיבעי ליה לפיוסינהו ליתמי במאי דאופרים ליתן רביע לכל זקוק כיון דמטיליה או יותר דכיון דאינו אלא ריבית דרבנן ליתמי ביתמי לא העמיד דבריהם דיתומים הרי הן כהקדש כדאמרינן בפרק הניזקין ולענין מסיכה שהיא תקנת חכמים ה"נ לכל אבק ריבית דרבנן לא גזרו ביתמי ׳ ואם לוה טען משל עצמך הלויתני ולא משל יתומים ואיני מאמינך במה שאתה טוען של יתומים הן . השבע לי שהוא כדבריך טענת שמא הוא זו ואין נשבעין על טענת שמא אלא הנך דר"פ כל הנשבעין ומפ׳ טעמא התם וכן אני רגיל לומר אהא דאמר דבעל חוב היכא דאית ליה זוזא דצריך לשלם זוזי ולא שוה כסף כמו שפסק ר"ת מההיא דהכותב ההיא תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוה . והיכא דאמר אין לי מעות וכשנגדו אמר איני מאמינך השבע לי שאין לך מעות לא משביעינ׳ ליה דאין נשבעין בטענת שמא ואפילו היכא דחזינן שיש מעות בידו והוא אמר אינם שלי אלא של פלוני לא משבעינן ליה מדאמר בפ׳ הכותב ההוא עלה מעותיו בעובדי כוכבים הוה ולא חזינן שהשביעהו אלא הוא עשה שלא כהוגן שהאמת להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר ׳ והיכא דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לאנמהימני ליה בזה החוב אם יאמר אין לו מעות אלא צריך למיטרח ומיזבן ולפרע מעות כדאמר פרק הכותב ואם ראובן מודה שמעות יתומים הלוהו והוא טוען כך וכך פרעתי ושמעון משיב לא פרעתי כל כך תהימן שמעון בלא שבועה כמו שפסק ר"ת ואין להאריך בזה . אבל אם הוא יטעון איני מאמינך שהם של יתומים וגם פרעתי יותר כהי דאין צריך לישבע דמעות של יתומים כמו שפי׳ מ"מ יש לו לישבע לשמעון שלא פרע אלא כמו שהוא אומר ואין לפוסלו לשבועה כיון דליכא סהדי שהלוהו בריבית אלא ע"פ עצמו כמו שכתבתם דאדם קרוב אצל עצמו כו׳ : אבל משום דכתב את כספך לא תתן דמשמע אבל של יתומים לא אין להכשירו דהא מסקינן מעות של יתומים אסור להלוות׳ בריבית קצוצה אלמא לא דרשינן ליה לקרא הכי ועוד כהי דלא עבר בלאו דלא תשימון ואפילו לפי מה דפרש"י בשמעתי׳ בשטר שיש בו ריבית ... דהעדים כשירים דלא תשימון לאינשי בלוה ומלוה משמע להו האפוטרופ׳. אין לו כח להכשירו דהא איהו תוספיה ועיקר שומא איגהו נהו דקא עביד ולא הוא ליה

ליה להכשירו עד שיחזור בו חזרה גמורה כדאמר בפ' זה בורר אבל השתא דליכא סהדי דאוזפיה בריבית אלא ע"פ עצמו כשר הוא ומיהא דאמר בפרק קמא דבבא מציעא דמכשירנן רעי בהמות אחרות לשבועה דאין אדם חוטא ולא לו משמע הוא ידוע לו שמרעה בהמות בשדות אחרות אע"ג דלדידי לא מטי הנאה פסול ולא אמר לא תגזול לאינשי בגזול לעצמו משמע להו אם כן ה"נ אי איכא סהדי דאוזפי בריבית היה פסול לעדות ולשבועה עד שיחזור בו חזרה גמורה דאפילו לעובדי כוכבים לא מוזיף כדאמר בפ' זה בורר:

ושלום מאיר בר' ברוך זלה"ה:

תתקע **יורינו** מורינו על ראובן ושמעון שיש להם בית שותפות: לראובן חלק רביע ולשמעון ג' חלקים ובא ראובן ושעבד לעובדי כוכבים חלקו לקבל ממנו ט"ו זקוקים ולתת לו לכל שנה ושנה זקוק: וכן עשה לעולם. ואינכח לעובדי כוכבים על הקרקע יותר כי אם זקוק לשנה גם משפט לעובדי כוכבים הקונה שאם בא ראובן למכור גוף הקרקע חלקו הרביעי צריך לתת לאותו עובדי כוכבים י"ב פשות מלאים אחר: גם אם יפול דליקה בבית זה לא יפסיד העובדי כוכבים ותכל מקו' יתן לו ראובן זקוק לשנה. ואם לא יתן אז יהיה גוף הקרקע של חלק ראובן קנוי לעובדי כוכבים לעולם ובא ראובן לפנינו ואמר כך דעתי למכור לעובדי כוכבים כי צריך אני למעות ואמ' לשמעון אם תחפוץ לתת כ"כ כסף כמו שהעובדי כוכבים רוצה לתת לי תהיה קודסכי אתה שותפי וגדול זה ממצרן לבד. ועוד נר' דשמעון יכול לקנותו ולתת כמו שהעובדי כוכבי' נותן דאין כאן ריבי' כלל. שהרי אין כאן הלואה אלא מכר גמור שאין ראובן יכול לפדותו לעולם והיא מוחלטת ביד שמעון מעכשיו רק שהתנה עמו תנאי בשעת מכר שיהא הוא קודם לכל אדם להשכירה לו ושלא יוכל להעלות בדמי שכירותיה יותר מזקוק לשנה וכח וזכות שיש לו ללוקח בקרקע לא יוכל להיות מופקע לעול' בשום ענין. ואם כן מה הלואה ומה ריבית יש בכאן אבל תנאי ושיור שהמוכר לעצמו יכול להיות מופקע אם לא יתן שכרו בזמנו וכל שראובן חפץ יכול להסתלק מן הקרקע מכל וכל: ואינו משועבד לשמעון בשום דבר אלא כשימשוך ידו ישכירנו שמעון לאחר מי שירצ' אילו מכר לו הקרקע בסתם בט"ו זקוקים בלא שום תנאי ואחר זמן עשו קיום זה עם זה שלא להשכיר לאחר אלא לו בכך וכך לשנה: וכי לא היתה מותר דאין כאן צד ריבית. ומה לי אם עשו תנאי זה לאח' המכירה. ומה לי בשעת המכירה. הא אמרינן פרק איזהו נשך. פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דא"ל קני ארעא מעכשיו וזוזי ליהוו הלואה גבך. כל שכן בדין זה שאין כאן צד הלוואה לא ללוקח במוכר ולא במוכר ללוקח לשרי: ולענין חלוקות הבית איזה מהם שיתבע לחלוק יחלוקו זה יטול ג' חלקים וזה רביע. ואם יש חדרים ובניינים מצד אחד יותר מצד אחר יעלו בכספים: ואם יש ליתן לשמעון כל ג' חלקים מצד אחר דבר זה מפו' באורך ברמז תתקמח. כל דינים הלוקים שאדם יכול לישאל ואם אחד אינו כדי חלוקה וחבירו אומר לו אגוגה לא עמך מחלק שיבא מחלקי וחלקך כדי דירה כל זה פי' וכל נדדו' ונידי נדדו' תמצא מבואר יפה באותן תשובות:

מאיר ב"ב ברוך ז"ל ה"ה:

תתקעא **מעשה** בבחור אחד שהלך בספינה וג' עובדי כוכבי' היו עמו ונטבע הוא והעובדי כוכבי' שעמו ויהודי אחד והעובדי כוכבים הרבה שמעו שצעקו הושיענו אלהים כי באו מים עד נפש: ושוב מצאו הספינה פיה למטה וכלי הבחור טבעו כמו כן בדקו וחפשו אחריו ולא מצאוהו: ובמקום שנטבע סלעים וטרשים ועקולים והגליד גדול היה שולל ושוטף כל הנמצא: ועתה קרובי האשה אומרים שיש עדות בודאי שמת כי יהודי אחד יעיד על כשתו שמת כי הולך עם דייגים שפרסו מצודתם אחריו ואמרו כי לא היה שום טבוע יכול לצאת והנני מסופק בדין זה שהרי חכמים הקילו בכל דוכתי כאדרת אשה יותר משאר עדיות מתוך חומרא כו' וגם החמירו במים שאין להן סוף כי יכולני לתלות שגל זה מוסרו לגל אחר דווקא יש לחוש אבל בנדון זה שיש מכשולין ותקולין וכשין באמצעית הנהר וסלעים לטרשים באמצע וחתיכות גסות של גליד מכסים את הנטבע והם דוחקין אותו לעומק ומפרקין גופו לנתחים וזה וודאי. ולהחמיר איכא ספק ספיקא והיה לנו לומר דלא מוציא מידי ודאי. וכל שכן שהעד רוצה להעד ש"מ בודאי שהיה ראוי להתירה שלא תשב הבחורה עגונה כל ימיה כי שקדו על תקנת בנות ישראל:

תשובה כלום חלקו אלא במים שיש להן סוף למים שאין להן סוף אבל שיש להם סוף גופייהו לא פלוג רבנן כלל בין היכא דאיכא סלעים וטרשים להיכא דליכא וכואת וכואת החמירו חכמים בעדות אשה כפל לגוב אריות כפל לכבשן האש אין מעידין עליו אלא כה"ג לא אזלינן בתר רוב: ואף היינו מולאין ברצון תקנה לעגונה אבל מה נעשה אין לנו אלא דברי רבותינו שאומר כפל במים שאין להם סוף אשתו אסורה כו' וכבר טרחו קמאי דלקמן למצא צד היתר ולא עלה לידם:

מאיר בר' ברוך זלה"ה.

תתקעב **ראובן** הלוה מעות לשמעון לאוי ריוח והיו המעו' ביד הלוה עד שעבר עליהם השמיטה. לזה טוען שמיטה והמלוה לא היה יודע לטעון פרוזבול היה לי ואבד. אבל בזמן הזה שאינו מחוי לכתוב פרוזבול הויא כמו מגלה' דלא שכיח' ולא עבדו רבנן תקנת' אבל ממקום הוא עצמו יכול לטעון פרוזבול היה לי ואבד שכן בזמן הזה כותבין כמו כן פרוזבול דדבר קל הוא הרבה כדאמר פרק השולח רבנן דבי רב אסי מסרו מילייהו אהדדי וכן ר' נתן מסר מילתי' לר' חייא בר' אבא אמר ליה צריכנ' מידי אחרינ'. אמר לי' לא צריכת משמ' דבדבר קל יכולין לתקן שלא משמט. וכן הלכה כאילו אמוראי בתראי ולא כמו אמוראי דאמרי לעיל באותו פ' דוק' בדינ' דרב אמי ורב אסי דאלימי דלאפקועי ממונ' אבל בשאר דיני לא:

מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה:

תתקעג **האי** עסקא דק"ל פלגא מלוה ופלגא פקדון דשמטה משמט' חלק המלוה אמת ואמונה. כי כן אמרתי דלכל חשיבא מלוה פלגא לענין המקדש במלוה אינ' מקודשת: וכן לענין מכר אם מכר לו קרקע במלוה שהוא חייב לו לא קנה ולהתחייב באונסין: ואף לענין הריוח היה שייך לומר כן דשקיל כל חד וחד פלגא רווחא אלא משום איסור ריבית. ונפק מינ' יהיב' דיהיב' ליה עיסקא סתמא וקצן לו דינר לשכר טרחו דהשת' ליכא איסור ריבית הויא לכל מילי פלגא מלוה ופלגא פקדון: ואפילו למשתיה בהו שיכרא ולעשות מטלטלין אגל בניו איכא למ"ד דהויא מלוה לכל דבר כדמשמע והילכת' דנהרדעי דקאמ' סתם מלוה וכו'. ולא פרשי בהו מידי אלמא דלכל מילי אמרינן: ונהי דרבא פליג בהני תרתי למישתי שיכרא בהו ולמיעבד מטלטלין אגל בניו. ה"מ בהנך תרתי פליגי משום דמקרי עיסקא לאיעסוקי בהן ולא למשתי בהו שיכרא ולא ליעשות מטלטלין אגל בניו אבל לכל שאר מילי דפרי' מודה רבא במאי דאפיק בהדיא מודה הוא דהויא פלגא מלוה: ותדע דמההיא טעמא דמפ' להכי קרו עיסק'. דאם לא מת יעשו מטלטלי וכו': וההוא טעמא לא מצי למימר דלא חשיבו מלוה לענין קידושין ומכר: דהא גופיה פקדון דקביל עליה אחריות היינו מלוה וה"ה לענין מכר וכ"ש לענין שמיט' דהא טעמא דרבא הוי דאמר אם מת לא נעשה מטלטלין אגל בניו היינו כדפ' התם דכיון דבעי דתתקיים ולא לכלותה ולהוציאם הויא ליה אסמכתייהו עלייהו כמו אמקרקעי דטעמא דמטלטלי לא משתעבדי לב"ח היינו משום דלאו מעיקרא עלייהו סמך ולא למיגבי מינייהו אוזפיה: שהרי בידו להוציאה אבל הכי אין בידו להוציאם: אבל גבי שמיט' אטו ראובן שהלוה לשמעון וייחד לו שמעון מטלטלין ברשותו דכה"ג גבי מבכיו כדאמר פרק אף על פי מי שלא שמטה לו שביעית והא כיון דלא תפים ליה ראובן לשמעון לא קרי' ביה של אחיך בידך. ועוד הא אמרינן בהשולח דשמיטה משמטת בין מלוה בשטר בין מלוה על פה. ואפילו על פה שיש אחריות מסיק התם דאפילו לר' יוחנן משמט: אף על גב דר' יוחנן סבירא להו דאפילו מלוה על פה גובה מן היורשי' סוף פרק גט פשוט ופ"ק דקידושין כל שכן מלוה בשטר שיש בה אחריות אלמא דמיתתי גם לענין שמיטה משמט ה"נ משמט: אף על גב דלא נעשה מטלטלין אגל בניו: סוף דבר כל ההלוואה בדבר שהאחריות על המקבל משמטה דקריא ביה לא יגש: לבד ממלוה לחבירו על המשכון ומוסר שטרותיו לב"ד דילפינן מקראי את אחיך תשמט ידיך לא של אחיך בידך לאפוקי המלוה חבירו על המשכון ומוסר שטרותיו לב"ד משו' דלא קרינן ביה לא יגש: והיינו טעמא דכדונייא דלא משמט' משום דמעשה ב"ד והוי כמוסר שטרותיו לב"ד: ותנן נמי פ"ב דשביעית האונס והמפתה והמוציא ש"ר וכל מעשה בי' דין אינו משמיטין דלא דמי להקפת חנות דאינו משמט דהתם לאו הלואה היא: ולא מכר שמכר לו סחורתו בכך: ועוד אם אית' דשמיטה איכה משמטת: אמאי נקט רבא דאם מת לא נעשה מטלטלין אגל בניו לשמעינן רבות' טפי דאפילו לענין שמיטה לא חשיב לי' מלוה כ"ש למיגבי מיתמי כדפי' דבכמה עניני אשכחן דגבי מיתמי אפילו הכי שמיטה משמטת: סוף דבר נ"ל דבר פשוט דשמיטה משמטת פלגא דמלוה דאף על גב דהנותן לא בעי שוליאנה ויכלה אותה לגמרי אלא לאיפסוקי ב"ד וכשיקנה לו סחורה חפץ שתהיה הסחורה שקנה מיוחדת לו תחתיה מה בכך הא הוי ממש כראובן שמלוה לשמעון על המשכון שהוא ברצון שמעון ויחזיר לו שמעון אותו משכון דאפילו בעלו ראובן וחזר ויחדו אצלו שיהא ממושכן לו ומעותיו שביעי' משמטתו כיון דלא תפים ליה ראובן וקרי ביה לא יגש דמה מועיל לו משכונ' יותר מבלא משכון אטו בלא משכון מי לא מחייב שמעון לפורעו ואי משום לא יגש בהא נמי שייך לא יגש כיון דלא תפים ליה מיחסר גוביינא:

מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה:

תתקעד **וששאלת** רחל שהייתה נשואה לאח שהמיר ונתנה לה חצי זקוק על מנת שיגרשנה ולמחרת יום הגירושין הלכו עידי הגט אצל אביה ושאלו לה הכתובה וקרעה מיד ברשות אביה ועתה הוא תובעת כתובתה מפקדון שהיה לו לבעלה ביד אחר וכו': ככתוב בכתב הכתובה המושב אצלו כמנותיכם נ"ל דהנאמן אינו חייב להגבות כתובת הממון אשר הופקד אותו ואת מעטם מחלה דודאי אם קרע אביה שטר כתובתה בהכי לא מפסדא איהי אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידיה שקרעוה אחרים תסמוך על תנאי ב"ד דק"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אף במקום שכתב ואין שטר כתובה בידה: ולהיא דפרק זה בורר ההיא איתתא דנפיק שטרא מתותי' יד' אמרי ידענא ב דהפריע' מהימנא היכא דלא בא בב"ד למימר פרי' בתגו: דאי בפי קלתי' לא דמיא כלל דאף על גב דלא נודע שהיה שטר כתובתה בבית אביה אלא על פי אביה: ואיהי קרעה ואביה גופי' לא קאמר דפריע כמו שכתבם בפנמיכם: אמנם נראה לפטור מטעמא אחריגא דכיון דשהמיר גוים

בזיס לה אם ישוב התמון לא מיהייב למימסר נפשיה ואף על פי שכתב רב אלפס דישראל שאנסוה עובדי כוכבים הביא ממון ישראל והביא חייב היכא דלא אוקמי' עילויה מעיקרא : ונראה דבריו כי ההיא ראייות ברורות אף על פי שרש"י לא פי' מ"מ גבי פקדון אם אנסוה עובדי כוכבים לנפקד לתת להם ממון יכול לתת להם . ואם נתן פטור כדאשכחן פ' הגוזל בתרא ההוא גברא דאפקד גביה כסף דכספה סליקו גנבי עילוי שקלא ויהבס ניהלייהו אתא לקמיה דרבא פטריה וכו' עד הזינן למיתלי דאדעתיה דפקדון קאמר יכול להציל עצמו בפקדון כ"ש דבדיניהם חייב להחזיר להמיר פקדונו ולא מיחייב להכניס גופו וממונו בסכנה : ואם הנפקד ישראל ומקבל מתנת עובדי כוכבים כל זמן שאין ישראל חוזר בו יכול ליתן לעובדי כוכבים כו' : אבל אם חוזר בו לא זכה העובדי כוכבים במעמד ג' וחייב הנפקד להחזיר למפקיד :

ומיהו אם אין יכול הנפקד להשמט מן העובדי כוכבים שלא יפרע לו לפי שבדיניהם של עובדי כוכבים הוא חייב מכאן שאמר לו ליתן ודאי יתן לעובדי כוכבים אפילו לכתחילה : והטעם הוא כמו שפי' שם בתוס' דכל מי שמקבל פקדון מחבירו הוה ליה כאילו מתניתין בהדי מפקיד מעיקר' שאם יבאו עליו גנבים או אנסים מעיקר' אחמת הפקדון של זה דליסתלק ולית ביה ניהלייהו וליפטר מן המפקיד :

אמנם יש לו לחזר בכל לדין שיוכל להתפשר בדבר מועט עם ההמיר הכל למעוטי תיפלה שפיר דמי והשאר שאיל מידו יתן להשה בכתובת' :

ושלום באיר בן ר' ברוך זלה"ה :

ההקעה **וששאלת** על אודות ראובן ושמעון שבירו שני פשרנים על עסק ריבם ועוד בירו אחד להכריע מן הפשרנים אם יצטרך ושמו ערבונות ביד המכריע על תנאי שמי שיעכב הפשרה יתחייב לבית הקברות או לבית הכנסת ה' זקוקי' והקנו בקניין גמור ובב"ד חשוב ומעכשיו והמכריע יהא נאמן על מי שיעכב והנה המכריע תבע את ראובן לתת ה' זקוקים על שעיכב הפשרה ולקח ראובן ערבונותיו והרי לא הודיעו הפשרה עד יום שני : והשליסי אמר שלא היה שום תנאי בקניין וכן העידו עידי הקניין וראובן הביא עד שהיה תנאי בשעת הקניין ועד השני לא ידע אם היה תנאי בשעת הקניין או קודם או אח"כ וחייבנו את ראובן מן הה' זקוקים , יפה עשיתם שחייבתם אות' דאמר דהוי תנאי בשעת הקניין . ושנים אחרונים שאמרו שלא היה תנאי בשעת' ההוא והאי דקאמר איני יודע כמאן דלית' דמי ואין דבריו של אחד במקום שנים וכשנסתפקת' על מה שנתרצה שוב בפשרה כשראה שנתחייב ומה שבתחילה עיכב הפשרה לכן אנסו שסבור היה לו פטר כדין : אף על פי כן חייב כיון דלא אטעייה לדיבורא ולא דמי להקדש כלל דאין הקדש דלא אטעיי' לדיבורא מידי אלא דמי להא דאמרינן פרק האיש מקדש האומר לשלוחו צא והבא לי מן החלון והביא כו' . אף על פי שאמר בעל הבית לא היה בלבי זה אלא זה בעל הבית מטל משום דדברים שבלב אינם דברים : ה"נ י"ל כן דכיון דהוציא בפיו מה שבדעתו : היה להוציא אם בלבו חשב מאי נפק' מינה : ועוד בלאו הכי לא מהימן לי' במאי דקאמר דטעה כסבור היה שלא יתחייב בדין דאיכא למימר דמשקר ולא מהימנא ליה דטעה כדמשמע בההיא דקידושין דפריך ודילמא שאני התם דלמפטר נפשיה מקרבן קאתי ולהכי לא מהימנא ליה דטעה : וגם הדיוט אמר כמי בפ"ק דגיטין גבי הנהו גינאי דקנו מיניה ולבסוף עבוד חושבנא בין דיליה לנפשי' ולא פש מידי ליה ופר"ת ור"ח דדוקא בעדות ברורה אבל בלא ע"ס לא מהימני' ליה לומר טעיתי אף על גב דאיכא מגו כל שכן מסירות ערבונות : ואמירה לגבוה וליכא מגו לומר טעיתי :

הרקשו **אדוני** שאל על מנהג הדיינים דאפקין טמוכ' על ידי אסמכתא בקניין בבית דין חשוב אין להם על מי יסמכו אחריי שרב האי ור"ת חלוקי' ב"בר כמו שכתבת' הא מילתא תליא באשלי רברבי : יש בידי תשובה רב לאח גאון דכל אסמכת' קניין בב"ד חשוב בפסק' בפ"ד דנדרים וכן פי' רש"י פרק איזהו נשך גמרא דהלוהו על שדהו וז"ל אפי' הבטיחו ואמר לו אם אין קונה לך אפרע לך משלי ואין לו אלא אסמכת' הואיל ולא קנו מידו : עכ"ל : אלמא סבירא ליה דקניין מהני בכל אסמכת' אפי' להוציא ממון : וכן פי' ריב"א פרק איזהו נשך גמר' דהלוהו על שדהו וז"ל דהא מהפך בזוז לא קני הא ודאי אין דעתו לקנות לו ואף על גב דעבר הזמן לא קניא . דאסמכת' לא קניא וה"מ דלא קנו מידו בבית דין חשוב אבל קני מידו בבית דין חשוב קני והכי תסקינן בנדרים עכ"ל :

ובפי' רשב"ס בפ' גט פשוט וז"ל ופסיק תלמודא ואין הלכה כר' יוסי אעפ"י שניתקו עמו דאסמכתא לא קניא אלא א"כ קנו מיניה בבית דין חשוב בדלא אנים כדאמר במסכ' נדרים : עכ"ל . וכן פי' ר"י בכמה דוכת' בתלמוד דאסמכתא קניא היכא דקנו מיניה בבית דין חשוב : ודברי רב האיי תמוהי' בעיני מאד שפי' דהילכתא אסמכת' קניא : ואין בכלל דברי ר' יוסי הם וכל דבריו בזה הדין בטלו ואיך יתכן לומר דפסיק דקאמר דפסיק סתמא דתלמוד' והילכתא דלא הילכתא היא ולא סמכינן עלה בזה לא נמצא בכל התלמוד ושכתבת דזימנין דליכא אלא תרי סהדי : ויכתוב הסופר במניין ובב"ד חשוב ולכל הפחות ליבעי ג' ואשובי העיר · הא לא קשיא הא נמי ברוב פעמים גבי מתנות דכת' בהן וכך אמר לנו פלוני מתנה זו כתובה בשוקא וחתמוה בברא כי היכי דלא תיהוי מתנ' דטמירתא :

אף על גב דלא אמר להו הכי אלא י"ל כמו שכתב התוס' בחזקת הבתים לפי שנוהגין עכשיו לכתוב בשטר מתנה ואמר לנו מתנה זו כתובה בשוקא וכו' : הילכך כי לא אמר שתמא נמי בדעת' כמו שכותבין בשטרות. ובימי האמוראי' לא היו נוהגין כן : א"כ כי היכי דהתם סמכינן אסהדי שמעידין שהקניין היה בפני בית דין בפני ד' וה' חשובי' אף על גב דלא תיתימי אלא תרי שאינו חשובין או אפי' אם לא היה בב"ד חשוב כיון דתופס שטרות כן הוא לכתוב בב"ד חשוב : וכך נהגו כולן לכתוב : ואיהו אמר לסהדי לכתוב ואיהו אמר לסהדי שטר בדרך שרגילין לכתוב הוה כאילו הודה בפניהם שהקנו לו בבית דין חשוב : והודאת בעל דין כמאה עדים דמי : אבל היכא דסהדי כתבו השטר על ידי קניין שבפניהם אף על גב דלא כתובו לי שטרא כותבין כך בקניין בבית דין חשוב : והקניין לא היה בבית דין חשוב אם היה נודע דבר זה על פי שני עדים שלא היה בב"ד חשוב ושלא צוה להם לעדים לכתוב השטר לא היינו מוציאין מתנו ממון זה בשטר דתרי ותרי נינהו : והיכא דליכא סהדי אחריני שאומרי' שלא היה קניין בב"ד או שלא ציוה להם לכתוב אנו מתה כפסך מעדים שמכיכ' שכתבו וחתמו והעידו שהקניין בב"ד חשוב והם עשו שלא כדין : יהא הקולר תלוי בצוארם :

מאיר ב"ר ברוך זללה"ה :

התקעו **ראובן** טוען לשמעון ספרים מסרתי לך שוים י"ב זקוקים ועמדי' לך ע' ליט' פשי' מטבע טרנבערגיס: והנני היום מזומן לפדותם : ושמעון משיב כך היה העניין שנתפסו שלוחי הקהל להשתדל בשבילך והלכתי בשליחות' ואמרת' לשלוח לי : ואמרתי אקבלם ע"מ כן שתפדם וכל ההפסד שיעלה עליהם וכן נדרת לי : וראובן משיב על מנת כן מסרתים לך הספרי' שאם הקהל צריכי' למשכנם שלא ימשכנום אלא בהקדש ואותו הפסד נדרתי לך לשלם : ושמעון משיב נדרת לי לשלם כל ההפסד שיעלה עליהם : והנה שלחת' הספרים למו' הרב ר' ידידיה ולי למכור לך ב' חתיכות מאות' הספרים מסרתי ב' חתיכות למו' הרב ר' ידידיה למוכרן ומכרן ועכשיו תופס הר' ידידיה הכסף ואינו רוצה להשיבו : ואמר ראובן לא שלחתי ספריי כי אם לך :

ועוד אמר שמעון כי מסרתי הספרים לאיש נאמן גברא רב' כמהו לא מצאתי בעיר הוא אמר הרב ר' ידידיה כי ידעתי בו שיודע כתבים למוכרן ועל כתביו נמכרו : ואמר ראובן אך הודעתיך שהיית' לוקח מה"ר ידידיה לסייעך למוכרם אבל ספריי לא מסרתי אלא לך : ועוד אמר ראובן שאותו כסף שתופס מה"ר ידידיה זהו בשביל שאתם חייבים לו · ואמר שמעון איני חייב לו כלום · וכל מה שעשיתי עם ספרך המוטב שיטלתי עשיתי כדין פדיון שבויים :

תשובה נראה בעיני אם מודה שמעון שקיבל הספרים מאת ראובן לא היה לו למוסרן לשומר אחר : ואם מסרן לשומר אחר חייב לשלם לראובן דקי"ל שומר שמסר לשומר חייב אלא אם כן נתן לו אחר כדמוקמינן בפ' המפקיד: ההוא דהשוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר כגון שנתנו לו הבעלים רשות להשאיל ואפי' אם היה ראובן רגיל להפקיד אצל מהר"ר ידידיה נראה בעיני דמצי למימר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר : תדע דכי פריך מהשוכר את הפרה והשאיל לאחר ומשני כגון שנתנו לו הבעלים רשות להשאיל ואמרו לי לדעתך לוקמיה כגון שהיו הבעלים רגילי' להפקיד אצל השואל אלמא דאפי' בכהאי גוונא שייך לומר אין רצוני : וא"ת מאי קאמר לעיל גבי סיבתא שאני התם דכל יומא גבה הוו מפקדי : ומשמע דאפי' ר' יוחנן מודה דפטור כיון דרגילין להפקיד אצלו יש לומר דלא אתו למימר דאפי' ר' יוחנן דפטור בהא אלא אתא למימר דאפי' לרבא דאמר שומר שמסר לשומר חייב מטעמא דאת מהימנת לי בשבועה שמייך לא מהימן הכא מודה דפטור כיון דאיהי נמי הוות מהימן להו כל יומא גבייהו הוו מפקדי אבל לר' יוחנן דמחייב מטעמא דאין רצוני כו' : דחייב כדפירי' : ואם כן כדין זה אפי' אי הוה רגיל להפקיד גביה מהר"ר ידידיה חייב אי הלכה כאביי בהא לגבי רבא דמפרש טעמא דר' יוחנן משום אין רצוני שיהא כו' · כמו שפירוש ר"ת : ואין להקשות לפר"ח אמאי לא חשיב האי בהדי יע"ל קג"ם : דלא חשיב אלא במאי דאיפשר דאיפלוג פלוגתא דנפשייהו אבל הכא אליבא דר' יוחנן פליגי : ומיהו ר"י פסק הילכתא כרבא ואם כן אי הוה רגיל להפקיד אצל מהר"ר ידידיה לא מפקינן ממונא משמעון מספיק' כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא : ואם שמעון טוען ואמר נתת לי רשות למוכרן למהר"ר ידידיה ישבע שמעון שכן הוא שנתן לו רשות לתתן לו ועשה שליחותו שנתנו לו למהר"ר ידידיה בחזקת ראובן ולא בשביל פרעון שום חוב על עצמו : ומה ששאלת' ששמעון אומר שנתערב עבורו על מה שישלם לו כל מיני הפסדות דלמטה על ידו : וראובן אמר לא כי אלא התנה בפירוש דווקא למשכן ערבונותיו בריבית להקדש אבל אכילת סוסים וכיוצא בהן לא אם שמעון מוחזק נאמן לעכב ובשבועה שיהא כדבריו וישבעו כמה יש ההפסד : ובלבד שלא הפסיד בפשיעה כי אם פשע שמעון ובא ההפסד בפשיעתו זה לא ישלם לו ראובן · אבל שאר כל ההפסדות שלא בפשיעתו חייב לשלם לו : דכל המתערב בחבירו נגד העובדי כוכבים חייב לשלם לו כל מיני הפסד ואפ' לא אתני : ושמעתי מקדם שכך היה תקנת הקהילות עד אשר בינותי בספרים ונראה לי דין גמור וכיון דאערבי' ליה ארוא נתכר' מי חייב לסלוקי ולמפרע כל פסידא דמטי ליה מתותי' : וגדולה מזו אמרינן בפרק הגוזל בתרא האי בר ישראל דתזבין ארעא

ג ג לעובדי

לעובדי כוכבים אמר' דבר ישראל מסתמי' ליה עד דמקבל עלי' כל אונס דמטו ליה מחמתי' משום דארבע' אריא אמר' אבל שמעון אינו מוחזק או ישבע ראובן שהוא כדבריו שהתנה כך מתחיל' בפירוש שלא ישלם שום הפסד אלא מה שיעלה ליתן ריבית להקדש מן המעות :

מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקעח **ראובן** טוען על שמעון שמשכנתו לך שריון ובתי שוקיים של ברזל בכך וכך מעות ופדיתים ותובע משמעון את אילו המשכונות : ושמעון השיב אמת משכנת לי שריון אחד והוא עומד עדיין קצת מעות אותו אתן לך כשתפדהו: אך הבתי שוקיים שאת: תובע לא באו לידי ואז אמר ראובן מאחר שהיא כופרי דעתי שתתחייבוהו שבועה · לכן תדעו שלא יוכל לישבע כי אברר בעדים שהיא חשוד על שבועות וגניבות : ואינו יכול לישבע כדין כל הפסולים : וצוה ראובן להכריז באזהרת לא יגיד כל מי שיודע משמעון שהוא חשוד יבא ויגיד בפנינו ולפנינו ראשי הקהל : והנה באו עדיות הרבה שחשוב היא מגניבות אך לא היו באילו עדיות ממשות כי היו עד מפי עד . אמנם ג' עדים באים בתוך הבאים האחד העיד לידי גנב ליט' והעד השני שהלך לפני משפט האינו ישראלים והעיד עליו ומזה הפסד הרבה . והשלישי העיד קתי דידי משכן שום לפדותו וקבל עליו בחרם לפדותו ועבר על החרם ולא פדאהו :

ועתה הורינו אם יש לפסול את זה : וידע מורינו שכל אלו העדיות נעשו לפני זמן מרובה ואינו יודע אם חזר בתשובה : נראה בעיני דודאי שמעון פסול לשבועה יש כנגדו נשבע ונוטל דכהי דלא פסול ליה לשבועה משום ההוא שהדא דאסהיד שהוא מסור : דהא משקינן בתיקו פרק הכונס אם עשו תקנת נגזל במסור וכל תיקו בממונא קיי"ל המוציא מחבירו עליו הראיה מ"מ יש לפוסלו משום הנך תרי סהדי חד דאסהיד שגנבו הוא ליט' כי ההיא דפרק זה בורר לדידיה אוזפיה בריבית לדידי גנב קתא דבירעי' : והשני שהעיד שעבר חרם והא בפרק כל הנשבעין גבי שכנגדו חשוד על השבועה : אבל שבועת ביטוי דאיכא למימר בקושט' קמי שתבע לא קתני לא בעי למימר דמיפסל כהאי לשבועה אלא כמו שפירוש ר"ת לא קתני דמתניתין דאע"ג דאמת הוא דבהכי נמי מיפסיל מ"מ לא קתני אלא שבועה דלשעבר כי ההיא דרפ"ק דב"ק למיעוטי דר' חייא · והביא ראיה מפר"ח שפירוש בהדיא בפרק הכותב ידענא בה דחשיד אשבועתא והפכה השבועה לשכנגדיה ופר"ח וה"ג בשבועה שלא לאכול או בשבועה לאכול ככר זה ואינו מקיימת · אלמא בשבועת ביטוי מיפסלא לשבועה ומפכינן לשבועה אשכנגדו ואפילו לדברי המפרש שבועת ביטוי לא קתני דמיפסיל בהכי מ"מ איפסיל וכיוצא בה לשאר חרמות דלהכא ואפילו אם יאמר אשבע לשעבר לא שבקינן ליה דסמכינן אה"ג ור"ח ור"ת ואפילו לעדות מפסיל מההיא שעתא ואע"ג דלא אסהידו הלה בב"ד לפסלו אלא השתא ולרבא דהיים לפסידא דלקוחות נהי דגזלן דאורייתא לא בעי הכרזה אסהודי עלה בבי דינא בעו כמו שפי' רש"י בפרק זה בורר ומ"מ לדידן דק"ל כאביי ביע"ל קג"ם מיפסיל למפרע: אע"ג דאכתי לא אסהידו עליה : מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקעט **מי** שירא שהדיינים יעוותו לו הדין יכול לתובעו אח"כ לדין : וזה משפט חרוץ שהמוסר את חבירו ומפסידו על ידו חייב לשלם הפסדו : ומה שכתבת' שיש רוצים לפוטרו המוסר משום דלכבוד אביו עשה שראהו דם יוצא מחוטמו חלילה וחלילה ואפילו אם היה לו מצוה אביו למוסרו לא היה לו להלשין כדאית' פרק אילו מציאות ובפ"ק דיבמות יכול אמר לו אביו ואמו הטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל אני כולכם חייבי' בכבודו וכ"ש שלא ציוה לו אביו · ועוד שאביו התחיל להכות תחלה ואיכך יכול לפסול את ר' שמואל שהוא אושפיזכנא כי מה שאני אומרים פ"ק דכתובות אושפיזכני' את פסילנא לך לדינא פר"י שהיה מחמיר על עצמו אבל אינו פסול מדלא חשיב ליה בהדי אילו הפסולין : ואין עד נעשה דיין :

מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקפ **ראובן** שהיה בידו פרכון המלך ולא רצה לפחות מד' פשי' הליט' לשבוע והכומר ממונה של המלך חרה אפו וגזם בקצפו לגרש שונאיהם של ישראל אשר בצרפת : והרבה לדבר נבלות מרובות ואמר לאמרכלי הקהל לתת לו כל אשר שאל וכן עשו והוציאו הערבות מידו והפיגו חמתו ולא לקחו מידו אך כאשר רצה לתת מתחילה לפני זעמו · ועתה תובע מן האמרכלין כל אשר תקעו כפס לתת לו . והמה משיבים שלא היה דעתם אך אשר יככה להם הכומר · ועוד שתקנת הקהל שלא להוסיף על ב' פשי' מן הליט' לשבוע כל אשר יעלה על הקהל ידידיה בהר' ישראל : תשובה דבר פשוט הוא רשאין בני העיר להסיען על קיצתן כ"ש במיגדר מילתא בגופו ושבתא וראוי היה לקונסו ביותר כי הכעיס את הכומר מקציני המלך ולא תחתיו לבד היה קודר כ"ש שלא קנסוהו אלא במעט מחילת ריבית :

ויפה עשו הקהל שהטעיוהו :

ושלום מאיר ב"ר ברוך :

התקפא **קבלו** עליהם ר' אליעזר ומר' מריס על פי החרם לזווג יחד יצחק הלוי בנה וגוטלין בתו : ונתנו גם הם להם ג' ליט' על מנת שאם ימות אחד מהם יטול מחצית אותם ג' ליט' והריוח ומחצית לעצמן יחזירו ע"כ התנאי' · ועתה מורינו הרב ר' מאיר ראה התנאים שכך התנו שאם לא יהיה אחד מהם בחיים שיחזירו המחצית לשניהם לאב ולאם : ועכשיו כך בא המעשה שנפטר בבית של הבת ועדיין היו שני הבנים בחיים והסגולה שעשו להם עדיין מונח בפקס ולאחר מות האב מתה הבת . ועתה יש את קטן לבת יתום מאביו ומאמו · והאפוטרופ' שהעמידו לו תובע את המחצית שנפל לו מאביו שאם היה אביו בחיים היה

נוטל המחצית מאחר שמתה בתו כפי התנאים · ואשתו תובעת כמו כן מכח הבעל בשביל כתובתה · ועתה אתה אביהם של יתומים מבאר לנו מי יזכה במעות ההורה והנערים שזווגו יחד קטנים הם עדיין ולא נשאו · וני"ל שהדין עם היתום דראוי הוא ותנן ולא האשה בכתובת' פר' יש בכור ואין לומר אחרי שהמעות ברשות לאו ראוי הוא אלא מוחזק ודמי למלוה על המשכן דמוחזק הוא : ותנן נמי בפ' הכותב מי שמת והניח כו' דווקא נקט ביד אחרים אבל ביד האשה הא לא דמיא אלא להאשה דאפקידו גבה כו' בההוא פירקא דלא תפיסה הוא : כל שכן הכא בדין שלפנינו ולא מנו הכא אחרי שבבית דין נותן לה ודמי לההיא דפרק זה בורר דקצתה : ועוד שהוצרך להודות אשתקד על ענין מס וצדקה : ומזה בשביל יתום שאין לו אב ואם ולא רציתי להכנים ראשי בדין אלמנה :

ושלום משה עזריאל :

תשובה מורי הר' משה ותורתו אמת אבל בזו אין אני מודה לו : דודאי מי מעלתא ירם ר' אליעזר בקבר לזה יקרא ראוי : אבל הכא שהמעות הללו הוא זכם אותם לבתו על מנת שלא יתנו לה אלא בעת נישואיה : ועל מנת שאם תמות קודם שיחזירם לו איגלאי מילתא למפרע שמעולם לא יצאו מרשותו ולא דמי להאומר חבירו אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי דקיימא לן דע"מ להחזירה שמיה מתנה : דשאני התם דיהבי ליה לפי שעה לצאת בו וכיון דיהבנה למקנא הוי מתנה ואף אם הקדיש מקודשת לענין שהנהנה ממנו קודם שהגיע זמן חזרתו חייב קרבן מעילה · אבל בדין זה שלא היה לה כח לגבת במעות הללו לשום דבר קודם נישואיה : אפילו ליקח מהם רצועה לסנדלה : ואי הוה מקדשה להו לא הוו קדושי כלל : ודמיא למתני' בית חורון שאמר חכמים כל מתנה שאם הקדיש אינה מקודשת אינה מתנה וכיון דאינה מתנה הרי לא יצאו מרשותו ואשה גובה פורנא מהם דהנהו זוזי מיתלו תלי וקיימו אי הוה מטיא הבת לנישואין הויא זכיא בהו ואי לא זכיא בהן מעולם ודמי לנותן מעות ביד שליש ואמר אם יעשה פלוני לי תנאי זה תן לו אילו המעות ואם לא קיים תנאו : דבר פשוט הוא : שלא זכה במעות הללו מעולם : הכי נמי כיון דמתה קודם נישואין ודאי לא זכתה בהו למידי · ואין כאן מתנה ואין זה ראוי אלא מוחזק למפרע : וה אשה הגבה את כתובתה מן הקרן והריוח שעלה בחיי בעלה ולא בריוח שעלה לאחר מותו : דאין האשה גובה כתובתה מן השבח כדתניא פ' יש בכור :

שלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל :

התקפב **מורינו** הר' מאיר אודיעך אז כי הענין ואידי גופא דעובדא היכי הוה : אחי אברהם ז"ל לא הניח כי אם בת קטנה ואשתו בת דודתי מכל עמלו לא הוציא מידה אך מקצת בגדים וב' ליט' הליטר' נתנה לידי לעשות ליתומה בגולה טרם נשאה לאיש ואחר כך נישאת לאיש אחר בנו של ר' יצחק מקוברוק-והוצרכה כל ימי' לגלות אחר הלחם ומאשר קבצה קמצה מעט ונתנה ביד דודתי בווירצפורק כ"ב דינר' על מנת לקנות בהם מלבוש שר"לך חשוב שוה ג' ליט' והלך שמה והטעה דודתי שנתת' לידו ואשתו תבעתי לדין על המלבוש של בתה שגזל והשיב לה מה שקנתה אשה קנה בעלה : ועוד כל הבגדים שנתת לבתך והחפצי' הכל לקחת משלי וחייבוה שבועה שלא נתנה לא משלו ולא משלה כלום : דנתי אבי ידידיה לפני מהר"ר משה :

הלא לא עשאה אפטרופ' כו' קודם היה משחק בקוביא משהיה נותן לידה משלו וכל ימיה גלתה וילדיה מורכבים לה על כתיפה מעיר לעיר למה תשביעם :

תשובה מהר"ר ידידיה על אודות הדין שדן עבדך להשביע איש לאשתו על אודות כאשר קיבלתי מרבותיו . וראיתי שעשו מעשה ומעצות יה דמר לא אמינא מידי כ"א מניחותיה הא דתנן המושיב את אשתו חנונית או שמינה אותה אפוטרופא הרי זה משביעה כל זמן שירצה פרש"י ומשמע בטענת בריא משביעה אפי' בלא מינה .

וכן מוכח בגמרא דבעי' למימר על ידי גילגול אלמא יכול להשביע כי דוחק להעמידה בנתגרשה או על ידי אחר ותנן נמי נפלה להן שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל וקאי נמי אאשה זאת אחת שנעשית אפוטרופא נמי ולא הוי טעות בריא דר עם נחש בכפיפה אלא אדרבה אם לא היינו משביעין טענת בריא או היה דירת נחש שתגזול כל אשר לו · וכ"ש בדין זה שיש קצת רגלים לדבר אל יעלה על לב איש לפוטרה בלוא כלום וכן פסק רב אלפס דבטענות שמא מיירי · וכן פסק רב האיי בשערים שלו וז"ל ומה שאמרנו שאין יכול להשביעה בטענת שמא אבל טוענה טענת ברי כגון שאמר לה נתתי לך כך וכך החזירוהו והיא אומרת להד"ם חייבת לישבע כשאר כל אדם עכ"ל : וסברא היא דלגבי טענה שמא אינה יכולה להפך ואיכא קטטה דלא מירתת אבל בטענת ברי אם היא עושה בשביל קטטה היית' מהפכת עליו : ועוד נראה דאיכא ק"ו מאיש בעלמא לדברי המחייב אותה שבועה . מהר"רידידיה למה מוקיקני להטיל כסותי בין לביא ולביא : בינך ובין ר' משה לא ניחא ליה דליהוי תרעומתו עלי גם חשלי דליכסוף על ידאי והנני מוסר לך דברי לשמא קדיש' דבריך שלא תראה כתבי זה זולתי לי לבדו מובטחני בו שיקבל דבריו וישוב מעצמו ולא יכולתי לעמוד על אופי דעתו שהרי כתב בשם הגאונים דלא משביעינן לה בטענה שמא כ"א בטענת בריא וראייתיו שהביא מוכיחים דאפי' בטענת שמא משביען ואגב ריהטא' לא דקדק דודאי ר' אליעזר ומחלוקתו סבירא להו דאפילו בטענת שמא משביעין אותה ז' וכן סוברת מתני' דפרק כל הנשבעין דקא חשיב לה בהדי הנך דנשבעין שלא בטענה והיא סתמא כר' אלעזר ומחלוקתו ואין הלכה בכך אלא כר' שמעון דפליג עלייהו בפ' הכותב ואמר כל זמן שאין תובעת כתובת אין היורשים משביעים אותה :

ומסקינן

ומסקינן התם דלאפוקי מדר' אלעזר ומחלוקתו אתא ופירוש ר"ת דלאו דווקא קאמר אין היורשים משביעים אותה : דה"ה הוא עצמו אינו יכול להשביע' בחייו : דכיון דאוקמ' בעל אפוטרופ' שבחיו בעלה קאמר אין לחלק בין איהו גופי' בין יורשיו אלא איידי : דקתני רישא כל זמן שתובעות כתובתה יורשין משביעין אותה דהתם דווקא נקט יורשין קתני סיפא נמי יורשיה והני כולהו דאוקימנא ר' שמעון כוותייהו :

ומעשה היה בימי ר"ת באשה שהושיבה בעלה הנוני ומינה אפוטרופ' והיית נושאת ונותנת בבית הרבה מעות אומרת לבעלה שאינ' שלה ולא השביעה ר"ת בחיי בעלה נראה שמעת' ואף על פי שאם היה רגילים לדבר יותר מבכאן כי זה מצוי שהקרובים נתנו ליתומה זאת דבר מועט וההוא דפרק כל הנשבעין דבטענת שמא משביעין אותו כר' אלעזר ומחלוקתן ואין הלכה בכך . ואף על גב דסתמא הוא אין לחוש דסתם בשבועות ומחלוקת בכתובות לבתרתי מסכתות אין סדר או נמי לאחר מיתת בעלה שמכו היתומים אללה ומשביעין אותה בע"כ · לדברי הכל כשאר אפוטרופ' אבל בטענת ודאי משביעין אפילו לר' שמעון היינו שטוענטענת ברי ממש כגון מסרתי לידך כך וכך וכיוצא בזה . אבל אומדת כאילו לא שהוא אומר גנבת' לי מסתמא והוא לא ראה ולא ידע כל כה"ג טענת שמא היא : וכן משמע לשון רב האי ז"ל :

מאיר ברבי ברוך

בקיצר אודיעך מהר"ס שטענת ברי טען הייטב באינך שאם אתן קוטא מקטורין תובעת לאשתי והוא תתן לאחרים והר' ידידיה רוצה לפטרנה בטענת ברי אבל בטענת שמא חלילה לי להשביעה :

ומה שכתבת' שמתוך ראייותיו הייתיה רוצה להשביע בטענת שמא לא עלה על לבי והביא לי הר' ידידיה דר' שמעון זה הכל בטענת שמא: וגם הביא דר' אליעזר ומחלוקת זה בטענת שמא וברשות אדבר על מנת שלא תכעום ואם הייתי עושים מעשה בטענת שמא במינה דת"ק למה היה טעות אחרי שהאלפס פוסק כן: וכי בשביל שר"ח ור"ת פוסקין כר' שמעון כל מאן דעביד בסתם משנה מהדרינן ליה ומבייש' ליה · ואתה סבור מה שהסתרת' זה גלוי : וז"ל רב אלפס וחזינן לרבוותא דאמר דלית הילכתא לא כת"ק ולא כר' אליעזר אלא הילכתא כר' שמעון דקתני סיפא . רבי שמעון אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ואמר ר' שמעון אהייא : ואפקא רב פפא לאפוקי מר' אליעזר ומחלוקתו למימר דהילכתא כר' שמעון ואין סבירא לן כת"ק דהוה סתם מתניתין דקיימא לן בכל דוכתא דלא איפסיק הילכתא בהדיא דבילכתא כסתם משנה והכא דלא איפסיק הילכתא בהדיא דרב פפא לא אתי לאיפסוקי הילכתא בהדיא אלא לפרושי בעל מ' הוא דהא : והכי קאמר רב פפא ר' שמעון לאפוקי דר' אליעזר ומהל וקתו קאתי ולעולם הלכה כת"ק ועוד הא קתני לה גבי הילכתא פסיקתא דתנן ואילו נשבעין שלא בטענה : ועוד סוגי' דשמעתין כת"ק הזלא הילכך הילכתא כת"ק דאמר המושיבו לשון רב אלפס הוא במקום שטוען הבעל על אשתו בטענת ברי או היורשים דינם כמו שאר בני אדם מתוייבי שבועה :

ושלהחתי לך לשון רב אלפס כתכנים תבן לעפריא ולמדתני במעשה דעכברי' דשכיב כו' כבר הורה זקן ואמנם זקן דכהתם אותו היית' מר' רבקה אשת הר' ישראל וקינתה של היתומה בכאן ואמרה מהרה הראו של כל הרבנים יסכימו לסתור דינכם שעשיתי כך הגיד לי אדם חשוב ואני כמתרים וגם היום מכתבך כבר אני דש והש' יכפר בעדי : וש"ל יש לי עדים נאמנים בית דין החתומים שטענת ברי הוא ופסקנו בטענת גמור.

ועתה הענין אינו כי אם לביישני הלא מיד נעשית פשרה ביניהם וכי יש לסבול ליקח בעלה ממונו לפניו וליתן לבתה :

ועתה מורי שלחתי זה האיש אליך וידי מסולקת ממנו : וזאת תעשה מורי אחרי שנשבייסתי עתה על ידך וזה יש לי בושת ופגם ולער ונזק ואחר שאתה מודה שנשבעין על טענת ברי וזה טענת ברי גמר היה תושיע לי שרביעך ובזה תנחמני ודע שהוא אינו קרובי וגם הייא והא לך לשון בית דין מהר"מ דע שטענת ברי טען הבעל והזכיר בשם כל מה שתבע מאשתו ולפי שהיית' טענת' ברי ולא טענה שמא חייבנוה שבועה על פי מהר"ר משה ולך הראיות גלויות :

ומה שפסקנו כתבנו וחתמנו שרא לי מהר"ר משה נראה אחרי שאתה אומר דבתר דידך קאזל : ומה שצויתי להסתיר נתגלה לא אשתדל עוד בדברים שבינך ובין מהר"ר ידידיה אם לא לטובה לעשות שלום ביניכם וכדיי מהר"ר משה לסמוך עליו שהוא טוען טענת בריא ממש . והו ודאי חייבתם אותה שבועה :

ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

ההקפה **אלופינו** קהל טרנבער"ק דעי כי זה קרובי ר' אברהם בא אלי בשליחות קהלו וקובלים על מקצת בני קהלכם ששואים וטותנים בעירם : ויש בידכם למחות ואינכם עושים הלא ידעתם שלא כתורה יעשו כדאמר בפ' לא יחפור דבר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב וכן משמע בהנהו דיקולאי ועמרלוי ואמר נמי מרחיקים את הדג כמלא מחלת הדג ונהי דדחיק לסייעת' דשאני דגים דיהגי סיירא מכל מקום דינא הכי כדפי' ואף אם לא היה ראייה מן ההלכה מסברת מנהג העולם אין הדעת סובלתו דא"כ לא שבקת חיי לכל ברייה גזירה משום בעלי כיסין ישאו ויתנו בייטובין ואדרבה עין של בני הישוב בכך ולא ייסייעוהו לישא בעול עיתהם : ועתה עליכם המכשול הזאת להציל עשוקים מיד עושקיהם : ואין להם מנחם מבלעדיכם כי לא בכם בגבולכם לא יתכן והשואים בכל מיני תוקף שלא יעשו עוד : ואח"כ כל אדם ימשוך :

ושלום מאיר בן ר' ברוך זללה"ה : כבר כתובה בסימן קל"א :

ההקפה **ראובן** בא בהרשאת אביו ותקף את שמעון לדין וטען אביו מורי ז"ל משכן ספריו בעבור נדונית אחי בכ"ד זקוק ונעשית שלום ביניהם ואבא מורי נתן לך י"ח זקוקים ועתה עוד ו' זקוקים והשב לי ספריי ושמעון ענהו ואחיך שאלני מאמך הא' זקוקים אחר זמן המועד ליתן את כספו ובקשה לו להמתין חצי שנה ואמר אחיך הנה ליך חוב של פלוני מכ"ג ליט' לאותו זמן באת מבקשת לי להמתין תנו לי את' חוב להספרים פדויו ואמרה ברצון : ובתוך כדי דיבור אמר אחיך אני רוצה אם לא בתאמרו לשלים שהספרים יהו ממושכן לי עבור כ"ג אם לא יפרע החוב שיגבה מהם ואמרה ברצון : ואמרה לי לעכב המשכון עד אותו זמן עבור כ"ג ליט' : וראובן משיב הנה הושלשו הספרים בכ"ד זקוקים בידך וכבר באו לידך י"א זקוקים ועוד קח ו' זקוקים והמותר לא אתן לך כי ריבית הוא והשלים משיב כל הושלשו בידי בכ"ג ליט' ואין לי עמך כלום תקוף את אחיך אם ריבית הוא אם לאו :

תשובה ראובן השליש הוא נאמן בלא שבועה מטעמא דהוא הותנו ואחרי שלדבריו הוא ריבית קטנה ישיב הספרים כשיתנו לו ו' זקוקים בטענות' : ועוד עדיין אין לו לאחיו של ראובן בחוב כלום שלא היה שם שום קניין ואפי' בקניין אין אדם יכול להקנות את חובו לחבירו כדאמר פ' מי שמת שכיב מרע שאמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני מה שאין כן בבריא ופר"י דאפי' בקניין אגב קרקע לא מדלא משכחת לה התם בבריא : ועל זה המעשה השיב כמו כן למהר"ר ידידיה :

ההקפו **לפי** טענותיה' שכתבו לו הדייני' אינו משת' שהודתה מר' ברונא בהחובות שלהן אך שנתנה לה חובות שלה תחת הערבונות שבידה : והודאה הואיל ואתא לידו נימא ביה מילתא בשכבר כשאמו ונתננו בדבר אי אוריתא מהני במלוה או לא דלכאור' משמע דלא מהניא אלא בפקדון דומיא דעובד' דאיסור אבל בהלואה לא כיון דאפילו בקניין אגב קרקע לא מיקניא הודאה נמי לא קניא : תדע מדדחיק תלמוד' לאשכוחי' דמהניא בבריא הואיל וירש יורשה : או הואיל ואיתא במעמד שלשתן ולא קאמר הואיל ואיתא בהודאה: ומיהו הואיל ובעובד' דאיסור דבשום עניין לא מצי מקני ליה דלא הוה ליה קרקע ואפי' הכי מהניא הודאה ; ה"נ איכא למימר גבי הלוואה דמ"ש הא מהא ומהשתא הדר' קושיי' לדוכתי מאי לא קאמר הואיל ואתא בהודאה וי"ל דלא הוה מצי למימר הכי דהא דהודאה לא מהני בבריא אלא היכא דאודי דאותן מעות שהלויתי היו של פלוני קודם שהלויתי היו שלו : ועכשיו אני מודה שהן שלו לא קני דלא הוה מצי מקני ליה בשום עניין משהלוה לו אותם ולהכי קאמר שפיר שכיב מרע שאמר הלויתי לפלוני מבא"כ בבריא. מהלואתו משמע שהיה תחילה שלו : אבל בפקדון אף על גב דבשעה שהפקיד היו שלו יכול להודות לאחר זמן ולומר אני מודה שהם של פלוני עכשיו אע"ג דאותו פלוני אינה יודע לקנות כלום בדבר חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר ואע"ג דלית ליה קרקע דילמ' השתא לית ליה אבל מעיקרא הוה ליה וזבין : א"נ זיכה לו המעות ע"י אחר ואע"ג דלית ליה קרקע דילמא השתא לית ליה אבל מעיקרא היה ליה וזבין : א"נ זיכה לו המעות ע"י אחר במשיכה קודם שהפקיד כדרכה וכשהפקידם הפקידם בסתם : ואפילו אמר לי' מעיקרא דידי נינהו מצי למיהדר ביה ולומר לאו דידי אלא דרב מרי ברי הוו מעיקרא ברוג"א והמקבלים יחושו על עצמם אם בכל זה דקדקנו דלא הוי איסור ריבית ואף אם אמר כך מעיקרא היו אות' מעות של פלוני ופלוני ולא שני אם לא היה המעשה כך יש כאן איסור ריבית אחרי שיודעת בעצמה שלא הקנתה לו מעיקרא מהלוו שבאות' שעה הפקיד' אות' חובות ומחלה לבעל חוב ואז בהיתר יכולין לזכות מן ההפקר : ועד יש לי להאריך בזה :

התקפו **תאיר** עינינו על אודות אלמנה ויתום שטענו לפנינו על פי אפוטרופ' על אודות קרקע שניתן ליתומים מכח זקנתו שלא יהא משועבד לכתובת אמם וזקנתה לא נשבעה על כתובת' : אמנם היתומים הוציאו שטר שאביהן מחל שבועת כתובה : וגם הקנה לה תביעת המטלטלין העודפי' על כתובתה : ועתה טוענת האלמנה שמיד כשמת חמי והיו הנכסי' משועבדי' לכתובתי ולאו כל כמיני' דבעלי למחול לאמו השבועה בלא קניין שלו כי שמא חמי התפיס לררי להמותו וכל הקרקעות היו עודפי' על כתובתה · ואין האלמנה גובה מנכסי' יתומים אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעה נכסי בחזקת יתמי קיימי ובעלי המתנה לא זכו במתנה והיינו יתומים · או נאמר מאחר שבעלה המת מחול שבועת כתובתה יש כח בידו למחול לאמו כי שמא היה נודע לו שלא היה לה עידף ולא הוה צריך להשביעה : ואף על פי שכתוב בשטר המחילה וגם מחלתי לך הנכסים העודפי' על שטר כתובתי שמא כתב לשופרא דשטרא משום שהשבועה נתקנה בשביל התפסת לררי או נאמר מאחר שיש ספק בדבר הוי ראוי ואין לה עודף לאו כל כמיניה להקנות לאמו בלא קניין אשתו או נאמר מאחר שיש ספק בדבר הוי ראוי ואין אשה גובה כתובתה מן הראוי או נאמר מיד כשמת חמיה אז היו ברשות בעלה כמו גבוי עד שתגבה אותו אמה בשבועה :

וא"ת הוה לן למימר משביעין אותו את הבאים ברשותו ופירוש מקבלי המתנה ובדין זה אין שייך למימר כי לא ידעו כלל במילי דזקינתה · כי קטנים היו : או אם נאמר כי גדלי נשבעין שבועת יורשין שלא פקדנו אבא : או נאמר לא עדיפי מאביהן אילו היה קיים לא היה לו כח ליתן באותו נכסים בלא אמך ולהפקיע כתוב' אמם מירושה שנפלה כבר · ואף על פי שהיתומים קטנים , אנו צריכין ליזקק בדין זה מתה נפשך צריך למכור הקרקע לצורך מזונות היתומי' אם יזכו והאלמנה אם תזכה :

תשובה נ"ה מכאן מכמה טעמים שאין לאלמנה על היתומים כלום וזכו היתומים במתנה שנכת' זקינתה לאביהן ואחריות להן כמו נכסיי לך ואחרייך לפלוני · ובשעת ראשון קנה שני ובלבד הבנים שנולדו לו כבר בשעת המתנה אבל האלמנה אין לה כלום · דילמא אין שם מותר על כתוב' הזקינה : ואי משום שכתב לה שמחל לה כל המותר שיש לה עודף על כתובת' הרי הודה שיש מותר חדא אין בלשון הזה לשון הודאה דילמא כמו שכתבת' כל מותר שיש להסתפק שיש לה עודף על כתובת' :

ועוד מי יכול לידע מתוך הודאתו כמה יש מותר דילמ' שוה פרוטה ותו לא : ועוד אפי' לפי דבריה שטוענת דמיד כשמת חמיה ירש אותה בעלה ונשתעבדו לכתובה מקרקעי ומטלטלי של חמיה חלק בעלה ולא היה לו כח למחול ולהפקיע שיעבוד כתובה זה אינו דה"מ מקרקעי אבל מטלטלי יכול למכור וליתן לא תגבה מהן כתובתה מדלא כתביב' בכתוב' מטלטלי אגב מקרקעי וטעמא הוי משום דא"כ בטלה תקנת השוק ולאו דווקא אלא ה"ה מתנת בריא כמו שכת' ר"י : ואין להאריך כי יותר ממה שאני כותב בפני כבודכם והכל עמכם : ואם כן כיון דפטרה והימנה לגבות כל נכסי בעלה הידועים בכתובה :

ועוד נתן לה במתנה המטלטלין העודפי' על כתובת' יש לה כח לתת במתנה בריא להפקיע השיעבוד אשתו מהו כדפי' דכל זה מכאן דטענת טענת ספק הא דדילמ' לא היה שם מותר על כתובתה : כמאן שהיא טוענת טענת ספק והן ודאי זכין בנכסים ממה נפשך אי לא הוי מותר וכן במתנה ואפילו אי הוה מותר יורשין הן את אביהן : ונכסי מ"מ בחזקתייהו קיימי עד שתשבע אתם זאת בטענת' אין יכולי' להציל מ"דם דאין ס"ק מוציא מידי ודאי · ועוד דאין האלמנה גובה את כתובת' אלא בשבועה והיא אינה יכולה לישבע שיהיה שם מותר :

התקפח **ועוד** האמרינן בפרק הכותב מי שמת והניח פקדון או מלוה ביד אחרים כו' עד ר' עקיב' אומר יתנו ליורשין שכולן צריכי' לישבע והיורשי' אינ' צריכין שבועה והלכת' כוותייהו כדפסקינ' בגמ' ה"נ כיון דהיתומים ממ"נ זוכים קודם שנשבעה והיא אינה יכולה לזכות אלא בשבועה נכסי בחזק' קיימא ותו לא מצי לאפוקי בטענת ספק מחזקתייהו לישבע ואפילו ר' טרפון מוד' הכא כיון דלא מצי לישבע בספק ואף שבועה שלא פקדנו כו' : אלא ליטול כגון שיש להן שטר ורוצה לגבות מן היתומים אבל כשהן נתבעין והתובע טוען טענת שמא שאמר השבעו לי שאינכם יודעים שאביכם היה חייב לי אי נשבעין בטענת שמא ואפילו גדולי' כ"ש יתומים קטנים · וכן אני רגיל לדון ושמעתי כמו כן בשם מו' קרו' הר' שמואל משבנבערק ושוב שמעתי כמו כן בשם הר' שמעיה מטרוכ"א · ושוב מצאתי כתב ר' יהודה מפריש בסוף פרק המוכר את הבית : ושוב מצאתי בתשובת רב פלטוי גאון ז"ל לגמרי בדבריי : וכן דיני בהרבה מקומות של הגדולים ששמעו דבריי אלא ויישרו בעיניהן : אמנם רבינו שמואל פי' בס"פ המוכר את הבית נשבעין שבועת יורשי' אפילו כשהן נתבעי' ולא נהיר' כדפי' ורב פלטיאל כתב שיש להחרים על היורשים ועל כל היודע מזה שיעוד בפני ב"ד ועוד מצאתי און לי בתשובות רב נמח ז"ל על דין אחד וסיים בו כך : וכל מי שאינו גובה אלא בשבועה ואין יכול לישבע פקע ממונו ואין גובה בין אלמנה בין בעל חוב : וזה ראייה למאי דפריך :

(כתובה לעיל בסימן רכט)

התקפט **בקצרה** אשיב למאהביי . מה שנתן חובות תמורת הערבונות ליקח קרן וריבית מן חובות לא קני ראובן ושמעון החובות ואינו יכולין ליקח מן החובות הריבית שעולה עליהם דאין אדם יכול להקנות חובות וחבירו בשום ענין דאי בקנין הא אמרינן ש"מ שאמר הלואתו לפלוני הלוואתו לפלוני מה שאין כן בבריא אפי' בקנין אגב קרקע לית בבריא מדלא אשכח לוה בפרק מי שמת אלא הואיל ויורש יורשה או במעמד שלשתן אבל בענין אחר לא ובמעמד בלא מני כמו כהי להקנות חובו לחבירו שהרי אין שייך מעמד שלשתן בישמעאל כדפר"ת וא"כ כל הריבית שעלה על החובות כל היכא דאיתי' של בעליו הוא ואסור ליקח אותו אפילו אם יתרצה עתה ליתן להם למפרע :

התקץ **מורי** כתב בשם רבינו סעדיה דכל האומר משטה אני בך צריך לישבע שכן היה באותה שעה כשהודה ולא אמרינן משטה אני בך אלא בנתבע אבל בתובע לא . וראייתו מפ' יש נוחלין לא אמרינן אדם עשוי שלא להשביע את עצמו אלא בנתבע אבל בתובע לא :

התקצא **אשר** שאלתם על ד' וה' כיסין שיש בתיבתך משלך ומשל אחרים ולקחה בתך מהן ב' דינרין ואינו יודע : כן נראה נראה בעיני כיון דלקחה מקבוע כמחלה על מחלה דמי ולא אזלינן בתר ואין לי לחלק בין נפקד לאחר ולדמותו ונמצא ביד ישמעאל שישראל לקחו מן הקבוע וכ"ש כיון שבתך לקחה הב' דינרין שהוא כמו נפקד שכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד וכיון דהאי פלגא ופלגא ודאי לאחד שהפקיד עליה אלא בעל הבית : דאמר המוציא מחבירו עליו הראיה :

התקצב **בקצרה** אשיב הנראה בעיני אם כששלה ההגמון אחר הקהל ושאל מהן מה ששאל אם באותו שעה קודם שנתפשרו אמר איני רוצה שיתנו שאר בני אדם שלא נשבעו לשקר או וודאי לא יתנו כי אם הנשבעין אע"ג דהקהל הם שותפין במסין וכיון דהן שותפין אין שותף חולק שלא מדעת חבירו כדאיתא בפ' הגוזל ופרק המקבל ה"מ למסין אבל עלילות וארנונית בזה אין שותפין אפי' אם מטיל על מקצת הקהל שלא כדין לא האחרים עמהן כ"ש בדין זה שהעליל עליהם כדין שהיו טפרים את דבריהם הראשונים בפני ההגמון ואת שבועתם שלא יתנו אחריהם עמהם : וגדולה מזו אמרו בפ"ק דב"ב ההוא דמיכלי דשדו ליה אבני עבריא אתו לקמיה דר' אמרו ליה ליתבו רבנן בהדי' כו' ערוקו פלגא שדיוה אהודך פלגא עד שדיוה אביכם כו' . ולכאורה אותן שברחו הוו פטורין ליתן עמהם שאם לא כן לימ' והודה אפי' אם תברחו תצטרכו ליתן אלא ודאי הבורחים פטורים מיד ולא היה להם ליתן מאומה עם הנשארי' כיון דעלילה הואי ולא היו שותפין בזה ולהכי אע"פ ששמו עליהם מתחלה על כולן וברחו מקלתם קודם שנתרצו ונדרו להן ההגמון ביחד אמר הבורחים פטורים כ"ש הכא . וקל להבין :

ומה שטוען האפוטרופ' של הקהל על ראובן ותמותו שלעקו לפני ההגמון והוסיף ליקח מהן וראובן השיב שהן פרצו הגדר תחילה ואם אינו כדבריו או חייב ראובן לשלם להם כל מה שיבררו בעדים שהפסידו במסירתו ואם אין להם עדים והוא אומר לא הפסדתיכם כלום ישבע שלא הפסידם ויפטור דבעי' הוא · ואם עשו תקנת נגזל כמסור ושלקא בתיקון : וקיימא לן דכל תיקו דממונ' לקולא · ולא מפקינן ממונ' מספיק' אבל אם הוא יודע שהזיקם : ואינו יודע כמה הזיקם : פסק ר"ת ישבעו שכנגדו כמה הזיקו ויטול : ומה שפטרתי אותו שלא ליתן עמהם אם היא כדבריו ה"מ מס' זקוקים ולמעלה דהיינו מחמת העלילה · אבל הס' זקוקים שהן מס הקצוב להן בכל שנה באותו מס צריך ליתן ואין ההגמון יכול לפוטרו דשותף הוא בדבר הזה ואין שותף חולק שלא לדעת חבירו · אבל מס' ולמעלה לא יתן ואף על פי שמתחילה בא הוא והמותו לקהל ואמרו להו להתפשר להציל נפשות אביונים נקיים והם יתנו חלקם מ"מ אחרי שבאותו שעה לא רצה ההגמון לקחת הון וכופר והם לא הצילו הנפשות אלא משמיא דרחימו עליהן ופטור ראובן דגבי שטף נהר חמורו וחמור חבירו וירד להציל ולא אמרינן דאין לו אלא שכרו דהא לא עביד אלא שליחותו דנדר להציל ולא הצילו וכ"ש הכא שהרי לא נתנו אלא בשביל עלילה שהעליל עליהם שנשבעו לשקר : ומן הגר שפדאו בל' זקוקי' ונתן ראובן חלקו ברצון ועתה שואל שיחזירו חלקו כיון שבפשיעתו נתפס שנשבעו עליו שהיה גר נר' שהם פטורי' שהרי אפי' עמדו בדין ונתחייבו לפדות הגר והלך הוא ופדאו בשביל' הניח מעותיו על קרן הצבי כמו פורע חובו של חבירו דמבריח ארי מנכסי חבירו : ואפילו מלוה על המשכון ואפי' בעל חוב כדמוכח בירושלמי : ואע"פ שפי' ר"ת פורע חובו דווקא מזון האשה והבנות אבל שאר חובו לא נראה דברי ריב"א דבכל חוב מיירי : ועוד כיון דאיכא פלוגת' דרבוות' לא מפקינ' ממונ' מספיק' : ועוד שהרי עדיין לא עמדו בדין ולא נתחייבו לפדותו : ומי יימר דמחייבי לי בי דינ' שמא הרבה היו יכולין לטעון : ואת הבשר שלא הדיח ונמלח ונתבשל ואסרת' אינו כן דהא דמצריך תלמודא הדחה ברישא אין זה אלא לכתחילה כמו כברא ע לוי' בישרא דלכתחילה לא יאכל ודיעבד שפיר דדמא מישרק שריק בללייה : ה"ה במליחה כמו שפירוש התוס' שאע"כ יהא אסור למלוח חתיכות יחד ואפילו חתיכה גדולה בפני עצמה : ואין להאריך :

מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקצג **למה** לא כתב מורי דעתו נרא' ודאי כיון דהאשה שקידשה שם לא היה שלה אפי' זרק לה בהקידושי' לתוך ד' אמותיה אינ' מקודשת כדתניא הזורק לה גט בתוך ביתו או בתוך חצירו אפילו עמה במטה אינו מגורשת כדקתני התם לתוך חיקה לתוך קלתה מגורשת אע"פ שראו העדים שנכנרה בגדיה להשליך טבעת הקידושי' אין לדמות להא דאמר פ"ק דקידושין התקדש לי במנה נטלתו וזרקתו לאור או לים הגדול או לכל דבר האבוד אינה מקודשת וכו' עד לא מבעי' שדיתינהו קמיה דאינה מקודשת כו' : דשאני התם דאיהי לא אמרה ליה לעולם מקדיש' לך אבל בדין זה כיון ששמעו העדים דאיהי אמרה ליה מעיקרא בא וקדשני : וגם שוב בשעת הקידושין כשאמר בפני כולם · מר' גנג"א בקשה ממני לקדשה וכן אעשה ושתקה אע"ג דבתר דנופל לתוך חיקה שדיתינהו איכא למימר דמעיקרא קבל לי לשם קידושי' ושדיתנהו בתר הכי מי הדר קא הדרי ביה : וכיון דקיבלה כבר לשם קידושין תו לא מצי הדרה ואע"ג דבתוך כדי דיבור לקבלה שדיתינהו ואשתכח דהדר' בה תוך כדי דיבור וק"ל תוך כדי דיבור כדיבור דמי ה"מ בעלמא אבל בקידושין לא משום חומרא דאשת איש ק"ל כדיבור דמי כדאיתא פרק יש נוחלין ובפ' בת' דנדרים הילכת' כל תוך כדי דיבור דמי לבר מעובדי כוכבי' ומגדף וקידושי' ומגרש : ואע"ג דאמר' בלבי לא היה אלא לשחוק ולהתלוצץ עמו · ומעולם לא נתרציתי להתקדש לו אלא לתוכא ואטלולא בעלמא דברים שבלב נינהו ודברים שבלב אינם דברים · ואע"ג דאיכא למימר דאנן סהדי דלא נתכוונה אלא להתלוצץ וכה"ג אזלינן שפיר בתר מחשבת' כגון גבי מברחת וכו' שמעון בן מנסיא דאמר לאחר שלא ידע שהיה לו בן וכההוא דמהובה דאמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא להגן וכוולא בהן הרבה בתלמוד אזלינן בתר אומד דעת' גבי קידושי' משום חומרא דאשת איש לא נסמוך על דעתה לומר היה בלבי כך טהאי וליכא אומדן דעת' דמוכח כיון דאיכא למימר כיון איתת' בכל דהו ניח' לה : אמנם דקדקתי בכתב העדות והנה כתוב בו שהעדים לא ראו אם נפלה הטבעת של קידושין בחיקה או לא · ולפי זה נראה לי דאינ' צריכה גט כהא דאמר בפ"ד אחין וכולן שהיו בהן ספק קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה וכדמוקי לה בגמרא בבת אחת או קרוב לה ואחת אומרת דקרוב לו ואף על גב דמדאורייתא אינה מקודשת דאוקי חד להדי חד ואוקי אשה אחזקת' דמעיקרא בחזקת פנוייה הואי : ומ"מ בת אחות ספיק' דרבנן היא משום חד סהדא דאמר קרוב לה גזרו בה רבנן אבל בדין זה דליכא סהדות' כלל ואפי' אחד מהן אינו אומר שראה שנפלה הטבעת לתוך חיקה אין כאן אפילו חשש קידושין מדרבנן : וראייה מההיא דפ' ד' אחין מדאוקימנ' בבת אחת באחד אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה לוקמ' כגון שבאו עדים מספיק' להו אי קרוב

לו או קרוב לה אלא לאו ש"מ דכל כה"ג אין כאן בית מיחוש דאוקמ' אחזקת' ואפי' היא יודעת שנפל לתוך חיקה בעינן דליהוו סהדי שהגיעו הקידושין לידה דילפינן דבר דבר ממממון ואי נמי קידושי תורה אלא עד דחזו תרי סהדי דמטו הקידושין לידה : והיכא דאיכא תרי סהדי דחד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה הוו קידושין דרבנן כדפ' והיכא דליכא אפי' חד שראה שהגיעו לידה אינה מקודשת ואפי' מדרבנן אף על פי שהוא בעצמה מודה שנפל הטבעת לתוך חיקה דומיא להא דאמר דקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין אפי' שניהם מודים : ואין לאוסר' משום דנפק' עלה קלא דאיקדשה ולקלא דקמי' נשואי' חיישינן הא דאישתכח והוברר על פי העדים דלאו כלום הוא: והא דק"ל וודאי באתרי' דרב מבטליכ' קלא ולא בנהרדעי אתרי דשמואל דלא מבטליכ' קלא והילכת' כרב באיסורי' ור' יוחנן נמי סבירא להו כוותיה בירושלמי ואף על גב דהילכת' כוותיה דרב ששת באיסורי' כמו שפסקו הגאוני' בהא נראה דהלכה כרב חדא דבשל סופרים הלך אחר המיקל : ועוד מדפשוט ליה רב יוסף לאביי סתמ' מבטלי' קלא מכלל דהוי הילכתא לבר מנהרדעי ובאתרוות' דנהיגי כשמואל ועוד מדקא כמו זימנין אפי' למ"ד לא מבטלינן מכלל דלדידיה מבטלינן קלא : ואי לא נפק' קלא עליה אלא בתר שנתארסה לשם הוה ליה קלא דבתר אירוסין וק"ל כרב חביב' דאמר דאפי' בתר אירוסין לא חיישינן מכל הדברים שכתבתי לא היית' צריכ' גט אפי' בידוע ששניהם לקידושין נתכוונו כ"ש בדין זה שהכל יודעים ואנו סהדי ואומדנ' דמוכח דלא היית' דעתה להתקדש אלא לחוכה ואטלולא שיש להקל שלא להצריכה גט : ואם יסכימו רבותיי לדבריי טוב . ואם לאו הנני נמשך ונגרר אחריהן לכל אשר יעשו : וטוב בעיני שלא להחמיר ולהצריכה גט לחומרא פן יתן המקדש כתף סוררת כדי לעגנה או ירחיק כדוד ונמצאת זאת העלובה הגונה כל ימיה : ושוב מצאתי כדבריי בספר רבינו משה בר' מיימון; דווקא בקידושי ביאה אמר הן הן ייחוד הן הן עידי ביאה : אבל בשאר קידושין עד דחזו שקידשה :

ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

התקצר **נחנו** ח"מ קבלנו הטעטת שטען ראובן על שמעון אמרת עלי שנשכתי אצבעך עד שקילח דם וקבלת על השלטון והפסדתני כ' זקוקי' ומזה יש לי עדים ותשיב שמעון כן הדברים שנשכת את אצבעי וזה אירע לפני ט"ו שנה : אבל לפני השלטון לא קבלתי עליך ולא הפסדתיך : ואם באו הדברים לפני השלטון זה היה בשעת הזעם אבל אני לא עשיתי הקבלה וגם יש לי עדים שמחלתני ופטרתני מכל ההפסד שאמרת' שהפסדתיך : ומורי תודיעני אם חייב ראובן או לאו :

תשובה בקצרה אשיב הנר' בעיני על מה שאמר העולם בשעת הזעם פטור אני רגיל לומר שאם מס' אותו והפסידו ממון אע"פ שבזעם היה : כ"ל דחייב לשלם הפסדו דלא גרע משני אנשים שחבלו זה בזה משלימים במותר נזק שלם ואע"פ שראובן חבל מתחילה בשמעון ושמו ב"ד שחזר שמעון וחבל בראובן חבלה גדולה יותר ממה שחבל בו ישלם שמעון ולא פטרי' ליה לשמעון לומר שבשעת הזעם היה ואין אדם נתפס על צערו : ולא ידעתי מהיכן הלשון הזה : ואם תקנת הקהילות לפוטרו אפשר שתקנו שלא ילקה ושלא יקנסו בשאר קנסות את המוסר כדרך שרגילין כל קהל וקהל לקנוס את עוברי עבירות ופורצי פרצות שמסייעין על קולתן ומדין קנס הקהל פוטרין אותו אם מסר בשעת הזעם אבל ממון שהפסיד לחבירו לא יפטר : אמנם נראה רישומו דמי חבלתן תמשה דברים או שלהם או מקצת' דזימנין דאיתנייהו לקולא וזימנין דמתנייהו לקולא אלא מקצתם כדאיתא פרק החובל : ואם נראה שיגיעו דמי חבלתו להפסד שהפסידו במסירתו דפוטרין את המוסר דנהי דאין דכין דיני קנסות וחבלות בבבל דאמר בפ"ק דב"ק דאי תפי' המזיק עלתו דווקא כ"ל דהדברים ק"ל דאפי' ממון הממון שהוא בעין בידו נתנו לו רשו תתפשו ולא מפקין מינה עד דאזיל בהדיא וארעא דישראל : כ"ש דלא נפיק מיניה ממון של עלתו בשביל גרמ' שגרם לחבירו להפסיד כל מסור דלא מחייב אלא משום קנסא כמו דמוכח בירושלמי פ' הגוזל בתרא בנדון זה בק"ו רואה אני שלא נוציא ממנו ממון דלא מחייב בשום דוכתא אלא משום קנסא ומדרבנן הכא כלל לא כיון דדמי חבלתו הויין כדמי הפסד מסירתו והוא תפוס ואם דמי חבלתו יככה דמי חבלתו והשאר ישלם ואע"פ שבשעת הזעם היה כן נראה לי :

אמנם אם תקנת הקהילות לפטור לגמרי בשעת הזעם כדי לקנוס המכים ולמוכעס שלא יעשו עוד על תקנת הקהילות איני חולק ודעתינו עלה אם כדברי ראובן שהוא כופר שמעולם לא מסר אותו ולא הפסיד אותו או שמחל לו או אין אנו צריכין לכל מה שכתבנו אם ישבע שלא הפסידו או ישבע שמחל לו דמחילה אינה צריכין קניין :

ושלום מאיר בר' ברוך :

התקצה **האר** עינינו בדין לאה שטוענת על הקהל לקחתם ממני מס שלא כדת עבור המס טרם בואי לעירי, אך שהעירוני' ציוו לתת ליהודי אחד ומאז היה כגבוי ואני לאחר כן באתי ולא נתחייבתי פמכס בזה המס : ואם היהודי הרחיב עמכס הזמן ולא נגבה המס עד אחרי בואי בזה אין לי חובה ואף אם באתי מיד אחרי תביעת המס הייתי פטורה : כ"ש שלא באתי עד אחרי שיצוו העירוני' לתת המס ליהודי שמאז היה אחרי אשר נפטרתי מן העירונים : להקהל משיבים כדין עשינו ליך כי שלחתי מעותיך קודם התביעה והלוואת' וגם אחותך השכירה לצרכך בית ורגלים לדבר שהיו רצונך לגור פה והכל הולך אחר התביעה וראייה לדבר מתתן שבשא אמה אחר תביעה לגבייה שצריך ליתן והקהל מחייבין והדבר תלוי בהם וגם העירונים גרמו לנפשותינו לעשות כמו שעשה ברינוס והדין טתן שהיה ליך ליתן אפי' אם היית' באה לאחר התביעה ולמה משיבה להר"ס ששלחתי המעות וגם אם שלחתים לכאן לא הלוו אותם וגם המס לא היה להצלת נפשות אך כך הורגלתם כל הימים לתת מס לעירונים כאשר יתבעו וגם לא היה בדעתי לגור פה אך שאחותי ברחה מן היישוב וברחתי אחריה כי העמידה אותי לערב : ועדיין לא הייתי בא בע"א והכל הולך אחר הגבייה וראייה לדבר היוצא מן העיר בין תביעה לגבייה צריך ליתן מס : וראייה שלכם ליתא וגם אחותי לא השכירה הבית טרם בואי אך בעצמו השכרתיו וגם אשר חייבתינו אתם לא תוכלו לחייבני כי נוגעים בדבר אתם :

למה אתם שואלים דיני מסים שמהלכות מדינה הם : נהרא נהרא ופשטיה ורבו מהם חילוקי מנהגים ומה צורך להודיעכם מנהג' מקומינו ושמא אין מקומכם כך : ונראה לי אחרי שלאה באת' שתה אחרי שכבר נסתלקו הקהל מן העירונים לגמרי שאפילו אם לא פורעים הקהל לאותו יהודי שלוו העירונים לא היו לעירונים עסק עם הקהל בכך נר' אם הקהל באים להוציא מלאה לומר מנהגינו הוא כך שאת חייבת עליהם להביא ראייה שמנהגם כך הוא דנהי שאני אומר דכל יחיד המדיין עם קהלו עבור מס ואמר לא אתן כי איני חייב והקהל אומר אתה חייב יש לו ליתן המס ושוב אם ירצה יתבע את הקהל ולא תובעים ודמיא להא דאיזהו נשך ובפ' החולץ דמוהרקייהו דהני יפטרו דתלכא מכא וכו' : הכא כיון שנסתלקו הקהל כבר עם העירונים לגמרי טרם בואה הדין עם לאה דכגבוי דמי : ומיהו לפי מנהגם חייבת כי אחרי שהיה דרס בעיר עתה על כרחה הרי היא כאנשי העיר לכל מנהגם : ועל הקהל להביא ראייה שכך מנהגם ואין מביאין ראייה מאנשי העיר שהם נותנין מס ולמיתב בי תרי מינייהו מאי דקיימא להו וליסהדו ליכא למימר דנהי דרבינו שמשון פירוש כן בחזקת הבתים כי היכי דמלי בתרי מינייהו לסלוקי ולמדייני כי היכי דמשתמע דחזקת הבתים קאמר הכי לאסהודי : ואע"ג דבעינן תחילתו וסופו בכשרות : ה"מ לעניין קורבה ופסול אבל מחמת ממון דלאו פסול גמור הוא לא בעינן תחילתו וסופו בכשרות : רבינו ברוך שירפונ"טין לא פי' כן בפ' בא סימן אלא פי' לדין כשר על ידי סילוק אבל לא לעניין עדות דהא בעינן תחילתו וסופו בכשרות ואע"ג דאמרי' בפרק כל הכשר לדון כשר להעיד תירוץ דהיינו כל הכא כל הכשר לדון כשר להעיד :

מה שראה כאן ואילך וקרוב מחמת ממון לאחר שנסתלק שכשר לדון מכאן ולהבא כשר נמי להעיד מה שראה מכאן ולהבא דינו כך עדות שראיית הגדת מכאן ולהבא . וקל להבין . ונראי' דברי רבינו ברוך מדפריך פרק חזקת הבתים ג' זימני' ולסלקו בי תרי מינייהו ולדיינו ולא פריך הכי על עדות וליסלקו בי תרי מינייהו ולסהדו מכלל דלעדות לא מהני סילוק : ואם יתברר הדבר ששכרה שם בית מעיקרא יראה לי דלעניין מס חייבת כדתניא : ואם קנה שם בית דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד :

ושלום מאיר בר' ברוך ז"ל ה"ה :

התקצו **יגיד** לנו מהרר"ס המשפט על ראובן שטען הוצרכתי למכור ביתי שיש לי במקום פלוני מחמת דוחקי והלכתי אל לוי ואמרתי לו שיקניהו ע"מ שאם לא ירצו המצרנים לקנותו כי הם קודמים ואמר לוי אקניהו : אבל יש לך לתקוע כפך ולתת ערבון ביד נאמן בעבור י' ליטר' שלא תמכרהו לשום אדם כ"א לוי אם לא ירצו המצרנים לקנותו וכן עשיתי תקעתי כפי וגם מסרתי ערבון לידך י' ליט' שאם אחזור שתתן הערבון ליד לוי ואז הלכתי למקום פלוני ששם ביתי ואמרתי למצרנים איך התניתי עם לוי שהמקח יבטל אם הם יקנוהו אחרי שהן קודמין ואמרו לי אל תמכרהו לשום אדם כי נקח אותו בקס"ה ליטר' כאשר הנחתי ללוי ובתוך כך באו לידי מעות ממקום אחר שלא הוצרכתי למוכרו ונמלכתי בקרוביי ויעצוני שלא למוכרו : והלכתי אצל המצרנים וחזרתי בי מלמכרו : ותבעוני המצרני' לדין ואמר שתואנה הייתי מבקש והייתי כמערים והוצרכתי לקבל עלי חרם שלא להערי' בדבר והלכתי אצל רבותיי שבמקו' פלוני והצעתי הדברי' לפניה' : איך התניתי עם לוי ואיך מסרתי הערבון ותקעתי כפי לקיים התנאי ואמר לי לא תפסיד בזה אחרי שהמצרני' רצו לקנותו הרי המקח בטל : ולוי מסולק : ואמונתך פטורה : ועתה תשיב לי הערבון אחרי שלוי מסולק תמנה מעתה : והשיב שמעון קיימתי אמנותי ונתתי הערבון ביד לוי כי כך היו התנאי' שאם יקנוהו המצרנים באילו קס"ה וגם לאותו זמן אשר קבעת' או מקח לוי בטל · אבל אם לא יקנוהו שלא בסכום זה או אפילו בסכום זה אך מזמן אחר או המקח למפרע קיים :

ועל אילו התנאי' תקעת' כפך דלא למהדר ונתת לי המשכונות ליתנם ללוי אם תחזור בך : ואחרי שחזרת' בך או מסרת' וקיימתי הימנותי ונתתים ללוי : השיב ראובן מה שאמרת' שיקבלם המשכונות אם אחזור בי : אין דכין דיני קנסות בבבל וגם המשכונו' לא היו נקנין בהגבהה : וגם אחרי שהמצרנים רצו לקנותו הרי לוי מסולק הימנו : וגם אמרו לי הרבנים שבמקו' פלוני כן : השיב שמעון המשכונות היו נקנין בהגבהה כי קבלתי מידך לידי ולביתי הולכתים . ומה שאמרת' שהרבנים אמרו כך זה לפי דבריך שהצעת' לפניהם : ואם הייתי שם להציע דבריי גם אני לא היה אומר לך כך · סוף דבר קיימתי אמנותי בזה ומסרתי ללוי · ודע לך מורי שבא עד אחד והעיד שכך התנו שאם לא יקנוהו המצרני' לאותו זמן וגם באותו סכום שאז קניינו של לוי למפרע קיים,וקבעו ג' שבועות שלא לאחר עד המכירה או ללוי או למצרני' : ועתה מו' שי' חרוץ לנו הדין כדי להוציאו לאמיתו ולאורו :

יהודה בהר"ר משולם :

אשיב בקצרה לאלופי ומיודעי דאותן משכונות שנתן ראובן ליד שמעון עבור י' ליטר' שאם לא יקיים תנאו ללוי שיתן שמעון ללוי ליט' במאי וליקנינהו לוי הא אסמכת' הוו ואסמכת' לא קניא : אלא בקניין סודר בב"ד חשוב ומתוך דבריהם רואה אני שאפילו קנין כל דהו לא היה שם . הילכך לא קנה לוי המשכונות ויחזירם לראובן ואילו תקע כף שאם לא קיים את דבריו שיתן ללוי י' ליט' בדבר זה איכא פלוגת' אי אסמכתא קניא גבי נדרים ושבועות כי רבינו שמשון ז"ל כתב בתשוב' דלא קפא דאמיר' לגבוה כמסירתו להדיוט אבל טפי ממסירה לא הויא . ואני אומר במסירה המועלת בהדיוט דכל דבר המועיל בהדיו' באיזה ענין שמועיל מיקני לגבוה באמירה גרידתא : ואסמכת' מהניא בהדיוט בקניין בב"ד חשוב : הילכך לגבוה באמירה גרידת' קניא אמירה : וה"ה אם נשבע או נדר ליתן להדיוט חפץ או כך וכך מעות אם לא יקיים תנאו אע"ג דאסמכת' היא חייב ליתן לו דכל שבועות ונדרים אמירה לגבוה מיקרי : ויש לי ראיות הרבה לדבריי . ובתשובה אחת הארכתי ושוב מצאתי כדבריי בתשובת הגאוני' וכן אני דן אמנם בדין זה לא תקע כף על הי' ליטר' ליתנם ללוי ולא הית' התקיע' כף כי אם לקיים המכירה ללוי . הילכך יחזירו המשכונות לראובן . ומעתה אין כאן דין זולתי שלוי תובעו לקיים תקיע' כפו שתקע לו לקיים המכירה אם התנאים היו כדברי ראובן אז אינו חייב למכור ללוי . ואם כדברי לוי אז הוא חייב לקיים המכירה . וכ"ל אף על פי שיש עד אחד שמעיד כדברי לוי היתה התקיעות כף אחרי שראובן מכחיש העד ואמר כך וכך תקעת' כפי נאמן ואין צריך לישבע להכחיש העד שהרי התקיע' כף היא השבועה : ואין שבועה אחר שבועה : ואע"פ שיש בידי תשובת רבינו יוסף ב"ר מנחם שהעיד על ר' יוסף ב"ר יצחק שהיה מוציא ממון על ידי תקיעת כף ה"מ כשיש עדים או שמודה שתקע כף ואינו חפץ לקיים אבל אם טוען קיימתי ושכנגדו טוען לא קיימת' נאמן בלא שבועה אחרת : ואפי' אם יש לשכנגדו עד אחד כדפי' ואף על פי שאני אומר ראובן שהיה חייב מעות לשמעון ותקע לו כף לרווח' דמילת' לפורעו עד זמן פלוני : ואחר הזמן תובע אותו וזה אמר קיימתי וזה אומר לא קיימתי כ"ל דראובן צריך לישבע שפרעו ובלא שבועה אינו פטור: שאני התם דאפי' בלא תקיעת כף היה חייב לפורעו ואי אמר פרעתי היה צריך לישבע בנקיטת חפץ כדאמרי' בר"פ שבועת הדייני' וכן בשבועה דאורייית' וכן בשבוע' דרבנן דאין חילוק בין שבועה דאורייית' לשבועה דרבנן: אלא למילי דמפ' פרק שבועת הדיינין: הילכך בתקיעת כף שתקע לא נפטר משבועה לפי שצריכה להיות בנקיטת חפץ אבל כדין זה דאילו לא תקע ראובן ללוי לא הוה ליה גבי ולא מידי השתא נמי דתקע כף והוא אומר לא קיימתי תקיעת כפי לא משביעינן ליה תו לומר השבע שקיימת' תקיעת כפך ואף על גב דאמר כל מקום ששני' מחייבי' אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה ואילו אמר לו שנים תקיעת כפך לקיים המכירה ללוי היינו כופין אותו לקיים : אם כן עד אחד נמי יחייב אותו שבועה : הא ליתא דכללא דכל מקום לא שייך אלא במילתא דממון שלא נשבע כבר אבל היכא שנשבע כבר אין שבועה על שבועה : ותדע אילו דאמר לו עד אחד נשבעת בנקיטת חפץ לקיים המכירה: והוא אומר לו נשבעתי מי משביעינ' להו תו אף על גב דשנים היו מחייבין אותו אילו היה שנים אומרי' כן : ותשובת הגאון היא מועתקת לכם ומוכח' בדברים דדווקא בעדים :

ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקצו **ראובן** ושמעון ודינה היו משותפי' ומסר להם הבעל חוב כפר לגבות ממנו התבוא' בכל שנ' ושנ' ותובע ראובן כך וכך מידות יש לי בידכם : שגביתם משלי והלויתם התבועה שאה בשאתים . ושמעון משיב שאין לנו משלו כלום אך אדרבה הוא גבה חלקי : ודינה משיבה כל מה שישבע ראובן שיש לי משלו אחזיר לו ולא הלויתהו אך מכרתו בשנת הזול בשנים שעברו :

באתי בקצרה למרבה המשרה אין דינה יכולה להפך השבועה על ראובן כיון דתנן שותפי' נשבעין שלא בטענת ברי אלא אפי' בטענת שמא הילכך כולהו נשבעין זה לזה שלא עכבו זה מזה כלום משום דמורי היתיר' פרק כל הנשבעין כי שבועה שאין נשבעין אלא בטענת ברי שייך בה היפוך שבועה אבל שבועת שותפין דשייך אפי' בטענת שמא אין בה היפוך: וכל מי שיתברר מי חייב לחי ישלם תבואה: כי אף על פי שמכר כל אחד מתבואתו מה בכך לית' לן שתבואה של חבירו מכר אין ברירה אבל אם ישבע שכל תבואות שבאו לו מן הכפר מכר ישלם מעות כמו שמכר חלק חבירו כמו האי מאן דגזלינן חבית' דחמרא מחברי' מעיקרא הויא שויא זוזא והשתא שויא תברא או שתייה משלם ד' זוז וכו' : וכל דין זה מפורש בפרק המפקיד ועיין שם וריבית ומת' נפסק לא יתנו דכל הגזלנים משלמין בשעת הגזילה ותו לא : והתשובה היא באבי העזרי בסימן תתקנו :

ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"לה"ה :

התקצה **אלופינו** הר' יעקב ושאר קהל ליגפורק' . שאלת על מר' מימונא שהית' מוטלת על ערש דוי וציות' מחת' מותה להוסיף על נלוחית שמן הדולק בבי' הכנסת שנתנה כבר נוכר כשמת בתה להיות דולק בשעת התפילה . ואמרה שלאחר מותה יש לעשות כל כך שתהא דולקת בקר וערב שלא תכבה וגם צותה להדליק נר של שעוה מחצי ליט' בכל ערב שבת אחרי מותה גם צותה ליקח משלה חצי זקוק כסף להוציא על כוס אשר מקדשי' בבית הכנסת בו אחרי מותה . גם ציותה ליקח ושאל אותה אשר מן הקהל מהיכן ניקח כל זה ואמרה באותו חדר תקח הכל : ושוב ביום שני . קראה לאחיה ר' נתן ואמרה לו בפני עדים כל אשר באותו חדר קח לך ולאחיותך ולא היה אלא חדר אחד וזה היה ביום ו' וביום א' אחר כך באו הקהל ושאלו לה שאמרה שיתנו אחר מיתה שהיית' מרא' להם מהיכן ליקח הנירות וחצי זקוק לכוס שמקדשי' בו ולא רצה לגלות להשכלוס והלכו הקהל ולקחו בחזקה כל מה שבחדר והחרימו אחר כך כל מי שהיה יודע ממונה שיודה : והעיד ר' יצחק הכהן שהפקיד' בידו ה' זקוקים קלוני"א ואמרה לו אם תמות תעשה בהן המוטב ולא אמר' לו יותר : נראה אע"ג דאמרה לקהל הכל תקחו אדר בשתם ואיכא למימ' דילמא למנה קבור שבאותו חדר אי כוונ' לצדקה ולא היה לו לאפוקי מיורשי' להא לא חיישינן דהא מסקינן בגיטין בספ"ק דלמנה קבור לא חיישינן : מיהו נראה כיון דלא נתנה אלא לאחר מיתה בפירוש שאמרה אחרי מותה תנו כך וכך לנירות כך וכך לכים של הקדש ואע"ג לא דעתאה אלא לאחר מיתה : וכהי דאי לא הדרה ויהבה לאחריני הית להם לקיים דבריה דאפילו מתנת שכיב מרע במקלת היכא דמצוה מחמת מיתה קניא בלא קניין אפילו כי יהיב להדיוט כ"ש לגבוה : מיהו הכא לא חיילא דהא הדרא בי' ויהב' לאחיה ולאחיותיה מקמי דתימות ואשתכח דלא חיילא מתנת הנירות והכוס שהרי הורה בה קודם שהגיע זמנסלקול ומה שכתבה לאחותיה ולאחיה במתנ' שכיב מרע במקלת הייתה וקניא בלא קנין היכא דמיתה ואפי' לא הזכירה מיתה בההי' שעת' כיון דמעיקרא הזכירה ממיתה מצוה מחמת מיתה קרינא ביה כדמשמע בפרק מי שמת גבי דקמייתא' הך איתתא וא"ת הא מיבעי' לן בפרק מי שמת שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ועמד מהו חילק לעניים ועמד מהו : ומסיק בתיק"ו : וקיימא לן כל תיקו דאיסורא לחומרא ואם כן ה"נ כדין זה מספיק' לא ניתיב ליורשי' אלא להקדש ותספק' גבי הקדש אי בר מיהדר הוא לא קשיא מידי דהתם מיירי בהקדיש כל נכסיו בלא שיור בסתם ולא פירש בהדיא לאח' מיתה והכי מיבעי' ליה מי אמרינן אף על גב דאילו יהב להדיוט כל נכסיו בסתם ועמד חוזר ה"מ בהדיוט דאזלינן בתר אמדוני' דעת' דמוכח דמסתמ' מחמת מיתה נתן לו ואילו היה יודע שיחיה לא היה נותן אבל לגבוה גמר בלבו מיד לתת בין יחיה בין ימות : וכך פי' רבי' שמואל ז"ל שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו בלא שיור : ואחר כך עמד מחליו מי מצי הדר ביה מי אמיר ממתנת הדיוט דנימא דגמר והקדיש הכל בלב שלם בין יחיה בין ימות : עכ"ל :

ואדרבה מדבריו יש ראייה ברורה לדבריי דטעמא משום דמספק' לן דילמא גמר ויהב מהשת' להקדש בין יחיה בין ימות : אבל היכא דלא אמר בהדיא אם ימות פשיט' דבר מיהדר הוא : ואם עמד חזר ובטל ההקדש ממילא כשעמד ובטלה המתנה ממילא : וק"ל כל שאילו אם עמד חוזר במתנתו אפי' בעודו בחוליו . היכ' דהדר ביה בהדיא אפילו במתנת שכיב מרע בכל נכסיו : כל שכן בדין זה דמקלת מתנת ש"מ היא בלא קניין שהרי המותר לא חילקה באותו שעה לנירות ולכוס ולחולים ולעמלו תורה אלא מה שהיה באותו חדר והיא שיורה כל מה שהיה לה ביד פלוני תדע שהרי כאשר שאלו לה הקהל באותו שעה יש לך יותר תודיעני והשיבה עדיין איני רוצה לגלות כלום כי עוד אני רוצה לאותרו הבית יד ביד : וא"כ הויא מתנת ש"מ במקלת בלא קנין שצוותה מחמת מיתה ואי לא הוה הדרא ביה הוי קנייא אפילו להדיוט והשתא דלא הדרא בה לא קניא אפילו להקדש מק"ו דמתנת ש"מ בכל נכסיו דעדיפא לאחר מיתה במצוה מחמת מיתה להקדש מצי למיהדר כדפי' וכמו שהוכחתי מפ' מי שמת פ"ש מתנת ש"מ במקלת בלא קנין דגרעו דלא קניא בסתם דיכול אני לומר דצותה בהדיא מחמת מיתה והדרא ביה בהדיא דבת מיהדר הוא ואם תאמר הא אמרינן בפרק שור שנגח ד' וה' ההוא גברא דתקע כו' עד א"ל ההוא גברא הואיל ופלגא דזוזא הוא לא בעינ' דאיתובי ניהליה ואזיל : ואיבריה ביה נפשאי : אמר רב יוסף כבר זכו בה עניים אע"ג דליכא עניי הכא אנן יד עניי אלמא דלא מצי מיהדר הא נמי לא קשיא כלל לדבריי מהכא תקשי לך אהא מההיא דשמע מינה שהקדיש כל נכסיו דהתם מספקא ליה אי מצי למיהדר ובפרק שור שנגח משמע דפשיטא ליה דלא מצי למיהדר ובפרק מי שמת מסיק בתיקו חולק כל נכסיו לעניים אלא ודאי לא דמיא כלל דהתם בפרק שור שנגח דעתו היה ליתן אותו לעניים אלא לפי ש עדיין לא זכו ביה ולא בא לידו מעולם : ואין אדם מקדיש דבר שב"ל ולהכי אינטרך רב יוסף למימר אנן יד עניי אנן והוה ליה כאילו גבאו רב יוסף לצורך המוכה וזכה בו מכחו לעניים או זכה בו מכח מעמד שלשתן כמו שפי' ר"ת ולא דמי כלל למבין לההיא דפ' מי שמת ולדין שלפניו וז"ל ר"י שפי' אההיא פ' שור שנגח יד עניי אנן : וא"ת בלא יד עניי מתחייב לצדקה באמירתן כדאמר פ"ק דר"ה בפיך זו צדקה : וי"ל דכתו שאין אדם מקדיש דש"בל כך אין אדם נותן לצדקה דשב"ל וכשאמר נותביה לעניי דשב"ל הוא שהחוב אם היה אומר ניתביה כהקדש לא היה להקדש קונה : וגהי שאם היה אומר סלע זו כשתבא לידי אתננו לצדקה דומה הוא שנתחייב מטעם נדר: וכן בהקדש אם היה אומר אתננו להקדש אבל זה לא אמר כן אלא אמר תתנהו לעניים ולא נדר כלום עכ"ל :

ומהאי טעמא לא תקשו בדין זה היכי מצי למיהדר הרי נעשה כנדר ומצי ספיר למיהדר ביה ולא דמי להיכא דאמר כשיבא סלע זו לידי אתננו לצדקה דפר"י דנעשה נדר ויש לו לקיים דהתם כשבאתה לידו איהו בר קיומי לנדריה הוא : הילכך בההוא שעה אמרינן ליה קיים נדריך אבל גבי לומר בעידנא דהוה ליה לנדריה למיחל ולקיים אותו כבר מת ונעשה חפשי מן המצות : ומה שצוותה לר' יצחק הכהן על מה שהיה לה בידו שאם היא תמות שיעשה בהן המוטב : נ"ל דהמוטב שיש לו לעשות היינו שיש לו ליתן כל הממון שבידו ליורשין שלה הראויין ליורשה ואין לו ליתן

ליתן אותם לצדקה ולא לשום דבר מצוה בלא דעת יורשיה הראויין ליורשה : ותדע דתנן בפרק יש נוחלין הכותב כל נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשוי עשוי : אבל אין רוח חכמים נוח' הימנו : ואפי' רשב"ג לא פליג עליה דת"ק אלא היכא דאין בניו נוהגין כשורה אבל בעניין אחר מודה לת"ק ולא מיבעיא היכא דהניח את בניו וכתב לאחרים הדיוטות אלא אפילו הקדיש נכסיו לשמים נמי והניח את בניו אין רוח חכמים נוח' הימנו : כדמוכח התם בגמר' גבי יוסי בן יועזר היה לו בן שלא היה נוהג כשורה : ועמד והקדיש נכסיו לשמים ומוכח התם דלאו שפיר עבד :

ומסקינן דהכי הילכתא אפילו אין בניו נוהגין כשורה ועמד והקדיש לית הלכתא כרשב"ג אלא כת"ק ואין לחלק בין בניו לשאר יורשי' כי זה הוא חילוק של הכל דמה לי האי יורש ומאי לי האי יורש כל היכא דאיתיה למיעקר נחלה דאוריית' אין רוח חכמים נוחה הימנו : ואפילו במקצת נכסים שייך לומר לא תיהוי באיעבורי אחסנת' כו' : כדמשמע בכתובות פרק נערה גבי רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה וכו' ודאי אי אמרה בהדיא תן אותה למצות פלוני דלא היינו אומר בזה אין רוח חכמים נוחה הימנו כיון דלדבר מצוה נתנה להניח ליורשה קצת ממון : והא דתניא אין רוח חכמים נוחה הימנו אפילו היכא דהקדיש לשמים ה"מ שלא נתן לבניו כלום כדתניא הכותב כל נכסיו לאחרים והניח את בניו מ"מ הכא בדין זה דלא פירשה כלו' אלא אמרה עשה המוטב לא נעשה פי' לפירושה : ויתננו ליורשי' הראויין ליורשה : ועוד דקרוביה הראויות ליורשה עניים הן : והיכא תרתי עניי קודמים :

ועוד ירושה דאורייתא ומצוה עשה דדרשינן מאת העני עמך עניי קודמין . ואפילו אי הוה מספקא לן מוטב מאי הוו נכסים בחזקת יורשים קיימי והבא להוציא מהן עליו הראיה להביא ראייה ברורה : וכ"ש השתא דיורשים עניים הן · דהיינו המוטב לתת להן דאיכא תרתי כדפי': וליכא למימר יתננו לפדיון שבויים דהויא מצוה רבה כדאמר פ"ק דב"ב דשאני הכא דאיכא יורשין שהן ראויין ליורשה מן התורה וגם עניי הן ועירך קודמים וכל זה לא שייך התם גבי איפרא הן רמוז דשדרה ארנקי דדינרי ואמרה תהוי למצוה · וקל להבין . ולעניין מה שהיה בחדר שאמרה לאחיה כל מה שבאותו חדר יהיה לך ולאחיותיך שקיל האח פלגא לבדו . ואידך פלגא האחיות כי ההוא דאמר לדביתהו נכסיי לך ולבניי ואמר רב יוסף קנאי איתתא פלגא כדתניא והיתה לאהרן ולבניו . ותניא מחצה לאהרן ומחצה לבניו · והלכתא כרב יוסף בשדה עניין ומחצה ועוד אפילו אביי הוה מודה בדין זה כי היכי דמודה דשקיל אהרן משום דאהרן בר חלוקה דלא אמידת' . ועוד את"ל דלא דמי לאהרן דה"נ אחרי כמי לא הוי שקיל מידי במה שבחדר אי לא אמרה הכי בהדיא לפי שכבר יחדול לצדקה מ"מ דהוא דאמר לדביתהו נכסיי לך ולבניי דאמר רב יוסף קנאי איתתא פלגא והילכתא כוותי' כדפי' ואין להאריך :

ולדברי יצחק הכהן עוד יש לי לדקדק במאי דקאמר' אם תמות היא תעשה המוטב דלא דמי כלל דההיא דאיפרא הורמיז דשדרה ארנקי דדינרי לקמי' דרב יוסף ואמרה תיהוי למצוה רבה דכיון דשדרתי' ליד גבאי דרב יוסף גבאי הוה כדאית' ס"פ הא בכל וה לאו מידו לשם כך ודאי יש ליתן אותו לצדקה ולמצוה רבה אבל בדין זה ליכ' הוכחה כלל שדעתה היה להוציא הממון מיד יורשיה וליתנו לצדקה לאחרים והאי דקאמרי' דקאמר הכי עשה בו המוטב לא נתכוונה אלא להטיב לו על מה ששאל ממנה מה לעשות במה שבידו : ואמרה אם תמות עשה בו המוטב המוטל עליך ואיכא למימר שלא נתכוונ' ואת אלא שלא יעכבנו לעצמו : אלא יתננו ליורשים ותדע מדספיק' לא תלינן דילמא לצדקה לאפוקי מחזקתי' דאמר פרק הא"ש שלום תלא כלי וכתוב עליו ק' קרבן : ת' תרומה כו' : ור' יוסי פליג ומסיק דלכ"ע חיישינן שמא פנו לקולא ולא תלינ' בספיקא דילמא קרבן הוא או תרומה לאפוקי מחזקתי' : והאי דקאסר ת"ק היינו משום דמוכח' מילתא דאסירא דאם אית' דפנו מגדר הוה גדיר ליה · וה"נ משמע פ' זה בורר הרי שראו את אביהם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל : ואמר של פלוני הם של מעשר הם אם כמוסר דבריו קיימ' : ואם כמשיח לא אמר כלום : אלמא היכא דאיכא למיתלי להיתירא תלינן ולא אמרינן מספק נפק מתוך מחזקתי' אע"ג דלהדיא אמר של מעשר שיניחם תלינן דלהערים נתכוון כ"ש בדין זה שאין במשמעות לשונו לו כלל שהיה דעתה ליתנו לצדקה וקל להבין :

והא דחיישינן בפרק המפקיד שמא עשאו תרומה ומעשר על מקום אחר ההוא לאו משום חומר' הוא דחיישינן אלא היינו טעמ' דכל השתא דאיכא למיתלי תלינן כדי לאוקומי הפקדון על חזקתו : כדי שלא יגע בו הנפקד למכרו אלא יניחן כמו שהוא עד שיבאו הבעלי' וכן פי' ר"י שם: ושלום מאיר ב"ר ברוך ז"ל ה"ה :

התקצב **ראובן** שהלוה לשמעון י' זקוקי' לתת לעניים של קהילה אחת י' בכל שנה שמא לא יתן אותם ואף על גב דאמרינן בפרק איזהו נשך לא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה : ה"מ בר רב אשי דשקיל אפי' דקירי מחוזאי : וא"ל לאבוה דלוזפוס זוזי וכן שרי ליה לאינש למימר לחבריה הילך ד' זוזי לוו ואוזפיה לפלניא זוזי : אבל בכה"ג אסור כמו תן מנה לפלוני ואקדש דמקודשת מדין ערב דחשיד כמו דמוי ליה בפ"ק דקידושין ודבר זה למדתי ר"י בפירקי' מההוא דמקבל עליה לספיקא לתו' מג' ועמדו מו' וכו' :

ומיהו נ"ל כיון דאין מתכוונין לא בשל עניים ולא בשל הקדש : ואמר מתי הקרן זו לצדקה נהי דלאותם עניים של קהילה שהתנה עמם המלוה לא יתן דהוי ריבית מיהו לעניים אחרים אם הרויח בהם דלא גרע ממעות של יתומים שמותר להלוותם קרוב לשכר ורחוק להפסד :

ומיהו לעניים של אותו קהילה שהתנה עמו המלוה אסור ליתן ואפילו אם הרויח דאמרי' אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר הלווהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר וכ"ש הלויני ודור בחצירי :

אחר **ושאלת** על אודות ראובן שנדר ליתן לאשתו ד' זקוקים עד חנוכה מכסף הניתן או ע"מ לקבל גם ממנו: ועתה אתה אומר שביום ראשון נפסל המטבע : וציוו העירוני' שלא לשאת ולתת אלא בכסף וריברג"ש שיש ליתן לה כסף ראשון אם הוא ניתן ערב חנוכה דכיון דאמר עד חנוכה הוי זמנו עד שיגיע כדתנן בנדרים פרק קונם ומייתי' לה בקידושין האומר עד הפסח אסור עד שיגיע הפסח עד שיהא אסור עד שיצא ומסיים זה הכלל כל שזמנו קבוע : וכו' :

ושאלת' אם תמות תוך הזמן קודם שיגרשנה אם זכה הבעל בערבונות כיון שלא אמרה אלא בלשון ירושה שאם תמות תוך הזמן שאביה ירש הב' זקוקים מכחה אין הבעל יורשה : ואע"פ שלא גירשה ונתן דעתו לגרשה אינו יורשה כדאמרינן פרק מי שמת מעשה באחד שאמ' לאשתו תותרנית נכנס אחריה לבודקה וכו' · עד נפלה עליה חורבה ומתה ואמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה ומתה אינה יורשה ופסק רבינו שמואל שמכאן יש ללמוד מי שמתה אשתו בתוך קטטה שבדעתו לגרשה:שוב אין יורש אותה כדאמרינן במסכת גיטין כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירו' אע"ג דאיכא פלוגתא דרבוותא בהאי אי הלכה כר' יוחנן או כריש לקיש בהאי מי שנתן עיניו לגרשה אם יש או לאו כמו שכתב רב אלפס · מכל מקום בההיא שוין שאינו יורשה משוברת' ימי שמת :

התרא **על** אודות שמעון אם יש עדים שביקש מראובן שהיה מתיר לו היישוב שנה · נ"ל שהפסיד והודה לו שאין לו יישוב או שמחל כח היישוב ויש להביא ראיה מהא דאמרינן בפרק חזקת הבתים או דלוי' ליה לא דפירי לאחר הוי חזקת ופר"ח אם יש עדים דיהיב ליה לוקח למרי דארעא לא דפירי דורן להוליכו לביתו נתברר הדבר שאכילת פירות ללוקח ומדידיה יהיב ליה למוכר · עכ"ל · וטעמא דאם איתא שהקרקע של מערער לא היה מקבל ממנו דורון · ה"נ בדין זה אם היה לו יישוב לא היה מבקש ממנו להתיר לו ולא דמי להא דאמר התם עביד איניש דזבין מיניה הני מילי דא"ל זיל זבנה ניהליה לכל הקרקע עביד איניש דזבין מיניה דלא יתרעם עוד על הקרקע אבל לא עביד איניש דזבין מגמלא אונא דכ"ש כשיקנה דבר מועט משכנגדו שיחזיק שלא בטענת מחזיק במותר ולא יחזיק לו השאר : ואע"פ שרבינו שמואל פי' שם פי' אחר כדי ר"ת לסיוע עליו בכל מקום ואם תאמר והלא ראובן בעצמו לא טען שקנהו עמנו וי"ל מ"מ הוא אומר שמחל לו כח יישובו שהרי טוען שאמר לו תחלה יש יישוב אחר ואיני צריך לשוב עוד שמה ויש לשון זה לשון מחילה אחרי שהוכיח סופו שהוצרך התרה · וגדולה מזו אני אומר אם ראובן לשמעון חייב לו מנה כו' : ברמז עד א"כ מחלו לו בלב שלם אף על פי שלא אמר לשון מחילה כלל היכא דמוכח מילתא אמרי' מחל לו כ"ש בדין זה שיש בלשון זה מחילה :

ועוד שהוכיח סופו כדפריך מה שכתב מורי שהפסיד יישובו משום דינא דמלכותא תמיהני והלא השר לא גורש את שמעון אך נתן רשות לראובן להכניס מי שחפץ . ולא נתן לו רשות להוציא ואפילו לא נתן לו רשות אף להוציא כיון שהשר לא גורשו לשמעון אלא מחמת שביקש ראובן על ככה לא כל הימנו להפסידו בדיבורו ומה שמפסיד לו בדיבורו ישלם הימנו היינו שיחזיר לו כח יישובו שאל"כ לא שבקת חיי לעניים שעשיר יתן לשר דבר מיעוט כדי לגרש כל עניים שבעירו אם השר מעצמו אומר אני חפץ שידור שום יהודי כאן כי אם ברשות ראובן בהא ודאי מודינן לך שראובן יכול לעכב עליו מדינא דמלכותא אם אמר שום יהודי לא ידור בארצי אלא מדעתי לא דמי לאותו מעשה שבורחים היהודים מעירם והשר מחזיק בקרקע שלהם ובא ישראל וקנאם מן השר כדפסיק ר"י שצריך להחזיר לבעלים ונוטל מה שהכניסו דהכי פי' היינו טעמא דהויא גזלה דמלכותא שגזל לזה שדהו או ביתו שקנה וירש מאבותיו או מאבות אבותיו אשר היו מעולם . אבל הכא העיר היא של השר ולמי שחפץ נותן רשות: ומי שאינו טוב לפניו יכול לעכב עליו אפילו דריסת הרגל ובהא לא שייך למימר טענין ליורש וכיון דאביו של שמעון קנה כח היישוב מן השר שלא לגרש אותו לעולם דהשתא אם השר בא להוציאו הוה ליה גזילה דמלכותא והא ודאי מילתא דלא שכיח' היא ומלתא דלא שכיח' לא טענינ' ליתמי כמו שהוכיח ר"י מסיפא' המוכר את הבית אבל אין לי להביא ראיה מדאמרינן פרק חזקת הבתים מעובדא דדוקא דרשות' כאגא דמעתא דאיכהו גופייהו לא יהבה עסקא והחזיק בה אדם דיהיב עסקא וזבינו הקרקע למאן דיהיב עסקא פי' ה"נ ראובן נתרצה לתת לשר המס ולא לשמעון דהא ודאי לא דמי דהתם ודאי הקרקע חייב בעסקא : אפילו אם הבעלי' הולכי' להם אבל בכסף גולגולת ומסים אינו חייב כשאינו דר תחת השר : וגם היהודי' אינם מכודני' להתחייב בכל מקום שהן כמו שהעובדי כוכבי' מכודני' אלא רואין אותו כמו שהגבני חורין שירדו מנכסיהם :ולא נמכרו ממכרת עבד:וכן המלכות נוהגת:וכן פסק ר"י : מיהו בלא ראייה יש לומר כן כאשר כתבתי לעיל : ומה שכת' אדוני שיכול לבא לידי שפיכות דמים אם יהיו ביחד הטל פשרה ביניהם · ויעלו שכר זה לזה וידחה שמעון מפני ראובן כדאמר גבי ספינות אחד דיכי' מזוונות תדחה את שאינו טעונה כו' · ועוד שתובתו הוא תעשיו מקולקלי': ושיט' רבות ראיתי בהקהילו' שלוקחין היישוב לאחר עבור דבר מועט :

כל

כל שכן כי דינ׳ למר דאלים לאפקועי ממונ׳ : ושלום :
מאיר בר׳ ברוך זללה"ה :

החרב **לאה** השכירה בית ומתה : ועתה היורשים אינם רוצים ליתן אלא כפי מה שדרה בה או להושיב בו בני אדם שהן רוצין ובקצרה תשובה הנראה בעיני אם לא נתנה אמש כבר כל השכירות היורשים פטורים מלתת מה שלא דרה כיון דנאנסה שהרי מתה : כדאמרינן פרק האומנין האי מאן דאגיר אגירי לדוולא ואתא מיטרא פסידא דפועלים כיון דבעל הבית אנים ולא צריך ואף על גב דאמרי בההוא פרק השוכר את הספינה וטבעה לו בחצי הדרך כו׳ : אלימא ביין זה וספינה סתם אם לא נתן אמאי לא יתן שאני התם שגם בעל הספינה הפסיד ספינתו . אבל גבי פועלים דלא הפסידו ממנו כלום אלא מה שמתבטלין כיון דבעל הבית אנים לא יתן להם כלום : ה"נ מיתה אין לך אונס גדול מזה מיהו ממה שדרה בו כבר אם לא ידוע שנתנה יתנו יורשי׳ משלה דאילו בעית למיהדר עד השתא לאו אגרא בעיא למיתב כדאמרינן התם השוכר את החמור ומת בחצי הדרך כל זה יש לי ללמוד מפי ריב"ן שפי׳ בההיא דהשוכר את הספינה :

ומעשה בא לידי באחד ששכר מלמד ומת התינוק בחצי הזמן ופטרתי את הבע"ה ממה שלא למד מדיין מטעמא דפרי׳ : ואם נתנה כבר כל השכירות יש כח ביד היורשים להשכיר חלק שהיה לאמס לדניחא מיכ׳ או לדכוותי׳ אבל לא לדקשי׳ מינה כדאמרינן התם האי מאן דאוגר אגורי ושלים עבידת׳ בפלגא דיומא או אית לי׳ עיבידת׳ דניח׳ מינה או דכוות׳ מפקד להו גבייהו : אבל לא דקשה מינה : ואם לא ימצאו יחזיר ליורשיו כפי חשבון כמה אדם רוצה ליקח פחות שלא הייתה דרה ממה שהיתה דרה בו : וכעין זה בכמה דוכתי׳ כפועל בטל:

ההרג **שמא** על שאילת שמא חתמו מכאן רצה הר׳ יחזקיהו לפסול כתובה אחת שהחתן היה חתום בה תחילה והעדים היו חותמין תחתיו דכי היכי דאמרינן הכא שמא על שאילת שלום חתמו ולא אעיקר הגט שלמעלה ה"נ שמא לא חתמו אלא שפלוני הוא החתן :

ואני דקדקתי מכאן דהכתובה כשירה דהא אמרינן קודם חיתום שטרות היכא דכתב אני פלוני ערב אינו גובה מן הערב אלא מנכסים בני חורין דאמרינ׳ דחתימת העדים לא קיימו עליה אלא עיקר השטר שלפני פניו ה"נ דהעדים לא מסהדי על שהוא חתן : אלא אעיקר כתובה קא מסהדי : והא דאמר שמא על שאילת שלום חתמו ולא אעיקר הגט דהיינו טעמא משום דכתב בתוך הגט קודם שיטה אחרונה שאילו בשלומה להכי חיישינן דילמא אשאילת שלום חתמו אבל פלוני ערב שהוא כתוב אחרי סיום כל הבשר׳ וכן פלוני בן פלוני חתן שכתוב אחרי סיום כל הכתובה ודאי לא קיימי עדים עליהו אלא אעיקר השטר א"כ י"ל דמסתמא סהדי דמסהדי על עיקר השטר שנכתב בשם הלוה שהא חייב יותר מן הערב שאין סברא דקיימו הערב ולא לוה דהא לא יתבע מן הערב תחילה וכן גבי כתובה כיון דחייב לה כתובה ואפילו לא כתב לה מחתמי אכתובה אבל גבי גט איכא למימר דילמא אשאילת שלום חתמו משום דאשה לאו לגירושין עומדת : ועוד משום חומרא דאשת איש וטעם ראשון נראה לי יותר : ועוד הבאתי ראיה מהא דאמרינן לעיל מי ליווהו בקרובים כשר ולא אמרינן כיון דחתימ׳ הקרובים למעלה מן העדים דילמא חתימת העדים עלייהו קאי ומסהדי שפלוני קרוב הוא בן פלוני ופלוני בן פלוני : ואף על גב דהיכא דחזינא דחתם קרוב או פסול קודם שחתמו הכשרים איכא מאן דפסיל בפ"ב דגיטין א"כ הכא נמי היה לו למיפסל היכא דחזינא לחתן דהתם מיקמי סהדא , י"ל דשאני התםדהרואה שהוא תותם בריש׳ סבור על שם עדות שתם ואתי לאכשורי קרובים או פסולים : אבל הכא כיון שכותב פלוני בן פלוני החתן הכל יודעין שלא לשם עדות חותם אלא לכבוד בעלמא ועוד למה היה לנו לפסול או משום דהיה כתב ידו בין העדים לשטר : כ"ש דעדיף טפי כתב ידו ועדים דאיכא תרתי ואין להקשות מאי שנא דהכא אמרינן היכא דכתב פלוני ערב דלא קיימי סהדי עליה אעיקר שטרא ולעיל אמרינן היכא דאיכא טיוטא בין העדים לשטר דסהדי אטיוטא חתמי . ויש לומר דלעיל ודאי איכא למימר הכי משום דאמרו דחתמו חתימתו באמצע קלף חלק והיו יראים דילמא אתי אינים דלא מעלי וכתב עליה ומאי דבעי להכי שיש קצת לפני חתימתם : ואנהו נהי עבדי לטיוטא אבל הכא גבי פלוני ערב ליכא למימר הכי :

החרד **דברי** ריבות בשעריכו על אודות ראובן שהיה לו בכור ופשוט ובת והשיא את הבת וכתב ונתן לחתנו מהיום ולאחר מיתה ליטול כאחד מן הבנים ואחר כך מתה אשתו ונשא אחרת והוליד בנים ממנה ומתה גם השנייה ונתן לה קצת מטלטלים בחייו במתנה וזיכה להם על ידי אחר וגם שירשו עם אחיהם ושאר חלקם המגיעים בירושה : אחר כך מת גם הוא וטוען החתן ליטול מן הנכסים כי עדיין לא נולדו בני השניי׳ ולחמי לא היה בידו לתת להם כלום כי שטרי קודם וזקינם של בני השנייה הוא האפוטרופי שלהן טוען ונתרצה ופישר עמו לתת חלק חמשי׳ : ושוב נזכר על חלק בכורה וטען חזרני בי כי אין לו כ"א חלק ששי וגם בני השנייה תובעין כתובות בנין דיכרין והשיב האפוטרופ׳ שאין לה לבת : וגם זקנם אפוטרופ׳ של היתומים בני השנייה ביקש מן החתן לגלות לו אם היה יודע דבר הנעלם מן העין משל חמיו והודה לו בתוך קהל ועדה על מטמון שהראה לו חמיו : ותקע כפו שלא גלותו כל ימי חייו : ונטרפ׳ דעת ראובן ג׳ שנים לפני מותו והתרוהו זקינם להאפוטרופום שלא ללכת למקום כ"א בעדים ועם היורשים : ומפני פחד המטמון נתפשר האפוטרופ׳ עם החתן להניח לו חלק חמישי ועכשיו החתן חזר מן הפשרה ותובע השליש מכל הנכסים וגם אומר שהאפוטרופ׳ תפס יותר ואיפשר כופר והאפוטרופ׳ רוצה לפוסלו שלא להאמינו בשבועה אחרי שחזר מן הפשרה שנעשה בחרם :

תשובה תחילה נדון על המתנה שנתן ראובן לחתנו וכתב בה שיוטל חלק מכל נכסיו ממקרקעי ומספרים וממעות כאחד מן יורשיו ושטר מתנה זו כתובה מהיום ולאחר מיתה הרי מתנת בריא וזכה בגוף כל הנכסים שהיה לו בשעת המתנה גופא מהיום ופר"י לאחר מיתה והא דאמרינן פרק יש נוחלין איזהו מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע ולא קני אלא לאחר מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה מפר"ח שמופר׳ בפי׳ בשטר מהיום אם לא אחזור בי עד לאחר מיתה . אבל אי כתיב בה סתמא מהיום ולאחר מיתה הוי מתנת בריא ולא תני הדר ביה דגופא מהיום ופר"י ולאחר מיתה ויש לו כאחד מן הבנים זכרים שהניח ראובן בשעת פטירתו ודווקא בנכסים הידועים שהיה לראובן בשעת פטירתו כגוןקרקעו׳ וספרים ושאר ספרים המסויימו׳ וידוע בעדים שהיה לו בשעת המתנה ולא בנכסים דאיכא לספוקי בהא שמא לאחר מכאן באו לידו כי אותם לא היה יכול ראובן להקנות לו דאין אדם מקנה דשב"ל והכי אמרינן בהדיא פרק יש נוחלין והאומר תטול אשתי כאחד מן הבנים נוטלת : וכבנים הבאים לאחר מכאן ובנכסים של עכשיו : אבל בנכסים שבאו לידו לאחר מכאן לא שקיל דאין אדם מקנה דשב"ל : ה"נ כל נכסיו של ראובן שלא יוכל החתן לברר בעדי׳ שהן של ראובן בשעה שנתן לו המתנ׳ : יוכלו היורשים למימר לאחר כן באו לידי דיד בעל השטר על תחתונה לבר מן נכסים שהחתן מוחזק בהן ואין ידוע שהיו של ראובן אלא על פי הודאתו של חתן דמהימן לומר של חמי הנכסים ומוחזק היה בהן בשעת המתנה במגו דמצי למימר לא היו של חמי מעולם אלא שלי ובשבועת אפוטרופ׳ : ויטול גם בהן חלקו כאחד מן הזכרים : ומן הנכסים שהיו ביד ראובן בשעת המתנה ונתן לחתנו חלקו מהן : מהיום ולאחר מיתה : דהיינו גופא מהיום וכו׳ : זכה החתן בחלקו כחלק ירושה של כל אחד מן הזכרים :

מה שנתן ראובן וזכה בחייו מעכשיו לבניו הקטנים זכו במתנתם והשאר בנכסים מן הנכסים שהיה לו בשעת המתנה שמין כמה יעלה לירושה חלק כל אחד מהן מן הזכרים וכל כך יטול ראובן מהם שיהא חלקו בהן כחלק ירושת אחד מן הזכרים : ואין להקשות איך היה יכול ראובן ליתן מהן לבניו הקטנים אחרי שאין חלקו מהן לאחיו : גופא מהיום ופר"י וכו׳ במתנת בריא דהא לא קשיא דודאי אילו פרש לו בפי׳ הילך מהיום ולאחר מיתה חלק חמישית או חלק ששי שבהם שוב לא יכול ליתן מהם לאחרים ולמעט חלקו : אבל עכשיו שאמר תטול חלק כאחד מיורשיו : א"כ נתמעט נמי חלק החתן שהרי לא נתן לו אלא כחלק אחד מן היורשים ולא יטול חלק כחלק הבכור אלא כאחד מהפשוטי׳ דיד בעל השטר : וזה כדברי האפוטרופ׳ חלק ששי מן הנכסים הידועים שהיו לראובן בשעת המתנה כדפ׳ ולא בנכסים שבאו ליד ראובן משעת המתנה ואילך : ומשנתרצה ופישר שיטול חלק חמישי הא טעות׳ היא שטעה אפוטרופ׳ וחוזר דק"ל בפרק אלמנה דשליח כאלמנה דאפילו בטעות כל שהוא חוזר כל שכן הכא דטעה בשתות ויתר משתות דאפילו בית דין גופייהו שטעו בשתות מכרן בטל דפסקינן הילכתא כחכמים בפרק אלמנה :

ועל כתובת בנין דכרין הרבה מהגאונים כתבו שכבר בטלוה ולא היו מגבים אות׳ במקומן דטעמא דכתוב׳ בנין דכרין שתקנוה כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ובזמן הזה שמרבים נדוניא לבנות יותר מלבנים לא צריך ולואי שיתן לבנו כלבתו : ומיהו בפי׳ רב האי ז"ל דכת׳ דלא אלימי רבנן בתראי לבטולי תקנת חכמים וכן אנו נוהגין : וגם מתוך התוס׳ משמע דנהגו אפילו במטלטלי כיון דתקינו כתובה אף במטלטלי ותנאי כתובה ככתוב׳ דמיא. ואף על פי שרבינו משה בר מיימו׳ כתב ממקרקעי ולא מטלטלי אנו דנין כדברי התו׳ דאילו מעולם לא נתקנה והיה ביד רב האי גאון ורבותינו שבצרפת ובאשכנז מתקנין לנו מן הדין היה לנו לקבל תקנתם כל שכן השתא שתקנוה חכמים : ואילו רבותי׳ כתבו לנו שאין לבטלה שצריכי׳ אנו לקיים :

ועל הפשרה שעשו וקבלו בחרם שלא לחזור נהי דאין האפטרופ׳ רשאי לחוב בנכסי יתומים רשאיהו לחוב על מנת לזכות אם נראה לו שיבא לידי זכות יתומי׳ שמתוך כך יגלה להם החתן את המטמון : והחתן אין יכול לחזור בו מן הפשרה שקיבל בחרם ויעמד באמונתו ויסגא מאד באחריות׳ : ואם יחזור בו מן הפשרה נמצא מפסיד משני לדדין : ואם ישמע לי ישתח בו לאחר הזמן : והחתן ישבע שבועת האפוטרופי ויודה בשבועתו כל מה שיש ברשותו משל חמיו :

מאיר ב"ד שמעון ז"ל ה"ה :

תתרה **יורונו** מורי׳ על עסק ד׳ יורשי שירשו מאביהן ערבונות שעומדי׳ ק"י זקוקים כסף צרוף והם של השר הלנטגריב"א : ותובע האחד לחלוק כי אין לו מה לאכול ולבניו אם לא שיחלוקו עמו והם אינם חפצים לחלוק כי יראים שהשר יעליל עליהם ועל הקהל כי אין יכולין לחלוק אם לא שיחתכו התגור ושאר חפצים לד׳ חלקים : והשר הוא מוחזק בכל המלכות ואם יחתכו התגור ושאר חפצים יעליל עליהם ועל הקהל : ועוד

ועוד אומר שהערבונות אינ׳ שוין הקרן ויש להם להפסיד בחלוקה כי אומר להמתין עד שיתרוח המלכות מן התגור ויעשו על ידי שחדים שיפדם ויתן קרן ופרי · והלא משיב זה ככר ג׳ שני׳ שעלה עליהם ריבית יותר מד׳ זקוקים ומה יוכל להעליל כי עלה עליהם כפלי כפלים משויים · ועוד אומר עד מתי ימתין כי ככר המתין יותר משנה אחרי מות אביהן: ועוד אומר שיתנו לו הקרן או פחות כפי שומת העולם כי אין לו אלא דירתן וזה אינו יכול למכור ואין לו מה יאכל הוא ובניו ואין לו פרנסה ממקו׳ אחר והם אינם יכולים לקנות שמא יוחלטו ולא יוכלו למוכרו מפני עלילת השר · ודברי מי יכשר הודיענו.

תשובה חזרתי בכל צדי תורה ולא מצאתי מגמרא ומסברא שיוכל שותף לכוף את חבירו לחלוק היכא דאיכא פסידא: ואפי׳ לא בריא היזיקא: וכ"ש היכא דברי היזיקא טובא ארבעי אריא אמצרא דאמרינן בפ׳ כל הגט בג׳ פרקי׳ מוכרין היין בפרוס הפסח כו׳ · עד למאי הילכת׳ לשותפי׳ פי׳ דשלא בפרקים הללו אין שותף יכול לכוף את חבירו למכור ולחלק דאיכא פסידא וגדולה מזו אמרי׳ בפ׳ הגוזל האי בר ישראל דזבין ארעא כו׳ דשמתינן ליה משום דארבעי׳ אריא אמצרי׳: כ"ש הכא שלא יכול לכופ׳ לשמוע לו ולסייע לארבי׳ ארי׳ אתרווייהו אנפשיה ואחברי׳ · ועוד אמרי׳ ההוא גברא דהוה מפקיד כסא דכספא סליקו גנבי עליה כו׳ עד ואי לא אמיד אדעת׳ דכסא דכספא אתי ופטור: והכא אנן סהדי וברור שאם ימכרו החפצים אדעתא דחפצים הללו יעלילו עלילות עליהם שלא יוכלו להמלט ממנה בדבר גדול ואמרינן כופין בני חצר זה את זה לבנות להם בית שער ודלת לחצר וכופין בני העיר זה את זה לבנות להם חומת דלתים ובריח ולפרשא ולטור וכו׳ וכהנה רבות דכופין שותפין זה את זה לסייע בכל מילי דנטירותא דלא לימטי פסידא: ואם ראובן צריך למעות ואין יכול להמתין יטול חלקו וימכרנו בפחות משוין לאחיו או לאחר שיכנים עצמו בספק זה: או יעשה עם השר שיהא אחיו מסולקים ממנו מכל עלילות ועירעורים שיאמר כן לשר חלקתי עם אחי והגיע לחלקי משכונך ולא יהא לך עסק זולתי עמדי או בשום ענין שיוכל לעשות שיאמרו הקהל שיש דיי שלא יצטרכו אחיו ויירא משום עלילה ואם יתבע או ראובן לחלוק שומעין לו לחלוק בדמי ולא לחתוך הצורות דאם כן קמפסדי ליה:

התרו **יאיר** עינינו מהר"מ על אודות רחל האלמנה שתבעה לדין למה אלמנת שמעון וטענה שנתנה בידה רביד בעלה ט"ו זקוקים לפרנסה בהן ואת שפחתה: ועוד קבלה עליה רחל שיהו עמה בתוך ביתה כי יש לה חצי הבית ולאה ובעלה קבלו עליהם ליתן ריבית מן הבית לישמעאל אשר צריכה רחל לתת מן הבית מידי שנה: וגם אותה רביע׳ תובעת ולאה אומרת שאין ידה משגת לפרנסה פה ורחל אומרת אשר אין שוה לה לצאת מן העיר מקרוביה ומבתה וממקום תפילה במניין: והשטר כתוב בסתם ולא פי׳ במקום הנתינה: ועתה האר עינינו אם יכולה רחל לכופה לפרנסת פה ועוד אנו מסופקים אם צד אחד בריבית הוא כי הוא כתוב בתנאי שלהם שאם תמות רחל בחיי שמעון או לאה או נחלטו הט"ו זקוקים ואם ימותו שניהם בחיי רחל אז יחזירו לה הכסף מלבד שינטו לה רביע לשנה הנזכר למעלה נמצא שאם ימותו שניהם בחיי רחל אז אכלה היא ושפחתה העודפת שעודפת מזונותיה מדירת קרקע ולא כר׳ יודא דאמר צד אחד בריבית מותר: וגם הודיענו אם יכול לגבות מה דאכלה מן הט"ו זקוקים אשר בידה והמותר יחזיר לה: ועוד הבינונו על רחל זאת שכתבתם קרקעותיהם מהיום ולאחר מיתה לאחיה ולשאר בני אדם ולצדקה אך שתהא רשאה למכור מדוחק מזונות ופרנסה ובגדים: ועתה תובעת למכור בי׳ זקוקים שאמר כי זקוקה היא: ואף שאלה מפרנסה מהעדפה צריכה ואחיה אינו פה אך הנאמן שהשטר בידו אומר שאינה צריכה מזונות שהרי לאה מפרנסה וגם יש לה בגדים דיי והיא אומרת שאין לה ובשטר הזכיר דוחק מזונות ופרנסה:

תשובה על לאה ועל רחל כאשר שאלתם כו׳ כן נראה לי דשתיהן יכילין לעכב: רחל יכולה לומר על דעת שואא ממקומו וממדירתי לא עלה על דעתי ולגור בכפר בלא מנין ובלא תפילה: ועוד וכי תעלה על דעתה לעבור הים שתלך עמה: ואיזה שיעור נתן לדבר א"ו אזלינן בתר אומדן דעת׳ דמוכח שלא על דעת שתצא מביתה ללכת אחריה. ומאן לייט ללאה דפקר׳ רחל משיכנס ושיבת׳ וגדולה מזו אמרי׳ סוף פרק השואל כפל ביתא דמשכיר א"ל לא עדיפת מנאי ומוציא את השוכר מביתו שהשכיר דאדעתא דהכי שהוא יחזור למצא דירה אחרת לא השכיר לו ביתו כ"ש הכא שבאותו שעה היתה רחל דרה בביתה כמו עכשיו ועל דעת שתניח דירתה ותלך אל עם אשר לא ידעה לא נתנה לה את שלה: ולאה כמו כן יכולה לחזור בה אחרי שבא לה אונס שאינה יכולה להתפרנס פה שאשלח ליך ולשפחתיך מזונות לא קבלתי: ומיהו אם רחל רוצה לקבל לפי ברכת הבית היה נראה שלאה צריכה להעלות לה אילו היה בתנאים ואילו לא היה איסור ריבית בדבר כדאמרינן פרק הנושא גבי שאמרתם אי אפשי לזון מבית אבא דיכולין היתומים לומר לה אם את אצלינו יש לך מזונות כו׳: ואפי׳ הכי יהבו ליה לפי ברכת הבית מיהו בדין זה שתנאי שלהן בטל מפני איסור ריבית דצד אחד בריבי׳ אסור אפי׳ לר׳ יהודה דשרי ה"מ היכא דהדבר תלוי ביד הלוה לעשות שלא יהא כאן ריבית אע"פ שיתקיימו תנאיהם כמו בברייתא דר׳ אושעי׳ אם יוקירו הפירות ישלם דמיהם הרי כאן ריבית לא ישלם דמים כ"א פירות אין כאן וגם משכון לו בית משכונלו שדה: וכן מכר לו השדה דמייתי עלה דרבי יהודה הכי הוי כדפי׳ ואין להאריך אבל בדין זה אין הדבר תלוי בלאה לקיים הפסק שלא יהא ריבית אלא בידי שמים · הוא שאם ימותו שניהם בחיי רחל נמצא שאכלה רחל ושפחתה בריבית דאנן סהדי דבשביל שיכניסנה לאה בביתה לא היתה מפרנסה וגרע טפי טובא מן פרדסא דרב אשי: אע"ג דזימנין בי׳ תיוהא וקל להבין ודמי לסאה בסאה. אע"ג דלא הוי אלא צד אחד בריבית דשמא לא יוקירו אפ"ה מודה ר׳ יודא דאסור אם הוקירו כיון דאין הדבר תלוי בלוה לבטל שלא יהא כאן ריבית אלא בידי שמים תלוי הזול והיוקר ולאה תעכב בידה מן הט"ו זקוקים כשיעור פרנסת רחל ושפחתה: דאע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר: הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא ולא דמי להא דאמרינן פרק איזהו נשך כל חנוכי בלא זוזי אפוקי מיניה הוא: ה"מ היכא דמשכן ליה למלוה שדה דתפיס לשדה ואי מפקי׳ מיניה היינו אפוקי אבל רחל לית לה משכון ליכא לאפוקי: מיהו אם אתפסה לאה לרחל משכון במעותיה להוא דמיא · ועל רחל שנתנה במתנה מהיום ולאחר מיתה את קרקעותיה לאחיה ולצדקה ולשאר בני אדם · ובלבד שתצטרך למכור לפרנס למזונות אבל תצטרך למסור לפרנסה ולמזונותיה תמכור מה שתצטרך אם ידוע שאינה צריכה לא תמכור ואם אין ידוע אם צריכה אם לאו והיא אומרת צריכה אני תשבע שצריכה ותמכור כדי ששה חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלושים יום כאלמנה המוכרת למזונות בפרק אלמנה והא דאלמנה ניזונית בלא שבועה לזונו היינו משום דסוף סוף כשתבא לגבות כתובתה צריכה לישבע ותשבע אז על הכל הילכך תישבע בסוף ולא בתחלה אבל הכא דאין סוף לישבע לא תמכור כלום אלא בשבועה ואם תשבע עכשיו של עולם לא תמכור אלא לצורך מזונות ופרנס׳ לא תצטרך לישבע פעםאחרת כשיעברו ו׳ חדשים אינו ותצטרך למכור פעם שנית ושלישית ושלום מאיר ב"ר ברוך זלה"ה:

התרו **על** יורשי ראובן התובעים משמעון חומש שהיה בידו שהיה של אביהן ושמעון משיב כי הוא ממושכן מאביכן בב׳ זקוקים: ושאלתם אם ראוהו לרבים בידו מי הוי כדברים העשויין להשאיל ולהשכיר הלא ידעתם שבמלכותינו נוהגין כרש"י דלא מיקרי כל ספרים עשויןלהשאיל ולהשכיר אלא ספרי דאגדתא אבל לא תורה נביאי׳ וכתובי׳ שניתנו ליכתב ולא שאר כל ספרים שניתנו ליכתב עתה ואפי׳ לפר"ת הכא ודאי לאו בתור׳ שאלה ושכירות אתא לידי לדברי מקצת שאומר ששמעו כן מפי המורי שבשעת׳ מיתתו שבתורת משכון אתא לידיה והוי דלגבי שאר לא מהימני כמו זה אחי אינו נאמן לגבי שאר אחיו מ"מ לגבי נפשייהו מהימני היינו יורשים כדאמרינן נוטל עמו בחלקו. מיהו סוף סוף גבי כולהו נאמןבשבועה שכל כך ממושכן כפי׳ רש"י דשאר ספרים אינו עשויין להשאיל ולהשכיר וכן נוהגין בכל מלכותינו ושמעון יזהר היאך ישבע כי אם נדר ב׳ זקוקים ע"מ שישלים בינו לבין בנו לא הוי מחוייב ליתן ליה ב׳ זקוקים אלא שכר פעולה ואין לו אלא שכרו כדאמרינן פ׳הגוזל גבי זה בא בחביתו וכו׳ עד אם אמר אטול את שלך ואתה דמי אינו חייב ליתן לו ופר"י בגמרא לימא ליה משטה אני בך מי לא תניא מי שהיה בורח מן בית האסורים והיה לו מעבורת לפניו: ואמר טול דינר והעבירנו אין לו אלא שכרו והכי אמרינן סוף פרק מצות חליצה גבי חולץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז וכן אני אומר על כל שאר הסדכנים ואין להאריך:

מאיר ב"ר ברוך ז"להה:

התרת **וששאלת** על קרובי הר׳ אליעזר שחולק עם שעמי׳ בחוב אחד והניחו ליטול חלקו בחובו מה שפרע האין ישראל והנותר לקרוביו אם יכול ליטול העולה בזקיפת החוב דשותף אין חולק שלא לדעת חבירו אבל לדעת חבירו חולק וכשלקח כל חלקו שהיה לו באותו שעה בחוב ופרעו האין ישראל בחצי החוב . וקיבל השותף חלקו מדעת שותפו ע"מ להסתלק באמירה בעלמא פליג דהיכא דאיכא פסידא . שותף חולק שלא לדעת חבירו באמירה בעלמא כדאמרינן פרק הגוזל בתרא גבי שיירא שהיית׳ מהלכת במדבר ועמד עליה גיים וטרפה ועמד אחד והציל ואמר לעצמו אני מציל הציל לעצמו כו׳ · עד כגון זה שותף חולק שלא לדעת חבירו אמר פליג לא אמר לא יפלוג: וה"ה דהיכא דליכא באמירה בעלמא פליג לדעת חבירו כך היא היכא דליכא פסידא לפלוגי באמירה מדעת שניהם כמו היכא דאיכא פסידא שלא לדעת חבירו דאיכא נמי רבית כמו שאפרש:

וששאלת על חוב שהיה לו עם אחרים וחלקו י"ב זקוק ויאמר אל אחיו השיב את כספי ונטול חלקי מן החוב ונטל אחיו מן הריוח זקוק אם יש כאן איסור ריבית נראה דאין כאן איסור ריבית דהא ליכא הלואה דלאו אגר נטר לי הוא שהרי קרובי לא קיבל אחריות עליו מן החוב ומה שאני אומר שאין אדם יכול למכור לחבירו חובו שאם הברי׳ אומר הלוואתו לפלוני כו׳ היינו לענין זה אם ירצה לחזור יכול לחזור: ה"כ אי בפי קרובו מצי אמר הילך י"ב זקוקים ותניח לי חובי ואטול אני הקרן והריבית מה שעלה על החוב דברשות׳ דידיה עלה ואפי׳ אם קרובי׳ לא היה שואל הריבית אסור לשכנגדו לעכבו בלא רשותו עד שימחול לו בפירוש אבל או מחול מחול דאיסור ריבית לאו כדפריסית:

תתרט **הכהן** אדוני שאל על ראובן שהכירו ספריו ביד שמעון שנגזלו לו ביום גזירה ונודע לכל שגזלום וגנבום ·

למדתנו רבינו בפ' הגוזל בתרא המציל מן הגייס ומן הנהר ומן הלסטים אם נתייאשו הבעלים הרי אלו שלו ודייק בגמרא טעמא אם נתייאשו אין סתמא לא אמר רב אסי לא שנו אלא ליסטים אין ישראל הואיל ודיינו דיני דמגוזתא' אבל ליסטי' ישראל דאמר מי יימר דאפי' סתמא נמי מייאש אלמא חזינ' בליסטים אין ישראל אי לא שמעינן בהדיא דמייאש אמרינן סתמא לא מייאש הילכך שמעון דקנינהו מיד אין ישראל במאי בו ליקני שינוי רשות בלא יאוש : מי איכא למ"ד דקני : וא"ת והא תניא בתוספת' דמעשר שני בפ"ק ומייתי לה בהגוזל בתרא מי שבא בדרך ומעות בידו ואנס בא כנגדו לא יאמר פירות שיש לי בביתי מחוללין על מעות הללו ואם אמר דבריו קיימין ומוקי לה התם בשביל שיכול להציל ע"י הדחק הא אינו יכול להציל כלל לא אמר כלום משום דסתמא איאושי מייאש אלמ' דלסטים שאינו יכול להציל מידו סתמא מייאש י"ל ההוא באנס ישראל משום דאמר מי יימר סתמא מייאש : א"נ י"ל אפי' תימ' בליסטים אין ישראל ובדבר שאין בו סימן כגון מעות דאיירי בהו דהתם דהוי דבר שאין בו סי' : ואפי' אם ימצאהו ביד הלסטים מצי למימר להד"מ :

ולעניין להחזירו בחנם יפה כתב אדוני דדמי לגנב מפורסם דלא עשו בו תקנ' השוק וצריך להחזירו בחנם דאפי' גנב מפורסם שמוכר חפץ אחד אע"ג דלא ידוע אם זה החפץ גנוב אתו ונמצא שהוא גנוב צריך זה הלוקח להחזיר בחנם דהוה ליה לאסוקי אדעתיה דילמא גנביה כ"ש האי דידוע שגזלו וגנבו דלא הוה ליה למיזבניי' וצריך להחזירו לבעלים בחנם כאן דמוכח דלא אייאש : וכבר בא מעשה לפנינו על אחד שקנה ספרים בדורינגין מן הרקים המחזרים במלכות כמדומה לי בו' זקוקים ושוב באו הבעלי' ותבעו הלוקח לדין וחייבנוהו להחזיר בחנם משום דגנב מפורסם היה שלא עשו בו תקנת השוק : ועוד מעשה בא לידינו בראובן ששאל ספר משמעון כדי ללמוד בו והלך ומשכנו ללוי וצוה לו ללוי להסתיר הדבר כי אמר אם יודע לשמעון יקפיד מאד כי לא השאילני אלא ללמד בו ונחלט הספר כי ראובן לא היה יכול לפדותו ותבע שמעון את לוי לדין והודה לו בכל הדברים שכך צוה לו ראובן להסתיר הדברי' כו' : וחייבתי את לוי להחזיר בחנם דהוה ליה ראובן לעניין ספר זה כגנב מפורסם כיון דשלא מדעת שמעון משכנו : ואין להקשות מהא דתנן בפרק השולח אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות יתר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם ומשמע הא בכדי דמיהן לוקחי' הא לא מיירי שידוע לנו שנגזלים אין ישראל מיד ישראל אלא מיירי שאין ידוע לנו איך בא ליד אין ישראל : גם אין לו להביא ראייה משם מדפ' בגמ' הוא בכדי דמיהן לוקחי' ס"ת הנמצא בידי אין ישראל קורין בו ולא תסני בידוע שישראל כתבו ואין ישראל גזלו מידו מדלא קדחי ליה הכי ס"ת כל כהאי גוונא אפי' בכדי דמיהן לא דאילו היה לוקחו היה צריך להחזיר לבעלים בחנם ונמצא מפסיד מעותיו דלא ראייה היא לדבריו דאילו מיירי כהאי גוונא שהאין ישראל גזל אותו אם כן הוה ליה למימר אין פודין ספרים כו' : דומיא דרישא דקתני אין פודין השבויי' ומדקתני אין לוקחין ס"ת שלא גזלום אלא נמצא בידו אין אנו יודעי' איך בא לידו ושמא מצאום או הציל מן הנהר ונתייאשו הבעלים או שמא כתבום בעצמו : ואתא לאשמועינן אף על גב דאין קורין בו לוקחין אותו בכדי דמיהן כדי לקיימ' : וא"ת ולוקמ' בידוע שהציל מן הנהר דבתר יאוש אתו לידי אין ישראל הוו ויש בהן סימן דישראל כתבם דהשתא שייך שפיר למיתני אין לוקחין כו' : ויש לומר אכתי אמאי שני למיתני אין לוקחין ולא תנא אין פודין כלישנ' דרישא ולוקמ' באין ישראל שגזלו מישראל אלא ע"כ מדקתני אין לוקחין איכא למימר דאתא לאשמעינן דאפי' כהאי גוונא דלא כתבו האין ישראל בעצמו ואין קורין בו אפי' בכדי דמיהן פודין כדי לגונזן : ודקשי' למר מההיא דפרק חלק אמאי טהר ממון י' שבטים כיון דנפל ליד' סנחרב יפה תירץ אדוני דבחזקה דכיבוש מלחמה שאני גופי קא' ממונו לא כל שכן : ועוד יש לומר דדמיא לאבידה ששטפה נהר דאפי' בדבר שיש בו סימן מייאש סנחרב לאובד אוקמ' בליג' הוא :

מאיר בר' ברוך זלה"ה :

תתרי **ראובן** טען לשמעון איך שמכר לי חפץ של זהב בתורת זהב ועתה שברתי החפץ ומצאתי בו אבר : ושמעון אמר לא נדרתי לו כלום אלא כמו שקניתי כך מכרתי ואם תשבע שנדרתי שהוא של זהב אשלם לך ואמר תחזיר לי התכשיט שלם ואתן לך כמו שמכרת : וראובן אמר איני יכול להחזירו כי שברתי . נראה דאע"ג דמכר לו החפץ בסתם ולא אמר לו של זהב מ"מ כיון דמבחוץ נראה שהוא של זהב וגם הדמי' מודיעים אם בתורת זהב קנאם מידי דהוה אזבין ולא איגערכו ליה זוזי בפ' אלמנה אע"ג דזבין סתם אמרינן מקח טעות הוא והדרי זביני וטובא כה"ג היכא דאיכא למימר אנן סהדי דאמרינן דברים שבלב אינם דברים ואין להאריך : אבל אם שמעון כופר ואמר איני מאמינך שהיה בו עופרת ישבע שמעון שאינו יודע שהיה בו עופרת ויפטר ואם מתרעם שמעון ואמר אילו היה מחזיר לו החפץ שלם : כאשר מכרתיו הייתי חוזר ומוכרו עכשיו ששברו אינו שוה לי הרי פשע בשלי ההוא לאו פשיעה היא דלא היה לראובן למידע שיש בו עופרת או נחשת ואילו היה יודע היה מחזירו שלם : וכה"ג אמרינן פר' המפקיד ההוא אפוטרופא דזבין ליה תוריי ליתמי ולא הוי לי כפי ושיני למיכל ומיתבו ואשכחו' למרי' דתורא ושקיל יתמי זוזי מיניה אלא מאן בו טעין מריה דתורא דאמר להו איבעי לאודועי ומוקי לה בספסירא דלא ידע דעביד מהכא וזבין להכא ואפי' הכי הוצרך להחזיר להם הדמים דמקח טעות הוא והאפוטרופי' דלא הוה למידע דאיהו לבקרא מסרא ונהי דבקרא דשש הוא מיבעי' למידע אפוטרופס מיהא לא הוה ליה למידע הילכך אם דבר ברור הוא שנמצא בו עופרת כמו שהוא טוען מקח טעות היא והדר זביניה : וק"ל :

תתריא **ושאלה** ראובן חוזר לקנות מן העובדי כוכבים בית שהיה שמעון מצרן בו וגמרי הקניין לגמרי הוא והעובדי כוכבים ושוב חוזר ראובן מן המקח בשביל ערמה כי היכי דלוזיל גביה ואמר לשמעון כל מי שיקנוהו הכי והכי דהוי כי לא חזרתי בו אלא כי היכי דלוזיל עובדי כוכבים גבי' ולא חש שמעון וקנאו בתוך כך מן העובדי כוכבים : אף לדברי ראובן לא הוי כעני המהפך בחררה ובא שמעון ונטלה ממנו נקרא רשע לפי לפר"ת דפי' דבמציאה והפקר לא נקרא רשע משום דלאו כל שעת' ושעת' מתרחיש למצוא מציאות אלא במכר דוקא אמרינן הכי ומי' שיש לו מעות ימצא הרבה לקנות דזוזי דאיניש כינהו עבדו ליה ספסרותא : וה"נ כיון דהבית עומד על מצר שלו לאו כל שעתה מתרחיש שימצא לקנות על מצר שלו . ונראה דכמציאה דמי וכ"ש הכא ששמעון טוען ואמר הייתי מהפך עליו תחילה לקנותו ומי מפיים לדעת מי הופך עליו תחילה : וכבר נשאל מדין זה מניסטע כסבור אני שהוא ומה שטוען ראובן למה קנית' איהו תחילה הרי עמד על מיצר שלך י' שנים ועוד טען הרבה דברים שאין בהן ממש כי שמא לא היה לו מעות באותו שעה או העובדי כוכבים לא רצה למוכרו בזול כמו עתה : ועל ימי ההיפוך ששאלת' כמה הם עד כמה יהא נקרא עני המהפך בחררה יום או ימים או פחות או יותר : נ"ל דאין שייך בקרקע זה של העובדי כוכבים עני המהפך בחררה אלא גמר ראובן כבר הפיסוק מן העובדי כוכבים ולא היו חסירים כ"א כתיבת השטר והעלות בערכאותיהם ולברר המקח ובכה"ג אם הלך שמעון וקדם לקנותו מן העובדי כוכבים נקרא רשע · אבל אם היה ראובן מתעצל בדבר ורואה אותו שמא יזלזל אותו העובדי כוכבים וקדם שמעון וקנאהו לא מיקרי רשע : וכמדומה לי דאדרבא שפיר עבד ותבא עליו ברכה דאריא אברח מגזריה כדי שלא ילמוד ממעשיו ואילו היה ממתין שמא היה מוכרה לעובדי כוכבים אחר ומההיא טעמא דאמרינן זבן מעובדי כוכבים לית בה משום דינא דבר מצרא ואע"ג דמעלמא זבין מישראל צריך לתתו למצרן משום עשית הישר והטוב הכא כוכו מעובדי כוכבים אמר רבנן זהו טוב וישר יותר הממהר לסלק העובדי כוכבים מכר ישראל מההוא טעמא אחריגא הכא דשמעון לאו רשע הוא ותבא עליו ברכה ובלוקח מישראל נמי נ"ל דלא מיקרי עני המהפך בחררה אלא היכא דגמרו כבר הפיסוק : המוכר והלוקח ונתרצו זה לזה ולא היו חסירים אלא הקניין והלך זה וקנאו באותו דמים או הוסיף על דמיה נקרא רשע : אבל אם המוכר לא נתרצה למוכרה בכך והלך אחר וקנאוה לאו רשע מתקרי' דהא אמרת דאפי' בכה"ג נקרא רשע א"כ מפסידו למוכר שאם יבא ראובן לקנות קרקע משמעון ולא רצה לתת לו אלא דבר מועט ולא כדי שוויה לא יהא רשאי שום אדם לקנותה ולהוסיף אפי' כדי שויה ורבנן חשו טובא לפסידא דמוכר העני ומוכר מחמת דוחקא . ומשמע כן בשמעתא' דתגרונית' דאמוכר לא תקינו משום ועשית הישר והטוב וכן הני לויי כו' שכלל כלל אין לנו לעשות שום תקנה שיבא המוכר בה לידי שום פסידא בעולם :

תתריב **ושאלה** על גבאי הנספע עם הקהל שנסתלק מגבאותו דעבד גבאה דאגר מות תריסר שנין ומקודם נשבע לקהל עבור מס · ובשבועה לקח ב' זקוקים שהית' הצדקה חייבת לו ולא נפרעה לו עדיין ולקחו ממנו מאותה ב' זקוקים מס וכשנסתלק מגבאותו תבע את הקהל לצות לגבאי חדש ולפורעו ב' זקוקים אילו כי ניוור לידו מעות צדקה נצורך להם וירדו לדין ולפי שטען בב"ד ואישתמיטי' שכך אמר בב"ד לקהל והלא איני שואל לכם דבר פטרו ב"ד את הקהל לפורעו מן הצדקה ורצו לומר כיון דאמר הכי הרי מחל את תביעתו ודאי ב"ד שפסקו כן ב"ד טועין הן כי אין בלשון זה לשון מחילה :

ועוד כל שכן בדין זה אם פירוש דבריו ואמר מה שאמרתי כן היינו לפי שלא תבעתי הקהל לפורעני משלהם כי אם ממעות של צדקה · וגדולה מזו ק"ל בפרק חזקת הבתים דטוען וחוזר וטוען היכא דלא נפיק לברא והדר על וטעין וכיון דבשעה גבאי אמר כך וכך הלותי לצדקה ובשעת סילוקו תבע מן הקהל לפורעו אותם ב' זקוקים מהצדקה להשיבו אין עתה במזומן בכיס אנו נצוה לגבאי חדש כשיהיה לו בכיס במזומן מעות מוכנים שיתן לך נראה דנאמן בלא שבועה כיון דכך הוא דרך הגבאים כשאין בכיס שלפעמים מלוים משלהם עד שיבא בכיס ואז הן פורעין לעצמן ואדעת' דהכי מוקמי להו שיעשו כן וכל מאי דאתי אדעת הקהל עשו אתי : הלכך יפרעו לעצמן ויהא נאמן לומר כך וכך הלואתי דכיון דבדעת בני העיר תלוי רשאין בני העיר לעשות תמחוי וקופה תמחוי ולהעמיד גבאין ולהאמינו וכן משמע פ"ק דבבא בתרא דהגבאים נאמני' בכל מה שיאמרו דאמרינן אין עושין שררה על הציבור בפחות משנים כו' עד שררות' הוא ולא עבדי' פירוש שיהא לו כח למשכן על הצדקה אפילו בע"ש ויש לי לדקדק בדברי רבינו האלפסי שהרי דילג בפרק הזהב כולה מילתא הא דר' אליעזר אלמא דלית הילכתא כוותיה שאין שום פסק יוצא מחבריו כי כן דרכו של האלפסי שמדלג כל דברים שאין פסק יוצא ממנו :

ושאלה

וששאלת אם מקצת בני העיר כשירים להעיד לו לראובן אף על גב דאמרינן בפרק חזקת הבתים אין דנין אותו כדיין אותה העיר ואין מביאין ראיות מאנשי אותה העיר : ה"מ להעיד לזכות בני העיר אבל לחוב לעצמו נאמנים דהוראת ב"ד כך' עדים דמו : ונאמנים לחוב לעצמן בעדותו ולכל בני העיר שאינה קרוביהם דפלגי' דיבורא אפילו את"ל דלזכות דלצדקה לא מהימני : אף על גב דלאו דידהו דלצורך בית הקברות היא מכל מקום ניחא ליה לזכות לצדקה דניחא להו כיון דרווח רווח שנשאים מעות לבניין בית הקברות על הקהל מוטל לתת משלהם מכל מקום לחוב עצמן ולאחריהם שאין קרובים נאמנים :

ההריג **ראובן** קנה בית משמעון ונתנו ערבונות ביד נאמן בה' זקוקים מי שיחזיר בו יפסיד ערבונו והמוכר נדר ללוקח כל מי שיערער עליו שיפצנו ובא המצרן וערער ובא לדין וחייבנו הנאמן להחזיר לכל אחד ערבונו משום דהוי אסמכתא דכל דאי לא קנה ואמרתי דאפילו אם ב"ד חשוב לסלקו מן המצרן כל כמיניה דעל הלוקח מוטל לקיים ועשית הישר והטוב ואין לקנות קרקע כיון שיש מצרן חפץ לקנותו : וכן משמע בהמקבל דעל הלוקח לקיים ועשית שוב חזר המצרן ולא רצה לקנות הקרקע כמו שקנאו ראובן · ושאל שמעון מראובן אם חפץ לקנותו הקרקע כמו שקנאו ראובן ושאל שמעון מראובן אם חפץ לקנותו הקרקע בתחילה ולא אבה שום אדם אינו חפץ ליתן כל כך עבורו כמו שראובן קנאו ושמעון קובל על המצרן לפרוע לו הפסידו שהפסיד על ידו נ"ל שלא יפרע לו דאין כאן דינא דגרמי כיון שאין ההפסד מיד מזומן הוי גרמי בניזוקין · ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה שלא אמר למצרן קודם שסילק ראובן הקונה תן לי דמי הקרקע דאמרינן היינו ליזורו והיינו שרו לית בה משום דינא דבר מצרן כן נ"ל :

תשובה יפה דנת שאמרת להחזיר לכל אחד ערבונותיו אסמכתא לא קניא אבל מה שכתבת' אפילו בקונה לו בקניין גמור על הלוקה לקיים ועשית לא נהירא ליה דודאי צריך לסלק המצרן ולפייסו בדמי מי יהיב ליה תרקבא דדינרי לא איפיים כדאמרינן פרק כל הגט : ואפילו לאידך ליסנא מי יהיב כוני ה"מ התם דאמר מעיקרא אי לא מפיסנא דעתו לא היה אלא על דברי ריצווין ופיוסין אבל הכא לא שדי איניש זוזי בכדי שכותב לו המוכר ללוקח יש לו לפיים כל המערער ואנן סהדי שיתפיים המצרן בזוזי . א"כ אין הלוקח עובר על ועשית כו' אע"ג דשייך מתנה על מה שכתוב בתורה הכא יש לו לפיים ובזוזי :

ומה שפטרת' המצרן שחזר בו יפה זכיתו הדא כמו שכתבתי . ועוד כיון דלוקח ראשון יכול לחזור בו אפילו אם לא היה מערער המצרן דלא הוי קניין ואסמכת' לא קניא אם כן המצרן לא הפסידו כלום :

מאיר ברבי' ברוך זלה"ה :

התריד **במרובה** גנב פוטר עצמו בכבש : ומכאן יש ראייה לההוא מעשה שנעשה לפני הר' אליעזר אחי הר' ברוך באדם אחד שהיה שונאו של שר העיר ואמר ליהודי טול ד' זקוקים והתרצה לי פני שר העיר והתרצה לו שהיה אוהבו בב' זקוקים ובא אותו ותבע ממנו ב' זקוקים העודפי' ודן שלא היה צריך להחזירו והביא ראייה מכאן מתגנב פוטר עצמו בכבש ש"מ לחוד דיוציא אותו ידי חובתו לא בעי טפי : ונראה לר' דלית' האי ראייה משום דשאני הכא כשתביא כבש ומוציא אותו ידי חובתו כמנא המותר גנב להקדש ולגבי פטור מן המותר דאמר וגנב מבית האיש ולא מבית הגנב · אבל הכא גבי מעשה נעשה אומ' דחייב להחזיר המותר אבל ראייה מפ' מי שהיה נשוי דקאמר ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפי זוזי הוה ליה תרי אפתי ובגינהו כל חדא וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב וקטריף מיניה ליד מינייהו הדר אתא קא טריף לאידך שקיל אלפא זוזי ואת' לגבי' א"ל אי שתא שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא ואישתליק כו' : על דקא כתבנא טרפא בחמש מאה ואינן יכולין לומר תכתבו טרפא באלפא מה שאהניתי לך : גם ה"נ. אם עשית' לי בפחות וההגיתה לי לא אשלם לך וכיוצא בזה בסימן ·

התרטו **אשר** שאלת על ראובן ששלח לקדש לו לאה את שמעון וכאשר בא שמה הושיב שמעון השליח חשובי הקהל כמו שרגילין לעשות והראה להם ההרשאה שמינהו ראובן שליח לקדש לו לאה ובירר עדים לקדשה לראובן בפניהם ובעת הקידושי' כשהיה לו לומר הרי את מקודשת לראובן אמרו העדים ששמעון אמר הרי את מקודשת לי אמרו לו העדים למה לא אמרת לראובן ונשבע השליח כסבור הייתי שאמרתי לראובן וא"ו לא נתכוונתי כי אם לקדשה לראובן : ואף כי יש לי אשה אחרת ואיךאעשה הרעה הגדול' הזאת ואם אמרתי לא נעשה לי אלא מחמת בהלות דהופת הבחורים · והלך מיד וחזר לקדשה וקידשה לראובן · ושאלת' אם צריכה גט מן השליח שקידשה לעצמו נראה לי דאינה צריכה גט מן השליח . עיין לעיל בסי' תקפ"ו : דקיימ' לן הקדש טעות אינו הקדש : והמתכוין לומר תרומה ואומר מעשר מעשר ואמר עולה ואמר שלמים ואמר שלה לא אמר כלום והוו חולין גמורין ומהימן לן שכך היה בדעת׳ להוציא בפיו : וטעה והוציא בע"א ואפי' אחריג' סמיך עליה : ומאי שחיטת הבהמה מבחוץ ולהאכיל התרומה לזרים דעד אחד נאמן באיסורי' היכא דלא איתחזק איסורא דאף על גב דאיתחזק לן ביה איסורא כל כמה דלא דקא טעיה בדיבורי' הא לא מיקרי איתחזק איסורא : אלא דאף לדברי העד הבא להתיר באיסור מכאן ולהבא מודה הוא דמעיקרא אסור היה כגון ההיא דרפ"ק דגיטין גבי בפני נכתב ובפני נחתם דאיתחזק איסורא דאשת איש דאף לדברי השליח ועו' דאפילו היכא דאיתחזק איסורא עד אחד מהימן היכא דהוה בידו מידי דהוה אמחיצה ואהפרש' תרומה ומעשר דאיתרמי איסורא ואפילו מה שהעד מעיד שהוא מותר היה תחילה הכל אסור וקודם ההפרשה היה הכל טבל ואסר וסמכינ' עליה כי אמר שהטעתי והפרשתי תרומה ומעשר משום דהוי בידו וכן פירוש רש"י ברפ"ק דגיטין וכן משמע בפ' האשה רבה והכי נמי מהימן לן במאי דאמר טעיתי : ולא נתכוונתי לומר לי אלא לראובן משום דבידו לגרשה כדאמרינן פרק יש נוחלין : מאומר זה בני נאמן אף על גב דמוחזק לן בגויה דאית לי אחי : ומפ' הטעם התם דלהכי נאמן לפוטרה מן היבום הואיל ובידו לגרשה ובאחי ליכא מאן דפליג : ואף על גב דמסקנ' כתב דבפל שאמר גירשתי אינו נאמן הואיל ובידו לגרשה שאני התם דהוה ליה מגו במקום עדים דמוכח' קלא מילתא דמשקר דאם איתא דגרשה קלא אית ליה למילתא כדאמרינן פ"ב דכתובות: אבל בהאומר זה בני נאמן כהואיל ובידו לגרשה ליכא מאן דפליג דמתניתין היא וטעמא אחריני ליכא להימנ' אלא משום הואיל ובידו לגרשה : וכן פירוש רשב"ם אם כן בדין זה כל שכן וכל שכן דנאמן לומר טעיתי ונתכוונתי לראובן ואמרתי לו בהואיל ובידו לגרשה ורגלים לדבר שהוא כדבריו שבועה שהרי מתחילה בירר העדים לקדש לראובן וכי אמר בפני חשובי הקהל שהוא שלוחו של ראובן והרשאתו בידו: ועוד כיון דחזקת שלא עושה שליחותו סברא דמהימן למימר טעיתי : ואמרינן כמי בירושלמי פ' האומר גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה והלך וקדשה לעצמו וכו' לא הוחזק השליח כמעריס והוא אומ' לעצמי קידשתי:והיא אומר לראשון : האומ' לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני אומרת איני יודעת חזקה לשני הוחזק השליש׳ בעדים הוא אמר לעצמי קדשתיך והיא אומרת לראשון חזקה לראשון אמרה אינה יודעת שניהם נותנין גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס אלמא היכא דהחזיקה שליח בעדים אף על גב דאמר קדשתיך אמרינן דמותר בקרובותיהם דודאי היא אומרת אמת : ומיהו נראה דכל כמה דעומד בדבריו שקדש שאסור בקרובותיהם דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא אלא נפקא מינה לעניין זה דאי הדר ביה ואמר כסבור הייתי שקדשתי לעצמי :

ועתה נזכרתי שקדשתי לשלוחי מותר בקרובותיה אע"ג דשויאהו מעיקר' חתיכ' דאיסורא כי הדר ביה שרי אלמא משום חזקה ששליח עושה שליחותו מקילינ' ה"נ מהאי טעמא מהימני ליה במאי דקאמר נתכוונתי לראובן ואמרה ליה וכ"ש הכא דאיכא הואיל דנאמר הואיל ובידו לגרשה כדפ' : ועוד אפי' אם הוא נתכוון לקדשה כמו שאמר הרי את מקודשת לי ניסייליה לדידה אם היא נתרצית לו להתקדש לו אם לאו ואי אמרה דלא נתרצית והאי דשתק' משום דלא ידעה מאי קאמר כי לא הבינה לשון הקודש ומהימנ' דעד אחד נאמן באיסורא היכא דלא איתחזק איסורא דהכא דודאי לא איתחזק איסורא דלא איתחזק מעולם שנתרצית' לו : ואדרבה איתחזק להפך שנתרצית' לראובן ולא לשלוחו : והא דאמר בפרק ב' דקידושין קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה צריכה גט כו' : שמא נתרצה האב בקידושין שליח דהתם מיירי שלא ידע האב בשעת הקידושין : ושוב כששמע שתק ולא מיחה או לא שמע כלל כגון שמת אחר הקידושין קודם שנודע לו או הלך למדינת הים : אבל אם כשנודע לו מיד מוחה דברו ששרו הוא דלא בעיא גט · וכן פר"י שפיר ה"נ כדין זה אם יודיע שהשליח קידשה לעצמו אם תחפוץ אם לאו : והיא תאמר אינה חפילה בו תו ליכא למיחש שמא נתרצה לשליח :

ועוד שהרי יש עדים וידוע לרבים שנתרצית להקדש לראובן א"כ תו ליכא למיחש שמא נתרצית להתקדש לשליח דאפי' למ"ד חוששין שמא נתרצה האב כל כה"ג לא חייש כדאמרי' פרק האיש מקדש הוא אומר לקרובי והיא אומרת לקרובי כפתוה ואמר תיהוי לקרוביך אדאכלי ושתי אתי קרוביה וקידשה באגרא . אמר אביי שארית ישראל לא יעשו עולה וגו' . הכא כיון דנתרצית תחילה לראובן תו לא חיישינן דילמא הדרא ביה ונתרצית להקדש לשליח והאי דשתקה בשעה שקידשה השליח משום דלא הבינה מאי קאמר ואפילו לרבא דפליג אדאביי התם ואמר טעמא אחרינא דלהכי לא חיישינן שמא נתרצה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אבל היכא דלא טרח חיישינן שמא נתרצה ה"מ התם משום דמוכח מילתא שנתרצה לקרובו דהא מעיקרא הוה מתקוטט עם אשתו ואמר לקרובו ואע"פ שלבסוף נתרצה ואומ' תהוי לקרובה משום דוחק אמר כן כדאמר תלמודא כפתוה ואי לאו משום דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה לא היה נראה לרבא שהיה עושה איסורא הוי מפריס ומקדשה בהיתר לקרוביה דכאשר עשתה לו אשתו כן יעשה לה . אבל הכא בדין זה אפילו רבא מודה דלא חיישינן שמא נתרצית לשליח דשארית ישראל לא יעשו עולה :

ועוד כיון דמשום הפסד סעודה לא חייש רבא לשמא נתרצה כ"ש דלא נתרצית' לשליח משום חרם דרבינו גרשום מאור הגולה שהשליח יש לו אשה אחרת ולא נתרצית להיות צרה לחברתה דאתרה כדאמר בהנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה לפי שהנשים מקפידות מעדי על זה : ועוד הא אפי' למאן דחייש התם שמא נתרצה הא"ב היינו כששדכו אבל בלא שדכו כמו כדין זה דלא שדיך השליח לדידי' לא חיישינן שמא נתרצית :

ועוד שהרי פסקו שם הגאונים דלית הלכתא כרב ושמואל דאמרי חוששין שמא נתרצה הא"ב כ"ש בדין זה דלא חיישינן שמא נתרצה

נתרצה כדפרישית וליכא למימר דצריכה גט משום דהוי קלא דקמי נישואין דכל כה"ג לאו קלא הוא אלא קול וסברו עמו הוא ה"נ הא הנך סהדי גופייהו דקאמרי דקאמר השליח לי איכהו כמי אמר דמעיקרא אמר להו אני רוצה לקדשה לראובן ובתר דקידשה כמי אמר טעיתי · ומהאי טעמא שריא איתתא לראובן בלא גט והיכי דמי קול כדאית' בשילהי המגרש פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני והלכו למדינת הים שהעדים אומר עליה' שהעידו שנתקדשה אינו כך ומיישי' שמא אם היו כאן היו אומר שראו שנתקדשה : אבל הכא העדים בפנינו ואין בדבריהם ממש דלפי דבריה' איתתא שמא דהא שם אמתלא איכא טובא דלפי עדותם מותרת ובעידנא דאפקיה לקלא הויא אמתלא ועוד הא אמרינן התם כל קלא דלא איתחזק כבר לאו קלא הוא סוף דבר חזרנו על כל צדדין ולא מצינו ששתהא צריכה גט לפוסלה לכהונה שלא לצורך :

ועוד יש לי להביא ראייה מהא דאמרינן בפרק המגרש אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושי' מאחר בפני בעלה קידושיה קידושין כדרב המנונא דאמר האשה שאמרה לבעלה נאמנת חזקה שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה לומר גירשתני: א"כ ה"נ כשפשטה ידה וקבלה קידושין להתקדש לראובן בפני השליח אי איגלאי מילתא דלא נתרציתה לשליח תחלה דאטו משום דשליח גופיה קידשה לראובן מיגרע גרע וק"ל : וכתבתי דעתי כאשר הראוני מן השמים . ואיני חפץ כלל וכלל שתסמוך עלי להתירה בלא גט אשלח תשלח דברי לרבותיי אשר סביבותיך ולרבותיך שבצרפת ואם יסכימו לדעת תלמידא מיטב ואסלאו דעתי מבוטלת כנגדם: ושלום מאיר ב"ר ברוך זללה"ה :

תהריו **עיר** שאין בה אלא י' בני אדם ואחד מהם רוצה לצאת מן התפילה אם יכולי' לכופו שישאר נראה ודאי דאם אין להם אלא עמו דכופין אותו או לישא' או להשכיר במקומו דאמרינן בתוס' דב"מ כופין בני העיר זה את זה לבנות להן בית הכנסת ולקנות להם ס"ת כו' אלמא דכופין אותו לכל שיש להם צורך גדול ה"נ כיון שמנהג הוא בכל הגולה אפי' א' או ב' פחות ממניין שמשכירין להשלים מניינם בימי הנוראים שאין דרכן לצאת מבתיהם יכולין לכופו לישאר או להשכיר בחריקיה ודמיא ממש להא דתניא נמי התם מי שהיה בלן לרבים ספר לרבים נחתו' לרבים ואין שום אחד אלא הוא והגיע שעת הרגל ומבקש לצאת מביתו · יכולין לעכב על ידו עד שיעמיד אחר תחתיו : אבל יש שם אחר שלא הוא אין יכולין לכופו שישאר או שישכיר אחר במקומו ולא חיישינן שמא יצטרך אחד לנקביו או יארענו אונס אחר ויצטרכו להמתין עד שיעבור אונסו דאם כן אין לדבר סוף כדאמרינן בפ"ק דיומא ה"נ אי חיישינן לאונס דחד ניחוש נמי לאונס דתרי או דתלתא : ואע"ג דחיישינן כה"ג בפרק י' יוחסין ובפ"ק דסוטה דאמר רב יודא אמר רב ל"ש אלא בעיר : אבל בדרך עד דאיכא תלתא שמא יצטרך אחד לנקביו ונמצא מתייחד עם הערוה בעלמא לא חיישינן להכי אלא בעריות דווקא דבעריות החמירו תדע דהא בההיא דתוספת' גבי בלן וספר לרבים לא מחייבינן לישאר או להעמיד אחר במקומו אלא כשאין שם אחר אלא הוא · אבל יש שם אחר אלא הוא לא מחייבינן לו לישאר דילמא יארע בו אונס באותו אחר : אלמא דלהא לא חיישינן :

ועוד דאפי' אם הוצרך אחד מהן לנקביו ואין יכול להעמיד עצמו רשאי לצאת : ואין ש"צ רשאי לשתוק עד שיחזור כדאמרי' בירושלמי אין פורסין על שמע פחות מי' ואם התחילו בי' והלכו מקצתם גומרין ועל כולם הוא אומר ועוזבי השם יכלו : ורבינו נסים גאון ז"ל הביא ירושלמי זה במגילת סתרים שלו ואם ילך עוד אחד מן הקהל ולא ישארו אלא ט' אלו שניים שילאו ישכירו אחר במקומו : ושכר החזן על היוצאי' כמו על הנשארים למאי דפריך : ושאלת' אם גובי' לפי ממון או לפי נפשות : נ"ל דגובי' לפי ממון עשיר בעשרו : עני בעניו תדע דאמר בפ"ק דב"ב כופין אותו לבנות לעיר חומה דלתים וכו' : ואמרינן בגמ' שהן גובין לפי שבח ממון גובין ולא לפי נפשות והא מילתא נמי להא דמיא שהרי מה שאינו הולכין חוץ לעירם למניין לעיר אחרת לפי שיש לה' טורח להניח את בתיהם ריקם וממונם ואוצרותיהם : סוף דבר כל דבר שבתלוי בממון ולא בסכנת נפשות אינם נחשבים אלא לפי ממון כי ההיא דפ"ק דב"ב ודפר' הגוזל בתרא שיירה שהיתה מהלכת במדבר ועמד עליה גייס' לטורפה מחשבין לפי ממון :

תהריז **ראובן** תבע שמעון חמיו לדין ואמר שחייב לו כ"ה זקוקים כי זקנו חמיו לב' בנותיו נתן חלק אחד משלו על תנאי אם תמות האחת בלא זרע תירשה אחותה : ואח"ז תמות אף השנייה בלא זרע יחזור הנכסים לבניו היורשין הראשונים ואתה היתה מוחזקת בנכסים של זקיני : ויהי אחרי שנשאתי את בתך שנתים מתה בתך אחת בעודה קטנה : ע"כ אני שואל ממך כ"ה זקוקים י"ב זקוקים וחצי עבור ירושת אשתי וי"ב זקוקים וחצי עבור ירושה ראשונה אשר מתה וירשתה אשתי : ושמעון משיב אות' כ"ה זקוקים ששאלת' מאתי שנפלו לאשתך מאחותה ומחלקה הנה נתתים לה לנדן כאשר נשאת' בתי · וראובן משיב כשנשאתי בתך לא הוזכר לי אותו ממון כלום בנדונייית' ועוד איך תוכל לומר שנתת לי אותו ממון והלא התנה ואמר אח"ז תמותן שתיהן שיחזרו אות' כ"ה זקוקים ליורשי' הראשונים : ועוד איך נתת לי חלק השנייה שהיית' קטנה : ושמעון משיב מה היה לו להזכיר מאיזה ממון אני נותן לבתי נשאת בממונה שכבר היתה גדולה · ומה שאתה שואל איך נתתי לך חלק זוגת' וחלק אחותה : ועוד מה דין יש לך עלי כל זמן שאין לך זרע מבתי והלא התנה זקינה של בתי שאח"ז תמות בתי בלא זרע שיחזור הממון ליורשי' הראשונים ואם יחזרו עליהם ואפי' אם הממון היה בידי לא אתנהו כי יחזרו עלי' יורשי' הראשונים ומ"כ זאת נתתיו לבתי בנדוניי' : וראובן משיב מה שאתה ירא שאם תמות בלא זרע יחזרו היורשי' הראשונים עליך מזה אבטיחך מהם : ושמעון משיב אפי' אם היה בידי לא אתנהו לך כי אני רוצה להחזיר להם : ואח"ו תמות אשתך בלא זרע הרי נתתי לך ואני פטור ממך: נר' דשמעון נאמן במגו : אי בעי אמר בתי הקטנה נתנה לי דהפעוטות כבר שית וכבר שבע מקחן מקח וממכר' ממכר במטלטלין וגם מתנתם מתנה ואפי' בלא שבועה כי מי יכול להכחישו אין ראובן אתנו יכול לטעון אלא טענת שמא : ואין נשבעין בטענת שמא : ואע"ג דאפוטרופס שלא בטענה נשבעין: האי אפוטרופס שמינהו זקנה לצורך הבעל הוי כאפוטרופס שמינהו אבי יתומים אלא ישבע כמו אבא שאול דפסקינן כוותיה בפ' הניזקין : ועוד דלכל זה מכאן הבת תחיה אין לה כלום בחלק המתה דהא כיון דזיכה הזקן לקטנה י"ב זקוקי' וחצי זכתה בחייה והא דקאמר לאחרים תירשנה הא לא מצי ירתה לה לא מכח המתה ולא מכח של זקן מכח המתה לא ירתה לה דאדרב' אביה שמעון הוא דיריש לה דהאב קודם לכל יוצאי ירכו : ומכח הזקן נמי לא דבבת בין הבנים לא אמר ר' יוחנן בן ברוקה דבריו קיימי' אם כן כי אמר ואחריה תירש אחותה הוה ליה כאילו קאמר ואחריה יטול החמור דלא קנה אלא יורשי המתה דהיינו אביה : ועוד איכא טענה אחריתא כמו שטוען שמעון שלא זיכה לאחותה אא"כ יהיה לה זרע מיהו אין אנו צריכין כזה כלל יהא לה זרע אין לחתנו עליו כלום כדפי' ועל הדין השיני שטוען ראובן לשמעון לקחת מאבי ל' זקוקים ויש לי עדים : והלא תשיב כל מה שלקחתי מאביך פרעתיך אם יש עדים שאותו ל' זקוקים לקח בגזל הוה ליה שמעון נגזל ושכנגדו דהיינו ראובן ישבע שלא פרעו ויטול כדתניא באילו נשבעין ונוטלין כו' הנגזל אבל אם נטל אותם ל' זקוקים ברשות אז שמעון נשבע ולא משלם דק"ל המפקיד או המלוה בעדים אין צריך לפורעו בעדים :

ושלום מאיר ב"ב ז"להה

תתריח **ששאלת** מפני מה אין אומ' אתה גיבור מלביש ערומים: ופוקח עורים : כמו רופא חולי' ומתיר אסורים · אל תתמה דלא קאמ' בתחיית המתים אלא השקול בתחיית המתים כדאמרינן פ"ק דתענית ובפ' אין עומדין גבי גשמים מפני שהוא שקולה כתחיית המתים קבעו לה בתחיית המתים סומך נופלים ומתיר אסורים בנפילתם של ישראל ואסוריהם משתעי שהקב"ה סומכם ועתיד להוציאכם ולהתירכם כדכתב לאמר לאסורי' צאו להוציא ממסגר אסיר וכתיב נפלה לא תוסיף ואמרינן דרמזה דוד בתחלה סומך יי' לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים ותחיית המתים תלייה בגאולתם של ישראל ורופא חולים אמרינן בפ' אין בין המדיר גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה : שמשון ב"ר אברהם :

תתרכא **יען** כי ארכו משכו משך ימי העיגון נפרדו ונבדדו ר' שלום מנחם וזוגתו מר' ליביל זה מזה ויהיו צורין באלמנות חיות ולא ראו זו כראי זו , ואין הבד שוה ביניהם . ותופר כל עצת המופיעים בינותם על דרך השלמה כי בגדה ומרדה בו לאמר הן לשלום מר לי מר · וכל היגיעים ועמילים להשליתם אליו לקרבה לא אסיקו כמו דמסיק תעל' מבי כרב' ולא שבתה מתמה ומריבה · ומהויא ליה גבה : ועד כה החרשנו לאמר אולי יש תקוה ואחרי ראותינו כי אין זאת רק ושוה עוה ועוה והוה על הוה ואליו לא שבה ולא נוכל להתאפק עוד :

ונודיעך מר' ליביל אשר עוד תטהרי דרכך ושובי אל אישך והתקשרי בקשר אמיץ שלא תמרדי תתבגדי בו עוד בקשר שנקשור עליך או קיימי הפסק כאשר כבר ביארו הר"ר דוד ב"ר משה ואח"ז תסרבי בדברונו אלה אז תדעי שהתרנו לו לגרשך על כרחך כי הגאון שתקן שלא לגרש אשה בעל כרחה במקום דאיכא עיגונא לא תקן בפשיעה האשה כי איש מצוה על פרי' ורביה ולא תוהו בראה לשבת יצרה לכך ראי דרכך מה תעשי . לא שנתי על דעתי לפרש תקנת הגאון ע"ה : אכן ישר בידי ממכתב מורי ההר"ר מנחם זצ"ל ואחריו חתמו רבני פרג"א · ורוב רבני' אושטריך : שהתירו לר' ברוך לגרש את אשתו בעל כרחה מפני עגונו אף כי היא היתה חפילה להיות עמו וכל שכן לזאת שנפסק לה דין מורדת אם לא תשוב ותקבל מוסר לעשות קשר אמיץ וחזק שלא תשובי עוד לתנהגיה ולמרוד כנגדו או לחטוף לו או נראה לי כי יעשה ככל אשר נכתב לעיל : אם ירצה בלי נידנוד עבירה דעת הע' חיים ש' בהה"ר יונה ז"ל ה"ה ·

לית דין צריך בשם דלא עלה על דעת הגאון לתקן למורדת ששהתה י"ב חדשי' שלא לגרשה בעל כרחה דכתב רבי' אב"ן ז"ל . אף על גב דהלכה כרבותי' בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים לא משהינן לזו בשביל אחרות שיתוסרו קנסיכ' לה להתירו לישא אחרת והיא תשב ותתעגן , ואחרי שנפסק למ' ליביל דמורדת היא ושבתה מן הפסק והלאה יותר בי"ב חדש וישב כמה שנים בעיגון מצוה לכל יראי הש' ית' לעמוד עם ר' שלמה שלא יתעגן עוד : והנני מסכים לכל הכתו' לעיל : אליעזר בן הכ' יצחק ז"ל ה"ה אמרינן בגמרא בסנהדרין . לפ"ז מפריחי יונים מאימתי חזרין משישברו פגמיהן . ומשחקי קובייאות משישברו פספסיהם וכן ההוא טבחא דזבן טריפה אזל רבי מזייה וטופריה אמר רבא דילמא איערומי קא מערים וקאמר אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו וכו' אלמא היכא דהוי אדם מועד ורגיל לעבור אין דיי במה שאמר שרוצה לשוב ה"נ אשת ר' שלום אחרי שמרדה ויצאה במרד מביתו זה כמה ימים ועגנתו לו מסתייה במאי דאמרה אליו אשוב אולי תשב ימים

יתום אחרים או מסור ואחר תלך : לכן אם תתרצה האשה להתקשר על פי רבותינו ותעשי ככל הכתוב ומבואר לעיל הרי טוב כי איך יבטח בה לב בעלה או לא בקשר אמיץ אחרי מרדתה שמכרה בו כמה תמים : ואם לא תעשה כמבואר לעיל הריני מסכים לכל דברי רבותי' והנני מתיר לו עמהם לגרשה בעל כרחה דאדעת' דהכי לא תיקן הגאון לעקור דבר מן התורה ולעגן זה כי לא תוהו בראה וגומר נאו' לעיר ועלו' ש"ב ישראל ב"ר יואל זוסלין : הועתק אות באות ממכתב ידי רבותינו הנזכרים וכבר זרק לה גט שלא רצת' לשוב אליו אחר שהתרה בה פעמים רבות :

נאו' לעיר ומלוב ש"ב ישראל ב"ר יואל זוסלין :

תתרצב **יגדל** שלום' רבותי' שבגולה אנא הורונו דרך הישר על אודות שומרת יבם והוא משומד להכעים ממש והיבמה נפלה לפניו · ואין אח אלא הוא ורצתה לתת לה הון רב כדי לחלוץ לה ולא אבה לקחת כלל : כי אמר בפה מלא שלא היה חפץ להחזיק אמונת היהודי כי הוא קראייא : **והנה** היבמה זו נשתה בו כמה פעמים שיחלוץ לה ולא אבה ומיאן בה לעשות והיא ישבה כך עגונה ימי' ושנים לסוף קלקלה שנבעלה לעובדי כוכבים וילדה לזנונים · לסוף הלכה ונישאת לבחור בן ברית בלא התרת שום מורה · **ונודע** שבמיתת בעלה היה האח משומד כאשר הוא עדיין · ועתה שנישאת לאיש בקשונו האיש והאשה למצא לה דרכים וצדדים להיתר אחרי כי הוא דיעבד · ואפילו הכי אמרנו אליה' לפרוש זה מזה עד כי נודע תשובת רבותי' ולא אבו כי היבמה אומרת ששמע מפי גדולי' רבותי שאמרו אליה שלכתחילה אין מתירין לה להנשא אבל אם היא תעבור ותינשא אין מפרישי' אותה מבעלה ועל זה סמכה : והנם יושב' אתנו פה : ולכן מוטל עלינו להוציא הדבר לאמיתו ולאורו ע"פ רבותינו : ונחלה פני כבוד רבותי' לכתוב דעתם כי הגדולי' חלוקי' בדבר כאשר נבאר : הנה נמצא בתשובת הגאונים שאם נשתמד בשעת שקדשה אינה צריכה חליצה : ורש"י סותר דבריהם : **וכתב** בתשוב' אחת דלא סמכינן עליה וצריכ' חליצה : ומהרר"ם הביא ראייה לדברי הגאונים דהיכא דליכא יבם אלא המשומד דפטורה מן החליצה מדפרי' בהגוזל קמא אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלי חליצה דאדעת' דהכי לא קדשה נפשה : ומשני לתיתב טן דו וכו' : אם כן לגבי משומד דליכא למימר הכי דאנן סהדי דלא ניח' להתייבם לו כי יעבידנה על דעת' ואדעת' דהכי לא קדשה נפשה מעיקרא היכא דמשומד היה והוה ליה כאילו התנת' עמו על מנת שלא תתייבם לו עכ"ל מהרר"ם ואע"ג דיש לחלוק דווק' התם שהיה משומד מעיקרא בשעת קידושי' אחיו : התם שייך למימר אדעת' דהכי לא קדש נפשה : **אבל** בנדון דידן לא הוה המשומד בשעת אחיו לא שייך למימר הכי מ"מ יש למצא צד היתר כגון שהיה משומד קוד' מיתת הבעל כאשר כתב הר"ר אברהם הגדול וז"ל היבמה שנפלה לפני משומ' חימ' הוא אי בעי חליצה מתנו כי במקום ערוה הוא וקנאי' פוגע' בו וגם הנבעלת קנאי' פוגעי' בה : עד כאן לשונו : **והאור** זרוע כתב וז"ל רב נחשון גאון וספר כשר על גבי נחלים ותשובו' רבות פוסקים דיבם שהיה משומד בשעת קידושי אחיו ועומד בשמדותו אינו זקוק את אשת אחיו לייבום ופטורה לשוק בלא חליצה ואפילו חזר לאחר מיתת אחיו לא משגחי' ביה : ולפי' ר"ת וז"ל אפילו היה יהודי בשעת נישואין אחיו אם היה משומד בשעת מיתת אחיו אינו חולץ ולא מייבם : עכ"ל האור זרוע : והנה חזינן דלפי' הר' אברהם הגדול ולפי' ר"ת דאפילו לכתחילה מתירין אותה לשוק בלא חליצה ואפילו לדברי האוסרי' אני למימר דדעתם דווקא לכתחילה אבל בדיעבד יכול לומר דדעתם לא תנא כדאשכחנ' בכמה דוכתי' בתלמוד דלכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא : גם לא חזינן בדברי מהר"ם שחילק בדברין בהדיא בין היכא דהוה משומד בשעת קידושין לאחרי כן אלא התיר אפי' לכתחילה: ומ"ל דדעתו בכל ענין מותרת אפילו לכתחילה · או נוכל לומר לכל הפחות דמתיר דיעבד כי הכא : והנה זאת היבמה זה עשרים שנה שישבה עגונה ועגונה כי בעלה מת בגזירת ק"ט לפרט · והנה זה חמש שנים או של שנים שקלקלה עם עובדי כוכבים : ויש לדאג אם יכופו רבותינו להוציאה בגט ח"ו תיפוק תורבא מיניה : לכן תאירו עינינו בנדון זה ויכתוב כל אחד מכם את דעתו על כתב האגרת הזה למטה : ודעתינו נוטה להתיר אחרי כי היא דיעבד והכופרים בתחיית המתים ובתורה ובמצות אינם נוטלים שכר על המצות שעשו כולם אלא פותחים להם מן היסורין של גיהינם כפי שיעור שכר מצוה קלה שעשו בעולם הזה · ומי שמת ברשעו אין מתפללין עליו : והחוטא על כוונת שיום הכיפורים מכפר עליו אין יום כיפורים מכפר עליו :

בריך רחמנא דמסייען **סליק סליק**

התקנה שתיקן ר"ת באגודת בני צרפת

כל מקום שיש חרם של ב"ד אם עובר איש דרך שם ובא אחר והזמינו לדין ע"פ החרם בפני עדים אפי' בשוק חל עליו החרם מיד שבא לב"ד לטעון ואפילו שלא בעדים חל עליו החרם דלא איברו סהדי אלא לשקרי אך שאין יכולין לכתוב עליו סרבנות אלא בעדים · ואחרי טענותם אך רוצה הנתבע ילך לדרכו ואין צריך להמתין עד שיפסקו הדין : ועל התובע לחזור אחריו ולשלוח לו פסק דינו · והחרם אשר שם רבינו גרשום שלא ישא איש שתי נשים אין להתירה אלא במאה אנשי' מג' מלכיות אנגוואר"ה ונומברדיא"ה וצרפת : **גם** לא יתירו אותה עד שיראו טעם להתיר : גם באותה ענין שתהא כתובה צרורה ומונחת במשכונות או במעות : **והחרם** שמקבל האיש והאשה לאחר תשומת יד צריך כמו כן מאה להתירה אבל אין צריך מג' ארצות · ותשומת יד בלא קבלת חרם יש חרם קדמונים לקיים התשומת או יש להתיר בשלשים : ובכלן אין רשאין להתיר עד שיראו טעם מבורר : וכשאדם מחזיק בבית הכנסת ומזמין את חבירו לדין וחבירו מסרב אין לו לבטל תפילת מנחה ולא תפילה יוצר עד שיבטל התפילה ג' פעמים ואז יכול לבטל כל התפילות : וכשיש ב' בתי כנסיות או יותר אין יכול לבטל מכל בתי כנסיות שבעיר · אם אדם משאיל ברשותו בית הכנסת לרבים ויש לו ריב ומצה לאחד מהם אינו רשאי לאוסרה לאותו אדם שלא יתפלל שם אם לא יאסור רשותו לכל הבאים שם להתפלל : **ומי** שאבדה לו אבידה יש לו כח להכריח הקהל ולהושיב החזן עד שיכנסו כולם בחרם בכל מי שיודע ממנה שום דבר שיאמר לו ואין יכול התובע לומר לא אכנס בחרם אם אני מזומן לב"ד וכן תמצא בספר ברזילי בתקנת הגאונים : **ואם** פוסקין בני העיר תקנת עניינים או תקנה אחרת והרוב מתרצים בדבר והן מן ההגונים אין האחרים רשאין לבטל התקנה ואין לו לדחות שלא יכנס בתקנת חבירו כ"א ע"פ ב"ד כי אין ב"ד ליושב כי הכל לפי ראות טובי העיר כמנהג הקדמונים או כפי צורך השעה : גם אין לנפקדים לעכב ספרים הנפקדים אצלו בשביל שום תביעה שיש לו על המפקיד : **מכל** אילו שכתבתי יש חרם מתקנת קדמונים : **והוסיף** ר"ת על זאת הגזירה כל הפקדונות שאין לעכב' בשביל שום תביעה רק המלמד יכול לעכב הספר שלומד בו בשביל שכירותו כשעבר זמנו : ודוקא ספר שלומד בו : אבל שאר דברי' הרי הוא כשאר כל אדם : ואיש שהטילו עליו מתנה ובא לגבותה ממנה על ידי עבד הפקיד אין לו כח להזמין המטיל לבית דין או המגבה עד שיפרע מה שהטילו עליו הן במעות הן במשכונות : אך יוכל להזמין כל מי שיעשה לו שלא כדין · ואפילו קודם שיפרע מתנתו אם ירא שהמטילו עושה לו שלא כדין וכשורה מן המתנה עצמה יש לה כח לבטל התפילה להיות קיבל עליו בלא בית דין עד שיעשה לו כדין וכשורה לפי ראות עיני הקהל שאם לא כן יקח כל אשר לו בידי אין ישראל ויאמר שבשביל המתנה עושה כך · ואם אנשי כפרים אשר אין מניין בעירם ובאין למקום הקהילות למניין ביום הכיפורים ומביאין נירותיהם בבית הכנסת שקו' נירא' אם לא עשה כ"א אחת יניחה שם בבית הכנסת שהדליקו ויכולין בני העיר להכריחו בחרם להניחו : **ואם** עשה שנים האחד יניחו והשני יכול ליטא עמו להדליקו במקום שמתפלל קבוע · משנכנס אדר עד הפורים כל העוברים דרך עיירות אם יש מניין קבוע יש חרם קדמונים לפרוע מעות פורים להלק לעניי אותה העיר אם יתבעם אחד מאנשי העיר ואם לא יתבעם פטור מהחרם : **ואם יש** בבית הכנסת מניין מצומצם והתחיל החזן להתפלל אין אחד רשאי לבטל המניין ולצאת עד שיגמור החזן תפילתו : **ואם** עבר ויצא אחד מהם אמר רב נסים גאון שאפילו התחיל קדושה או קדיש יגמור מאחר שהתחיל : **וגם** יש חרם קדמונים שלא לבטל תפילה בשבתות ובי"ט בשביל תביעה שיש לאדם על חבירו אם לא ביטל כבר ג' תפילות קודם : ובשביל תקנת קהל אפי' לכתחילה יכול לבטל :

נשלמו התקנות

צץ המטה ופרח הזדון והחמס למטה הרשע : ואין נושע : וכבר אין עין השע : וקול שוועת אמוללים בת עמינו עלתה באזנינו ונאגדנו ונקשרנו וגזרנו בנידוי ובאלה ובנקיטת חפץ נחנו החתומים שלא ילוה אדם כסף ולא מעות לחבירו כי אם למחצית שכר . ולמחצית הפסד : ולא יעשה שקרנות ולא גילוח מעות . וכל מי שיזמין חבירו לדין שלא ישרב יותר מג' ימים : **ואם** יגזם אדם לחבירו בפני עדים להפסיד לו ממונו אם יפסיד אותו יהודי יחייבנו בית דין המגזם לפרוע כפי שישבע הנפסד כמה הפסיד : **ואם** יש עדים שהפסיד יפרע לו המסור מיד : ואם יש עדים שהלשין את חבירו יהיה פסול לעדות ולשבוע' עד שיפרע לחבירו מה שהפסיד ויקבל דין מג' קהילות מגנצא ווירמש"א שפירא ויהא בנידוי כל הקהילות עד אשר יתקן קולקלו כאשר יראוהו טובי העיר : מנודה לעירו מנודה לכל מקומות : ומי שיש לו ספרים המופקדים אצלו לא יהו רשאים הקהל למשכנו עבור שום מס שחייב בעל הספרים : **ואם** ישבע אדם לקהלו שאין לו כי אם כך וכך ליתן ממני מס אם יודע לקהל שיש יותר ונשבע על שקר אותו האיש פסול לשבועה : **ואם** יתבענו שום אדם ממון ישבע זה שכנגדו ויטול : ולא יפטור אדם עצמו מן המס לפי שרוכב בחצר המלך : ולא יקחו הבחורים מתוכה מן החתן כי אם ו' פשי' ממטבע של אותה מלכות והבחורים שעם החתן לא יגנבו שום דבר משום אדם לא תרנגולת ולא דבר אחר : **ואם** הקהל שואלים מס מן היחיד או כל מה שהיה ליחיד על הקהל יתן אותו יחיד לקהל אשר ישאלהו : אך הקהל ירדו לדון עמו במקומם לפני מי שאינם נוגעים בעדות ויחיד כאילו תופס את שלו ואין כאן מוציא מחבירו · וכל אשר יעבור על תקנת הללו יהיה בנידוי כל הקהילות : ואם שהא במרדו חדש ימים יהא ממונו מותר למסור למלך או לשלטון : **והעובר** מתקנתינו יש לאל ידינו לקונסו לפי דעתינו ויש לנו לקלל המלשינים בכל שבת וכל שיעמוד חזן או גלילת ס"ת או כל דרכי ציבור · והפרנס אין לעשות בחשאי או להתיר חרם בלא דעת כל הקהל : ולא הרב ברבנותו לא ישום חרם על שום אדם : ולא יתיר חרם הקהל כ"א במעמד כולם ולא יפרוק עול ממנו על פי עובדי כוכבי' כל זה גזרנו בחרם ובשמתא : ולא יגלה שום סתר : ולא יתפלל אדם בר"ה ויה"כ בלא דעת קהלו : אך שהחזן יכול להתפלל יום ראשון של ר"ה ובליל יום כיפור וביוצר עד מוסף בלא דעת קהלו אך ביום שני של ר"ה וביום כיפור של מוסף ואילך הוא ברשות הקהל · ואם החזן חלש שאינו יכול להתפלל · או הקהל ינוחו להתפלל לפי דעתם ולא ילוה אדם לדייני ישראל שלא ישבו ושלא יפתחו הדין : וכל אלו הדברים גזרנו ע"פ חרם · **וגם** גזרנו בנישואין שיתנו שומר יהודי שלא יניחו להשליך מים ביורה שיש להן לאכול בשבת : ולא יהא אדם רשאי לזרוק גט לאשתו אם לא ברשות ג' קהילות : ואם יעשה יהא הבעל והסופר והעדים בנידוי כאשר תיקן מאור הגולה : **ולא** יאמר אדם לחבירו ממזר או פסול משפחה ובמקום שאין מספיקין כמה שנותנין למלמדים של התינוקות שאין מספיק ההקדש שאין שם כל כך יקחו מעשר הקדושות שהגיעו

מחי נפש עבור כשמתנויתנו לתלמידי' אם לא פירוש השכיב מרע לצורך מה ומותר יתלו במקום שרוצין הקהל : ולא ישחוט ולא יבדק שום אדם אם לא ימנהו הרב ובני הכפרים ישבו לחזור לפני הבקי : וכל אדם יקבע זמן ללמוד אם אין יכול בתלמוד יעסוק במקרא ובפרשה או במדרש לפי יכולתו אחד המרבה ואחד הממעיט רק שלא יהא אנוס ולא ישלחו בשר לבית כ"א על ידי יהודי: ויסורי מעי דכפלי כאשר דברו רבותינו : ולא ידברו בבית הכנסת · אך ישבו באימה וביראה' : ויעבדו את אבינו שבשמים. הכל גזרנו בחרם חמורה. וגם גזרנו שהיבם אינו יכול לעגן היבמה כי אם לפחות לה מנכסים מלוג שלה להנכסים שהי' לה מחמת בעלי קרקעות וספרים נחלת אבותיו יסדרו ביניהם בלי תיסוב נחלה לבית אב אחר : ואם הם מקלתו ולא אחוזתו יחלקו ביניהם : היושר בעיני בוראם · ומן המטלטלין יש לסדר טובי העיר בין היבם בין היבמה לפי דעת חכמים ודאי אין לפחות יבמה מן הנכסים שהביאה לו ויפטור את יבמתו בלי איחור ותימן פלוה : ואם היבמה ארוסה יש לה ליבם או לחלוץ לה לאחר ג' חדשים חוץ מיום שמת בעלה ויחלוץ לה בלי איחור : ואין היבם רשאי לשאל לה שום דבר והיבמה כמה בידיה מן הנכסים ויבררו חכמיםאם היתה נשואה והיבמה תלך אחר היבם אם הוא בעיר אחרת ותפטרו אותה בחליצה בלי איחור כאשר יבלעו ביניהם · ואם ימרוד היבם ינדוהו עד שיאמר רוצה אני :

ובמקום שיש שם חרם של בית דין אם יבא אדם שם ובא חבירו והזמין לדין בפני עדים ואפי' בשוק חלה החרם עד שיבא לטעון בבית דין או אפילו בלא עדי' דלא איברי סהדי אלא לשקרי :

אלא שאין כותבין סרבנות בלא עדות ולאחר שטענו אם רצה הנתבע ילך לדרכו ועל התובע לחזר אחריו וישלחו לו פסק דין :

וכשאדם מזמין חבירו לדין וחבירו מסרב אין יכול לבטל תפילת יוצר או תפילת מנחה או קריאת התורה עד שיבטל ג' פעמים תפילת ערבית או סדר קדושה אחר כך יבטל כל התפילה עד שיעשו לו דין :

וכי יש שתי בתי כנסיות בעיר אין יכול לבטל כי אם בית הכנסת שהנתבע יבא שם להתפלל · וכשבטל ג' תפילות אז יכול לבטל בשתיהן :

ואם אדם משאיל בית הכנסת לקהל ויש לו ריב ומצה עם אחד מהן אינו רשאי לאוסרה על אותה אדם אם לא יאסר לכולם :

ומי שאבד לו אבידה כח בידו להכריח הקהל ולהושיב ס"ג עד שיכנסו כולם בחרם שכל מי שיודע שום דבר ממנה שיגיד · ואין אדם יכול לדחות עצמו לומר ארד עמו לדין ולא אכנס בחרם · וזה נמצא בספר ברזולי :

ואם עושין בני העיר תקנת עניים או תקנת אחרות והרוב מתרצים בדבר מן המתוגנים אין האחרים רשאין לבטל התקנה ולומר נרד עמכם לבית דין כי אין בית דין לישב על זה כי הכל הולך לפי ראות טובי העיר כי כן מנהג קדמונים : ואין לנפקד לעכב ספרים המופקדים אתו בשביל שום תבוע שיש לו על המפקיד כי חרם קדמוני' :

ורבינו יעקב הוסיף ושלא לעכב כל פקדונות רק מלמדי תינוקות יכולין לעכב ספר שלומדים בו ולא דבר אחר :

ושלוחי הקהל שגובין המס בין ע"י עובדי כוכבי' או אותם שהטילו המס אין יכול לכופם שירדו עמו לבית דין עד שיפרע תשות או מכינות או יכול להזמין מי שעושין לו שלא כדין או אפילו קודם שיפרע אם נראה בעיניו שעושין לו שלא כדין יש כח בידו לצעוק ולקבול עד שיעשו לו דין ליתקן עיותו לפי ראות עיני הקהל שאם לא כן יקחו ממנו הרבה ויאמרו בשביל המס לקחנו : ובני כפרים שבאים למניין בקהילה יניחו נירותיהם של כיפור בבית הכנסת כי חרם הוא : וכל נדרים שאדם נודר בבית הכנסת שיתפלל שם ישלם באותה ב"ה כמנהג אנשי מקום ותקנתם אם יש קהל קבוע באותה ב"ה : ובכל מקום שיש שם מניין קבוע העובר שם חייב ליתן מעות פורים מר"ח אדר אם יתעכב איש מאנשי אותה העיר ואם לא יתבעו אותם אז הם פטורים מן החרם אם לא נהגה: כל אילו תקנת תקנו ע"פ החרם וחדשנו פתה בתוקף לפרש מה שתיקנו קדמונים מקדם לפני כמה שנים פה במגנצא בחרם חמורה לבד תקנות המאור הגדול רבינו גרשם מאור הגולה בר' יהודא שהן הרבה מאד :

והן ידיעות ולא הוכרו לחדשן: יוסף ב"ר מתתיה ראש הלבנין דוד ממוגנצא ב"ר קלונימוס: יעקב בר' אשר הלוי : אלעזר בר' שמואל: שמחה בר' שמואל ז"ל יצחק בר' שמואל הלוי: יהודא בר' שמעון ז"ל: נתן בר"ש ז"ל שמשון בר' אפרים: יואל בר' נתן הכהן. חזקיה בר' ראובן מבוברט: נתן בר' יצחק: מתתיה בר' ראובן : אלעזר הקטן בן הרב ר' יהודא : מאיר בר' שמואל ברוך בר' שמואל אבי העזרי : יצחק בר' שלמה הכהן : מאיר בר' יואל הכהן : אלעזר בר' שמעון ז"ל יעקב מהירנכויך בן הביט יצחק הלוי : ואחר כך חדשנו תקנת אילו ע"פ החרם אף על פי שהיתה כבר תקנה ישנה שלא ינדה הרב שום אדם בלא רשות הקהל : וגם הקהל לא ינדו אדם בלא רשות הרב : ואם ימרו הרב או הקהל אין לחוש לנידויים ; ואם יסכימו שאר הרבנים לרב וינדו ולא יחושו על התקנה אין נידויי' נידוי ותקנה זו אבותינו הקדמונים יצחק בר' אברהם נ"ע אב הרי"ח · דוד בן רבינו שלתיאל ז"ל · משלם בן רבינו דוד יהודה בן רבינו משה הכהן : יוסף בר' משה הכהן חזן · וכל קהל שפירא מגנצא ווירמש"א הסכימו וחתמו · ורבינו שמואל בר' מאיר ורבינו יעקב אחיו : ורבינו אליעזר ב"ר נתן לפנת פענח · אליעזר ב"ר שמשון : וכל הרבנים והחכמים שבא למגנ"א וצרפת · ובכל הארץ הסכימו וגזרו בחרם בנידוי ושמתא ובשם מיתה ובגזירת יהושע בן נון שלא יביא שום אדם חבירו בנידוי אין יהודי או שלא יכיפנו על ידי אף יהודי מאומה הן אין יהודי הדיוט הן מושל הן שרדוט כ"א מדעת שניהם ובעדים כשרים אך אם הוא סרבן לבא לב"ד ויש עדים בדבר אם יוציא מותו' תביעה על ידי אין יהודי לא חל עליו גזירתנו : ואם יעבור על זה גזרנו בחרם ובנידוי שיפנה חבירו מידי עובדי כוכבים ומזלות ויעקים מעליו העובדי כוכבים המשייעי' שלא יבא לו היזק ויפייסנו ויפלנו כמו שיאמרו שבעה טובי העיר : ולא יאיים על ז' טובי העיר ע"י עובדי כוכבים · ועוד גזרנו ונדינו והחרמנו בשמת' ובשם מיתה שלא יהא אדם רשאי ליטול שררה על חבירו לא על ידי מלך ולא על ידי שר ושופט כדי לענוש וליקנוס ולכוף חבירו לא בדברי הבאי ולא בדברי שמים : כי יש עושים עצמו פרושי' ואפילו לנופים אינם אם לא שימנו אותם רוב הקהל מפני חשיבותם : והעובר על גזירתנו יהא באלה ובנידוי ובשמת' ומוחרם בשם מיתה ובשמת' יהי' ויהיו כל ישראל מובדלי' ממנו חתומי' ואיכ' חתומים ותלמידיה' ותלמידי תלמידיה' חביריה' גדולים וקטנים פתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמי' והשומר תקנותינו יבואו ברכות על ראשו :

ועל תקנה זו חתומה : שמואל ב"ר מאיר : יעקב ב"ר מאיר :
אלעזר ב"ר נתן וק"נ רבנים :

ועוד הוסיפו רבינו שמואל ורבינו יעקב לתקן : ורבינו מנחם מיואני' וגזרו בחרם ובאלה חמורה ובגזירת יהושע בן נון בספר תורה · ובגזירת ב"ד העליון ובגזירת ב"ד התחתון על כל הנושא אשה ומתה בתוך שנתה של נישואין בלא ולד של קיימא שיחזור וישב כל הנדוניי' ותכשיטי האשה לנותני הנדוניי' או ליורשיה מה שנשאר בידו שלא הוציא ומה שלא כלה ושלא יערים לבלות אם האשה חולה אך יתעסק בקבורתה לפי כבודה · ועוד זמן ב"ד ל' יום אם ישוב הבעל אם יתבעו ממנו ומה שעתיד לגבות שלא יתבע מן החתן לעולם אפילו אחר שנת הנישואין גזרנו בחרם ובגזירה חמורה :

ולא יעמוד בתוכחות ואם לריך כתכס לאדם שהשיא בתו יפסק לה ממון הרבה ולא הספיקו ימי המשתה לצאת עד שמתה בתו נמצא מפסיד בתו ומפסיד מעותיו ואסרינו שלא עמדנו באותו גזירה : ולוריו ינצרנו מגזירות רבות · ונתבשר בשורות טובות : אך על הריגום ובכל המלכות סביב תקנו להחזיר ולהשיב חצי הנדוניי' אפילו בתוך שנתיים לבד מבגדיה : ולוריו ישמרנו ונחיה ונראה זרע ונאריך ימים רבים ותענומים בנעימים: חרם תקנת הקהילות שעם רבינו גרשם מאור הגולה: דאין לישא שתי נשים אין להתירה רק במאה אנשים מג' ארצות ומג' קהילות : וגם אותם לא יסכימו עד שיראו טעם מבורר להתיר :ולריך שתהא כתובתה ברורה ומונחת ביד נאמן במעות או במשכונו' : וחרם שמקבל החתן עליו ג"כ לריך מאה להתיר ואין לריך שיהיו מג' ארצות · וחרם קדמוניות על תשומת יד בלא קבלת חרם לקיים התשומת יד : אך יש להתיר בשלשים · וכולם לריך טעם מבורר להתיר : אם יש מניין מזומנים בבית הכנסת והתחיל ש"ץ להתפלל אין אחד מהן רשאי לצאת עד שיגמור · ואם יצא אחד מהן בלא רשות והתחיל קדיש או קדושה גמור בלא מנין : וכן נמצא בהלכות גדולות · אין אדם רשאי לבטל התפלה בשבת או בי"ט אלא אם כן בטל התפילה קודם לכן ג' פעמים· חרם שלא יתפלל ש"ץ בשמחזיק אדם חרם עד שיאמרו טובי העיר שיתפלל· חרם שלא ירחיק אדם מאשתו וישהה יותר מי"ח חדשים בלא רשותה : תקנת גאונים יכולין ישראל לשום חרם בכל זמן אך יכולין להתיר ליחיד לצורך שעה אם יש שעה עבר הזמן אין לריך להתירה : ובתוך הזמן יכולים להתירה: מותר לדבר עם עבריינין שעשה על החרם : ונראה לעשות תקנה : עיר שיש בה בית הקברות כופין בני הכפרים · המוליכין מתיהם לשם לדון שם : ואומר רבני צרפת מקום שנזכר שהיה שם תלמוד חכם קרב לודאי שהיה שם ב"ד ודנין בה · תקנת קדמונים לא גזרו בב"ד מירושת קרקעות אלא לבית דין הגדול שבמדינות : תקנה שלא ליתן גט לאשה בעל כרחה · ואין הגט כלום : נתן לה גט מתחילה ברצונה ונמצא פסול הגט יתן לה גט שני בעל כרחה אם ידענו שלא ידעו הפסול מן הראשון :

מקבלי חרם הקהילות אומר רבינו יחיאל דאם פוטרים זה את זה דאין לריך היתר · ואם האחד רוצה לקיים את החרם וחבירו חוזר בו הרוצה לקיים מותר על פטור · חבירו וחבירו אסור . וקצת רבינו לרפת חולקים עליו · התקנה שלא לשכור בית עובדי כוכבים שדר בו חבירו ישראל עד שלשה שנה אחר שיצא היהודי מן הבית אבל אם הדר אומר לעובדי כוכבים שכר לי הבית בפחות ממה שנשכרת בשנה שעברה ואין משרים מפני מה שאלו או אומר לו אין דעתי לשוכרה : והשני נותן לעובדי כוכבים שכרו שנתן לו הראשון אז אין שום תקנה אם לא יוקרו או הוזלו הבתים שבעיר : ואין התקנה חלה על ישראל המשכיר בית לישראל אחר :

תקנה שלא לסרב ליכנס בחרם להרים מעשר ואחד יכריח לכולם אם יש מניין בעיר אך לא יהיה גבאי אם לא רצו האחרים · וקודם רגמ"ה היתה תקנה : ורגמ"ה תיקן לחדשה בכל שנה : חרם על המכה חבירו שיתירו לו הקהל קודם שיתרצה לעשרה במנין עד שיקבל כל מה שיגזור ב"ד אם המוכ' קיבל וצועק עליו · ואם לא יתירו הקהל לצלוין עוד תיקן ר"ת ובית דינו למכה חבירו חוץ מבית הכנסת לקונסו כ"ה דינ' טורניי"ש : ובבית הכנסת הקנס כפול נ' דינ' טורניי"ש · וכן העיד רבינו יוסף קרא שראה בפני רבינו יחיאל מפריש . ואם הכהו ב' פעמים יתן ב' קנסות : ואם המוכה הכה המכה איבד זכותו : ואין לריך להתיר למכה הראשון אך הקנסות ישפטו לפי ההכאות · מכתב יד הרי"ח מטרוויי"ש · כי לא נתפשט מגדולי צרפת בין למכה בבית הכנסת אלא נתנו כח ביד ב"ד למעט ולהרבות לפי העת למכה ולמוכה כאשר ייסר בעיניהם : וקנס זה למוכה ולא לעניים כדאמר על מעשה דפלג' דזוזי שחייבוהו שיהא למוכה וכן תקנו שאשה יחידה או קרוב נאמן לומר שרואה שהכהו · וכן קטן נאמן כשאין שנאוי להזמין אחרים כשירים כדאמרינן פרק החובל· ההוא דתקע לו' לחברי' א"ר יודא הא אנא חזיתי' זיל שלים ליה ולפי רוב ההכאות : חרם למסור יחיד ורוב כשרים אע"ג דלא שמעי' כי הלשינו אך רואין כשמדבר למושל · וכן צוה המושל על המלשין אמתלא אחריתי : חרם שלא לקצץ גליון ספר אפי' כדי לכתוב עליו: חרם שלא לבייש

בעלי

בעלי תשובה מעונש בפניס · **חרם** שלא לראות בכתב חבירו ששולח לחבירו בלא ידיעתו אסור : ואם זרקו מותר :

חרם שלא ליקח גניבות כגון תועבות או גביע ובגדים לאויס וספרי תפילות ומשמשיה' מפני הסכנה : **תקנת** רגמ"ה בין שהיא כמדינ' הים בין שאינו במדינ' הים והאשה תובעת מזונות וחרימו כל היודע אשלו· וכ"ש כשהבעל בעיר שיקבל חרם שאין לו כלום : ויפסקו לה מזונות על זה : הא דאמר עבד ואשה פגיעתן רעה היינו בחבלות אבל אם נהנה מגזל אשתו חייב וכתב רבינו נחשון גאון דהא שהם פטורין היינו מלשלם: אבל מלקות חייבים דאל"כ עבד הקל ואשה הבזויה יהיו חובלים באנשים חשובי' : שנים שחבלו זה בזה משלמין במותר נזק שלם : ואחר כך שמין החבלות ובבוש' והכל זה כנגד זה : ויש יותר משנים או מג' מבאחד : ואם נתעלם המכה ואמר לא בעי' דין תורה ישלקו ב"ד את ידם ויתנו רשות למוכה ללכת להביאו בעש"ג : א"ר המכה מי שחירף אביו יעש' דין למוכה שלא מצינו שיש לנו להכות מי שמחרף אביו: תקנת גאונים שמע שהלשינו אם יש הוכח' ואמר מולשן למושל דברי' כדי להסיר עצמו מן המלשינות ובדברים שאמר להציל עצמו ואין זה להציל עצמו בממון חבירו והראשון נקרא מלשון בכל דין וקנס: תקנת קדמונים שיעשה לאחת מהערים בההזמנה לתיבה שירד עמו לדין באחת מן ג' הערים הסמוכות שיש שם בית דין ולא יוציא מנה אחר מנה לילך ולבקש חשובים שבמדינה : ואם יש אדם חשוב בקרוב יזמינו על פיו : גם בתקנות אילו יש שאם תלאו והזמינו בפני ג' עדים לא יסרב מלבאר לו ללכת באחת מן ג' הערים לדין : גם הקבלה כך היא מתקנת ר"ג ללכת לב"ד הגדול : ושליח ב"ד נאמן כבי תרי לומר שרלה להראות לו ההזמנה ושאמר לו בשליחות ב"ד שיבא לב"ד באחת או בשני ימים שאמר לו השליח : והנתבע יבחר אחד משני ימים כי כן התקנה : ואם יסרב ידינוהו הקהל ע"י השליח : ויש כח לתובע לבטל החמיד באותו עיר לכתוב לו ההזמנה בעיר שיברור הנתבע באחת מן ג' ערים : ויכול לבטל ב' תפלות כשילכו שם עד אשר ישבו ג' מהם לב"ד : ואם לא בא אליהם יכתבו שלא בא רגילים לברך הקהל אחר נטילת חרם : כדאמר הקב"ה למשה כיון שקבלו ישראל את התורה לריך לברכם שנאמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב : ולכן נכתבה וזאת הברכה אחרי אתם נלבים :

סיום' הקנת ר"ג מ"ה

דרכי תשובה

אמר ר' ילחק מיום שחרב בית המקדש נוטל טעם ביאה מבין איש לאשתו וניתן לעובדי עבירה שנ' מים גנובים ימתקו : תניא רבי מאיר אומר אדם עובר עבירה בסתר הקב"ה מכריז עליו בגלוי שנאמר ועבר עליו רוח קנאה : אמר ריש לקיש אין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות שנ' איש איש כי תשטה אשתו : ר' אלעזר הזקן אומר אם רואה אדם שילרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכס שחורי' ויעשה מה שלבו חפץ ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא ואסניחס על הרעה שפש' הא לך תשובה לכל עון ולכל חטאת יסוד הרב ר' אלעזר בן רבינו יהודא כאשר קיבל מרבינו יהודא חסיד אב החכמה בן רבינו שמואל הקדוש החסיד הנביא בן רבינו קלונימוס מספיר"א הזקן בן רבינו ילחק ז"ל : והמה קבלו רב מרב גאון מגאון חכם מחכם הלכה למשה מסיני : והיה האיש אשר עבר על מלות בוראו וחטא ועיין בספר הזה וימלא תשובה ברורה ונכונה כפי שחטא וימלא מרגוע לנפשו כי שבעה דברים קדמו לעולם אילו הן תורה תשובה גן עדן וגיהנם כסא הכבוד בית המקדש שמו של משיח :

הבא על אשת איש עליו הכתוב אומר מעות לא יכול לתקן · ור' שמעון בן מנסיא אמר הבא על אשת איש ואסרה על בעלה · נטרד מן העולם ואם ניחם על הרעה אשר עשה יסבול דין קשה כמיתה אעפ"י שאמרו רבותינו כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה שיורדין ואינם עולין אלו הן הבא על אשת איש : וזהו תשובתו הבא על אשת איש ישב בחורף בקרח ובשלג פעם אחת ביום או שתי פעמים ערום או שלשה פעמים עד שיבורו עד שיוכל לקרא פרשה ואשיבה בכוונה של שמע ככה יעשה כל ימי החורף בעודנו חי בכל יום לבד מיום השבת ויום טוב ויתענה כל ימיו ונושא שק סמוך לבשרו ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ושכר לבד שבת ויו"ט :

ואם אינו יכול להתענות בכל יום יתענו שני וחמישי כל ימיו ככה יעשה ויתוודה פשעיו בכל יום בבכייה פעמים משום דמודה ועוזב ירוחם ובקיץ ישב בכל יום ערום בכל יום פעמים בנמלים שדוקרין שקורים און מייס"ן עד שיוכל לקרא פרשה שמע בכוונה שלש פעמים בכל יום ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ושכר לבד מן השבת וי"ט ויתענה בכל יום ונושא שק סמוך לבשרו ויתוודה חטאיו בכל יום פעמי' ומלקין אותו ויהא שפל רוח .

ואם מוכיחין אותו ישחוק ולא יראה שמחה כל ימיו : ואינו נושא בגדי לבעונין אולי ירחם עליו הגומה כדוק שמים: **המוציא** שכבת זרע לבטלה יתענה ארבעים יום כנגד יצירת הולד וישב במים בחורף כנגד צליית ביצה וכל אותם ארבעי' יום לא יאכל בשר ולא ישתה יין ושכר ולא כל מאכל חם לבד משבת וי"ט ולא ירחוץ את בשרו במים ויתוודה פשעיו בכוונה ויאמר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך כך עשיתי וניחומתי על הרעה אשר עשיתי ולא אחזור לדבר זה עוד כן יתוודה לכל עון ולכל חטאת : ואם ירבה בוידוי ותחנונים טוב הוא ויהא שפל רוח וימלא מנוח לנפשו :

הבא על אשתו בנידותה יתענה ארבעים יום רצופין וילקה בכל יום ולא יאכל מאכל חם ולא ירחוץ באותן הימים ויתוודה בכל יום ולא יאכל מאכל חם ולא ישתה יין ושכר: **איש** אשר ירלח את רעהו או אשה או שיהרוג את רעהו בלשונו נע ונד תהיה בארץ . שלש שנים ילך בגולה וילקה בכל עיר ועיר שיבא ויאמר רולח אני ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ושכר ולא יגלח שער ראשו וזקנו ולא יכבס את בגדיו ולא ירחוץ או יחף ראשו פעם אחת בחודש ויקשר ידו אשר רלח בשלשלת בלוארו ויקשור בטנו סביבותיו בטבעות של ברזל וילך יחף ויבכה על רליחותיו ויתענה בכל יום עד שיגמור גלותו ואחרי כן יתענה שנה אחת שני וחמישי לבד מאותן שלש שנים שהתענה ויהא שפל רוח ולא יענה לשום אדם עזות ואם יחרפהו ויאמרו לו רולח אתה ישתוק וכל אותן שלש שנים לא ילך בשמחה וישכוב לפני פתח בית הכנסת ויעברו עליו העוברים ויתודה בכל יום ויום כל ימי חייו : **המנשק** נשים ומחבקין ומגפפן ומשפן בלא שכיבה יתענה שני וחמישי ושני ויתוודה ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ושכר ולא מאכל חם בימים האלה :

השוכב עם בהמה וחיה יתענה ארבעים יום ויתוודה ולא ירחוץ עד שיעברו הימים האלה : **אם** נשק וחיבק את אשתו בנידותה או חיכך אבריו על בשרה יתענה ויתודה כמה פעמים : **הנשבע** לשקר כי השבועה חמורה כשופר בעיקר : כי לא ינקה ה' את אשר ישא שמו לשוא כי על השבועה נזדעזע כל העולם ושבועה וחרם משפט אחד ילקה כמה פעמים כל ימי חייו ויתענה ויתוודה כמה ימים : **ויש** לו להזהיר שלא ישבע אפי' באמת לא בתורה ולא בנשמת א' אבותיו אך ישבע בחי ראשו אבל נשבעים לקיים את המלות ולא יוליא שם שמים לבטלה : ואם שגג ובירך ברכה לבטלה אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד : **המלשין** את חבירו הרי הוא משניאו בעיני השר ומאבד ממונו ומפילו אשתו ובניו ואמרינן המינין והמסורות זהו תשובתו ישלם לבעליו כל שהפסיד אותו ויסיר על האנשים ויבקש ממנו מחילה לפני העולם וילקה ויתענה יותר משתי שנים ויתוודה כל ימי חייו כי גדול חטאתו אשר חטא ויצטער כל ימיו: **הגונב** ממון לחבירו או גוזלו או לקח ממנו רבית משפט אחד הוא ותשובתו אחד הוא ישיב את הגניבה או את הגזילה או הרבית ומבקש ממנו מחילה ויתענה כמה שנים לכל הפחות שנה תמימה ויתוודה בכל יום ויזהר מלקבל פקדונו' ולא ירגיל ללכת על ממון חבירו : **ויעשה** גמילות חסדים בגופו ובממונו ואם בשביל הרבית ילקה ויתענה ויתוודה כי כל הנוטל רבית אינו חי לעתיד לבא:

המגביה ידו על חבירו נקרא רשע : זהו תשובתו יתן לו ממונו ויבקש ממנו מחילה : ויתכפר לו · המלבין פני חבירו ברבים לריך לעשות כמה תעניות וילקה כל ימי חייו ויתענה בעולמו חי ויתוודה בכל יום ויצטער בשכיבה :

המכנה שם לחבירו יבקש ממנו מחילה ברבים וילקה ויתענה ויתוודה לכל הפחות ארבעים יום : המאנה את הגר לריך לבקש ממנו מחילה ויתענה ויתודה לכל הפחות ארבעים יום : המפתה בתול' אשר לא אורשה ושכב עמה אם קטנה היא פיתוי קטנה אונס היא והוא חייב מיתה : ואם נערה או בוגרת מחלל הספחה ונידון כמו מכשף זהו תשובתו שלש מלקיות מלקין אותו בכל יום ויתענה שנה תמימה ועל הארץ ישן ונושא שק סמוך לבשרו שנה תמימה ומגדל זקנו ויתוודה בכל יום על הרעה אשר עשה ·

הבא על האלמנה שלא טבלה חייב כרת ושלש מלקיות מלקין אותו יתענה שנה תמימה שני וחמישי וירבה תחנונים ושק ישא סמוך לבשרו ויתוודה על עון שבא על נדה : ואם טבלה לנידתה מלקין אותו פעם אחת וארבעים תעניות : וגם התשובה הזאת להבא על הפנויה בתולה או גרושה או אלמנה אין לך עבירה קטנה אם לא ישוב בעולם הזה נפרעין ממנו לעולם הבא :

תנו רבנן לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר היה כילד היה בעל תשובה לא יאמר זכור את מעשיך הראשונים היה בן גרים לא יאמר לו זכור את מעשה אבותיך ואם ייסורין והלאים באים על חבירך אל תוכיח לו משום שנאמר אל תרבו תדברו גבוהה ילא עתק מפיכם כי אל דיעות ה' :

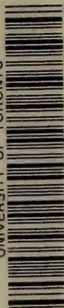
אמר ר' ילחק אם ראית רשע שהוא חוזר מרשעו ועשה תשובה אל תבזה אותו אמר רב הונא ראה כמה קשין עונות עד שלא יחטא אדם אימתו מוטלת על הבריות שנאמר ויראו ממך אפילו רוחות אפילו שדים וכשחוטא אימת אחרים עליו כמו ששנינו הקב"ה ברא שדים ובמתן של שדים ערב שבת עם חשיכה וכשהגיע לרגלים לא רלה לחלל שבת ברא להם רגלים של תרנגול ואין לך בית רובע הקב שאין בו אלף אלפים ריבאות שדים ויש לאדם פרומביא על גבי עיניו ולא ניתן רשות לעין לראות ימינו של אדם שהיא עוסקת במלות מפלת אלף ואיכהו קיימי עלן כי כשלי לאגופי תלם שעושין סביב הכרמים . מה תקנה תיקן להם תיקן לכל אחד מישראל שני מלאכים לשומרו שנאמר כי מלאכיו ילוה לך ומכריזין פנו מקום לאדם שנברא בללם אלהים : וכשפשעותיו רבו ניתק הפרומביא שעל גבי עיניו ורואה השד ומיד נטרף : **כל** המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו פי' כל המעביר על מדותיו שאינו מדקדק למדוד מידה כנגד מידה למצטערין אותו ומניח מדותיו והולך לו ואינו נוקם מעבירין לו על כל פשעיו . אין מידת הדין מדקדקת אחריו אלא מנחת והולך לו : וכל מי שהוא כעסן אפילו פוסקין לו גדולה וכבוד לשבעים שנה מורידין אותו מגדולתו שנאמר הסר כעס מלבך והעביר רעה מבשריך ולא עוד אלא כל מי שהוא כעסן סופו יורש גיהנם כתיב נושא עון ועובר על פשע למי שהקדוש ברוך הוא נושא עון למי שהוא עובר על פשע ומוחל לחבירו בלב שלם כשמבקש מחילתו · וכל מי שחבירו מבקש ממנו מחילה ואינו מוחל לחבירו אין עונותיו נמחלין לו· כתוב אחד אומר לא אחפוץ במות המת: וכתוב אחד אומר כי חפץ הוא להמיתם· לא קשיא כאן קודם שנחתם גזר דינם כאן לאחר שנחתם גזר דינם : אבל אגיד לך הרשום בכתב אמת · וכיון כתב שאינו אמת : אלא כשאדם חוטא הקב"ה רושם ואם עשה תשובה הכתב מתבטל · ואם אינו עשה תשובה הכתב אמת · דומה כבנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר ונשלמה פרים שפתינו · אמר רב חסדא כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה אמר ר' אבוה שלש אין הפרגוד ננעל בפניהם אלו הן אונאה וגזל וע"ז א"ר יוחנן גדולה תשוב' שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך ואמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם שנאמר השמן לב העם הזה : אמר ליה רב פפא לאביי ודילמא קודם גזר דין אמר ליה ושב ורפא לו איזה דבר שצריך רפואה הוי אומר זה גזר דין : איתיבי השב בינתים בעשרת

ימיו תשובה מוחלין לו לא שב בחייו אפי' הביא כל כבשים ואילי נביות שבעולם אין מוחלין לו לא קשיא הא ביחיד הא בצבור: תנא הוא לבן הוא בלעם הוא הבעמים ושלשה היו יועצי פרעה בהיות ישראל במצרים בלעם איוב יתרו הוא רעואל המדיני כולן מפרש בדברי הימים דמשה. וכל מי שיש בידו דבר עבירה ומתביים לעשות תשובה יחלוף במעשה הטוב ויעשה תשובה ומתקבל. משל לאדם שיש לו צרורות של זוזים רעים ילך אצל חנוני ויתן לו תוספת והוא מחליפם בזוזים טובים אף כן מי שיש בידו מעשי' רעים יעשה תשובה ויחליף מעשים הרעים במעשי' הטובי' ויתכפר לו. ושמא יאמר אדם עונותי מרובין היאך אעשה תשובה מתיירא אני שאין הקב"ה מקבל תשובתי לכך נאמר נושא עון ועובר על פשע. גדולה תשובה שבשביל יחיד העושה תשובה מוחלין לכל העולם כולו שנאמר כי שב אפי ממנו מי אל כמוך מוחל פשע הרשעים ומקבלם שנאמר שובה ישראל עד ה' עד שהוא נתון במיד' רחמי' עד שלא ימתח עליכם מידת הדין וגדול כח התשובה שאפילו הרשעי' הבוגדים לפני יוצרם מתקבלי' צריך הקטרת שנאמר מור ואהלות וקציעות כל בגדותיך ושלשה דברים מקרעין גזר דינו של אדם תשובה ותפלה וצדקה מאי דכתיב וילבש צדקה כשריון מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת שהיא שריון אף כל פרוטה ופרוטה שאדם נותן לצדקה מצטרף לחשבון גדול וכתיב מתן בסתר יכפה אף וכל הנותן צדקה אפילו נותן רשות למלאך הפרעניות ליפרע ממנו אין המלאך הממונה על הצדקה מניחו אלא רץ והולך בין מלאכי מרום והם נותנין לו ריווח ועומד לפני הקב"ה ומלמד עליו סניגוריא ואומר רבונו של עולם פלוני שנתת רשות לאבדו זכות גדולה בידו ומלאך הממונה על הפרעניות אמר בשביל זה אתה מזכה והלא כמה עבירות בידו וזה משיב מצוה זו שעשה שקולה כנגד כולם באותה שעה הקב"ה אומר למלאכי הפורענות אל תגעו בו כי מצאו לו זכות. א"ר חמא ב"ר חנינא כל האוכל ושותה עם חבירו ומראה לו סבר פנים יפות ומדבר עליו לשון הרע הקב"ה קורא אותו רע שנאמר מראה בלב חורשי רע. וכל מי שהוא מדבר אחד בפה ואחד בלב הקב"ה קורא אותו תועבה שנאמר תועבת ה' שפתי שקר: א"ר יששכר אדם עומד ומחרף ועושה גדישין של עבירות: אמר הקב"ה יעשה תשובה וראוי לו כאילו לא חטא שנאמר וירא און ולא יתבונן. ואמר ר' אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים אינם עומדין שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב. ת"ר אדם שיש בידו עבירה ומתוודה ואינו חוזר למה הוא דומה לאדם שהוא תופש שרץ בידו שאפילו טובל בכל המים שבעולם לא עלתה לו טבילה אבל זרקו מידו עלתה לו טבילה כך מודה ועוזב ירוחם. ר' שמעון בן יוחי אמר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה אבד כל צדקותיו שנאמר צדקת הצ' הצדיק לא יצילנו ביום רשעו ואפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו רשעו. ר' אלעזר אמר למה הצדיקים דומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה נקצץ נופו כאילו עומד במקום טהרה כך הקב"ה מביא יסורין על הצדיקים בעולם הזה כדי שינחלו העולם הבא שנאמר והיה ראשיתך מצער ואחר יתך ישגא מאוד ולמה הרשעים דומין בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו נמצא כולו עומד במקום טומאה. כך הקב"ה משפיע טובה לרשעים בעולם הזה כדי לטורדם ולהורידם למדריגה התחתונה לעולם הבא שנאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו וכתב כי אין חרצובות למותם. אין הקב"ה מאחר לביונם של רשעים אלא כל מה שמבקשין נותן להם ושלוה והשקט וכל זה לרעתם: כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין במזיד בין בשוגג כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב אדם להתוודות לפני הקב"ה שנאמר איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתוודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי כיצד מתוודה אמר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך וכך עשיתי והרי ניחמתי ובושתי במעשיי אשר עשיתי לעולם לא אחזור לדבר זה עוד זה היא עיקר של הוידוי וכל המרבה להתוודות הרי זה משובח וכל העושה דבר ומתחרט בו הקב"ה מוחל לו שנאמר לא יראוני הא יראוני מוחלין: איזו תשובה גמורה זה שבא לידו דבר שעבר בו וכבש את יצרו כגון שבא על אשה פנוייה ולאחר זמן נתייחד עמה ולא עבר אפילו עבר עבירה כל ימיו ועשה תשובה ומת בתשובה עונותיו נמחלין שנאמר עד לא תחשך השמש אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב עוברי בעמק הבכא אלו שעוברין על רצונו של הקדוש ברוך הוא שמעמיקין לו גיהנם: מעיין ישיתוהו שבוכין ומורידין דמעות כמעיין של שיתין גם ברכות יעטה מורה שמצדיקין עליהם את הדין. ואמר יפה דכת' יפה זיכית תיכנת' גן עדן לצדיקים וגיהנם לרשעים איני והאמר ריש לקיש רשעים אפילו בפתחה של גיהנם אינם חוזרין בתשובה לא קשיא כאן בפושעי ישראל כאן בפושעי אומות העולם אפילו בפתח של גיהנם אינם חוזרים: א"ר ירמיה שלשה פתחים יש לגיהנם אחד בים אחד במדבר ואחד בירושלים מאי דכתיב נוראות בצדק תענינו אלהי ישענו מבטח כל קצוי ארץ ויום התשובה נמשלת לים מה הים הזה לעולם פתוח אף שערי תשובה לעולם פתוחים. בירושלמי עבר אדם על הכריתות ועל מיתות ב"ד במזיד בתשובה ויום הכפורים מכפרים מחצה ויסורין מכפרין מחצה: אבל מי שנתחלל ש"ש על ידו אין בה תשובה לתלות ולא יום הכפורים לכפר ולא ייסורין אלא הכל תולה ומיתה ממרקת שנאמר אם יכופר עון העם עד תמותון: אין תשובה ויום הכפורים מכפר אלא עבירה שבין אדם להקב"ה כגון שאכל דבר איסור או שבעל בעילת אסורה כגון שבא על פנוייה אבל אם חייב לחבירו ממון אינו מתכפר עד שישלם לו או יתרצה אותו שימחול לו:

תניא כל עבירות שבתורה בין שעשה תשובה ובין שלא עשה תשובה יום כפורים מכפר. חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה: ומפיר ברית בבשר שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר. ואם לאו אין יוה"כ מכפר: הסר ממך עקשות פה זהו לשון הרע. דא"ר יוחנן כל המספר לשון הרע כאלו כופר בעיקר שנאמר אשר אמרו ללשוננו נגביר: מאי דכתיב גול אל י"י יפלטהו מי שהוא מגלה עונותיו ומתוודה הקב"ה יפלטהו מחטאיו. ומאי דכתי' זובח תודה יכבדנני כל מי שזובח יצרו ומתוודה בכל יום מעלה עליו הכתוב כאילו כיבד הקב"ה בשני עולמות. לא מידת הקב"ה כמידת בשר ודם. מידת בשר ודם אדם מביא דורן למלך. ספק מקבלו ספק אין מקבלו. אם המלך שונאו ישור על אנשים שיעזרו לו לחלות פני מלך שיאהבו. אבל הקב"ה אינו כן האדם כשישוב מרשעו נותן צדקה הקדוש ברוך הוא מקבלו. ואמר הקב"ה שוב ביני ובינך ואני מקבל תשובתך שנאמר כי ימינך פשוטה לקבל שבים: לא יאמר אדם אלך ואעשה עבירה שאין הקב"ה רואה אותו למה כי הקב"ה בשמים ואני בארץ לכך נאמר כי נוכח עיני י"י דרכי איש אם הולך לאדם בדרך לדבר מצוה נחשבת לאותה מצוה. אם אדם הולך בדרך עבירה נחשבת לו אותה עבירה. כל פגע וצער ותלאות שבא על האדם אם מפסיד בדבר ומצטער או כי ינגוף רגלו הכל מביא הקב"ה לידי חשבון לכפר עונותיו שנאמר אחת לאחת למצוא חשבון: **השכר** שהבטיח הקב"ה לעושי רצונו משלם להם לעולם הבא שנאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך ואמרו רבותינו מי שרובו זכיות ומיעוטו עבירות נפרעין ממנו מעט עבירות קלות שיש בידו בעולם הזה כדי ליפרע ממנו מושלם לעתיד לבא: מי שרובו זכיות יורש גן עדן: מי שרובו עבירות יורש גיהנם: הצדיקים שעשו עבירות קלות אין נפרעין מהן לעולם הבא אלא בעולם הזה כי הא מעשה שמת בעיר אחת צדיק ורשע ביום אחד: ובשעה אחת הלכו כל הקהל לעשות לרשע כל צרכו ולעסוק בקבורתו ולצדיק לא בא איש היה לו חתנו ובכה בכי גדול על אשר לא בא איש חמיו ונפל עליו שינה וישן בא אליהו ז"ל ואמר לו למה אתה בוכה א"ל על שבאו כל הקהל על אותו רשע וכיבדוהו ועל חמי שהיה צדיק גמור ועסק בתורה יומם ולילה לא השגיח עליו איש א"ל אליהו לך עמי והלך עמו והביאו לפני גיהנם והראה לו נשמה אחת שצועקת מיסמיסוהמים אללה ואינה רשאה ליהנות ממנה א"ל אליהו ז"ל זהו נשמתו של אותו רשע שעושין לו כל הכבוד הזה בעולם הזה. והראה לו אשה שציר דלת של גיהנם פתחה וסגרה באזנה. והראה לו בני אדם שתלויין בעגבותיהן והראה לו נשים שתלויין בדדיהם. והראה לו נשים שפיהן גחלי רתמים. א"ל אליהו ראית בטוב כל אלה א"ל הן. א"ל שאל ממני ואגידה לך. ושאל א"ל אליהו אותה אשה שציר דלת של גיהנם פתחה וסגרה באזנה היית' מתענה כל ימיה ואומרת כאב לבי בתענית ובשעה שמספרין לשון הרע ואונאת דברים הטה אזנה כדי לשמוע ולומר לבעליה כדי לשנוא הבריות בעיני בעלה אותו און סובל דין גיהנם: ובני אדם שתלויין בערוה הם היו מופקרים ובועלי זונות בעולם הזה. ובני אדם שתלויין בדדיהם. הם היו מינקות בניהם בגלוי וראו האנשים דדיהם. ובני אדם שפיהם גחלי רתמים הם בני אדם שמספרים בבית הכנסת בשעת תפלה ופוסקים מדברי תורה ועוסקים בדברי שיחה: להודיע כי הקב"ה שופט צדיק. האיברים שעושין עבירה דנין בגיהנם יותר משאר האברים ואח"כ הוליכו לגן עדן. וראה שמלאכי השרת מתקנין כסאו ואמרו נגמול חסד לפלוני הצדיק שיבא. אמר לו אליהו מה זכה הרשע שעשה לו כל הכבוד הזה: ומפני מה נענש חמי שהיה צדיק גמור שלא גמל לו חסד. א"ל אליהו אותו רשע מעולם לא עשה אלא מצוה אחת והיה מוכס ולוקח המכס מן העמים. פעם אחת לקח לצון למכס גל ונפל לצון אחת והלך אחריו עני אחד ולקח הלצון והיה רואה ועשה כלא היה רואה וידע ושתק. ואותו עני היה מתפרנס מן הלצון וחיה את נפשו לכך זיכה לאותו הכבוד כדי להורידו בגיהנם ונטל שכרו בעולם הזה. אבל חמיך היה צדיק גמור מעולם לא עשה אלא עון אחת פעם אחת באו אצלו ת"ח ואשתו מליזה עליו והוא שמע ושתק לכך נענש. והקב"ה פרע ממנו מעט עון שעשה בעולם הזה כדי שיהא שלם לעולם הבא. ואליהו הלך לדרכו והבחור קץ משנתו וראה כל הקהל בביתו שגמלו חסד לחמיו והלכו עמו לקוברו בכבוד גדול. ולמדנו אין בין גיהנם לגן עדן אלא קיר קטנה ודקה כמין עבי דינר והמאזנים ששוקלין החובות והזכיות פלס אחד נטוי על גיהנם ופלס אחד נטוי על גן עדן. אם הזכיות מכריעות יורש גן עדן: אם החובות מכריעות יורש גיהנם. מי שמת ורובו עבירות או כגון שבא על אשת איש והכופרים בתחיית המתים ובתורה ובמצות אינם נוטלים שכר על המצות שעשו כולם אלא פוחתים להם מן הייסורין של גיהנם כפי שיעור שכר מצוה קלה שעשו בעולם הזה. ומי שמת ברשעו אין מתפללין עליו. והאומר על כוונה שיום הכפורים מכפר עליו אין יום כיפורים מכפר עליו:

בריך רחמנא דסייען

סליק סליק

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01647256 5